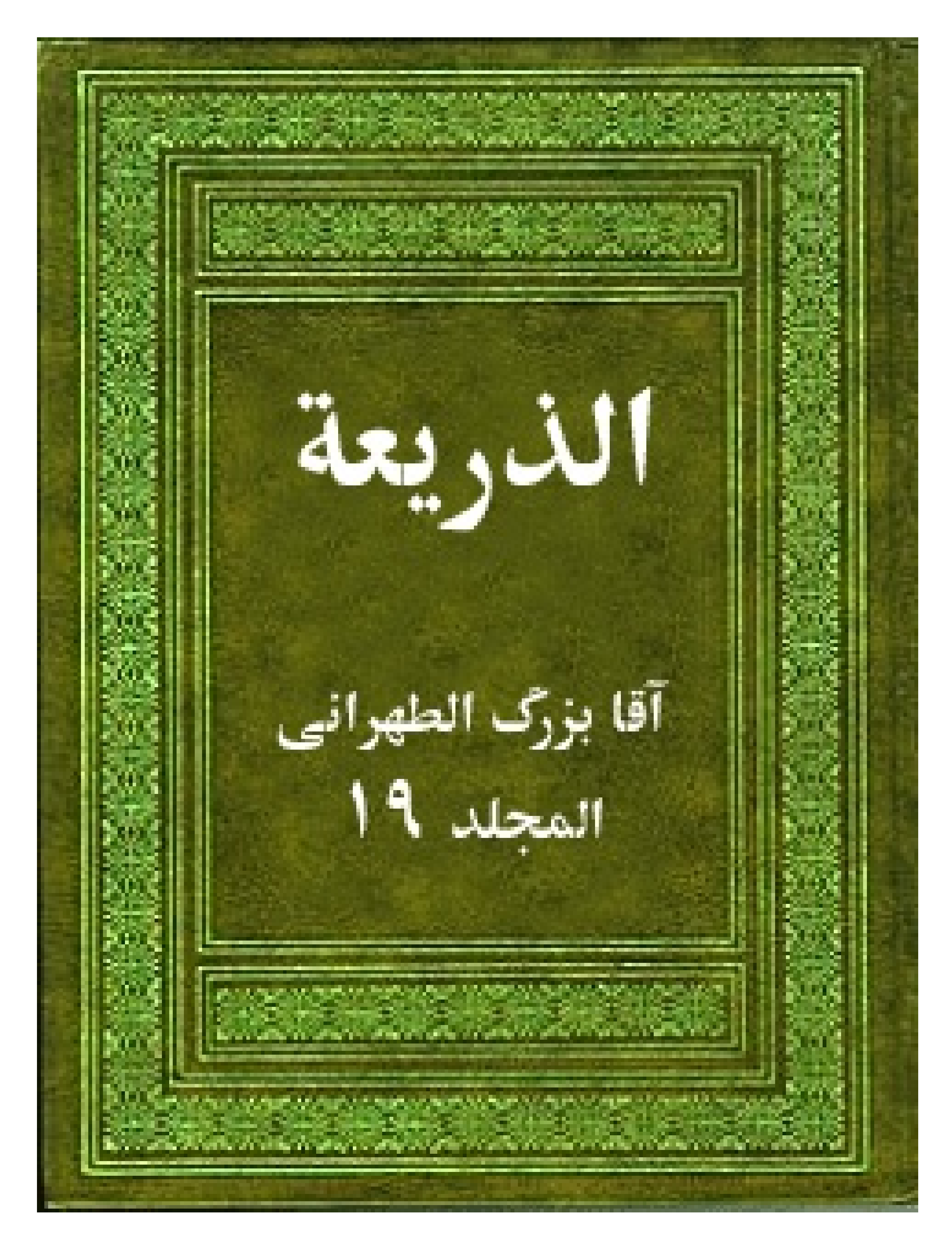

الذريعة
آقا بزرگ الطهرانى
المجلد ١٩

بسم الله الرحمن الرحیم

الذریعه الی تصانیف الشیعه

کاتب:

آغا بزرگ طهرانی

نشرت فی الطباعهٔ:

مطبعه الغری

رقمی الناشر:

مرکز القائمیهٔ باصفهان للتحریات الکمبیوتریهٔ

الفهرس

الذريعه الى تصانيف الشيعه ج-١٩

اشارة

سرشناسه : آقابزرگ طهرانی، محمدمحسن، ١٢٥۵ - ١٣۴٨ .
عنوان و نام پدیدآور : الذریعه الی تصانیف الشیعه/ تالیف محمدمحسن نزیل سامراءالشهیر بالشیخ آغا بزرگ الطهران.
مشخصات نشر : [بی‌جا: بی‌نا](نجف: مطبعه الغری،)١٣.-
مشخصات ظاهری : ج.
یادداشت : فهرستنویسی براساس جلد دوم، ١٣۵۵ق = ١٣١٣.
یادداشت : عربی.
موضوع : کتاب‌های چاپی -- کتابشناسی
موضوع : نویسندگان شیعه-- کتابشناسی
موضوع : نسخه‌های خطی فارسی -- فهرستها
موضوع : نسخه‌های خطی عربی -- فهرستها
رده بندی کنگره : Z٧٨٣۵ /الف۵آ٧ ١٣٠٠ی
رده بندی دیویی : ٠١١/٨٨٢٩٧۴١٧٢
شماره کتابشناسی ملی : م٨٣-١٨٧۴٣

صفحه ٠٠١

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١

الذريعة إلى تصانيف الشيعة العلامة الشيخ آقا بزرگ الطهراني الجزء التاسع عشر المآب - المجاهدات الطبعة الثانية دار الأضواء بيروت ص. ۴٠ / ٢۵

(١)

مفاتيح البحث: مدينة بيروت (١)

صفحه ٠٠٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين. والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله الطاهرين الطيبين. وبعد فهذا الجزء التاسع عشر من الذريعة إلى تصانيف الشيعة، نقدمه إلى القراء الكرام راجين منهم إصلاح الخطاء الذى لا يخلو منه الانسان

(٢)

مفاتيح البحث: الصّلاة (١)، الطهارة (١)

صفحه ٠٠٣

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱

"م (" ۱: المآب في شرح الآداب) إي " آداب البحث والمناظرة " تأليف الفاضل شمس الدين محمد بن أشرف الحسيني السمرقندي المتوفى حدود ۶۰۰ كما في " كشف الظنون " ويقال له " آداب السمرقندي " وعليه شروح منها هذا الشرح وهو تأليف علاء الدين محمد بن أحمد البهشتي الأسفرايني، المعروف بالفخر الخراساني، أوله:

[الحمد لله المتوحد بوجوب الوجود والقدم..] نسخة كتابتها ۱۰۸۸ في (مكتبة قوله) كما ذكر في (فهرسها ۲: ۳۱۴) راجعه. ومرت شروح " آداب البحث " في حرف الشين.

(۲: مائة العاملة) أو " عوامل منظوم " لكمال الدين بن جمال الدين المشهور بابن حسام، نظمه باسم معز الدين حسين بن ملك غياث الدين بن فخر الدين كرت، حاكم هرات وسيستان وغور (۷۳۲ - ۷۷۱) ذكره ولده نظام الدين في " رياض الفتيان [" كما قال والدي عليه السلام في نظم له تسمى ب " مائة العاملة] " وذكره ولدي في " فرهنگنامه هاي عربي بفارسي: ۱۵۶ " رأيته في (الملك: ۵۷۸۰) من القرن الثاني عشر. أوله:

بعد تحميد خداوند ودرود مصطفى * نعت آل پاك پيغمبر رسول مجتبى هست مدح خسرو غازي معز الدين حسين * حامي دين آفتاب معدلت ظل - خدا ونسخة في (دهخدا: ۵۹) كتابتها ۲۲ شوال ۱۰۹۱.

(۳: المأتا كلمة) من كلمات أمير المؤمنين (ع) في الحكم والمواعظ مرتبا على حروف الهجاء، لبعض الأصحاب منضما إلى " كنز المطالب " للسيد

(۱)

مفاتيح البحث: الإمام أمير المؤمنين علي بن ابي طالب عليهما السلام (۱)، شهر شوال المكرم (۱)، علاء الدين محمد (۱)، شمس الدين محمد (۱)، جمال الدين (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۰۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۲

ولي الله بن نعمة الله الذي ألفه ۹۸۱، رأيته في كتب السيد الميرزا علي الشهرستاني في كربلاء.

(۴: مائة كلمة) وترجمتها إلى الفارسية نظما، لأشرف المراغي، أبي علي الحسين المتوفى ۸۴۶ المذكور في (۹: ۷۸).

(۵: مائة كلمة) لعبد الرحمان الجامي، مر بعنوان " صد كلمه ۱۵: ۳۰."

(۶: مائة كلمة) من كلمات أمير المؤمنين (ع) التي أصلها جمع أبو عثمان علي بن بحر الجاحظ العامي، أولها: لو كشف الغطاء ما ازددت يقينا، وثانيها حسن الخط مفتاح الرزق الخ. وقد طبعت بهامش كتاب " الشهاب " للشيخ يحيي البحراني ۱۳۲۲ قد مر بعنوان" صد كلمه " ومر شرحها بالنظم الفارسي كما يأتي شرحها الموسوم ب " منهاج العارفين " ومر " صد كلمهء أمير المؤمنين " و" الحكمة البالغة " في شرحها أيضا.

(۷: المائة كلمة وكلمة) للشيخ عبد الرضا ابن الشيخ عبد الحسين ابن الشيخ محمد ابن الشيخ علي ابن الشيخ الأكبر كاشف الغطاء، ذكره في آخر كتابه " الأنوار الحسينية " المطبوع. وطبع ببمبئي.

(۸: المائتين) في الإمامة، للميرزا محمد حسن بن محمد كريم الزنوزي التبريزي الرئيس المرجع بها، المتوفى ليلة السبت ۲۶ شوال ۱۳۱۰ هو نظير " الألفين " للعلامة أقام فيه مائتي دليل على امامة أمير المؤمنين (ع)، ولولده الميرزا عبد الحسين " مطرح الأنظار " الآتي ذكره.

(۹: كتاب المائتين) في مقتل الحسين (ع) في مجلدين، للسيد غلام حسنين الموسوي الكنتوري اللكهنوي، المتوفى حدود ۱۳۳۹ ذكره

السید علی نقی النقوی اللکهنوی.

(۱۰: المائة منقبة) من مناقب أمیر المؤمنین (ع) للشیخ الفقیه أبی الحسن محمد بن أحمد بن علی بن الحسن بن شاذان القمی، أستاذ الکراجکی والنجاشی، أوله:

[الحمد لله الأول فی دیمومته والاخر فی أزلیته العدل فی قضیته.. أما بعد فقد

(۲)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۳)، الإمام الحسین بن علی سید الشهداء (علیهما السلام) (۱)، مدینة کربلاء المقدسة (۱)، العلامة الشیخ کاشف الغطاء (۱)، شهر شوال المکرم (۱)، محمد بن أحمد بن علی بن الحسن (۱)، عبد الرحمان (۱)، الرزق (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، القتل (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۰۰۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳

جمعت لک أیها الشیخ ما التمست وفیه رغبت من فضائل أمیر المؤمنین والأئمة من ولده (ع) من طریق العامة، وهی مائة منقبة وفضیلة فتمسک بها راشدا وعها حافظا وصبرت الایجاز وقصدت الاختصار لئلا تمل منه وتضجر. أول منقبته ما حدثنی بها الحسین بن أحمد بن سختویه بالکوفة فی ۳۷۴ باسناده عن حبة العونی..] وهکذا یذکر المناقب ثانیتها وثالثتها إلی تمام المائة منقبة، ویسمی ب" الفضائل " لابن شاذان، کما ینقل عنه فی " البحار " و " المناقب " للخوارزمی وکما فی " الدمعة الساکبة " وذکر الکراجکی فی کتبه انه سمعه عن شیخه المؤلف فی مکة فی مسجد الحرام ۴۱۲ وقال: انه جمع فیه أخبار أخرجها من أحادیث العامة وآثار استخرجها من طرقهم فی فضائل أهل البیت، منها ما یتضمن النص علی امامة الأئمة الاثنی عشر، وذکر أنه " إیضاح دفائن النواصب " لکن فی (ج ۲ ص ۴۹۴) مر أن " الایضاح " فی أعمال الرؤساء المتقدمین ولا سیما الأولین ومخالفة عهدهم وبیان نقاقهم وبدعهم وتکذیب ما رووه من الموضوعات فی حقهم ولیست فیه روایة فی المناقب ولو واحدة، وتوجد نسخة منه عند فخر الدین النصیری بطهران (رقم ۸۸۲) کتابتها ۱۰۷۸ وعند المیرزا هادی الخراسانی فی النجف ونسخة أخری عند الشیخ محمد علی الحائری المعروف بالسنقری والحق بآخر نسخته أحادیث فی المناقب من الطریقین ما عرفت جامعها، وعند السید شهاب الدین نسخة عتیقة منه علیها خط السید حسین بن حیدر بن قمر الکرکی تاریخ خط ۱۱ ج ۲ / ۹۸۴ وذکرنا هناک انه " غیر مائة " منقبة من مناقب علی بن أبی طالب (ع) الذی یسمی ب " الفضائل " أیضا وقد اخرج عنه السید ابن طاوس فی کتاب الیقین عدة أحادیث بعنوان المائة حدیث فی المنقبة وهو مؤید لکون " إیضاح الدفائن " غیر " المائة منقبة."

ومر " الفضائل " متعددا.

(۱۱: کتاب المآتم) لأبی النضر محمد بن مسعود بن محمد بن عیاش السلمی السمرقندی، ذکره النجاشی.

(۱۲: المآتم الحسینیة فی الروضات العلویة) کما ذکره فی دیباجة

(۳)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، کتاب مائة منقبة لمحمد بن أحمد القمی (۲)، مدینة مکة المکرمة (۱)، السید إبن طاووس (۱)، مدینة الکوفة (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، مدینة طهران (۱)، یوم عرفة (۱)، محمد بن مسعود بن محمد (۱)، الحسین بن أحمد (۱)، مسجد الحرام (۱)، الخوارزمی (۱)

صفحه ۰۰۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۴

الكتاب أو " الروضات فی المآتم الحسينية " كما سماه بذلک فی آخر الكتاب الذى ختم به المؤلف أيضا، وصرح به فی أول الكتاب بأنه هو المجلد السادس من كتاب " فراديس الممتحنين ۱۶: ۱۵۱ " تأليف الميرزا محمد باقر بن زين العابدين بن حسين بن على اليزدى الحائرى مؤلف " أنيس النفوس ۲: ۲۶۷ " " تذكرة الألباب ۴: ۲۸ " ويحتمل أن يكون تحرير آخر لكتابه " عدة الذاكرين ۱۵: ۲۲۹."

(۱۳: مآثر آباء خاتم الأنبياء) للسيد محمد بن الحسين الحسينى النجفى المعروف بابن أمير الحاج، المتوفى فی نيف وثمانين ومائة وألف، أورد فی ديوانه الموسوم ب " تاريخ نور البارى " ما قرظ به كتابه هذا وهو قوله:

مآثر آباء الرسول محمد * شموس ولكن برجها ورق السفر لقد كاد يبيض المداد بنورها * كما ابيض وجه الليل من غرة الفجر (۱۴: مآثر الامراء) فارسى، لنواب صمصام الدولة شاهنواز خان مير عبد الرزاق الاورنگ آبادى المقتول فی ۱۱۷۱، وهو فی تاريخ وأحوال امراء التيمورية بالهند، ألفه أو ان عزلته باورنگ آباد، وطبع فی ثلاث مجلدات فی كلكتة فی ۱۳۰۹ جمعا فی ۲۶۰۹ ص.

(۱۵: المآثر الباقرية) فی سوانح الامام أبی جعفر محمد بن على بن الحسن (ع) بلغة الأردو، للسيد أولاد حيدر البلكرامى، المعاصر، مطبوع.

(۱۶: مآثر رحيمى) فی أحوال الأمير عبد الرحيم خان المعروف بخانخانان الهندى، المذكور فی (۹: ۳۵۷) وأحوال شعراء عصره. من مآخذ " شعر العجم " المترجم إلى الفارسية، وهو للمولى عبد الباقى النهاوندى الخطاط، المتوفى ۱۰۴۵ وقد طلبه الأمير عبد الرحيم هذا إلى الهند فألف له الكتاب كما فی " دانشمندان آذربايجان: ۱۴۵، " وفيه ذكر ملوك غزنين وبنگاله وسائر بلاد الهند، طبع بكلكتة فی مجلدين (۱۹۲۴ - ۱۹۲۵ م).

(۱۷: مآثر السلطان) لصنيع الدولة محمد حسن خان اعتماد السلطنة.

ذكر فی أول المجلد الثالث من " المنتظم الناصرى " أنه فصل أحوال السلطان

(۴)

مفاتيح البحث: الإمام الحسن بن على المجتبى عليهما السلام (۱)، محمد بن الحسين الحسينى (۱)، آذربيجان (۱)، محمد بن على (۱)، الهند (۳)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۰۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۵

ناصر الدين شاه فی المجلدين الذين سماهما ب " مآثر السلطان " وفرغ من " المنتظم " ۱۲۹۹ وليس هو " المآثر والآثار " الآتی قريبا لأنه قريبا قال فيه فی ص ۱۴۶ فی ترجمة السيد محمد باقر القزوينى المتوفى ۱۲۸۶ انی ذكرت تاريخ فوته فيما ألفته وسميته " مآثر السلطان " فيظهر أنه ألفه بعد هذا التاريخ وقبل " المنتظم. " وليس " مآثر السلطان " من مجلدات " مرآة البلدان " أيضا كما سنذكره.

(۱۸: مآثر سلطانى) للميرزا إبراهيم بن عبد الجليل (سپهسالار) التبريزى فی تواريخ السلطان محمد شاه القاجار ووقائعه، كتبه بأمره وبدأ بواقعة فتح قندهار له، كما فی " دانشمندان آذربايجان. " أوله: [الحمد لله الذى خلق الاصباح من مشرق الأزل وخلق الأرواح من مشرع لم يزل] ويوجد نسخة خط المؤلف فی مكتبة (فخر الدين النصيرى) بطهران تاريخ كتابتها تاريخ التأليف وهى ۱۲۵۱ ونسخة فی (الملية: ۶ ف) غير مؤرخة.

(۱۹: مآثر سلطانى) أو " مآثر سلطانيه " للميرزا عبد الرزاق بيك بن نجفقلى الدنبلى، المؤرخ الشاعر المتخلص ب (مفتون)، والمتوفى

۱۲۴۳ فارسی فی تواریخ القاجاریة من بدو أمرهم إلی ۱۲۴۱ ألفه بأمر عباس میرزا ابن فتح علی شاه وترجمه السر هارفورد وطبع مع مقدمة له، وإضافات لیس فی طبع إیران وحوادث التی یختم إلی سنة ۱۲۴۶ وأما طبع تبریز ۱۲۴۱ المعروف بالمعتمدی وفیه تمام تواریخ فتح علی شاه من (۱۲۱۲ إلی ۱۲۴۱) سنة سنة وهذا الکتاب ثانی کتبه.

(المآثر السلطانیة) تاریخ فارسی مطبوع لزین العابدین التبریزی، کما فی " فهرس مکتبة راجة الفیض آبادی " فراجعه، ولعله عین ما قبله لان المطبوع فی تبریز کان بمباشرة المولی محمد باقر التبریزی، وذکر فی آخره: أنه طبع بعض کتب الحدیث فی طهران بالطبع المعتمدی بمباشرة المیرزا زین العابدین التبریزی فتوهم کاتب الفهرس انه تألیف المیرزا زین العابدین التبریزی.

(۲۰: المآثر العباسیة) فی مآثر الشاه عباس الصفوی، لبعض فضلاء ذلک

(۵)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، مدینة طهران (۲)، آذربیجان (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶

العصر، ذکر الفاضل الأردوبادی فی مجموعة " زهر الریاض " ان فیه ذکرا لاردوباد وما یتعلق بها فی العهد الصفوی.

(۲۱: مآثر الکبراء) أو " تاریخ سامراء " للشیخ ذبیح الله بن محمد علی المحلاتی المعاصر، خرج منه سبع مجلدات. أوله: [الحمد لمن له الملک والملکوت..] فرغ من مجلده الأول ۱۳۵۴ وفرغ من تبییضه ثانیا فی ۲۵ - ج ۲ - ۱۳۶۰ وهو فی ص ۳۷۵ بدأ بأسماء سامراء ووجه تسمیتها وأول بنائها وسائر أحوالها. والمجلد السابع هو الجزء الثالث من الاجزاء الثلاثة المتعلقة بأحوال العباسیین، أوله أحوال الحادی والعشرین منهم، وهو الراضی بالله إلی آخرهم المعتصم وهو الثامن والثلاثون، وعدد صفحاته ۲۱۵ ویلیه الثامن فی من حل به من الشعراء والأدباء وهو بعد لم یتم. وقد طبعت أجزاؤه الثلاثة الأول المنتهیة إلی آخر أحوال الإمام الهادی (ع) وفقه الله لطبع الرابع فی أحوال الامام أبی محمد العسکری والخامس والسادس والسابع فی أحوال العباسیین.

(۲۲: مآثر الکرام) فی تاریخ بلکرام، فارسی مطبوع بالهند، للمیرزا غلام علی المتخلص ب (آزاد) ابن السید نوح الحسینی البلکرامی السندی، کما وصف نفسه کذلک فی " خزانهء عامره " حکی عنه فی " نجوم السماء " فی ترجمة الشیخ محمد علی الحزین وذکر انهما تلاقیا فی بلدة بهکر من بلاد الهند فی ۱۱۴۷ وحکی عنه أیضا ترجمة معاصره السید رضی بن نور الدین الجزائری التستری وأنهما تلاقیا مستوفاة فی ۱۱۶۰ (ثم تلاقیا فی حیدر آباد أیضا فی ۱۱۶۵ - إلی قوله:

ان المیر رضی الیوم لا نظیر له فی زمانه وممتاز عن جمیع أقرانه. ویظهر أن هذا الکلام منه فی أواخر عمر سید رضی الذی کان منزویا عن الناس وتوفی ۱۱۹۴ وله " سبحة المرجان " فی تاریخ هندوستان و " سند السعادات فی حسن خاتمة السادات " المطبوع الذی یظهر منه انه شیعی لکن الصدیق حسن خان عده من علماء العامة وعد من تصانیفه " ضوء الدراری " فی شرح صحیح البخاری فراجعه. وطبع " المآثر " فی مجلدین فی آکره ۱۹۱۰ م وحیدر آباد ۱۹۱۳ م.

(۶)

مفاتیح البحث: الإمام علی بن محمد الهادی علیه السلام (۱)، مدینة سامراء المقدسة (۲)، کتاب صحیح البخاری (۱)، الهند (۲)، الکرم، الکرامة (۱)، الصدق (۱)، العصر (بعد الظهر) (۱)

صفحه ۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۷

(۲۳: مآثر محمدی) لمحمود میرزا بن فتح علی شاه القاجار، فی الأحادیث، طبع فی آخر دیوان المؤلف فی ۱۲۶۴ علی الحجر.

(۲۴: مآثر الملوک) فارسی فی تاریخ ومآثر الملوک والسلاطین والخلفاء الراشدین والأئمة الطاهرین والوزراء وبعض العلماء والحکماء وذکر مخترعاتهم وآثارهم، بدأ بملوک العجم مبتدأ منهم بکیومرث ومن بعده وختم بتواریخ سلطان حسین میرزا بایقرا المتوفی ۹۱۱ وکان ملکه ثلاثین سنة، وذکر آثاره وآثار ابنه السلطان بدیع الزمان وألفه باسم الأمیر علی شیر وبأمره. أوله: [زیب صفحات اثرات ذات فائض البرکات سلاطین کامکار وزینت کلمات فصاحت صفات خواتین رفیع مقدار حمد وثنای حکیمی است که بنون قلم قدرت] وختمه بثلاثة أبیات فی الدعاء للسلطان حسین میرزا بایقرا، آخرها قوله:

دعای نیک خواهانش قرین باد * سعادت یار وبختش همنشین باد وهو تألیف صاحب " حبیب السیر " غیاث الدین محمد بن محمد خواند میر البلخی وینقل فیه عن " روضة الصفا " وعن " تاریخ الجعفری " ورأیت النسخة عند السید جعفر آل بحر العلوم فی النجف وهو من مآخذ " شاه نامه " لنوبخت، ویوجد منه نسخة فی (المجلس: ۶۱۹) کتابتها حدود ۹۳۱.

(۲۵: مآثر المهدویة) فی تواریخ إیران وغیره من معاهدات الدولیة، فی مقدمة وجزئین وکل فی أبواب وکل باب فی فصول بالفارسیة لممتحن الدولة المیرزا مهدیخان مهندس بن المیرزا رضا قلیخان تاریخ نویس ابن الحاج مهدی قلیخان التبریزی السرابی نزیل طهران، والمتوفی بعد ۱۳۱۱ کما یظهر من مقدمة طبع " لجة الأمم " لوالده الذی توفی ۱۲۸۳. أوله: [پس از حمد وثنا أجابت کننده دعوات وعطا] وباشر طبع " اللجة " ولده مؤلف " المآثر " هذا وفرغ من طبعه ۱۳۱۱ یوجد " المآثر " فی (المجلس: ۷۸۰) کتابتها ۱۳۱۰ ونسخة أخری علیها حواشی من المؤلف کتابتها ۱۳۱۲ عند فخر الدین النصیری بطهران.

(۲۶: المآثر والآثار) طبع باسم وزیر الانطباعات محمد حسن خان الملقب

(۷)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، مدینة طهران (۲)، محمد بن محمد (۱)، الطهارة (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۸

أولا بصنیع الدولة ثم باعتماد السلطنة ابن علی خان المراغی، المتوفی شوال ۱۳۱۳ وهو فی ترجمة ناصر الدین شاه وذکر أحواله من شمائله وأخلاقه، وذکر ذراریه وأحفاده وزوجاته ووزرائه وأمرائه وحکام بلاده وسفرائه وحروبه وأسفاره وأبنیته وآثاره وما حدث فی عصره من العادات والصنائع والعلوم ومن أدرک عصره أو نشأ فیه من العلماء والمشاهیر ومن صدر لقب منه له، ومن عاصره من سائر الملوک وسلاطین الأرض، ومن دخل فی بلاده من سفراء سائر الدول والوقائع الحادثة فی عصره من سنة ۱۲۶۴ وهی سنة جلوسه إلی سنة ۱۳۰۶ وهی سنة تصنیف الکتاب، المرتب علی ستة عشر بابا وقد طبع بطهران فی ۱۳۰۷. وذکر بقیة نسبه فی " کشف الخبیة " هکذا محمد حسن خان اعتماد السلطنة ابن الحاج علی خان حاجب الدولة ابن حسین ابن محمد رسول بن عبد الله بن جعفر المغولی المراغی، وذکران والده علی خان توفی (سلخ ع ۱ - ۱۲۸۵). وتوفی هو فی شوال ۱۳۱۳ ولکن هو نفسه فی ترجمة الشیخ صالح التستری فی " المآثر والآثار " هذا عبر عن والده بالحاج علی خان اعتماد السلطنة وقد ترجمنا له فی القسم الأول من " نقباء البشر: ۴۱۷ - ۴۱۸ " ونقلنا عن کتابه هذا معتمدا علیه فی ج ۱ و ج ۲ من " طبقات اعلام الشیعة " کثیرا حیث أن مؤلفه الحقیقی هو العلامة الشیخ محمد مهدی العبد الرب آبادی العضو الأعظم لتألیف " نامهء دانشوران " وهو المتبحر فی التاریخ والرجال وقد صرح بذلک العلامة محمد خان القزوینی فی بعض مکتوباته الذی ارسل إلینا.

(۲۷: المآثر والأنساب) لأبی جعفر أحمد بن محمد بن خالد البرقی المتوفی ۲۸۰ أو ۲۷۴ ذکره الشیخ فی " الفهرس."

(۲۸: مآثر یا واقعات عالمگیری) لمستعد خان محمد ساقی. أوله:

[جبهه اندایی بر آستان سپاس آرایی وجبین سایی بر زمین نیایش آرایی در والا] یوجد منه نسخة ضمن مجموعة فی (دانشگاه: ۲ / ۲۵۵۵) فرغ منه فی محرم ۱۱۵۴ = ۳ محمد شاهی، وهذا غیر " واقعات عالمگیر " لنعمت خان عالی الآتی ذکره.

(۲۹: مآخذ البلداء) بلغة أردو، للسید راحت حسین الرضوی الهندی

(۸)

مفاتیح البحث: عبد الله بن جعفر الطیار بن أبی طالب علیه السلام (۱)، ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، مدینة طهران (۱)، شهر شوال المکرم (۲)، أحمد بن محمد بن خالد البرقی (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۹

الکوپال پوری، المولود سنة ۱۲۹۷ ألفه ۱۳۴۸ وطبع بالهند.

(۳۰ مآخذ العلم) لأبی الحسین أحمد بن فارس اللغوی ذکره فی " کشف الظنون."

(۳۱: مآخذ قصص وتمثیلات مثنوی) لبدیع الزمان فروزانفر، محمد حسن بن علی أستاذ جامعة طهران. طبع ضمن انتشارات جامعة طهران فی ۱۳۳۳ ش فی ۲۶۵ ص.

(۳۲: مائدة الأسحار لخلص المؤمنین الأخیار) شرح علی دعاء السحر:

اللهم إنی أسئلک من بهائک بأبهاه. فی مقدمة وثلاثة وعشرین فصلا لکل عقد بابا وخاتمة، منظوما ومنثورا. ذکر فی المقدمة الملا حسین علی التویسرکانی المتوفی بأصفهان فی ۲۸ صفر ۱۲۸۶ ومدح فیه ناصر الدین شاه القاجار. یوجد منه نسخه بأصفهان عند السید الروضاتی، واحتمل فی فهرسه (۱: ۶۱) انه بخط المؤلف غیر أنه سقطت من أول المقدمة ولم یعرف.

(۳۳: مائدة الزائرین) للمولی محمد جعفر الاسترآبادی الشریعتمدار المتوفی ۱۲۶۳ وهو کبیر جامع لأنواع الزیارات علی ما یظهر من" المائدة الصغیرة " الآتیة.

(۳۴: مائدة الزائرین) الصغیرة، أیضا للاسترآبادی المذکور، وکانه مختصر من کتابه " المائدة " المبسوطة، اقتصر فیه علی خصوص الزیارات التی یمکن الاتیان بها علی الوجه المأثور، یعنی لیس فیها التقیید بالانکباب علی القبر أو وضع الوجه به أو تقبیله ونحوها مما لا یمکن الان الاتیان بها فی هذه الاعصار لمکان الصندوق المحاط بالشباک بل الشباکین والشبابیک. أوله: [الحمد لله الذی کرمنا بخاتم الأنبیاء] قال فیه بعد کلام طویل: وأردت ان انتخب منها زیارات یمکن الاتیان بها إلی قوله: بعد جمع زیارات فی کتاب أکبر منها وأردت ان أسمیها به " مائدة الزائرین " أیضا کالمائدة الکبیرة رجاء من الله أن یعد بها موائد المستطعمین، وهی مرتبة علی مقدمة وأبواب ثمانیة، بعدد أبواب الجنان وخاتمة. المقدمة فی آداب

(۹)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، مدینة إصفهان (۲)، مدینة طهران (۲)، الهند (۱)، القبر (۱)

صفحه ۱۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰

السفر والأبواب فی زیارة المدینة والنجف وکربلا والکاظمین وسامراء والمشهد بطوس والجوامع وزیارة قبور المؤمنین والخاتمة فی التوسلات. ویظهر من کتابه " أنیس الزاهدین " الذی فرغ منه ۱۲۳۸ انه کتب " المائدة " قبل التاریخ حیث أحال فیه الزیارات إلی" المائدة " ولعل ما کتبه قبلها هی الکبیرة ورأیت الصغیرة هذا فی کتب حفید المصنف وهو آقا محمود بن الشیخ محمد حسن ابن

المصنف ونسخة أخرى كانت عند الشيخ على القمى فى النجف.

(٣٥: مائدة محمدية) للشيخ هادى البيرجندى المتوفى ج ٢ / ١٣٦٦ مر ذكره فى (٩: ١٢٨٥).

(المائدة السماوية) فى المطاعم والمشارب والصيد والذباحة، للفقيه الآقا محمد رضى الدين بن المحقق الخوانسارى متمم " شرح الدروس " لوالده والمتوفى قبل أخيه الآقا جمال، وهو فارسى ألفه للشاه سليمان، رأيته فى خزانة سيدنا الحسن صدر الدين، مر بعنوان "الأطعمة والأشربة ٢: ٢١٨ " وصرح الشيخ عبد النبى القزوينى فى " تتميم الامل " ان اسمه " المائدة السماوية " وكذا معاصره صاحب " الرياض " وهو مبسوط كبير مرتب على مقدمة وخمسة فصول وخاتمة. أوله:

[نمك خوان حق شناسى شور انگيزى سپاس بى قياس منعم جهان آفرين است كه.] وآخره: [ختم ميكنيم كلام را باسم أعظم ملك علام واز اواست آغاز وبسوى اوست أنجام والله الموفق وبه الاعتصام.] والنسخة المذكورة ضمن مجموعة بخط السيد محمد بن السيد حسين همايون الحسينى الگلپايگانى فرغ منه فى ١٦ ذق ١١٥٠ ونسخة فى (المجلس: ١٠٤٨) كتابتها شعبان ١١٠٠ وأخرى كتابتها ١١٠٦ فى (مكتبة محمد آغا النخجوانى) بتبريز وفخر الدين النصيرى بطهران كتابتها ١١٢٠.

(٣٦: المائدة العائدة أو " الفائدة) " فى النوادر والفرائد، للشيخ الامام رشيد الدين أبى عبد الله محمد بن على بن شهرآشوب السروى المازندرانى، المتوفى ٥٨٨ عن مائة سنة الا عشرة أشهر، ذكره مع بقية تصانيفه فى معالمه وكذا فى بعض إجازاته بخطه كما فى" الرياض " ولعله المحكى عنه فى " البلغة " للفيروز آبادى بعنوان

(١٠)

مفاتيح البحث: زيارة القبور (١)، مدينة كربلاء المقدسة (١)، مدينة الكاظمين (١)، مدينة سامراء المقدسة (١)، مدينة النجف الأشرف (٢)، شهر شعبان المعظم (١)، مدينة طهران (١)، محمد بن على بن شهرآشوب (١)، الطعام (١)، الزيارة (١)، الوفاة (١)

صفحه ٠١٣

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١١

كتاب " الجديدة " فيه الفوائد والفرائد الجمة.

(٣٧: المائدة العرشية) رسالة عملية فارسية، للسيد حسين علم الهدى الكاشى مؤلف " بهجة التنزيل " المذكور فى (٣: ١٦١).

(٣٨: مائدهء محمدية) للشيخ محمد هادى بن المولى محمد حسين القائنى البيرجندى، المولود ١٢٧٧ (٩: ١٢٨٥) فى أن جميع المعارف تنتهى إلى سلسلة الأنبياء العظام كما ذكره فى ترجمة نفسه فى أول ديوانه المطبوع ١٣٥٤ وذكر فى ديوانه بعض ما أدرجه فى " المائدة " من أشعاره منها ترجمة مقدمة خطبة الزهراء (ع).

(٣٩: مائدة هاى زمينى) أصله لاندره ژيد، والترجمة لجلال الدين آل أحمد، طبع الترجمة بطهران ١٣٣٤ ش فى ٢٠١ ص. وترجمة أخرى له لحسن هنرمندى طبع أيضا فى تلك السنة.

(٤٠: كتاب المآكل) لأبى إسحاق إبراهيم بن إسحاق الأحمر النهاوندى الذى سمع منه الحديث القاسم بن محمد الهمدانى فى ٢٦٩ ذكره النجاشى.

(٤١: ماء الحياة) لصدر الدين الدزفولى ابن السيد محمد باقر، المذكور فى (٩: ٦٠٢) وهو قسم من ديوانه كما مر.

(٤٢: ماء الحياة) وصافى الفرات فى رفع التوهمات ودفع واهى الشبهات للمولى لطف الله بن الشيخ عبد الكريم بن الشيخ إبراهيم بن العلامة الشيخ على بن عبد العالى الميسى العاملى الأصفهانى المتوفى بها ١٠٣٢ أو ١٠٣٣. أوله: [بسم الله الرحمن الرحيم الجواد الكريم وبه نستعين على كل ظنين الحمد لله الذى جعلنى من المهتدين إلى الصراط المستقيم من الدين..] كتبه فى آداب الاعتكاف وأحكامه ولذا يعبر عنه ب " الاعتكافية " كما فى نسخة المكتبة (الرضوية) من وقف ابن خواتون كما مر فى (٢: ٢٣٠) وتوجد نسخة

خط المصنف فی ضمن مجموعهٔ نفیسهٔ من رسائل المصنف نفسه، ذکر سبب تألیفه أنه بلغه عن بعض معاصریه من علماء أصفهان اعتراضات علیه فی اقامته للاعتکاف فی المسجد الذی بناه له شاه الصفوی فی أصفهان وکما یظهر من تعبیره عنه بالشعوبیهٔ الرطانیهٔ کان المعاصر من علماء العجم وقد

(١١)

مفاتیح البحث: خطبهٔ الزهراء (علیها السلام) (١)، کتاب الصراط المستقیم لعلی بن یونس العاملی (١)، مدینهٔ إصفهان (٢)، نهر الفرات (١)، مدینهٔ طهران (١)، إبراهیم بن إسحاق الأحمر (١)، محمد الهمدانی (١)، جلال الدین (١)، عبد الکریم (١)، الکرم، الکرامهٔ (١)، السجود (١)، الجود (١)، الإعتکاف (١)، الوفاهٔ (١)

صفحه ۱۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحهٔ ١٢

استعمل السجع والقافیهٔ کثیرا کما یظهر مما کتبه بخطه علی ظهر النسخهٔ [هذه رسالهٔ صدرت فی بیان الاعتکاف، جوابا عن شبه واعتراضات صدرت من أقصر القاصرین بالاکتشاف لیعلم ما احتوت علیه من التحقیقات من تتبع وتصفح کتب القوم والمصنفین وبالانصاف، وجانب التعسف ومراعاهٔ الجوانب والأطراف، وحام حول الحق وطاف وتتبع آثار بنی عبد مناف،] وفی المجموعهٔ رسالهٔ أخری له فی جواز فسخ البنت بعد کبرها عقد الولی علیها فی حال الصغر مع عدم المصلحهٔ الظاهرهٔ، سماها " الوثاق والعقال للعشواء فی لیلهٔ الظلماء یقوی الحبال " انتصر فیها قول المحقق الداماد وغیره من القائلین بالجواز، ورد علی المعاصر القائل بعدم الجواز ردا مسجعا کتب علی ظهرها [هذه رسالهٔ صدرت جوابا عن بعض مزخرفات وتخیلات واهیهٔ من بعض القاصرین اشتملت علی تحقیقات وتدقیقات تسر الناظرین وتصم الجاحدین أردت بها نصرهٔ الحق المبین وان أساعد لأهله من القاصرین فانظر إلیها بعین الیقین ولا تکن من الغافلین].

(۴٣: الماء القلیل) رسالهٔ فی.. لآقا محمد علی ابن الوحید البهبهانی المتوفی بکرمانشاه ١٢١۶، توجد عند المیرزا عبد الرزاق الواعظ الهمدانی.

(الماء القلیل) رسالهٔ فی.. للسید المیرزا محمد الفقیه الرضوی المشهدی المتوفی ١٢٩۴ عن أربع وستین سنهٔ، ذکرها السید محمد باقر المدرس الرضوی فی " الشجرهٔ الطیبهٔ."

(الماء المستعمل فی رفع الأخباث) رسالهٔ فی ... للسید محمد بن عبد الکریم الموسوی التبریزی، المعروف بمولانا، المولود ١٢٩۴.

(۴۴: الماء المسکوب) یشبه الکشکول فی فوائد متفرقهٔ، للمفتی میر عباس الموسوی الجزائری اللکهنوی، المتوفی ١٣٠۶ ذکره فی " التجلیات."

(۴۵: الماء المعین) فی شرح الأربعین حدیثا، للمولی المعاصر کوثر علیشاه المیرزا محمد رضا بن شعبان علی الواعظ الطهرانی، المتوفی بالمشهد الرضوی فی حدود ١٣٢۴ فارسی طبع فی ١٣٢٣ علی نفقهٔ الحاج محمد علی شاچی الطهرانی فی ۴١٢ ص.

(١٢)

مفاتیح البحث: مدینهٔ مشهد المقدسهٔ (١)، شهر شعبان المعظم (١)، محمد بن عبد الکریم (١)، کرمانشاه (١)، الحج (١)، الجواز (١)، الإعتکاف (١)، الوفاهٔ (٢)

صفحه ۱۵

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحهٔ ١٣

(۴۶: ماء معین یا مباحث دین) للشیخ محمد علی صفوت التبریزی المعاصر وله " دانش وپرورش " المطبوع. عده مما لم یطبع من تصانیفه، ثم طبع بقم فی ۱۳۲۵ ش فی ۲۰۶ ص.

(۴۷: الماء المعین) فی شرح الأربعین، للمولی مهدی بن الحاج علی أصغر القزوینی. أوله: [أصح حدیث توشح به الاخبار وأوثق خبر تشرح منه صدور الأخیار..] والنسخة عند السید جلال المحدث الا رومی بخط سعید بن محمد زمان الاسحاق آبادی کتبها فی المشهد الرضوی للسید محمد التاجر فی ۱۱۴۹ وصححها وقابلها السید محمد المذکور مع الشیخ محمد نبی الدماوندی فی ۱۱۶۰ توفی المؤلف حدود ۱۱۲۹ وبیعت کتبه فی هذا التاریخ.

(۴۸: رسالة فی ماء النیسان وما یتعلق به) مما ورد فی الأحادیث المرویة للسید محمد باقر بن الأمیر إسماعیل المدرس الخاتون آبادی، کتبها بأمر شاه سلطان حسین الصفوی، رأیتها عند الأردوبادی بالنجف.

(۴۹: الماء والخضراء والوجه الحسن) تألیف عایس بن أحمد، کما ذکر کذلک فی أول " الصراط المستقیم " للبیاضی الذی توفی ۸۷۷ وذکر أنه من مآخذه الموجودة عنده وقت التألیف، (۵۰: کتاب ما أبیح قتله فی الحرم) لأبی النضر محمد بن مسعود بن محمد بن عیاش السلمی، ذکره النجاشی، (۵۱: ما اتفق لفظه واختلف معناه) لامام النحو واللغة أبی العباس المبرد، محمد بن یزید بن عبد الأکبر الثمالی الأزدی البصری، توفی کما ذکره الصیرافی فی " طبقات النحویین " فی ۲۸۵.

(۵۲: ما اتفق لفظه وأختلف معناه) للسید الشریف النقیب أبی السعادات هبة الله بن علی بن محمد بن حمزة الحسنی، المعروف بابن الشجری، لسکنی جده الشجرة وهی القریة التی فیها مسجد الشجرة من أعمال مدینة الرسول (ص)، وهو الامام الأدیب من وجوه السادات فی بغداد ولی النقابة بالکرخ أیام الطاهر، وتوفی

(۱۳)

مفاتیح البحث: مدینة مشهد المقدسة (۱)، الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، کتاب الصراط المستقیم لعلی بن یونس العاملی (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، هبة الله بن علی (۱)، مدینة بغداد (۱)، محمد بن عیاش (۱)، محمد بن یزید (۱)، سعید بن محمد (۱)، محمد بن حمزة (۱)، محمد بن مسعود (۱)، القتل (۱)، السجود (۱)، الحج (۱)

صفحه ۱۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴

أیام المقتفی ۵۴۲ قال الشیخ منتجب الدین بعد ذکر تصانیفه: وشاهدت غیر واحد یقرأها علیه، وترجمه تلمیذه عبد الرحمان بن الأنباری فی کتابه " نزهة الألباء."

(۵۳: ما أتفق لفظه واختلف معناه) لأبی یوسف یعقوب بن إسحاق ابن السکیت الأدیب النحوی اللغوی الدورقی الأهوازی صاحب" اصلاح المنطق " الشهید للتشیع فی ۲۴۲ ذکره النجاشی، ومن هذا الباب کتاب " ما تشابهت مبانیه وتخالفت معانیه " کما یأتی.

(۵۴: ما اتفق من الاخبار فی فضل الأئمة الأطهار (ع) للشیخ محمد بن جعفر الحائری، ذکره المحدث الحر العاملی فی " أمل الآمل." أقول: وهو المشهدی الحائری مؤلف " المزار " المشهور بمزار محمد بن المشهدی ینقل عن کتابه المذکور فی کتاب: الحجج القویة "المؤلف بعد ۹۰۰ تقریبا.

(۵۵: ما اتفق علیه العامة بخلاف الشیعة من أصول الفرائض) لأبی عبد الله إسماعیل بن علی العمی البصری، ذکره الشیخ الطوسی والنجاشی.

وللشیخ المفید فی هذا الباب کتاب " الاعلام " وللمرتضی کتاب " الانتصار " ذکرناهما فی حرف الألف.

(۵۶: ما اختلف وائتلف) فی انساب العرب، للامام النسابة اللغوی أبی المظفر محمد بن أحمد بن محمد الأبیوردی الخراسانی، المتوفی

مسموما بأصفهان فی ۲۰ ع ۱ - ۵۰۷ ذکر بعض تصانیفه فی " أمل الآمل " وذکره فی " معجم الأدباء ۱۷: ۲۴۳ " ویأتی له کتاب " المختلف والمؤتلف " أیضا ذکره الیاقوت.

(۵۷: ما أخذ علی المتنبی من اللحن والغلط) کما فی الیاقوت، لأبی عبد الله محمد بن جعفر القزاز النحوی القیروانی التمیمی، المتوفی ۴۱۲ صاحب " أدب السلطان " و " الجامع " فی اللغة ذکره السیوطی فی " طبقات النحاة " وصاحب " نسمة السحر فیمن تشیع وشعر ".

(۱۴)

مفاتیح البحث: الأئمة الأثنا عشر علیهم السلام (۱)، کتاب الإرشاد للشیخ المفید (۱)، جلال الدین السیوطی الشافعی (۱)، الشیخ الحر العاملی (۱)، مدینة إصفهان (۱)، محمد بن أحمد بن محمد (۱)، إسماعیل بن علی (۱)، یعقوب بن إسحاق (۱)، الشیخ الطوسی (۱)، عبد الرحمان (۱)، محمد بن جعفر (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۱۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵

(۵۸: کتاب ما افترض الله علی الجوارح من الایمان) لأبی عبد الله مفضل بن عمر الجعفی الکوفی، صاحب کتاب " فکر " الموسوم ب " توحید المفضل (" ۵۹: ما انفردت به الإمامیة من المسائل الفقهیة) للسید موسی بن عبد السلام بن زین العابدین الموسوی العاملی، المتوفی بالنجف یوم عاشوراء ۱۲۵۳ ذکرها فی " بغیة الطالبین فی آل شرف الدین."

(۶۰: المائیة) منظومة فی تمام أبواب علم النحو فی مائه بیت، وتسمی ب " الخلاصة " أیضا للسید باقر بن السید حیدر ابن إبراهیم الحسنی الحسینی الکاظمی المتوفی ۱۲۹۰ وقد ناهز السبعین. تلمذ علیه سیدنا الحسن الصدر فی علوم الأدب.

وتأتی " نهایة الایجاز " فی النحو أرجوزة فی مائة بیت أیضا.

(۶۱: المائیة) أرجوزة فی المعانی والبیان مرت فی الأراجیز (۱: ۴۹۶).

(۶۲: ما بعد الطبیعة) المرتب علی ست مقالات، المقالة الأولی: فی الموجود فیها فصول: الأول فی الوجود. لأبی نصر الفارابی. نسخة منه ضمن مجموعة فی موقوفة مدرسة السید البروجردی وطبع ضمن مجموعة من رسائل الفارابی بمطبعة السعادة بمصر ۱۳۲۵ کما فی "معجم المطبوعات ص ۱۴۲۶ " ومر (فی ج ۱ ص ۵۶) بعنوان الإبانة عن غرض أرسطاطالیس فی کتاب ما بعد الطبیعة.

(۶۳: ماتریالیسم دیالکتیک وماتریالیسم تاریخی) أصله لاستالین، والترجمة الفارسیة لإبراهیم گلستان. طبع بطهران.

(۶۴: ما تشابهت مبانیه وتخالف معانیه) فی اللغة، للعلامة المؤرخ الأدیب النحوی أبی الحسن علی بن محمد العدوی الشمشاطی، الذی کان حیا فی ۳۷۷ کما صرح به ابن الندیم. وقد مر آنفا " ما اتفق لفظه واختلف معناه " متعددا.

(۶۵: ما تشابه من ألفاظ القرآن) وتناظر من کلمات الفرقان، للامام أبی الحسن علی بن حمزة بن عبد الله بن بهمن (میهن) ابن فیروز (فراز) المعروف بالکسائی، المتوفی ۱۸۹ أیام الرشید أو ۱۸۵. أوله: [الحمد لله ذی المنة والافضال] ... یوجد ضمن مجموعة (۱۵) فی (مکتبة قوله) کما فی فهرسها (۱: ۲۸).

(۱۵)

مفاتیح البحث: یوم عاشوراء (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، مدینة طهران (۱)، حمزة بن عبد الله (۱)، ابن الندیم (۱)، علی بن محمد (۱)، القرآن الکریم (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۱۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۶

(۶۶: کتاب ما تفرد به أمیر المؤمنین (ع) من الفضائل) للشریف أبی القاسم علی بن أحمد العلوی الکوفی، المتوفی بکرمی من نواحی شیراز ۳۵۲ ذکره النجاشی.

(۶۷: کتاب ما تفعله الجاهلیة ویوافق حکمه الاسلام) لأبی المنذر هشام ابن محمد بن السائب الکلبی النسابة، المتوفی ۲۰۵ ذکره ابن الندیم.

(۶۸: مأتم حسین (ع) مراثی له (ع) بلسان الأردو، مطبوع، لبعض فضلاء الهند.

(۶۹: مأتم شهید أعظم) فی فلسفة عزاء الحسین (ع) بلغة أردو، مطبوع للسید محمد بن السید أحمد حسین الامر وهی المولود حدود ۱۳۱۰.

(۷۰: ماتمکده) للعلامة الشیخ المیرزا محمد تقی بن المیرزا علی محمد النوری الطبرسی، والد شیخنا العلامة النوری، المتوفی ۱۲۶۳ وهو مقتل فارسی منظوم ومنثور، کان فی خزانة ولده المذکور وذکره فی " دار السلام، " أوله:

[ستایش سزای کیهان خداییست که هر ذره بر کمال صنعش خورشیدیست] ویوجد فی (دانشگاه: ۲۶۴۳) بخط من القرن الثالث عشر فی ۳۵۵ ورق تخلص فیه به (وحید) فی عشرة (انجمن) کما فی فهرسها.

(۷۱: ماتمکده) لملا قربان بن رمضان القزوینی الرودباری، المتخلص ب (بیدل) المذکور فی (۹: ۱۵۳) فی المراثی فرغ منه فی ۱۲۶۶ طبع بطهران فی ۱۲۶۶ أیضا وبعدها مکررا.

(۷۲: ماتمکده) فارسی فی مصائب أهل البیت (ع) للمولی محمد بن علی أکبر الخراسانی المشهور بفرشته وکان متخلصا ب (فرشته) مرتب علی أربعة عشر (ماتمکده) بعدد المعصومین (ع) وفی کل منها مجالس متعددة، المجلد الأول فی مصائب الرسول والوصی والبتول والحسن (ع) شرع فیه ۱۲۶۱ وهو مطبوع فی کلکتة ۱۲۷۰ وفی إیران ۱۳۰۱ التزم کما فی أوله بنقل الأحادیث المعتبرة والتحرز عن نقل الغث والسمین کما هو دأب جملة من الذاکرین، ویذکر غالبا اشعار نفسه أو

(۱۶)

مفاتیح البحث: أهل بیت النبی صلی الله علیه وآله (۱)، الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، الإمام الحسین بن علی سید الشهداء (علیهما السلام) (۲)، الإمام الحسن بن علی المجتبی علیهما السلام (۱)، دولة ایران (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، مدینة طهران (۱)، علی بن أحمد العلوی (۱)، الکلبی النسابة (۱)، ابن الندیم (۱)، محمد بن علی (۱)، الهند (۱)، الشهادة (۱)، الجهل (۱)، القتل (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۱۹۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۷

الوصال أو الجوهری أو بیدل أو ناجی أو هادی وغیرها.

(۷۳: المأثور فی ملح الخدور) للوزیر المغربی، أبی القاسم الحسین بن علی بن الحسین بن علی بن الحسین بن محمد بن یوسف، المتوفی ۴۱۸ ذکر فی أعداد تصانیه.

(۷۴: المأثور من الدین فی تحذیر نساء المسلمین) للسید عبد الله بن أبی القاسم الموسوی البلادی البهبهانی البوشهری المعاصر، المتوفی حدود ۱۳۷۳ طبع بایرن ظاهرا.

(۷۵: ما جاء فی أخلاق المؤمنین) لأحمد بن فارس بن زکریا اللغوی صاحب " مجمل اللغة " المتوفی ۳۷۵.

(۷۶: ما جری به القلم) للشیخ محمد علی بن الشیخ أبی طالب الزاهدی الجیلانی الأصفهانی، المتوفی ببنارس الهند ۱۱۸۱ حکاه فی "

نجوم السماء " عن فهرس كتبه ولعله اسم فهرس كتبه سماه نفسه بهذا الاسم ولم يلتفت إليه صاحب " النجوم."

(۷۷: ما جرى بينه وبين بعض الفضلاء من المكاتبات والمطايبات) للسيد أبى إبراهيم ناصر بن الرضا بن محمد بن عبد الله العلوى الفقيه، تلميذ شيخ الطائفة ذكره الشيخ منتجب الدين فى الفهرست.

(۷۸: ماحية الزور ودامغة الكفور) لحسين بن على بن محمد بن الوليد الإسماعيلى، فى الرد على المعتزلى صاحب " حصن كحلان" ذكر فى " فهرسة مجدوع: ۹۸ " والكحلان بالمهملة من أشهر مخاليف اليمن.. بينها وبين ذمار ثمانية فراسخ كما فى " معجم البلدان ".

(۷۹: ماحى الضلالة والغواية) فى رد كتاب " شمس الهداية وقالع الضلالة " الذى لفقه الملا شمس مفتى الهرات فى رد الشيعة فى ۱۲۴۷ الملقب ب خان ملاخان، والموسوم بمحمد بن إبراهيم أو عبد الرحيم الهروى، فرده السيد أبو طالب بن السيد أبى تراب الحسينى القائنى المتوفى ۱۲۹۳ على نحو التعليق على هوامش الكتاب المذكور، وفرغ منه فى الأربعاء ۱۶ -ع ۱ - ۱۲۹۰ والرسالة (۱۷)

مفاتيح البحث: كتاب معجم البلدان (۱)، الحسين بن على بن الحسين بن محمد (۱)، أحمد بن فارس بن زكريا (۱)، عبد الله العلوى (۱)، محمد بن إبراهيم (۱)، ناصر بن الرضا (۱)، محمد بن الوليد (۱)، الهند (۱)، الوفاة (۴)

صفحه ۰۲۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸

والرد كلاهما فارسيان، أول الرد: [ثناى بى عدد خداوندى را سزد..] وتاريخ كتابة النسخة التى رأيتها فى مدرسة الصدر ۱۲۹۷ وقد أورد بعض كلماته الفاضل البسطامى فى " فردوس التواريخ " بعد نقل مناظرة ابن أبى جمهور وترجمناه مفصلا فى " أعلام الشيعة - الكرام البررة: ۴۰ " ويوجد " شمس الهداية " فى (الرضوية:

۸۷۹ حكمت) كما فى فهرسها.

(۸۰: ما خالف شيخ الطائفة اجماعات نفسه) للشيخ السعيد زين الدين ابن على بن أحمد العاملى الشهيد ۹۶۶ طبعت مع " الألفية " و "النفلية."

(۸۱: المأخذ المتبع) لجلال الدين حسين بن اياس النحوى، المتوفى ۶۸۱ كذا فى " كشف الظنون " أقول: الظاهر أنه الشيخ جمال الدين حسين بن أبان من مشايخ العلامة الحلى كما فى إجازته لبنى زهرة، بل لعله متحد مع الحسين ابن بدر بن أياز الذى ترجمه السيوطى وذكر أنه أخذ عن أبى جعفر أحمد بن محمد بن أحمد بن خلف بن يحيى الهاشمى البلنسى الذى مات بغتة فى ۶۲۰ لان فى إجازة العلامة ذكر أن شيخه المذكور يروى عن سعد الدين أحمد بن محمد بن المغربى البلنسائى.

(۸۲: المأخوذات لارشميدس) ترجمة ثابت بن قرة، وتفسير أبو الحسن على بن أحمد النسوى، وتحرير الخواجة نصير الدين محمد الطوسى المتوفى ۶۷۲. طبع ضمن الجزء الثانى من تحريراته بحيدر آباد دكن ۱۳۵۹ فى ۱۷ ص.

(۸۳: ما دار بينه وبين أبى إسحاق الصابى من الرسائل) للسيد الشريف الرضى أبى الحسن محمد بن الحسين الموسوى، المتوفى ۴۰۶ وهو فى ثلاث مجلدات كما ذكره النجاشى فى فهرس تصانيفه.

(۸۴: مادة الابتهاج فى تاريخ الاخراج) للمفتى المير عباس التسترى الموسوى الجزائرى اللكهنوى، المتوفى ۱۳۰۶ ذكره فى " التجليات ".

(۸۵: مادة البقاء باصلاح فساد الهواء والتحزر من ضرر الأوباء) كتاب كبير فى عدة مجلدات، لأبى عبد الله التميمى الطبيب، محمد بن أحمد بن سعيد

(۱۸)

مفاتیح البحث: کتاب کشف الظنون لحاجی خلیفة (۱)، جلال الدین السیوطی الشافعی (۱)، علی بن أحمد العاملی (۱)، ابن أبی جمهور (۱)، العلامة الحلی (۱)، محمد بن الحسین (۱)، أحمد بن سعید (۱)، علی بن أحمد (۱)، جلال الدین (۱)، جمال الدین (۱)، أحمد بن محمد (۲)، الکرم، الکرامة (۱)، الموت (۱)، الشهادة (۱)، الضرر (۱)، الوفاة (۳)، الطب، الطبابة (۱)

صفحه ۰۲۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۹

المقدسی، المتوفی بمصر حدود ۳۸۰ ألفه لأجل الوزیر یعقوب بن کلس وزیر المعز والعزیز الفاطمیین المتوفی أخیرهما ۳۸۲ ترجمه القفطی بعنوان لقبه المشهور ب (التمیمی) ص ۷۴ وله " جیب العروس " کما مر مفصلا فی (۵: ۳۰۳).

(۸۶: مادة الحیاة) مرموزات مختصرة فی علم الصنعة بخط السید عبد الله بن السید حسین الطبیب ابن السید علی الجزائری التستری، وصی الشیخ الأنصاری توفی ۱۳۳۹ ولعله من تألیفه.

(۸۷: مادة الحیاة) فی تأویل بعض الآیات والأحادیث وحل بعض العبائر المشکلة مع إیراد قصص لطیفة وأشعار، للعارف المولی محمد مؤمن بن محمد قاسم بن محمد ناصر بن محمد الجزائری، معاصر العلامة المجلسی، وتلمیذ المولی شاه محمد الشیرازی، وصاحب تصانیف کثیرة ذکر فهرسها فی " طیف الخیال."

(۸۸: مادة الحیاة) لنور الله آشپزباشی لشاه إسماعیل الصفوی. فی الطباخة فی خمسة فصول، ألفه فی ۱۰۰۳ وطبع بإیران. أوله: [شکر وسپاس وحمد بیقیاس مر آن منعم حقیقی را که.] یوجد منه فی (دانشگاه: ۲۵۹۱) ضمن جنگ من جمع آقا محمد معینا شرع فی جمعها من ۱۱۰۹ ونسخة عند (فرهاد معتمد: ۵) غیر مؤرخة من القرن الثانی عشر أیضا. کما فی فهرسهما.

(۸۹: ماده‌ء منوی وانعقاد نطفه) لنظام الدین أحمد الگیلانی، ألفه باسم السلطان عبد الله قطبشاه فی فصلین، یوجد فی (دانشگاه: ۴ / ۳۲۲۳) بخط من القرن الحادی عشر وذکر صاحب الفهرس أنه کترجمة ل " ماهیة المنی ۱۹:
۳۳ " له.

(۹۰: مادر ووظایف خاصه‌ء زن در اسلام) للحاج میرزا خلیل بن أبی طالب الکمره أی الصیمری، طبع بطهران فی ۳۲ ص.

(۹۱: مادر وخانه داری) لعبد الله مشکوفی، فارسی فی وظائف الام فی الاسلام، طبع بطهران فی ۳۱ ص کما فی " فهرست کتابهای طبی ۶۸۳."

(۱۹)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، العلامة المجلسی (۱)، مدینة طهران (۲)، الوفاة (۲)، الطب، الطبابة (۱)

صفحه ۰۲۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰

(۹۲: مادر) أصله لماکسیم گورکی الکاتب الروسی والترجمة لعلی أصغر سروش، طبع أولا فی ۱۳۲۳ ش وبعدها مکررا بإیران.

(۹۳: ما رواه ابن عباس من رأی الصحابة) لأبی أحمد عبد العزیز بن یحیی بن أحمد بن عیسی الجلودی، شیخ جعفر بن قولویه الذی توفی ۳۶۷ ذکره النجاشی. وقال السید رضی الدین علی بن طاووس فی " محاسبة النفس " أنه توفی الجلودی ۱۸ ذح ۳۳۲.

(۹۴: ما روته العامة مما یوافق الشیعة) خمسة کتب: کتاب الوضوء کتاب الصلاة، کتاب الصیام، کتاب الزکاة، کتاب الحج، لشیخ الطائفة أبی القاسم سعد بن عبد الله بن أبی خلف الأشعری القمی، المتوفی ۳۰۱ أو ۲۹۹ ذکره النجاشی ومر " کتاب الرحمة " له وهو

أیضا خمسة کتب من روایات الشیعة.

(۹۵: مـا روی فی أبی الخطاب محمـد بـن أبی زینـب) لأبی الحسـن السـواق علی بـن محمـد بن علی بن عمر بن ربـاح القلاء یرویه النجاشی بواسطتین عنه.

(۹۶: ما روی فی أن المرأ مع من أحب) لأبی أحمـد عبـد العزیز بن یحیی ابن أحمـد الجلودی ذکره النجاشـی، وتوفی ۱۸ ذی الحجة ۳۳۲.

(۹۷: ما روی فی أولاد الأئمة ع) لأبی جعفر محمد بن الحسن بن فروخ الصفار القمی، المتوفی بقم ۲۹۰.

(۹۸: ما روی فی أیام الأسبوع) لأبی جعفر محمد بن موسی بن عیسی الهمدانی السمان، ذکره النجاشی واسند إلیه.

۹۹: ما روی فی الحمام) لأبی أحمد عبد العزیز بن یحیی الجلودی، شیخ جعفر بن قولویه، قاله النجاشی، وتوفی ۱۸ ذی جحة ۳۳۲.

(۱۰۰: ما روی فی الحمام) لأبی الحسن علی بن الحسن بن علی بن فضال، الثقة الکوفی الفطحی، ذکره النجاشی مع اسناده.

(۱۰۱: ما روی فی الشطرنج) لأبی أحمد عبد العزیز بن یحیی بن أحمد الجلودی ذکره النجاشی.

(۲۰)

مفاتیـح البحث: عبد الله بن عباس (۱)، دولة ایران (۱)، شـهر ذی الحجة (۱)، عبـد الله بن أبی خلف (۱)، محمد بن موسـی بن عیسی (۱)، عبد العزیز بن یحیی (۳)، علی بن الحسن بن علی (۱)، محمد بن الحسن بن فروخ (۱)، محمد بن أبی زینب (۱)، یحیی بن أحمد (۱)، جعفر بـن قولـویه (۲)، عیسـی الجلودی (۱)، علی بـن محمـد (۱)، عبـد العزیز (۱)، الحج (۱)، الزکاة (۱)، الصـیام، الصوم (۱)، الصّلاة (۱)، الوفاة (۱)، الإستحمام، الحمام (۲)

صفحه ۰۲۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۱

(۱۰۲: ما روی فی شعبان) لأبی جعفر محمد بن الحسن بن فروخ الصفار القمی، المتوفی بقم ۲۹۰.

(۱۰۳: ما روی فی عدد الأئمة ع) لأبی جعفر محمد بن علی بن فضل بن تمام ابن سکین، شیخ مشایخ النجاشی.

(۱۰۴: کتاب ما سئل عن الصادق (ع) من الملاحم) لأبی الحسن علی بن یقطین، المتوفی ۱۸۲ ذکره الشیخ فی الفهرست.

(۱۰۵: مازنـدران) فی أوضاعهـا، لعباس شایان ابن ملا أحمـد روضه خوان طبع فی مجلـدین بطهران فی ۱۳۲۶ - ۱۲۲۷ ش جمعا فی ۴۹۸ ص.

(۱۰۶: مازیار) لصادق هـدایت بن هدایت قلی (۱۲۸۱ - ۱۳۳۰ ش) وهو فی أحواله، طبع مع مقدمة مجتبی مینوی أسـتاذ جامعة طهران فی ۱۳۳۳ ش فی ۱۴۰ ص وبعدها.

(۱۰۷: ما السبب) لتاج العلماء السید علی محمد بن محمد النقوی المتوفی ۱۳۱۲ ذکره السید علی نقی.

(ماسه بلوجیة) رسالة فی عمل الماسة وصـنعتها، یشبه علم الرمل فی اسـتکشاف آثار عن اختلاف اشکال تحصل للوبر المغزول، ونوع من القرعة والفأل واسمه " أسرار الغیب " أو " غیوب " کما مر مفصلا فی ج ۲ ص ۵۳ وسمی بهذا الاسم أیضا لأنه عمله المؤلف فی بلوچستان بأمر حاکمها. ومرت رسالات فی عمل الماسة وکذا " أسرار القلوب " ویوجد منه فی (دانشگاه: ۸۶۶) ضمن مجموعة کتب (المشکاة) و (سپهسالار: ۲۸۷۵) کتابتها شوال ۱۲۶۷ و (أدبیات: ۳۴۵ جوادی) من القرن الثالث عشر. کما فی فهارسها.

(۱۰۸: کتاب ما صـنفه من شعر الشعراء) للشیخ الامام فی اللغة والأدب أبی یوسف یعقوب بن إسحاق بن السکیت الدورقی الأهوازی، الشهید لأجل تشیعه ۲۴۳ ذکره النجاشی بهذا التفصیل: شعر امرأ القیس، شعر زهیر، شعر النابغة، شعر الأعشی، شعر أبی داود، شعر بشر بن أبی حازم، شعر أوس بن حجر، شعر علقمة الفحل

(۲۱)

مفاتیح البحث: الإمام جعفر بن محمد الصادق علیهما السلام (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، مدینة طهران (۲)، شهر شوال المکرم (۱)، محمد بن الحسن بن فروخ (۱)، یعقوب بن إسحاق (۱)، محمد بن علی (۱)، محمد بن محمد (۱)، الشهادة (۱)، السب (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۰۲۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۲

شعر طرفة، شعر عنترة، شعر عمرو بن کلثوم، شعر حارث بن جلزة الیشکری، شعر الفرزدق، شعر الأخطل، شعر جریر، شعر عامر بن الطفیل، شعر السلیک بن السلکة، شعر جامع بن مرحبة، شعر عمرو بن أحمد، شعر حسان بن ثابت. ثم ذکر اسناده إلیه.

(۱۰۹: ماضی القطیف وحاضرها) قصیدة عینیة تزید علی مائة بیت ذکر فیها تراجم بعض علماء القطیف وشعرائها، مختصرا، تزید علی مائة رجل من الاحیاء والأموات، نظمها الفاضل المعاصر والخطاط الماهر الملا علی بن محمد بن علی ابن محمد بن أحمد بن رمضان القطیفی الکویکبی المولود ۵ شعبان - ۱۳۱۴ أولها:

یا خط یا وطن الکرام الا اسمعی * ماذا یقول فتاک ذاک الألمعی وعلیه تعلیقات کثیرة للشیخ فرج بن الحسن بن أحمد بن الحسین من آل عمران القطیفی المعاصر المولود ۱۳۲۱ عین فیها تاریخ ولادة هؤلاء ووفیاتهم، والنسخة بقلم الشیخ الفاضل المحدث الماهر الشیخ الحسین القدیحی ابن العلامة الشیخ علی القطیفی مؤلف " أنوار البدرین فی علماء الأحساء والقطیف والبحرین " وقد جعلها القدیحی من أجزاء کتابه " الأنوار البهیة " الذی أهداه إلی مکتبتی فی سفر زیارته للنجف فی ۱۳۷۳ وذکرنا ترجمته فی " النقباء ۲: ۱۶ " وفاتنا عد الأنوار البهیة فی تصانیفه.

(۱۱۰: ماضی النجف وحاضرها) فی تاریخ النجف، للشیخ جعفر بن باقر بن جواد بن الشیخ محمد علی محبوبة النجفی المعاصر، المولود فی حدود ۱۳۱۴ جزؤه الأول محتو علی جملة مما یتعلق بالنجف قدیما وحدیثا حتی العلماء المعاصرین مع تصاویرهم، وقد طبع فی صیدا ۱۳۵۳ وله أجزاء اخر فی البیوت والأسر النجفیة طبع الأول منها فی غیر العلویین وهو المجلد الثانی من أصل الکتاب فی النجف ۱۳۷۴ وفقه الله لطبع البقیة فی العلویین.

(۱۱۱: ما ظهر لأمیر المؤمنین ع من الفضائل یوم خیبر) للمعاصر السید ناصر حسین ابن السید میر حامد حسین اللکهنوی المتوفی ۱۳۶۱، یوجد فی مکتبته بلکهنو.

(۲۲)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، کتاب الأنوار البهیة للشیخ عباس القمی (۲)، مدینة النجف الأشرف (۴)، شهر رمضان المبارک (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، الشاعر الفرزدق (۱)، أحمد بن الحسین (۱)، خیبر (۱)، حسان بن ثابت (۱)، محمد بن أحمد (۱)، علی بن محمد (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۲۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۳

(۱۱۲: کتاب ما قالته العرب ما کذا بأفعل من کذا) للشیخ الأدیب النحوی أبی الحسن علی بن محمد بن العباس بن فسابخس، المنعوت بأنه ما رئی فی عصره مثله فی العلم بالاخبار والنسب والآثار، ذکره النجاشی.

(۱۱۳: کتاب ما قیل من الشعر فی أبی طالب) جمعه الخطیب المعاصر السید علی بن الحسین الهاشمی الموسوی النجفی، المولود ۱۳۲۸ یقرب من مائة صفحة بخطه عنده.

(۱۱۴: کتاب ما قیل فی الشعر فی الأئمة ع) لثقة الاسلام الشیخ أبی جعفر محمد بن یعقوب بن إسحاق الکلینی الرازی، المتوفی سنة تناثر النجوم وهی ۳۲۹ ذکره النجاشی.

(۱۱۵: کتاب ما قیل من الشعر فی علی ع) لأبی أحمد عبد العزیز بن یحیی الجلودی، ذکره النجاشی.

(۱۱۶: کتاب ما کان بین علی وعثمان من الکلام) لأبی أحمد عبد العزیز ابن یحیی بن أحمد الجلودی المذکور قبلا، شیخ جعفر بن قولویه، ذکره النجاشی، وتوفی ۱۸ ذی حجة ۳۳۲ کما ذکره ابن طاووس فی " محاسبة النفس."

(۱۱۷: کتاب ما کانت الجاهلیة تفعله ویوافق الاسلام) لأبی المنذر هشام بن محمد بن السائب الکلبی النسابة، المتوفی ۲۰۶ ذکره النجاشی..

وفی ابن الندیم ما تفعله کما مر (۱۱۸: مأکول ومشروب) کتاب طبی فارسی مجدول، وجاء فی المقدمة أنه ألفه علی طراز " تقویم الصحة " لابن عبدون. أوله: [الحمد لله الذی خلق الأفلاک والعناصر..] یوجد منه نسخة فی (المجلس: ۲۱۸۲) غیر مؤرخة، من القرن العاشر فی ۸۲۰ ص، وذکر النفیسی فی فهرسها أنه ألف حدود القرن الثامن.

(۱۱۹: مأکول ومشروب) فی تدبیرهما لحفظ الصحة، منظوم فارسی، للطبیب المیرزا یوسف بن محمد بن یوسف المذکور فی (۹: ۱۳۲۱) صاحب " جامع الفوائد " وغیره طبع مع " علاج الأمراض. " أوله:

(۲۳)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، محمد بن یعقوب بن إسحاق (۱)، علی بن محمد بن العباس (۱)، الکلبی النسابة (۱)، یحیی بن أحمد (۱)، جعفر بن قولویه (۱)، علی بن الحسین (۱)، هشام بن محمد (۱)، ابن الندیم (۱)، محمد بن یوسف (۱)، عبد العزیز (۲)، الحج (۱)، الجهل (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۲۶۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۴

زبان را چو در أول أین کلام * زحمد وتحیت رساندی بکام بدان أی خردمند روشن ضمیر * که گوید چنین یوسفی حقیر نسخة شایعة فی (دانشگاه: ۵ / ۲۵۹۶) کتابتها ۱۰۸۶ بخط عنایة الله ومنه فی (أدبیات: ۱۶۸ حکمت) من القرن الحادی عشر أیضا و (الملک: ۴۴۱۴) بخط عبد الله ضمن مجموعة مؤرخة ۱۲۳۵ و (دانشگاه: ۴۳۶) ضمن کتب (المشکاة: ۴۳۶) تاریخ کتابة المجموعة ۱۲۳۷ و (دهخدا: ۱۲۴) بخط خذا بخش بن آقا رجب ۲۵ شعبان ۱۲۴۹ وغیرها کما فی فهارسها.

(۱۲۰: ما لابد منه فی مذهب الإمامیة) لتاج الدین حسن بن سلیمان المتخلص ب (سلیمی) المتوفی ۸۵۴ المذکور فی (۹: ۴۶۷) منظومة فی أصول الدین وفروعه، فی مقدمة منثورة و ۲۰۰ بیتا. واسمه " حرز النجاة فی نظم الواجبات " فاتنا ذکره غیر أنه جاء فی نسخة (دانشگاه: ۱۰۱۵) ما لابد منه فی مذهب الإمامیة.

أوله: [حمد له. جمعی از دوستان که طالبان...

تبارک خالق بیچون تعالی ربنا الاعلی حکیم وعادل وعالم قدیم وفرد بی همتا ویوجد نسخة أخری منه فی (المجلس: ۱۱۸۴) کما فی فهرسها.

(۱۲۱: ما لابد منه فی النجوم) فارسی فی خمسة وعشرین بابا، أوله:

[سپاس خدایرا جل جلاله که آفریننده آسمان وزمین است، وروزی دهنده بندگان..] یوجد منه نسخة فی تبریز (ثقة الاسلام) کتابتها ۱۰۵۰ مع " مفاتیح النجوم " کما حکاه لی السید عبد العزیز الطباطبائی.

(۱۲۲: کتاب ما لا بد من معرفته) للشیخ المفید أبی سعید محمد بن أحمد بن الحسین الخزاعی النیسابوری، جد الشیخ أبی الفتوح

الرازی المفسر، وصاحب " الأربعین عن الأربعین " و " روضهٔ الزهراء " وغیرهما کان معاصرا لشیخ الطائفهٔ الطوسی، ذکره ابن شهرآشوب فی " معالم العلماء."

(۱۲۳: مالا تتم الصلاهٔ فیه) رسالهٔ فی ... للمولی إسماعیل بن محمد حسین بن محمد

(۲۴)

مفاتیح البحث: کتاب الفتوح لأحمد بن أعثم الکوفی (۱)، کتاب معالم العلماء (۱)، شهر رجب المرجب (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، الشیخ المفید (قدس سره) (۱)، إسماعیل بن محمد (۱)، ابن شهرآشوب (۱)، محمد بن أحمد (۱)، عبد العزیز (۱)، الصّلاهٔ (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۲۷

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۲۵

رضا بن علاء الدین محمد المازندرانی الخاجوئی، المتوفی ۱۱۷۳ ذکرها فی " الروضات."

(۱۲۴: مالا تتم الصلاهٔ فیه من الحریر) رسالهٔ فی.. للشیخ زین الدین بن عین علی الخوانساری، فرغ منها ۱۱۵۰ رد فیها علی المولی محمد شفیع التبریزی، کما ذکره السید مهدی بحر العلوم فی رجاله، والشیخ عبد النبی فی " تتمیم الامل."

(۱۲۵: مالا تتم الصلاهٔ فیه من الحریر) رسالهٔ فی.. للشیخ البهائی محمد ابن الحسین ابن عبد الصمد الحارثی العاملی، المتوفی ۱۰۳۰ مختصرهٔ طبعت فی مجموعهٔ " کلمات المحققین " فی ۱۳۱۵.

(۱۲۶: مالا یسع المحدث جهله) رسالهٔ فی علم درایهٔ الحدیث، نقل فی بعض المجامیع عن باب اللحن منه، بأنه إذا لحن المحدث فهل یجب النقل عنه ملحونا أو یجوز تصحیحه، اختلف فیه المحدثون. ونقل عنه بعنوان کتاب المیانسینی ولعله بعینه المذکور فی " کشف الظنون ۲: ۳۶۹ " بعنوان المیانشی وأنه ألف بمکهٔ ۵۷۹ والمیانش فی إفریقیا کما فی " معجم البلدان " راجعه.

(۱۲۷: مالا یسع المکلف الاخلال به) لشیخ الطائفهٔ أبی جعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی، المتوفی ۴۶۰ ذکره الفهرست والنجاشی.

أقول: توجد فی مکتبهٔ الشیخ هادی کاشف الغطاء) مجموعهٔ بخط جده الشیخ الأکبر جعفر کاشف الغطاء وفی أولها کتاب فی أصول الدین وفروعه لکنه لیس خط الشیخ المذکور، أوله: [الحمد لله کما هو أهله ومستحقه وصلی الله علی سید الأنبیاء محمد وعترته الأبرار الأخیار صلاهٔ لا انقطاع لمددها ولا انتهاء لعددها وسلم وکرم أما بعد فقد أجبت إلی ما سألنیه الأستاذ إدام الله تأییده من إملاء مختصر محیط بما یجب اعتقاده فی جمیع أصول الدین، ثم ما یجب علمه من الشرعیات، لا یکاد المؤلف (المکلف. ظ) من وجوبها علیه لعموم البلوی، ولم أخل شیئا مما یجب اعتقاده من إشارهٔ إلی دلیله وجههٔ علمه علی صغر الحجم وشدهٔ الاختصار ولن یستغنی من هذا الکتاب مبتدئ تعلیما وتبصرهٔ ومنبه تنبها وتذکرهٔ..]

(۲۵)

مفاتیح البحث: مدینهٔ مکهٔ المکرمهٔ (۱)، کتاب کشف الظنون لحاجی خلیفهٔ (۱)، العلامهٔ الشیخ کاشف الغطاء (۲)، کتاب معجم البلدان (۱)، الشیخ البهائی (۱)، علاء الدین محمد (۱)، أصول الدین (۲)، الحسن بن علی (۱)، الجهل (۱)، الصّلاهٔ (۴)، الجواز (۱)، الوفاهٔ (۳)

صفحه ۲۸

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۲۶

وعنوان شروعه فی المطلب هکذا بلفظه: ما یجب اعتقاده فی أبواب التوحید، الأجسام محدثة لأنها لم تسبق الحوادث فلها حکمها فی الحدوث إلی آخر کلامه. وأظنه مالا یسع المکلف هذا المنسوب إلی شیخ الطائفة فی الفهرست والنجاشی.

(۱۲۸: ما لا یسع المکلف اهماله) للشیخ أبی عبد الله محمد بن هبة الله الطرابلسی، تلمیذ الشیخ الطوسی، ذکره ابن شهرآشوب فی باب الکنی من " المعالم."

(۱۲۹: ما لا- یسع المکلف جهله من الأ-صول والفروع) مختصر فی مائة وخمسین بیتا، للشیخ السعید زین الدین بن علی بن أحمد الشامی الشهید ۹۶۶.

أوله: [الحمد لله رب.] رأیته فی (مکتبة المیرزا محمد الطهرانی) بسامراء.

(مالک الأشتر) للسید محمد تقی بن السید سعید الحکیم الطباطبائی النجفی المولود ۱۳۴۱ طبع فی النجف ۱۳۶۵ وقد مر فی (۷: ۱۲۳) بعنوان " حیاة مالک " وله " شاعر العقیدة " دراسة عن السید الحمیری طبع أیضا فی سلسلة " حدیث الشهر " وهو الحلقة الحادیة عشرة، ومن آثاره المخطوطة دراستان عن أبی فراس وابن عباس ذکرناهما فی ترجمته فی " طبقات أعلام الشیعة - النقباء: ۲۵۷."

(مالک الأشتر) للسید محمد رضا بن السید جعفر بن السید حسین الحکیم النجفی، المولود من ابنة العلامة الشاعر السید مهدی الطالقانی النجفی فی حدود ۱۳۳۸ طبع فی طهران عام ۱۳۶۵ أیضا وقد ذکرناه فی (۷: ۱۲۳) بعنوان " حیاة مالک " أیضا وفیه تصدیر للمغفور له الحجة محمد الحسین آل کاشف الغطاء ومقدمة للشیخ محمد طاهر آل الشیخ راضی وألحقت به فی الطبع رسالة مختصرة للشیخ محمد علی الارودبادی فی حیاة إبراهیم بن مالک.

(مالک الأشتر) للشیخ عبد الواحد آل مظفر، اسمه " قائد القوات العلویة " مر فی القاف.

(۱۳۰: کتاب ما للشیعة بعد علی ع) لأبی أحمد عبد العزیز بن یحیی بن أحمد الجلودی المتوفی ۳۳۲ کما فی " محاسبة النفس " للسید ابن طاوس.

(۱۳۱: کتاب المألوف) لأبی محمد أحمد بن أعثم الکوفی الاخباری المؤرخ

(۲۶)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، عبد الله بن عباس (۱)، العلامة الشیخ کاشف الغطاء (۱)، مدینة سامراء المقدسة (۱)، السید إبن طاووس (۱)، مدینة النجف الأشرف (۲)، أحمد بن أعثم الکوفی (۱)، مدینة طهران (۱)، عبد العزیز بن یحیی (۱)، زین الدین بن علی (۱)، محمد بن هبة الله (۱)، مالک الأشتر (۳)، ابن شهرآشوب (۱)، الشیخ الطوسی (۱)، الجهل (۱)، الطهارة (۱)، الشهادة (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۹۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۷

المتوفی حدود ۳۱۴ ذکره یاقوت فی " معجم الأدباء " وقال: کان شیعیا.

(۱۳۲: مالکیت از نظر أدیان وأحزاب) لکمال الدین بخت آور. طبع بطهران فی ۱۳۳۱ ش فی ۱۱۶ ص.

(۱۳۳: مالکیت محدود) تألیف السید کاظم روان بخش مؤلف " شخصیت وزندگانی خواجة نصیر " المذکور، یبحث فیه عن تعارض الأصلین فیها. طبع بتبریز فی ۱۳۲۸ ش فی ۱۱۷ ص.

(۱۳۴: المال لا ینزع من المتصرف الشرعی الا بالبینة) رسالة فی..

للشیخ عبد الله بن صالح السماهیجی، المتوفی ۱۱۳۵.

۱۳۵: مال المیت إذا کان علیه دین مستوعب) رسالة فی.. للمحقق المیرزا أبی القاسم بن الحسن الجیلانی، نزیل قم، المتوفی ۱۲۳۱

فرغ منها ۱۲۰۵ وطبعت فی آخر " الغنائم " ۱۳۱۹.

(۱۳۶: مال الناصب) رسالهٔ فی.. فی خمسین بیتا للعلامهٔ المجلسی، المولی محمد باقر بن محمد تقی المتوفی ۱۱۱۰ کما فی " الفیض القدسی " وإجازهٔ السماهیجی وغیرهما.

(۱۳۷: مال الناصب) رسالهٔ فی.. فارسیهٔ تقرب من أربعمائهٔ بیت، أیضا للعلامهٔ المجلسی، أولها: [الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی محمد وآله خیرهٔ الوری، شیخ طوسی رضی الله عنه در تهذیب بسند مختلف فیه از معلی بن خنیس] رأیتها فی خزانهٔ (الطهرانی بسامراء) تاریخ کتابتها ۱۱۲۸ وفی (دانشگاه: ۲۴۷۹) من القرن الثانی عشر، واحتمل صاحب الفهرس أنه تألیف محمد طاهر الاخباری.

(۱۳۸: مال الناصب وأنه لیس کل مخالف ناصبا) رسالهٔ فی.. للسید الاجل عبد الله بن نور الدین ابن المحدث الجزائری المتوفی فی ۱۱۷۳.

(۱۳۹: مالیات) فارسی فی مقدمهٔ فی لزوم وجود سلطان عادل وبابین ۱ الشرایط وکیفیت أخذ المالیات ۲ فی عدل السلطان فیها. رأیته فی (الملک: ۶۱۹۷) ألف باسم ناصر الدین شاه قاجار. أوله [یکی از چاکران آستان آسمان سای] (۱۴۰: مأموریت جنرال گاردن) لمیرزا علی خان مترجم، أحد المترجمین فی دار

(۲۷)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، مدینهٔ سامراء المقدسهٔ (۱)، العلامهٔ المجلسی (۲)، مدینهٔ طهران (۱)، محمد باقر بن محمد تقی (۱)، عبد الله بن صالح (۱)، القاسم بن الحسن (۱)، الطهارهٔ (۱)، الموت (۱)، الوفاهٔ (۴)، الغنیمهٔ (۱)

صفحه ۰۳۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۸

الترجمهٔ فی عهد الناصری، وهو ترجمهٔ اسناد جنرال گاردن سفیر ناپلئون فی إیران فرغ منها قبل ۱۵ رمضان ۱۲۹۸. یوجد منه نسخهٔ فی مکتبهٔ وزارت الخارجیهٔ بطهران (۸۴ ر ۶۲۰۳) مذهبهٔ، کتب علیها محمد حسن خان اعتضاد السلطنهٔ أنه عرضها علی ناصر الدین شاه فی التاریخ المذکور، (۱۴۱: مأموریت رجاء) للعلامهٔ المجلسی محمد باقر بن محمد تقی ۱۱۱۰ ترجمهٔ قسم من " عیون أخبار الرضا " فی حدیث مأموریهٔ رجاء بن أبی ضحاک لدعوهٔ الرضا (ع) إلی خراسان، فرغ منه فی ع ۱ ر ۱۰۷۸ یوجد منه نسخهٔ فی (الهیات: ۷۸ آل آقا) ضمن مجموعهٔ مؤرخهٔ ۱۲۲۴ کما فی فهرسها.

(۱۴۲: ما نزل من القرآن فی أعداء آل محمد ع) عده ابن شهرآشوب من الکتب المجهولهٔ المؤلف.

(۱۴۳: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی إسحاق إبراهیم بن محمد بن سعید الثقفی، المتوفی ۲۸۳ ذکره النجاشی، وقال الشیخ " ما انزل ".. کما مر.

(۱۴۴: ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی نعیم أحمد بن عبد الله بن إسحاق بن موسی بن مهران الحافظ الأصفهانی، المتوفی ۴۳۰ ذکره ابن شهرآشوب فی " معالم العلماء " وینقل عنه ابن بطریق فی أول کتابه " المستدرک المختار."

(۱۴۵: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی أحمد عبد العزیز الجلودی المذکور، المتوفی ۳۳۲ ذکره النجاشی. ومر فی الألف " آیات الأئمهٔ " و " آیات الولایهٔ."

(۱۴۶: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی الفرج علی ابن الحسین الأصفهانی الزیدی، صاحب " الأغانی " المتوفی ۳۵۶.

(۱۴۷: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی بکر محمد بن أحمد بن محمد بن أبی الثلج عبد الله بن إسماعیل الکاتب،

المتوفی ۳۲۵ قاله النجاشی.
قال السید علی بن طاووس فی کتاب " الیقین " أنه وجدنا منه نسخهٔ عتیقهٔ عسی أن
(۲۸)

مفاتیح البحث: أهل بیت النبی صلی الله علیه وآله (۱)، الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۵)، کتاب عیون أخبار الرضا علیه السلام (۱)، الإمام علی بن موسی الرضا علیهما السلام (۱)، دولهٔ ایران (۱)، ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، کتاب معالم العلماء (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، العلامهٔ المجلسی (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، محمد باقر بن محمد تقی (۱)، عبد الله بن إسحاق (۱)، إسماعیل الکاتب (۱)، موسی بن مهران (۱)، ابن شهرآشوب (۱)، أحمد بن محمد (۱)، محمد بن سعید (۱)، عبد العزیز (۱)، القرآن الکریم (۶)، خراسان (۱)، الفرج (۱)، الوفاهٔ (۵)

صفحه ۳۱۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۹
یکون کتابتها فی حیاهٔ مؤلفها بأسانیده إلی أبی الجارود فی عدهٔ أحادیث، أورد منها فی کتاب " الیقین " أربعهٔ فی تسمیهٔ علی بأمیر المؤمنین معبرا عن الکتاب ب " کتاب التنزیل."
(۱۴۸: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی جعفر محمد ابن أرومهٔ القمی، ذکره النجاشی.
(۱۴۹: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی عبد الله المرزبانی، محمد بن عمران بن موسی الخراسانی البغدادی، أول من وضع علم البیان وصنف فیه کتاب " المفصل " وله کتاب " أخبار أبی تمام " کما مر. ذکره ابن شهرآشوب فی " معالم العلماء" وقال ابن الندیم: ص ۱۹۰ هو آخر من رأیناه من الأخباریین المصنفین راویهٔ صادق اللهجهٔ ولد فی ج ۲ - ۲۹۷ وتوفی ۳۷۸.
(۱۵۰: کتاب ما نزل من القرآن فی أمیر المؤمنین ع) لأبی موسی هارون بن عمر بن عبد العزیز بن محمد المجاشعی، من أصحاب الرضا (ع) ذکره الکشی.
(۱۵۰: ما نزل من القرآن فی أهل البیت ع) لمحمد بن العباس بن علی ابن مروان، المعروف بابن الجحام (بالجیم ثم الحاء) والمعاصر لثقهٔ الاسلام الکلینی وسمع منه التلعکبری فی ۳۲۸ حکی النجاشی عن جماعهٔ من أصحابنا أنه کتاب لم یصنف فی معناه مثله، وقیل أنه الف ورقهٔ، انتهی. ینقل فیه کثیرا عن تفسیر عیسی بن داود النجار الکوفی من أصحاب الکاظم (ع) وینقل عنه السید شرف الدین فی کتابه " تأویل الآیات الظاهرهٔ " کما مر فی (ج ۳: ص ۳۰۴) أنه من أهل القرن العاشر وتلمیذ المحقق الکرکی الذی توفی سنهٔ ۹۴۰ وکذا ینقل فی منتخبه الموسوم ب " جامع الفوائد " کما مر فی (۵: ۶۶) فیظهر بقاء الکتاب إلی هذا العصر والله العالم بما بعده، قال فی أوائل " تأویل الآیات: " ورأیت للشیخ الثقهٔ المجمع علی عدالته محمد بن العباس بن علی بن مروان بن الماهیار أبو عبد الله البزاز المعروف بابن الجحام، الذی هو من أجلاء مشایخ التلعکبری ومن فی طبقته، کتاب " ما نزل من القرآن فی أهل البیت (ع") وهو کتاب لم یصنف مثله فی معناه ولم نطلع الا علی نصفه
(۲۹)

مفاتیح البحث: أهل بیت النبی صلی الله علیه وآله (۲)، الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۳)، أصحاب الإمام الرضا علیه السلام (۱)، الإمام موسی بن جعفر الکاظم علیهما السلام (۱)، کتاب معالم العلماء (۱)، محمد بن العباس بن علی بن مروان (۱)، هارون بن عمر بن عبد العزیز (۱)، أبو عبد الله البزاز (۱)، محمد بن العباس بن علی (۱)، عیسی بن داود (۱)، عمران بن موسی (۱)، ابن شهرآشوب (۱)، ابن الندیم (۱)، القرآن الکریم (۵)، العصر (بعد الظهر) (۱)

صفحه ۳۲۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣٠

من قوله تعالى في سورة الإسراء: وإن كاد وا ليفتنونك عن الذين أوحينا إليك إلى آخر القرآن. وينقل عنه الشيخ حسن بن سليمان الحلي أيضا في " مختصر بصائر الدرجات " وهو تلميذ الشهيد الأول عن نسخة من هذا الكتاب عليها خط ابن طاوس كتب السيد عليها ترجمة المؤلف بخطه نقلا من النجاشي، وذكر طريق روايته للكتاب قال: رواية علي بن موسى بن طاوس عن فخار بن معد العلوي وغيره عن شاذان بن جبرئيل عن رجاله. أقول: وينقل عنه السيد جمال السالكين علي بن طاوس في رسالة " محاسبة النفس " وكان عنده تاما كما صرح به في كتاب " اليقين " قال: انه عشرة اجزاء في مجلدين ضخمين، نسخ من أصل عليه خط أحمد بن الحاجب الخراساني في إجازة تاريخها صفر ٣٣٨ وإجازة الشيخ الطوسي في ٤٣٣ قال ابن طاوس: وقد روى أحاديثه من رجال العامة لتكون أبلغ في الحجة، ونقل في " اليقين " عن كلا المجلدين عدة روايات.

(١٥٢: ما نزل من القرآن في الخمسة ع) لأبي أحمد عبد العزيز بن يحيى ابن أحمد الجلودي، المتوفى ١٨ ذي حجة ٣٣٢.

(١٥٣: ما نزل من القرآن في صاحب الزمان ع) لأبي عبد الله الجوهري أحمد بن محمد بن عبيد الله بن الحسن بن عياش، صاحب " مقتضب الأثر " وكتاب " الاشتمال " وكتاب " الأغسال " وغيرها المتوفى ٤٠١.

(١٥٤: المانعات من دخول الجنة) ذكر فيه كل ما ورد انه مانع من دخول الجنة، أوله باب من لا يأمن جاره، للشيخ الأقدم أبي محمد جعفر بن أحمد ابن علي القمي، صاحب " الغايات " و " جامع الأحاديث " و " المسلسلات " وغيرها إلى تمام العشرين ومأتين كتابا على ما حكاه السيد ابن طاوس في " الدروع " عن الكراجكي، يروي عنه الشيخ الصدوق في " معاني الأخبار " وهو يروي عن الصدوق وعن الصاحب بن عباد. والكتاب هذا ينقل عنه في " البحار " بعنوان " الأعمال المانعة " وهو بحمده تعالى موجود، نقل عنه أحاديثه شيخنا النوري في " مستدرك الوسائل " ونسخة منه كانت عنه مولانا (الميرزا محمد الطهراني) ونسخة عليها تملك العلامة

(٣٠)

مفاتيح البحث: الإمام المهدي المنتظر عليه السلام (١)، السيد إبن طاووس (١)، أحمد بن محمد بن عبيد الله بن الحسن (١)، عبد العزيز بن يحيى (١)، شاذان بن جبرئيل (١)، الشيخ الصدوق (٢)، سورة الإسراء (١)، الشيخ الطوسي (١)، جعفر بن أحمد (١)، فخار بن معد (١)، القرآن الكريم (٣)، الغسل (١)، الحج (١)، الشهادة (١)، الوفاة (٢)

صفحه ۳۳۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣١

المجلسي عند السيد محمد رضا التبريزي في النجف ونسخة بخط العلامة النوري مع " العروس " و " الغايات " و " المسلسلات " كتبها في النجف ١٢٧٩ توجد عند حفيده الميرزا علي بن محمد ابن العلامة النوري المعروف بعلي بهزادي.

(١٥٥: المأنوس من لغة القاموس) للعلامة الشيخ محمد رضا بن الشيخ جواد الشبيبي النجفي، المولود في ١٣٠٦ ذكره في " الأدب العصري (" ج ١ ص ١١٤) ضمن مؤلفات الشبيبي وقد نشرت نماذج منه تباعا في " مجلة الدليل " النجفية ويقصد بالمأنوس ما كان مألوفا عند فصحاء العرب وفي المختار من كلامهم، ويقابله الغريب الذي يستهجن استعماله ويعد من عيوب فصاحة الكلام.

(١٥٦: مانيتيسم) ترجمة عن أصله الإفرنجي تأليف افيلباتر، للشاهزادة محسن ميرزا الظلي، طبع بمطبعة ارمغان بطهران.

(١٥٧: ماني نقاش) فارسي في أحواله لصنعتي زاده الكرماني، طبع بطهران.

(١٥٨: ماني ودين أو) للسيد حسن تقي زاده المعاصر، ومعاضدت أحمد افشار، طبع مع ضمايم وفهرست ٢٧٠ كتاب ومقالة من مراجع

الغربیـة حول مـانی والمانویـة ومـا یتعلق بهـا. وفهرست المنابع العربیـة والفارسـیة فیها لأحمـد أفشار فی ۱۳۳۵ ش فی ۲۰ + ۶۰۲ ص بطهران.

(۱۵۹: مانی ومینو) منظومة لناصر المظفر، المذکور فی (۹: ۱۱۵۷).

(۱۶۰: ما وراء السـتار أو ذکری أولی الألباب) فی رد العامة، للسـید هادی بن السـید حمد الحسینی آل کمال الدین الحلی، فی جزئین ألفها ۱۳۵۴ ویتلوهما الجزء الثالث فی الإمامة.

(۱۶۱: مـا وراء مـدرسه) فارسـی لحبیب الله نوبخت بن محمـد حسن الشـیرازی النوری نزیـل طهران، ونـاظم " شاهنـامه پهلوی " وهو مطبوع.

(۱۶۲: ماه فروردین روز خرداد) المتن من الپهلویـة وترجمتها بالفارسـیة وفهرست لغاتها للـدکتور صادق کیا بن أحمـد مقتدر الدولة، أستاذ جامعة طهران

(۳۱)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (۲)، العلامة المجلسی (۱)، مدینة طهران (۵)، علی بن محمد (۱)

صفحه ۳۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۲

(طبع بطهران ۱۳۳۲ ش فی ۶۲ ص.

(۱۶۳: ماه کامل) فی مراثی المعصومین الأربعة عشر من نظم الأدیب السید فراصت حسین الزیدی پوری، طبع فی دهلی قبل ۱۳۳۴.

(۱۶۴: ماه نخشب) مجموعة قصص للمرحوم سعید النفیسی، أستاذ جامعة طهران، طبع بطهران فی ۱۳۳۴ ش فی ۲۸۰ ص.

(۱۶۵: ما هو نهج البلاغة) فی بیان ما یتعلق به للمرحوم السـید محمد علی هبة الدین الحسـینی المشـهور بالشهرسـتانی، طبع سـنة تألیفه وهی ۱۳۵۲ واسـتعان بالذریعـة فی ذکر جملـة مما یتعلق بالنهـج، ثم ترجم إلی الفارسـیة باسم " نهـج البلاغـة چیست " والمترجم هو الشیخ ضیاء الدین بن صدیقنا العالم الجلیل الشیخ یوسف الشیرازی آل صاحب الحدائق الشهیر بابن یوسف الحدائقی.

(۱۶۶: ماهیت دمکراسی ونقش أفراد در آن) لمحمود اسدی الدامغانی طبع بطهران ۱۳۳۳ ش فی ۲۳ ص.

(۱۶۷: الماهوتیة) فی اللباس المشکوک، للمیرزا محمد حسین بن محمد علی المرعشی الشهرستانی الحائری، المتوفی بها ۱۳۱۵ رأیتها فی خزانة کتبه بکربلا (۱۶۸: ماهوتیة) رسالة فی اسـتعمال المنسوج الموسوم بماهوت، للمولی لطف الله الاسـکی اللاریجانی النجفی، المتوفی ۱۳۱۱ رأیتها فی کتب المرحوم السید محمد بن إبراهیم اللواسانی منضمة إلی " حاشیة القوانین " له أیضا فی النجف.

(۱۶۹: ماه ومهر) فی تاریـخ بوشـهر، للسـید جمال الدین محمد بن الحسـین ابن مرتضـی الواعظ المعاصـر الیزدی الحائری الطباطبائی، ذکره فی فهرس کتبه.

(۱۷۰: ماهیة الحزن) للشـیخ الرئیس أبو علی سـینا، وعبر عنه فی بعض النسخ به " الحزن وأسبابه. " أوله: [قال الشیخ ... نبین ما الحزن وأسـبابه لتکون اشـفیته معلومـة، فنقول الحزن ": ألم نفسانی یعرض لفقـد المحبوبات وفوت المطلوبات " لا یکاد یعری أحـد من هذه الأسباب..] وهذا التعبیر عن الحزن، یوجد فی رسالة منسوبة إلی أفلاطون فی حقیقة نفی الغم والهم وإثبات الزهد (ص ۶۵

(۳۲)

مفاتیـح البحث: مدینة کربلاء المقدسة (۱)، مدینة النجف الأشرف (۲)، کتاب نهج البلاغة (۲)، مدینة طهران (۴)، محمد بن إبراهیم (۱)، محمد بن الحسین (۱)، جمال الدین (۱)، الحزن (۵)، الزهد (۱)، اللبس (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۰۳۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣٣

أربع رسائل طبع بيروت) وفى كتاب " تهذيب الأخلاق " لأبى على مسكويه بابها الأخيرة. طبع باستانبول فى ١٩٣٧ م وترجم إلى التركية. وذكره المهدوى فى " فهرست نسخه هاى مصنفات ابن سينا."

(ماهية الصلاة) للشيخ أبى على ابن سينا، رسالة الموجودة ضمن مجموعة فيها " فواتح الجمال " في (مكتبة المجلس) وأما في انتسابها ترديد، مر في (٢: ۴٨) بعنوان " أسرار الصلاة. " أقول: وهو المطبوعة في مصر ضمن مؤلفاته وفي طهران ضمن مجموعة " كلمات المحققين " بعنوان " سر الصلاة. " أوله: [الحمد لله الذى خص الانسان بشرف الخطاب..].

(١٧١: ماهية العصمة) لأبى جعفر محمد بن على الشلمغاني، صاحب كتاب " التكليف " المعروف بابن أبى العزاقر الملعون بعد استقامته، ذكره النجاشي.

(١٧٢: ماهية معاوية) بلغة الأردو، للميرزا أحمد على الآمرتسرى الهندى، طبع بالهند.

(١٧٣: ماهية المنى وكيفية انعقاد النطفة وتولد الجنين وحقيقة الحرارة الغريزية) لنظام الدين أحمد الگيلاني، ألفه باسم السلطان عبد الله القطبشاهي، يوجد في (دانشگاه: ٣ / ٣٢٢٣) مذهبة من القرن الحادى عشر مع اثنى عشر رسالة أكثرها طبية، منها " ماده‌ء منوى وانعقاد نطفه " كترجمة لهذا ولقب المؤلف ضمن المجموعة (ص ٨٩ و ١٠١) ب (فلك) و (حكيم الملك) كما في فهرس دانشگاه.

(١٧۴: ماهية النفس) للشريف أبى القاسم على بن أحمد الكوفى العلوى صاحب كتاب " الاستغاثة " المتوفى بكرمى من نواحى شيراز ٣۵٢ وهو غير كتابه فى النفس على ما يظهر من النجاشي.

(١٧۵: ماهية النفس) لأبى نصر الفارابى، محمد بن أحمد بن طرخان، المتوفى ٣٣٩ ذكر فى فهرس تصانيفه. وذكره أركين ضمن تأليفات الشيخ الرئيس أبو على سينا برقم ١١، وأيد القنواتى (ص ١۴٣) انتسابها إلى الفارابى، يوجد منه نسخة فى

(٣٣)

مفاتيح البحث: مدينة بيروت (١)، مدينة طهران (١)، على بن أحمد الكوفى (١)، محمد بن على الشلمغانى (١)، محمد بن أحمد (١)، الهند (١)، الصّلاة (٣)، الوفاة (١)

صفحه ۰۳۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣۴

(أحمد ثالث. طوپ قاپو: ٣٢٨۶) كتب عليها بخط من غير كاتب النسخة: الرئيس سلمه الله وأبقاه. أوله: [فكلهم قد أثبتوا النفس ثم اختلفوا فيما بينهم وانما اختلفوا من سوء النظر وقلة المعرفة..] وذكر بعنوان " أحوال النفس " أيضا.

(الماهية والوجود) رسالة في تحقيق ... للشيخ هادى بن محمد أمين الطهراني، المتوفى ١٣٢١ أولها: [الحمد لله رب العالمين، الذى جعل في كل شئ آيات على وحدانيته.. هذه رسالة وجيزة في تحقيق الماهية والوجود..] أنكر فيها الوجود الذهنى وأثبت وجود الكلى الطبيعى في الخارج، رأيت منها بخط الشيخ عبد الرسول بن الشيخ شريف الجواهرى، كتبها عن خط المؤلف في ١٣٢٨ ومنها نسخة بخط المولى على محمد النجف آبادى كتبها ١٣٢٩ مع " الحق اليقين " الذى هو أيضا له في مسألة الماهية والوجود كما مر وأولها: [الحمد لله الذى دل على ذاته..] ورأيت نسخة أصلها بخط المؤلف عند السيد هادى الإشكورى، أولها: [الحمد لله الذى جعل في كل شئ آيات على وحدانيته..] وهى رسالة في تحقيق الماهية والوجود فلاحظ وبما ان عمدة نظره في " حق اليقين " إلى إثبات اتحاد الوجود مع الماهية يقال له " اتحاد الوجود والماهية " كما ذكرناه بهذا العنوان في (١: ٨١):

(۱۷۶: ما یترتب علی من لا یحل نکاحها) رسالة فی.. للشیخ محمد بن أحمد بن إبراهیم الدرازی، أخ الشیخ یوسف، رأیتها ضمن مجموعة أربعة عشرة رسالة بخط السید خلیفة کتبها ۱۲۲۱.

(ما یتعلق بالصحاح الست) رسالة فی.. لشیخنا المیرزا فتح الله بن محمد جواد المدعو بشیخ الشریعة الأصفهانی النجفی، رأیتها فی خزانة کتبه واستنسخت منها لنفسی، وبما انه لم یسمها باسم سمیتها ب " القول الصراح حول الصحاح ۱۷:

۲۱۱ " واستنسخه ولده الشیخ حسن فکتب الاسم علی نسخة الأصل.

(۱۷۷: ما یجب علی الانسان) رسالة فی ... للسید عبد الله بن السید نور الدین ابن المحدث الجزائری مذکور فی فهرس تصانیفه.

(۱۷۸: ما یجب علی الانسان) رسالة مختصرة فی.. للسید المحدث

(۳۴)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (۱)، کتاب حق الیقین للسید الشبر (۲)، أحمد بن إبراهیم (۱)

صفحه ۰۳۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۵

عبد الله بن محمد رضا الشبر الحلی الکاظمی الحسینی، المتوفی ۱۲۴۲ کما ذکر فی فهرست کتبه.

(۱۷۹: ما یجب علی العبد عند مضی الإمام (ع)) لأبی جعفر محمد بن أحمد ابن أبی قتادة، مولی السائب بن مالک الأشعری، ذکره النجاشی. ویأتی " ما یفعل الناس حین یفقدون الامام ۱۹: ۳۶."

(۱۸۰: ما یجب علی المکلف) للشیخ فخر الدین أحمد بن عبد الله بن المتوج البحرانی، صاحب " الوسیلة " وشیخ أبی العباس أحمد بن فهد الحلی کما ذکره فی " الروضات: ۱۹."

(۱۸۱: ما یجب علی المکلف عمله ولا یسعه جهله من المسائل الفقهیة) للشیخ عبد الله بن صالح السماهیجی، المتوفی ۱۱۳۵ کتبه للسید علوی عتیق الحسین أو ان عزمه للتشرف إلی زیارة الإمام الرضا (ع). أوله: [الحمد لله فاتح الأبواب وکاشف الحجاب..] انتهی إلی أواخر الصلاة بخط الملا عبد الحسین بن عبد الرحیم البغدادی فی ۱۳۴۵ رأیته فی کتب السید محمد المعروف بپیغمبر الخامنیي وهو الیوم فی (مکتبة التستریة) ضمن مجموعة من رسائل المؤلف، وهو مرتب علی تسعة أبواب، من أول الطهارة إلی آخر صلاة المسافر، وفی أکثر أبوابه عدة فصول والمسائل کلها فتوائیة، وقد یشیر فی بعضها إلی الدلیل.

(۱۸۲: ما یجوز بیعه من الأوقاف وما لا یجوز) رسالة فی.. للشیخ عبد الله بن صالح السماهیجی، المتوفی ۱۱۳۵.

(۱۸۳: ما یحرم الزوجة منه من ارث زوجها) رسالة فی.. للشیخ زین الدین الشهید فی ۹۶۶ قال فی آخرها: [واعلم أنه لخص فی هذه المسألة أقوال وعد منها ستة.. وهی فی (مکتبة الطهرانی) بسامراء.

(ما یصح ومالا یصح من أحکام النجوم) مر بعنوان " ابطال أحکام النجوم ۱: ۶۶."

(۱۸۴: ما یضع الناس فی غیر موضعه) لنظام الدین أحمد الگیلانی،

(۳۵)

مفاتیح البحث: صلاة المسافر (۱)، الإمام علی بن موسی الرضا علیهما السلام (۱)، مدینة سامراء المقدسة (۱)، أحمد بن فهد الحلی (۱)، أحمد بن عبد الله (۱)، عبد الله بن صالح (۲)، السائب بن مالک (۱)، عبد الله بن محمد (۱)، محمد بن أحمد (۱)، الجهل (۱)، الزوج، الزواج (۱)، الزوجة (۱)، الشهادة (۱)، الزیارة (۱)، الصّلاة (۱)، الجواز (۲)، الوفاة (۳)، الطهارة (۱)

صفحه ۰۳۸

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٦

مؤلف " ماهية المنی ١٩: ٣٣ " رسالة مختصرة فی الأغلاط العامية، كذيل ل " منتخب درة الغواص " له، ضمن مجموعة ثلاثة عشر رسالة من المؤلف فی (دانشگاه:

٨ / ٣٢٢٣) مذهبة من القرن الحادی عشر.

(١٨٥: ما يعلل وما لا يعلل) لشيخ الطائفة، أبی جعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی، المتوفی ۴۶۰ ذكره النجاشی والفهرست.

(١٨۶: ما يعم به البلوی) رسالة فی.. لابن المتوج، جمال الدين أحمد بن عبد الله بن محمد، كما ذكره الشيخ سليمان البحرانی، لكن المحتمل أنه بعينه " ما يجب علی المكلف " المذكور فی " الروضات: ١٩."

(١٨٧: ما يفعل الناس حين يفقدون الامام) لأبی جفر أحمد بن أبی زاهر الأشعری القمی، ومر آنفا " ما يجب علی العبد عند مضی الإمام (ع.")

(١٨٨: ما يلحن فيه العامة) لأبی حنيفة الدينوری، صاحب " الاخبار الطوال " ذكره ابن النديم ص ١١۶.

(١٨٩: ما يلحن فيه العامة) للامام أبی عثمان بكر بن محمد بن حبيب المازنی سيد أهل العلم بالبصرة، المتوفی ٢۴٨ ذكره النجاشی.

(١٩٠: ما يعرض مزاج الانسان من السن الثالث إلی آخر العمر وبيان كيفية حفظه) رسالة فی.. للشيخ داود بن عمر الأنطاكی الضرير نزيل القاهرة المتوفی بمكة ١٠٠۵ موجودة فی (الخزانة الخديوية) منضمة إلی كتابه " النزهة المبهجة فی تشحيد الأذهان وتعديل الأمزجة."

(١٩١: ما يعم به البلوی) رسالة فی.. للشيخ جمال الدين أحمد بن عبد الله بن محمد بن علی بن الحسن بن متوج البحرانی، ذكر الشيخ سليمان بن عبد الله الماخوزی، فی رسالته فی تاريخ علماء البحرين: ان الشيخ جمال الدين المذكور قال فی مبحث القبلة من رسالته هذه: أن قبلة البحرين جعل الجدی محاذيا لطرف الاذن اليمنی وليست كقبلة البصرة علی ما يقوله متفقهة العصر، ثم قال الشيخ سليمان ومن غريب ما اتفق ان محمد سلطان ابن الفريدون خان حاكم البحرين فی ١١٠٨

(٣۶)

مفاتيح البحث: مدينة مكة المكرمة (١)، أحمد بن عبد الله بن محمد (١)، عبد الله بن محمد بن علی (١)، أحمد بن أبی زاهر (١)، سليمان بن عبد الله (١)، مدينة البصرة (١)، ابن النديم (١)، جمال الدين (٣)، محمد بن الحسن (١)، محمد بن حبيب (١)، الوفاة (٢)، العصر (بعد الظهر) (١)

صفحه ٣٩٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٧

كانت عنده الآلة الموسومة ب (قبله نما) فساعدت الآلة لقول جمال الدين المذكور وكان هو شيخ الامامية فی وقته وتلميذ فخر المحققين وكثير المناظرة مع الشيخ الشهيد محمد بن مكی، وله " آيات الاحكام " الموسوم ب " منهاج الهداية " ودفن بجزيرة اكل فی مشهد النبی صالح (ع).

(١٩٢: ما ينبغی أن يقدم قبل تعلم فلسفة أرسطو) لأبی نصر محمد بن أحمد بن طرخان الفارابی، المتوفی ٣٣٩. طبع مع " عيون المسائل " له مكررا منها فی مطبعة المؤيد ١٣٢٧ وذكر عدة من مصنفاته فی " معجم المطبوعات: ١۴٢۵ (" ١٩٣: ما يورث ازدياد قوة الحافظة) رسالة فی.. من الأدعية والعلاجات للشيخ إسماعيل الآتی ذكره.

(١٩۴: ما يورث الحب) رسالة فی.. من الأدعية والأذكار، أيضا للشيخ إسماعيل بن الحسن بن محمد علی البوشهری آل عبد الجبار، المتوفی بها ١٣٢٨ رأيتها بخطه وفرغ من بعضها ١٣١٨.

(۱۹۵: مایهء ایمان) موجود فی (الخزانة الرضویة) کما فی فهرسها المطبوع فی آخر " مطلع الشمس " ولعله " سرمایهء ایمان."
(۱۹۶: مایهء دانش) فی المنطق والطبیعی والهیئة، فارسی مطبوع، للشیخ الرئیس أبی علی الحسین بن عبد الله بن سینا، المتوفی ۴۲۷.
(۱۹۷: مایهء سعادت) لصنعی الکلیبولی، المذکور فی (۹: ۶۱۹) مأخوذ " عن حدیقة السعداء ۶: ۳۸۴ " الترکی للفضولی، الذی هو نظم " روضة الشهداء " للکاشفی المتوفی ۹۱۰.
(۱۹۸: المباحث) أربعون مسألة کلامیة، للعلامة الحلی، رأیته فی (مکتبة السماوی) ویأتی " المباحثات السنیة " له.
(۱۹۹: مباحث الأدلة العقلیة) من أصول الفقه، للسید علی أصغر بن السید شفیع الجابلقی أوله: [الباب الثالث فی الأدلة العقلیة وتنقیح الکلام

(۳۷)

مفاتیح البحث: أصول الفقه (۱)، الحسین بن عبد الله (۱)، إسماعیل بن الحسن (۱)، العلامة الحلی (۱)، جمال الدین (۱)، محمد بن مکی (۱)، الشهادة (۲)، الوفاة (۴)

صفحه ۴۰

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۳۸

فیها یقتضی إیراد مقدمات خمس الأولی فی بیان معنی العقل والدلیل العقلی] یوجد عند السید شهاب الدین کما کتبه إلینا قال: ومعه کتاب الحجج الاستدلالی له أیضا. أقول: الظاهر أنه من أجزاء " جامع المقاصد " فی الأصول له، کما مر فی (۵: ۷۳).
(۲۰۰: مباحث الألفاظ) من أصول الفقه، للسید أبی القاسم بن معصوم الحسینی الجیلانی الإشکوری النجفی، المتوفی ۱۷ شوال ۱۳۲۵ وهو وأخوه السید جعفر المتوفی قبله مذکوران فی " أعلام الشیعة – النقباء: ۷۶ و ۳۰۳."
(مباحث الألفاظ) فی عدة رسائل مستقلة: ۱ – الصحیح والأعم ۲ – مقدمة الواجب ۳ – الضد ۴ – الامر مع انتفاء الشرط ۵ – الاجتماع ۶ – النهی فی العبادة ۷ – مفهوم الشرط ۸ – الوصف ۹ – الغایة ۱۰ – الحصر، کلها للشیخ أحمد ابن محمد باقر بن إبراهیم التبریزی، ألفها فی النجف من ۱۲۶۸ إلی ۱۲۷۱ والنسخة بخطه فی (مکتبة الشیخ قاسم محیی الدین) فی النجف وذکرته فی (۲: ۲۰۳) بعنوان" أصول الفقه " وانه ثلاث مجلدات وهذا أول مجلداته.
(۲۰۱: مباحث الألفاظ) من بحث الضد والاجتماع والاجزاء والمفهوم والمنطوق والعام والخاص، لبعض المتأخرین عن صاحب" الفصول " ولعله من تلامیذ صاحب " الجواهر " رأیتها عند السید محمد تقی البوشهری اشتراه من کتب الشیخ أبی القاسم الکازرونی.
(۲۰۲: مباحث الألفاظ) تاما إلی الأدلة العقلیة فی مجلد، للمیرزا محمد حسن بن المیرزا آقاسی القمی امام مسجد العسکری بقم المتوفی بها (۸ – ع ۱ – ۱۳۰۴) کان عند ولده الآقا أحمد وقد ترجمنا المؤلف فی القسم الأول من " النقباء: ۳۸۶."
(۲۰۳: مباحث الألفاظ) من أصول الفقه، للمولی نور محمد البسطامی تلمیذ السید حجة الاسلام الشفتی الأصفهانی، المجاز منه بخطه علی ظهر النسخة الموجودة، ذکر السید شهاب الدین التبریزی انه فرغ منه ۱۲۵۶ وله ذریة باقیة من نسل ولده الشیخ محمد حسن ولذا یعرفون بالحسنیین.

(۳۸)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (۳)، أصول الفقه (۳)، شهر شوال المکرم (۱)، الحج (۱)، النهی (۱)، السجود (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۴۱

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۳۹

(۲۰۲: رسالة المباحث التسعة عن العالم) وهی فی مبحث تاطیغور یاس من المنطق، ذکر فی " فهرسة مجدوع: ۱۳۱ " ضمن کتب الإسماعیلیة.

(المباحث المشرقیة فی المسائل الحکمیة) بعنوان السؤال والجواب للشیخ أبی علی بن سینا، یأتی بعنوان " المسائل والجوابات " و" المباحثات " وسمی بهذا العنوان فی فهرس (مدرسة فاضلخان).

(۲۰۵: المباحث المشرقیة) للامام فخر الدین الرازی، محمد بن عمر بن الحسین، ألفه باسم سهل بن عبد العزیز أو سهیل بن عبد العزیز المستوفی، فی ثلاث کتب: ۱ - الوجود وخواصه وأحکامه ۲ - اقسام الممکنات ۳ - الإلهیات. طبع فی مجلدین بحیدر آباد دکن ۱۳۴۳. ونسخه شایعة منه فی (دانشگاه: ۳۷۱۱) بخط محمد بن إبراهیم بن یحیی کتابته السبت ۴ ع ۲ / ۸۹۲ ناقص الاخر. راجعه.

(۲۰۶: المباحثات) للشیخ الرئیس أبی علی سینا، المتوفی ۴۲۷. کتبها تدریجا فی جواب مراسلات ارسل إلیه، وغالبها فی جواب تلمیذه بهمنیار، وفی حل مشکلات " الشفاء " وغیره من تألیفاته. وجاء فی بعض النسخ انه فی جواب أبو منصور والمقصود (أبو منصور) ابن الزیلة. ویحتمل أن بعضها جواب إلی بهمنیار وبعضها إلی ابن زیلة. ونسخها تختلف فی الترتیب والتنظیم، ذکر تفصیلها المهدوی فی فهرسه.

ویوجد منه نسخة فی (مدرسة فاضلخان) بمشهد خراسان، (ودانشگاه: ۱ / ۲۴۴۱) ضمن رسائل من المؤلف کتب أحدها فی ۲۹ / ع ۱ / ۱۰۵۲ کما فی فهرسها. وطبع له بعنوان " المباحث " بقاهرة ۱۹۴۷ م.

(المباحثات) للقاضی زاده الکرهرودی، المذکور فی (۹: ۸۷۰). مباحثات ومناظرات له فی الإمامة، تختلف نسخها فی الکمیة والکیفیة من العبارات والفصول والعنوان ": الرشحات " و " الإمامة " و " المباحثات " و " تحفهء شاهی. " والأبسط منهم ما مر بعنوان" تحفهء شاهی ۳: ۴۴۳."

(۲۰۷: المباحثات السنیة والمعارضات النصیریة) للعلامة الحلی جمال الدین أبی منصور الحسن بن یوسف بن المطهر، المتوفی ۷۲۶ ذکره فی

(۳۹)

مفاتیح البحث: إبراهیم بن یحیی (۱)، الحسن بن یوسف (۱)، العلامة الحلی (۱)، جمال الدین (۱)، عبد العزیز (۲)، محمد بن عمر (۱)، خراسان (۱)، الوفاة (۲)، الترتیب (۱)

صفحه ۰۴۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۴۰

"الخلاصة " ولعله ما مر بعنوان " المباحث."

(۲۰۸: مباحث الفرقة السلیمانیة) للقمان بن حبیب الله، أستاذ المجدوع والمتوفی ۸ ج ۲ / ۱۱۷۳ وله " عبرت " و " المجموع الوجهی "الآتی ذکره، ذکره تلمیذه فی فهرسته ص ۱۰۱. وقال فأولها مکتوب إلی المسمی بالطیب. مطلعه [الحمد لله الذی جعل أهل الحق ثم حجج من الإسماعیلیة.

[۲۰۹: رسالة مباحث الفرقة الهجومیة) مجموع حجج إسماعیلیة ذکر فی " فهرسة مجدوع: ۱۰۲ " وذکر أن أوله حجة فی النص، مطلعها [الحمد لله رب العالمین.. أما بعد؛ فان الذی خلق الخلق] وهو تألیف لقمان بن حبیب الإسماعیلی مؤلف " مباحث الفرقة السلیمانیة " المذکورة آنفا. فرغ منه فی ۲۸ رمضان ۱۱۵۷ (۲۱۰: رسالة فی المباحث اللغویة) للشیخ أحمد بن زین الدین الأحسائی المتوفی ۱۲۴۱ والیه ینتسب الشیخیة.

(۲۱۱: مباحثة الجعفری والأشعری) فی تفضیل فاطمة الزهراء علی مریم بنت عمران، للشیخ میرزا نجم الدین جعفر بن محمد الطهرانی

العسکری، رأیته عند مؤلفه المترجم فی " اعلام الشیعة - النقباء: ۲۹۹."

(۲۱۲: مباحثة العلوی والأموی) فی المسألة المذکورة ببیانات أخری وأوجز من السابقة، للشیخ نجم الدین المذکور.

(۲۱۳: مباحثة النفس) فارسی للشیخ إبراهیم بن محسن، الکاشی المعاصر، المعارض، کتبه بعد طرده عن النجف فی طهران، وطبع مع کتاب " ایقاظ " له ۱۳۱۷.

(۲۱۴: مباحثة النفس) فارسی للحاج المولی أحمد الکوز کنانی. طبع بطهران فی ۱۳۱۷ کما فی الفهارس.

(۲۱۵: مباحثة النفس) فی المواعظ مخاطبا للنفس الامارة ومعترضا علیها مختصر فی ثلاثمائة بیت تقریبا، للمولی محمد طاهر. أوله: [الحمد لله رب.. چون أین محتاج الله قادر محمد طاهر دید که أکثر أهل زمان در قافله گاه جهان رحل أقامت انداخته وسفر پر خطر خویشتن فراموش ساخته ونفس اماره را دوست داشته

(۴۰)

مفاتیح البحث: مریم بنت عمران علیهما السلام (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، مدینة طهران (۲)، السیدة فاطمة الزهراء سلام الله علیها (۱)، جعفر بن محمد (۱)، الطهارة (۲)، الحج (۱)

صفحه ۰۴۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۴۱

وخیر خواه خویش دانسته اند..] إلی آخر کلامه فی بیان عداوة النفس الامارة والتحذیر عن موافقتها والحث علی مراقبتها ومحاسبتها وزجرها ومخالفتها، وهو غیر " تنبیه الراقدین " له، وترجمته بالفارسیة المعبر عنها ب " موعظة النفس " کلاهما للمولی محمد طاهر بن محمد حسین الشیرازی القمی الاخباری، من مشایخ العلامة المجلسی المتوفی ۱۰۹۸ یوجد فی (مکتبة السید هادی الخراسانی) بکربلا- و (مکتبة الشیخ هادی کاشف الغطاء) فی النجف وعند الشیخ علی أکبر النهاوندی بمشهد خراسان وعند المیرزا محمود الکلباسی بها أیضا وعند الشیخ مهدی شرف الدین فی تستر وفی آخره رباعیة ذکرت فی آخر " شفاء الصدور " وآخرها [شاید که کنم باوج مهرت پرواز] ونسخة عند السید محمد الجزائری فی النجف و (المجلس: ۴۸۰۵) کتابتها ۱۰۸۲ و (پزشکی: ۲۷۷) من القرن الحادی عشر و (جامع کبیر یزد) کتابتها ۱۱۸۵ وأخری عند السید محمد علی الامام الدزفولی وهی بخط السید محمد حسین بن نور الدین الموسوی فی ۱۲۴۲ و (الرضویة: ۲۵۱) کتابته ۱۰۸۴ وطبع مع مقدمة السید جلال الدین الأرموی بطهران.

(مبادئ آراء أهل المدینة الفاضلة) للفارابی، شرع فیها ببغداد وفرغ منها بدمشق فی ۳۳۱، ثم حررها ثانیا وأضاف فیها بمصر فی ۳۳۷ ویشیر إلیه ابن رشد [رئاسة الأخیار.. وهذه تعرف بالامامیة ویقال انها کانت موجودة فی الفرس الأول فیما حکاه أبو نصر]. أوله: [.. الموجود الأول هو السبب الأول لوجود سایر الموجودات] ومر بعنوان " آراء مدینة الفاضلة ۱: ۳۳. " وطبع بمباشرة دیتریسی فی لیدن ۱۸۹۵ م وبعدها بمصر مکررا. ویوجد منه فی (دانشگاه: ۲ / ۲۱۱۰) ضمن مجموعة رسائل تاریخ کتابتها ۱۰۵۰ وأخری بخط علی قلی بن قرچغای من القرن الحادی عشر أیضا فی (دانشگاه: ۲۵۷۹).

(۲۱۶: مبادئ الانسانیة) لأبی نصر محمد بن أحمد بن طرخان الفارابی المذکور آنفا. ذکر فی فهرس تصانیفه.

(۲۱۸: مبادی تاریخ زمان) تاریخ فارسی، للسید الأمیر محمد حسین الحسینی

(۴۱)

مفاتیح البحث: مدینة کربلاء المقدسة (۱)، العلامة الشیخ کاشف الغطاء (۱)، مدینة النجف الأشرف (۲)، العلامة المجلسی (۱)، مدینة طهران (۱)، محمد طاهر بن محمد حسین (۱)، جلال الدین (۱)، محمد بن أحمد (۱)، خراسان (۱)، دمشق (۱)، السب (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۴۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۴۲

التفریشی، والنسخهٔ فی (مکتبهٔ وینه) بدار الملک النمسا کما فی فهرسها.

۲۱۸: مبادئ الایمان) للمرحوم الشیخ محمد حسین کاشف الغطاء، المذکور فی " اعلام الشیعهٔ - النقباء: ۶۱۲ " طبع بالنجف.

(۲۱۹: مبادی تکوین أشیاء) رسالهٔ فارسیهٔ فی الطبیعیات، یوجد فی (الرضویهٔ ۶۹۲ حکمت) وقال صاحب الفهرس أنه من رجال قرن الثالث عشر.

أوله: [ابتدای پیدایش أجسام پس از استکشافات علمیه‌ء بسیار].

(۲۲۰: مبادی السالکین) فی التوبهٔ والصبر والزهد والخوف والرجاء للشیخ العارف المتکلم المفسر الفقیه عبد الوحید بن نعمهٔ الله بن یحیی الجیلانی أو الاسترآبادی، ذکره صاحب " الریاض " وهو تلمیذ الشیخ البهائی کما صرح به فی آخر " الاثنی عشریهٔ " الحجیهٔ لأستاذه الذی استنسخه فی ذی حجهٔ ۱۰۲۵.

(۲۲۱: مبادئ الطب) لمحمد المهدی الحسینی الشیرازی، طبع بالنجف فی ۲۱۹ ص.

(۲۲۲: مبادئ العامهٔ للفقه الجعفری) لهاشم معروف الحسینی، طبع ببغداد فی ۴۲۷ ص.

(۲۲۳: مبادئ علم تربیت) لمحمد دشتی، فی مقدمهٔ وقسمین. طبع بطهران فی ۱۳۰۷ ش فی ۱۳۶ ص.

(۲۲۴: مبادئ الفلسفهٔ القدیمهٔ) اسم لمجموعهٔ ضم فیها رسالتان لمحمد ابن أحمد بن طرخان الفارابی، المتوفی ۳۳۹: ۱ - ما ینبغی ان یقدم قبل تعلم فلسفهٔ أرسطو ۲ - عیون المسائل فی المنطق " ومبادئ الفلسفهٔ " طبع بمطبعهٔ السلفیهٔ بمصر وطبع بمطبعهٔ المؤید أیضا فی ۱۳۲۸ وذکر فی " معجم المطبوعات: ۱۴۲۶."

(۲۲۵: مبادی قیاسات) رسالهٔ فارسیهٔ فی المنطق، یوجد ضمن مجموعهٔ فی کتب (المشکاهٔ) المهداهٔ إلی (دانشگاه: ۳۷۴) تاریخ کتابتها ۱۰۸۵ واحتمل صاحب الفهرس أنه لقوام الدین الرازی، تلمیذ الملا رجب علی التبریزی. أوله:

[تعلیق: مبادی قیاسات پانزده صنف است].

(۴۲)

مفاتیح البحث: العلامهٔ الشیخ کاشف الغطاء (۱)، مدینهٔ النجف الأشرف (۲)، شهر رجب المرجب (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، الشیخ البهائی (۱)، الخوف (۱)، الصبر (۱)، الحج (۱)، الزهد (۱)، الوفاهٔ (۱)، الطب، الطبابهٔ (۱)

صفحه ۰۴۵

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۴۳

(۲۲۶: مبادی موجودات نفسانی) لافضل الدین بابا الکاشانی، محمد بن حسن المرقی، المذکور فی (۹: ۱۱۶) فی خمسهٔ فصول: ۱ - اقسام الموجودات ۲ - اختلاف الأسماء ۳ - اقسام معانی الکلیات ۴ - الأجناس العشرهٔ ۵ - فیما هو أعم من هذه العشرهٔ. طبع ضمن " مصنفات بابا أفضل ص ۵۸۳ - ۵۹۷ " بمباشرهٔ المینوی والمهدوی بطهران، أوله [سپاس وستایش نگارنده‌ء جان را بخرد، وبپای دارنده‌ء خرد را بخود] رأیت نسخهٔ منه عند السید نصر الله التقوی، انتقلت إلی (المجلس.

۵۶۳۶) من القرن الثامن ویوجد نسخهٔ أخری فی (الرضویهٔ: ۹۷۰ حکمت) کتابتها ۱۰۶۰ و (المجلس: ۶۵۹۴) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۰۶۹ و (دانشگاه:

۴۲۸) کتابته ۱۰۸۳ و (المجلس: ۵۷۸۸) کتابته ۱۰۸۶ و (الملک: ۴۱۹۱) غیر مؤرخهٔ من القرن الحادی عشر، وغیرها من النسخ الشایعهٔ

منها فی (مکتبة الشیرازی) بسامراء کتابتها ۱۲۳۰.

(۲۲۷: مبادئ الموجودات والسیاسات المدینة) لأبی نصر محمد بن أحمد بن طرخان الفارابی، المتوفی ۳۳۹، أوله: [قال المبادئ التی بها قوام الأجسام والاعراض التی لها ستة أصناف] رأیته بخط المیرزا حسن ابن المولی محمد علی الخبوشانی کتبه ۱۲۳۰ وکانت نسخته ضمن المجموعة المذکورة فی مکتبة (الشیرازی بسامراء) وعبر عنه القفطی بکتاب " السیاسات المدنیة " ویظهر من هذه المجموعة الحکمیة التی دونها المیرزا حسن المذکور أنه کان مولعا بعلم الحکمة وفاتنا ذکره فی القسم الأول من " الکرام " وذکرنا والده فی القسم الثانی وکذا ذکرنا والده المولی محمد علی بن محمد طاهر المتوفی ۱۲۳۶ الخبوشانی فی " مصفی المقال " حیث دون مجموعة رجالیة بخطه.

(۲۲۸: المبادئ والتراکیب) للامام المسعودی المتوفی ۳۴۶ أحال إلیه فی " مروج الذهب."

(۲۲۹: مبادئ الوصول إلی علم الأصول) لعلامة الحلی، جمال الدین أبی منصور الحسن بن سدید الدین یوسف بن المطهر المتوفی ۷۲۶ ومر شرحه

(۴۳)

مفاتیح البحث: کتاب مروج الذهب للمسعودی (۱)، مدینة سامراء المقدسة (۲)، مدینة طهران (۱)، العلامة الحلی (۱)، جمال الدین (۱)، علی بن محمد (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، الطهارة (۱)، الوفاة (۴)

صفحه ۴۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۴۴

الموسوم ب " غایة المبادی " والموسوم ب " خلاصة الأصول " وشرح السید عمید الدین وشرح الشیخ فخر الدین الطریحی وغیرها، وهو مشتمل علی مالا- بد منه من مسائل أصول الفقه، ومرتب علی فصول، وکل فصل علی مباحث، ألفه بالتماس تقی الدین إبراهیم بن محمد البصری. أوله: [الحمد لله المتفرد بالأزلیة والدوام والمتوحد بالجلال والاکرام..] وقد طبع بطهران وفی نسخة (الرضویة) کتابتها ۷۰۲ وعلیها إجازة الشیخ فخر الدین للشیخ شمس الدین محمد بن أبی طالب فی ۷۵۰ ونسخة بخط الشیخ علی بن هلال بن أحمد من قریة شقرة فرغ من الکتابة آخر نهار ۱۸ - ج ۱ - ۸۴۹ رأیته عند الشیخ قاسم محیی الدین بالنجف.

(۲۳۰: المبارات) رسالة صغیرة فی أصول الدین، للشیخ أحمد بن عبد السلام البحرانی، المدفون بشیراز فی جوار علاء الدین حسین، وکان معاصر المولی محمد تقی المجلسی، ذکره الشیخ سلیمان بن عبد الله الماحوزی فی رسالته فی علماء البحرین.

(مبارق الأزهار فی شرح مشارق الأنوار) لعبد اللطیف بن العزیز بن فرشته، المعروف ب عز الدین ابن ملک، من العامة، المتوفی ۸۸۵ یوجد منها نسخة ثمینة بخط عبد الله بن حاج محمد الطرطوسی، کتبت فی بلدة بکملجنة فی مملکت عثمان فی ۸۶۰ عند (النصیری: ۷۹۶) بطهران.

(۲۳۱: مباسم البشارات) لحمید الدین أحمد بن عبد الله الکرمانی الإسماعیلی المذکور فی (۹: ۱۱۲۹ الهامش) ومؤلف " راحة العقل "المطبوعة برقم ۹ فی سلسلة المخطوطات الفاطمیین بالقاهرة، وفی هذا ذکر فهرس بعض کتبه وقال:

[المصابیح فی الإمامة، مباسم البشارات، الرسالة الکافیة، تنبیه الهادی والمهتدی..] ذکره فی " فهرسة مجدوع: ۱۴۷ " مع اثنی عشر رسالة أخری من تألیفاته، وأضاف أنه صنفه لابنه لما رأی أهل الدعوة فی الحیرة والفتن وذکر فی هامش " الفهرسة " أنه فی بعض النسخ " مباسم البشارة."

(۴۴)

مفاتیح البحث: کتاب الکافئة للشیخ المفید (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، أصول الفقه (۱)، العلامة المجلسی (۱)، مدینة طهران

(۲)، سليمان بن عبد الله (۱)، أحمد بن عبد الله (۱)، إبراهيم بن محمد (۱)، علاء الدين حسين (۱)، شمس الدين محمد (۱)، أصول الدين (۱)، العزّة (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۴۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۴۵

(۲۳۲: مبانى آموزش وپرورش نوين) للدكتور محمد تعليمي، طبع بطهران في ۱۳۳۶ ش في ۲۳۴ ص.

(۲۳۳: مبانى اسلام) فارسى فيما يتعلق بالصلاة واجزائها والزكاة وأحكامها وما يتعلق بهما حسب ما ورد به النصوص، للسيد حسين بن المير محمد رضى الدين الحسينى الكاشانى، المولود ۱۲۱۵ والمتوفى ۱۲۸۵ تلميذ السيد محمد تقى ابن عبد الحى اليشت مشهدى. رأيته عند ولده السيد محمد الكاشانى الحائرى يقرب من ستة عشر ألف بيت. ومر له " الفقه الأصيل " و " رسالة في الطهارة والصلاة "فارسية وغيرهما. (۲۳۴: مبانى الأصول) للمولى الميرزا جعفر ابن الشيخ محمد النوچه دهى التبريزى، المولود ۱۲۹۰ وهو إلى المبادى اللغوية، كما ذكره الأردوبادى في مجموعته.

(۲۳۵: مبانى الأصول) للسيد الميرزا محمد هاشم بن الميرزا زين العابدين الموسوى الخوانسارى الأصفهانى المعروف بچهار سوقى صاحب أصل الأصول الموسوم ب " أصول آل الرسول " وشيخ مشايخنا الذى أدركناه في أواخر عمره الشريف، توفى في شهر رمضان ۱۳۱۸ في النجف ودفن بوادى السلام. طبع جزؤه الأول منضما مع رسائله في الفقه والأصول، المجموعة المطبوعة بإيران قبل وفاته بسنة الموسومة ب " معدن الفوائد ومخزن الفرائد. " أوله: [الحمد لله الذى شيد مبانى أصول الاحكام..].

(۲۳۶: مبانى جامعه شناسى) للدكتور على أكبر ترابى، طبع بطهران ۱۳۴۱ ش في ۲۱۵ ص.

(۲۳۷: المبانى الجعفرية) في شرح " الشرائع " خرج منه الطهارة في خمس مجلدات تقريبا، للشيخ جعفر بن الشيخ عبد الحسن ابن الشيخ راضى النجفى المتوفى ۱۴ ذى القعدة ۱۳۴۴ يوجد عند ولده في النجف ۱ - من أول الطهارة إلى آخر نواقض الوضوء فرغ منه في حياة والده ۲ - في الوضوء فرغ منه في ۱۳۲۹

(۴۵)

مفاتيح البحث: دولة ايران (۱)، شهر ذى القعدة (۱)، مدينة النجف الأشرف (۳)، شهر رمضان المبارك (۱)، مدينة طهران (۲)، الحسن ابن الشيخ (۱)، الصّلاة (۱)، الوضوء (۲)، الطهارة (۳)

صفحه ۰۴۸

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۴۶

۳ - في الغسل فرغ منه ۱۳۳۰ ۴ - في التيمم فرغ منه ۱۳۳۹ رأيت الجميع عند ولده الأكبر الشيخ عبد الرزاق وابنه الأصغر أبكم اسمه عبد الغنى وذكرت المؤلف في " أعلام الشيعة - النقباء: ۲۹۰."

(۲۳۸: مبانى الفقه) للشيخ إبراهيم الشيروانى، وهو في مجلدين، فرغ من أولهما ۱۲۷۲ مرتب على مقدمة ذات مناهج: ۱ - في أحوال أصول الفقه ۲ - مباديه المنطقية ۳ - مباديه اللغوية ۴ - مباديه الاحكامية، ثم مطالب أربعة:

۱ - في الأحوال المشتركة بين الأدلة ۲ - في الأحوال المختصة بكل واحد منها ۳ - في الاجتهاد والتقليد ۴ - في التعادل والتراجيح، موجود في مكتبات النجف.

(۲۳۹: مبانى فلسفه) للدكتور على أكبر سياسى، أستاذ جامعة طهران طبع بطهران في ۱۳۳۶ ش في ۵۴۷ ص وبعدها مكررا.

(۲۴۰: مبانى اللغة) لميرزا مهديخان المنشى لنادر شاه مؤلف " دره نادرى " وغيرها ألف " سنگلاخ " لحل مشكلات التركية

الجغتائیة المستعملة فی أشعار الأمیر علی شیر النوائی بالفارسیة، وقبل درج اللغات کتب مقدمة فی أصول اللغة الترکیة وسماها بهذا الاسم، وطبع بکلکتة ۱۹۱۰ م ثم تبریز مستقلا. أوله:

[الحمد لله الذی لا یستقصی حمده بلغات مختلفة والسنة شتی..] یوجد منه فی (سپهسالار: ۳۸) غیر مؤرخة من القرن الثانی عشر أو الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(۲۴۱: مباهج المهج فی مناهج الحجج) للشیخ أبی الحسن محمد بن الحسین ابن الحسن البیهقی النیسابوری، الشهیر بقطب الدین الکیدری، شارح " نهج البلاغة " فرغ من شرحه الموسوم ب " حدائق الحقائق " فی ۵۷۶ ومر منتخبه الفارسی الموجود الموسوم ب " بهجة المباهج " فی فضائل النبی والأئمة (ع) ومعجزاتهم.

(۲۴۲: المباهلة) للعلامة الشیخ عبد الله بن محمد بن الحسن بن محمد السبیتی العاملی المعاصر، مؤلف " تحت رایة الحق " و " حیاة سلمان " و " حیاة أبی ذر " و " حجر بن عدی " وغیرها: طبع.

(۴۶)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (۱)، کتاب نهج البلاغة (۱)، الاجتهاد و التقلید (۱)، أصول الفقه (۱)، مدینة طهران (۲)، عبد الله بن محمد بن الحسن (۱)، قطب الدین الکیدری (۱)، حجر بن عدی الکندی (۱)، محمد بن الحسین (۱)، الغنی (۱)، الغسل (۱)، التیمّم (۱)، الشراکة، المشارکة (۱)

صفحه ۴۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۴۷

(۲۴۳: کتاب المباهلة) لأبی المفضل محمد بن عبد الله بن محمد بن عبد المطلب الشیبانی، ینقل عنه السید رضی الدین علی بن طاووس فی " الاقبال " خبرا طویلا فی یوم المباهلة یقرب من خمس وعشرین صفحة کبار.

(۲۴۴: کتاب المباهلة) لأبی جعفر محمد بن علی الشلمغانی، المعروف بابن أبی العزاقر، صاحب کتاب " التکلیف " ذکره النجاشی.

(۲۴۵: رسالة فی المباهلة مع المخالفین للحق) للمولی محمد کاظم بن المولی محمد شفیع الهزار جریبی، عدها من تصانیفه فی مجموعة من رسائله کانت بخطه فی (مکتبة الشیخ عبد الحسین الطهرانی) بکربلاء.

(۲۴۶: المباهلات علی الفرقة السلیمانیة) ذکر فی " فهرسة المجدوع:

۱۰۱."

(۲۴۷: کتاب المبتداء) لأبی إسحاق إبراهیم بن محمد بن سعید الثقفی، المتوفی ۲۸۳ وهو من ولد عم المختار بن أبی عبید الثقفی، ذکره النجاشی.

(۲۴۸: کتاب المبتداء والمغازی والوفاة والردة) وهو کتاب کبیر حسن جامع لها کما ذکره النجاشی، وفی الفهرست ": المبتداء والمبعث والمغازی والوفاة والسقیفة والردة " لأبی عبد الله أبان بن عثمان الأحمر البصری الکوفی، من أصحاب الصادق (ع) والمتوفی بعد ۱۴۰ وترجمه فی " معجم الأدباء " بعنوان أبان ابن عثمان بن یحیی بن زکریا اللؤلؤی یعرف بالأحمر البجلی، أبو عبد الله مولاهم ذکره أبو جعفر الطوسی فی کتاب " اخبار مصنفی الامامیة " وقال: أصله الکوفة وکان یسکنها تارة والبصرة أخری، وقد أخذ عنه من أهل البصرة أبو عبیدة معمر ابن المثنی الذی مات ۲۰۹ إلی آخر کلامه. أقول: وأبان هذا من أصحاب الاجماع الذین ذکرهم الکشی فی رجاله أیضا.

(۲۴۹: کتاب المبتدی) لأبی عبد الله الحسین بن أحمد بن خالویه النحوی المتوفی بحلب ۳۷۰ ذکره ابن الندیم ص ۱۲۴.

(۲۵۰: کتاب المبتدی) لوهب بن منبه الیمانی الصنعانی المتوفی ۱۱۴

(۴۷)

مفاتيح البحث: الإمام جعفر بن محمد الصادق عليهما السلام (۱)، كتاب رجال الكشى (۱)، مدينة كربلاء المقدسة (۱)، مدينة الكوفة (۱)، الحسين بن أحمد بن خالويه (۱)، يحيى بن زكريا اللؤلؤى (۱)، إبراهيم بن محمد بن سعيد (۱)، محمد بن عبد الله بن محمد (۱)، محمد بن على الشلمغانى (۱)، أبو عبد الله (۱)، أبان بن عثمان (۱)، مدينة البصرة (۱)، وهب بن منبه (۱)، ابن النديم (۱)، السقيفة (۱)، الموت (۱)

صفحه ۵۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۴۸

التابعى، الراوى عن جابر بن عبد الله الأنصارى وابن عباس وابن عمر كما عن " مختصر " الذهبى، وأخ همام بن منبه، نسبه إليه فى أول " تاريخ بيهق " وذكر أن أول من كتب فى التاريخ هو محمد بن إسحاق القرشى وعبده وهب هذا الف " المبتدى " أقول: وقد استثناه القميون من رجال " نوادر الحكمة."

(۲۵۱: كتاب مبتدأ الخلق) لأبى الفضل الصابونى، محمد بن أحمد بن إبراهيم ابن سليم الجعفى الكوفى، صاحب كتاب " الفاخر " وشيخ جعفر بن قولويه، ذكره النجاشى.

(مبحث عن القوى النفسانية) للشيخ الرئيس، يأتى بعنوان " النفس " و " هدية."

(۲۵۱: مبحث القدم والحدوث) فارسى للشيخ محمد على ابن أبى طالب الزاهدى الجيلانى الأصفهانى، المتوفى ببنارس الهند ۱۱۸۱ وهو غير " هداية الأمم " العربى كما ظهر من فهرست كتبه.

(۲۵۳: مبدأ الآمال) فى قواعد علوم الحديث والدراية والرجال، للشيخ على بن شريعتمدار المولى محمد جعفر الاسترآبادى المتوفى ۱۳۱۵ ذكره فى كتابه " غاية الآمال."

(۲۵۴: مبداء الاسلام) للشيخ قاسم الواعظ الچرندابى، فارسى فى أصول الدين، طبع بخوى فى ۱۳۴۶.

(۲۵۵: مبداء ترقى) للسيد حسن الشيرازى الحائرى، المعروف بصدر المعالى، فارسى طبع بطهران فى ۱۳۴۱.

(مبداء فياض) مثنوى لفيضى، يأتى بعنوان " مثنوى.."

(۲۵۶: المبدأ والمال) كالشرح على نقد الرجال، أيضا للعلامة المعاصر الشيخ على بن شريعتمدار المذكور، ذكره أيضا فى " غاية الآمال " وله كتب أخرى فى الرجال منه " رموز الأقوال " و " منتخب الأقوال " و " مبدأ الآمال " المذكور آنفا.

(۴۸)

مفاتيح البحث: عبد الله بن عباس (۱)، مدينة طهران (۱)، محمد بن أحمد بن إبراهيم (۱)، جابر بن عبد الله (۱)، جعفر بن قولويه (۱)، محمد بن إسحاق (۱)، الهند (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۵۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۴۹

(۲۵۷: مبداء موجودات) لبابا أفضل الكاشانى، وهذا غير " مبادى موجودات نفسانى ۱۹: ۴۳ " له، رسالة فلسفية عرفانية يبحث عن ذات المبداء وعلة الموجودات، طبع ضمن " مصنفات بابا ۲: ۶۲۵ " المذكورة آنفا بعنوان " ذات وحقيقت مبداء وهستيها " ويوجد منه فى (المجلس: ۶۳۳۱) بخط فريد الدين محمد بن محمد كتابة المجموعة ۱۰۵۶ ونسخة أخرى ضمن مجموعة كتب (المشكاة) المهداة إلى (دانشگاه: ۴۳۱).

(مبدء ومعاد) فارسی، مر بعنوان " کلمات عشرة ۱۸: ۱۱۷."

(۲۵۸: مبداء ومعاد) فارسی فی ثلاثة أقسام. أوله: [جوامع آحاد حمد وثنا واحدی را که قطرات کثرت أشیاء..] یوجد فی (المجلس: ۶۴۰) ضمن مجموعة غیر مؤرخة، کما فی فهرسها.

(۲۵۹: المبدأ والمعاد) لابن زهرة، ذکر فی " فهرسة مجدوع: ۳۴۰ " نقلا عن فهرس " ایوانف: ۷۸۶."

(۲۶۰: المبدأ والمعاد) للشیخ الرئیس أبی علی الحسین بن عبد الله بن سینا، المتوفی ۴۲۷ مرتب علی ثلاث مقالات: إثبات المبدأ الأول، وترتیب فیض الموجود عن وجوده، وبقاء النفس الانسانیة، وکل مقالة فی فصول فی قرب ألف وخمسمائة بیت. أوله: [الحمد لله رب العالمین وصلاته علی خیر خلقه محمد وآله الطاهرین قال الشیخ.. وبعد فانی أرید أن أدل فی هذه المقالة..] کتبه للشیخ أبی أحمد محمد بن إبراهیم الفارسی، وهو المراد بأبی محمد الشیرازی، الذی ذکره أبو عبید الجوزجانی تلمیذ ابن سینا، قال: وکتب له " الأرصاد الکلیة " أیضا، رأیته ضمن مجموعة فی خزانة (الشیرازی بسامراء) ونسخة بخط السید أحمد بن زین العابدین العلوی العاملی، تلمیذ الشیخ البهائی والمیر الداماد کتابتها ۱۰۰۵ من وقف الحاج عماد للخزانة (الرضویة) وثالثة عند (المشکاة) فی طهران ونسخة عند (فخر الدین النصیری) کتابتها ۱۱۱۴، ونسب القنواتی رسالة فارسیة، فی هذا الموضوع إلی الشیخ، یوجد فی (بریطانیا: ۱ \ ۷ bb ۱۶۶۵۹).

(۴۹)

مفاتیح البحث: مدینة سامراء المقدسة (۱)، مدینة طهران (۱)، الشیخ البهائی (۱)، أحمد بن زین العابدین (۱)، الحسین بن عبد الله (۱)، محمد بن إبراهیم (۱)، محمد بن محمد (۱)، الطهارة (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۵۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۵۰

أوله: [الحمد لله.. أما بعد بدان که غرض از علم إلهی معرفت مبدء ومعاد است..] وفی هذا الانتساب تردید. وطبع ترجمة " مبدأ ومعاد " لضیاء الدین الدری ضمن " راهنمای حکمت " مع خمسة رسائل منسوبة إلی الشیخ فی ۱۳۷۳ بطهران.

(۲۶۱: مبدأ ومعاد) أو " آغاز وأنجام " لأثیر الدین الأبهری، المذکور فی (۹: ۳۴) وجاء فی الفهارس بالعنوانین. وهو فی قسمین: المبدأ والمعاد، القسم الأول فی ستة فصول (وذکر فی بعض الفهارس سبعة): ۱ - فی البرهان علی واجب الوجود ۲ - فی توحید واجب الوجود ۳ - فی تنزیه الواجب ۴ - فی إثبات المعلول ۵ - الکثرة فی العقول ۶ - إثبات النفوس الزکیة. القسم الثانی فی المعاد وهو فی خمسة فصول: ۱ - المعاد الجسمانی ۲ - بطلان التناسخ ۳ - لا یفسد النفس بعد فساد البدن ۴ - المعاد الروحانی ۵ - المعجزة والوحی والالهام. أوله:

[حمد له. والصلاة علی محمد وآله أجمعین. بدانکه غرض ازعلم إلهی معرفت مبداء ومعاد است، ومعرفت مبداء آن بأشد..] یوجد منه نسخا منه فی (دانشگاه:

۴۷۳۲) ضمن مجموعة کتابتها ۹۶۳ و ۹۶۲ و (أصغر المهدوی: ۲۸۱) بخط سلطان حسین ضمن مجموعة کتابة بعضها ۱۰۴۶ و (دانشگاه: ۲۴۰۱) أیضا ضمن مجموعة کتابة بعضها ۱۰۵۳ ورأیت منه ضمن " جنگ " ابن خاتون العاملی کتابة بعض اجزائها ۱۰۵۷ انتقلت إلی (المجلس) و (إلهیات: ۲۴۲ ب) بخط فرید الدین محمد کتابة المجموعة ۵۷ - ۱۰۶۸ ونسخا مؤخرة عن التواریخ المذکورة.

(۲۶۲: مبدأ ومعاد) لمحمد باقر شرف الدین اللاهوری، یوجد فی (المتحف البریطانی: ۱۹۰۴۷ or) تاریخ کتابتها ۱۲۵۵ کما فی

فهرسها " نسخه های خطی ۴: ۶۷۰."

(۲۶۳: المبدأ والمعاد) لمحمد تقی بن عبد الحسین النصیری الطوسی، شرع فیه سنهٔ ۱۰۵۷ وفرغ منه فی ۱۷۹۰. أوله [الحمد لله الذی هو المبدء والمعاد وعلیه التوکل فی کل الأمور والاعتماد.. فطر السماوات فی سبع شداد..] یوجد منه نسخهٔ بخط المؤلف کتبه فی ۱۰۸۰ فی أصفهان فی مقدمهٔ فی تعریف الحکمهٔ

(۵۰)

مفاتیح البحث: مدینهٔ إصفهان (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، الباطل، الإبطال (۱)، الصّلاهٔ (۱)

صفحه ۵۳

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۵۱

وأبحاث فی الأمور العامهٔ وعناوین: الاشراق، المطلع، اللمعهٔ، المسلک، الباب والفصل فی ۲۰۴ ورق فی (الرضویهٔ: ۹۸۱ حکمت) کما فی فهرسها.

(۲۶۴: المبدأ والمعاد) لحسین بن الولید الإسماعیلی، طبع مع " کتاب إلینا بیع " وترجمتها لمسیو کربن فی ۱۹۶۱ م بطهران.

(۲۶۵: مبدأ ومعاد) فارسی، لروح الدین الهندی، طبع علی الحجر بالهند کما فی " فهرست کتابهای چاپی مشار " وطبی، راجعه.

(۲۶۶: مبدء ومعاد ولکل قوم هاد) لملا روح الله بن حبیب الله العالمی المازندرانی، طبع بطهران علی الحجر کما فی الفهارس.

(۲۶۷: المبدأ والمعاد) للسجستانی، من کتب الإسماعیلیهٔ، ذکر فی " فهرسهٔ مجدوع: ۳۴۰ " نقلا عن " ایوانف: ۴۰."

(۲۶۸: مبدأ ومعاد) لصاین الدین علی ترکه، المذکور فی (۹: ۵۷۰) ألفه فی ۸۳۲ کما مر.

(۲۶۹: مبدأ ومعاد) لکمال الدین عبد الرزاق الکاشانی، أوله:

[الحمد لله الذی ابداء الخلق ودبر الامر کما أراد.. بعد، دوستی که توفیق گریبان دل اورا سوی تحقیق میکشد..] یوجد منه نسخهٔ فی (الهیات: ۱۴ ج) ضمن مجموعهٔ تاریخ کتابتها ۱۰۳۷ کما فی فهرسها.

(۲۷۰: المبدأ والمعاد) للشیخ عزیز بن محمد النسفی، من عرفاء القرن السابع، المذکور فی (۱۸: ۳۰) وذکر فیه تاریخ التألیف محرم ۶۸۹. أوله:

[حمد له.. چنین گوید.. عزیز بن محمد نسفی صوفی که جماعتی درویشان.. از أین بیچاره درخواست کردند که میباید در معرفت عالم کبیر وصغیر ودر معرفت مبداء ومعاد رسالهٔ ای کنی..] یوجد منه نسخهٔ بخط القرن الثامن أو التاسع ضمن مجموعهٔ فی (المتحف البریطانی: ۵۹۱ or) ونسخهٔ فی یزد عند (العلومی) ضمن مجموعهٔ من القرن الحادی عشر، ذکر بعنوان " زبدهٔ الحقایق " وعند (فخر الدین النصیری:

۱۳۳) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۰۵۸ - ۱۰۷۳ و (الملیهٔ: ۵ / ۱۰۱ ف) بخط من القرن

(۵۱)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۲)، الهند (۱)، البیع (۱)

صفحه ۵۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۵۲

الثانی عشر، کما فی فهرسها.

(۲۷۱: مبدأ ومعاد) لمحمد علی بن محمد امین الشیرازی السکاکی المتخلص ب (شکیب) المذکور فی (۹: ۵۳۶) یوجد منه نسخهٔ فی

(أدبیات: ۲۴۹ حکمت) ضمن مجموعۀ کتابتها ۱۳۰۰ بخط أبو تراب بن أبی القاسم الحسینی الالماسی.
کما فی فهرسها.

(۲۷۲: مبدأ ومعاد) الفارسی، للمولی محمد علی بن محمد جعفر إمام الجمعۀ برشت، المتوفی حدود ۱۳۲۰ طبع مع " ابطال التناسخ " له.

(۲۷۳: المبدأ والمعاد) لصدر الحکماء والمتألهین المولی صدر الدین محمد بن إبراهیم الشیرازی، المتوفی ۱۰۵۰ رأیته فی مکتبۀ الخوانساری بالنجف.
أوله: [سبحانک اللهم یا مبدع المبادی والعلل وغایۀ الثوانی والأول..] وقد طبع بطهران وطبع معه " سر النقطۀ " له أیضا فی ۱۳۱۴ جعله فی فنین: أولهما المبدأ والربوبیات فی مقالات، أولها فی مبدأ الوجود، والفن الثانی المعاد فی مقالات رابعها النبوات. رأیت منه نسخۀ عند السید نصر الله التقوی بطهران ضمن مجموعۀ أولها " المشاعر " له کتابتها ۲ شعبان ۱۰۹۷.

(۲۷۴: مبدأ ومعاد) لمحمد بن محمد جعفر الملقب بفقیر. فی أربعۀ عشر مقصد. ألفه باسم میرزا محمد إسماعیل خان أمین الملک، انتخبه من " مبدأ ومعاد " للمولی هادی السبزواری مع إضافات منه، وذکر فی المقدمۀ ان ناصر الدین شاه حین مسافرته إلی سبزوار التمس المولی هادی السبزواری تألیف رسالته فی هذا الموضوع، ولما کان مغلقا حررتها ثانیۀ وأضفت علیها ما یلیق. یوجد مع " منتخب الصفات " للمؤلف مذهبۀ بدیعۀ عند فخر الدین النصیری بطهران (رقم ۲ / ۳۱) یحتمل انه کتبت للاهداء إلی الشاه المذکور.

(۲۷۵: المبدأ والمعاد) للمعدل، من کتب الإسماعیلیۀ، ذکر فی " فهرسۀ مجدوع: ۳۴۰، نقلا عن " ایوانف: ۴۰."

(المبدأ والمعاد) الملقب ب " الحقائق القدسیۀ " لنور الدین الاخباری مر

(۵۲)

مفاتیح البحث: مدینۀ النجف الأشرف (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، مدینۀ طهران (۳)، محمد بن إبراهیم الشیرازی (۱)، علی بن محمد (۲)، محمد بن محمد (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۰۵۵

الذریعۀ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحۀ ۵۳

فی (ج ۷ ص ۳۵).

(۲۷۶: المبدأ والمعاد) للسید محمد مهدی بن محمد جعفر الموسوی، ذکره فی آخر کتابه " خلاصۀ الاخبار " الذی ألفه ۱۲۵۰.

(۲۷۷: مبدأ ومعاد) للخواجه نصیر الدین الطوسی، محمد بن محمد، طبع بهذا العنوان مع " مرصاد العباد " علی الحجر وهو غیر آغاز وانجام " له. یوجد منه نسخۀ فی (دانشگاه: ۲۴۰۱) ضمن مجموعۀ من القرن الحادی عشر وعناوینه: کلمۀ، کلمۀ. أوله: [شکرو سپاس وستایش مر خدای را که بر کشندهء عقل وجانست، وپدید آرندهء زمین وآسمانست.. أما بعد أین کلمه أی چند است در معرفت مبداء ومعاد که بالتماس دوستی از دوستان تحریر افتاد..] وذکر فی صدر النسخۀ المذکورۀ: قیل أنه من تصانیف أستاذ البشر.
کما فی فهرسها.

(۲۷۸: مبرم البرهان) فی تحریف القرآن وفضائح أهل العدوان، للشیخ محمد حسین بن محمد مهدی السلطان آبادی، المتوفی بالکاظمیۀ ۱۳۱۴ یوجد عند ولده الفاضل الشیخ علی.

(۲۷۹: المبسوط) فی عمل یوم ولیلۀ، للسید الشریف أبی محمد الحسن ابن حمزۀ بن عبد الله بن محمد بن الحسن بن الحسین الأصغر بن علی بن الحسین السجاد (ع) المعروف بالمرعش المتوفی ۳۵۸ وهو شیخ مشایخ النجاشی کما ذکره.

(۲۸۰: المبسوط) فی الإمامۀ، للشیخ عبد النبی الجزائری مؤلف " الحاوی " والمتوفی ۱۰۲۱ یوجد عند الشیخ علی الخاقانی کتب عن

نسخة بخط المؤلف وقد مر فی (٢: ٣٢٩) باسم الإمامة كما سماه بذلك فی متن الكتاب. وطبع بهذا العنوان بالنجف فی ١٣٧٣ فی ٢٠۶ ص.

(٢٨١: المبسوط) فی النسب، للسید الشریف نجم الدین أبی الحسن علی ابن أبی الغنائم محمد بن علی العلوی العمری، من ولد عمر الأطرف بن الأمیر (ع) النسابة المعروف بابن الصوفی، صاحب كتاب " المجدی " و " الشافی " و " المشجر " كان ساكن البصرة فانتقل منها ۴٢٣ وسكن الموصل ودخل بغداد مرارا، واجتمع

(۵٣)

مفاتیح البحث: الإمام علی بن الحسین السجاد زین العابدین علیهما السلام (١)، مدینة الكاظمین (١)، مدینة النجف الأشرف (١)، تحریف القرآن الكریم (١)، عبد الله بن محمد بن الحسن (١)، عبد النبی الجزائری (١)، مدینة البصرة (١)، علی بن الحسین (١)، مدینة بغداد (١)، محمد بن علی (١)، محمد بن محمد (١)، الوفاة (٢)، الغنیمة (١)

صفحه ۵۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ۵۴

مع الشریفین الرضی والمرتضی وكان حیا إلی بعد ۴۴٣.

(٢٨٢: المبسوط) فی النسب، للشریف أبی علی محمد بن إبراهیم بن عبد الله رأس المذری ابن جعفر الأعرج بن عبد الله بن جعفر، قتیل الحرة ابن أبی القاسم محمد بن الحنفیة (ع) نقل عنه فی " عمدة الطالب " فی أول مقدمته قال: وله " مبسوط " فی النسب.

(٢٨٣: المبسوط) فی الفقه، لأبی جعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی المتوفی ۴۶٠ طبع بإیران بخط محمد علی الخوانساری وتصحیح الحاج میرزا مسیح ١٢٧٠. أوله: [الحمد لله الذی أوضح لعباده دلائل معرفته وانهج سبیل هدایته وابان عن طریق توحیده وحكمته..] وهو من أجل كتب الفقه مشتمل علی جمیع أبوابه فی نحو سبعین كتابا، قال فیه: أذكر كل كتاب منه علی غایة ما یمكن تلخیصه من الألفاظ، واقتصر علی مجرد الفقه دون الأدعیة والآداب، واعقد فیه الأبواب، وأقسم فیه المسائل، وأجمع بین النظائر، واستوفیه غایة الاستیفاء، واذكر أكثر الفروع التی ذكرها المخالفون، وأقول ما عندی علی ما تقتضیه مذاهبنا وتوجبه أصولنا بعد أن أذكر أصول المسائل، إلی آخر كلامه، رأیت الجزء السادس من كتاب الطلاق إلی المكاتب والجزء السابع من المكاتب إلی آخر الدیات كتابته فی ۴ رجب ۶١٣ وقوبل بمدینة الرسول (ص) فی سلخ رجب ۶١۴ وعلیه تملك السید سالم ابن حمد، وقبله الشیخ حسن بن علی بن سالم وتملكه فی ٧۴٣ عند الشیخ علی بن المولی حسینقلی الطهرانی الأخلاقی الشهیر، وفی (الرضویة) نسخة علیها إجازة الشیخ أحمد بن محمد لابن أبی هاشم العلوی الحسینی فی ۶۵٩، ویوجد الجزء الرابع منه من أول كتاب الصداق وكتاب القسم إلی آخر كتاب الولاء فی تسعة عشر كراسا، بخط الشیخ مرشد الدین أبی الحسن علی بن الحسین بن أبی الحسین المكنی بأبی الحسن الوارانی، فرغ من الكتابة ضحوة یوم الجمعة ١٨ ع ٢ - ۵٨۶ وهذا الجزء منضم إلی الجزء الثالث من أول كتاب المساقاة إلی آخر النكاح، لكنه بخط آخر، كان هذا المجلد من كتب السید خلیفة وعلیه تملك السید نصر الله المدرس

(۵۴)

مفاتیح البحث: الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (١)، عبد الله بن جعفر الطیار بن أبی طالب علیه السلام (١)، دولة ایران (١)، محمد بن الحنفیة إبن الإمام أمیر المؤمنین علیه السلام (١)، شهر رجب المرجب (٢)، محمد بن الحسن بن علی الطوسی (١)، الحسین بن أبی الحسین (١)، عبد الله رأس المذری (١)، محمد بن إبراهیم (١)، علی بن سالم (١)، أحمد بن محمد (١)، الحج (١)، الدیة (١)

صفحه ۵۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۵۵
الحائري الشهيد ثم تملكه السيد محمد الصنديد في ۱۱۷۸ ثم تملكه الشيخ مبارك بن على الجارودي في ۱۱۸۹ وبيعت مكتبة السيد خليفة في محرم ۱۳۷۱ فاشترى النسخة الشيخ محمد بن الشيخ عبد الحسين الرشتي النجفي. ويظهر من كلام صاحب " الرياض " ان الوارانى كتب من أول كتاب " المبسوط " إلى هذا الجزء قبل هذا التاريخ، وكتب أستاذه الشيخ حسن بن الحسين بن على الدوريستى نزيل قاسان إجازة له على ظهر " المبسوط " الذي كان بخط الوارانى تاريخها ۵۸۴ رأى صاحب " الرياض " تلك الإجازة بخط المجيز.

(۲۸۴: المبسوط) في النسب، للشريف النسابة أبي جعفر محمد بن أبي القاسم على بن الحسن بن الحسن بن إسماعيل بن إبراهيم ابن الحسن المثنى ابن الحسن السبط (ع) نقل عنه في " عمدة الطالب " قال المعروف بابن معية. أقول ليس هو السيد تاج الدين محمد بن القاسم بن معية الديباجي صاحب " تذييل الأعقاب " لأنه شيخ صاحب " العمدة " ووالد زوجته وقد توفى ۷۷۶ وصاحب هذا" المبسوط " هو شيخ شيخ الشرف العبيدلي أبي الحسن محمد بن محمد الذي توفى ۴۳۵ أو ۴۳۷.

(۲۸۵: المبسوط) في قراآت السبع والمضبوط من اضائة الطبع، فارسى لمحمد بن محمود بن محمد بن أحمد الشريف السمرقندى الهمداني في التجويد، والقراءات السبع في ثلاث كتب على التفصيل المذكور في " كشف الظنون. " أوله: [الحمد لله الذي أذاق قلوب القارئين حلاوة تلاوة القرآن] ويذكر في آخره: فمن أراد التفصيل فليراجع تأليفنا " روح المريد في شرح العقد الفريد " يوجد في (المجلس: ۸۱۷) مذهبة تاريخ كتابة القسم الأول ۸۶۵ والثاني والثالث ۸۶۹ و (الرضوية: ۳۸ تجويد) بخط محمد مؤمن ۱۰۱۹ و (المجلس: ۲۰۱۰) من القرن الثاني عشر كما في فهارسها. راجعه.

(۲۸۶: المبشر المقنع) للشيخ محمد حسين بن محمد مهدى السلطان آبادي المتوفى بالكاظمية ۱۳۱۴ ذكره في " التكملة " ولكن ذكر الشيخ على بن المصنف ان اسمه " السر المقنع."

(۵۵)

مفاتيح البحث: الإمام الحسين بن على سيد الشهداء (عليهما السلام) (۱)، مدينة الكاظمين (۱)، كتاب كشف الظنون لحاجي خليفة (۱)، إسماعيل بن إبراهيم (۱)، محمد بن القاسم بن معية (۱)، محمد بن أبي القاسم (۱)، الحسين بن على (۱)، الحسن بن الحسن (۱)، محمد بن أحمد (۱)، محمد بن محمد (۱)، القرآن الكريم (۱)، الزوجة (۱)، الشهادة (۱)

صفحه ۵۸

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۵۶

(۲۸۷: مبشرات الفؤاد) في الأمور المستكشف عنها وقت الظهور، للسيد محمد الرضوى الخوانسارى الأصفهاني المعاصر، طبع بقطع صغير ۱۳۵۹ في ص ۸۹.

(۲۸۸: المبصر في المناظرات بلغة أردو، للمولوى غلام حيدر الجائسي الهندي، مطبوع.

(۲۸۹: المبصر من العمى) من كتب الإسماعيلية ذكر في " فهرسة مجدوع: ۳۴۰ " نقلا عن فهرس " ايوانف: ۵۰۰.

(۲۹۰: كتاب مبعث النبي (ص) واخباره) لعبد الله بن ميمون بن اسود القداح الثقة، من أصحاب الصادق وأبوه من أصحاب الباقر والصادق (ع) ذكره النجاشي.

(۲۹۱: مبكى العينين في مصيبة مولانا أبي عبد الله الحسين (ع) للمولوى علاء الدين محمد بن سليمان البسطامي، من تلاميذ العلامة

المجلسی، کتبه فی حیاة أستاذه علی ترتیب المجلد العاشر من " البحار " علی نحو الاختصار بدأ بمصائب الصدیقة الطاهرة ثم الحسن الزکی ثم شهید الطف ثم أخذ الثار علی ید المختار.
أوله: [الحمد لله الذی جعلنا من أمة صفیه وحبیبه محمد المصطفی..] وفرغ منه فی رجب ۱۰۹۷ نسخة منه عند الشیخ إبراهیم الکلباسی فی النجف، وهی بخط عبد الرزاق بن نظام الدین البسطامی کتبها عن نسخة الأصل لمرتضی قلیخان قهوه چی باشی، وفرغ منه فی ۲۶ - ع ۲ - ۱۱۰۷.
(۲۹۲: مبلغ النظر ونتیجة الفکر) فی مسألة جری فیها الکلام بین علماء العصر وغیرها من مسائل اخر، وهی قاعدة من ملک شیئا ملک الاقرار به، للشیخ أسد الله بن إسماعیل الدزفولی الکاظمی المتوفی ۱۲۳۷ وعنوان مطلب الرسالة فی حکم إقرار الزوج بطلاق زوجته وإنکارها فهل یسمع الاقرار بالنسبة إلیها أیضا، کما یسمع بالنسبة إلی نفسه بقاعدة من ملک شیئا ملک الاقرار به أم لا. أولها: [الحمد لله الذی جعل الرجال قوامین علی النساء فی محکم الکلام لمصالح عظام وفوض طلاقهن إلیهم تکمیلا للنظام..] رأیت منه نسخا عند سیدنا الحسن صدر الدین وفی کتب الشیخ عبد الحسین الطهرانی، وفی آخر نسخة " المقابس " عند الشیخ هادی
(۵۶)

مفاتیح البحث: الإمام الحسین بن علی سید الشهداء (علیهما السلام) (۲)، مبعث النبی صلی الله علیه وآله (۱)، الإمام جعفر بن محمد الصادق علیهما السلام (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، شهر رجب المرجب (۱)، العلامة المجلسی (۱)، عبد الله بن میمون (۱)، علاء الدین محمد (۱)، الصدق (۱)، الزوجة (۱)، الزوج، الزواج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۵۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۵۷
کاشف الغطاء، وفی آخر " الخلل الکبیر " الموجود فی کتب السید محمد باقر الحجة بکربلا، وعند الشیخ عبد الحسین الحلی النجفی علیها حواش (منه ره) وعند السید محمد الجزائری النجفی ضمن مجموعة، وکذا فی موقوفة مدرسة السید البروجردی، سمی فی آخره "بالرسالة الاقراریة " ومر فی ج ۸ ص ۲۰۶ " دعوی الطلاق " من الزوج وانکار الزوجة للمحقق القمی والمطبوع فی آخر " الغنائم " له.
(۲۹۳: مبلغ النظر) فی حکم قاصد الأربعة من مسائل السفر، للعلامة السید محمد مهدی بحر العلوم الطباطبائی البروجردی النجفی، المتوفی ۱۲۱۲ أورده بتمامه فی کتاب الصلاة من " مفتاح الکرامة " فی بحث صلاة المسافر.
(۲۹۴: المبنی) أو " المبتنی " مختصر فی المنطق، للفاضل علی قاسم بن محمد علی خان الهندی، أوله: [الحمد لله الذی هو أحد..].
(۲۹۵: مبوب کتاب المشیخة) علی أسماء الشیوخ، لأبی جعفر أحمد بن الحسین بن عبد الملک الأزدی الکوفی الثقة، ذکره النجاشی.
(۲۹۶: مبوب کتاب مشیخة الحسن بن محبوب السراء) علی معانی الفقه لأبی سلیمان داود بن کورة القمی، ذکره النجاشی.
(۲۹۷: مبوب نوادر أحمد بن محمد بن عیسی) أیضا لداود بن کورة المذکور، ذکره النجاشی أیضا.
(۲۹۸: المبهج) فی أسماء الشعراء المذکور شعرهم فی الحماسة واشتقاق أسماء شعرائها، لأبی الفتح عثمان بن جنی المتوفی ۳۹۲ موجود فی مکتبة شیخ الاسلام الزنجانی وهو بخط قدیم، وطبع بمصر أو بمبئی کما فی " تذکرة النوادر " لکن فی فهرس مکتبة القدسی بمصر انه طبع بها فی ۷۳ ص.
(۲۹۹: مبیر نامه) من منظومات الشیخ فرید الدین العطار مؤلف " تذکرة الأولیاء " ذکره فی " تجلی عرفان " لم أظفر به، ویحتمل انه تصحیف " بیسرنامه."
(۳۰۰: مبیضة) فی أخبار مقاتل آل أبی طالب، لأبی العباس أحمد بن

(٥٧)

مفاتيح البحث: صلاة المسافر (١)، مدينة كربلاء المقدسة (١)، العلامة الشيخ كاشف الغطاء (١)، أحمد بن محمد بن عيسى (١)، الحسين بن عبد الملك (١)، داود بن كورة (٢)، الحسن بن محبوب (١)، الكرم، الكرامة (١)، القتل (١)، الزوجة (١)، الزوج، الزواج (١)، الصّلاة (١)، الوفاة (٢)، الغنيمة (١)

صفحه ٠٦٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٥٨

عبيد الله بن محمد بن عماد الثقفى الكاتب، صاحب " كتاب أخبار ابن الرومى " توفى ٣١٩ ترجمه ابن النديم وذكر تصانيفه مفصلا، والمبيضة هم المخالفون لبنى العباس من آل أبى طالب سموا به للبسهم البياض واختصاص بنى العباس بلبس السواد، كما نقل فى بعض كتب الفرق.

(٣٠١: كتاب المبيضة) لأبى على أحمد بن محمد بن عمار الكوفى، شيخ من أصحابنا، ثقة جليل القدر، كثير الحديث والأصول، يرويه عنه التلعكبرى كما فى " الفهرست " وقال الحسين بن عبيد الله يعنى ابن الغضائرى توفى أبو على أحمد بن محمد بن عمار ٣٤۶.

(٣٠٢: المبين) فى شرح " خلاصة الحساب " البهائية، يوجد ضمن مجموعة فى (جامع الكبير بيزد: ١٢ / ۴١۴) من القرن الرابع عشر، وذكر فى فهرسها أنه تأليف حاجى حسين اليزدى.

(٣٠٣: المبين) لنور الدين محمد الكاشانى، ابن أخ الفيض الكاشانى تفسير مختصر فارسى على حذو الترجمة. أوله: [بعد از أداى شكر نعماى بى متناهى إلهى..] يوجد منه فى (الرضوية: ١٨٢ تفسير) كتابتها ١٢٧۴.

(٣٠۴: مبين الحق) للشيخ إبراهيم بن محسن الكاشانى، طبع فى هامش " ترجمة بحار الأنوار " لمجلده الثالث عشر على الحجر بطهران كما فى " فهرست كتابهاى چاپى - مشار."

(٣٠۵: مبين الحقائق) للشيخ إبراهيم الكاشى المعاصر، طبعه بإيران بعد طرده عن النجف.

(٣٠۶: مبين المنهج) فى حرمة اللعب بالشطرنج، للشيخ يوسف الجيلانى الرشتى المعاصر، ذكره فى آخر " طومار عفت " له المطبوع فى ١٣۴۶.

(٣٠٧: المتاجر) للسيد أبى الحسن بن السيد حسين بن أبى الحسن بن موسى بن السيد حيدر بن أحمد العاملى، خال السيد محمد الهندى، ذكره فى

(٥٨)

مفاتيح البحث: دولة ايران (١)، كتاب الجامع الكبير للطبرانى (١)، مدينة النجف الأشرف (١)، مدينة طهران (١)، بنو عباس (٢)، كتاب بحار الأنوار (١)، الحسين بن عبيد الله (١)، محمد بن عمار الكوفى (١)، عبيد الله بن محمد (١)، ابن الغضائرى (١)، حيدر بن أحمد (١)، ابن النديم (١)، محمد بن عمار (١)، الشطرنج (١)

صفحه ٠٦١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٥٩

كتابه " نظم اللئال " قال: أن والده السيد حسين بن أبى الحسن كان تلميذ بحر العلوم ومفضلا عنده على ابن عمه السيد جواد صاحب "مفتاح الكرامة " وتوفى السيد حسين ١٢٣٠.

(٣٠٨: المتاجر) أو " المعاملات " رسالة فارسية عملية فتوائية للوحيد الآقا محمد باقر ابن المولى محمد أكمل البهبهانى المتوفى ١٢٠۵

وعليها حواشى فتوائية أيضا لجملة، منهم العلامة الأنصارى، والمجدد الشيرازى، وبعدهما الميرزا حسين الخليلى الطهرانى، والشيخ محمد كاظم الخراسانى، والسيد محمد كاظم اليزدى والشيخ عبد الله المازندرانى، والسيد إسماعيل الأصفهانى الصدر العاملى، والميرزا محمد تقى الشيرازى الحائرى، وغيرهم من الفقهاء.

(٣٠٩: المتاجر) الفارسى لبعض المتأخرين، أوله بعد الخطبة: [بدانكه تجارت در اينجا بمعنى مطلق كسب است از بيع وشرا واجاره واستجاره وزراعت ونجارى..] نسخة ناقصة الاخر فى (مكتبة التسترية).

(٣١٠: المتاجر) الاستدلالى، لبعض المقاربين للعصر، رأيتها فى كتب الشيخ محمد على الأردوبادى.

(٣١١: المتاجر) المبسوط الاستدلالى، للشيخ الاجل الشيخ محمد تقى الشهير ب آقا نجفى ابن الشيخ محمد باقر ابن العلامة صهر كاشف الغطاء وتلميذه الشيخ محمد تقى صاحب الحاشية الكبيرة على " المعالم " توفى أوائل شعبان ١٣٣٢ وطبع الكتاب فى ١٢٩٤.

(٣١٢: المتاجر) المعرب والمنتخب من متاجر الوحيد البهبهانى، منطبقا على فتاوى المجدد الشيرازى، للمولى الفقيه الورع الشيخ حسن على الطهرانى، المشهدى المدفن، وعليه حواشى الميرزا محمد تقى الشيرازى.

(٣١٣: المتاجر) المبسوط الاستدلالى للعلامة المولى حسين بن محمد إسماعيل الأردكانى الحائرى، المتوفى بها ١٣٠٢، رأيت منه ما استنسخه بخطه مولانا الشيخ موسى ابن الحاج محمد جعفر كتابفروش الكرمانشاهى الحائرى المتوفى

(٥٩)

مفاتيح البحث: العلامة الشيخ كاشف الغطاء (١)، شهر شعبان المعظم (١)، الكسب (١)، الجود (١)، الكرم، الكرامة (١)، الحج (١)، الوفاة (٣)، البيع (١)

صفحه ۶۲

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٦٠

١٣٤٣ عن خط المصنف، وسمعت بعض المطلعين أن بحث الفضولى من هذا الكتاب من تقرير بحث شريف العلماء، وترجمته فى" طبقات أعلام الشيعة - النقباء: ٥٣١."

(٣١٤: المتاجر) للمولى زين العابدين الگلپايگانى، المتوفى ١٢٨٩ وكانت ولادته ١٢١٨ وهو شيخ إجازة شيخنا، الميرزا حسين الخليلى، ذكره سيدنا الحسن الصدر.

(٣١٥: المتاجر) المشهور ب " المعاملات " كما يأتى للمولى على القارپوزآبادى صاحب " صيغ العقود ١۶: ١٠٩."

(٣١٦: المتاجر) للسيد محمد على صاحب " اليتيمة " ابن أبى الحسن بن السيد صالح الذى هو والد السيد صدر الدين الموسوى العاملى الأصفهانى النجفى المدفن ولد ١٢٤٧ وتوفى ١٢٩٠ كما ذكره سيدنا أبو محمد الحسن صدر الدين فى " التكملة."

(٣١٧: المتاجر) للمولى على بن الميرزا محمد الرشتى، قال بعد الحمد:

[بر رأى صواب نماى برادران دينى مخفى نماند..] نسخة منه كتابتها ١٢٢٢ عند السيد شهاب الدين التبريزى بقم كما كتبه إلينا.

(٣١٨: المتاجر) للشيخ الفقيه الشيخ عيسى بن الحسين الشهير بالزاهد النجفى، تلميذ الشيخ محمد حسن صاحب " الجواهر " لكنه توفى قبل أستاذه، وله عنه إجازة رأيتها بخط المجيز صرح فيها باجتهاده، وله ابن خير صالح أدركته وهو الشيخ جعفر وابنه الآخر الشيخ محمد حسين أيضا كان من الأخيار وهو والد الشيخ على الزاهد الكتابفروش ابن الشيخ محمد حسين الذى كان من التجار، رأيت عنده الكتاب المذكور، قد صنف بعضه فى النجف وبعضه فى مشهد خراسان وبعضه بجوار المعصومة بقم، وفرغ منه ١٢٥٦ وهو استدلالى كبير مبسوط وعليه الإجازة بخط أستاذه كما ذكرت.

(٣١٩ رسالة فى المتاجر) للميرزا محمد بن سليمان التنكابنى ذكرها فى " قصصه."

(۶۰)

مفاتیح البحث: مدینهٔ النجف الأشرف (۲)، محمد بن سلیمان (۱)، خراسان (۱)، الشهادهٔ (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۶۳

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۶۱

(۳۲۰: المتاجر) للمحقق الکاظمی، السید محسن بن الحسن الأعرجی صاحب " الوسائل " و " المحصول " و " الوافی " المتوفی ۱۲۲۷ رأیته فی مخزن المولی محمد علی الخوانساری وعند الشیخ علی القمی.

(۳۲۱: المتاجر) للسید محمد بن فضل الله الموسوی الپهنه کلاهی المعاصر الملقب بثقهٔ الاسلام، والمتوفی ۱۳۴۲ رأیته بخطه فی کتب الشیخ زین العابدین المهربانی السرابی النجفی.

(۳۲۲: المتاجر) أو " المکاسب " للعلامهٔ الأنصاری، الشیخ المرتضی بن المولی محمد أمین الدزفولی، المتوفی ۱۲۸۱ وهو کتاب جلیل لم یکتب مثله فی التحقیق والدقهٔ، وقد عکف علیه عامهٔ من تأخر عنه من تلامیذه وتلامیذهم وعلقوا علیه الحواشی والتعلیقات کما مرت فی محالها.

(۳۲۳: متاع الوارثین) للشیخ محمود النجم آبادی، المذکور فی (۹: ۱۱۷۳) وهو فی الإرث، طبع بطهران فی ۱۳۲۳ مع مقدمهٔ منظومهٔ لولده عبد الحسین.

(۳۲۴: متخیر الألفاظ) للإمام أحمد بن فارس اللغوی، المتوفی بالمحمدیهٔ فی صفر ۳۷۵ ذکر فی " معجم الأدباء ۴: ۸۴."

(۳۲۵: متد فرانسه بفارسی) لیوسف خان مؤدب الملک بن رضا والمعروف ب ریشار خان (۱۲۸۵ - ۱۳۵۴) طبع بطهران فی ۱۳۲۱.

(۳۲۶: متروک الأنظار) لتحقیق الحال فی سوانح الشهور والسنین للشیخ محمد محسن ابن العلامهٔ الشیخ محمد رفیع الرشتی الجیلانی الأصفهانی المذکور فی (۹: ۱۰۰۴) الظاهر أنه فارسی قد أحال إلیه مؤلفه فی کتابه " سوانح السفر " فیما وقع علیه فی طریق سفره من أصفهان إلی رشت ۱۲۶۷.

(۳۲۷: متشابه القرآن) لامام القراء أحد البدور السبعهٔ، أبی عمارهٔ حمزهٔ بن حبیب الزیات الکوفی، من أصحاب الصادق (ع) والمتوفی أیام المنصور ۱۵۸ ذکره مع سائر کتبه ابن الندیم ص ۴۴.

(۶۱)

مفاتیح البحث: الإمام جعفر بن محمد الصادق علیهما السلام (۱)، مدینهٔ إصفهان (۱)، مدینهٔ طهران (۲)، محمد بن فضل الله (۱)، حمزهٔ بن حبیب (۱)، ابن الندیم (۱)، القرآن الکریم (۱)، الوفاهٔ (۳)

صفحه ۶۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۶۲

(۳۲۸: متشابه القرآن) لصدر المتألهین المولی محمد إبراهیم الشیرازی المتوفی ۱۰۵۰، أوله: [تبارکت بالتقدیس والتنزیه عن المثل والشبیه] فی أربعمائهٔ وخمسین بیتا، یوجد ضمن مجموعهٔ فی مکتبهٔ (المشکاهٔ) بطهران، ورأیته ضمن مجموعهٔ فی کتب نصر الله الأخوی بطهران بخط من القرن الثانی عشر مع عدهٔ رسائل اخر من المؤلف.

(۳۲۹: متشابه القرآن) لأبی سعید محمد بن أحمد بن محمد العمیدی، صاحب " تنقیح البلاغهٔ " المتوفی ۴۳۳ المذکور فی (۴: ۴۶۱) ذکر فی " معجم الأدباء (" ۳۳۰: متشابه القرآن) للسید الشریف الرضی، أبی الحسن محمد بن الحسین بن موسی الموسوی، المتوفی ۴۰۶ ذکروه فی ترجمته وهو غیر مجازات القرآن الموسوم ب " تلخیص البیان " المطبوع أخیرا ومکررا ناقصا وتاما فی طهران ومصر

وبغداد وطبعت ترجمته بالفارسیة أیضا.

(۳۳۱: متشابه القرآن) وما اختلف العلماء فیه من الآیات، کما عبر به مؤلفه فی " معالم العلماء " وکذا فی بعض إجازاته بخطه کما فی "الریاض " وهو للشیخ رشید الدین أبو عبد الله محمد بن علی بن شهرآشوب السروی المازندرانی، المتوفی ۵۸۸ وهو کتاب عجیب ینبئ عن طول باعه، وقد طبع بإیران أخیرا، وتوجد نسخ مخطوطة منه فی مکتبة (التستریة) ومکتبة الشیخ علی آل کاشف الغطاء وفی مکتبة مدرسة المولی محمد باقر السبزواری بمشهد خراسان نسخة کتابتها سلخ ج ۱ / ۱۰۸۷ ومر بعنوان " تأویل متشابهات القرآن ۳: ۳۰۶ " وان النسخة منه التی أهداها المحدث الحر العاملی إلی العلامة المجلسی وعلیها خط یدیهما کانت عند شیخنا العلامة النوری، أوله بعد الحمد وذکر اسمه: [سألتم وفقکم الله للخیرات املاء کتاب فی بیان المشکلات من الآیات المتشابهات، وما اختلف العلماء فیه من حکم الآیات، لعمری ان لهذا التحقیق بحرا عمیقا.. فاسأل الله المعونة علی إتمامه، وأن یوفقنی لاتمام ما شرعت فیه من کتاب" أسباب نزول القرآن " فان بانضمامهما یحصل جل علوم التفاسیر. باب ما یتعلق بأبواب التوحید. قوله تعالی،

(۶۲)

مفاتیح البحث: کتاب تلخیص البیان للمتقی الهندی (۱)، دولة ایران (۱)، کتاب معالم العلماء (۱)، الشیخ الحر العاملی (۱)، العلامة الشیخ کاشف الغطاء (۱)، العلامة المجلسی (۱)، مدینة طهران (۳)، محمد بن علی بن شهرآشوب (۱)، محمد بن أحمد بن محمد (۱)، الحسین بن موسی (۱)، أبو عبد الله (۱)، الشریف الرضی، أبو الحسن محمد بن الحسین (۱)، القرآن الکریم (۷)، خراسان (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۶۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶۳

هو الذی خلق لکم ما فی الأرض جمیعا ثم استوی إلی السماء..] وبعد اتمام هذا الباب باب ما یدخل فی العدل، ثم باب ما جاء فی النبوات، ثم باب ما یتعلق بالإمامة، ثم باب المفردات من المعاد وغیره، ثم باب ما یتعلق بأصول الفقه، ثم باب ما یحکم به الفقهاء من آیات الاحکام، ثم باب الناسخ والمنسوخ، ثم باب ما جاء من طریق النحو، ثم باب النوادر وهو آخر أبوابه. یقرب من ثلاثة عشر ألف بیت، وفی کل باب عدة فصول غیر البابین الأخیرین، وقد ذکر الفصول عند انتقاله من آیات الباب الموجودة فی سورة إلی آیة الموجودة فی سورة أخری من أول القرآن إلی آخره حتی تنتهی آیات هذا الباب، ثم یشرع الاخر، وطبع بطهران مع حواشی للشیخ حسن المصطفوی فی مجلدین فی ۱۳۶۹.

(۳۳۲: متشابه القرآن) للشیخ أبی عبد الله محمد بن هارون المعروف والده بالسکال (الکال) شیخ محمد بن المشهدی صاحب المزار المنسوب إلیه ذکره المحدث الحر فی " أمل الآمل " وکأنه أخذه من إجازة صاحب " المعالم " نقلا عن ابن نما.

(۳۳۳: کتاب المتعة) لأبی إسحاق إبراهیم بن إسحاق الأحمر النهاوندی الذی سمع منه الحدیث القاسم بن محمد الهمدانی فی ۲۶۹ ذکره النجاشی.

(۳۳۴: رسالة فی المتعة) واثبات حلیتها جوابا عن سؤالات بعض العامة المرسلة من بعض بلاد الهند إلی العلامة صاحب " الجواهر " فأحال الجواب إلی الشیخ إبراهیم بن الحسن قفطان النجفی، وهو کتب الرسالة، یذکر السؤال بتمامه بعنوان قال السائل، ثم أقول الجواب. أولها: [الحمد لله الحی الدائم الذی هو علی کل نفس بما کسبت قائم] ... فرغ منها فی السبت ۱۵ صفر ۱۲۶۴ وعلیها بعض الحواشی منه کلها بخطه عند الشیخ طاهر القاری النجفی، تزید علی ألف وخمسمائة بیت.

(۳۳۵: کتاب المتعة) والرجعة والمسح علی الخفین وطلاق المتعة، لأبی یحیی الجرجانی أحمد بن داود بن سعید الفزاری، المستبصر للإمامة، حکاه الشیخ

(۶۳)

مفاتیح البحث: أصول الفقه (۱)، مدینة طهران (۱)، إبراهیم بن إسحاق الأحمر (۱)، أحمد بن داود بن سعید (۱)، إبراهیم بن الحسن (۱)، محمد بن المشهدی (۱)، محمد الهمدانی (۱)، محمد بن هارون (۱)، القرآن الکریم (۲)، الهند (۱)، الطهارة (۱)، المسح (۱)

صفحه ۶۶۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶۴

فی " الفهرست " عن الکشی کتابه " معرفة الرجال " وکذا النجاشی فی باب الکنی بعنوان أبی یحیی.

(۳۳۶: کتاب المتعة) لأحمد بن محمد بن الحسین بن الحسن بن دؤل القمی المتوفی ۳۵۰ ذکره النجاشی.

(۳۳۷: کتاب المتعة) لأبی جعفر أحمد بن محمد بن عیسی بن عبد الله بن سعد الأشعری القمی، ذکره النجاشی.

(۳۳۸: رسالة فی المتعة) فارسیة للعلامة المجلسی، محمد باقر، مرتبة علی مقدمة وعقدین وخاتمة، أولها: [الحمد لله الذی متع بأنواع نواله أرواح الانسان..] طبعت فی مجموعة من رسائله.

(۳۳۹: کتاب المتعة) لبندار بن عبد الله الامامی المتقدم، کما وصفه النجاشی وحکی نسبة الکتاب إلیه عن " فهرست " ابن الندیم،

(۳۴۰: المتعة) للمحامی توفیق الفکیکی، ألفه یوم کان حاکم النجف وفیه الرد علی موسی جار الله، وطبع فی ۱۳۵۶ مع تقریظ محمد حسین کاشف الغطاء.

(۳۴۱: کتاب المتعة) للسید الشریف أبی عبد الله جعفر بن عبد الله الرأس المذری العلوی، الراوی عن الحسن بن محبوب، وابن أبی عمیر واضرابهما ذکره النجاشی وقال أنه یرویه عنه جماعة.

(۳۴۲: کتاب المتعة) للحسن بن خرزاد القمی المرمی بالغلو، صاحب کتاب " أسماء رسول الله (ص) ۲: ۶۷ " ذکره النجاشی.

(۳۴۳: کتاب المتعة) للحسن بن علی بن أبی حمزة البطاینی، من وجوه الواقفة، ذکره النجاشی.

(۳۴۴: کتاب المتعة) لأبی محمد الحسن بن علی بن فضال الکوفی، العائد إلی القول بالإمامة بعد فطحیته، ذکره النجاشی مع اسناده إلیه وکذا سوابقه.

(۳۴۵: کتاب المتعة) لأبی عبد الله الحسین بن عبید الله بن سهل السعدی القمی، صاحب کتاب " المؤمن والمسلم " والراوی عن الحسن بن علی السجادة

(۶۴)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، کتاب کتاب المؤمن للحسین بن سعید (۱)، علی بن أبی حمزة البطائنی (۱)، العلامة الشیخ کاشف الغطاء (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، العلامة المجلسی (۱)، أحمد بن محمد بن الحسین بن الحسن (۱)، محمد بن عیسی بن عبد الله (۱)، الحسین بن عبید الله (۱)، الحسن بن علی بن فضال (۱)، ابن أبی عمیر (۱)، جعفر بن عبد الله (۱)، الحسن بن محبوب (۱)، الحسن بن علی (۱)، ابن الندیم (۱)

صفحه ۶۷۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶۵

الذی هو من أصحاب الجواد والهادی (ع) قال فی " الریاض: " ان نسخة من کتاب " المتعة " هذا عندنا بروایة الشریف أبی القاسم الحسین بن الحسن المعروف بابن أخی کوکب، عن الشیخ أبی علی أحمد بن إسماعیل السلیمانی قراءة علیه عن أبی عمرو أحمد بن علی الفائدی، عن مؤلفه السعدی، ویروی النجاشی عن محمد بن علی بن شاذان، عن أحمد بن محمد بن یحیی العطار، عن أبیه

محمـد بن یحیی، عن مؤلفه السـعدی کتبه، ویروی خصوص " المتعة " عن ابن شاذان، عن علی بن حاتم، عن أحمد بن علی الفائدی عن مؤلفه السعدی.

(۳۴۶: کتاب المتعة) لأبی القاسم سعد بن عبد الله بن أبی خلف الأشعری القمی، المتوفی ۲۹۹ أو بعدها بسنتین، ذکره النجاشی.

(۳۴۷: کتاب المتعـة) للشـیخ نظام الدین أبی الحسن سـلیمان بن الحسن الصـهرشتی، تلمیذ شـیخ الطائفة وصاحب " اصـباح الشـیعة" ذکره الشیخ منتجب الدین.

(۳۴۸: کتاب المتعة) لأبی الفضل عباس بن موسی الوراق، من أصحاب یونس بن عبد الرحمان، ذکره النجاشی.

(۳۴۹: کتاب المتعة) اسـمه " النجعة فی أحکام المتعة " للسـید عبد الحسـین شرف الدین العاملی، أحال إلیه فی أجوبة موسی جار الله مکررا.

(۳۵۰: کتاب المتعة) لعلی بن إسماعیل بن شعیب بن میثم التمار الکوفی البصری، معاصر هشام بن الحکم.

(۳۵۱: کتاب المتعة) لأبی الحسن علی بن بلال بن معاویة المهبلی الأزدی، یروی عنه الشیخ المفید کما ذکره النجاشی.

(۳۵۲: کتاب المتعة) لأبی الحسن علی بن الحسن بن علی بن فضال الفطحی الثقة، ذکره النجاشی.

(۳۵۳: کتاب المتعة) لأبی الحسن علی بن الحسن بن محمد الطائی الطاطری ذکره النجاشی.

(۳۵۴: رسالة فی المتعة) والبحث فیها مع العامة، للسید علی بن السید

(۶۵)

مفاتیـح البحث: الإمام علی بن محمد الهادی علیه السـلام (۱)، میثم بن یحیی التمـار النهروانی (۱)، أحمـد بن محمد بن یحیی العطار (۱)، علی بـن الحسـن بن محمـد الطـائی (۱)، أحمد بن إسـماعیل السـلیمانی (۱)، علی بـن الحسـن بـن علی بن فضـال (۱)، علی بن إسماعیل بن شعیب (۱)، عبـد الله بن أبی خلف (۱)، الشیخ المفید (قدس سره) (۱)، یونس بن عبد الرحمان (۱)، الحسین بن الحسن (۱)، سلیمان بن الحسن (۱)، هشام بن الحکم (۱)، علی بن شاذان (۱)، علی بن حـاتم (۱)، محمد بن یحیی (۱)، أحمد بن علی (۲)، علی بن بلال (۱)، الجود (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۶۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶۶

دلدار علی الرضوی النصیر آبادی الهندی المتوفی ۱۲۵۹ ذکرها فی " نجوم السماء."

(۳۵۵: رسالة فی المتعة) والبحث معهم أیضا، للسید علی المذکور، ذکرها فی " نجوم السماء " أیضا.

(۳۵۶: رسالـة فی المتعـة) وجوازها، للشـیخ علی بن عبد الله بن علی المهری البحرانی، المقلد بمسـقط، المتوفی ۱۳۱۸ صاحب " لسان الصدق " و " الإمامة " وغیرهما، ذکرها الشیخ محمد صالح البحرانی.

(۳۵۷: رسالة فی المتعة) للسید کلب باقر بن السید کلب حسین النقوی الجایسی الحائری، المتوفی ۱۳۲۹.

(۳۵۸: کتاب المتعة) لأبی أحمد محمد بن أبی عمیر الأزدی البغدادی، المتوفی ۲۱۷ ذکره النجاشی.

(۴۵۹: کتاب المتعة) لأبی الفضل الصابونی، محمد بن أحمد بن إبراهیم ابن سـلیم الجعفی الکوفی ساکن مصـر، وصاحب " الفاخر" کما ذکره النجاشی.

(۳۶۰: کتاب المتعـة) وتحلیلها والرد علی من حرمها، لأبی عبد الله الصـفوانی، محمد بن أحمد بن عبد الله بن قضاعة، من ولد صـفوان بن مهران الجمال وتلمیـذ ثقـة الاسـلام الکلینی، وعـدیل النعمانی صاحب " کتاب الغیبة " وهو من مشایخ الشـیخ أبی عبد الله المفید، ذکره الشیخ فی " الفهرست."

(٣٦١: كتاب المتعة) لأبى الحسين محمد بن بحر الرهنى الشيبانى، ساكن ترماشير من أرض كرمان، وشيخ أبى العباس بن نوح من مشايخ النجاشى.

(٣٦٢: كتاب المتعة) للشيخ الصدوق أبى جعفر محمد بن على بن الحسين ابن موسى بن بابويه القمى، المتوفى ٣٨١ ذكره النجاشى.

(٣٦٣: كتاب المتعة) للشيخ السعيد أبى عبد الله محمد بن محمد بن النعمان الحارثى المفيد، المتوفى ٤١٣ وهو أحد كتبه الثلاثة فى المتعة وله " الموجز فى المتعة " أيضا كما أن له أيضا " مختصر المتعة " صرح بجميع الثلاثة النجاشى عند عد كتبه.

وفى الرضوية رسالة المتعة للمفيد، أولها [الحمد لله رب..] وآخرها:

(۶۶)

مفاتيح البحث: كتاب الغيبة للشيخ محمد رضا الجعفرى (١)، محمد بن أحمد بن عبد الله بن قضاعة (١)، محمد بن أحمد بن إبراهيم (١)، على بن عبد الله بن على (١)، محمد بن على بن الحسين (١)، محمد بن محمد بن النعمان (١)، محمد بن بحر الرهنى (١)، محمد بن أبى عمير (١)، الشيخ الصدوق (١)، صفوان بن مهران (١)، الصدق (١)، الوفاة (۵)

صفحه ۶۹۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٦٧

وقد أمليت فى هذا المعنى كتابا سميته " الموضح " فى الوعد والوعيدان وصل إلى السيد الشريف. وكانت إحدى رسائل المتعة للمفيد عند شيخنا العلامة النورى، وأخرى فى موقوفات السيد على الإيروانى بتبريز كما فى فهرسها المخطوط، ونقل العلامة المجلسى فى المجلد الثالث والعشرين من " البحار " مقدار من " رسالة المتعة " للشيخ أكثرها روايته عن شيخه ابن قولويه.

(٣٦٤: كتاب المتعة) لأبى النضر محمد بن مسعود بن محمد بن عياش السلمى السمرقندى، ذكره النجاشى.

(٣٦٥: رسالة فى المتعة) وجواب بعض العامة، للشيخ المرتضى الأنصارى، أولها: [الحمد لله رب..] وآخرها: [والله على ما نقول وكيل..] بخط الشيخ على بن الشيخ صالح بن الشيخ سميع من تلامذة الشيخ الأنصارى عند الشيخ مهدى شرف الدين لان ابن الكاتب الشيخ محمد بن على كان جد الشيخ مهدى المذكور لامه.

(٣٦٦: كتاب المتعة) لأبى الحسين يحيى بن زكريا الترماشيرى، ذكره النجاشى.

(٣٦٧:: كتاب المتعة) للشيخ الثقة الجليل، يونس بن عبد الرحمان، وهو غير كتابه فى علل النكاح وتحليل المتعة، كما ذكره النجاشى.

(٣٦٨: كتاب المتعتين) متعة النساء ومتعة الحج، لأبى إسحاق إبراهيم بن محمد بن سعيد الثقفى، المتوفى ٢٨٣ ذكره النجاشى.

(٣٦٩: كتاب المتعتين) متعة النساء ومتعة الحج، للشيخ الجليل الفضل ابن شاذان بن الخليل أبى محمد الأزدى النيسابورى، روى عن الرضا (ع) وصنف مائة وثمانين كتابا، حكاه النجاشى عن الكجى، وكان من أصحاب يونس بن عبد الرحمان.

(٣٧٠: متفرقات نجفى) للشيخ محمد حسن بن الشيخ أبى القاسم الكاشانى نزيل بمبئى، المعروف بالنجفى كتب إلينا فى فهرسه انه فى مجلدات.

(۶۷)

مفاتيح البحث: الإمام على بن موسى الرضا عليهما السلام (١)، العلامة المجلسى (١)، يحيى بن زكريا الترماشيرى (١)، إبراهيم بن محمد بن سعيد (١)، يونس بن عبد الرحمان (١)، محمد بن مسعود بن محمد (١)، ابن قولويه (١)، عبد الرحمان (١)، محمد بن على (١)، الحج (٢)، الوفاة (١)

صفحه ۰۷۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶۸

۳۷۱: متقن السناد) فی شرح " نجاة العباد " للسید المیرزا عبد الحسین ابن المیرزا علی أصغر بن المیرزا أبی الفتح خان الحسینی المرعشی التستری، نزیل زنگبار فی ۱۳۰۰ والمتوفی فی مکة المعظمة ۱۳۲۲ ودفن بالمعلی قرب جده عبد المطلب رأیت بخطه ثلاث مجلدات: ۱ - من أول کتاب الصلاة إلی آخر الوضوء فرغ منه فی الأربعاء ۱۲ ج ۱ - ۱۳۱۱ وفی آخره تقریظ أستاذه المیرزا حسین الخلیلی بخطه وإمضائه ۲ - من أول الأغسال إلی غسل المیت فرغ منه سلخ ج ۱ - ۱۳۱۳ ۳ - من أول غسل الأموات لکنه شرح علی کفایة السبزواری لخلو نجات العباد عن عن أحکام الأموات إلی آخر الأغسال، وهو غسل المولود، فرغ منه فی جزیرة زنجبار ۶ رجب ۱۳۱۸ * والجزء الرابع المنضم إلی المجلد الثالث من أول التیمم إلی آخره فرغ منه فی جزیرة زنجبار ع ۱ - ۱۳۱۹ قال: ویتلوه المجلد الخامس فی شرح الخاتمة من کتاب الطهارة. رأیت الجمیع عند السید جعفر بن السید محمد ابن السید سلطان علی المرعشی فی النجف. حملها معه من زنجبار إلی النجف أوان سفره إلی زنجبار، وقد ترجم السید مصطفی بن أبی القاسم الموسوی الجزائری المؤلف وفصل أحفاده فی کتابه " گلستان پیغمبر: ۶۶ " وجاء اسمه فی الطبع " متقن السداد " والصحیح ما ذکرناه.

(۳۷۲: متقن المقال) فی تلخیص " جامع المقال " الطریحیة، لحفید المؤلف الشیخ عبد الحسین بن الشیخ نعمة بن الشیخ علاء الدین بن الشیخ صفی الدین بن الشیخ فخر الدین صاحب " جامع المقال " ابن الشیخ محمد علی بن طریح النجفی المتوفی ۱۲۹۵، أوله: [الحمد لله رب.. لما ظفرت بکتاب العلامة فخر الدین الطریحی الموسوم بجامع المقال.. وقع فی فکری ان ألخصه وأشرح ما غمض من ضبط بعض الرجال..] وفرغ منه فی شهر صفر ۱۲۶۲ والشیخ علاء الدین هذا صاحب کتاب " حیاة الأرواح ۷: ۱۱۶ " الذی ألفه ۱۲۳۵ فلا یمکن کونه ابن صفی الدین بن فخر الدین الذی کان حیا إلی ۱۱۰۰ وکان مجازا من والده ۱۰۷۲ بل هو ابن أمین الدین بن محیی الدین الذی کتب بخطه انه ابن محمود بن أحمد

(۶۸)

مفاتیح البحث: غسل المیّت (۱)، مدینة مکة المکرمة (۱)، مدینة النجف الأشرف (۲)، شهر رجب المرجب (۱)، صفی الدین بن فخر الدین (۱)، شهر صفر الظفر (۱)، الغسل (۴)، الصّلاة (۱)، الوضوء (۱)، الوفاة (۱)، الطهارة (۱)

صفحه ۷۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۶۹

ابن محمد بن طریح الذی ترجمناه فی " الکواکب المنتشرة."

(۳۷۳: المتقن والمجرب) من مسائل علم الصنعة، کتاب مبسوط، للشیخ المیرزا نجم الدین جعفر بن الحجة المیرزا محمد الطهرانی العسکری، المولود ۱۳۱۳ وهو ترتیب وتبویب للمجموعة المتفرقة المشوشة غیر المرتبة التی کتبها بخطه العلامة المیرزا محمد علی بن محب علی الشیرازی المتوفی بها ۱۳۱۹ أخ المجاهد شیخنا المیرزا محمد تقی وقد أخذ ما أدرجه من النسخ فی تلک المجموعة من مواضع متفرقة وجرب کثیرا منها، فاستنسخ المیرزا نجم الدین تلک المجموعة عن خطه بعینها أولا ثم رتبها علی کتب وبوبها من غیر تغییر، وکتبها بعین عباراتها الفارسیة أو غیرها، وکتب فی أوله فهرس النسخ مبسوطا مع تعیین الصفحة المذکورة فیها، وانهی خصوص الشمسی منها إلی مائة وثمانین نسخة، والقمری إلی مائة واثنین وستین نسخة، واثنتین وثلاثین نسخة للشنجرف، وثمان وعشرین نسخة لسم الفار وإحدی وعشرة نسخة للزاج، وثلاثین نسخة للشورة، وسبع عشر نسخة للنشادر، واثنتین وعشرین نسخة للکبریت، وثلاث نسخ للزرنیخ، کل منها فی کتاب خاص به، ومنها کتاب التیزاب والمیاه المحللة للأجساد، وهی المسماة بالمفتاح، والحق بها من بعض الکتب الأخری بعض النسخ بعینها، مع تعیین مواضعها، وفی الخاتمة ذکر أمورا متفرقة راجعة إلی علم الصنعة وفرغ منه فی ۹ ذی القعدة ۱۳۶۰.

(۳۷۴: کتاب المتمسک بحبل آل الرسول (ص)) للشیخ الأقدم أبی محمد الحسن بن علی بن أبی عقیل النعمانی الحذاء، الفقیه المتکلم المعاصر للکلینی وعلی بن بابویة، قال النجاشی وهو کتاب مشهور فی الطائفة قیل ما ورد الحاج من خراسان الا طلب واشتری منه نسخا، سمعت شیخنا أبا عبد الله (ره) یکثر الثناء علی هذا الرجل، انتهی. الشیخ أبو عبد الله هو المفید ویظهر من الثناء علیه انه أدرکه أو أنه أخبره بحاله شیخه جعفر بن قولویه الذی طلب الإجازة من ابن أبی عقیل، کما فی النجاشی.

(۳۷۵: کتاب المتمسک بحبل آل الرسول (ص)) للشیخ الحافظ

(۶۹)

مفاتیح البحث: أهل بیت النبی صلی الله علیه وآله (۲)، شهر ذی القعدة (۱)، الحسن بن علی بن أبی عقیل (۱)، الشیخ أبو عبد الله (۱)، علی بن بابویه (۱)، جعفر بن قولویه (۱)، خراسان (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۷۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۷۰

الورع أبی الحسن علی بن هبة الله بن عثمان بن أحمد بن إبراهیم بن الرائقة الموصلی، وهو کبیر کما ذکره الشیخ منتجب الدین، وهو یروی عن الشیخ الصدوق أبی جعفر محمد بن علی بن بابویه المتوفی ۳۸۱ وکان معاصر السید المرتضی بل الشیخ المفید ابن المعلم، ویروی عنه الشیخ المفید عبد الرحمان بن أحمد النیسابوری الذی هو من تلامیذ السید المرتضی والشیخ الطوسی.

(۳۷۶: متمم تاریخ إیران از جهانداری ساسانیان تازمان حاضر) لعبد الله بن إبراهیم الرازی الهمدانی المولود ۱۲۷۳ ش طبع بطهران فی ۸۰۸ ص وله " تاریخ مختصر إیران " و " تاریخ إیران از ازمنهء باستانی تاسال ۱۳۱۶ ش."

کلها مطبوعات.

(متمم روضة الصفا) لهدایت، مر باسمه " روضة الصفای ناصری ۱۱:

.(۲۹۷

(۳۷۷: المتنبئین) لعلیقلی میرزا اعتضاد السلطنة ابن فتح علی شاه القاجار (حدود ۱۲۳۴ - ۱۲۹۸) صاحب المکتبة الثمینة التی انتقلت بعده إلی سپهسالار ورئیس دار الفنون القدیمة ووزیر العلوم، المتخلص ب (فخری). وهو فی تراجم أحوال المدعین للنبوة مثل مانی ومزدک وغیرهم إلی معاصره السید علی محمد الباب الشیراز، رأیته فی (المجلس) ونقل عنه عبد الحسین النوائی فی " فتنهء باب " له المطبوعة. وطبع للمؤلف " فلک السعادة " فی النجوم، ورأیت له " اکسیر - التواریخ " و " جغرافیای مازندران " و " رصد خانهء مراغه " وشرح " أحوال امامزادگان شهر ری " وشرخ " أحوال عبد الله الأبیض " وشرح " أحوال امامزاده یحیی " و " سرگذشت دقیقی " مختصرات فی المجامیع.

(۳۷۸: متن اللغة العربیة) معدم لغوی عصری جامع، للشیخ أحمد رضا النبطی العاملی ابن إبراهیم بن حسین بن یوسف بن محمد رضا المولود ۱۲۹۰ والمتوفی ۱۳۷۲ یدخل فی ثلاثة مجلدات وزهاء الفین ومائة صفحة من القطع المتوسط. ألفه باقتراح المجمع العلمی العربی بدمشق - وکان من أعضائه -

(۷۰)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۳)، مدینة طهران (۱)، علی بن هبة الله بن عثمان (۱)، عبد الله بن إبراهیم (۱)، الشیخ المفید (قدس سره) (۲)، أحمد بن إبراهیم (۱)، علی بن بابویه (۱)، الشیخ الصدوق (۱)، الشیخ الطوسی (۱)، یوسف بن محمد (۱)، عبد الرحمان (۱)، ابن المعلم (۱)، دمشق (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۷۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۷۱

شرع فیه ۱۳۵۱ وفرغ منه فی ۱۳۶۰ وبقی قید المراجعة والتدوین إلی حین وفاة مؤلفه، وبما انه سفر جلیل ومهم للغایة تأسف لعدم طبعه ونوجه عتابنا إلی المجمع نفسه حیث کان وضعه باقتراحه، وقد طبع قبل سنوات منهاج الاشتراک بطبعه لکن لم نر نتیجة من ذلک، وصفه المؤلف: حرصت علی أن لا تفوتنی فی معجمی هذا مادة ذکرت فی " لسان العرب " و " تاج العروس " وهما أکثر کتب الأئمة المعروفة لدینا جمیعا لمواد اللغة، فکان معجمی هذا جامعا لکل ما یمکن أن یطلبه طالب اللغة فلا تمر به مادة من مواده الا ویکون لها تفسیر فیه انتهی، أضف إلی هذه الناحیة الجدیرة بالاهتمام، عنایته بالاصطلاحات الشرعیة وغیرها مما کان فی الجاهلیة وصدر الاسلام واصطلاحات أئمة الفقه کالطسوج والدانق والقفیز والکر والوسق وغیر ذلک. فقد ذکر انه عثر علی رسالة لنجم الأئمة رضی الدین الاسترآبادی فی هذا الموضوع فاستعان بها. إلی غیر ذلک. وقد بعث لنا ترجمة المؤلف زمیله الشیخ سلیمان ظاهر للدرج فی " طبقات أعلام الشیعة " فوصلت متأخرة وکنا ترجمناه فی القسم الأول من " نقباء البشر: ۱۲۶ - ۱۲۷ " بما کنا نعرفه به وله من قبل ولما کانت فی الترجمة زیادة فی نسبه وتحقیق فی ولادته اعتمدنا علی الترجمة هنا ومن مؤلفاته المذکورة فیها مما فاتنا ذکره" شرح کفایة المتحفظ " لان الأجدابی الطرابلسی ونظمه المسمی ب " العمدة " لمحمد بن أحمد الطبری سمی الاثنین ب " الوافی بالکفایة والعمدة " ومنها " العراقیات " الفه بالاشتراک مع زمیلیه الشیخ سلیمان ظاهر والشیخ أحمد عارف الزین و " التذکرة " جمع فیه الکلمات المستجدة التی وضعها کل من مجمع مصر ودمشق اللغویین. و " روضة الطائف " مخطوط.

(۳۷۹: المتن المتین) رسالة فی إثبات عدم مفطریة الدخان، لتاج العلماء السید علی محمد ابن سلطان العلماء السید محمد ابن السید دلدار علی النقوی النصیر آبادی، المتوفی ۱۳۱۱ وأجاب عنه العلامة السید المیرزا محمد حسین

(۷۱)

مفاتیح البحث: سلطان العلماء (۱)، محمد بن أحمد (۱)، دمشق (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۷۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۷۲

الشهرستانی برسالة " الشرح المبین " ثم أجاب تاج العلماء عن " الشرح المبین " برسالته " التعلیق الأنیق " والکل مطبوع فی مجموعة واحدة، ومر " کشف الأوهام ۱۸: ۲۲ " فی عدم المفطریة لوالد شیخنا العلامة النوری، ولبعض المعاصرین أیضا رسالة فی عدم المفطریة ذکرناها مع غیرها فی الرسائل.

(۳۸۰: المتوج) لأبی عبد الله المرزبانی محمد بن عمران بن موسی بن سعید الخراسانی البغدادی، صاحب کتاب " اخبار أبی تمام" وغیره، المتوفی ۳۷۸ وهو من مشایخ المفید کما فی " شرح الثار " لجعفر بن نما، وأول من وضع علم البیان وصنف فیه کتابه الموسوم ب " المفصل " کما یأتی، قال ابن الندیم عند عد کتبه و " کتاب المتوج " فی العدل وحسن السیرة أکثر من مائة ورقة.

(المتوسط) هو الشرح الوسیط للکافیة، الموسوم بالوافیة، کما یأتی.

(۳۸۱: متوسط الفتوح بین المتون والشروح) فی الهیئة، للشیخ زین العابدین بن الحسن بن علی بن محمد الحر العاملی، المتوفی ۱۰۷۸ فی صنعاء بعد رجوعه عن الحج، وهو أخ الشیخ المحدث الحر العاملی، ذکره فی " الامل."

(المتوسطات بین الهندسة والهیئة) للخواجه نصیر الدین محمد بن محمد بن الحسن الطوسی، المتوفی ۶۷۲ مر بعنوان " التحریر ۳: ۳۸۹ " موجود فی (مکتبة برلین) کما فی فهرستها.

(۳۸۲: متون الاخبار) لبعض علمائنا، نقل عنه فی بعض المجامیع المتأخرة الحدیث المروی عن أمیر المؤمنین (ع) فی بیان وجه تسمیة ذی القرنین.

(۳۸۳: متون الفنون) مجموعة متون وجیزة فی العلوم المهمة نظما ونثرا للسید هبة الدین محمد علی بن الحسین الحسینی الشهیر بالشهرستانی. وفهرس هذه المتون المرسل إلینا مسردا " الأوراق " فی التصریف والاشتقاق " عقد الحباب " فی قواعد الاعراب " السر العجیب " فی تهذیب منطق التهذیب " نظم العقائد " فی العقائد الخمسة الأصولیة " الدر والمرجان " فی نظم المعانی والبیان " قاضی الامل " فی نظم اعلام لا تقبل أل " فذلکة المحاسب " فی الأعمال الأربعة الحسابیة " قلادة النحور " فی

(۷۲)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، کتاب الفتوح لأحمد بن أعثم الکوفی (۱)، الشیخ الحر العاملی (۲)، الحسن بن علی بن محمد (۱)، الحسین الحسینی (۱)، عمران بن موسی (۱)، ابن الندیم (۱)، جعفر بن نما (۱)، محمد بن محمد (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۰۷۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۷۳

نظم البحور " الأبیات الفاخرة " فی فن المناظرة " الکلمات الظریفة " فی القیافة والتفرس " النتیجة " فی المنطق. ذکر کل فی محله.

(۳۸۴: کتاب المتهجد) لأبی الفرج محمد بن علی بن محمد بن محمد بن أبی قرة ینقل عنه الشیخ إبراهیم الکفعمی، وهو صاحب کتاب " عمل شهر رمضان ۱۶: ۳۴۵ " الذی ینقل عنه السید بن طاوس فی " الاقبال."

(مثار السماع) بالمثلثة وفی بعض النسخ منار بالنون نذکره فی المیم بعده النون لکونه الأصح ظاهرا.

(۳۸۵: المثال فی الأمثال) للشیخ الاجل رشید الدین أبی عبد الله محمد بن علی بن شهرآشوب السروی المازندرانی، المتوفی ۵۸۸ ذکره فی ترجمة نفسه فی " معالم العلماء " وکذا فی بعض إجازاته بخطه.

(کتاب المثالب) لأبی الجیش سماه " قد فعلت فلا تلم " مر.

(۳۸۶: کتاب المثالب) لأبی جعفر أحمد بن الحسین بن سعید الأهوازی الملقب بدندان، روی عن جمیع شیوخ أبیه الا حماد بن عیسی، ذکره النجاشی (۳۸۷: کتاب المثالب) لأبی عبد الله أحمد بن محمد بن أبی الجهم حذیفة العدوی المعروف بالجهمی، ذکره ابن الندیم ص ۱۶۲ مر ذکره فی کتابه " الانتصار (" ۳۸۸: کتاب المثالب) لأحمد بن محمد بن الحسین بن الحسن بن دؤل القمی المتوفی ۲۵۰ ذکره النجاشی.

(۳۸۹: کتاب المثالب) لأبی أحمد الحسن بن محمد بن یحیی بن الحسن ابن جعفر بن عبید الله بن الحسین الأصغر بن علی بن الحسین السجاد (ع) المعروف بابن أخی طاهر، المتوفی ربیع الأول ۳۵۸ ودفن فی منزله بسوق العطش، ذکره النجاشی.

(کتاب المثالب) الموسوم بکتاب " خالدات فلان وفلان " کما ذکره النجاشی، لأبی الفضل الناشری، مر فی (۷: ۱۳۵).

(۷۳)

مفاتیح البحث: الإمام علی بن الحسین السجاد زین العابدین علیهما السلام (۱)، کتاب معالم العلماء (۱)، السید إبن طاووس (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، أحمد بن محمد بن الحسین بن الحسن (۱)، الحسین بن سعید الأهوازی (۱)، الحسن بن محمد بن یحیی (۱)، عبید الله بن الحسین (۱)، محمد بن أبی الجهم (۱)، شهر ربیع الأول (۱)، ابن أخی طاهر (۱)، علی بن محمد بن محمد (۱)، حماد بن عیسی (۱)، ابن الندیم (۱)، محمد بن علی (۱)، الفرج (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ٠٧۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٧۴

(٣٩٠: كتاب المثالب) لأبى العباس عبيد الله بن أحمد بن نهيك النخعى شيخ حميد بن زياد المتوفى ٣١٠ ذكره النجاشى.

(٣٩١: كتاب المثالب) لأبى الحسن على بن الحسن بن على بن فضال الفطحى الثقة، ذكره النجاشى.

(٣٩٢: كتاب المثالب) لأبى الحسن على بن مهزيار الدورقى الأهوازى وكيل الأئمة (ع) والراوى عن الرضا والجواد والهادى (ع) كما فى النجاشى.

(٣٩٣: كتاب المثالب) لأبى جعفر محمد بن أورمة القمى، ذكره النجاشى.

(٣٩۴: كتاب المثالب) لأبى جعفر محمد بن بندار بن عاصم الذهلى القمى الثقة العين، ذكره النجاشى.

(٣٩۵: كتاب المثالب) لأبى جعفر محمد بن الحسن بن فروخ الصفار القمى المتوفى بقم ٢٩٠ ذكره النجاشى، (٣٩۶: كتاب المثالب) لأبى المنذر هشام بن محمد بن السائب النسابة، المتوفى ٢٠۵ ذكره ابن النديم ص ١۴١.

(٣٩٧: كتاب المثالب) لأبى محمد يونس بن عبد الرحمان الثقة، المأمور بالرجوع إليه من الامام أبى الحسن الرضا (ع) ذكره النجاشى.

(٣٩٨: مثالب أبى خراش) لأبى العباس أحمد بن عبيد الله بن محمد بن عماد الثقفى الكاتب، صاحب كتاب أخبار ابن الرومى المتوفى ٣١٩ ذكره ابن النديم ص ٢١٢ (مثالب أبى نواس) لأبى العباس أحمد بن عبيد الله المذكور، على ما نقله " معجم الأدباء " عن ابن النديم لكن فى المطبوع منه أبى خراش كما ذكرناه.

(٣٩٩: مثالب الأدعياء) للرئيس أبى عبد الله الحسين بن محمد الحلوانى، ذكره ابن شهرآشوب.

(۴٠٠: مثالب بنى أمية) لأبى المنذر هشام بن محمد بن السائب الكلبى النسابة، المتوفى ٢٠۵ ذكره النجاشى.

(٧۴)

مفاتيح البحث: الإمام على بن موسى الرضا عليهما السلام (١)، الإمام على بن محمد الهادى عليه السلام (١)، عبيد الله بن أحمد بن نهيك (١)، على بن الحسن بن على بن فضال (١)، محمد بن بندار بن عاصم (١)، يونس بن عبد الرحمان (١)، محمد بن الحسن بن فروخ (١)، عبيد الله بن محمد (١)، على بن مهزيار (١)، بنو أمية (١)، حميد بن زياد (١)، محمد بن أورمة (١)، ابن شهرآشوب (١)، الحسين بن محمد (١)، أحمد بن عبيد (١)، هشام بن محمد (٢)، ابن النديم (٢)، الوفاة (٣)

صفحه ٠٧٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٧۵

(۴٠١: مثالب ثقيف) لأبى المنذر هشام النسابة الكلبى المذكور، ذكره النجاشى أيضا.

(۴٠٢: مثالب الرجلين والمرأتين) للسيد الشريف العقيقى الرجالى أحمد بن على بن محمد بن جعفر بن عبد الله بن الحسين الأصغر بن زين العابدين السجاد (ع) المتوفى نيف وثمانين ومأتين، ذكره النجاشى والفهرست.

(۴٠٣: مثالب رواة الحديث) لشيخ الطائفة أبى القاسم سعد بن عبد الله ابن أبى خلف الأشعرى القمى، المتوفى ٢٩٩ أو ٢٩٧ ذكره النجاشى.

(۴٠۴: مثالب الشيخين) لأبى محمد عبد الرحمان بن يوسف بن سعيد بن خراش المروزى ثم البغدادى، الرحالة المعروف بالحافظ بن خراش، المتوفى ٢٨٣ ترجمه الذهبى فى " تذكرة الحفاظ ٢: ٢۵۴ " حكى انه حمله إلى بندار الرافضى فاجازه بألفى درهم.

(۴٠۵: مثالب الصحابة) لأبى المنذر هشام بن محمد بن السائب الكلبى النسابة، المتوفى ٢٠۵ ينقل عنه فى " أنساب النواصب"

المؤلف ۱۰۷۶ ویظهر منه وجود النسخة عنده، ومن الغریب أنه نسبه إلی الشافعیة مع أن النجاشی قال: کان یختص بمذهبنا.

(۴۰۶: مثالب العباسیة) فی ذم العباسیین وأبو مسلم الخراسانی، ذکره محمد زمان بن محمد جعفر المشهدی، فی آخر " صحیفة الرشاد ۱۵ : ۱۷ " ضمن کتب المؤلفة فی نصرة المیر لوحی فی هذا الباب و " الصحیفة " یوجد ضمن (مجموعة ۸۷۷) عند فخر الدین النصیری بطهران مع " معیار الأنساب " بخط ملا نظام الدین أحمد بن المیرزا أحمد القمی، کتبت حوالی ۱۱۰۰ راجع " الذریعة ۴: ۱۵۱."

(۴۰۷: مثالب القبائل) قال النجاشی: وهو حسن علی ما حکی لم یجمع مثله، لأبی بشر أحمد بن محمد بن إبراهیم البصری، مستملی أبی أحمد عبد العزیز بن یحیی الجلودی، وسمع منه کتبه سائرها ورواها، فهو من طبقة جعفر بن قولویه لان الجلودی من مشایخه أیضا.

(۷۵)

مفاتیح البحث: الإمام علی بن الحسین السجاد زین العابدین علیهما السلام (۱)، کتاب تذکرة الحفاظ للذهبی (۱)، مدینة طهران (۱)، عبد الله بن الحسین الأصغر (۱)، أحمد بن علی بن محمد بن جعفر (۱)، عبد الرحمان بن یوسف (۱)، محمد بن إبراهیم (۱)، سعد بن عبد الله (۱)، جعفر بن قولویه (۱)، هشام بن محمد (۱)، عبد العزیز (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۰۷۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۷۶

۴۰۸: مثالب معاویة) لأبی العباس أحمد بن عبید الله بن محمد بن عماد الثقفی الکاتب، المتوفی ۳۱۴ کما أرخه الخطیب أو ۳۱۹ کما فی ابن الندیم حکاه " معجم الأدباء " عن ابن الندیم لکن لیس فی المطبوع منه.

(مثالب النواصب) فی الإمامة ورد أباطیلهم، فارسی ینقل عنه القاضی نور الله التستری، للشیخ عبد الجلیل بن محمد القزوینی المعاصر للشیخ أبی علی بن شیخ الطائفة، ومر بعنوان " بعض مثالب النواصب ۳: ۱۳۰."

(۴۰۹: مثالب النواصب) للشیخ الامام رشید الدین أبی عبد الله محمد بن علی بن شهرآشوب السروی المازندرانی، المتوفی ۵۸۸ ذکره فی کتابه " معالم العلماء " ووجد بخطه فی بعض إجازاته کما فی " الریاض " ولعله الذی ینقل عنه فی " بشارات الشیعة " بعنوان" الصوالب والقواصب " لمحمد بن علی بن شهرآشوب قال ویسمی " منهاج الهدایة ومعراج الدرایة " نقل عنه جملة من الأسماء التی یثنی بها ویرمز بها عن المخالفین، نظیر العجل والسامری والنعثل وغیرها، ونقل عن " مثالب النواصب " لابن شهرآشوب فی " أنساب النواصب " المؤلف ۱۰۷۶ بما یظهر وجوده عنده، والنسخة موجودة بخط عتیق فی خزانة السید ناصر حسین وذکر هو أن " المثالب" هذا علی کبر " المناقب " له المطبوع مکررا، ونسخة أخری عند السید محمد المحیط بطهران.

(۴۱۰: مثالب النواصب) الموسوم ب " مصائب النواصب " للسید السعید القاضی نور الله بن الشریف المرعشی التستری الشهید ۱۰۱۹ وهو رد علی " نواقض الروافض " تألیف المیرزا مخدوم الشریفی الناصبی.

(۴۱۱: مثالب هشام ویونس) لشیخ الطائفة أبی القاسم سعد بن عبد الله بن أبی خلف الأشعری القمی، المتوفی ۲۹۹ أو ۲۹۷ ومر له کتاب الرد علی علی بن إبراهیم القمی فی معنی هشام ویونس، فیظهر أن القمی والأشعری کانا مخالفین فی أمر هشام ویونس، فالأشعری ألف فی مثالبهما والقمی رده.

(۴۱۲: مثال وخیال مقیده) رسالة عرفانیة فارسیة، رأیتها به

(۷۶)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، محمد بن علی بن شهرآشوب (۱)، علی بن إبراهیم (۱)، عبید الله بن محمد (۱)، علی بن

شهرآشوب (١)، سعد بن عبد الله (١)، ابن شهرآشوب (١)، ابن النديم (٢)، الشهادة (١)، الوفاة (٣)

صفحه ٠٧٩

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٧٧

عناوين مختلفة، بعضها منسوبة إلى المير سيد على الهمدانی شهاب الدين محمد المتوفی ٧٨۶ وبعضها منسوبة إلى الشاه نعمة الله ولی (حلب ٧٣٠ - ماهان ٨٣۴). أولها:

[الحمد لله حق حمده، والصلاة على خير خلقه.. أما بعد أين عجاله ايست كه موجب التماس عزيزى از اخوان صفا.. در بيان حقيقت مثال وخيال مقيده وكيفيت مراتب ومقامات رؤيا..] فی (الملک: ۴٢۵٠) بخط أبو ذر بن عبد الله السبزواری ضمن مجموعة ٢٧ رسالة كلها منسوبة إلى المير السيد على كتابتها ٩٠٧ فی المشهد، ويوجد فی (الرضوية: ۶٩٨ حكمت) كتابته ٨۶۵ بعنوان " المنامية " كتبت عليها أنه للسيد الهمدانی، ورأيتها أيضا فی (الملک: ۵٢٩٨) بخط شيخ السلام بن حسين الكاتب ضمن كليات الشاه ولی كتابتها غرة ذی حجة ٨۶٠ بعنوان " خيالية. " وأيضا رأيته فی (الملک: ۴٢۶٢) ضمن أكبر مجموعة منسوبة إلى الشاه نعمة الله كتابتها ١١٠٩ أيضا بعنوان " خيالية، " ونعلم أن اختلاط تأليفات السيد والشاه ليس محدودة بهذا وحده، نسخها شايعة، منها فی (دار الكتب بقاهرة: ٢٠ مجاميع طلعت) ذكر فی فهرسها بعنوان " مثال وخيال وقيد واطلاق " منسوبة إلى المير الهمدانی ونسخة أخرى فيها منسوبة إلى الشاه نعمة الله " فهرس المخطوطات الفارسية ١: ٢١١ و ٢٣٧ " للطرازی، ربما على ما فی نسخهما.

(۴١٣: مثالی نامه) نظم فارسی فی بيان عالم المثال للسيد على بن السيد عبد الله المجتهد ابن إسحاق بن حسين بن هاشم بن إسماعيل بن محمد بن أحمد بن رشيد الاسلام من أحفاد أحمد بن موسى المبرقع الرضوی القمی، المذكور فی (٩:

٧۵١) طبع فی بمبئی.

(۴١۴: المثالية) ويقال له " فانوس الخيال " فی تشريح عالم المثال، للشيخ قطب الدين محمد بن الشيخ على اللاهيجی الإشكوری، مؤلف " محبوب القلوب " وينقل فی " المحبوب " عنه.

(۴١۵: كتاب المثانی) لأبی محمد الحسن بن أحمد بن محمد بن الهيثم العجلی الرازی الكوفی الثقة، أدركه فی أواخر عمره النجاشی بالكوفة

(٧٧)

مفاتيح البحث: مدينة الكوفة (١)، الحسن بن أحمد بن محمد بن الهيثم (١)، إسماعيل بن محمد (١)، أحمد بن موسى (١)، الحج (١)، الصّلاة (١)

صفحه ٠٨٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٧٨

(۴١۶: المثانی) ديوان للسيد محمد الهاشمی البغدادی الأديب الفاضل، كلها بيتين بيتين (دوبيتی) فيه الحكم والآداب والأخلاق إلى غير ذلک، طبع فی بغداد ١٣٨٢ بمساعدة المجمع العلمی العراقی مجلد كبير شامل ل ۴٨٣۴ بيتا كل بيتين فی غرض مستقل.

(۴١٧: المثل الاعلى) فی ترجمة الشريف أبی يعلی حمزة بن القاسم العلوی من ولد أبی الفضل العباس بن أمير المؤمنين (ع) المدفون فی جنوب الحلة بمقربة من قرية المزيدية، للشيخ البارع الميرزا محمد على الأردوبادی المعاصر، ألفه ١٣۶٠.

(۴١٨: المثل العقلية الأفلاطونية والمعلقة الخيالية) لبعض العرفاء فی القرن الثامن ألف فی بلاد إيران لم يعرف مؤلفه واطلع على نسخة منه المستشرق الفرنسوی هانری كربن كما ذكره فی كتابه الموسوم ب " روابط حكمة اشراق بافلسفهء إيران باستان. " راجع " مثال

وخيال ۱۹: ۷۶ (" ۴۱۹: المثل العليا فى الاسلام لا فى بحمدون) للحجة الشيخ محمد الحسين بن على كاشف الغطاء النجفى (۱۲۹۴ - ۱۳۷۳) المذكور فى " طبقات أعلام الشيعة النقباء ۶۱۲ " رد به على دعوة الأمريكان له للاشتراك فى مؤتمر عقد فى بحمدون لبنان باسم الدين للأغراض السياسية، وكانت وردته رسالة من جمعية أصدقاء الشرق الأوسط فى الولايات المتحدة الأمريكية يدعوه فيها لحضور مؤتمر لرجال الدين من المسلمين والمسيحيين يعقد فى لبنان لبحث القيم الروحية فى الديانتين والأهداف المشتركة وموقف الديانتين من الشيوعية، وقد رفض كاشف الغطاء حضور المؤتمر بحجة ضعف مزاجه وكثرة أشغاله. ووعده بان يرسل إليه كتابا يوضح فيه رأيه فى الموضوع وأجابه بهذا الكتاب وقد نال حظا عظمى ولاقى اقبالا منقطع النظير فى كافة البلاد الشرقية، وطبع فى النجف عدة طبعات ويقرب مجموع النسخ من مائة ألف، وترجم إلى الفارسية وطبع عدة مرات أيضا.

(۴۲۰: المثلث) لصدر الأفاضل المتخلص ب (دانش) المذكور فى (۹: ۶۰۱) أوله بعد الحمد: [چون أين كتابچه براى تفنن طبع بشكل

(۷۸)

مفاتيح البحث: أبو الفضل العباس بن على أمير المؤمنين عليهما السلام (۱)، دولة ايران (۲)، دولة لبنان (۲)، العلامة الشيخ كاشف الغطاء (۲)، مدينة النجف الأشرف (۲)، حمزة بن القاسم (۱)، الحسين بن على (۱)، محمد الهاشمى (۱)، مدينة بغداد (۱)، دولة العراق (۱)، العقد (۱)، الرفض (۱)

صفحه ۸۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۷۹

جديدى سه گوشه اتفاق مى‌افتد خوبست مطالب متعلق بعدد ۳ وعربى آن ثلاث بأشد در آن نوشته شود..] كتبه لتعليم احمد شاه قاجار حين يحضر مجلسه. فرغ منه يوم ميلاد الحسين (ع) فى ۱۳۳۱. يوجد منه نسخة خط المؤلف عند حفيده فخر الدين النصيرى بطهران، كما كتب إلينا.

(المثلث) فى اللغة مر بعنوان " الأبيات الخمسينية."

(۴۲۱: المثلث) فى النسب للسيد النسابة أبى طالب إسماعيل بن الحسين ابن محمد بن الحسين المروزى العلوى الحسينى، المولود ۵۷۲ صاحب " حظيرة القدس " اجتمع به ياقوت فى مرو ۶۱۴ ذكره وتصانيفه مفصلا فى " معجم الأدباء " ۶: ۱۴۲ - ۱۵۰."

(۴۲۲: المثلث) فى اللغة مرتبا على حروف المعجم، لشيخ أهل الجزيرة أبى الحسن على بن محمد العدوى الشمشاطى النحوى الشاعر الأديب، الذى كان حيا فى ۳۷۷ كما صرح به ابن النديم.

(۴۲۳: المثلثات البسيطة) للميرزا عبد الغفار الأصفهانى، المعروف بالحاج نجم الدولة، المتوفى ۱۳۲۰ فارسى طبع بإيران، علم مستقل من فروع علم الهندسة والف فيه كتب كثيرة.

(۴۲۴: مثلثات قطرب) ترجمة.. المتن لأبى على محمد بن المستنير بن أحمد البصرى، المتوفى ۲۰۶ تلميذ سيبويه، أرجوزة فى حدود ستين بيتا، ذكر وذكر بعض شروحها فى " كشف الظنون " ويوجد فى (سپهسالار: ۱۱۰ ") مثلثات " منثورة مع ترجمة الفارسية لها نسب إلى قطر بن أحمد البصرى، ويحتمل أن يكون قطر تصحيف قطرب، رتبها المترجم على ترتيب الحروف التهجى لأول الكلمات، كما فى " فرهنگنامه هاى عربى بفارسى: ۲۰۸ " لولدى، والنسخة بخط محمد بن عبد الكريم كتابتها ۹۲۸ ونسخة أخرى من الترجمة فى (المجلس: ۴۹۰۰) ضمن مجموعة تاريخ كتابتها رجب ۱۰۷۲ كما فى فهرسها.

(۴۲۵: مثلثات مستقيمة الخطوط) لنجم الدولة حاج ميرزا عبد الغفار بن

(۷۹)

مفاتيح البحث: مولد الإمام الحسين (ع) (۱)، دولة ايران (۱)، كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (۱)، شهر رجب المرجب (۱)، مدينة

طهران (۱)، إسماعیل بن الحسین (۱)، محمد بن عبد الکریم (۱)، محمد بن المستنیر (۱)، محمد بن الحسین (۱)، ابن الندیم (۱)، علی بن محمد (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۰۸۲

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۸۰

ملا علی محمد الأصفهانی المذکور آنفا، طبع مع " کفایة الهندسة ۱۸: ۱۰۳ " له بطهران علی الحجر.

(۴۲۶: مثلثات منظوم) منظومة نونیة فی بحر الرمل فی اللغة، لشاعر یتخلص ب (بدیعی) من شعراء القرن العاشر، ویحتمل أن یکون بدیعی التبریزی المذکور فی (۹: ۱۳۱) طبع مکررا. أوله:

از پس حمد خداوند زمین وآسمان در لغت نظمی کنم همچون لالی عمان راجع " فرهنگنامه های عربی بفارسی: ۲۰۸ " وتوجد منها نسخة فی (دهخدا:

۱۲۲) بخط حسین بن یعقوب شاه البیرونی کتابتها ۲۰ شوال ۱۰۶۲ و (دهخدا:

۱۲۹) أیضا، من القرن الحادی عشر، ورأیتها فی (الملک: ۱۱۵۱) ضمن مجموعة کتبت بالهند ۱۱۵۱ وغیرها کما فی الفهارس. ورأیت فی جنگ بخط ابن خاتون انتقلت إلی (المجلس) مثلثات قطرب قصیدة بالعربیة فی ثلاثین بیتا لمحمد بن زریق فی کل بیت منها نوع من أنواع اللغة ینقسم علی ثلاثة أقسام.

(۴۲۷: مثنوی) لآذر بیکدلی، حاج لطف علی، المتوفی ۱۱۹۵ المذکور فی (۹: ۳) سافر فی ۱۱۵۱ إلی مشهد خراسان، وعند مصاحبته لصادق التفرشی واستماعه " مثنوی آتشکده " له، نظم هذا المثنوی فی بیان حاله فی ۱۸۰ بیت، أوله:

بشنوید أی معشر آزادگان * أین حکایت را، دل از کف دادگان نسخه شایعة ضمن المجموعات، منها ما رأیته فی (الملک: ۶۲۴۷) بخط من القرن الثانی عشر.

(۴۲۸: مثنوی) للآصفی الهروی، المذکور فی (۹: ۸) وهو مثنوی نظیر " مخزن الاسرار " ذکره " هفت آسمان ۱: ۸۹ " وفی " آتشکدهء آذر " أنه لم یرا المثنوی.

(۴۲۹: مثنوی) للاهی المشهدی، المذکور فی (۹: ۱۳) نقلا عن " مجالس النفایس: ۱۹۱ " انه نظم خمسة مقابل " الخمسة " للنظامی ولکن لم یشتهر.

(۸۰)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، شهر شوال المکرم (۱)، خراسان (۱)، الهند (۱)، الشهادة (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۰۸۳

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۸۱

(۴۳۰: مثنوی) لمیرزا إبراهیم البدخشانی المتوفی بلکهنو ۱۱۶۰، المذکور فی (۹: ۱۴) ذکر فی " ریاض العارفین: ۱۱."

(۴۳۱: مثنوی) لمیرزا إبراهیم صفا، راجع (۹: ۶۰۸) مثنوی غرامی فی حدود ۱۱۵ بیت، رأیتها ضمن مجموعة فی (الملک: ۴۹۳۲) من القرن الثانی عشر. أولها:

أی مهر سپهر بی وفائی * برهم زن رسم آشنائی أی رهزن کاروان الفت * ویران کن خانهء محبت ونسخة فی الرضویة (۵ / ۱۸۲ أدبیات) فی حدود ۱۵۱ بیت. کما فی فهرسها.

(مثنوی) للسید إبراهیم الکازرونی، وهو من سادات کازرون وسافر إلی الهند ورجع وسکن شیراز، ترجمه " ریاض العارفین: ۵۶۷"

وله مثنویات: گلستان خلیل، مشرق الاشراق، أنفس وآفاق، منهج العشاق، شایق ومشتاق، چهل صباح یأتی گل فی محله.

(مثنوی) لأبی شعیب، ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۵۹ ") فیمن نظم علی زنهٔ " مخزن الاسرار " وقال: لا نعلم عنه.

(۴۳۲: مثنوی) السید أحمد میرزا، المذکور فی (۹: ۶۰) مثنویاته مشهورهٔ.

(۴۳۳: مثنوی) لمیرزا إبراهیم أدهم الصفوی، المذکور فی (۹: ۶۴) ذکر فی " هفت آسمان ۱: ۱۴۷ " أن له " مثنوی " علی زنهٔ " مخزن الاسرار " للنظامی. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * رآه حدیث است بسوی قدیم ویوجد منه نسخهٔ فی (مکتبهٔ اوده) واختلطه صاحب فهرس المکتبهٔ مع " رفیق السالکین " له.

(۴۳۴: مثنوی) لأدیب الکرمانی الحکیم قاسم بن زین العابدین، المعروف بالسیستانی، المتوفی ۱۳۴۸، المذکور فی (۹: ۶۵) مثنوی عرفانی

(۸۱)

مفاتیح البحث: الهند (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۰۸۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۸۲

علی زنهٔ " خسرو وشیرین " للنظامی، توجد عند بنت الناظم بکرمان کما مر ویأتی له " مثنوی نیستان."

(۴۳۵: مثنوی) لأسیر الأصفهانی الشهرستانی، میرزا جلال، المذکور فی (۹: ۷۴) ذکر فی " هفت آسمان ۱: ۱۵۵ " وجود کلیاته عنده وفیها مثنوی موجزهٔ له علی زنهٔ " مخزن الاسرار. " أوله:

خسرو دریا دل غفران پناه * مرشد جم مرتبه خلدان تباه!

وقال فی " ریاض العارفین: ۶۷ " أن له عشرهٔ آلاف بیت علی طراز " بوستان."

(۴۳۶ مثنوی) لأشرف المازندرانی، المذکور فی (۹: ۷۸) ذکره " هفت آسمان: ۱۵۸ " فیمن نظم علی زنهٔ " مخزن الاسرار."

(مثنوی) لأکسیر، یأتی بعنوان " مثنوی " لمحمد عظیم الأصفهانی.

(۴۳۷: مثنوی) لمیر الهی ابن حجهٔ الدین السعد آبادی الهمدانی، المتوفی ۱۰۶۰ أو ۱۰۶۴ (راجع ۹: ۹۳) ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۴۶ "وقال: له " مثنوی " علی زنهٔ " مخزن الاسرار " للنظامی فی مدح شاهجهان، أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * قافله سالار کلام حکیم (۴۳۸: مثنوی) لبابا شوریده، ذکر فی " مجالس النفایس ۳: ۷۶ و ۲۶۰ " وأورد مثنویه.

(مثنوی) لباقر خرده الکاشانی، یأتی بعنوان " مثنوی " خرده أی الکاشانی.

(۴۳۹: مثنوی) لخواجه باقی الله النقشبندی، طبع ضمن " مجموعهء گرانمایه " بحیدر آباد فی ۱۹۱۰ م.

(۴۴۰: مثنوی) للشیخ البهائی، المذکور فی (۹: ۱۴۳) وفی " هفت آسمان ۱: ۱۳۹ " أنه تتبع " مخزن الاسرار " للنظامی.

(۴۴۱: مثنوی) لبیخودی الشیرازی، المذکور فی (۹: ۱۵۲) وهو علی زنهٔ " شاهنامه " کما فی " صبح گلشن: ۷۲."

(۴۴۲: مثنوی) لبیدل الرودباری، قربان بن رمضان، المذکور فی

(۸۲)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (۱)، الشیخ البهائی (۱)، الحج (۱)

صفحه ٠٨٥

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٨٣

(٣: ١٨۶ و ٩: ١۵٣) مثنوى فى التعزية، أولها:

دوستان آييد از پر وجوان * سر بسر بانا له وآه وفغان يوجد ضمن جنگ فى (المجلس: ۶۵٧۶) من القرن الثالث عشر.

(۴۴٣: مثنوى) لتائب التبريزى، إسماعيل بن حسين، المذكور فى (٩: ١۶٣) و " طبقات أعلام الشيعة - النقباء: ١۵۶ " وتوفى بمشهد خراسان ٢٠ ع ١ / ١٣٧۴ ودفن بباغ رضوان من قتلگاه، مثنوياته كثيرة:

(أبله نامه) فى تأثير ذكر الله تعالى فى الدنيا وان صدر من البلهة والمجانين.

(اعتراف نامه) فى بيان مقدار مطلوبية الاعتراف بالتقصير عند الله تعالى.

(انصاف نامه) فى بيان ان جميع ما يرى فى العالم، مبنى على الحكم والمصالح.

(بلبل نامه) فى كيفية توجه الحجة عجل الله تعالى فرجه إلى المحبوسين فى قصر قجر فى عصر الپهلوى.

(برهان نامه) فى بيان طول عمر صاحب الزمان (ع).

(بوم نامه) فى التوكل والمناجاة.

(تحفه نامه) فى أحوال العارفة المجذوبة المعروفة ب (تحفه). آخره:

ايكه گرفتى بكف أين تحفه را * ياد ز تائب كن وهم تحفه را (تخصيص نامه) فى تاريخ تأسيس اتحاد الشكل فى إيران، فى آخره:

خرد گفتا بگو تاريخ دلخواه * بسال شمسيش گفتم رضا شاه ١٣٠٧ (تربيت نامه) فى حكاية أمور ثلاثة دالة على كمال قدرة الله تعالى، تحيى بها القلوب الميتة، فرغ منه ١٣۴٩.

(تزويج نامه) فى حكمة تعدد الزوجات، واختصاص النبى (ص) بالزيادة.

(تسليت نامه) رثاء لشاب توفى، نظمه لتسلية متعلقيه ومتخلفيه.

(توحيد نامه) فى ترجمة " توحيد المفضل " مر فى (ج ۴ ص ۴٨٨) فرغ منه ١٣۵١.

(٨٣)

مفاتيح البحث: الإمام المهدى المنتظر عليه السلام (٢)، الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلى الله عليه وآله (١)، دولة ايران (١)، خراسان (١)، الزوج، الزواج (٢)

صفحه ٠٨۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٨۴

(ثمرة فؤاديه) فى المطالب الذوقية، ضميمة للقصيدة الجوادية التى أنشأها فى رثاء أستاذه الميرزا جواد الملكى المتوفى بقم يوم الأضحى ١٣۴٣.

(جبرئيل نامه) فى تفضيل النبى (ص) على جبرئيل، فيه قوله:

قامت جبريل يك قوس است وبس * پس بقوسين أو ندارد دست رس (جواهر نامه) فى نظم بعض كلمات إنجيل برنابا، يزيد على ألف وخمسمائة بيت، تاريخه (شد جواهر نامه تائب) ١٣۵٩.

(حقوق نامه) فى لزوم الحجاب للنسوان فى شرع الاسلام.

(حيرت نامه) فى الموعظة والاعتبار.

(خاك نامه) فی تأثیر التراب.

(خدا نامه) فی بیان عقیدة النصاری فی الاله.

(خشخاش نامه) فی التوحید ورد الطبعیین، قال فی تاریخه:

دو ماه ونیم کرد أو ریزه کاری * پس آنگه گفت (تخم کو کناری) ۱۳۴۷ (دختر نامه) فی حد تزویج البنات وعدم ضرر فی أول البلوغ الشرعی.

(زندان نامه) فی مجلدین أنشأهما فی محبس قصر قجر، وفی أول الجلد الثانی ذکر التاریخ:

مرا سالی که زندان جای خوش بود * هزار وسیصد وپنجاه وشش بود (سعادت نامه) فی السعادة والشقاء، آخره:

همچه سحر خارق عادت بود * نظم چنین نامه سعادت بود (شفا نامه) فی أثر تربة سید الشهداء (ع).

(صاحب نامه) فی التوسل إلی إمام العصر (ع) وبیان شمائله وأحواله.

(غفلت نامه) فی غفلت الانسان عن الحضرة الربوبیة، مع تواتر نعمه ومراحمه، فرغ منه ۱۳۵۶.

(عقرب نامه) فی شرح دعاء یوسف بعد لسع العقرب إیاه فی السجن بأن لا یلسع أحدا من المسجونین.

(۸۴)

مفاتیح البحث: الإمام الحسین بن علی سید الشهداء (علیهما السلام) (۱)، الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، الجود (۱)، الضرر (۱)، الزوج، الزواج (۱)، الوفاة (۱)، العصر (بعد الظهر) (۱)

صفحه ۰۸۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۸۵

(فضولی نامه) فی بیان (إن هی إلا فتنتك) فی آخره.

بود تائب ازاین فضولی بری * فضولی نبد جنگ بد، زرگری همی خواست کین گفتگو همچه در * شود گوشوار جوانان حر (گدا نامه) فی التضرع والمناجاة والاعتراف بالفقر والعجز.

(کسروی نامه) فی کیفیة قتل الکسروی وتاریخه ۱۳۶۵.

(محبت نامه) فی محبت الله. أوله.

نامه که از مهر ومحبت پر است * قلزم حق است که پر، از در است (مخزن غیب) فی منازعة العقل والعشق، نظمه فی ۱۳۲۷.

(مذهب نامه) ترجمة للرسالة المذهبة الرضویة.

(مسکر نامه) فی مضار المسکرات وامکان منعها.

(مسیو نامه) فی الجواب عن اعتراض النصاری علی قوانین الاسلام.

من الطلاق وتعدد الزوجات وغیرهما، فرغ منه ۱۳۴۶.

(مضرت نامه) فیه ما یقرب من مأتی ضرر یرد علی شارب الخمر مبرهنا من آراء الأطباء.

(ناموس نامه) فی لزوم الحجاب ومفاسد السفور مع قطع النظر عن حکمه فی الشرع.

(نماز نمه) فی العبادات وأسرارها.

(۴۴۴: مثنوی) لتقی القمی، المذکور فی (۹: ۱۷۴) وهو مثنوی فی قبال " تحفة العراقین " للخاقانی.

(۴۴۵: مثنوی) لمحمد سعید تنها القمی، طبیب شاه عباس الثانی (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷) المذکور فی (۹: ۱۷۹ أورد قطعا من مثنویاته فی " صبح گلشن: ۹۵."

(۴۴۶: مثنوی) لجلال الفراهانی، السید جلال الدین بن جعفر الهمدانی المذکور فی (۹: ۲۰۰) ذکر فی " تذکرهٔ دولتشاه: ۴ " وأورد قطعهٔ من مثنویه

(۸۵)

مفاتیح البحث: شرب الخمر (۱)، جلال الدین (۱)، القتل (۱)، الزوج، الزواج (۱)، الضرر (۱)، الطب، الطبابهٔ (۱)

صفحه ۰۸۸

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۸۶

فی تتبع " مخزن الاسرار " والذی أکبر منه بألف بیت، وأیضا فی " هفت آسمان ۱: ۷۵."

(مثنوی) لسید حسن بن فتح الله، مر فی (۷: ۲۵۷) أنه نظم الخمسهٔ فی ۱۰۳۸ وتوجد نسخهٔ منها فی المتحف البریطانی، کما فی فهرسها.

(۴۴۷: مثنوی) لملا حسن علی بن ملا شیر علی کما فی نسخهٔ (المجلس) کتابتها ۱۱۸۲، وهو مثنوی فی سبعهٔ دفاتر تتبع مضامین وحکایات " مثنوی معنوی " ومدح فیها ناصر الدین شاه قاجار، والسید محمد تقی الذی کان مراد أباه الملا شیر علی فی حدود ۷۵۰۰ بیتا، أوله:

بشنو از دل چونکه افعان میکند * شرح شوق ووصف هجران میکند آخره.

أین کتاب از فیض حق آمد تمام * پس سخن کوتاه باید والسلام هذا ملخص ما جاء فی المجلد الثامن لفهرس مکتبهٔ المجلس المخطوطهٔ المهیئهٔ للطبع للسیدهٔ فخری رستگار.

(۴۴۸: مثنوی) لخرده الکاشانی، المذکور (۹: ۱۲۱)، ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۴۳ " نقلا عن داغستانی، وقال: أنه معاصر الشاه عباس الصفوی وأنه أخ مقصود الکاشانی (المذکور ۹: ۱۰۹۰) وأضاف أن: الدکتور اسپرنگر صاحب فهرست مکتبه أوده ذکر له مثنویا عرفانیا فی الخلوهٔ والغربهٔ والخوف والرجاء والوحدانیهٔ، تابع فیه " مخزن الاسرار " للنظامی. أوله:

بسم الله، وبه نستعین * تنزیل من رب العالمین (۴۴۹: مثنوی) لخفاف (۹: ۲۹۹) ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۵۹ " فیمن نظم علی زنهٔ " مخزن الاسرار " وقال: لا نعلم عنه.

(۴۵۰: مثنوی) لخلیل زرگر کما فی فهرس دانشگاه، وهو فی غرام أنو شیروان ویحتمل أن یکون لخلیل زرگر الرشتی المذکور فی (۹: ۴۰۲) ناظم " جمشید نامه، " أوله:

(۸۶)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، الخوف (۱)

صفحه ۰۸۹

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۸۷

کوکبهء خسرو نوشیروان * شد چه جهان گیر کران تاکران آخره: شاه از آن کور زن آیین گرفت * ترک هوس کرده ره دین گرفت ضمن مجموعهٔ (دانشگاه: ۴۷۲۴) کتابته ۱۲۵۱.

(۴۵۱: مثنوی) خلیل شیرازی، یوجد ضمن مجموعهٔ عبد الکریم نجار باشی الذی کتبها وجمعها فی قندهار وکابل ۱۱۸۹ – ۱۱۹۵ فی (دانشگاه: ۲۴۴۴) کما فی فهرسها.

(۴۵۲: مثنوی) لداعی الشیرازی، نظام الدین محمود، المذکور فی (۹: ۳۱۴) له مثنویات الست المعروفهٔ " ستهء داعی " المذکورهٔ فی

(۱۲: ۱۴۳) وله غیرها مثنویات موجزة ثلاثة باللهجة الشیرازیة، وأخرى مثنوی فی ذیل شاهنامه مدح فیها السلطان أبی العز عبد الله، یوجد الأربعة الأخیرة ضمن دیوانه فی (دانشگاه: ۲۵۱۸) بخط احتمل دانش پژوه أنه کتب فی حیاة الناظم، مذهبة، کما فی فهرسه.

(مثنوی) لداود، یوجد فی (المتحف البریطانی) خمسة نسبت إلی داود، مر ذکره فی (۷: ۲۵۸) مع احتمال کونه داود بن عبد الله الأصفهانی المذکور فی (۹: ۳۱۸).

(۴۵۳: مثنوی) لدلیری الهندی، المذکور فی (۹: ۳۲۸) ذکر له فی " صبح گلشن: ۱۶۵ - ۱۶۴ " خمسة مثنویات بالأردویة.

(۴۵۴: مثنوی) لرجاء الغزنوی شهاب الدین، مر ذکره فی (۹: ۳۵۵) (۴۵۵: مثنوی) لرشیدی العباسی، المذکور فی (۹: ۳۶۲) رأیته فی (الملک: ۵۲۶۶) فی حدود ۱۸۵ بیت ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر. أوله:

نیمه شبی بادوسه آشفته حال * در چمنی زمزمه خونین مقال (۴۵۶ مثنوی) لروشن ضمیر، مثنوی غرامی کما فی فهرس (دانشگاه). أوله:

دو معشوق سراسر عشوه وناز * بفن دلبری بودند ممتاز

(۸۷)

مفاتیح البحث: داود بن عبد الله (۱)، عبد الکریم (۱)، العزّة (۱)

صفحه ۹۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۸۸

وهذا غیر " مثنوی گدای باخرزی " له.

(۴۵۷: مثنوی) لرونق اللکهنوی، رام سهای المنشی، من قوم کایته المتوفى ۱۲۹۰ ذکر فی " أسماء المؤلفین ۱: ۳۶۴ " أن له دیوان فارسی ومثنوی.

(۴۵۸: مثنوی) لرهائی الخوافی، سعد الدین المتوفى ۹۸۰ مر فی (۹:
۳۹۴) ذکر خمسته " پنج گنج " نقلا عن " خوشگو."

(۴۵۹: مثنوی) لرهی شاملو، سلطان علی بیک الترکمان، المذکور فی (۹: ۳۹۵) مثنوی علی زنة " تحفة العراقین " کما مر.

(۴۶۰: مثنوی) مولانا زاهد المعاصر لبابا سودائی، المذکور فی (۹:
۳۹۸) ذکر فی " مجالس النفایس: ۱۹۳ " وقال أن: له " مثنوی " تتبع المیر خسرو فی " مثنوی دریای أبرار."

(۴۶۱: مثنوی) لزمانی الیزدی، المذکور فی (۹: ۴۰۷) وقد تتبع " پنج گنج " للنظامی، کما مر.

(۴۶۲: مثنوی) لساری الشیرازی، علی أکبر، من شعراء القرن الثالث عشر، مثنوی عرفانی، رأیتها ضمن کلیاته فی (الملک: ۶۳۱۸) أوله:
باز طبعم دگر آغاز نمود * لب باسرار، سخن باز نمود ومثنوی آخر منه أیضا فی تلک المجموعة فی ۸۵ بیت فی وصف الحال وذکر الشباب، أوله:

دریغا که شد ذوق عهد شباب * به پیری رسیدی ورنج وعذاب (۴۶۳: مثنوی) لسالک التبریزی، من القرن الثالث عشر، المذکور فی (۹: ۴۱۸) ذکر فی " دانشمندان آذربایجان: ۱۷۲ " وهو فی وصف مرض الوباء الحادث فی ۱۲۳۸ مختصر، نظمه فی تلک السنة. کما مر.

(۴۶۴: مثنوی) لسپهر الکاشانی، محمد تقی (۱۲۱۶ - ۱۲۹۷) المذکور فی (۹: ۴۲۹) مثنوی فی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی الگنجوی، یوجد ضمن " محمود القصاید " له (ص ۳۵۰ - ۳۷۱) فی (المجلس: ۱۱۹۱) کتابته ۱۲۴۱ کما فی

(۸۸)

مفاتیح البحث: آذربیجان (۱)، المرض (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۹۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۸۹

فهرسها أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * فاتحهء فتح طلسم قدیم وجاء فی مقدمة " محمود القصاید " انه نظم قبل ذاک مثنوی علی طراز " مثنوی معنوی " فی ثلاثة دفاتر.

(۴۶۵: مثنوی) لسحابی الاسترآبادی، المذکور فی (۹: ۴۳۳) ومر هناک ذکر نسخته فی ۳۴۳ بیتا عند پارسا التویسرکانی، ووجود مجموعة فی (المجلس) وفی ضمنها " المثنوی " لسحابی هذا، ویوجد أیضا فی (الرضویة: ۳ / ۶۱۲) کلاهما بخط من القرن الحادی عشر، أوله:

در جهانند مشت خام طمع * کید خود را نهاده نام ورع (۴۶۶: مثنوی) لمیرزا محمد سعید الحکیم، مثنوی فی غرام البنارسیة فی حدود ۱۳۰ بیت، رأیته (الملک: ۴۸۹۹) ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۶۲. أوله:

مرا از غیب آمد مهمانی * حریف بذله سنج نکته دانی وذکر فی فهرس کتب (أصغر المهدوی: ۲۸۴) ضمن مجموعة کتابتها ۱۱۳۲ مثنوی لمیرزا محمد سعید حکیم ویحتمل اتحادهما.

(۴۶۷: مثنوی) لسنجر الکاشانی، المذکور فی (۹: ۴۷۲) ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۵۳ " فیمن تتبع " مخزن الاسرار " للنظامی.

(۴۶۸: مثنوی) لسیاف، الحاج علی أصغر شمشیر گر، المتوفی ۱۲۶۲ طبع فی ثلاث دفاتر کما مر فی (۹: ۷۴۹) ویأتی له " مثنوی جنات وصال."

(۴۶۹: مثنوی) لشاپور الرازی، شرف الدین ارجاسب المتوفی ۱۰۲۸ أو حدود ۱۰۳۰ المذکور فی (۹: ۴۹۰). وهو مثنوی فی قبال" خسرو وشیرین " کما مر.

(۴۷۰: مثنوی) لشانی تکلوا، المتوفی ۱۰۲۳ المذکور فی (۹: ۴۹۴) مثنوی تتبع فیه " مخزن الاسرار " کما مر، وذکره بهذا المناسبة" هفت آسمان ۱: ۱۳۲ " ومدح فیها الشاه عباس الماضی، أوله:

(۸۹)

مفاتیح البحث: الحج (۱)، الوفاة (۳)، النوم (۱)

صفحه ۹۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۹۰

بسم الله الرحمان الرحیم * ماهچهء رأیت امید وبیم کأم خود از بسمله أول بشوی * پس سخن از حمد خداوند گوی (۴۷۱: مثنوی) لشریف الورنو سفادرانی الملا محمد، من القرن الحادی عشر المذکور فی (۹: ۵۲۴) وهو علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی کما مر، وذکره بهذا المناسبة " هفت آسمان ۱: ۱۵۰."

(۴۷۲: مثنوی) لشفائی النراقی، الفقیه الأدیب الملا محمد جواد بن أحمد ابن مهدی بن أبی ذر النراقی، وهو تتمیم " مثنوی طاقدیس "لأبیه الآتی ذکره فی حدود الف بیت، أوله:

أی (صفائی) أی فقیه معنوی * ناظم آن طاقدیس ومثنوی ... مرترا فرصت نیامد أی همام * تاکنی تو طاقدیست را تمام مثنوی را (صفهء سیم) رقم * تاکنی از بهر شاه محتشم.. مر ترا اکنون شفائی شد شبیه * انما صار الولد سر أبیه تحفه أی آرم ترا یکسر نفیس

* تحفه أی از مثنوی و " طاقـدیس.. (" صـفهء سیم) بیارایم کنون * سـر کنم آغاز عشق را از جنون یوجد منه نسـخة فی (دانشـگاه: ۴۲۰۱) کما فی فهرسها، ونسخه عند الفاضل حسن النراقی، کما کتب إلینا.

(۴۷۳: مثنوی) لشـکیبی الأصفهانی، محمد رضا الامامی، المولود ۹۶۴ المذکور فی (۹: ۵۳۷) وهو مثنوی علی زنة " خسرو وشیرین " وهو غیر " مثنوی ساقینامه " أو " عشرت آباد " له.

(۴۷۴: مثنوی) لشمسـی البغدادی بن عبد الملک، من القرن العاشر المذکور فی (۹: ۵۴۵) نظم ثلاثـة دواوین علی بحر المثنوی، وله " مثنوی منظر الأبرار " أیضا کما مر.

(مثنوی) لصاحب العلی آبادی، یأتی بعنوان " مثنوی " ملالی.

(۴۷۵: مثنوی) لصادق التفریشی، المذکور فی (۹: ۵۷۸) ذکره " هفت

(۹۰)

مفاتیح البحث: الجود (۱)

صفحه ۹۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۹۱

آسمان ۱: ۱۵۹) فیمن نظموا علی زنة " مخزن الاسرار."

(۴۷۶: مثنوی) لصادقی الکتابدار، المذکور فی (۹: ۵۸۱) وهو حکایات علی زنة " بوستان " و " مخزن الاسرار " کما مر.

(۴۷۷: مثنوی) لصبحی التویسـرکانی، المـذکور فی (۹: ۵۹۳) ونقـل " هفت آسـمان ۱: ۱۴۹ " مثنـویه علی زنـة " مخزن الاسـرار " للنظامی.

(۴۷۸: مثنوی) لصـبوحی الخوانساری، المـذکور فی (۹: ۵۹۵) نظم سـبعة مثنویـات أورد بعضـها من التی علی زنـة " شاهنـامه " فی " تذکرهء نصر آبادی ۹: ۳۵۷ " کما مر.

(۴۷۹: مثنوی) لصفا الدشتکی، المیرزا إبراهیم، المذکور فی (۹:

۶۰۸) مثنوی غرامی علی زنة " لیلی ومجنون " للنظامی ورأیتها فی (الملک:

۷ / ۴۹۳۲) ضـمن مجموعة من القرن الثانی عشر فی حدود ۱۱۵ بیتا ویوجد فی (الرضویة ۵ / ۱۸۲ أدبیات) فی ۱۵۱ بیتا کتابته ۱۲۳۵ کما فی فهرسها. أوله:

أی مهر سپهر آشـنایی * برهـم رن رسم آشـنایی (۴۸۰: مثنوی) لصـفا النائینی، محمـد باقر المـذکور فی (۹: ۶۱۰) ذکر فی " هفت آسمان ۱: ۱۴۹ " أنه تتبع " مخزن الاسرار " للنظامی، نقلا عن " تذکرهء نصر آبادی " وأورد أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * هست عصای ره امید وبیم أین چه عصائیست که در دست ما * آید از وکار دل وچشم وپا (۴۸۱: مثنوی) لصفی الدین الأصفهانی، المذکور فی (۹: ۶۱۳) مثنوی علی زنة " خسرو وشیرین."

(۴۸۲: مثنوی) لمیرزا طالب الأصفهانی التبریزی، المذکور فی (۹:

۶۳۷) ذکر فی " تذکره نصرآبادی ۵: ۱۲۵ " وورد کثیرا من " مثنویه " فی الجواب عن " تحفة العراقین."

(۴۸۳: مثنوی) لطاهر النصر آبادی، المیرزا محمد، المذکور فی (۹:

(۹۱)

صفحه ۹۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۹۲

۶۴۳) مثنوی تتبع فیه " مثنوی ذو البحرین " لأهلی الشیرازی.

(۴۸۴: مثنوی) لطلعت التبریزی، المذکور (۹: ۶۵۰)، منظومة عارض فیها " مثنوی عارفنامه " لا یرج میرزا، وطبع بتبریز فی ۱۳۰۴ فی ۱۲۸ ص.

(۴۸۵: مثنوی) لطوفان الهزار جریبی، المذکور فی (۹: ۶۵۲) فی وصف الحال و " سوز وگداز. " أوله:

أی صبا أی مایهء آرام من * کأم بخش خاطر ناکام من وفی آخرها:

چند از أین طول سخن در " مثنوی * " گوش کن (طوفان) کلا مولوی:

یوجد منه نسخة فی ۵۶ بیتا فی (الرضویة: ۴ / ۱۸۲ أدبیات) ضمن مجموعة کتابتها ۱۱۳۵ کما فی فهرسها.

(۴۸۶: مثنوی) لظهوری الترشیزی، نور الدین محمد، المذکور فی (۹:

۶۵۶) ذکر فی " میخانه " انه نظم بأمر عادلشاه الف بیت فی قبال " مخزن الاسرار " کما مر.

(۴۷۸: مثنوی) لعاقل الهندی، المیر عسکر عاقل خان الرازی البلخی المذکور فی ۹: ۶۷۴) مثنوی تتبع فیه المولوی الرومی، کما مر.

(۴۸۸: مثنوی) لعالی الشیرازی، المیرزا محمد خان، المذکور فی (۹:

۶۷۶) حکایات وتماثیل عرفانیة، یوجد فی (الحقوق: ۳۵۹ ج) کتابته من القرن الثالث عشر کما فی فهرسها، أوله:

حمد وشکر أو را که هر چه هست از اوست * دام هستی حلقه دار از هـای وهوست لا والا مایهء هر قید شد * تار وپود از بهر دام صید شد (۴۸۹: مثنوی) لعبد الرحمان خالص الطالبانی الکرکوکی القادری، نظمه فی ۱۲۵۰ فی ۲۷۱ بیتا مع مقدمة منثورة وهو شرح ۱۸ بیتا لمثنوی المولوی یوجد فی مکتبة (المجلس: ۲۳۳۱) ضمن جنک کتابته ۱۲۷۴. راجعه. کما فی المجلد الثامن من فهرسها المخطوطة للسیدة رستگار. أوله: [الحمد لله الذی له عقول الفحول..

(۹۲)

مفاتیح البحث: عبد الرحمان (۱)، الصید (۱)

صفحه ۹۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۹۳

یار باخود در أزل بی ماومن * عشق را میساختی با خویشتن ویوجد فی (دانشگاه: ۳۰۹۵) مع دیوانه، ذکر فی فهرسها بعنوان " شرح مثنوی " کتابته ۱۲۹۰.

(۴۹۰: مثنوی) للشیخ عبد الکریم بن ملا مهدی الأصفهانی، فی الأخلاق العرفانیة. طبع مع " تذکرة القبور " بأصفهان ۱۳۲۴ ش.

(۴۹۱: مثنوی) لعبدی الیزدی، عبد علی المذکور فی (۹: ۷۰۵) مثنوی فی قبال " مخزن الاسرار " کما فی " آتشکدهء آیتی: ۳۰۸."

(۴۹۲: مثنوی) لعرفی الشیرازی، الذی مر ذکره فی (۹: ۷۱۲). طبع له " مثنوی " فی بمبئی فی ۱۳۴۶ فی ۱۲۰ ص. ویأتی له " خسرو وشیرین " و " مجمع الأبکار. " وله " مثنوی ترجیع بند " مدح فیه أبو الفتح الگیلانی من رجال جلال الدین محمد أکبر پادشاه بالهند. لم یطبع الأخیر منها. أوله:

آیدم چون دوا شفیق ونقیض * صحت امروز دوستان مریض یوجد ناقصة الاخر ضمن مجموعة من مثنویاته الثلاث فی (الرضویة: ۳ / ۹۰۰) کتابتها محرم ۱۰۳۲ کما فی فهرسها.

(۴۹۳: مثنوی) لعزلتی الخلخالی، المولی أدهم الواعظ، من القرن الحادی عشر، المذکور فی (۹: ۷۱۷) مثنوی تتبع فیه " بوستان" السعدی فی عشرة أبواب: شهوت، حرص، طول أمل، شکر، قناعت، سخا، یقین، علم، علاج صفات بد، اخلاص وصدق وصفا، تقوی

وخوف و رجاء، وفصول وحكايات مناسبة لكل باب، أوله:

بنام خدايي كه بخشنده است * بهر سختيى ياور بنده است يوجد في (دانشگاه: ٣٠١١) بخط من القرن الحادى عشر، سقطت من بابها العاشر وجاء في فهرسها بعنوان " ديوان."

(۴۹۴: مثنوى) لمحمد عظيم الأصفهانى المتخلص فى شعره ب (اكسير) المذكور فى (۹: ۸۸) وقال فى ": صبح گلشن: ٣٢ " أنه من تلاميذ فايض الأبهرى

(۹۳)

مفاتيح البحث: مدينة إصفهان (١)، عبد الكريم (١)، الهند (١)، القبر (١)، الصدق (١)

صفحه ٠٩۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٩۴

وله (مثنويات).

(۴۹۵: مثنوى) للحاج سيد عظيم الشيروانى، المذكور فى (۹: ۴۸۲) طبع بتبريز فى ١٣١۵ على الحجر كما فى " فهرس كتابهاى فارسى مشار."

(۴۹۶: مثنوى) لعليقلى ميرزا اعتضاد السلطنة. المذكور بتخلصه (فخرى) فى (۹: ۸۱۳) رأيت له مثنويا على زنة " ليلى ومجنون " فى مجموعة كبيرة فى كتب الطباطبائى (المجلس: ١٢٩٣) يشكو فيه عن حبيبه. أوله:

اگر باصد هزاران مكرو حيله * گرفتى ازكف من يک وسيله آخره:

سخن را ختم سازم بر دعايت * هميشه باد در عالم بقايت كان فيها جل من الرسائل والمنظومات له منه " جواهر منظومه " الآتى ذكره كتابتها ٩٣ إلى ١٢٩۶.

(۴۹۷: مثنوى) لغافل الطالقانى، المذكور فى (۹: ۷۸۴) وأن له مثنوى على زنة " مخزن الاسرار " نقلا عن " تذكرة النصر آبادى."

(۴۹۸: مثنوى) لغروى الشيرازى الأصفهانى، المتوفى حدود ١٠۵١ المذكور فى (۹: ۷۸۶) وهو مثنوى على بحر " تحفة العراقين " وأورد بعضه فى " تذكرهء نصر آبادى ۹: ۲۹۰."

(۴۹۹: مثنوى) لغلام عوث صمدانى، المذكور فى (۹: ۷۹۱) طبع بالهند ١٩۵٣ م فى ٢۶۵ ص مع مقدمة انگليزية.

(مثنوى) غنيمت الپنجابى، يأتى بعنوان " مثنوى نيرنگ عشق."

(۵۰۰: مثنوى) لغياث الدين الطبيب، المذكور فى (۹: ۷۹۴) مر أنه تتبع " پنج گنج " للنظامى، ونقلا عن " لطايف نامه ۴: ١٩٢ " أنه تتبع " مخزن الاسرار " له.

(۵۰۱: مثنوى) لفايز الشهرستانى، علاء الدين محمد صادق، المذكور فى (۹: ۸۰۵) وذكره " هفت آسمان ١: ١۵٠ " فيمن تتبع " مخزن الاسرار "

(۹۴)

مفاتيح البحث: علاء الدين محمد (١)، الهند (١)، الوفاة (١)، الطب، الطبابة (١)

صفحه ٠٩٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٩۵

للنظامى، ونقل عدة أبيات منه.

(۵٠٢: مثنوی) لفخر الدین محمد، مثنوی عرفانی وقصص فی عدة دفاتر، یوجد دفتر الثالث والرابع الذی نظمها باسم ناصر الدین شاه قاجار فی ١٢٨١ فی مجموعة كتب (حسن علی غفاری) فی (دانشگاه) نسخة مذهبة وجاء فی فهرسها أنه تاریخ النظم والكتابة أیضا، وفی أول دفترها الثالث خاطب سراج الملة بقوله:

أی سراج الملة یا روح الوجود * دفتر سیوم بیاور زود زود (۵٠٣: مثنوی) لفدائی الطهرانی، المذكور فی (٩: ٨١۵) ذكره " هفت آسمان ١: ١۴٨ " فیمن تتبع " مخزن الاسرار " للنظامی.

(۵٠۴: مثنوی) لفروغی الكشمیری، الملا حسن، المذكور (٩: ٨٢٨) وفی " خزانة عامره " أنه اتصل بشاهجهان الثانی فی ١٠۶١ وقدم إلیه مثنویاته وأورد عدة أبیات من كل واحد من المثنویتین له، وتوفی ١٠٧٧.

(۵٠۵: مثنوی) لشاعر یتخلص فصیح، مثنوی ملمع بالفارسیة والأردویة یوجد فی (المجلس: ۵ / ۶۵٧۶) من القرن الثالث عشر ویحتمل أن یكون الناظم فصیح اللكهنوی المذكور فی (٩: ٨٣۴).

(۵٠۶: مثنوی) لفصیحی الهروی، المذكور (٩: ٨٣۵) ترجمه " مجالس النفایس ٣: ٣٢ و ٢٠۵ " وقال نظم فی جواب " مخزن الاسرار "ویوجد ضمن دیوانه فی (اشیاتك سوسیتیٔ - كلكتة) عدة مثنویات، منه علی زنة " مخزن الاسرار " كما فی " هفت آسمان ١: ١۵۴ "مدح فیه السید محمد أمین. أوله:

بدر شرف مهر صفاهان سپهر * نسخة نقش قدم ماه ومهر (۵٠٧: مثنوی) لفنائی الأصفهانی الخوانساری، المذكور فی (٩: ٨۴٧) مثنوی فی عشرین ألف بیت ذكر فی " تذكرة شعرای خوانسار " ضمن ۴٨ تألیفا له.

(۵٠٨: مثنوی) لقاآنی الشیرازی، المذكور فی ٩: ٨۵٧) له مثنوی علی زنة " مخزن الاسرار " مختصرة فی قصة (بانو وسراوبره) وذكره "هفت آسمان ١: ١۶۴ " ضمن من تتبع النظامی.

(٩۵)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (١)

صفحه ٠٩٨

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٩۶

(۵٠٩: مثنوی) لقاضی زاده، مر فی (٩: ٨۶٩) أنه ماهر فی نظم المثنوی وأن له " مثنوی جواب أمیر خسرو."

(۵١٠: مثنوی) لقدسی المشهدی، المذكور (٩: ٨٧٩) وذكر فی " هفت آسمان ١: ١۴٣ " أنه نظم مثنوی علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی.

(مثنوی) لقدسی المذكور، یأتی بعنوان " مثنوی وصف كشمیر."

(۵١١: مثنوی) لسرتیب قریب، فی بعض حوادث الشنیعة التی جرت وراء الستار، فی حدود ۶۴٠ بیت، رأیتها فی إحدی مكتبات طهران بخط ناظمه. أوله:

بشنوید از من أی أولی الألباب * داستانی كه دارم از أصحاب تا بخوانم ز دفتر أیام * قصهء آن سلیطهء بد نام (۵١٢: مثنوی) لمحمد قلی سلیم، المذكور (٩: ۴۶۴) ذكر فی " هفت آسمان ١: ١۴۴ " أنه یوجد له ضمن كلیاته فی (مكتبة اشیاتك سوسیتیٔ) عدة مثنویات، ومنه علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * هست عصای ره طبع سلیم وله غیر هذا " مثنوی " فی ۵٢ بیتا رأیتها فی (الملك: ۶ / ۶٢۴٧) بخط من القرن الثانی عشر. أوله:

ساده دلی راز پی رآه دور * گشت خری همچو مسیحا صبور (۵١٣: مثنوی) لأبی القاسم محمد الكاهی الأكبر آبادی المذكور فی

(۹: ۹۰۶) وهو مثنوی فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی، ذکره بهذا المناسبهٔ " هفت آسمان ۱: ۱۰۷."

(۵۱۴: مثنوی) لکرمی البروجردی أو الکاشانی، المذکور فی (۹: ۹۰۹) ذکر فی " روز روشن: ۵۷۴ " أن له " جواب خمسهء نظامی " فی خمسین ألف بیت.

(۵۱۵: مثنوی) للحاج کریم خان القاجار، المذکور فی (۹: ۹۰۹) مثنوی عرفانی فی حدود ۱۹۰۰ بیتا، حکایات وتماثیل، رأیتها فی (الملک: ۵۳۸۲) کتابتها ۲۱ ع ۲ / ۱۲۸۰. جاء فی أواخرها:

هر که با تحقیق خواند مثنوی را بتمام * میشود معلوم بروی رمز " ارشاد العوام "

(۹۶)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۱)، الکرم، الکرامهٔ (۱)

صفحه ۰۹۹

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۹۷

وأما " إرشاد العوام ۱: ۵۱۵ " طبع مکررا فی أربعهٔ مجلدات. أول المثنوی:

أی منزه پرده دار وپرده در * أی بهر پرده در واز پرده در چون سرایم من سپاست کـان سپاس * در قیـاس است تو بیرون از قیـاس

ویوجد نسخهٔ أخری منه فی (الرضویهٔ: ۴۹۴۲) کما فی فهرسها.

(۵۱۶: مثنوی) لقاسم علی بن نصیر بن محمد هارون الحسینی التبریزی القاسمی، یوجد ضمن کلیاته عند (أصغر المهدوی: ۳۸) بخط نور الدین (نورا) محمد اللاهیجی ۱۰۳۳ کما فی فهرسها، وهو مثنوی عرفانی مع مقدمهٔ منثورهٔ.

(۵۱۷: مثنوی) لکوثر الهمدانی، الحاج محمد رضا المتوفی ۱۲۴۷ المذکور فی (۹: ۹۲۳) ذکر فی " ریاض العارفین: ۴۸۸ " وقال: أن مثنویه یقرب من ثمانیهٔ آلاف بیت، ویأتی " مثنوی ذوق وشوق."

(۵۱۸: مثنوی) لکوکب الشیرازی، محمد صادق، مر ذکره فی (۹: ۹۲۵) نقلا عن " مجمع الفصحاء ۲: ۴۲۶ " نظمه علی زنهٔ " هفت پیکر."

(۵۱۹: مثنوی) للایق، المیر محمد مراد الجونپوری، سافر من الهند إلی أصفهان حافیا لزیارهٔ صائب، ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۶۰ " نقلا عن " سرو آزاد " أنه نظم خمسهٔ مثنویات حسب إشارهٔ المیر عبد الجلیل البلگرامی المذکور فی (۹: ۶۸۳) وصرح فی آخر أحد مثنویاته المذکورهٔ، التی نظمها فی قبال " مخزن الاسرار " اسمه واسم مراده:

راقم أین نامهء معنی سواد * محو سخن بنده محمد مراد.. صورت از أو گشته بمعنی دلیل * سید علامه عبد الجلیل.. از مدد باطنی گنجوی * طرز سخن یافت زفکرم نوی (۵۲۰: مثنوی) للطفی الهروی، مر فی (۹: ۹۴۵) نقلا عن " مجالس المؤمنین: ۲۲۳ " أن له مثنوی فی عشرهٔ آلاف بیت.

(۵۲۱: مثنوی) لمثالی کاشانی، المذکور فی (۹: ۹۵۹) ذکره سام میرزا فی " تحفهء سامی: ۱۶۴ " وقال: أنه نظم " جواب خمسهء نظامی " ولکن لم یوفق لاتمامه

(۹۷)

مفاتیح البحث: مدینهٔ إصفهان (۱)، الهند (۱)، الحج (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۱۰۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۹۸

ومر له " ليلى ومجنون ۱۸: ۳۹۶."

(۵۲۲: مثنوى) لمجذوب التبريزى، الميرزا محمد المذكور فى (۹: ۹۶۳) وهو مثنوى عرفانى فى التوحيد وشرح الأحاديث ومدح الأئمة (ع) فى حدود ثمانية آلاف بيت، وهو غير " شاهراه نجات " له المذكور فى (۱۳: ۱۵) أوله:

أى بر أحديت تو بر حق * كونين دو عادل موثق يوجد فى (المجلس: ۱۱۷۳) كما فى فهرسها.

(۵۲۳: مثنوى) لمحمود الكاشانى، المذكور فى (۹: ۱۰۱۱) نقلا عن " تذكرهء سامى ۵: ۱۵۵ " وأنه تتبع مثنوى "! درياى أبرار " لأمير خسرو.

(۵۲۴: مثنوى) عرفانى وحكايات وتفسير الأحاديث على نحو " مثنوى المعنوى " للحاج ملا محمد، على ما فى نسخة (المجلس). أوله:

أى رفيقان همرهان با وفا * شب روان وادى ملك فنا اننى آنست نارا فامكثوا * على آتيكم بها كى تطلبوا مثنوى فى حدود ۲۴۷۰ كتابته ۱۲۷۴ كما فى المجلد الثامن من " فهرس المجلس " المخطوطة للسيدة فخرى راستكار، ورأيته فى (الملك: ۵۵۳۰) غير مؤرخة من أواخر القرن الثالث عشر، كتب عليه بخط كاتب النسخة أنه لوقار الشيرازى (۱۲۳۲ - ۱۲۹۸) فهذا غير صحيح بل هو لشاعر يتخلص ب همام لأنه جاء فيه حول رفع شبهة:

چون بر توفيق بر گو أى همام * تا نيفتد وهم در سوداى خام وأيضا:

توسن عزم اندر آور در لگام * تا ربايى گوى دولت أى همام أقول: فهو غير ملا محمد بن الآخوند ملا حسن المتخلص ب همامى الأصفهانى، المولود ۱۲۸۲، المذكور فى " تذكرهء شعراء معاصر أصفهان: ۵۳۳ - ۵۳۵."

(۵۲۵: مثنوى) لمحمد بن ايل طغان البردسيرى الكرمانى، نسب إليه فى " لباب الألباب: ۷ " " مثنوى " فى العرفان، ويوجد فى (دانشگاه) نسخة من " مصباح الأرواح " الآتى ذكره له. راجع (۹: ۹۸۱).

(۹۸)

مفاتيح البحث: مدينة إصفهان (۱)

صفحه ۱۰۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۹۹

(۵۲۶: مثنوى) للمولى مراد الطسوجى بن ميرزا جان التبريزى، ذكره " دانشمندان آذربايجان: ۳۴۰ " نقلا عن " قصص الخاقان " مع مثنويتين له:

"حسن وعشق " و " حصول المراد " وأورد أبياتا من كل واحد من الثلاثة الذى جاربها " پنج گنج " النظامية وذكر من تصانيفه" شرح زيج الغ بيك. " ومر له " ليلى ومجنون ۱۸: ۳۹۶."

(۵۲۷: مثنوى) لمشرف الأصفهانى الميرزا حسين، المذكور تفصيل انتساب المثويات إليه وإلى هدايت الله الرازى وإلى مقصود بيك فى (۹: ۱۰۴۸).

(۵۲۸: مثنوى) لمقبولى الأصفهانى، المير عبد الباقى المذكور فى (۹: ۱۰۸۸) نقلا عن " تذكرهء سامى ۲: ۳۴ " أنه نظم فى " جواب سبحة الأبرار " " مثنوى " فى التصوف.

(۵۲۹: مثنوى) لمقصود بيك الشيرازى، مر انتساب المثنويات إليه فى (۷: ۲۶۵ و ۹: ۱۰۴۸ و ۱۰۹۰).

(۵۳۰: مثنوى) لمقيما الأصفهانى، رأيته ناقص الاخر فى حدود ۳۲۰ بيتا فى (الملك: ۴۷۰۹) ضمن مجموعة كتابتها من القرن الثانى عشر، وهو مثنوى غرامى ويذكر فيه فتوحات شاه عباس. أوله:

آنکه پیوسته داد تـاج واسـاس * بشـهان جهـان الخصوص شـاه عبـاس تاکه برتخت دین گرفت نوی * شاه عباس ثانی صـفوی تاکه شاهی بـدو قرار گرفت * اولین فتح قندهار گرفت (۵۳۱: مثنوی) لمکی الأصـفهانی، الحاج محمد المذکور فی (۹: ۱۰۹۵) تتبع فیه" مثنوی المعنوی " للرومی، وأورد بعضا منه فی " تذکرهء نصر آبادی ۹: ۴۲۸."

(۵۳۲: مثنوی) لملالی المازنـدرانی محمد تقی العلی آبادی المذکور فی (۹: ۵۷۵ و ۱۰۹۷) ونقلنا عن " مجمع الفصحاء ۲: ۲۹۸ " أن له غیر الدیوان " مثنوی " فیه تحقیقات ممتازة.

(۹۹)

مفاتیح البحث: آذربیجان (۱)، الحج (۱)

صفحه ۱۰۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۰

(۵۳۳: مثنوی) لمهدی بن میرزا غیاث الدین الرازی، المذکور فی (۹: ۱۱۳۴) نقلا عن " تذکرهء نصر آبادی ۶: ۱۶۳ " أنه کان یتتبع" المثنوی المعنوی " للرومی.

(۵۳۴: مثنوی) لنازکی الهمدانی، مر کیفیة نظمه المنظومات فی (۹: ۱۱۵۱) نقلا عن " تحفهء سامی ۵: ۱۵۸."

(مثنوی) لنشاء التبریزی، المیرزا عبد الرزاق، یأتی باسمه " مثنوی یکدست."

(۵۳۵: مثنوی) لنشاط الأصـفهانی، معتمد الدولة، المذکور فی (۹: ۱۱۸۹) مثنوی عرفانی یظهر فیه عقایـده العرفانیة، یوجد منتخب منه فی (الملیة: ۳۴۸ ف) کما فی فهرسها. أوله.

باز زنجیر جنون برداشتند * بند بر پای خرد بگذاشتند (۵۳۶: مثنوی) لنشانی الدهلوی، علی أحمد المذکور فی (۹: ۱۱۹۱) ذکر فی" هفت آسمان " أنه تتبع " مخزن الاسرار " للنظامی.

(۵۳۷: مثنوی) لنصرت الأردبیلی، المتوفی ۱۲۷۱ المذکور فی (۹:

۱۱۹۱) نقل " دانشمندان آذربایجان: ۳۷۵ " عن " تذکرهء بهمن میرزا " أن له " مثنوی " وکذا فی " مجمع الفصـحاء ۲: ۵۰۲ "و" طرائق الحقایق ۳: ۱۰۸."

ویوجد دیوانه عند (فخر الدین النصیری) بطهران.

(۵۳۸: مثنوی) لنصیری الجوشن آبادی، کما فی نسخة الناقصة فی (الملک: ۴۷۰۹) فی حدود ۲۱۵ بیتا. أولها:

شنیدم نقلی از صاحب کمالی * بزرگی بخردی نیکو خصالی سـخن دانی فصیحی نکته سنجی * نهان از زیر هر معنیش کأنی رأیتها ضمن مجموعة کتابتها من القرن الثانی عشر.

(۵۳۹: مثنوی) لنعمتی الکاشانی، المـذکور فی (۹: ۱۲۱۶) نقلاـ عن " تحفهء سامی ۵: ۱۵۷ " أن له مثنوی علی زنة " سـبحة الأبرار" للجامی.

(۱۰۰)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، آذربیجان (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۰۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۱

(۵۴۰: مثنوی) لواسطی البلگرامی المیر عبد الجلیل الحسینی، المذکور فی (۹: ۱۲۴۸). طبع فی نولکشور عل الحجر.

(٥٤١: مثنوی) نسب إلی واصلی. راجع واصل اللاهیجی (٩ " ١٢٤٩) رأیتها فی (الملک: ٥٢٣١) نسخة مذهبة ناقصة الاخر من القرن الثانی عشر. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * آیت هستیست زفرد قدیم در هر دوجهان هر چه وجودیش هست * هستی از آن یافت که زیش هست (!)

(٥٤٢: مثنوی) لواقف الخلخالی، المذکور فی (٩: ١٢٥٣) تتبع " الخمسة " للنظامی کما مر.

(٥٤٣: مثنوی) لواله الهروی، المذکور فی (٩: ١٢٥٦) ذکر فی " هفت آسمان ١: ١٥٣ " أن له مثنویات منه علی زنة " مخزن الاسرار ".

(٥٤٤: مثنوی) لوالهی القمی (٩: ١٢٥٧) ذکره " هفت آسمان ١: ١٥٢ " فیمن تتبع " مخزن الاسرار " للنظامی، وقال یوجد مع مثنوی آخر له ضمن بیاض فی (مکتبة اشیاتک سیتیئ) وأورد نموذجا من أبیاته:

عارضشان مطلع أنوار بود * قلب همه " مخزن أسرار " بود (٥٤٥: مثنوی) لمیرزا محمد طاهر وحید القزوینی، المذکور فی (٩: ١٢٦٦) له عدة مثنویات منه ما تتبع فیه " مخزن الاسرار " للنظامی، وذکر بهذا المناسبة فی " هفت آسمان ١: ١٥٢. " أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * هست نهالی ز ریاض قدیم (٥٤٦: مثنوی) لوصاف الشیرازی، مؤلف " تجزیة الأمصار ٣: ٣٥٨ " المذکور فی (٩: ٥١٤ و ٩: ١٢٦٨) له ثلاث مثنویات فارسیة، کما مر.

(٥٤٧: مثنوی) لوصفی الکرمانی، المیرزا عبد الله الخطاط (١٠٠٠ - ١٠٦٣) المذکور فی (٩: ١٢٦٩) نقلا عن " مجمع الفصحاء ٢: ٥١ "أن له خمسة مثنویات.

(مثنوی) همامی، راجع " مثنوی " حاج ملا محمد (١٩: ٩٨)

(١٠١)

مفاتیح البحث: الطهارة (١)

صفحه ١٠۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ١٠٢

و " موسی وخضر " الآتی ذکره.

٥٤٨: مثنوی) لولی الدشت بیاضی، المقتول بید الازبک لتشیعه فی ١٠١٥ المذکور فی (٩: ١٢٨٠) مثنوی غرامی علی بحر " خسرو وشیرین) للنظامی یوجد ضمن دیوانه فی (الرضویة: ٦٠٥ أدبیات) غیر تامة فی ٢٤٣ بیت بخط محمد نصیر کتابته ١٠٢٦ کما فی فهرسها.

(٥٤٩: مثنوی) لویسی الهروی الخطاط، المذکور فی (٩: ١٢٨٢) وأنه نظم شیئا فی قبال " ویس ورامین."

(٥٥٠: مثنوی) لهجری التفرشی، أبو القاسم بن محمد صادق، المذکور فی (٩: ١٢٩٠) یوجد فی (الملیة: ١٠١) مع " ساقینامه " لرضی ارتیمانی وأخری (دانشگاه: ١٩ / ٣٤٨٩).

(٥٥١: مثنوی) لمیر یحیی الکاشانی، المذکور فی (٩: ١٣١٠) ذکره " هفت آسمان ١: ١٥٦ " فیمن تتبع " مخزن الاسرار للنظامی.

(٥٥٢: مثنوی) لملا- یحیی کافرا، مثنوی عرفانی وعناوین: القول فی المبدأ والمعاد، القول فی الهدایة، القول فی السعادات (القضاء والقدر) القول فی الجنة والنار، القول فی القلب وغیرها. رأیتها فی (الملک: ٥٣٩٥) فی حدود ١٠٥٠ بیتا ذکر فی المجموعة اسم الناظم وتاریخ نظمها ١٢١٨. أوله:

ابتدا بسم الجمیل الظاهر * ظاهر بالنور فی المظاهر شاهد فی العین منظور العیون * لا تراک العین یا عین العیون آخرها:

بس نباشد کافرا دیگر کلام * بس کن ودیگر مگو بس، والسلام (٥٥٣: مثنوی) لیوسفی الطبیب یوسف بن محمد، المذکور فی (٩:

۱۳۲۱) له عـدة مثنويـات طبيـة، يـأتی كـل فی محله. وله مثنوی أخلاقی فی مذمـة البخل والبخيل رأيته فی (الملک ۳ / ۴۴۱۴) كتابه ۱۲۳۵ فی ۳۱ بيتا. أوله:

ای گشـادی نـه در كفت چون مشت * كرده آيين مردمی پس پشـت سـماه الكـاتب فی آخره " نصـحيت نـامه " ويوجـد منه فی (دانشگاه ۶ / ۲۵۹۶)

(۱۰۲)

مفاتيح البحث: مسألة القضاء والقدر (۱)، القاسم بن محمد (۱)، يوسف بن محمد (۱)، الطب، الطبابة (۱)

صفحه ۱۰۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۳

بخط من القرن الحادی عشر كما فی فهرسها.

(مثنوی آب حياة) لصـدر الاسـلام الحاج ميرزا علی أكبر الهمـدانی، ناظم " مثنوی صدريـة. " مر (۱ - ۲) وطبع بطهران، ويوجـد منه نسخة عند فخر الدين النصيری بطهران.

(مثنوی آب زلال) للمفتی مير محمد عباس، مر (۱: ۲).

(مثنوی آب زلال) للمولی محسن الفيض، المتوفی ۱۰۹۱ المذكور فی (۱ ۲ و ۹: ۸۵۳). أوله: فياض علی الاطلاق را حمد وسپاس بی منتها..

يا محيی قلب كل عارف * فياض زوارف المعارف رتبه علی جرعتين فی كل جرعـة ثلاثـة أنفاس، الجرعة الأولی فی الخطاب مع الله والثانية فی الخطاب إلی النفس، قال فی هذه الستة أنفاس كافية لمن كان متعطشا للوصول. وآخره:

از سر تـا پـای گوش بادت * وين " آب زلال " نوش بادت رأيت منه نسـخا منها بخط غلام علی البهبهانی كتابتها ۱۱۲۲ كتبت بأمر مجتهد الزمانی علامی فهامی السيد عبد الغنی بن عبد الغفار الدهدشتی الحسينی عند السيد محمد الجزائری، يوجد نسخة أخری عند فخر الدين النصيری بطهران كتابتها ۱۲۵۱.

(۵۵۴: مثنوی آب ودانه) فارسی ملمع، للسيد محمد بن جمال السالكين سيد مشايخی السيد المرتضی الرضوی الكشميری، المولود فی ذی الحجة ۱۳۱۲ فی النجف الأشـرف كبير يزيد عن سبعمائة بيت، رأيت النسخة المكتوبة بخطه فی النجف الأشرف فی أول ربيع الأول ۱۳۶۵. أوله: (الحمـد لله الملـک الرحمن الـذی خلق الانسـان علمه البيان) وذكر آخره أسـماء كثير من المثنويات من مثل " نان وحلوا " للبهائی وغيره إلی قوله متواضعا:

فرق ديگر اينكه آب ودانه نيز * رزق حيوانات بی عقل وتميز (مثنوی آب ونمک) لولايتعلی، مر (۱: ۳).

(مثنوی آتشكده) لصادق تفرشی، والمتخلص ب‍ (صادق) المذكور فی

(۱۰۳)

مفاتيح البحث: شهر ذی الحجة (۱)، مدينة النجف الأشرف (۲)، مدينة طهران (۳)، شهر ربيع الأول (۱)، الغنی (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۰۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۴

(۹: ۵۷۸، ۱۲۹۰). مثنوی فی ۲۰۸ بيتا ۲۳ بيتا منها عربية والبقية فارسية. وهو الآتی بشهرته " سوز وگداز. "

(٥٥٥: مثنوى فى آداب البحث) لمنصور الدشتكى الحسينى، المتوفى ٩٤٣ المذكور فى (٩: ٧٩٥) أورد تربيت بتمامها فى " دانشمندان آذربايجان: ٣٣١ " وذكر أنه رأى له شرحا باسم " جلاى خواطر " لظهورى إسحاق زاده.

(٥٥٦: مثنوى فى آداب الخط) يوجد فى (دانشگاه ٤٢ / ٣٠١٠) ضمن مجموعة من القرن الحادى عشر فى ٤٢ بيتا فى تعليم النسق والتعليق، جاء فيه:

شين را چو كشش دهى بقانون * تشبيه ديگر شنو ز (مجنون) أوله:

از واضع خط نسق وتعليق * بشنو سخنى ز روى تحقيق راجع " مثنوى فى آداب الخط " لمجنون چپ نويس.

(٥٥٧: مثنوى فى آداب الخط) لسلطان على الكاتب المشهدى، المذكور فى (٩: ٤٥٨) نظمه لابن بنته محمد هاشم الحسينى المتخلص بهاشمى، واسند الكتابة فى أوله إلي الأمير (ع) ثم شرع بتعليم الخط وأدواتها وصناعة الورق. وهو مثنوى مع مقدمة منثورة رأيته فى (الملك: ٥٧٦٥) ضمن مجموعة كتابتها ١١٥١. بعد از اداى حمد خالق لوح وقلم..

اى قلم تيزكن زبان بيان * بهر حمد خداى هر دو جهان إلي قوله:

بنده سلطان على غلام على است * شهرهء خط أو زنام على است آخره:

سال تاريخ نظم أين نامه * نهصدو بيست زد رقم خامه (٩٢٠) شرح " آداب خط " زبيش وزكم * كردم آنرا در أين رسالة رقم ومر له " صراط السطور " ويوجد عند (يحيى ذكاء: ١٣) بخط جمال الدين المشهدى الخطاط مذهبة تاريخ كتابته ٩٨٤ ونسخة فى (لنين گراد: ٤ CDL) بخط

(١٠٤)

مفاتيح البحث: آذربيجان (١)، جمال الدين (١)، الوفاة (١)

صفحه ١٠٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٠٥

سلطان على طبع فتوغرافيا ضمن " مجموعة الشرقية ج ٢ " بلنين گراد فى ١٩٥٧ م ونسخة فى (دانشگاه: ٤٧٣٦) ضمن مجموعة كتابتها ١٠٦٠ كما فى فهرسها (مثنوى فى آداب الخط) لمجنون چپ نويس، المذكور فى (١٧: ١٨٣) نظمها باسم شاه طهماسب الصفوى (٩٣٠ - ٩٨٤)، وبعد المقدمة ومدحه الأمير (ع) والشاه إسماعيل وطهماسب يشرع فى تعليم الحبر وحل الذهب وتعريف الخطاطين وقواعد الخط والحبر والألوان. أوله:

تو روز نوى ووين جماعت * نو روز ترا بجاى ساعت چرخى تو وأين دوازده برج * بردور تو چون دوازده برج يوجد منه نسخة فى (دانشگاه: ٤٧٣٦) بخط محمد قاسم الكرمانى ضمن مجموعة مؤرخة ١٠٦٠ وذكر فى فهرسها بعنوان " آداب الخط " وذكر فى " تذكرهء سامى ٤: ٨٤ " أن له " منظومة قواعد الخط " نظمه باسمى، أى سمانى فى أوله. ومر آنفا " مثنوى فى آداب الخط " نسخة (دانشگاه: ٣٠١٠).

(٥٥٨: مثنوى فى آداب الصلاة) مثنوى فى حدود ١٢٠ بيتا فى ثمانية أبواب وكل باب فى عدة فصول: ١ الوضوء ٢ - المبطلات ٣ - الغسل ٤ - الأغسال الواجبة ٥ - التيمم ٦ - الصلاة ٧ - الصلاة اليومى ٨ - المستحبات، الخاتمة، رأيت منه فى (الملك: ٥٨٩٢) يتلوها الصوم. أولها:

ابتدا ميكنم بنام خدا * كه دو حرف آفريد أرض وسما نام حق بر زبان همى رانم * كه بجان دلش همى خوانم جاء فى آخرها:

نود وسه برفت وششصد سال * از وفات رسول تا امسال نيمهء جمادى الأول * بود كين نظم گشت مستكمل رحمت حق نثار خواننده * باز گوينده ورساننده يوجد فى (هاروارد - فرانسيس هوفر) بخط ممتاز على الحسينى الخطاط بهراة ٩٣٣

(۱۰۵)

مفاتیح البحث: الغسل (۲)، الباطل، الإبطال (۱)، الصّلاة (۳)، الصیام، الصوم (۱)، التیمّم (۱)، الوضوء (۱)

صفحه ۱۰۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۶

و (دار الکتب: ۸ مجامیع فارسی) بخط عبد الرسول ۲۴ صفر ۱۱۳۳ ونسخة فی (هاروارد - هوتن: MS ۱۴. P) کتابتها ۱۲۴۰ و (الملک: ۵۳۹۶) بخط علی محمد من القرن الثالث عشر، ونسخا مؤخرة عن هذا، وفی (دار الکتب ۱۷ مجامیع فارسی) کتابته ۱۳۱۳ و (والملک: ۱۳۱۶) ذکر فی الفهارس بعناوین مختلفة: آداب نماز منظوم، طهارت ونماز، طهارت وروزه، مقدمة الصلاة، واحتمل نصر الله الطرازی فی فهرسه أنه من نظم فرید الدین عطار النیشابوری.

(۵۵۹: مثنوی آدم وپری) لعبدی الأصفهانی، المیرزا عبد الله المذکور فی (۹: ۷۰۴) نظمه باسم الشاه طهماسب الصفوی، کما فی " روز روشن: ۴۴۲."

(۵۶۰: مثنوی آذر وسمندر) لزلالی الخوانساری، المذکور فی (۹: ۴۰۴) وهو أحد مثنویاته السبعة فی العرفان الذی کتب الطغرائی المشهدی لکل منها دیباجة منثورة، رأیت منه نسخة فی حدود ۱۲۰ بیتا فی (الملک: ۵۴۰۳). أوله:

[آه از أین آیهء دلسوز أثر در جگر گدازی..

نامش عشق است وحسن دفتر * آتش ساقیست کو سمندر تاریخ کتابتها ۱۱۰۰ ونسخة أخری أیضا فی (الملک: ۴۸۴۳) وأخری فی (دانشگاه: ۴۶۸۴) کلاهما من القرن الحادی عشر.

(۵۶۱: مثنوی آرام وجان) لمحمد صالح الجبوئی الحسینی الصدیقی ذکره ابنه نظام الدین أحمد بن محمد صالح فی " مجمع الصنایع "فی البدیع الذی ألفه فی ۱۰۶۰ الآتی ذکره. مع " بهاریة " و " حسینیه " کلاهما أیضا لأبیه المذکور.

(۵۶۲: مثنوی آرایش نگار) لصائب التبریزی الأصفهانی (۱۰۱۶ - ۱۰۸۱ أو ۱۰۷۷) المذکور فی (۹: ۵۶۷) مجموعة شعریة، جمعها من اشعاره التی فیها کلمة آینه أو شانه أو عضو من الأعضاء الانسانی وسماها بهذا الاسم، وهی فی نسخة (المجلس ۱۰۰۷) ۲۱۶ بیتا. وهی بخط الشاعر نفسه وضمن دیوانه. کما فی فهرسها.

(۵۶۳: مثنوی آسمان هشتم) لمیر محمد أمین الشهرستانی الأصفهانی المتخلص بروح الأمین (۹۸۱ - ۱۰۴۷) المذکور فی (۹: ۳۸۶) وهی إحدی مثنویاته

(۱۰۶)

مفاتیح البحث: أحمد بن محمد (۱)، الصّلاة (۱)

صفحه ۱۰۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۷

الخمسة نظمها فی ۱۰۲۱ فی حدود ثلاثة آلاف بیت. ذکر فی فهرست ریو بعنوان " فلک البروج " ویسمی " بهرام نامه " أیضا لکن جاء فیها:

شد چو أین کأخ سر بلند تمام * کردمش " آسمان هشتم " نام أوله:

ای روان آفرین دل آرای * وی خرد را بخویش راهنمای نظمه فی قبال " هفت پیکر."

(۵۶۴: مثنوی آصف نامه) لمفتون الیزدی، الحاج فتح الله، المذکور فی (۹: ۱۰۸۵) فی تواریخ ملوک الآصفیة فی حیدر آباد دکن،

من بدو أمرهم إلی سنة طبع المثنوی فی ۱۳۶۴، وهذا غیر " آینهء دکن " المنثورة له فی تواریخها.
طبع علی الحجر فی ۲۴۴ ص.
(۵۶۵: مثنوی آغاز عشق) لفرید الدین العطار النیشابوری، کما فی فهرس الآصفیة.
(۵۶۶: مثنوی آگاه نامه) لکیفی السیستانی السبزواری، المذکور فی (۹: ۹۲۷) وهو مثنوی فی قبال " مثنوی المعنوی " للرومی، کما مر.
(۵۶۷: مثنوی آلات جنگ) لوحید القزوینی، محمد طاهر بن محمد حسین خان المتوفی ۱۱۱۲ المذکور فی (۹: ۱۲۶۶) فی وصف آلات الحرب فی حدود ثمانمایة بیت. أوله:
بنام طرازندهء مغظ وپوست * که خورشید یک چشمهء صنع اوست یوجد منه نسخة فی (المجلس: ۱۱۶۱) ضمن کلیاته کتابتها ۱۰۸۱ ونسخة أیضا فی (المجلس: ۱۱۶۲) من القرن الثانی عشر، کما فی فهرسها. ویوجد فی (دانشگاه: ۱۲۵ / ۲۵۹۱) ضمن مجموعة آقا محمد معینا الأردوبادی کتابتها ۱۱۰۹ منظومة لواقعه نویس وصفه دانش پژوه صاحب الفهرست ب " تعریف أسباب واسلحهء رزم "وقال: أنه بدیع عذب.
(۵۶۸: مثنوی آینهء اسکندری) لأمیر خسرو الدهلوی (آکره ۶۵۱ -
(۱۰۷)
مفاتیح البحث: محمد طاهر بن محمد حسین (۱)، الحرب (۱)، الحج (۱)

صفحه ۱۱۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۸
۷۲۵) المذکور فی (۱: ۵۰ و ۹: ۲۹۳). وهو أحد مثنویاته الخمسة، طبع. أوله:
خدایا پادشاهی تراست * زما خدمت آید خدایی تراست وفی بعض النسخ:
جهان پادشاها خدائی تراست * أزل تا ابد پادشاهی تراست یوجد منه نسختان فی المتحف البریطانی (Or ۱۱۳۲۶) و (Or ۱۱۳۲۷) تاریخ کتابتهما ۹۰۳ وفی (المجلس: ۳۳۶) کتابتها ۹۴۵ و (أدبیات ۲۵۶ حکمت) کتابتها ۹۶۸ و (المجلس: ۳۳۵) کتابتها ۹۸۹ و (باریس: ۴۷۰۲) من القرن العاشر وغیرها کما فی الفهارس.
(۵۶۹: مثنوی آینهء اسکندری) لنویدی الشیرازی، المتوفی ۹۸۸ المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو مثنویه الخامسة من خمسته الأولی، کما مر، ویوجد فی ۲۸۵۰ بیت فی (دانشگاه: ۲۴۲۵) من القرن الحادی عشر.
(۵۷۰: مثنوی آینهء عبرت) لالفت الأصفهانی، محمد کاظم (۱۲۵۳ - ۱۲۹۹ إلی ۱۳۰۶) المذکور فی (۹: ۹۰) مثنوی عرفانی ووصف الحال، وذکر فیه بعض مسافراته. رأیت منه نسخة فی (الملک: ۵۱۵۲) بخط نسب إلی الناظم ضمن دیوانه تاریخ کتابته ۱۳۱۳ (؟). أوله:
ای نامه نگار خامهء من * نام تو مراد نامهء من (۵۷۱: مثنوی ابتهال العاشقین) لشاعر یتخلص ب (فدایی) وتاریخ نظمه اسم الکتاب = ۱۱۸۳. أوله:
دل همان سرگرم داغ افروزیش * باده در آهنگ عالم سوزیش چرخ در بسته بروی مهر وماه * یا به مرگ صبح پوشیده سیاه آخره:
سال نظمش راست تاریخی گزین " * ابتهال العاشقین " الکاملین ای (فدایی) خط نومیدی مخوان * هست دریاهای رحمت بیکران.. ای خدای بحر بخشش، قطره بین * لا تردن " ابتهال العاشقین"
(۱۰۸)

مفاتيح البحث: الوفاة (۱)، النوم (۱)

صفحه ۱۱۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۰۹

يوجد ضمن جنگ في (دانشگاه: ۸ / ۲۸۹۶) بخط أحمد بن محمد طاهر كتابتها ۱۲۱۳ - ۱۲۱۸ بخوى. كما في فهرسها.

(۵۷۲: مثنوى أبر گهر بار) لأرشدى الهروى، من شعراء القرن الحادى عشر مثنوى في قبال " مخزن الاسرار " للنظامي، فهو أيضا ممن لم يذكره " هفت آسمان " فيمن تتبعوه نظمه باسم عباسقلى شاملو الذى تولى مقام بيگلربيگى بخراسان بعد وفاة أبيه حسن خان بن حيسنخان شاملو في ۱۰۴۹. وفى أوله ديباچة منظومة ومنثورة، أول المثنوى:

بسم الله الرحمان الرحيم * رشحهء أول زسحاب قديم آخره:

پخته نگردد بسخن فكر خام * ختم شد اينجا سخنم والسلام وبعد حمد الله ونعت النبى يمدح الأئمة الاثنى عشر:

هيچيك از منقبت شاه دين * دم نزدند از ره فضل مبين من قدمى چند فراتر زدم * حلقه زاخلاص برين در زدم داد مرا فكرت انديشه زا * خلعت مداحى آل عبا يوجد منه نسخة في (الرضوية: ۱۳۳ أدبيات) تاريخ كتابته نصف شعبان ۱۰۹۱ فصل ذكره گلچين المعاني في فهرسه، وقال: أنه نظمه قبل ۱۰۴۹.

(۵۷۳: مثنوى ابله نامه) لتائب التبريزى، مر بعنوان " مثنوى " تائب التبريزى (۱۹: ۸۳).

(۵۷۴: مثنوى ابكار خيال) لميرزا حبيب الله الدنبلى الخوئى، المتخلص ب حبيب وتنبل مولى ثم لسان، المذكور في (۹: ۹۴۱) منظومة عرفانية في أربعة آلاف بيت، يتضمن حوادث تاريخية عصر مظفر الدين ميرزا وليعهد بتبريز باستعارة (حاجى نظر) عن بعض الزعماء. أوله:

باصفا مشاط ابكار خيال * پرهيز خراط لؤلؤى مقال يوجد منه نسختان في (المجلس: ۸۸۷ و ۸۸۸) في أربعة آلاف بيت واحتمل (۱۰۹)

مفاتيح البحث: النصف من شعبان (۱)، أحمد بن محمد (۱)، خراسان (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۱۲

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۱۰

مؤلف الفهرست أنه غير تامة.

(مثنوى أحسن القصص) بالأردوية، مر في (۱: ۲۸۸).

(۵۷۵: مثنوى أحكام المحبين) أو " أحكام المحبين من بيان حقايق أحوال سيد المرسلين " لپير جمال الأردستاني، المتوفى ۸۷۹ المذكور في (۹: ۱۶۱) مثنوى عرفاني وفيها بنود منثورة. رأيت منه نسخا منه (الملك: ۵۴۰۱) ضمن كلياته من القرن العاشر. أوله: [قال الله تعالى لو أنزلنا هذا القرآن على جبل..

مژده مژده، مژده أي دلداد گان * كامد آن يارى ده افتادگان وأخرى (الملك: ۵۱۱۰ أيضا ضمن كلياته، كتابته ۱۲۳۹ ونسخة في (سپهسالار: ۲۲۹).

(۵۷۶: مثنوى أحمد ومهستى) لجوهرى زرگر، البخارائى الأصل الذى تلمذ على الأديب صابر (م ۵۴۶) المذكور في (۹: ۲۱۱) وهو في قصة أحمد ومهستى وقيل: أنه للنظامي لا الجوهرى.

(۵۷۷: مثنوى في أحوال فتح على شاه) لشاعر يتخلص ب (ناشى) يوجد في (المليئة: ۲۸۱) بخط من عصر الناظم.

(۵۷۸: مثنوی فی أحوال الهند) لسرخوش اللاهوری، محمد أفضل المذکور فی (۹: ۴۳۹).

(۵۷۹ مثنوی فی اختلاجات الأعضاء) فی حدود ۲۲۰ بیت، رأیته فی (الملک: ۳۲۰۴) ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۹۴ جاء فی أوله أنه کان منثورا فنظمه وجاء فی آخره تاریخ النظم ۶۷۵ وتخلص بدر جاجرمی. فیحتمل أن یکون بدر الدین الجاجرمی المذکور فی (۹: ۱۲۸) ورأیته فی (الملک: ۳۶۵۱) جاء فیها جرجانی بدلا عن جاجرمی. أوله:

شکر وحمد وسپاس یزدان را * آفریننده أین تن وجان را صانع ومبدع نشیب وفراز * خالق وکر دگار بنده نواز آخره:

(۱۱۰)

مفاتیح البحث: القرآن الکریم (۱)، الهند (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۱۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۱۱

ششصد وپنج بود با هفتاد * که بطبع سخن أین جواب بزاد باد از أو شاد بدر جاجرمی * یابد از فضل إلهی دل گرمی دین ودنیا مراد حاصل باد * بر چنین طبع ونظم مایل باد رأیته أیضا فی (الملک: ۳۶۵۱) کتابة المجموعة ۱۲۴۱ ویوجد عند (أصغر المهدوی:

۴۸۲ ") اختلاجات أعضاء " ضمن جنگ نسب إلی بدر الدین الجاجرمی تاریخ کتابتها ۱۲۵۱ لم یذکر فی فهرس المکتبة خصوصیتها من أنها منظومة أو منثورة.

(اختیارات مسیر القمر) أو " اختیارات المهمات ۱: ۳۶۸ " للخواجه نصیر الدین الطوسی، لکل برج من البروج ثلاث أبیات، نسبه الکاشفی إلیه فی " اختیارات النجوم " له وأوردها بعینه نجیب الدین الأصفهانی فی " أصول الملحمة " المطبوع وذکرناه فی (۱: ۳۶۸) بعنوان " اختیارات المهمات " وذکره الأستوری فی (۲: ۵۴) ونسخة شایعة منه (سنا: ۲۳۲۸) من القرن التاسع، ویوجد عند (علی أصغر المهدوی: ۲۶۷) کتابتها ۱۰۸۷ و (دانشگاه: ۳۰۲) کتابتها ۱۱۱۱ کما فی فهارسهم. أوله:

هر گهی آید بتقدیر خدای لم یزل * جرم مه در خانهء مر یخ یعنی در حمل (۵۸۰: مثنوی فی الأخلاق) لبعض الأدباء مرتب علی أبواب.. ما فیها الاحسان.. رابعها فی التواضع ۵ - الرضاء ۶ - القناعة ۷ - التوبة ۸ - الصبر والشکر، رأیته عند الشیخ محمد صالح الجزائری فیما یقرب من ثلاثة آلاف بیت فی کل باب حکایات لطیفة.

(مثنوی فی الأخلاق) لعزلتی الخلخالی، مر فی (۱۹: ۹۳).

(منظومة أخلاق الأولیاء) لأبی الحسن الجاجرمی، مر فی (۱: ۳۷۲) نظمه لولده فی ۳۵۰ بیتا فی ۱۲۳۹، وهذا غیر " برکات القائم " له فی الأخلاق أوله بعد الخطبة.

همه کارت بوفق ومصلحت باد * زتو دین خدارا تقویت باد یوجد فی (دانشگاه: ۲۶۰۶) بخط الشاعر کتابتها ۱۲۳۹ کما فی فهرسها.

(۱۱۱)

مفاتیح البحث: نجیب الدین (۱)، القناعة (۱)، التواضع (۱)

صفحه ۱۱۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۱۲

(۵۸۱: مثنوی أخلاق شاهی) لشاعر یتخلص ب (غباری) وهو فی السیر والسلوک، نظمه باسم أحد سلاطین آل عثمان ومصطفی پاشا صدر الأعظم، یحثهم فیه علی تسخیر بغداد، راجعه. رأیته فی (الملک: ۲۵۱۹) ضمن مجموعة کتابتها ۱۰۳۶ - ۱۰۳۷ مع " حسن ودل "الترکیة. أوله:

عقـده گشای گره‌ء کاف ونون * آنکه ز وصـفش عجز الواصـفون آنکه دمـد روح بهر انس وجان * ناطقهٔ را نطق نهد در زبان وهو فی حدود ألف وثلاثمائة بیت.

(۵۸۲: مثنوی أربعین) للمیرزا وصال الشیرازی، أوله:

أین تو معمار أین شگرف بنا * نه که تو هم بنا وهم بنا أورد بعضه " ریاض العارفین: ۶۲۲."

(۵۸۳: مثنوی فی الإرث) فارسیهٔ فی ۷۳ بیتا، رأیتها مستعجلا فی (الملک: ۷۱۲) ضمن مجموعهٔ تاریخ کتابتها ۹۷۴. أوله:

بعـد حمـد خـدای بی همتا * وزپی نعت سـید دو سـرای (۵۸۴: مثنوی اردیبهشت) لسـروش الأصـفهانی، المیرزا محمـد علی المتوفی ۱۲۸۵ المذکور فی (۹: ۴۴۳). نظمه فی الأربعین من سنه فی أحوال الرسول (ص) علی ما فی " حیاهٔ القلوب " للمجلسی وجاء فیه:

کنم نام أین نامه " اردیبهشت * " بیارایم أو را چو خرم بهشت أوله:

أبر پاک یزدان فراوان سپاس * که ما را ز أهریمنان داشت پاس یوجد منه نسخهٔ فی (أدبیات: ۳۴ ب) من القرن الثالث عشر کما فی فهرسها. وطبع مع " روضهٔ الاسرار " له ضمن المجلد الثانی من دیوانه بمباشرهٔ الدکتور محمد جعفر محجوب.

(۱۱۲)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، مدینهٔ بغداد (۱)، النوم (۱)

صفحه ۱۱۵

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۱۳

(۵۸۵: مثنوی أرفع نامه) للسید شرف الدین القزوینی، المشهور ب نسیم شمال (رشت ۱۲۸۸ - طهران ۱۳۵۳) المذکور فی (۹: ۱۱۸۶) طبع مع " مثنوی طول عمر " تقریظا علیه فی ۱۳۱۲ ش و ۱۳۱۵ ش.

(۵۸۶: مثنوی أزهار گلشن) لمیرزا إبراهیم أدهم التویسرکانی ابن المیرزا رضی الارتیمانی، المذکور فی (۹: ۶۴) أو إبراهیم بن محمد بن إبراهیم الـبردعی التبریزی (۸۳۰ - ۹۴۰) المذکور فی " دانشـمندان آذربایجان: ۳۱۸) منظومـهٔ عرفانیهٔ فی جواب مسائل سـئل عنه علی طراز " گلشن راز " للشـبستری مع عناوین إشارهٔ وتمثیل وتـذکرهٔ. وکان للناظم مراد باسم السـید أحمـد، واحتمل ابن یوسف أن یکون السید أحمد هذا هو البخاری الحسینی المتوفی ۹۲۲ وجاء فی اسمه:

بنـامش زد رقم " أزهـار گلشن * " که هست أو گل گلزار " گلشن " ویوجـد منها فی (دانشـگاه: ۴۸۰۲) ذکر فی فهرسـها بعنوان" درهٔ التاج " کما انتبهنا به گلچین المعانی. ورأیت منه نسخهٔ فی (المجلس: ۵۹۲۸) کتابتها ذی حجهٔ ۱۲۵۰. أوله:

بنـام آنکه از أنوار هسـتی * دو عـالم را بلنـدی داد وپستی.. نخستین نظم بود أین " درهٔ التـاج * " که درج أین عبـارت کردم ادراج ویوجـد منه فی (المجلس: ۰۰) بخط من القرن العاشـر، کما فی فهرس الخطیـهٔ للسـیدهٔ راسـتکار، وأخری أیضا (المجلس: ۱۱۵۱) من القرن الثالث عشر فی حدود ألف وأربعمائهٔ بیت. وفی (الملیهٔ تبریز: ۳۳۳۲) غیر مؤرخهٔ ذکر فی فهرسها أنه لإبراهیم غمگین.

(۵۸۷: مثنوی استقامت نامه) لپیرجمال الأردستانی المذکور آنفا (۱۹: ۱۱۰) أیضا عرفانی وعناوین منثورهٔ. أوله:

اسـتقم دل که باز حسن حبیب * میکند عشوه‌ها بعشق غریب یوجد منه فی (المجلس: ۱۱۳۲) ضمن کلیاته بخط علی أشرف بن علی کتابته

(۱۱۳)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۱)، آذربیجان (۱)، إبراهیم بن محمد (۱)، الحج (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۱۱۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١١٤

١٢٣٥. و (دانشگاه: ۵۱۲۴) كما في فهرسهما.

(۵۸۸: مثنوى أسرار الأنوار) في مناقب الأئمة، للشاعر المؤرخ الميرزا محمد تقى خان سپهر مؤلف " ناسخ التواريخ " نقل كثيرا عنه في " مجمع الفصحاء ج ٢: ١٧٧ " ومر له " مثنوى ١٩: ٨٨."

(۵۸۹: مثنوى أسرار دل) لابن همام الشيرازى، الذى نظم تفسير سورة الياسين الموسومة ب " روضة القلوب " في ٩٠۴. وهو منظومة عرفانية، يوجد ضمن كلياته في (دانشگاه: ۵ / ٢۶۵۴) من القرن العاشر، ومعه: شرح حديث كميل روضة القلوب، أسرار دل، شهادتنامه، تحفة الملوك، مصابيح الهدى، فتحنامه ترجمة الأربعين ضمن كلياته. كما في فهرسها.

(۵۹۰: مثنوى أسرار الشهود) لشمس الدين محمد بن يحيى النور بخشي اللاهيجى (٧٩۵ - ٨۶٩) المذكور في (٩: ٧۶) مثنوى عرفانى في السير والسلوك وحكايات أخلاقية في حدود ثلاثة آلاف ومائتين بيت. أوله:

هست بسم الله الرحمان الرحيم * مصحف آيات أسرار عظيم لم يسم باسم وهذا ما انتخبه هدايت. ويوجد منه في (سپهسالار: ٧٠٧۶) بخط حضرتعلى ابن محمد عرب الخراسانى تاريخها ١٠ شوال ١٠۴١ وأخرى في (دار الكتب القاهرة: ٣ مجاميع الفارسى) بخط محمد بن مصطفى الواعظ كتابته ١١١٣ وأيضا (سپهسالار: ٢۴۶) عليها تاريخ ١١٨٢ و (المجلس: ١١٨٧) بخط محمد بن فاضل السبزوارى كتابتها ١٢١٨ كما في فهارسها.

(مثنوى أسرار نامه) لفريد الدين عطار النيشابورى (۵١٢ - ۶٢۵ أو ۶۵٩) المذكور في (٢: ۵۶ و ٩: ٧٢٩) مثنوى عرفانى وحكايات أخلاقية، عدد أبياتها بين ٢۴٠٠ - ٣٢۵٠ باختلاف النسخ. وفى النسخ الجديدة الكتابة قسم إلى ثلاثة عشر مقالة وخاتمة، وأما في النسخ القديمة فغير مبوبة. طبع في ١٢٩٨. أوله:

بنام آنكه جانرا نور دين داد * خرد را در خدا دانى يقين داد رأيت نسخا منه في (الملك: ۵٩۵۵) ضمن كلياته تاريخ كتابتها ٢٨ صفر ٨١٩ مذهبة

(١١۴)

مفاتيح البحث: شهر شوال المكرم (١)، محمد بن يحيى (١)

صفحه ۱۱۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١١۵

ويوجد في (هاروارد - فرانسيس هوفر) كتابتها ٨٢٧ و (المجلس: ١١۴٧) بخط حسين بن محمود المشهور بخاصة ضمن كلياته المؤرخة ٨٣٧ - ٨۴٠ و (أصغر المهدوى:

٨٨۴) ضمن كلياته المؤرخة شعبان ٨۴۴ مذهبة مصورة و (المتحف البريطانى:

or ١١٣٢۵) كتابتها ٨۶٢ و (مهدى بيانى) بطهران بخط أمر الله بن حاج شيخ أويس النخجوانى ٩٠١ و (الملك: ۵٠۶٢) ضمن كلياته المؤرخة ٩۵۶ مذهبة وغيرها كما في الفهارس.

(۵٩١: مثنوى أسرار الولاية) لحبيب، المذكور في (٩: ٢٢٩) يوجد في (الملك) كما مر.

(۵٩٢: مثنوى أسرار الولاية) لبعض الأصحاب من القرن الثالث عشر وفيها حكايت عن هرات في زمن دولت محمد شاه عليه الرحمة وقعت في ١٢۶٠. مثنوى في السير والسلوك. يشرح أولا حديث ما الحقيقة ثم ولاية على (ع) وغزواته أوله:

أين شنيدستى كه شه مولى على * سر خود با (چه) بگفت از پر دلى آمد از (چه) نى برون وآه گفت * سرحق را از دم الله گفت رأيت منه في (الملك: ۴٨۵٨) بخط آمحيى ضمن مجموعة مؤرخة ١٣٠۴.

(۵۹۳: منظومهٔ فی الأسطرلاب) لشیخ محمد وسیم بن أحمد. أوله:

قبل الصلوات والتحیات * بر سید خلق وخیر سادات.. شد أمر که بنده (ابن أحمد) * بر أسطرلاب شرح بندد!

یوجد منه نسخهٔ فی (دانشگاه: ۱۵۴۲) بخط أحمد أو رامی نوتشتی، کتابته رجب ۱۲۱۸ کما فی فهرسها.

(۵۹۴: مثنوی إسکندر نامه) لضمیری الأصفهانی، کمال الدین حسین وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ المذکورهٔ فی (۷: ۲۶۰).

(۵۹۵: مثنوی إسکندر نامه) لفضل الله. جاء فی فهرست المتحف البریطانی ضمن الرسائل الحروفیهٔ الفارسیهٔ المنظومهٔ المرقمهٔ (or ۱۱۹۸۳).

(۱۱۵)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، شهر رجب المرجب (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، الصّلاهٔ (۱)

صفحه ۱۱۸

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۱۱۶

(۵۹۶: مثنوی إسکندر نامه) لناصری الکرمانی، المذکور فی (۹: ۱۱۵۸) نظمه باسم ظل السلطان بن ناصر الدین شاه حاکم أصفهان. یوجد نسخهٔ منه فی (أدبیات: ۲۸۲ حکمت) من القرن الثالث عشر. ونسخهٔ عند (فخر الدین النصیری: ۲۲۵) کتابتها ۱۳۰۵ فی ۱۷ ورقهٔ وکل منها تشتمل ۲۸ بیتا. أوله:

دهمین از کیان سکندر بود * کز هنر از همه فزونتر بود (مثنوی إسکندر نامه) لنظامی الگنجوی مر تفصیله فی (۲: ۶۱ و ۹: ۱۲۰۷) ونسخه شایعهٔ ضمن "پنج گنج" ومستقلا.

(۵۹۷: مثنوی فی أسماء الله الحسنی بالمعما) رأیته فی ۶۲ بیتا عند السید حسین الشهشهانی الأصفهانی بطهران، یحتمل أن یکون للمیر حسین المعمائی النیشابوری، المتوفی) ۹۰۴ المذکور فی (۹: ۵۳۳) بعنوان تخلصه شفیعی.

حیث جاء فی آخر النسخهٔ المذکورهٔ.

سوی فضلت چون (شفیعی) راست روی * آخر از جود تو دارد گفتگوی (۵۹۸: مثنوی إشارات حسینیهٔ) لعنقا الطالقانی، جلال الدین أبی الفضل علی (۱۲۶۶ – ۱۳۳۳) المذکور فی (۹، ۷۷۴).

(مثنوی اشتر نامه) لحسینی القزوینی، محمد حسین (۱۱۸۴ – ۱۲۴۹) المذکور فی (۲: ۱۰۰ و ۷: ۲۵۷ و ۹: ۲۵۴) مثنوی عرفانی، وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ فی أربعین مقالهٔ. طبع ضمن خمسته فی ۱۳۲۴ بشیراز. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * قادر وغفار وقدیر وقدیم رأیتها فی (الملک: ۵۲۹۳) بخط محمد إسماعیل الشیرازی ۱۲۴۳ ضمن خمسته المؤرخهٔ ۱۲۴۳ ویوجد فی (المجلس: ۸۸۹) کتابتها ۱۲۳۸ و (سپهسالار: ۱۳۶) مؤرخهٔ ۱۲۳۲ و (الملک: ۵۲۹۵) وسپهسالار: ۳۸۵) کلاهما من القرن الثالث عشر، کما فی فهارسها.

(۱۱۶)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، مدینهٔ إصفهان (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، جلال الدین (۱)، الجود (۱)

صفحه ۱۱۹

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۱۱۷

(۵۹۹: اشترنامه) لفرید الدین عطار النیشابوری (۵۱۲ – ۶۲۷ أو ۶۵۹) المذکور فی (۹: ۷۲۹) مثنوی عرفانی فی حدود ثلاثهٔ آلاف

وستمائة بيت، ووجه تسميته باشتر (جمل) هى انه كما يصل الجمل الحاج إلى الكعبة فالمثنوى يهدى السالكين إلى الكعبة الحقيقى، وفى نسخة المتحف البريطانى سمى ب " خرد نامه. " أوله:

ابتدا برنام حى لا يزال صانع أشياء وأبداع وجلال (جمال) ونسخة عند (على أصغر المهدوى: ٨) ضمن مجموعة المؤرخة ٢٧ شوال ٨٠٩ ورأيتها فى (الملك: ۴٩٣٧) من أوائل القرن الثانى عشر.

(۶٠٠: مثنوى أشعهء شعاعية) لشعاع الشيرازى، الميرزا محمد حسين (١٢٩٨ - ١٣۶۴) المذكور فى (٩: ۵٢۶). نظمه فى ١٣١۶ وطبع بإيران، ويوجد منه فى (أدبيات: ٣٠۴ حكمت) كما فى فهرسها.

(مثنوى أشك نامه) لشاه داعى الشيرازى، يأتى بعنوان " مثنوى عشقنامه."

(۶٠١: منظومهء أصحاب بدر) لصالحى أفندى، شارح " مثنوى المعنوى. " ذكر فى فهرس المتحف البريطانى ضمن منظوماته الحروفية الفارسية برقم (or ۶٢٩۵) مع الشرح المذكورة بخط من القرن الثالث عشر. راجعه.

(۶٠٢: مثنوى فى أصول الدين) لبعض الأصحاب فى أبواب وفصول:

١ - فى الواجب الوجود (١٢ فصلا) ٢ - فى العدل (۶ فصلا) والخاتمة فى مودة الآل (ع). أوله:

قدرت واجب الوجود لذات * هست شامل بجمله مقدورات زانكه نسبت بقادر ومقدور * مانعى نيست از عموم ظهور آخره:

مثلى چند هم قريب باين * هست از باقى أئمهء دين

(١١٧)

مفاتيح البحث: أهل بيت النبى صلى الله عليه وآله (١)، دولة ايران (١)، شهر شوال المكرم (١)، أصول الدين (١)

صفحه ۱۲۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١١٨

رأيته عند (النصيرى: ٩) سقطت من أواسطها ومشوشة من حيث التصحيف مذهبة من القرن العاشر والموجود فى حدود خمسمائة بيت.

(۶٠٣: مثنوى أصول شش قلم) لمحمود السبزوارى الخطاط المذكور فى (٩: ١٠١٠) وفصلنا هناك منظومته هذا الذى نظمه فى ٨۶۶ (= أصول شش قلم).

(۶٠۴: مثنوى اعتراف نامه) لتائب التبريزى، مر ضمن " مثنوى " تائب (١٩: ٨٣).

(۶٠۵: مثنوى افتخار نامهء حيدرى) لميرزا مصطفى صهبا الآشتيانى المقتول ١٣٢٧ المذكور فى (٩: ۶٢٢) وهو من المنظومات الحماسية الدينية الفارسية فى مجلدين: الأول فى ذكر غزوات النبى (ص) والثانى فى الحروب التى وقعت بعد وفاته، فى ثمانية عشر ألف بيت، فرغ منه فى ١٣٠۴ وطبع فى ١٣١٠ وثانيا بعنوان المجعول " حملهء حيدرى."

(۶٠۶: مثنوى افسوس (افسون) نگار) لثاقب، مثنوى فى حدود ١٠٢ بيتا رأيتها فى (الملك: ۶٢۴٠) ضمن ديوانه من القرن الثالث عشر أو الرابع عشر. أوله:

شنيد ستم زقول نكته سنجى * نهان در حال شوريده گنجى آخره:

چو (ثاقب) گفت " افسوس نگارش * " كه گردد داستان روزگارش (مثنوى اقبال نامه) للنظامى الگنجوى وهو القسم الثانى من " إسكندر نامه ٩: ١٢١٠ " له.

(۶٠٧: مثنوى أكبر نامه) الفيضى الهندى، أبى الفيض بن مبارك (٩۵۴ - ١٠٠۴) المذكور فى (٩: ٨۵۵) وهو أحد مثنوياته الخمسة ولكنه لم تتم. (٧: ٢۶٢) وذكر فى " هفت آسمان " نقلا عن خاتمة المنثورة لأبى الفضل العلامى، الذى انشاه ل " مركز الأدوار " له

انه فی قبال " هفت پیکر " للنظامی فی خمسة آلاف بیت.

(مثنوی الهی نامه) لحسینی القزوینی الشیرازی، محمد حسین (۱۱۸۴ -

(۱۱۸)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)

صفحه ۱۲۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۱۹

۱۲۴۹) المذکور (۲: ۲۸۴ و ۹: ۱۵۴) وهو أحد مثنویاته الخمسة، فی حدود ۹۱۲ بیت، نظمها فی ۱۲۲۹، أوله:

بنام خداونـد بالا وپست * که مخمور اوینـد هشیار ومست رأیتها فی (الملک: ۵۲۹۳) بخط محمد إسـماعیل الشیرازی ضمن خمسته المؤرخة ۱۲۴۳ ویوجد فی (المجلس: ۸۹۰) احتمل انه بخط الناظم، کما فی فهرسها، ومر للناظم " اشترنامه ۱۹: ۱۱۶."

(۶۰۸: مثنوی الهی نـامه) لسـاقی الخراسـانی، الحـاج محمـد زمـان بن کلب علی خان جائر الکلاتی، المتوفی ۱۲۸۶ المـذکور فی (۹: ۴۱۶). وله مثنوی " سلسلهء مشایخ طریقت " الآتی ذکره. یوجد منه ضمن دیوانه فی (المجلس:

۹۹۰) کما فی فهرسها.

(۶۰۹: مثنوی الهی نامه) لسـنائی الغزنوی (حدود ۴۶۴ - ۵۲۵) المذکور فی (۹: ۴۷۱) وهو انتخاب من " حدیقـة الحقیقة " راجع (۶: ۳۸۲) وطبع بعنوان " لطیفة العرفان " فی ۱۳۱۶.

(۶۱۰: مثنوی الهی نامه) لفرید الدین عطار النیشابوری، المذکور فی (۱۹: ۷۲۹) مثنوی فی الحکایات العرفانیة فی ۲۱ مقالة، فی حدود سبعـة آلاف بیتا. ونسـخه شایعـة تختلف فی أولها، رأیت منه نسـخا منه فی (الملک: ۵۹۵۵) ضـمن کلیاته المؤرخة صفر ۸۱۹ مذهبة ویوجـد عند (أصـغر المهدوی: ۸۸۴) ضـمن مجموعـة المؤرخة ۸۳۴ المذهبـة و (المجلس: ۱۱۴۷) بخط حسـین بن محمود المشـهور بخاصة تاریخها ۸۳۷ أول هذه النسخة:

بنام کردگار هفت أفلاک * که پیدا کرد آدم از کف خاک و (الملک: ۶۳۳۰) من أوایل القرن التاسع - وأول هذه النسخة:

بنام آنکه ملکش بی زوالست * بوصـفش نطق صاحب عقل لالست ونسـخة عنـد سـلطانی البهبهانی تاریـخ ۸۷۳ أولهـا یطابق ما ذکر آنفا. ورأیت منه أیضا فی (الملک: ۵۰۶۲) ضمن کلیاته المؤرخة ۹۵۶. أوله:

(۱۱۹)

مفاتیح البحث: الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۲۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۲۰

"الهی نـامه " را آغاز کردم * بنامت نامه را سـرباز کردم (۶۱۱: مثنوی الهی نامه) أو " محبوب القلوب " لگل محمـد صاحب عالی طبع بالهند فی ۱۸۹۱ م.

(ألف لیلة ولیلة) یأتی بعنوان " مثنوی فی نظم ألف لیلة ولیلة."

(۶۱۲: مثنوی ألفیة) لحسـین بن عبد الله الخویی الحسینی، الذی کان حیا فی ۱۲۶۰ وهو مثنوی عرفانی وعناوین مشروحة بالنثر العربی رأیته فی (الملک:

۵۲۳۲). أوله: [فی الافتتاح بحمدک المحمود وطلب العفو عن..

ای بحمدت افتتاح هر ثنا * وی زتو تسدید جوی از هر خطا آخره:

بهر أین " الفیه " تاریخ از هجا * گفت ساقی غین ورا ونون وجا بخط الناظم کتابته ۲۰ رجب ۱۲۶۰.

(۶۱۳: مثنوی الفیهء عینکی) لحجهٔ الاسلام المیرزا محمد تقی نیر التبریزی المذکور فی (۹: ۱۲۴۱) وذکر فی " دانشمندان آذربایجان: ۳۵۹ " انه نظمه مشترکا مع ملا باشی الطسوجی المذکور فی (۹: ۱۰۹۶) ای خمسمائهٔ بیت منها لطسوجی هذا ونصفها الاخر لحجهٔ الاسلام.

(۶۱۴: مثنوی ألفیهٔ الفنون) لمحمد صادق الطبیب الطهرانی، المذکور فی (۹: ۵۷۹).

(۶۱۵: مثنوی أنبیاء نامه) للشیخ إبراهیم بن الحسن النقشبندی، المذکور فی (۹: ۵۰۶) وذکر فی فهرس المتحف البریطانی ضمن المثنویات الفارسیهٔ منظومهٔ بهذا العنوان ونسبها إلی إبراهیم جبرتی برقم (or ۷۸۶۱) من القرن الحادی عشر وذکر فی " فهرس اته: ۶۱ "منظومهٔ بهذا الاسم لأبی إسحاق إبراهیم بن عبد الله الباله الحسنی الشبستری العیانی، فی تاریخ الرسل قبل الاسلام.

(مثنوی أنبیاء نامه) للقاضی انوی، برهان الدین أو نصر، یأتی باسمه " مثنوی أنیس القلوب."

(۱۲۰)

مفاتیح البحث: شهر رجب المرجب (۱)، إبراهیم بن عبد الله (۱)، آذربیجان (۱)، إبراهیم بن الحسن (۱)، الهند (۱)، الطب، الطبابهٔ (۱)

صفحه ۱۲۳

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۲۱

(۶۱۶: مثنوی انتقامیهٔ) فی قصهٔ ضریر الخزاعی وقصص فی الانتقام من قتلهٔ الحسین (ع)، لطفان شاه بن نظام القمی الشاهرودی، نظمها باسم أبو الغازی سلطان حسین میرزا بایقر (۸۷۸ - ۹۱۲) فی محرم ۸۸۴. أوله:

بنام خداوند فرد کریم * خدایی که بخشنده است ورحیم یوجد منه نسخهٔ فی (الهیات: ۸۷ د) بخط محمد صالح المعلم الطالقانی ضمن مجموعهٔ المؤرخهٔ ۲ محرم ۱۲۴۷ وفی (أدبیات: ۱۱۳ ج) بخط نور الله بن حبیب الله ما فی بایروند کتابتها ۱۳۰۳ کما فی فهارسها.

(۶۱۷: مثنوی أندرز نامه) لعارف ایکی، سراج الدین حسن (ایجه ۹۷۶ - بنگاله ۱۰۲۸) مثنوی فی ۲۳۰۰ بیتا فی وصف وطنه شبانگاره وایک، کما مر تفصیله فی (۹: ۶۶۶) نقلا عن " میخانه: ۴۲۱."

(۶۱۸: مثنوی انصاف نامه) لتائب التبریزی، مر ضمن " مثنوی " تائب (۱۹: ۸۳).

(۶۱۹: مثنوی أنفس وآفاق) للسید إبراهیم الکازرونی، المذکور فی (۹: ۱۱۴۹) نقلا عن " مجمع الفصحاء ۲: ۴۹۸."

(مثنوی فی نظم أنوار سهیلی) لأمیر خسرو دارائی، یأتی بعنوان " مثنوی شکرستان."

(۶۲۰: مثنوی فی نظم أنوار سهیلی) لسودائی الأصفهانی، الآخوند ملا عبد الکریم (۱۲۸۱ - دسگرد ۳۵۲) المذکور فی (۹: ۴۷۵) وهو مثنوی فی بحر الخفیف فی اثنی عشر ألف بیت.

(۶۲۱: مثنوی أنوار قدسیه) موجود عند (الملک) راجع (۹: ۱۲۶۲).

(۶۲۲: مثنوی أنوار قلوب السالکین) لعنقا الطالقانی، جلال الدین أبی الفضل علی (۱۲۶۶ - ۱۳۳۳) المذکور فی (۹: ۷۷۴).

(۱۲۱)

مفاتیح البحث: الإمام الحسین بن علی سید الشهداء (علیهما السلام) (۱)، جلال الدین (۱)، عبد الکریم (۱)، الکرم، الکرامهٔ (۱)

صفحه ۱۲۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٢٢

(٦٢٣: مثنوى أنوار الولاية) للسيد قطب الدين محمد الحسيني الشيرازى التبريزى الذهبى، المتوفى ١١٧٣ المذكور في (٩: ٨٨٤) منظومة عرفانية أخلاقية يوجد في (المجلس: ٦٥٦٨) بخط حسن بن ملا حسن على خوشنويس، كتابتها شعبان ١٣٣٢. أوله:

بنام آنكه از برج هدايت * هويدا كرد أنوار ولايت ونسخة أخرى (المجلس: ٥٧١٥) كتابتها رجب ١٣٥٩.

(مثنوى أنوار الولاية) لهدايت، مر في (٢: ٤٤٦) والمذكور في (٩: ١٢٩٢) رأيتها في (الملك: ٥٥٤١) كتابتها رمضان ١٢٧٥. أوله:

أول وآخر بيكى نام به * عشق سر آغاز وسر انجام به (٦٢٤: مثنوى انوشيروان نامه) لرضائى، وهو قصة (دخمهء انو شيروان) والكتب وألواح الذهبية التي وجدت فيها، والمواعظ منها. نظمها في ٩٣٨. رأيت منها نسخة في (الملك: ٥٥٧١) من القرن العاشر مذهبة. أوله:

چو كلكم سرنامه را باز كرد * بنام خدا نامه آغاز كرد جاء في آخره:

كه خواهى چو تاريخ أين داستان * بجو دور عدل انوشيروان..

بتاريخ هجرت درين كهنه دشت * به نهصد وسى وهشت (؟) (٦٢٥: مثنوى انور نامه) لا بجدى الهندى، المير محمد إسماعيل ملك الشعراء، المتوفى ١١٩٢ ثاني مثنوى من مثنوياته الخمسة قابل فيها " پنج گنج " لنظامى في ١١٧٤. وذكر في " مودت نامه " له:

وازان پس رخت بستم بر دگر رآه * كشيدم سوى " أنوار نامه " بنگاه طبع مع " مثنوى مودت نامه " الآتي ذكره ب مدراس في ١٩٤٤ م بمباشرة محرم حسين محوى اللكهنرى وبعدها مكررا.

(٦٢٦: مثنوى أنيس العارفين) القاسم أنوار (٧٥٧ - ٨٣٧) ناظم " أنيس العاشقين " الآتي ذكره، المذكور في (٩: ٨٦١) مثنوى عرفاني مع مقدمة

(١٢٢)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (١)، شهر رمضان المبارك (١)، شهر شعبان المعظم (١)، محمد الحسيني (١)، الوفاة (٢)، النوم (١)

صفحه ۱۲۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٢٣

منثورة وحدود ستمائة بيت. أوله: [منت خدايرا جلت عظمته..

يا مغيث المذنبين معطى السؤال * يا أنيس العارفين يا ذا الجلال يوجد في (المتحف البريطاني: or ١١٣٦٣) مع ديوانه و " أنيس العاشقين " له كتابته ٨٦١ مذهبة. و (سپهسالار: ٢٦٦) مع ديوانه و " مقامات العارفين " له وفي (الرضوية: ١٦٧ أدبيات) بخط شاه قاسم الخطاط من القرن العاشر مذهبة كما في فهارسها.

(٦٢٧: مثنوى أنيس العارفين) لقاسمى الأردستاني المذكور في (٩: ٨٦٥) وذكره " روز روشن: ٥٤٦ " وقال: له " مثنوى أنيس العارفين. " ويحتمل اختلاطه مع قاسمى الأنوار.

(٦٢٨: مثنوى أنيس العارفين) لناخذا الشيرازى، محمد حسين المذكور في (٩: ١١٤٧) طبع بلكهنو في ١٢٩٥ على الحجر.

(٦٢٩: مثنوى أنيس العاشقين) للسيد الميرزا عبد الباقي التويسركاني المذكور في (٩: ١٢٣) نظمه وقد جاوز عمره عند نظمه الخمسين، يوجد منه نسخة بخط غلام رضا بن محمد مهدى التوى سركاني في ١٢٢٧ مع ديوانه عند الشيخ محمد على الأصفهاني بالنجف، كما مر في الدواوين.

(مثنوى أنيس العاشقين) لهدايت مر في (٢: ٤٦٢) ذكرت هنا أنه فرغ منها في ١٢٨٨ غير أنه رأيت نسخة خط الناظم في (الملك: ٦٢٢٠) عليها ١٢٤٢ أوله:

أي عشق تو چون محيط ودل فلك * سبحان الله مالك الملك (مثنوى أنيس العاشقين) لقاسم أنوار، مر في (٢: ٤۶٢) والمذكور في (٩: ٨۶١) يوجد في (المتحف البريطاني: ١١٣۶٣ or) مع " أنيس العارفين " المذكور آنفا. كما في فهرسها.

(۶٣٠: مثنوى أنيس القلوب ") أنبياء نامه " لقاضى أنوى، برهان الدين أبو نصر، وبما أنه في قبال " شاهنامه فيحتمل أنه " مثنوى " مر تفصيله

(١٢٣)

مفاتيح البحث: مدينة النجف الأشرف (١)

صفحه ۱۲۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٢٤

في (٩: ٨۶٧).

(۶٣١: مثنوى في أوقاف القرآن) طبع بآخر " متاع الوارثين " المذكور آنفا (١٩: ۶١) في ١٣٢٣.

(مثنوى بابا كوهى ودختر ملك) لرامي، يأتي بعنوان " مثنوى قصة (" ... ۶٣٢: مثنوى باده‌ء وحدت) لمحمود ميرزا ابن فتح على شاه القاجار، المذكور في (٩: ١٠١١) وهو انتخاب من " مثنوى المعنوى " مع مقدمة منثورة، ذكر فيه سبب تأليفه وتاريخ فراغه جمعة ١٢۶١، جمعه لمحمد شاه القاجار.

يوجد منه نسخة في (الملية: ٨٩) من القرن الثالث عشر، عليها خاتم ناصر الدين شاه. كما في " نسخه هاى خطى ۴: ٢١۴."

(۶٣٣: مثنوى بازنامه) لأمير خسرو الدهلوى (۶۵١ - ٧٢۵) المذكور في (٩: ٢٩٣) مثنوى في حدود ٢٢٠ بيتا يوجد في أكثر نسخ " غرة الكمال " من دواوينه. وأشار فيه إلى ملك زمانه ومدحه.

(۶٣۴: مثنوى بازنامه) لأمير شكار ومربى أنواع الصقر، نظمه باسم سلطان يعقوب بن سلطان حسين بهادر خان، الذى كان من أحفاده مير سيد شريف الگرگاني في ستين بابا. أوله:

شكر وحمد وسپاس خالق پاك * كافريد آدمى زمشتى خاك يك كف خاك را مصور كرد * بعد از آنش بجان منور كرد.. كاتبش چون بنامه خامه نهاد * نام أين نسخه " باز نامه " نهاد يوجد في (دانشگاه ۴ / ٣٠۶۵) ضمن مجموعة كتابتها ١٢٧۵، كما في فهرسها.

(مثنوى باغ ارم) ترجمة إلى الأردوية ل " مثنوى المعنوى " مر في (٣: ١٠).

(مثنوى باغ مؤمنين) للسيد محمد، المتخلص ب (وزير) مر في (٣:

١٠ و ٩: ١٢۶٧).

(۶٣۵: مثنوى بتخانه‌ء سومنات) لحكيم كوچك القمى، القاضى محمد سعيد

(١٢۴)

مفاتيح البحث: القرآن الكريم (١)، النوم (١)

صفحه ۱۲۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٢۵

المذكور في (٩: ۴۵١) يوجد في (دانشگاه: ٢۴۴۴) ضمن مجموعة كتابتها ١١٨٩ - ١١٩۵ كما في فهرسها.

(مثنوى بحر الاسرار) لمظفر عليشاه الكرماني، الميرزا محمد تقى المذكور في (٩: ۶۴٨) مر في (٣: ٢٩ و ١٢: ١٢٩). مطبوع. أوله:

باء بسم الله الرحمان الرحیم * هست مفتاح در گنج حکیم نسخا شایعهٔ: (إلهیات: ٢٧۶ د) کتابتها ١٢٣۴ و (الملیهٔ: ٣۶١ ف) کتابتها ١٢٣٨ و (دانشگاه: ١١٧٩) کتابتها ١٢۵٩ و (الملک: ۵٢٧٨) ۴ رجب ١٢٧۴ و (دانشگاه:

١۴۴٧) ١٨ شوال ١٢٧٨ و (الرضویهٔ: ٢۵۶ تفسیر) ٢٩ ذی قعدهٔ ١٢٧٨ و (الملک:

۵۴۶۵) ١٢٨۴ وغیرها. کما فی فهاسهم.

(مثنوی بحر البکاء) للتنکابنی، مر فی (٣: ٣٢) (۶٣۶: مثنوی بحر الحقایق) لرضا قلیخان هدایت، المذکور فی (٩:

١٢٩٢) مر فی (٣: ٣۶)، أوله:

نام والای ایزد ذوالمن * هست موج نخست بحر سخن چونکه آن بحر موج زن آید * موج آغاز نام أو شاید رأیتها فی (الملک:

۵۴۶٣) کتابته ج ١ / ١٢۵٧.

(۶٣٧: مثنوی بحر الحقایق فی کشف الدقایق) لگلشنی البردی، إبراهیم بن محمد بن إبراهیم، المذکور فی (٩: ٩٣۴) یوجد فی (دار الکتب القاهرهٔ: ٢ تصوف) کتابته ٩٧۵ فی ٣٨٣ ص ١٩) سطرا، کما فی فهرسها. أوله:

باء بسم الله الرحمان الرحیم * شد کلید باب حکمت از قدیم (۶٣٨: بحر الصنایع) منظومهٔ فی الصنایع البدیعهٔ لحسن النیشابوری السامانی، المتوفی ٧٧١، المذکور فی (٩: ٢۴۶) نظمه فی ٧٣١ باسم الملک غیاث الدین کرت، وذکر فی دیباجته " حدائق السحر " ومحمد شاه سلطان روم ذکره اقبال فی مقدمهٔ طبع " الحدائق " المذکور أوله:

ثنا گویم خدای انس وجان را * که صنعش کرد پیدا جسم وجانرا

(١٢۵)

مفاتیح البحث: شهر رجب المرجب (١)، شهر شوال المکرم (١)، إبراهیم بن محمد (١)، البکاء (١)، الوفاهٔ (١)، النوم (١)

صفحه ١٢٨

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحهٔ ١٢۶

از آن جسم آفریند صورت خوب * بچشم عارفان مرغوب ومحبوب یوجد منه نسخهٔ فی (أدبیات: ٨١ ج) من القرن الثانی عشر فی ۴۶ ورق کما فی فهرسها ونسخهٔ فی (إلهیات: ٣٧٢ د) ضمن مجموعهٔ کتابتها ١٢۴۶.

(۶٣٩: مثنوی بحر مسجور) لنویدی الشیرازی، عبدی بیک المذکور فی (٩: ١٢٣۶) وهو ثالث مثنویاته من الخزائن السبعهٔ یوجد نسخهٔ منه فی (دانشگاه:

٢۴٢۵) من القرن الحادی عشر ضمن کلیاته.

(۶۴٠: مثنوی بختیار نامه) مثنوی غرامی، رأیته فی (الملک: ۵۵٣٣) بخط ملا فتح الله الهمدانی ابن حبیب الله من أواخر القرن الثانی عشر کتب علیها أنه ل (پناهی). أوله:

بنام پاشاه حی ومنان * کزو شد انجم وافلاک گردان بحکمش داشته خلاق مطلق * چنین گردون أعظم را معلق (۶۴١: مثنوی بدایهٔ المحبهٔ) لپیرجمال الأردستانی، المذکور فی (٩:

١۶١) مثنوی عرفانی مع عناوین منثورهٔ وهو قسم من کتابه " حقایق أحوال المصطفی. " قرینهٔ إلی " مثنوی هدایهٔ المحبهٔ " له. أوله:

[أی طالب أنوار أسرار معانی، وجویای تجلیات ظاهر وباطن ومستسقی وتشنهء زلال عشق..

شحنهء دل میل صحرا میکند * ترک مستش فکر غوغا میکند آخره:

مهر زن بر دل که تا مهر حبیب * وانما یدوم بدم حسن غریب رأیتها فی (الملک: ۵۴٠١) مذهبهٔ ضمن کلیاته من القرن العاشر وأخری أیضا (الملک: ۵١١٠) أیضا ضمن کلیاته بخط محمد کریم بن محمد زمان کتابتها ٣٩ - ١٢۴١.

(۶۴۲: مثنوی بـدیع الزمـان نـامه) مثنوی غرامی حماسـی، فیه محاربـات (شاهزاده) مع تیمور ومسافرات الشاهزاده إلی الصـین والهنـد، رأیت منه نسخة ناقصة الأول فی (الملک: ۵۱۳۵) فرغ منه فی ۱۰۰۷. أوله بعد الدیباجة:

(۱۲۶)

مفاتیح البحث: الهند (۱)، الکرم، الکرامة (۱)

صفحه ۱۲۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۲۷

بیا ساقی أی دیده را از تو نور * قدح کن لباب زصاف طهور آخره:

"بدیع الزمان " نامه اش نام شد * همین مصرعش سال اتمام شد (۱۰۰۸) بخط محمد معین الهمدانی ج ۲ / ۱۹ أو ۱۲۱۶.

(۶۴۳: مثنوی برهان نامه) لتائب التبریزی مر آنفا (۱۹: ۸۳).

(۶۴۴: مثنوی بزم وصال) لوصال الشـیرازی، محمـد شـفیع (۱۱۹۷ - ۱۲۶۲) طبع بالهنـد، یوجـد منه فی (المجلس: ۲۳۰) مع دیوانه و (المتحف البریطانی:

or ۴۹۶۳) کلاهما غیر مؤرخة من القرن الثالث عشر. کما فی فهرسهما.

(مثنوی بکتاش نامه) لرضا قلی هدایت، راجع " مثنوی گلستان ارم."

(۶۴۵: مثنوی بلبل در قفس) لمنزوی البیرجندی، الآخوند ملا إسماعیل ترجمه الایتی فی " قهستان: ۲۹۲ " وأورد مثنویة.

(بلبل نامه) لتائب التبریزی، مر آنفا (۱۹ ۸۳).

(۶۴۶: مثنوی بلبل نامه) لعلی الگیلانی، نظمه فی ۹۵۷ بحلب. أوله:

الحمـد لرب الأرض والأفلاک * خلاق وجود آدم از خاک یوجـد فی (دار الکتب بقاهرة: ۰۶ م أدب الفارسـی) مذهبة غیر مؤرخة، کما فی فهرسها.

(مثنوی بلبل نامه) لفرید الدین عطار النیشابوری، المذکور فی (۹:

۷۲۹) مر فی (۳: ۱۴۲) مثنوی عرفانی فی حـدود سـتمائة بیت. فیه حکایات سـلیمان النبی ومحاکمة الطیور فی مجلسه. طبع مع " نزهة الأحباب " بطهران ومع " مثنویات عطار " بالهند، یختلف نسخ الخطیة فی عدد أبیاتها وبیتها الأول. أول المطبوع:

بتوفیق خـدای صانع پاک * که دانش می‌نهـد در مرکز خاک یوجـد فی (المجلس: ۴۴۳) ضـمن کلیاته، ورأیته فی (الملک: ۵۰۶۲) ضمن کلیاته المؤرخة ۹۵۶ أوله:

قلم بردار وراز دل عیان کن * سر آغازش بنام غیب دان کن

(۱۲۷)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الهند (۲)، النوم (۱)

صفحه ۱۳۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۲۸

(مثنوی بلقیس نامه) لنظام الدین الاسترآبادی، المتوفی ۹۲۱ مر فی (۳: ۱۴۸).

(۶۴۷: مثنوی بلقیس وسـلیمان) لأحمـد خانصـاحب المتخلص ب (صوفی) طبع آکره فی ۱۲۹۶ فی ۲۰۹ ص کمـا فی " مؤلفین کتب فارسـی " وذکر للمؤلف " گلدسـتهء سـخن " و " جنگ نامه " کلاهما مطبوعتان بالهنـد أیضا (مثنوی بلقیس وسـلیمان) لنظام الدین

الاسترآبادی، مر بعنوان " بلقیس نامه ۳: ۱۴۸."

(۶۴۸: مثنوی بنگ وباده) لعمید اللویکی، فخر الملک عمید الدین الدیلمی، المتوفی ۷۰۹. منظومهٔ فی المناظرهٔ بینهما، ذکر فی تذکرهٔ الشعراء غنی: ۹۳. " أوله:

دی در میان بادهء صافی مزاج وبنگ * درمصعد دماغ من افتاد تیره جنگ ومر فی (۹: ۷۷۱) أن الفضولی تتبعه بالترکیهٔ.

(۶۴۹: مثنوی بنگ وباده) للفضولی البغدادی، المذکور فی (۹:

۸۳۸) مثنوی ترکی تابع فیها " مثنوی باده وبنگ " لعمید اللویکی المذکور آنفا یوجد فی (سپهسالار) کما فی فهرسها (۳: ۲۵۹) و (دانشگاه: ۱۴۲۷) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۷۴ - ۱۰۷۹ کما فی فهرسها.

(مثنوی بوستان) منظومهٔ فی التجوید، للشیخ علی شریعتمدار، مر فی (۳: ۱۵۵) یوجد فی (دانشگاه: ۲۵۲۰) ضمن المجموعهٔ مؤرخهٔ ۱۸ صفر ۱۲۹۰.

(مثنوی بوستان) لقاسمی، منظومهٔ فی قبال " بوستان " للسعدی یأتی بعنوان " نیستان."

(۶۵۰: مثنوی بوم نامه) لتائب التبریزی، مر (۱۹: ۸۳).

(۶۵۱: مثنوی بهار وخزان) لأسد الله ابن الآخوند ملا زین العابدین المجتهد البروجردی، رأیته فی (الملک: ۶۱۹۶) بخط فضل الله الملقب ب شمس العلماء

(۱۲۸)

مفاتیح البحث: الهند (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۱۳۱

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۲۹

ابن الآخوند ملا زین العابدین، ضمن مجموعهٔ کتابتها ج ۱ / ۱۳۱۴ فی ۹۹ بیت. أوله:

دلا برخیر کأیام بهار است * ترشحهای ابر از هر کنار است صلا زن أی صبا یوسف رخان را * صلای عام زن " پیر وجوان " را

(۶۵۲: مثنوی بهار وخزان) لضمیری الأصفهانی، کمال الدین حسین، وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ المذکور فی (۷: ۲۶۰).

(۶۵۳: مثنوی بهاریه) لعلی رضا تجلی، المذکور فی (۹: ۱۶۶) نسبه إلیه گلچین فی فهرسه، وقال: یوجد فی (الرضویهٔ: ۲۳۵) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۱۱۶ - ۱۱۲۹ (ص ۳۱ - ۳۳). أقول: ویحتمل أن یکون " وصف کشمیر " الآتی ذکره.

(۶۵۴: مثنوی بهاریهٔ) لقاسم بن الأمیر سید الجنابذی، کما فی المجلس التاسع من ترجمهٔ " مجالس النفایس ۲: ۱۳۹."

(مثنوی بهاریه) لنصیرا، یأتی بعنوان " مثنوی پیر وجوان."

(۶۵۵: مثنوی بهرام شاه) لأشرف، (یأتی له " مثنوی منهج الأبرار) " وقال الطرازی فی " فهرس المخطوطات الفارسیهٔ ۱: ۱۳۳ " تحت عنوان " الخمسهٔ " له: لا نعرف اسم الناظم بالکامل، هذا ما وجدنا فی ثنایا المثنویات المدونهٔ بالخمسهٔ، مع العلم بأنه من شعراء النصف الأول من القرن التاسع تدل علی ذلک التواریخ الواردهٔ فی آخر بعض المثنویات (۸۴۲) وتاریخ انتهائه من نظم " بهرام شاه" شوال ۸۴۴ بهراهٔ. انتهی. (راجع أشرف المراغی الخیبانی ۷:

۲۵۹ و ۹: ۷۸) المتوفی ۸۶۴ والنسخهٔ منه الموجودهٔ ضمن " الخمسهٔ " المذکورهٔ فی (دار الکتب القاهرهٔ: ۴۳۲۰ س) کتابتها سلخ ذی قعدهٔ ۸۵۵.

(۶۵۶: مثنوی بهرام نامه) أو " آسمان هشتم " لروح الأمین میر جمله، المذکور فی (۹: ۳۸۶) وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ المذکورهٔ فی (۷: ۲۶۰) فی قبال " هفت پیکر " للنظامی، نظمه فی ۱۰۲۱ فی ۳۵۳۰ بیتا.

(۱۲۹)

مفاتیح البحث: شهر شوال المکرم (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۳۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۰

(۶۵۷: مثنوی بهرام نامه) لشهاب الترشیزی، المیرزا عبد الله خان المتوفی عن عمر طویل فی ۱۲۱۵ المذکور فی (۹: ۵۵۳) مثنوی غرامی رأیتها فی (الملک: ۴۷۰۹) من القرن الثانی عشر، سقطت من أوله وآخره أبیات والموجود فی حدود ۲۳۵۰ بیت. ووصفه فی فهرس تصانیفه بأنه أول وأکبر مثنویاته:

مثنویاتی که من آورده أم در سلک نظم هم بترتیب اینچنین دفتر بدقتر گفته أم اولین " بهرامنامه " است آنکه در مبدای فکر بیشتر از از جملگی اشعار دیگر گفته أم (مثنوی بهرام نامه) لنویدی الشیرازی یأتی بعنوان " مثنوی هفت اختر."

(۶۵۸: مثنوی بهرام وبهروز) لبنائی الهروی، الموسیقار الخطاط من شعراء القرن العاشر والمقتول ۹۱۸، المذکور فی (۹: ۱۴۱) نظمه باسم السلطان یعقوب.

(مثنوی بهرام وبهروز) لوقار الشیرازی، المذکور فی (۹: ۱۲۷۶) مثنوی فی قبال " خسرو وشیرین " مر فی (۳: ۱۶۵).

(مثنوی بهرام وگل اندام) لکاتبی الترشیزی، المتوفی ۸۳۹ المذکور فی (۳: ۱۶۵ و ۹: ۸۹۶) مثنوی غرامی فی قبال " خسرو وشیرین " للنظامی فی حدود ۲۴۵۰ بیتا، ویذکر فی المقدمة رؤیاه، یوجد منه فی (المجلس) ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۷۶ کما فی فهرس المخطوطة للسیدة راستکار للکتب الخطیة لتلک المکتبة. أوله:

چو سلطان گوش بر تدبیر أو کرد * هزاران آفرین بر آن نکو کرد آخره:

بکردم نام در دفتر مجدد * (امین الدین) لقب نامم (محمد) ویوجد فی (دار الکتب بالقاهرة: ۱۳۶ أدب). أوله:

(۱۳۰)

مفاتیح البحث: الوفاة (۱)، النوم (۱)

صفحه ۱۳۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۱

ابتدا کردم بنام آن الهی (۶۵۹: مثنوی بهرام وناهید) لحیرانی القمی الکاشانی الهمدانی المذکور فی (۹: ۲۷۴).

(مثنوی بهروز وبهرام) أو " بهرام وبهروز " لسنائی الغزنوی (۹: ۴۷۱) مر فی (۳: ۱۶۵).

(۶۶۰: مثنوی بهمن نامه) لآذری الأسفراینی، نور الدین محمد، المتوفی ۸۶۶ المذکور فی (۹: ۳) ذکره القاضی وذکر أن بعض من لم یتحل بفضیلة الانصاف انتحل " بهمن نامه " له وغیر أبیاتا من أوله ونسبه إلی نفسه. ومر فی (۹:

۴۲۳) أن لسامعی الهندی ذیل علیه.

(۶۶۱: مثنوی بهمن نامه) لایرانشاه بن أبی الخیر، المذکور فی " تاریخ أدبیات - صفا ۲: ۳۶۳. " ویوجد مثنوی ناقص الأول والاخر فی (دانشگاه:

۲۴۱۴) واحتمل صاحب الفهرس أنه لایرانشاه، وهو بخط من القرن الحادی أو الثانی عشر.

(۶۶۲: مثنوی بهمن نامه) لسامعی الهندی، مر فی (۹: ۴۲۳) أن له ذیل لمثنوی " بهمن نامه " لآذری المذکور آنفا.

(۶۶۳: مثنوی بیت المعمور) لتقی الدین الأوحدی البلیانی، مؤلف " عرفات العاشقین. " المذکور فی (۹: ۱۷۳).

(۶۶۴: مثنوی بیسر نامه) لفرید الدین عطار النیشابوری، المذکور فی (۹: ۷۲۹) طبع مکررا بطهران والهند. أوله:
من بغیر تو نبینم در جهان * قادرا پروردگارا جاودان یوجد منه فی (پزشکی: ۱۹۶) ضمن مجموعة من القرن العاشر أو الحادی عشر و (المتحف البریطانی: ۱۰۹۴۰ or) مع " مخزن الاسرار " تاریخها ۱۱۸۱ وأیضا (المتحف: ۱۲۱۷۹ or) کتابتها ۱۲۳۳ و (دانشگاه: ۴۶۰۴) من القرن الثالث عشر، کما فی فهارسها

(۱۳۱)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الهند (۱)

صفحه ۱۳۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۲

(۶۶۵: مثنوی فی نظم بینوایان) ترجمة أثر ویگتور هوگو، لروحانی الشیرازی، المیرزا علی المذکور فی (۹: ۳۸۶).

(۶۶۶: مثنوی پادشاهنامه) لکلیم الکاشانی، أبو طالب الهمدانی المذکور فی (۹: ۹۱۵) وهو تتمیم نظم فتوحات شاهجهان، الآتی باسم "ظفرنامهء شاهجهانی."

(۶۶۷: مثنوی پنج فصل) لوصال الرازی، القاضی محمد الغفاری، المذکور فی (۹: ۱۲۶۹) وهو المثنوی الذی أجاب عنه المیرزا شاه حسین، کما مر.

(۶۶۸: مثنوی پند نامه) لفرید الدین العطار النیشابوری، مثنوی فی حدود ۸۵۰ بیت، طبع مکررا. ذکر فی " کشف الظنون " بعنوان" پسر نامه " وفی " هفت إقلیم " بعنوان " ولد نامه " وجاء فی بعض النسخ والفهارس " نصیحت نامه " وفی نسخة (۵۰۲۲: الرضویة) "ولد نامه."

(۶۶۹: مثنوی پند نامهء أنو شیروان) أصله بالپهلویة والترجمة الفارسیة المنثورة منسوبة إلی ابن سینا، والنظم لمحمد بن محمود البلخی، المعروف بالبدایعی المذکور فی (۹: ۱۲۷) فی ۲۰۰ بیت، طبع مع مقدمة لسعید النفیسی بطهران ۱۳۱۲ ش.

(۶۷۰: مثنوی پهلوان نامه) لمؤید الدین النسفی، المذکور فی (۹:
۱۱۳۰) وهو علی سیاق " المثنوی المعنوی " للرومی.

(۶۸۱: مثنوی پیر وجوان) لمیرزا محمد نصیر الطبیب الأصفهانی المتوفی ۱۱۹۱ المذکور فی (۹: ۶۴۶). نسخه شایعه. وطبع مکررا. أوله:

شبی بانو جوانی گفت پیری * کهن دردی کشی صافی ضمیری (۶۷۲: مثنوی پیروزی نامه) أصلها للشیخ الرئیس والترجمة الفارسیة نثرا لبزرگمهر بختگان، والنظم لکاظم رجوی. طبع بطهران فی ۱۳۷۳ فی ۸۶ ص.

(۶۷۳: مثنوی تاج سخن) لوحید الکلکتة ای، المولوی أبو المعالی محمد عبد الرؤف ابن المنشی أحمد علی، تلمیذ الفت حسین، وهو علی زنة " مخزن الاسرار " فی أربعمائة بیت کما فی " هفت آسمان: ۱۶۷ " وقال أنه فی المواعظ ولم یتمه بعد. أوله:

(۱۳۲)

مفاتیح البحث: کتاب کشف الظنون لحاجی خلیفة (۱)، مدینة طهران (۲)، محمد الغفاری (۱)، الطب، الطبابة (۱)

صفحه ۱۳۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۳

بسم الله الرحمان الرحیم " * تاج سخن " راست چو در یتیم (مثنوی تاریخ أمیری) لکیوان، یأتی بعنوان " مثنوی کأخ کیوانی."

(۶۷۴: منظومة تاریخ تلگرافی) لأدیب الکرمانی المذکور (۹: ۶۵) وهو تاریخ منظوم مختصر لایران، وسماه بالمناسبة بهذا الاسم.

(۶۷۵: مثنوی فی تاریخ جلوس) الشاه سلطان حسین الصفوی فی ۱۱۰۵ لـذبیحی الیزدی ناظم " مثنوی نرگسدان " والمذکور فی (۹: ۳۳۸) وفی کل بیت منه تاریخ الجلوس.

(۶۷۶: مثنوی فی تاریخ زلزال تبریز) لبقائی البدخشانی، ذکر فی " تذکرهء نصر آبادی " ومر فی (۹: ۱۳۹) وهو فی تاریخ زلزال العظیم الذی حدث فی ۱۰۶۰.

(۶۷۷: مثنوی فی تاریخ سیستان) لظهیر، کما فی " در بارهء نسخه های خطی ۲: ۶۵ " وذکر فیه أنه فی تاریخ سیستان من القدیم إلی یوم نظمه فی ۱۲۰۶ ویوجد عند (أصغر المهدوی: ۱۱۹) کتابته من القرن الثالث عشر، واحتمل صاحب الفهرس أنه بخط الناظم.

(۶۷۸: مثنوی تاریخ محمدی) منظومة فی ۳۲۴ بیت فی تواریخ النبی والأئمة الاثنی عشر من ذکر ولادتهم ولقبهم ومحل قبورهم. أوله:

آغاز سخن بنام یزدان * روزی ده انس وخالق جان وجاء فیه:

چون ساختی آنزمان تمامش " * تاریخ محمدی " بنامش یوجد فی (دانشگاه: ۱۰۱۵) کتابتها ۹۱۳ واحتمل صاحب الفهرس أنه تاریخ النظم أیضا، راجع ما بعد هذا.

(۶۷۹: مثنوی تاریخ محمدی) أو " تاریخ رشیدی " فی تواریخ الأئمة الاثنی عشر، نظم فی رمضان ۷۰۸ (= ذال وحی) باسم جهان محمد أو لجایتو وکان الناظم فی حین ذاک فی عامه الستین ومارا بالواسط والحلة وبغداد کما جاء

(۱۳۳)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، القبر (۱)

صفحه ۱۳۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۴

فی آخره:

در واسط وحله کردم أین یاد * پرداخته شد بشهر بغداد سال هجری بذال وحی راست * از بحر ضمیرم أین گهر خاست پیش از رمضان شب براتم * دادند أئمه أین زکاتم أین است بدیعه ای که گفتم * أین بود در سخن که سفتم ذکر فیها " الشاهنامه " و" وامق وعذرا " و " ویس ورامین " وتواریخ الملحدین ومنع قرائتهم ودعی إلی قرائت تاریخ الأئمة. أوله:

آفرین خدای یزدان را * که بفضل آفرید کیهان را آفریدش بقدرت أین عالم * آفرید آدم وبنی آدم یوجد فی مکتبة (الملیه: ۳۶۲۶ تبریز) مع منظومة کلامیة فارسیة واشعار من حسن کاشی واحتمل صاحب الفهرس انه هو الناظم للتاریخ، وجاء فی آخر النسخة: تمت النسخة.. الموسومة بتاریخ الأولاد للحضرة المصطفوی.. إشارة للحضرة..

جلال الحق والدنیا والدین سلطان با یزید.. حرره تورانشاه بن أحمد بن تورانشاه.. فی عشرین ذی قعدة سنة (۸۱۹) بمقام دار السلطنة هرات. راجع ما قبل هذا.

(۶۸۰: مثنوی تاریخچهء مشروطیت) لصدر السلطنة یوجد فی (الرضویة:

۹۶۷) ضمن مجموعة کتابتها ۱۳۲۰ - ۱۳۴۳ وهو فی تاریخ السنتین الأولتین من نظام الدستور فی إیران، کما فی فهرسها.

(۶۸۱: مثنوی تاریخ ملوک عجم) للحکیم نزاری القهستانی الإسماعیلی المتوفی ۷۲۱ مر تفصیله فی (۹: ۱۱۸۲).

(۶۸۲: مثنوی فی تاریخ وزارة الثانیة لخلیفة السلطان) لامینا الیزدی المعروف بدقاق، المذکور فی (۹: ۱۰۳).

(۶۸۳: مثنوی فی تاریخ وقایع بدایع) للقاضی سنجانی، المذکور فی (۹: ۴۷۲) نظمه للشاه إسماعیل الصفوی الأول (۹۰۷ - ۹۳۰).

(۱۳۴)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، مدینة بغداد (۱)

صفحه ۱۳۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۵

(مثنوی تجربة العلم) للسنائی، مر بعنوان " عقل نامه ۱۵: ۳۰۱."

(۶۸۴: مثنوی تجلی أنوار) لنویدی الشیرازی، المذکور (۹: ۱۲۳۶) وهذا رابع مثنویاته من الخمسة الثالثة له کما فصله دانش پژوه فی " فهرس أدبیات ۳: ۱۶."

(۶۸۵: مثنوی فی التجوید) للسید أبی القاسم القاری، المعاصر لشاه عباس الثانی (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷) نظمه فی ۱۰۶۱ أو ۱۰۶۲ فی ۸۹ بیت باسم " لؤلؤیه:"

رشـتهء أین نظم شد بر لؤلؤ نیکو خصال * لؤلؤیه (۸۹) عقـد آن (نظم لآلی) نام سال أوله: ای کلام از انتظام نام ذاتت بر نظام * وی زشـهد شـکرین شـکرت زبـان شـیرین کلام رحمت عـام وسـلامت بر روان أنبیـاء * خاصه بر روح محمـد باد وبر آل عبا یوجـد فی (المجلس: ۸۱۹) بخط حسین بن أحمد الحسنی الکاشانی ضمن مجموعة مع " مختار القراء " کتابته ۱۲۷۴ کما فی فهرسها.

(۶۸۶: مثنوی فی التجوید) للمولی عماد الدین علی القاری الاسترآبادی فی (۳: ۳۷۱)، نظمه فی ۸۰۹ (کذا). أوله:

ای بنام تو افتتاح هر کلام وآخره: ناظم أین رسالة ابن عماد.

یوجد فی (الرضویة: ۱۲ تجوید) کتابته ۱۰۱۷ من وقف نادر شاه افشار کما فی فهرسها.

(۶۸۷: مثنوی تحفـة الأـحرار) لعبـد الرحمان الجامی (۸۱۷ - ۸۹۸) المـذکور فی (۹: ۱۸۸) وهو أحـد منظومـاته المعروفـة ب " هفت اورنگ ۱۲: ۱۳۱ " نظمها فی: بحر السریع قبال " مخزن الاسرار " للنظامی و " مطلع الأنوار " للدهلوی وفرغ منه فی ۸۸۶ فی ۲۱ مقاله ودیباچة منثورة مدح فیه ناصر الدین عبید الله الأحرار أحد زعماء النقشبندیة فی ذلک الأیام. أوله:

(۱۳۵)

مفاتیح البحث: عبد الرحمان (۱)، النوم (۲)

صفحه ۱۳۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۶

بسم الله الرحمان الرحیم * هست صلای سرخوان کریم آخره:

مهر نه خـاتمهء أین کتـاب * شـد رقم خـاتم تم الکتـاب طبع بطهران فی ۱۳۱۴ ونسـخة شایعـة: (مهـدی بیانی) بطهران بخط مقصود المتخلص الهروی ۹۲۸ و (دانشـگاه: ۲۲۱۱) ضـمن مجموعـة مذهبة کتابتها ۹۴۳ ورأیت خمسـة نسـخ منه فی (الملک) أحـدها (رقم ۵۰۱۱) بخط حسین القاری کتابته شوال ۹۵۴ و (الرضویة ۱۹۴ أدبیات) بخط شاه محمود الخطاط ۹۶۵ و (المجلس: ۹۸۲) بخط باباشاه الخطاط مذهبة کتابتها ۹۸۲ و (الملک: ۵۹۵۳) بخط میر جمله الکاتب مذهبـة کتابتها رجب ۹۸۳ وأیضا (الملک: ۵۹۹۵) بخط محمد بن علاء الدین الباخرزی ۹۸۴ وغیره.

(مثنوی تحفة الأحرار) لغزالی المشـهدی، رأیته بهذا العنوان عند (النصیری: ۱۰) کتابته ۸ ع ۲ / ۹۸۲، وهو " مثنوی نقش بدیع " یأتی باسمه.

(۶۸۸: مثنوی تحفة البحرین) لحکم صاحب روشن ضمیر، کما فی نسخة (دار الکتب: ۱۹ تصوف فارسی طلعت) أوله:

بسم الله است بر زبانم * خلاق أزل نگاه بانم نسخة مذهبة، جاء فی الفهرست: تمت تألیفا وکتابة بخط المؤلف فی بحیرة بقیه یونان بتاریخ ٧ ذی حجة ١١٩١ فی ١٠۶ ورقة ١۵ سطرا. راجعه.

(۶٨٩: مثنوی تحفة الأقالیم) لکاشف الأصفهانی، إسماعیل بن حیدر علی المذکور فی (٩: ٨٩٧) المعاصر للشاه عباس الثانی (١٠٧٧ - ١٠۵٢) واستنتج من نسخة دیوانه دانش پژوه فی فهرسه أنه کان عمره فی ١٠٨٠ واحد وثمانین سنة، فیکون ولادته فی ٩٩٩، وکان فی ١٠۴۵ فی سفر بالنجف، وهو مثنوی عرفانی أخلاقی غرامی، فرغ من نظمه ١٠٧٠ مع مقدمة منثورة لعبد العالی، وذکر فیها بعد الثناء علی الناظم أنه نظم بالاحتمال سبعین ألف بیت، یوجد المثنوی ضمن دیوانه المذکور (ص ١١۶ - ٢٠۴) بخط من القرن الحادی عشر، وتصحیحات احتمل أنه من

(١٣۶)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (١)، شهر رجب المرجب (١)، مدینة طهران (٢)، شهر شوال المکرم (١)، إسماعیل بن حیدر (١)، الحج (١)، الموت (١)

صفحه ١٣٩

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ١٣٧

الناظم فی (دانشگاه: ٢٩٣۴) کما فی فهرسها.

(تحفهء جعفری) لحسن علی صاحب، بالأردویة، مر فی (٣: ۴٢۴).

(۶٩٠: مثنوی تحفة الحرمین) لمحمد میرزا القاجار ابن فتح علی شاه، المذکور فی (٩: ۴۵٩) ذکر فی " مجمع الفصحاء ١: ٣١."

(۶٩١: مثنوی تحفة الحرمین) لخاوری الکوزه کنانی التبریزی، المذکور فی (٩: ٢٨٧) نظمه فی سفره إلی الحجاز وأهداه إلی فتح علی شاه قاجار.

(مثنوی تحفة الحفاظ) منظومة فی التجوید: مر فی (٣: ۴٣٠) ویوجد نسخة أخری منه فی (المجلس: ۵١٠٧) بخط شمس الدین الحافظ کتابته ٩۶٢. أوله:

ابتدا کردم بعلام الغیوب * منزل الآیات ستار العیوب إلی قوله:

تحفه از باغ حفظ آورده أم " * تحفة الحفاظ " نامش کرده أم آخره:

سورهء اخلاص یا أم الکتاب * بهر من خوانند از روی صواب (۶٩٢: مثنوی تحفة الدلائل) لشاعر یتخلص ب منزوی من القرن الثانی عشر، وهو منظومة فی النجوم نظمه فی ١١۵٠، یوجد مع منظومة " نظم الوصول " له فی (دانشگاه: ٣ / ٣۵۵٧) من القرن الرابع عشر. أوله:

الحمد لفاطر السماوات * والشکر لواهب العطایات تعمیر نمای سطح هشتم * تأثیر طراز چرخ انجم ویحتمل أن یکون الناظم هو سدید الدین ناظم " پنج گنج " و " خزانة الاحکام " و " نظم الأصول " و " منظومهء حرکت أفلاک " کلها فی النجوم والعلوم الغریبة.

(مثنوی تحفة الطهماسبیة) لحافظی، فی أصول الدین، مر فی (٣: ۴۵٠).

(١٣٧)

مفاتیح البحث: أصول الدین (١)، الشکر (١)

صفحه ١۴٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۸

(۶۹۳: مثنوى تحفة العراقين) لبهار الشيروانى، الميرزا نصر الله المتوفى ۱۳۰۰ عن أربع وخمسين سنة، المذكور فى (۹: ۱۴۶) ويأتى له "مثنوى نرگس وگل. ("مثنوى تحفة العراقين) لخاقانى الشيروانى، مر فى (۳: ۴۵۴) مثنوى مع مقدمة منثورة، مدح فيها جمال الدين محمد الوزير بن على الأصفهانى حاكم موصل (۵۴۱ - ۵۵۸) ثم ستة مقالات ۱ - محاسن الفكر ومجالس الذكر ۲ - معراج العقول ومنهاج الفحول ۳ - سبحة الأوتاد وتحية الأوراد ۴ - أوصاف البلاد (الكوفة مكة، المدينة) ۵ - وصف مدينة الرسول ۶ - الموصل والشام. نظمه حين سفره إلى مكة فى ۵۵۱ وهو "سفرنامة "عرفانية له، وتخلصه فيه (حقايقى). أوله:

[خير ما اعتصم المرء بحباله كلمة العجز..

مائيم نظارگان غمناك * زين حقهء سبز ومهرهء خاك آخرها:

أين دعوت را بگاه تهليل * آمين آمين كناد جبرئيل مطبوعة ونسخها شايعة رأيت ثلاثة منها فى (الملك) ومنها (مهدى بيانى) بخط مير على الهروى الخطاط و (دانشگاه: ۲۰۰۰) مذهبة و (الملك: ۵۲۴۵) مذهبة و (الملية ۱۳۵ ف) مذهبة و (الملية: ۶۵) و (كلية الآداب بأصفهان) كلها بخطوط من القرن العاشر، و (الملك: ۵۹۱۲) بخط شاه قاسم غرة ع ۱ / ۱۰۰۴ و (سپهسالار: ۴۱۰) مذهبة مؤرخة ۱۰۱۳ و (أصغر مهدوى: ۲۷۴) بخط عبد الرزاق بن إبراهيم، رمضان ۱۰۱۳ و (سپهسالار: ۲۶۷) بخط قادرك هابيوردى ۱۰۳۲ وغيرها كما فى فهرسها.

(۶۹۴: تحفة العراقين) لفتح على خان صبا الكاشانى، المذكور فى (۹: ۵۹۲) رأيتها فى (الملك: ۵۱۱۶) ضمن مجموعة كتابتها ۱۲۸۸. أولها:

أي طاير عيسى آفرينش * چون طاير عيسوى به بينش كرد از گهرت بوقت ايجاد * يزدان به بنى از آن نبى ياد

(۱۳۸)

مفاتيح البحث: مدينة مكة المكرمة (۲)، مدينة الكوفة (۱)، شهر رمضان المبارك (۱)، مدينة إصفهان (۱)، عبد الرزاق بن إبراهيم (۱)، جمال الدين (۱)، الشام (۱)

صفحه ۱۴۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۳۹

آخره: بادى زد مأوى سماوى * چون ديك زناب ابن آوى وأخرى منه أيضا فى (الملك: ۵۳۱۰) ضمن كلياته من القرن الثالث عشر ويوجد فى (اللهيات: ۷۹۹ د) مع ديوانه أيضا من القرن الثالث عشر كما فى فهرسها.

(۶۹۵: تحفة العشاق) لدرويش خليل خليلى. مثنوى عرفانى رأيتها فى (الملك: ۵۸۹۳) ضمن مجموعة فى حدود ۷۵۰ بيت، كتابة المجموعة ۱۳ ذى القعدة ۱۱۰۳ وعناوينها: در بيان جوهر أول، مراتب عالم أرواح، مراتب عالم أجسام، خلاصهء سخن، تمثيل، اثبات وحدانيت، سؤال وجواب، نصيحت، هفت وادى وغيرها. أوله:

بشنو أي جويندهء رآه خدا * كه تو جوياى خدايى ياخدا گوش كن أين نكتهء باريك را * روشنايى ده دل تاريك را آخره: أي (خليلى) تا قيامت زين كلام * گربگويى نيست امكان تمام إلى قوله:

چون ندارد أين، پايان وحد * بس بود گفتن ز أرباب خرد ومر فى (۳: ۴۵۴) مثنوى بهذا العنوان، فرغ من نظمه فى ۶۸۰ ونسخة فى (دار الكتب بقاهرة: ۳۶ مجاميع طلعت) جاء فى فهرسها أنه نظم فى ۸۸۰ ويوجد مثنوى بهذا العنوان فى (المتحف البريطانى or ۱۱۵۲) ضمن مجموعة كتابتها ۹۷۳ نسب فى فهرسها إلى الغزالى من غير توضيح آخر.

(تحفة العشاق) لصاين الدين السمنانى، يأتى بعنوان "مثنوى ده نامه."

(٦٩٦: مثنوی تحفهء میمونه) لمحمد حسین الدهلوی من القرن الحادی عشر ذکره " هفت آسمان " نقلا عن الدکتور اسپر نگر أنه علی زنهٔ " مخزن الاسرار " للنظامی فی مدح النبی. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * کرد خدا رحمت خود را عمیم

(١٣٩)

مفاتیح البحث: شهر ذی القعدة (١)

صفحه ١٤٢

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ١٩ – الصفحة ١٤٠

(٦٩٧: مثنوی تحفه نامه) لتائب التبریزی مر فی (١٩: ٨٣).

(٦٩٨: مثنوی تحفة النجم) لأبی سعید بن رضا، الذی کان یسکن شیراز ثم سافر إلی أکبر آباد الهند، ونظم فیه المثنوی فی خمسة أبواب فی ألف ومائتین بیتا فی النجوم وأحکامه، رأیتها فی (الملک: ٣٤٥١) جاء فی أوله:

یکهزار ودوصد شده منظوم * پنج باب اندرین زعلم نجوم باب أول بیان حال مزاج * در دویم باب هست استخراج إلی قوله:

اختیارات دان زپنجم باب " * تحفة النجم " نام أین دریاب هاتف آواز داد از تاریخ * (نسخه کامل شده) بدان تاریخ أوله:

ابتدا میکنم بنام خدا * واحد لم یزل زچون وچرا خالق ورازق وکریم ورحیم * صانع ومالک وحکیم وعلیم ضمن مجموعة من القرن الثانی عشر کتبت بالهند تاریخ أول رسالة من رسائلها ١١٥٦.

(٦٩٩: مثنوی تخصیص نامه) لتائب التبریزی مر (١٩: ٨٣).

(٧٠٠: مثنوی تذکرة العاشقین) للشیخ علی الحزین المذکور فی (٩: ٢٣٥) طبع مع تاریخ أحواله المعبر عنه بالسوانح وغیره بلکهنو فی ١٢٩٣.

(٧٠١: مثنوی تربیت نامه) لتائب التبریزی، مر (١٩: ٨٣).

(مثنوی فی ترجمة ألف لیلة ولیلة) مر ذکره فی (٢: ٢٩٤ و ٩:

٣٣٣ و ٩: ٤٤٣).

(مثنوی فی ترجمة عهد أمیر المؤمنین) لوقار الشیرازی، المیرزا أحمد ابن محد شفیع (١٢٣٢ – ١٢٩٨) المذکور فی (٩: ١٢٧٦) مر بعنوان " شرح عهد أمیر المؤمنین ١٣: ٣٧٤. " مع مقدمة فی التوحید والبعثة النبوی وسبب النظم ومدح معتمد الدولة حاکم فارس واحتشام الدولة ثم یشرع فی الشرح. رأیت منه فی (الملک: ٦١٥٢) بخط علاء الدین حسین المتخلص ب (همتی) کتابته

(١٤٠)

مفاتیح البحث: مبعث النبی صلی الله علیه وآله (١)، علاء الدین حسین (١)، الهند (٢)، النوم (١)

صفحه ١٤٣

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ١٩ – الصفحة ١٤١

ع ١ / ١٢٩٨. أوله:

بنام خداوند بالا وپست * که از هستیش هست شد هر چه هست خداوند کار آگه راز دان * بر أو آشکار، آشکار ونهان ونسخة فی (المجلس: ٤٩٠٤) یحتمل أنه بخط الناظم. أوله:

سپاس وستایش در آغاز کار * نشاید جز از پاك، پروردگار یگانه خداوند بالا وپست * که سرمایه دارد از أو هر چه هست آخر

النسختين:

شهنشاه را مايهء هوش باد * از أين جام مى‌خوردنى نوش باد وطبع للناظم " رموز الإشارة " بشيراز ۱۲۷۴ فى هذا الموضوع ويحتمل اتحادهما.

(مثنوى فى ترجمة مائة كلمة) يأتى بعنوان " مثنوى مائة كلمة."

(مثنوى فى ترجمة مصباح الشريعة ومفتاح الحقيقة) المنسوبة إلى جعفر الصادق (ع) لنظام عليشاه الكرمانى، المولى أحمد بن عبد الواحد العارف المتوفى ۱۲۴۲ خليفة مجذوب عليشاه، ترجمه معاصره فى " رياض العارفين: ۵۹۶ " وهو الجنة السادسة فى مائة لمعة من " جنات الوصال " المذكورة فى (۵: ۱۵۲ وفى ۱۹:

يأتى " يوجد الجنة السادسة والسابعة الذى مدح فيه فتح على شاه ونظمه فى ۱۲۲۸ فى المجلس.

(۷۰۲: مثنوى فى ترجمة نثر اللآلى) لنديمى، مع مقدمة منظومة فى روى المثنوى ثم شرح الكلمات بترتيب الحروف التهجى، وأهداه إلى بديع الزمان بهادر خان ووزيره مختار، رأيت منه فى (الملك: ۴۳۷۹) ضمن مجموعة كتابتها ۱۰۵۶. أوله:

حمد آن صانع لطيف خبير * كه كند خاك را سميع وبصير داده جودش زفيض سر قدم * بكفى خاك جان وايمان هم آخره:

بكسى گر اميد ميدهدت * راحت نفس نا أميدى دل

(۱۴۱)

مفاتيح البحث: الإمام جعفر بن محمد الصادق عليهما السلام (۱)، أحمد بن عبد الواحد (۱)

صفحه ۱۴۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۲

وأخرى (الملك: ۴۲۷۵) بخط محمد سعيد بن محمد تقى الخاتون آبادى كتابتها ۱۰۸۱ وأخرى فى (دانشگاه: ۲۳۹۸) ضمن مجموعة كتابتها ۹۰۹ إلى ۹۲۰.

وترجمه نظما أيضا يار على بن عبد الله التبريزى، كل كلمة فى بيتين فارسيتين، باسم السلطان سليم بن بايزيد خان. رأيته أيضا فى (الملك: ۵۱۲۸) ضمن مجموعة كتابتها ۹۱۸ وعليها طغراء سلطان سليم، وذكر فى فهرس (إليهات: ۲۲۴) وجود ترجمة له بالنظم الفارسى لأبى على الطبرسى، ضمن مجموعة رقم (۵۵ د) من القرن الحادى عشر.

(۷۰۳: مثنوى تزويج نامه) لتائب التبريزى مر (۱۹: ۸۳).

(۷۰۴: مثنوى تزويج نامه) لشاعر يتخلص ب (ناجى) يشرح فيه كيفية ازدواجه وقصته من مراجعته الدلالة إلى ليلة الزفاف والآداب والرسوم فيه، ومطالعته لا يخلو من الفائدة الاجتماعية. يوجد فى (دانشگاه: ۲۲۰۷) بخط شجاع الدين الحسينى المحلاتى كتابتها ع ۲ / ۱۳۱۶ وأخرى (دانشگا: ۲۲۴۷) من القرن الرابع عشر، وذكر بهذا العنوان فى فهرسها. ويحتمل أن يكون الناظم ناجى القزوينى المذكور فى (۹: ۱۱۴۶). أوله:

أول نامه أم سپاس خداست * جز خدا حمد هيچ كس نه سزاست آخره:

تو زاحسان مرا كنى دل شاد * من همى گويمت مبارك باد (۷۰۵: مثنوى تسبيح كربلا) لنديم المشهدى، زكى المتوفى ۱۱۶۳ المذكور فى (۹: ۱۱۸۰) مثنوى فى ۴۵۷۰ بيت فى واقعة كربلا وعللها التاريخية شرع فى نظمه بعد مراجعته من زيارته الأول إلى أصفهان، وفرغ منه بالنجف فى ۱۱۵۸ (= فيض سحر). أوله:

چون قلم ميكشم الف از آه * مددم كرد مد بسم الله يوجد فى (المجلس: ۱۰۸۰) ضمن مجموعة من أواخر القرن الثانى عشر، كما فى فهرسها.

(۱۴۲)

مفاتیح البحث: مدینة کربلاء المقدسة (۲)، مدینة النجف الأشرف (۱)، مدینة إصفهان (۱)، علی بن عبد الله (۱)، سعید بن محمد (۱)، الزوج، الزواج (۲)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۴۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۳

(۷۰۶: مثنوی تسلیث نامه) لتائب التبریزی، مر (۱۹: ۸۳).

(۷۰۷: مثنوی تسنیم) للمحقق الفیض الکاشانی، المتوفی ۱۰۹۱ ذکره فی فهرس مصنفاته.

(۷۰۸: مثنوی تشویق السالکین) للمیرزا حبیب الله بن علی مدد الکاشان الساوجی المولود ۱۲۶۲ والمتوفی بکاشان ۱۳۴۰ فرغ منه فی شوال ۱۲۸۹ ترجمناه فی " طبقات اعلام الشیعة - النقباء: ۳۶۰."

(۷۰۹: مثنوی فی التصوف) لمقبولی الأصفهانی، المذکور فی (۹: ۱۰۸۸) نقلا عن " تذکرهء سامی ۲: ۳۴."

(۷۱۰: مثنوی فی تعریف البسملة) لفایض الأبهری، المولی محمد نصیر المذکور فی (۹: ۸۰۵).

(مثنوی تعریف چهل ستون) یأتی بعنوان " مثنوی فی وصف.."

(مثنوی تعریف کشمیر) یأتی بعنوان " مثنوی فی وصف کشمیر."

(مثنوی تعریف کعبه) للجامی، یأتی بعنوان " مثنوی وصف کعبه."

(۷۱۱: مثنوی تغلق نامه) لأمیر خسرو الدهلوی، وهو فی ذکر حیاته وفتوحاته وقصص غرامیة. أوله:

بنام آن که نام از وی نشان یافت * زبان آموخت حرف ونطق جان یافت هذبه وطبعه السید هاشمی فرید آبادی بدکن فی ۱۳۵۲ ضمن " سلسله مخطوطات فارسیة " رقم ۱، والنسخة المطبوعة فی ۲۹۲۰ بیت.

(۷۱۲: مثنوی فی تقریظ سالار نامه) لمیرزا مهدی آسوده الشیرازی المتوفی ۱۳۲۰ المذکور فی (۹: ۶) طبع فی ذیله فی ۱۳۱۶. ویأتی له " مثنوی عرفان الحکم."

(۷۱۳: مثنوی تقی) للسید الأمیر تقی الدین محمد الحسینی الأوحدی الأصفهانی، المتوفی ۱۰۳۰ والملقب فی شعره بتقی یظهر من کتابه " العرفات."

(مثنوی تمثال البدیع) لسلطانی الکرمانشاهی، مر فی (۴: ۴۳۰

(۱۴۳)

مفاتیح البحث: شهر شوال المکرم (۱)، محمد الحسینی (۱)، الوفاة (۲)، النوم (۱)

صفحه ۱۴۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۴

و ۹: ۴۶۱).

(۷۱۴: مثنوی تمر نامه) لملا عبد الله الهاتفی الخبوشانی الجامی، المتوفی ۹۲۷ المذکور فی (۹: ۱۲۸۴) مر بعنوان " تیمور نامه ۴: ۵۸"

نسخه شایعه:

(الملیة بتبریز: ۳۶۲۳) کتابته ۸۵۶ واحتمل صاحب الفهرس التلعب فی التاریخ و (المجلس: ۳۲۸) مذهبة کتابته ۹۴۸ و (فرهاد معتمد: ۲۱۱) بخط شاه محمد ویردی ۷ ع ۲ / ۹۷۶ فی قندهار ورأیت منه ستة نسخ فی الملک إحدیهما الملک: ۵۲۵) مذهبه کتابته ۹۷۷ و

(سپهسالار: ۱۵۰۱) بخط زین العابدین الشریف ۹۸۰ و (المجلس) کتابته ۹۹۳ کما فی فهرس السیدة راستکار وأیضا فی (الملک: ۴۹۵۹) کتابته ۸ ع ۲ / ۹۹۵ وغیرها.

(مثنوی توان روان) لواله‌ء افشار، المیرزا علی، مر (۴: ۴۷۵).

(۷۱۵: مثنوی توحید نامه) مختصرة نظم فی رجب ۱۱۷۸. أوله:

ابتدای هر سخن گویم زنام کردگار * رازق روزی رسان وخالق لیل ونهار آخره:

سال تاریخش هزار ویکصد وهفتاد وهشت نظم شد أین قصه در ماه رجب ای هوشیار یوجد ضمن مجموعة فی (دانشگاه: ۱۹۹۷) کما فی فهرسها.

(۷۱۶: مثنوی توحید نامه) لتائب التبریزی، مر (۱۹: ۸۳).

(۷۱۷: مثنوی فی التهنئة) لرفیع القزوینی، حسین بیگ، المذکور فی (۹: ۳۷۹) ذکر فی " خزانه‌ء عامره‌ء ۲۳۳."

(مثنوی تیمور نامه) لهاتفی الجامی الخبوشانی، مر بعنوان " مثنوی تمر نامه " آنفا.

(مثنوی ثعلبیه) الترکیة لمیرزا محمد باقر، مر فی (۵: ۷).

(مثنوی ثمرة الحجاب) لتاثیر التبریزی، المیرزا محسن (۱۰۶۰ - ۱۱۲۹) المذکور فی (۹: ۱۶۴) مر فی (۵: ۱۳) ویوجد منه نسخة أخری فی (المجلس:

(۱۴۴)

مفاتیح البحث: شهر رجب المرجب (۲)

صفحه ۱۴۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۵

۹۵۷) کتبت فی حیاة الناظم وهذا فی ۱۴۸ بیت، کما فی فهرسها.

(۷۱۸: مثنوی ثمرة الفؤادیة) لتائب مر ذکره فی (۱۹: ۸۴).

(۷۱۹: مثنوی ثواب المناقب) لصداقت گنجاوی الهندی، المذکور فی (۹: ۶۰۰) مثنوی فی أحوال سلسلة القادریة الصوفیة بالهند، فی خمسة آلاف بیت راجعه.

(مثنوی جام جم) لأوحدی المراغی، مر فی (۵: ۲۳) نسخه شایعة، منه (المتحف البریطانی: or ۱۰۹۹۶) کتابته ۸۵۵ وأیضا (المتحف: or ۸۳۶۵) کتابته ۸۸۶ و (المجلس: ۹۰۶) من القرن العاشر وأیضا (المجلس: ۳۸۶۳) صفر ۹۱۷ ورأیتها فی (الملک: ۵۲۲۴) مذهبة من القرن الحادی عشر، وغیرها.

(۷۲۰: مثنوی جام جمشیدی) لنویدی الشیرازی، عبدی بیک المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو مثنوی الثانی من خمسته الأولی فی ۳۶۰۰ بیت، یوجد فی (دانشگاه: ۲۴۲۵) من القرن الحادی عشر، کما فی فهرسها.

(نظم جامع الصغیر) لأبی نصر الفراهی، مر باسمه " لمعة البدر ۱۸: ۳۵۰."

(۷۲۱ مثنوی جام گیتی نما) لمحمد علی الفروشانی، کما مر فی (۵: ۲۵) ونسخة أخری منه فی (سپهسالار: ۱۸۰) کتابتها ۸ رمضان ۱۲۳۵ أولها یطابق ما ذکرت ومنسوبة إلی الفروشانی المذکور، ونسخة أخری فی (دانشگاه: ۳۶۴۶) بخط ملا ندر محمد بن علی محمد بختیاری جیحون ایلی کتابتها ۱ صفر ۱۲۵۸ وهو بهذا الاسم والموضوع وأولها یطابق النسختین المذکورتین غیر أن صاحب الفهرست نسبها إلی واقفا وتابعه گلچین فی فهرسه ویوجد نسخة أخری بهذا الاسم والموضوع فی أصفهان عند محمد حسن زفره أی بخط حسین بن إبراهیم النجف آبادی کتابته ذی حجة ۱۲۳۶ فی حدود ۱۲۸۰۰ بیتا کما کتبه إلینا. وجاء فی هذه النسخة أنه فرغ منها

فی رجب ۱۲۰۰. آخرها:

بماه رجب در هزار ودویست * حسابش به نزد خلایق جلیست

(۱۴۵)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (۱)، شهر رجب المرجب (۲)، شهر رمضان المبارك (۱)، مدینة إصفهان (۱)، محمد بن علی (۱)، الهند (۱)، الحج (۱)

صفحه ۱۴۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۶

.. متمم بشد " جام گیتی نما * " بروز سه شنیه ونهم (لم یقرأ) ویأتی " گیتی نما " لمحمد حسن فقیر الذی یقارن حیاة ناظمه مع هذا التاریخ وموضعه معها.

(۷۲۲: مثنوی جبرئیل نامه) مثنوی عرفانی فی حدود ۵۱۵ بیت. أوله:

جبرئیلا- ساز رآه خویش کن * سینه را زین سوی بی تشویش کن.. جبرئیلا- باتوم نبود مجال * که تویی مستغرق بحر خیال آخره: گاه موجم گاه دریا گه حباب * گه بوم پیمانه وگاهی شراب یوجد فی (المجلس: ۳۸۳۱) ضمن مجموعة بخط من أوائل القرن الرابع عشر.

(۷۲۳: مثنوی جبرئیل نامه) لتائب التبریزی مر ذکره فی (۱۹:

۸۴).

(۷۲۴: مثنوی جذبهء حیدری) لعبد العلی خان أحسن البنگالی، وهو تکملة آخر ل " حملهء حیدری ۷: ۹۱ و ۹: ۱۱۸ " لباذل المشهدی، شرع فیه ۱۱۴۴ وفرغ منه فی ۱۱۵۱ (= بتو (أحسن) أحسنت مولا بود) وصدره باسم (أمیر بنگاله أسد جنگ غازی) أشار فیه إلی تکملة أبو طالب الفندرسکی الآتیة ذکره وبعد الفراغ منه سماه أحد یسمی ب شاه کوثر بهذا الاسم ونظم مادة تاریخه المذکور. أوله:

بنام خداوند عرش مجید * که از امر کن کرد عالم پدید یوجد بطهران عند عبد الحسین بیات کتابته ۱۲۰۲ کما ذکره گلچین المعانی فی المنظومات الحماسیة الدینیة.

(۷۲۵: مثنوی جزایر) مثنوی فی الکیمیا فی عدة فصول، نسب فی نسخة (۸۳۱ دانشگاه) إلی قطب الأقطاب نور علیشاه. أوله.

أول دفتر بنام آنکسی * که چو من آشفته دل دارد بسی همچو من شوریدهء بیخانمان * بندهها دارد در أطراف جهان ویوجد " نور الأنوار " لمظفر علیشاه فی (الرضویة: ۱۰۵۳ أدبیات) فی ثلاثة

(۱۴۶)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)

صفحه ۱۴۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۷

أنوار فی الکیمیاء، وثالثها موسومة ب " جزایر " ویوجد منظومة بهذا العنوان والموضوع فی (المجلس: ۷۳۸) کما فی فهارسها. راجع.

(مثنوی جلایر نامه) لأبی القاسم الفراهانی، مر فی (۵: ۱۲۶).

(۷۲۶: مثنوی جمشید نامه) لزرگر الرشتی، خلیل الصراف المذکور فی (۹: ۴۰۲) ذکره " مجمع الخواص ۸: ۲۳۶ " کما مر.

(مثنوی جمشید وخورشید) لسلمان الساوجی، مر فی (۵: ۱۳۳) مثنوی غرامی وفیه بعض الغزل والقطعات، نظمه باسم السلطان أویس وفرغ منه فی ج ۲ / ۷۶۳ ویقال له " خورشید وجمشید " أیضا. رأیته فی (الملک: ۴۱۲۹) ضمن کلیاته المذهبهٔ کتابتها ۷۷۳. أوله: إلهی پردهء پندار بگشای * در گنجینهء أسرار بگشای تو مارا بگذران از ما هی خویش * که غیر از ما حجابی نیست در پیش آخره: باقبال آمد أین دفتر بپایان * إلهی عاقبت محمود گردان ونسخهٔ منه فی (المجلس: ۲۵۸۷) ضمن کلیاته کتابته ۷۹۴ کما حدثنی به السیدهٔ راستکار وعند (أصغر المهدوی: ۴۷) ضمن " کلیاته " من القرن الثامن أو التاسع.

و (دانشگاه: ۵۲۷۴) کتابته شعبان ۸۷۴ و (المجلس: ۹۰۷ - ۹۱۲) ضمن " کلیاته " من القرن التاسع، و (الرضویهٔ: ۷۶۲ أدبیات) ضمن کلیاته کتابته ۸۲۶ مذهبهٔ، کما فی فهرسهما.

(مثنوی جمشید وخورشید) لفرخ، مر فی (۵: ۱۳۳). قصهٔ غرام جمشید بن عباس شه ومحبوبته خورشید القزوینیهٔ. أوله:

نخست آغاز هر دفتر ثنا به * ثنا بر بارگاه کبریا به بنام آنکه تا روز جدایی * تن وجان را بهم داد آشنایی.. زفرخ أین سخنها یاد میدار * بگوش آویز گوهرهای شهوار.. محمد شاه غازی بو المظفر * رعیت پرور انصاف گستر آخره: پدیدار از درختان آبی ونار * چو چهر عاشق وچون عارض یار

(۱۴۷)

مفاتیح البحث: شهر شعبان المعظم (۱)

صفحه ۱۵۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۴۸

یوجد منه فی (دانشگاه: ۴۸۷۴) بخط حجاب الشیرازی کتبه بدستور فرهاد میرزا فی ۱۲۶۱ مذهبهٔ ونسخهٔ النخجوانی المذکورهٔ فی (۵: ۱۳۳) انتقلت إلی (الملیهٔ بتبریز: ۲۷۰۹).

(۷۲۷: مثنوی جنات الوصال) ذکر فی فهرس ریو (۱۱۳۵ الف) وقال أنه لدرویش نعمهٔ اللهی نظمه بین سنین ۱۱۳۵ - ۱۱۵۹.

(مثنوی جنات الوصال) لعلی أصغر السیاف الشیرازی، المتوفی ۱۲۶۲، المذکور فی (۹: ۴۸۱) مثنوی عرفانی وحکایات أخلاقیهٔ، نسخهٔ تختلف فی الکمیهٔ والاسم: یوجد فی (أدبیات: ۱۸۵ حکمت) کتابتها ۱۳۰۷ فی خمسهٔ دفاتر ذکر فی فهرسها بعنوان " کشف الاسرار "و (دانشگاه: ۳۶۹ و ۳۷۰) فی اثنی عشر دفترا ذکر فی الفهرس بعنوان " جنات الوصال " و " گنج الاسرار " فی اثنی عشر ألف بیت کتابته ۱۳۱۱ - ۱۳۱۲ جاء فیه:

برقع از رخ برگرفت آن بیمثال * در تماشاگاه " جنات الوصال " " گنج اسرار " ی که بود أو بی نیاز * گوهر افشان گشت باز از عز وناز وجاء فیه: باز گو أی سر (معصوم علی) * ساز دلها را ز کدرت منجلی واحتمل صاحب الفهرست أن یکون لقب الناظم (معصوم علی) أول الدفتر الأول: أی خدایی کاینهمه هستی زتست * در دل هر ذره أی مستی زتست الثانی: أی شهنشاهی که شاهی مر تراست * أی بر ذاتت شهنشاهی سزاست الثالث: أی خداوند کرم دارای کریم * کز کرم افراشتی عرشی عظیم الرابع: أی بیکتائی سزاوار آمده * وز همه یکتا پدیدار آمده الخامس: أی خداوندی که از محض کرم * دمبدم موجود گردانی عدم السادس: أی خداوندی که از جودت پدید * میکنی در هر نفس خلقی جدید السابع: أی خداوندی که أین عالی وپست * شد پدیدار از تو با هرچه که هست الثامن: أی که هر پیدا زتو پیدا شده * وزتو هر شیدا دلی شیدا شده التاسع: أی خداوندی که از ایجاد تو * شد خراب آباد لا آباد تو

(۱۴۸)

مفاتیح البحث: الکرم، الکرامهٔ (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۱۵۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۴۹

العاشر: اى خداى بى نهايت جود تو * گشته هرنابود بود از بود تو الحادى عشر: أى خدايى كز توشد موجود وهست * سربسر ذرات أين بالا وپست الثانى عشـر: أى خدايى كز تو شد هست اينهمه * واز مى‌ايجاد تو مست آن همه (٧٢٨: مثنوى جنات الوصال) للميرزا محمد حسين رونق الكرمانى المذكور فى (٩: ٣٩٢) وهو تتميم ل " جنات " نور عليشاه الآتى ذكره.

(مثنوى جنات الوصال) لمحمد على نور عليشاه الطبسـى واخلافه، المتوفى ١٢١٢، مر تفصيله فى (٥: ١٥٢ و ٩: ١٢٣١) فى سبعة جنات أول الأولى منه:

بسم الله الرحمـان الرحيم * افتتـاح كنز أسـماء عظيم الثانيـة: بـاز كردم گوهر افشان خامه را * تا نمايم درج گوهر نامه را الثالثـة: أين سپهر عشق را انجم بود * جلـد ثانى جنت سيم بود الرابعـة: أى گشوده از كرم باب نعيم * اسم اللهت زرحمان ورحيم الخامسـة: باز درياى سـخن شـد موج زن * موج زن شـد باز درياى سـخن السادسـة: بسم الله الرحمان الرحيم * فاتـح الأبواب جنات النعيم السابعة: بسم الله الرحمان الرحيم * آيت توحيـد وتمجيـد كريم (مثنوى جنـة الأثمار) لنويدى الشـيرازى، عبدى بيگ المذكور فى (٩: ١٢٣۶) وهو مثنوى الثالث من الخمسـة الثانية له على زنة " ليلى ومجنون " للنظامى. يوجد فى (دانشـگاه: ٢۴٢۵) بخط من القرن الحادى عشر ضمن كلياته الحاوية ٣٧۶٠٠ بيت.

(مثنوى جنة الأخيار) لضميرى الأصفهانى، يأتى بعنوان " مثنوى حسنة الاخبار ١٩: ١۵٩."

(٧٢٩: مثنوى جنته) لعنقا الطهرانى، صادق بن محمد المولود ١٣٣۵ بطهران المذكور فى (٩: ٧٧۴).

(٧٣٠: مثنوى جنگنـامهء خـامس آل عبـا) حماسـى دينى فى وقايع الطف توجـد نسـخة منه فى (المجلس) فرغ من نظمها ١١٧٠ وبيتها الأول يطابق

(١۴٩)

مفاتيح البحث: يوم عاشوراء (١)، مدينة طهران (١)، الجود (١)

صفحه ۱۵۲

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵۰

"حملهء حيدرى " لباذل المتوفى ١١٢٣ أو ١١٢۴، وهو غيره وانما تابعه فى الموضوع. أوله:

بنـام خداونـد بسـيار بخش * خرد بخش ودين بخش ودينار بخش همه كار دنيا ودين، كردگار * از أين هر سه نعمت نمود آشـكار آخره: چو افتـاد أين نظم مرضـاى حق * بجو از (كرامات منشـى حق) ١١٧٠ وأمـا اسم المثنوى فهو بخط الكاتب فى صـفحة العنوان، والنسخة فى حدود ٢٠٠٠ بيتا وتاريخ كتابتها ١٢٠٧، كما فى فهرس الخطية للسيدة راستكار.

(٧٣١: مثنوى جنگ خراسان) مثنوى فى بحر التقارب فى حوادث الدامية التى وقعت فى عهد الناصـرى بخراسان فى واقعة سالار، حين اعزام قوات المركزية بقيادة شاهزاده حسام السلطنة سلطان مراد إلى خراسان. أوله:

گشادم زبانرا بلطف خـدا * بكاغذ نمودم قلم آشـنا آخره: إلها تو دولتش پايدار * بحق نبى يارى هشت وچهار (!) يوجد فى (الملية: ٣٧٠) فى ۶٣ ورق، كما فى فهرسها.

(٧٣٢: مثنوى جنگ شاه إسـماعيل وشـيبك ازبك) لملا محمد رفيع القزوينى الواعظ، المتوفى ١٠٨٩ المذكور فى (٩: ١٢۵٢) رأيتها فى (الملك):

۵۵۷۵) وهو مثنوی فی بحر التقارب فی حدود ۸۰۰ بیت. أوله:

سزاوار شکر آفریننده ئیست * که هر قطره از وی دل زنده ئیست آخره: در أین گلشن از دیدهء اعتبار * بگریم بر خود چو ابر بهار

یوجد منه فی (سپهسالار: ۱۴۳) مذهبة من القرن الحادی عشر و (فرخ - مشهد:

۲۳۸) ضمن دیوانه کتابته ۱۱۲۶ کما فی فهرسهما.

(۷۳۳: مثنوی جنگ فیلان) لساطع الکشمیری، الملا أبو الحسن بن ملا علی المذکور فی ۹: ۴۱۵) نظمه لمحمد شاه وتوفی ۱۱۵۶ کما مر.

(مثنوی جنگ قندهار) لقادر التونی، راجع " مثنوی حرب قندهار."

(مثنوی جنگ نامه) لمیرزا عبد الوهاب الچهار محالی، مر بعنوان " الغزوات ۱۶: ۵۳."

(۱۵۰)

مفاتیح البحث: خراسان (۳)، الشهادة (۱)، الحرب (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۱۵۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵۱

(۷۳۴: مثنوی جنگنامه) لطوفان الهزار جریبی المازندرانی المتوفی بالنجف ۱۱۹۰ المذکور فی (۹: ۶۵۲) یوجد ضمن دیوانه فی (سپسهالار: ۲۷۴۳) بخط من أوائل القرن الثالث عشر.

(۷۳۵: مثنوی جنگنامه) ترکی لجنونی الآذربایجانی والمقیم بأردبیل ۱۱۰۷ المذکور فی (۹: ۲۰۶) بدأ بمدح النبی والوصی ومخاصمة الاخلاص والصدق ویمثله بحرب محمد پهلوان، الموجود منه ۳۵۲ بیت مع دیوانه الفارسی المشتمل علی ۳۶۵۴ بیت ضمن مجموعة عند المیرزا جعفر بن أبی القاسم سلطان القرائی التبریزی، کما کتب إلینا فهرس مکتبته.

(۷۳۶: مثنوی فی جواب ده نامه ابن عماد) لتذروی القزوینی، المقتول ۹۷۵ المذکور فی (۹: ۱۶۸) راجع " مثنوی ده نامه " لابن عماد.

(مثنوی جواهر الاسرار) لآذری الأسفراینی، مر فی (۵: ۲۶۰) لکن وقع هناک غلط فجاء " عجائب الدنیا " معطوفا علی " جواهر الاسرار " والصحیح أنه مشتمل علی أربعة کتب لکل منها أسماء خاصة: ۱ الطامة الکبری ۲ عجائب الدنیا ۳ عجائب الاعلی ۴ - سعی الصفا، فصلنا ذکره فی (۹: ۴) ونسخه موجودة.

(مثنوی جواهر ذات) المنسوب إلی العطار النیشابوری والتونی یأتی بعنوان " مثنوی جوهر ذات."

(۷۳۷: مثنوی جواهر الاسرار) لرشیدا العباسی، مثنوی فی الأحجار الکریمة فی ثمانیة أبواب، فی أول کل فصل رباعیة وفی ضمنها جداول فی تعیین عیاراتها وثمن کل واحد: ۱ اللؤلؤ ۲ - الیاقوت ۳ - اللعل ۴ - الألماس ۵ - الزمرد ۶ - عین المهر ۷ - الفیروزه ۸ -.. أوله:

نوری که جهان از أو تجلی زار است * گلگونه رنگ هر گل رخسار است از جوهر نور معرفت چهره نماست * منطق انسان" جواهر الاسرار " است

(۱۵۱)

مفاتیح البحث: مدینة النجف الأشرف (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، الزیارة (۱)

صفحه ۱۵۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵۲

آخره: نقشبند سپهر مينايى * صانع حسن عالم آرايى رأيته فى (الملك: ٥٢۶۶) ضمن " كلياته " من القرن الحادى عشر.

(مثنوى جواهر نامه) لمحمد أمين الشهرستانى، روح الأمين، مر (٥: ٢٨۴ و ٧ و ٧: ٢۶٠).

(٧٣٨: مثنوى جواهر نامه) لنائب التبريزى، مر فى (٩: ٨۴).

(مثنوى جوهر الذات) لعطار التونى من القرن التاسع والمنسوب إلى فريد الدين عطار النيشابورى، سمى بالاسمين ": جوهر الذات " و "جواهر الذات " مثنوى فى قسمين، الثانى منها يسمى " جواهر نامه " قسم الأول فى حدود ١٢۴٠٠ بيتا فى قصة آدم ويوسف (ع) والثانى فى ١١۶٠٠ بيتا. طبع بطهران فى ١٣٥٥ فى مجلدين. رأيت منه فى (الملك: ٥٠۶٢) ضمن كليات النيشابورى المؤرخة ٩٥۶. أوله:

بنام آنكه نور جسم وجانست * خداى آشكارا ونهانست خداوندى كه جان در تن نهان كرد * زنور خود زمين وآسمان كرد ونسخة فى (المتحف البريطانى: ١١٣٢٥ or) ضمن مجموعة كتابتها ٨۶٢ وعند (أصغر المهدوى: ٣۶) بخط عبد النبى المشهدى ٢۴ رجب ١١٢٥ ضمن كليات النيشابورى كما فى فهرسهما. ويوجد ديوان عطار التونى فى (دانشگاه: ۴٣٥٠) جاء فيه:

أصل من از تون ولى شاپور جاى * باشدم در مشهد سلطان سراى وجاء فى هذه النسخة (ص ١٢) أنه نظمت " جوهر ذات "و" هيلاج " كما ذكره دانش پژوه فى فهرسه.

(٧٣٩: مثنوى جوهر فرد) لنويدى الشيرازى، المتوفى ٩٨٨ ذكرنا له فى ٩: ١٢٣٧) خمستان وسبعة خزائن، وعرف دانش پژوه فى" فهرس أدبيات ٣: ١٧ " خمسته الثالثة كما يلى: ١ - جوهر فرد ٢ - دفتر درد ٣ - طرب نامه ۴ - تجلى أنوار ٥ - سلسله. يوجد فى (أدبيات: ٣۶٢ جوادى) ضمن كلياته المشوشة المؤرخة رمضان ٩٧٧.

(٧۴٠: مثنوى جهان آشوب) أو " شهرآشوب " لأحمد يار يكتا

(١٥٢)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (١)، شهر رمضان المبارك (١)، مدينة طهران (١)، الشهادة (١)، الوفاة (١)

صفحه ١٥٥

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٥٣

اللاهورى، المذكور (٩: ١٣١٥) نظمه فى مرثية عالمگير شاه.

(٧۴١: مثنوى جهانگير نامه) لطالب الآملى، المذكور فى (٩: ۶٣۶) مثنوى فى ٣٢۴ بيتا وأكثر دواوينه الخطية فاقدة منه طبع فى" تذكره ميخانه " بمباشرة وتعليقات گلچين المعانى، وثم فى كلياته فى ١٣۴۶ ش. أوله:

دلا تا توانى كم آزار باش * بهر كار چون عقل هشيار باش (مثنوى جهان نما) لتأثير التبريزى (١٠۶٠ - ١١٢٩) المذكور فى (٥: ٣٠٠ و ٩: ١۶۴) يوجد منه نسختان فى (المجلس: ٩٥٧) و (سپهسالار:

٢٨٣) كتب كلاهما فى حياة المؤلف، و (دانشگاه: ٣۶٢٨) ضمن كلياته من القرن ١١ أو ١٢، كما فى فهرسها.

(٧۴٢: مثنوى چار مينو) أو " چهار مينو " لفروغى الطهرانى، أبى الحسن بن محمد حسين ذكاء الملك، المذكور فى (٩: ٨٢٨) طبع فى ١٩٠ ص.

(٧۴٣: مثنوى چاره بيمار) لأبى العاصم عبد الحليم، المتخلص ب (عاصم) الهندى، ذكره معاصره وأستاذه فى " هفت آسمان ١: ١۶٩ "وقال: أنه على زنة " مخزن الاسرار " للنظامى، نظمه حين كان مريضا. أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * حرف نخست است ز نظم حيكم.. حمد خدا مخزن أسرار ذكر * حمد خدا مطلع أنوار فكر (٧۴۴: مثنوى چاه وصال) رأيت بهذا العنوان عدة نسخ منه فى (الملك) لم أظفر على ناظمها. أوله:

بيا أى ساقى عشق آفرينم * خط جام تو سر لوح جبينم بيا أى داير از تو محفل خاك * بلا گردان دورت دور افلاك آخره: جهان خرم شد از آب زلالش * زچرخ آمد لقب چاه وصالش فى (الملك: ۴۷۱۹) فى حدود ۲۲۵ بيتا كتابته ۱۱۹۲ وأخرى (الملك: ۵۰۸۵) من القرن الثانى أو الثالث عشر والثالث (الملك: ۴۹۸۸) كتابته ۱۲۰۲ وأخرى (الملك: ۵۱۱۴) كتابته ۱۲۵۰ ونسخة من القرن الحادى عشر أو الثانى عشر

(۱۵۳)

صفحه ۱۵۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵۴

فى (دانشگاه: ۴۳۵۱) نسبه دانش پژوه إلى ذره. حيث جاء فيه:

إلهى ذرهء عشقى كرم كن * چو خورشيدم بسر گرمى علم كن (۷۴۵: مثنوى چاه وصال) لميرزا أحمد سند، يوجد مع " ليلى ومجنون " و " مثنوى نگارستان چين " له فى (دانشگاه: ۲۳ / ۲۴۴۴) كتابة المجموعة ۱۱۸۹ - ۱۱۹۵ كما فى فهرسها. ونسخة آخر أيضا فى (دانشگاه: ۵ / ۳۸۱۴) ضمن مجموعة كتابتها ۱۳۰۰. أوله:

سپهدار ديار درد مجنون * علم زد روزى از حى سوى هامون وآخر يطابق ما مر:

جهان خرم شد از آب زلالش * زچرخ آمد لقب چاه وصالش (مثنوى چاه وصال) لشعله الگلپايگانى، مر فى (۵: ۳۰۵) ويوجد فى (أدبيات: ۶۲۷ حكمت) ضمن مجموعة كتابته ۱۳۰۷ - ۱۳۰۹ ولم يذكر خصوصياته فى فهرسها.

(مثنوى چشمهء زندگانى) لشاه داعى الشيرازى، مر فى (۵: ۳۰۷ و ۹:

۳۱۴ و ۱۲: ۱۴۳) يوجد منه فى (المجلس: ۱۰۹۵) ضمن " ستهء داعى " مذهبة من القرن التاسع ونسخة فى (اندايافيس: ۱۲۹۸) كما مر.

(مثنوى چمن وانجمن) للشيخ على الحزين، مر فى (۵: ۳۰۸ و ۹:

۲۳۵) ذكر فى آخره أنه نظمه فى ۳۷ من عمره. يوجد فى (المجلس: ۹۷۱) ضمن " كلياته " كتابتها ۱۱۲۸.

(مثنوى چهار چمن) لشاه داعى الشيرازى، مر ذكره فى (۵: ۳۱۱ و ۹:

۳۱۴ و ۱۲: ۱۴۳) أوله:

ميوهء باغ جان ما سخن است * چه سخن هر چه از خدا سخن است وجاء فى تاريخ نظمه فى آخره:

رفته از هجرت رسول أمين * چهل ودو بعد هشتصد زسنين ۸۴۲ آنچه گفتم ز (داعى) مسكين * باد در حضرتت قبول آمين

(۱۵۴)

صفحه ۱۵۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵۵

يوجد منه نسخة مع اخوتها فى (المجلس: ۱۰۹۵) من القرن التاسع و (اندايافيس: ۱۲۹۸).

(مثنوى چهار صفه) للنراقى، راجع " مثنوى طاقديس " الآتية.

(۷۴۵: مثنوى چهار عنصر) أو " چار عنصر " لأبى المعالى الميرزا عبد القادر بيدل الدهلوى (۱۰۵۴ - ۱۱۳۰) المذكور فى (۹: ۱۵۲) فى أربع عناصر وعدة مقالات، اشتغل به مدت عشرين سنة (۱۰۹۵ - ۱۱۱۶) طبع بلكهنو فى ۲۷۶ ص. أوله:

[خداوندا از زبان معذور بى صرفه سرائيست عذر هرزه در ايان..] آخره:

بحمد الله زختم " چارعنصر * " فرح پیش آمد وغم بر قفا رفت.. دوم در اجتماع " چار عنصر * " نحوست بود چون رنک از صفا رفت وتبعه حیا الأکبر آبادی ب " مثنوی گلگشت بهار ارم " یأتی. یوجد منه فی (أدبیات: ۱۰۶ ب) من القرن الحادی عشر وفی (المتحف البریطانی: ۶۴۴۳ or) کتابته ۱۲۶۸ کما فی فهرسها.

(مثنوی چهار فصل) لمیرزا علی بن یوسف المستوفی الآشتیانی، المتخلص ب (میکده) المذکور فی (۹: ۱۱۴۳) فی أربعهٔ فصول وکل فصل فی حکایات فرغ من نظمه فی ۱۲۹۷ (یا غفور) وطبع بطهران فی ۱۳۰۷ فی ۲۲۳ ص علی الحجر. أوله:

أی بأسرار حقیقت برده پی * بشنو از نایی حکایت نی زنی آنکه أو جان را دمیده در جسد * از دم آن دم به نی نایی دمد آخره:

(میکده) أین در معنی چونکه گفت * (یا غفور) از بهر تاریخش بگفت یوجد منه فی (دانشگاه: ۱ / ۳۶۶۷) بخط محمد حسین لشکر نویس کتابته ۱۳۱۰ کما فی فهرسها.

(۷۴۶: مثنوی چهل حدیث) اسمه " توان روان " مطبوع.

(مثنوی چهل صباح) لشاه داعی الشیرازی، مر ذکره فی ۵: ۳۱۶ و ۷: ۲۵۸ و ۹: ۳۱۴ و ۱۲: ۱۴۳) مثنوی عرفانی فی السیر والسلوک فی

(۱۵۵)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۱)، علی بن یوسف (۱)

صفحه ۱۵۸

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۵۶

أربعین (صباح) وسمی کل واحد باسم خاص، فی ۸۴۳ بیتا، فرغ منه فی ۸۴۳. أوله:

بنیاد سخن بنام حق به * کز هر چه بهست نام حق به آخره: (داعی) کم گو که برتو تاوانست * از بنده خطا وسهو امکانست یوجد منه نسخهٔ فی (المجلس: ۱۰۹۵) مع أخواتها الستهٔ من القرن التاسع وفی (اندیافیس: ۱۲۹۸) أیضا ضمن " الستهٔ."

(۷۴۷: مثنوی چهل صباح) للسید إبراهیم الکازرونی مر ذکره فی (۱۹: ۸۱).

(۷۴۸: مثنوی حاتم نامه) لمحمد قلی سلیم الطهرانی الطرشتی، المتوفی ۱۰۵۷ المذکور فی (۹: ۴۶۴) رأیته فی (الملک: ۵۶۰۴) فی حدود ۸۸ بیت ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۱۱۷. أوله:

طوطی کلکم که سیمرغ چمن * تازگی آموخت از طرز سخن وهو فی قصهٔ حاتم الطائی وسمی فی بعض الفهارس ب " داستان حاتم طائی " و " حاتمیه " ویوجد فی (دانشگاه: ۱۴۲۷) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۰۷۴ - ۱۰۷۹ وأخری أیضا فی (دانشگاه: ۲۴۴۴) ضمن جنگ کتابته ۱۱۸۹ - ۱۱۹۵.

(۷۴۹: مثنوی حاتمیه) لجویا التبریزی، ناظم " مثنوی حسن معنی " والمذکور فی (۹: ۲۱۲).

(مثنوی حال نامه) لعارفی الهروی، مر بعنوان " گوی وچوگان ۱۸: ۲۵۳).

(۷۵: مثنوی حبیب ورباب) لنظام وفا ابن المیرزا محمود المذکور فی ۹: ۱۲۰۶) طبع فی ۱۳۴۶ علی قطع صغیر فی ۴۶ ص.

(۷۵۱: مثنوی حجاب نامه) لعلی رضا صرام الأصفهانی المعاصر، المذکور فی (۹: ۶۰۶).

(۱۵۶)

مفاتیح البحث: النوم (۱)

صفحه ۱۵۹

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۵۷

(۷۵۲ منظومة حدائق الدقائق) منظومة فی ستة عشر أصلا: ۱ - حساب الجمل ۲ - أرقام البروج ۳ - الکواکب ۴ - الأیام ۵ - الهندسة ۶ - السنین والشهور ۷ - اللغة ۸ - التجنیس والتصحیف ۹ -.. ۱۰ - الاجزاء ۱۱ - التشبیهات ۱۲ - التصغیر ۱۳ - الاسقاط ۱۴ - الضد والنقیض ۱۵ - الجذر والکعب ۱۶ - الرعایة والترتیب. وبعد حل کل مسألة یذکر معمیا فیها، یوجد فی (أدبیات: ۱۰۷ د) بداء فیه بنعت الرسول ومدح جواد قنبر کیرنکی، وأضاف صاحب الفهرس احتماله بأنه من نظم شاعر بسم قاسم أو بتخلص قاسم، وفرغ منه فی ۴ ذی حجة. ضمن مجموعة کتابتها ۱۸ ع ۱ / ۸۲۲. أوله:

بنام آنکه داد از لوح أنشأ * خرد را خطهء ملک معما آخره: چهارم بود از ذی الحجة آنروز * که کردم ختم أین نظم دل افروز خرد زین نکته گر حرفی بخواند * زتاریخش چو (قاسم) خیره ماند (۷۵۳: مثنوی حدیقهء ثانی) أو " حدیقهء دومین " فی قبال " حدیقة الحقیقة " للنسائی، وهو مثنوی عرفانی لحزین اللاهیجی، محمد علی (۱۱۰۳ - ۱۱۸۱) المذکور فی (۹: ۲۳۵) لم یذکر له اسم وهذا ما انتخبه ابن یوسف فی فهرسه علی قرینة:

عندلیب قلم زطبع حزین * طلبیدی " حدیقه دومین " ویذکر فیه عن عمره فی السبعین:

عمرهم در جوار هفتاد است * مشت خالی مرا پر از باد است یوجد ضمن " کلیاته " فی (المجلس: ۹۷۱) کتبت فی مراد آباد الهند ۱۲۲۸ کما فی فهرسها.

(مثنوی حدیقة الحقیقة) للسنائی الغزنوی مر فی (۶: ۳۸۳) تفصیله. أوله:

أی درون پرور وبرون آرای * أی خرد بخش بی خرد بخشای نسخه شایعة: مهدی بیانی) بخط أحمد بن أسعد آقاجی کتابته ۶۹۱ و (المجلس: ۲۳۴۶)

(۱۵۷)

مفاتیح البحث: شهر ذی الحجة (۱)، الهند (۱)، الجود (۱)، الحج (۱)

صفحه ۱۶۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۵۸

کتابته ۷۵۸ کما حدثنی به السیدة راستکار ورأیت أربعة نسخ منه فی (الملک) منها: (الملک: ۵۵۷۰) کتابته ۳ ذی حجة ۹۹۹ و (سپهسالار: ۳۴۵) و (المجلس:

۹۱۶) کلاهما من القرن التاسع و (إلهیات: ۱۴۲ ج) و (الملیة: ۴۱) وأیضا (الملیة: ۴۴) و (المجلس: ۴۶۹۷) مذهبة و (الملیة: ۴۵) مذهبة کل هذه الخمسة من القرن العاشر، کما فی فهارسها.

(۷۵۴: مثنوی حدیقة القلوب) لعلی أکبر ساری الشیرازی، رأیته فی (الملک: ۶۳۱۸) ضمن کلیاته من القرن الثالث عشر فی ۶۲۰ بیت. أوله:

أین بسم آله کت بیانست * رحمان ورحیم غیب دانست غفار ذنوب مذنبین است * پوشندهء عیب وعیب بین است آخره: کوه تو که استخوان درتست * رگها چه شجر ترا بتن رست (۷۵۵: مثنوی فی حرب قندهار وإیران) لقادر التونی، المیرزا عبد القادر کما ذکر فی "صبح گلشن: ۳۲۵."

(۷۵۶: مثنوی حربهء حیدری) لأکرم، فی أحوالات الأمیر (ع)، ذکره گلچین ضمن المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة نقلا عن " هرمان أنه: ۶۱ " وأنه نظمه فی ۱۱۳۵.

(۷۵۷: مثنوی فی الحساب) لشاعر یتخلص ب (خاوری) کما فی " دربارهء نسخه های خطی ۲: ۲۱۵. " أوله:

بنام کردگار فرد بی زوج * که دایم بحر لطفش میزند موج آخره: که دارد (خاوری) خاطر پریشان * گه از سقم بدن گاهی زاقران

یوجد فی (المتحف البریطانی: ۴۳۳۰ or) ضمن مجموعهٔ کتابته فی سلطانیهٔ ۹۱۵ کما فی فهرسها.

(مثنوی حسن اتفاق) لتأثیر التبریزی، المیرزا محسن (۱۰۶۰ – ۱۱۲۹) مر فی (۷: ۱۴) ویوجد منه فی (المجلس: ۹۵۷) و (سپهسالار: ۲۸۳) کتابهٔ کلاهما فی حیاهٔ المؤلف، کما فی فهرسهما.

(۱۵۸)

مفاتیح البحث: دولهٔ ایران (۱)، الحج (۱)، الحرب (۱)، الزوج، الزواج (۱)

صفحه ۱۶۱

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۱۵۹

(۷۵۸: مثنوی حسنهٔ الاخبار) أو " جنهٔ الأخیار " لنصیری الأصفهانی کمال الدین حسین، مر ذکره ضمن تفصیل " الخمسهٔ " له فی (۷: ۲۶۰) وأن نسبوا إلیه السادسهٔ بهذا العنوان.

(۷۵۹: مثنوی حسن گلوسوز) لرشیدا العباسی، المذکور فی (۹: ۳۶۲) مثنوی عرفانی نظمه فی ۱۰۴۰ (گل نظم). أوله:

کنیم کوثر کده از شعله نوشی * لب بتخانه را الماس پوشی (؟) آخره: چو مرغ طبع من شد بلبل نظم * بجو تاریخ فکرم از (گل نظم) ۱۰۴۰ رأیته فی (الملک: ۵۲۶۶) ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر، ونسخهٔ فی (دانشگاه: ۵ / ۳۲۹۴) وجاء فی فهرسها أنه لرشیدی التبریزی (۹: ۳۶۰).

(مثنوی حسن گلوسوز) لزلالی الخوانساری، مر فی (۷: ۱۵).

(۷۶۰: مثنوی حسن معنی) لجویا التبریزی، میرزا داراب بیک المذکور فی (۹: ۲۱۲) مثنوی فی توصیف کشمیر، ویأتی " مثنوی فی وصف کشمیر " متعددا.

(۷۶۱: مثنوی حسن منظر) لملول التویسرکانی، المذکور فی (۹: ۱۱۰۱) وناظم " باغ فردوس " رأیتهما معا کما مر.

(مثنوی حسن نامه) لایزدی الیزدی محمد خان، مر فی (۷: ۱۶).

(حسن ودل) لمیرزا رضی الدین محمد بن محمد شفیع المتوفی ۱۲۲۲، مر ذکره فی (۷: ۱۶. واصلاح الخطاء فیه ۹: ۳۷۲)، وأما" حسن دل " لفتاحی (سیبک) النیشابوری فهی منثورهٔ، و " حسن ودل " لسلمان التربتی، الذی تابع الفتاحی فیها فهو نظم ونثر. کما أن "حسن وعشق " لفضولی أیضا منثورهٔ. ویوجد نسخهٔ فی (دانشگاه: ۵۱۵۲) مثنوی بهذا العنوان من القرن الحادی أو الثانی عشر واحتمل دانش پژوه أنه لمیر رضی المذکور. أوله:

بنام آنکه دلها را در آغاز * بنام اوست حسن مطلع راز حکیمی کو جهان را عقل وجان داد * زحکم دل بدنها را روان داد ویوجد منه نسخهٔ فی (أدبیات: ۲۳۹ جوادی) بخط محمد مهدی عرب ابن محمد أشرف

(۱۵۹)

مفاتیح البحث: محمد بن محمد (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۱۶۲

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۱۶۰

المتلخص ب (مشرب) کتابته ۳ شعبان ۱۲۰۸ وأخری فی (المتحف البریطانی:

۱۲۰۸۰ or) کتابته ۱۲۶۴ و (النخجوانی بتبریز) کتابته ۱۲۸۱، کما فی فهرسها.

(مثنوی حسن وعشق) لسرخوش اللاهوری، محمد أفضل الدهلوی، مر فی (۷: ۱۷ و ۹: ۴۳۹).

(مثنوی حسن وعشق) لعلی دانشمند خان، مر فی (۷: ۱۷).

(۷۶۲: مثنوی حسن وعشق) لفائبی الدهلوی، المیر شمس الدین المذکور فی (۹: ۷۹۸) کما مر.

(مثنوی حسن وعشق) لکاتبی الترشیزی، أو النیشابوری، المذکور فی (۷: ۱۷ و ۹: ۸۹۶).

(۷۶۳: مثنوی حسن وعشق) للمولی مراد الطسوجی، المذکور فی (۹: ۱۰۲۶) وهو علی بحر " یوسف وزلیخا " فی أربعة آلاف بیت، ویأتی له " مثنوی حصول المراد " ومر " مثنوی لیلی ومجنون ۱۸: ۳۹۶."

(مثنوی حسن وناز) أو " ناز ونیاز " لنامی الترمذی البکری، مر فی (۷: ۲۰).

(۷۶۴: مثنوی حسن یوسف) لنذروی القزوینی، المقتول فی ۹۷۵ المذکور فی (۹: ۱۶۸).

(۷۶۵: مثنوی حصول المراد) للمولی مراد الطسوجی، مر له آنفا " حسن وعشق، " وهو علی بحر " مخزن " فی ثلاثة آلاف بیت.

(۷۶۶: مثنوی حفظ الصحة) لعادل الشیرازی، ترجمة من العربیة ونسبها المترجم إلی [ثیاذوق الحکیم] الذی کتبه وصیة لأنوشیروان، وللناظم هذا " طب منظوم " و " ستین عادلی. " أوله:

توق إذا ما استطعت ادخال مطعم * علی مطعم من قبل فعل الهواضم تا طعامی نگذرد از معده بر بالای آن * گر نبات سوده مینوشی بود عین زیان

(۱۶۰)

مفاتیح البحث: شهر شعبان المعظم (۱)، الوصیة (۱)

صفحه ۱۶۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۶۱

آخره: بهر نوشیروان شاه شاهان جهان * أین وصیتها (ثیاذق) کرد در حکمت بیان از حیات زندگانی گر تمتع بایدت * نظم (عادل) یاد گیر أی نور چشم مردمان یوجد مع " ستین عادلی " و " طب المنظوم " فی (دهخدا: ۲۹۶) ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۲۸.

(منظومة حفظ الصحة) لیوسفی الطبیب مر فی (۹: ۱۳۲۱ و ۱۷: ۱۱۳).

(۷۶۷: مثنوی حقوق نامه) لتائب التبریزی مر ذکره (۱۹: ۸۳ - ۸۴).

(۷۶۸: مثنوی حقیقة الحق) للشیخ عبد اللطیف الچشتی، راجع (۹: ۶۹۳) مثنوی عرفانی فی ثلاثة وتسعین لطیفة ودیباچة منثورة. أوله: [بدان أرشدک الله تعالی إلی حقیقتک که تمامی مشایخ حضرت خواجکان چشت..

سر أین نامه را بنام آله * ابتدا میکنم به بسم الله تا بتوفیق خالق علام * شود أین نامهء لطیف تمام رأیته فی (الملک: ۵۴۴۸) مع فهرس ۹۳ لطیفه فی أوله سقطت آخره فی لطیفة ۲۹ بخط من القرن الحادی عشر حدود ۱۰۸۲.

(۷۶۹: مثنوی حکایت شبلی) فی قصة شبلی والمریض فی بغداد، وهی عرفانیة مختصرة، توجد فی (الهیات: ۱۷۲ ب) ضمن مجموعة من القرن ۱۳ - ۱۴ کما فی فهرسها. أوله:

شبلی آن پیر طریقت ارشاد * بود روزی ز قضا در بغداد آخره: چون از أین وادی هائل رستند * در ته خاک بهم پیوستند (مثنوی حلاج نامه) لعطار، راجع " مثنوی هیلاج نامه."

(۷۷۰: مثنوی حمزة نامه) یوجد فی (الملیة بتبریز: ۲۸۵۰) کما فی " در باره نسخه های خطی ۴: ۲۹۳. " وهو من القصص الحماسیة الدینیة فی روایات مختلفة.

(۷۷۱: مثنوی حمله حسینی) لعبد المجید القمی الأوجی، المذکور

(۱۶۱)

مفاتیح البحث: مدینة بغداد (۲)، المرض (۱)، الطب، الطبابة (۱)

صفحه ۱۶۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۶۲

فی (۹: ۶۹۹) منظومة فی حدود ألفی بیت، یوجد بخطه عند السید مجید سبط الناظم بطهران، کما مر.

(مثنوی حمله حسینی) لغلام علی الرضوی، مر (۷: ۹۱).

(۷۷۲: مثنوی حمله حسینی) لمحسن التتوی السندی، من شعراء القرن الثانی عشر، فی اثنی عشر الف بیت، ذکره گلچین المعانی ضمن منظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة، نقلا عن " مقالات الشعراء: ۷۰۲."

(۷۷۳: مثنوی حمله حیدری) لمیرزا أرجمند آزاد الکشمیری، ابن عبد الغنی بیگ قبول، المتوفی ۱۱۳۴ المذکور بتخلصه جنون فی (۹: ۲۰۶) وهو تکملة " حمله حیدری ۷: ۹۱ " لباذل المشهدی نظمه بعد " دلگشا نامه " له فی حدود ۱۱۳۱ إجابة لفخر الدین محمد خان ابن عم باذل المذکور وفاتنا ذکره فی (۷: ۹۱). أوله:

ثنایی که سر دفتر نامه هاست * خداوند لوح وقلم را سزاست یوجد نسخة ناقصة الآخر فی (الرضویة: ۲۸۸ أدبیات) بخط من أوائل القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها لگلچین المعانی، وذکرنا " صولت صفدری " و " جذبهء حیدری ۱۹: ۱۴۶ " أیضا تکملتان ل " حمله حیدری " باذل.

(مثنوی حمله حیدری) لباذل المشهدی، مر تفصیله فی (۷: ۹۰) یوجد منه نسخة فی (سپهسالار: ۱۶۵) مذهبة مصورة من القرن الحادی عشر و (جامع کبیر یزد: ۵۴۸۶) کتابته شعبان ۱۱۵۴ و (سریزدی یزد: ۱۲۱) بخط أبو طالب ابن محمد أرشد شهر بابکی کتابته آخر رمضان ۱۱۹۶ و (أصغر المهدوی: ۵۹) بخط أکبر بن أحمد الحسینی کتبه فی کشمیر ۱۲۴۷ وأیضا (المهدوی: ۵۸) و (سپهسالار: ۷۱۲۷) من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسهما.

(مثنوی حمله حیدری) لبمانعلی راجی، مر فی (۷: ۹۱ و ۹: ۳۴۵) یوجد فی (دانشگاه: ۲۰۵۰) من القرن الثانی عشر و (المتحف البریطانی:

or ۸۳۶۹) کتابته ۱۲۶۳ ذکر فی فهرسها بعنوان " وقایع فتوحات پیغمبر

(۱۶۲)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، مدینة طهران (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۱۶۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۶۳

اسلام " لراجی الکرمانی.

(۷۷۴: منظومة حمله حیدری) لعاشق الهندی، المذکور فی (۹: ۶۷۳) نقلا عن " صبح گلشن: ۲۷۰ " فی غزوات الأمیر (ع).

(۷۷۵: مثنوی حمله حیدری) لمحمد حسن المتخلص بفقیر، المذکور فی (۱۲: ۱۵۷) له أربعة منظومات حماسیة دینیة: ۱ گیتی نما فی أحوالات النبی (ص) ۲ - حمله حیدری فی غزوات الأمیر (ع) فی حیاة النبی (ص) ۳ - یعسوب نامه فی أحوالات الأمیر إلی حرب الصفین ۴ - سراج الصدور فی مجلدین الأول من حرب الصفین إلی وفاته، والثانی من خلافة الحسن (ع) إلی الغیبة.

(٧٧٦:.. حمله حيدرى) لگل احمد. طبع على الحجر بلاهور فى ١٣٣٤ كما فى " فهرست كتابهاى چاپى مشار."

(حيدر نامه) لفريد الدين العطار، مر فى (٧: ١٢٥).

(مثنوى حيرت الأبرار) أحد المثنويات الخمسة التركية لأمير على شير النوائى، مر فى (٧: ١٢٥).

(٧٧٧: مثنوى حيرت نامه) لتائب التبريزى مر ذكره (١٩: ٨۴).

(٧٧٨: مثنوى خاك نامه) لتائب التبريزى، مر ذكره (١٩: ٨۴).

(مثنوى خانقاه فقير) لفقير الاصطهباناتى، مر (٧: ١٣۶ و ٩: ٨۴٢).

(مثنوى خاور نامه) لابن حسام، مر تفصيله فى (٧: ١٣٧) ويوجد منه فى تبريز عند الحاج آقا حسين النخجوانى كتابته ٨٧٧. وأخرى فى (دانشگاه:

۴٩٩٢) من القرن الحادى عشر كما فى فهرسها.

(مثنوى ختم الغرائب) للخاقانى الشيروانى، مر فى ٧: ١۴٠). وهـذا غير " ختم الغرايت " الذى هو شـرح لأبيات من قصيدة الخاقانى، والذى فاتنا ذكره تأليف محمد بن خواجكى الگيلانى الاسترآبادى، الموجود نسخته فى (الملية بتبريز: ٢٧٩۵) كتابته ١٠٢٣. والاشعار المشروحة فيه:

از أين مشتى سماعيلى أيام * از أين جوقى سرائيلى بر زن

(١۶٣)

مفاتيح البحث: حياة النبى (١)، الإمام الحسن بن على المجتبى عليهما السلام (١)، الحرب (١)، الحج (١)

صفحه ۱۶۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١۶۴

عمود رخش را سازند قبله * زنند آنگاه تهمت بر تهمتن (٧٧٩: مثنوى خدا نامه) لتائب التبريزى، مر ذكره ١٩: ٨۴).

(مثنوى خداوند نامه) لفتح على صبا، مر فى (٧: ١۴٢).

(مثنوى خرابات) لحزين اللاهيجى، محمد على، مر فى ٧: ١۴٣) وطبع مع " السوانح العمرى " له. أوله:

ثناهاست پير خرابات را * كه شـست از دلم لوث طامات را (مثنوى خرد نامه اسكندرى) لعبـد الرحمان الجامى، مر فى ٧: ١۴٧) وهو خامس مثنوياته السعبة " هفت اورنگ " فى قصة إسكندر بسياق عرفانى، وقال فيه: [كه افسانه خوانى نه كار منست]. أوله:

إلهى كمـال إلهى تراست * جمـال جهـان پادشاهى تراست جمال تو از وسع بينش برون * كمالت زحـد آفرينش فزون نسـخه شايعة رأيت منه خمسـة نسـخ فى الملك: (الملك: ۵٩٩٣) ضـمن " هفت اورنـگ " كتـابته فى حيـاة الناظم محرم ٩٨٣ بهرات و (الملـك: ۵٩٩۵) بخـط محمـد بن علاء الـدين الباخرزى الزره أى ضـمن " هفت اورنگ " رجب ٩٨۵ و (الملـك: ۵٩٧٠) أيضا ضـمن " هفت اورنگ " من القرن العاشر وغيرها.

(مثنوى خردنامه) لعطار النيشابورى، مر بعنوان " مثنوى اشترنامه."

(٧٨٠: مثنوى خرد نامه) لكافى القايني ابن محتشم المذكور فى (٩: ٩٠٣) جاء بعضها فى " گنجينهء گرانمايه. " أوله:

يكى پرسيد از يثرب زصادق * كه أى ذات تو چون قرآن ناطق (مثنوى خرد نامه) لمحمود التندرى، مر فى (٧: ١۴٧).

(مثنوى خرد نامه) أو " اقبال نامه " للنظامى الگنجوى، مر ذكره فى (٩: ١٢١٠).

(مثنوى خرم بهشت) لرضا قلى هدايت، مر تفصيله فى (٧: ١١۵). أوله سر آغاز هر نامه يابد نگار * بنام جهان داور كردگار

(١۶۴)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (١)، المدينة المنورة (١)، عبد الرحمان (١)

صفحه ۱۶۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٦٥

(٧٨١: مثنوى الخروسية) للمير حسن الأصفهانى، صاحب الديوان المذكور فى (٩: ٢٤٠) وأخ الحاج عبد الله العطار.

(٧٨٢: مثنوى خزاين الفوايد) لمجذوب التبريزى من علماء القرن الحادى عشر، مر فى (٧: ١٥٥) ويوجد بهذا العنوان فى (المتحف البريطانى:

or ٦٣١۶) نسخة غير مؤرخة من القرن التاسع (!)، لم يذكر فى فهرسها غير أنه فى عقايد الشيعة. ونسخة فى (دانشگاه: ٣٠٠۶) ضمن كلياته المؤرخة ١١٠٧، كما فى فهرسها (٧٨٣: مثنوى خسرو وشيرين) لاصفخان، يوجد فى (دانشگاه:

۴٨۴۶) ضمن مجموعة من القرن الحادى عشر، لن يشير فى الفهرس أكثر من هذا وذكر فى " تذكرة كلمات الشعراء - سرخوش: ٢٩ "آصفخان الجيو الهندى من امراء جهانگير پادشاه بالهند وقال: له ديوان و " مثنوى خسرو وشيرين، " ورأيت منتخبة منه ناقصة الآخر نسب إلى آصفخان فى (الملك: ٢٧ / ٣٨۴۴) ضمن مجموعة من القرن الحادى عشر. أولها:

همه مانده زهمراهيش واپس * خدا همراهى أو كرده وبس (٧٨۴: مثنوى خسرو شيرين) لأكبر الدولت آبادى، المير محمد أكبر المذكور فى (٩: ٨٨) ذكره " تذكره نصر آبادى: ١٠٩ " وأورد شطرا من مثنويه هذا.

(مثنوى خسرو وشيرين) لأمير خسرو الدهلوى، راجع " مثنوى شيرين وخسرو."

٧٨٥: مثنوى خسرو وشيرين) لجرعة التبريزى، الميرزا شمس الدين أبو الفتح المذكور فى (٩: ١٩٣) وهو فى ١٥٠٠ بيت ولم يتم.

(٧٨۶: مثنوى خسرو وشيرين) لجعفرى القزوينى، الميرزا قوام الدين جعفر، المذكور فى (٩: ١٩٨) ذكر فى " تذكره نصر آبادى: ۵٣" وقال: ظنى انه لم ينظم " خسرو وشيرين " أحسن من جعفرى أحد إلا النظامى.

(١۶۵)

مفاتيح البحث: عقائد الشيعة الإمامية (١)، الهند (١)، الحج (١)

صفحه ۱۶۸

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١۶۶

(٧٨٧: مثنوى خسرو وشيرين) لمحمد جعفر نيريزى طبع مع مقدمة فى أحوال الناظم لنورائى الشيرازى بشيراز ١٣٨۴ فى ١٨٢ ص.

(مثنوى خسرو وشيرين) لدشتى، محمد خان، المولود فى ١٢۴۶ مر ذكره فى (٧: ١۶١ و ٩: ٣٢۶) نظمه باسم ناصر الدين شاه قاجار، يوجد منه نسخة عند (مهدى بيانى) بطهران بخط حبيب الله الخوشنويس مصورة كتابته ١٢٨٧.

(مثنوى خسرو شيرين) لروح الأمين مير جمله، مر (٧: ٢۶٠ و ١۴:

.(٢۶٩

(٧٨٨: مثنوى خسرو وشيرين) لسالك اليزدى، من القرن الحادى عشر، المذكور فى (٩: ۴٢٠). يوجد ضمن ديوانه فى (دانشگاه: ٣٢٨٧) (ص: ۴٨٢ - ۵١١) مثنوى ناقص الأول والاخر، فى قصة خسرو شيرين، مدح فيه عبد الله قطبشاه (١٠٢٠ - ١٠٨٣)، كما فى فهرسها.

(٧٨٩: مثنوى خسرو وشيرين) لسالم التبريزى المذكور فى (٩: ۴٢١) يوجد فى (المجلس: ٣٠۴٨) بخط عبد الحافظ بن القاضى يحيى بن القاضى وجيه الدين (دهولقه أى) كتابتها ١١ ع ١ / ١٠٢۶، كما فى فهرسها.

(٧٩٠: مثنوى خسرو وشيرين) لسنجر الكشانى، محمد هاشم المتوفى ١٠٢١ المذكور فى (٩: ٤٧٢) مثنوى عرفانى قصصى، فى بحر الهزج، رأيته فى (الملك:

٥١٥٨) مذهبة ضمن كلياته من القرن الحادى عشر فى حدود ستمائة بيت. أوله:

الهى سينه أى درد آشنا ده * غم از هر دل كه بستانى بماده آخره: از أين آن در حجاب عشق وأين زان * دو سرو از شرم همچون بيد لرزان.. اگر نيكست فالت خوش برارى * وگرنه چون چنار آتش برارى ونسخة أخرى فى (دانشگاه: ٤٨٦٤) ضمن مجموعة من القرن الحادى عشر أيضا كما فى فهرسها. وذكر فى فهرس انديافيس: ١٤٨٨. مثنوى للناظم فى هذا البحر و أوله يطابق ما ذكرت وسماه " ساقينامه " يحتمل أن يكون غلطا. وذكر فى فهرس (الرضوية ٧: ٥٩٥) مثنوى له أوله أيضا يطابق ما رأيت غير أنه ذكر بعنوان "فرهاد

(١٦٦)

مفاتيح البحث: ناصر الدين شاه القاجارى (١)، مدينة طهران (١)

صفحه ١٦٩

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٦٧

وشيرين " يحتمل اتحاد الثلاث.

(٧٩١: مثنوى خسرو وشيرين) لشاپور، أوله:

صباحى زاب كوثر روى شسته * گلى از چشمه خورشيد رسته رأيت ضمن مجموعة فى (الملك: ٣٨٤٤) من القرن الحادى عشر، خمسين بيتا من أوله كتب عليه أنه لشاپور، ويحتمل أن يكون شاپور الرازى، المذكور فى (٩: ٤٩٠) الذى نسب إليه " مثنوى " فى قبال " خسرو وشيرين. " ويوجد ديوان شاپور الرازى فى (دانشگاه: ٢٨٦٢) من القرن ١٠ - ١١ مذهبة وفيها مثنوى " خسرو وشيرين " له.

كما فى فهرسها.

(مثنوى خسرو وشيرين) لشعله التبريزى، مر فى (٧: ١٦٠ و ٩: ٥٢٨).

(مثنوى خسرو وشيرين) لشهاب الدين بيانى، عبد الله مرواريد الكرمانى مر فى (٧: ١٦١ و ٩: ١٥٠).

(مثنوى خسرو وشيرين) لشهاب الترشيزى، الميرزا عبد الله خان، مر فى (٧: ١٦١ و ٩: ٥٥٣) وصفه فى فهرس تصانيفه المذكور أنه نظمه على بحر " هفت پيكر " بعد " بهرامنامه ١٩: ١٣٠ " و " يوسف وزليخا:"

از پس آن " خسرو وشيرين " كه در بحر خفيف بر طريق داستان " هفت پيكر " گفته أم (٧٩٢: مثنوى خسرو وشيرين) لطالب آملى، المذكور فى (٩: ٦٣٦) نظمه باسم حاكم مرو كما مر.

(مثنوى خسرو وشيرين) لعرفى الشيرازى، مر فى ٧: ١٦٠ و ٩: ٧١٣) نسخه شايعة منه (المجلس: ٦ / ٢٥٩٥) ضمن كلياته كتابتها ١٠٥٠ وأيضا (المجلس:

٣ / ٢٥٩٤ و ٢٥٩٧) و (الرضوية: ٤٩٣ أدبيات) كلها من القرن الحادى عشر، وأيضا فى (خانقاه صفى عليشاه) ضمن ديوانه من القرن الحادى عشر كما حدثنى به إبراهيم الديباجى (مثنوى خسرو وشيرين) لعنصرى البلخى، مر فى (٧: ١٥٩).

(٧٩٣: مثنوى خسرو وشيرين) لفانى الكشميرى، محمد محسن، المذكور

(١٦٧)

صفحه ١٧٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٦٨

في (٩: ٨٠٣) نسب إليه في " صبح گلشن: ٣٧٣."

(مثنوى خسرو وشيرين) لقاسمى الگنابادى، مر في (٧: ١۶١ و ٩:

٨۶۶) نظمه في ٩۵٠ في ثلاثة آلاف بيت حسب دستور سام ميرزا:

گهرهـايم كه زاد از بحر توفيق * سه بار آمـد هزار از روى تحقيق زغيب آمـد حـديثى بر زبانها * كه شـد تاريـخ سالش فيض جانها

رأيت منتخب منه في (الملك: ٢٨ / ٣٨۴۴) من القرن الحادي عشر في حدود ٩٣ بيتا.

أوله: سـخن پرداز از أين افسـانه نـو * چنين زد داسـتانى در پس خسـرو ويوجـد منه في (دانشـگاه: ۴٨۶۴) ضـمن مجموعة من القرن الحادي عشر و (فرخ - مشهد) غير مؤرخة أيضا، كما فهرسهما.

(٧٩۴: مثنوى خسرو وشيرين) لقانع، يوجد في (دانشگاه ١٠۶ / ٢٩۵٩) ضمن مجموعة كتابتها ١٠۴۴ - ١٠٢٠، كما في فهرسها.

(٧٩۵: مثنوى خسـرو وشـيرين) لكوثر الهمـدانى، المير عقيل، المذكور في (٩: ٩٢۴) ذكر له في " تـذكره نصـر آبادى: ٢٧٨ " مثنوى بـاسم " فرهاد وشـيرين " وفي " آتشـكده آذر: ٢۵٧ " نسـب إليه " خسـرو وشـيرين " وفي " صـبح گلشن: ٣۴۴ " مثنوى " شـيرين وفرهاد."

ويوجد في (دانشگاه: ٢ / ۴٠۶٩ ") مثنوى خسرو وشيرين " لكوثرى القره باغى في حدود ٣٨٠٠ بيتا. كما في فهرسها. أوله:

بنـام آنكه شـمع ديـده افروخت * بنور ديـده أم نظاره آموخت (٧٩۶: مثنوى خسـرو وشـيرين) لمسـيحى الكاشانى وهو الحكيم ركنا، المذكور في (٩: ١٠۴١ و ١٠۴٣) ذكر في " مجمع الخواص ۴: ۵٣ " وأورد ستين بيتا منه.

(٧٩٧: مثنوى خسـرو وشـيرين) لمشـرقى المشهدى، المولى ملك المذكور في (٩: ١٠۴٩) نظمه باسم الشاه صـفى الصـفوى ولم يتمه. يوجد ضمن ديوانه في (الرضوية ۵۵٣ أدبيات) بخط من القرن الحادي عشر، كما في فهرسها.

(١۶٨)

صفحه ١٧١

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١۶٩

(٧٩٨: مثنوى خسرو وشيرين) لناصر نجف آبادى، السيد ناصر الدين حجت، المذكور في (٩: ١١۵٧). جاء فيه:

چو شـيرين شـهره شـد در دلربائى * غرورش كرد دعواى خدايى (مثنوى خسـرو وشـيرين) لنامى الأصـفهاني، مر في (٧: ١۶٠) نسخه شايعة رأيت منه خمسة نسخ في (الملك: ۵٩۵۶) بخط إبراهيم بن محمد بن إبراهيم كتابته ٢۵ شوال ١١٩١ مصورة مذهبة ويوجد في (الملية: ١٣٧ ف) ضـمن مجموعـة كتابتها ذي الحجة ١١٩٨ و (الملك: ۶٢۴٧) ضـمن مجموعة من القرن الثاني عشـر أوله يخالف ما ذكرت في موضعه و (المجلس: ٩١٩) بخط أحمد الحسيني الاينجوى الشيرازى ١٢٣٩ و (الملك: ۵١۶٧) شوال ١٢۴١ وأيضا (الملك: ۵٠۶٧) بخـط أبو القاسم بن عبـد الرضا القزوينى ١٢۴٧ و (المجلس: ۵٧٣١) بخط عبـد الكريم ابن محمـد كاظم الرشتى المؤذن، ذى الحجة ١٢۴٧ وغيرها.

(مثنوى خسرو وشيرين) لنظامى الگنجوى، مر تفصيله في (٧: ١۵٩ و ٩:

٢٠٩. أوله:

خداونـدا در توفيق بگشـاى * نظـامى را ره تحقيق بنماى آخره: روانش باد جفت شاد كامى * كه گويـد باد رحمت بر نظامى نسـخه

شايعة (هاروارد فرانسيس هوفر) ضمن مجموعة مؤرخة ٨٢٧ ورأيتها في (الملك:
٥١٢٣) ضمن " پنج گنج " مذهبة كتابتها ٨٣٢ و (إلهيات: ٢١٠ ج) مع " ليلى ومجنون " مذهبة كتابتها ٨٩٦ وأيضا (الملك: ٦٢٠٤)
بخط محمد حسين الجامي ضمن " پنج گنج " كتابته ٩٨٠ و (موزه: ٣٧١٧) مذهبة مصورة كتابته ٩٦٢ كما في فهرسها.
(مثنوي خسرو وشيرين) لهاتفي الجامي، المذكور في (٩: ١٢٨٤) مر في (٧: ١٦١) وفي (١٣: ٢٧٠) بعنوان " شيرين وخسرو."
(٧٩٩: مثنوي خسرو وشيرين) لهدايت الطهراني المذكور في (٧: ٢٦٥ و ٩: ١٢٩٢) مر ذكره نقلا عن " روز روشن: ٧٧٦ " انتسابه تارة
إلى هدايت

(١٦٩)

مفاتيح البحث: شهر ذي الحجة (٢)، شهر شوال المكرم (٢)، إبراهيم بن محمد (١)، عبد الكريم (١)، الأذان (١)

صفحه ١٧٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٧٠

وتارة إلى مقصود بيگ الشيرازي - راجع (٩: ١٠٤٨).

(مثنوي خسرو وگل) لعطار النيشابوري، مر في ٧: ١٦١) بعنوان " خسرو وگل " وفي (١٨: ٢٣٢) بعنوان " گل وخسرو " وطبع بعنوان
"خسرو نامه " وذكر له في بعض الفهارس " گل وهرمز " كما مر.

(مثنوي خسروي نامه) لآقا محمد إبراهيم النواب، مر (٧: ١٦٢).

(مثنوي خشخاش نامه) لتائب التبريزي، مر ذكره في (٧: ١٦٢).

(مثنوي خضر خاني) لأمير خسرو، يأتي بعنوان " مثنوي دول رآني."

(مثنوي في الخط) راجع ": آداب الخط ١٩: ١٠٤ " و " أصول شش قلم ١٩: ١١٨."

(مثنوي الخطاب الفاضل) للسيد المفتي المير محمد عباس، مر (٧:
.(١٨٢

(٨٠٠: مثنوي خلاصة الاحكام) لصبا الكاشاني، منظومة في ٣٢٠ بيتا في الصلاة على فتاوى المحقق القمي المتوفى ١٢٣١ كما مر.
رأيته في (الملك:
٥ / ٥١١٦) تاريخ كتابة المجموعة ١٢٨٨. أوله:

أي نگارنده سپيد وسياه * أي طرازنده نگين وكلاه ويوجد ضمن أكثر نسخ ديوانه، منه (المجلس ١٠١٢) كتابته ١٢٦٦ وإلهيات:
٧٩٩ د) وسپهسالار: ٤٠٤) و (الملية: ١٧٨) والرضوية: ٤٦٨ أدبيات) و (الملك: ٥٣١٠) كلها من القرن الثالث عشر.

(مثنوي خلاصة التنزيل) لابن عماد، مر في (٧: ٢٢٢).

(مثنوي خلاصة الحقايق) لنجيب الدين رضا التبريزي الأصفهاني، مر ذكره في (٧: ٢٢٥) جاء في أواخر نسخة (الملك: ٥٣٧٢) ما يشير
إلى تاريخ ولادته ونظمه:

سال هزار وصد هجرت تمام * عمر به پنجاه كه شد در نظام ورأيت أيضا نسخة أخرى منه في (الملك: ٥٦٩٢) ناقص الأول والاخر،
كلاهما

(١٧٠)

مفاتيح البحث: نجيب الدين (١)، الصّلاة (١)، الوفاة (١)

صفحه ۱۷۳

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۷۱

من أوائل القرن الثاني عشر ونسخة كاملة منه في (الرضوية: ۲۹۶ أدبيات) بخط محمد شريف فراشبدى ۲۶ ذى حجة ۱۱۹۴. أوله:

حمد وثناى أحد لا يزال * فرد قديم وصمد بى زوال ويأتى له " مثنوى سبع المثاني."

(۸۰۱: مثنوى خلاصى نامه) مثنوى عرفاني في حدود ۱۳۱۷ بيت. أوله:

ميستايم خالقى را كوست هست * أين دگرها نيستند واوست هست آن خداوندى كه قيومست وحى * آنكه پاكى وقف شد بر نام وى طبع بقطع صغير في مجلد مع مقدمة منثورة من الناشر جاء فيه: نسب في النسخة الخطية المنقولة عنه إلى السنائى الغزنوى (۴۶۴ - ۵۲۵) غير أن فيه إشارات إلى " المثنوى المعنوى " للبلخى (۶۰۴ - ۶۷۲). وحدود أربعين بيتا من أوله يطابق المثنوى المنسوبة إلى المولى صدرا م ۱۰۴۰، المطبوعة في آخر " سه أصل " لصدرا المذكور بطهران تحت عنوان " منتخب مثنوى " كما نبهنا به الحائرى.

مثنوى خلافتنامه امام حسن) لخاموش اليزدى، مر (۷: ۲۳۸).

(مثنوى خلافتنامه حيدرى) لخاموش المذكور مر (۷ " ۲۳۸).

(مثنوى خلد برين) لوحشى البافقى، مر في (۷: ۲۴۰ و ۹: ۱۲۶۴).

وهذا غير " خلد برين " المنثورة لمحمد يوسف واله الذى فاتنا ذكره. يوجد منه في (المجلس: ۱۱۵۹) ضمن " كلياته " والرضوية: ۶۰۴ أدبيات) من القرن الحادى عشر وعند (أصغر المهدوى: ۲۸۴) ضمن مجموعة كتابتها ۱۱۲۲ كما في فهرسها.

(مثنوى خلنامه) لكوهى الكرماني، مر (۷: ۲۵۱).

(۸۰۲: مثنوى خلوت راز) للمولى محمد أمين اللاهيجى المتخلص ب واصل نزيل أصفهان، المذكور في (۹: ۱۲۴۹) وهو مثنوى على زنة " تحفة العراقين."

(۱۷۱)

مفاتيح البحث: مدينة إصفهان (۱)، مدينة طهران (۱)، الحج (۱)، النوم (۱)

صفحه ۱۷۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۷۲

(۸۰۳: مثنوى خلوت راز) لمحمد طاهر وحيد القزويني، المذكور في (۹: ۱۲۶۶) مثنوى في ۲۲۰۰ بيت، أوله:

أى فرازنده سراى جهان * بگل وخشت آشكار ونهان يوجد في (المجلس: ۱۱۶۱) ضمن " كلياته " تاريخ كتابتها ۱۰۸۱ كما في فهرسها.

(۸۰۴: مثنوى خمخانه) لسرخوش اللاهورى، محمد أفضل المذكور في (۹: ۴۳۹) كما في مقدمة طبع " كلمات الشعراء " له.

(۸۰۵: مثنوى خمخانه) لمير غلام رسول المشهور بالميرزا محمد على، المذكور في (۹: ۶) ويأتى له ": مثنوى ميخانه " و " مثنوى هفت دفتر."

(۸۰۶: مثنوى خمريه) لإسماعيل التائب التبريزى، المذكور (۷: ۲۵۳ و ۱۹: ۸۴).

(مثنوى خنك بت وسرخ بت) لعنصرى، مر (۷: ۲۶۶ و ۹: ۷۷۳) (۸۰۷: مثنوى خوابنامه) لبسحاق أطعمة، جمال الدين المذكور في (۹: ۱۳۵) مع ديباجة منثورة يوجد في (أدبيات: ۸۱ جوادى) ضمن " كلياته."

(۸۰۸: مثنوى خوابنامه) منسوب إلى يوسف (ع) يوجد في (المجلس:

۶۴۵۱) کتابته ۲۱ محرم ۱۲۹۱ یحتمل أن یکون الناظم مشتری الطوسی المذکور فی (۹: ۱۰۴۶). أوله:
ابتدا میکنم بیاد خدا * خالق تحت وفوق أرض وسماء یاد دارم چنین من از أستاذ * که بود جان أو بجنت شاد آخره: هر که أو غسل کرد در حمام * پاک گردد زفعلهای حرام ضمن مجموعة کتابته ۲۱ محرم ۱۲۹۱.
(۸۰۹: مثنوی خورشید وپروانه) لشاعر یتخلص به ب (سالم) مثنوی غرامی فی قصة شمع وپروانه وبهرامشاه وماه وخورشید وخاقان چین ووزیره وشاه فیروز، نظمه فی ۱۲۵۴ باسم محمد شاه القاجار. جاء فی أواخره:
(۱۷۲)
مفاتیح البحث: جمال الدین (۱)، الطهارة (۱)، الغسل (۱)

صفحه ۱۷۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۷۳
زهجرت نموده گذر * یکهزار ودویست وپنجه وچار.. تاج بخش شهان محمد شاه * نور بخش جهان ظل الله (سالم) أین را گرفته بکف * ختم کردش بنام شه زشرف أوله: حمد پاک از دلی چو آینه صاف * بخداوند منبع الطاف یوجد فی (دانشگاه: ۳۳۷۴) بخط الناظم کتابته تاریخ النظم فی ۱۲۵۴ فی ۱۱۵ ورق.
(مثنوی خورشید وجمشید) للساوجی، مر بعنوان " مثنوی جمشید وخورشید ۱۹: ۱۴۷."
(۸۱۰: مثنوی خورشید ومه پاره) أو " گل رعنا " لشاعر قمی یتلخص ب حکیم. رأیت منه عدة نسخ منها فی (الملک: ۵۳۹۷) کتب علیها أنه لحکیم القمی و (الملک: ۵۲۸۸) أنه من نظم ملا رفیعا القزوینی. یصف فیه نفسه:
هستم بهنر چنانکه خواهی * أستاذ طبیعت وإلهی در میکدهها قدح پرستم * در مدرسهها شفا پرستم..
أوله: أی قبله نمای عشبقازی * معشوق حقیقی ومجازی ویمدح فیه شاه عباس الثانی (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷).
(۸۱۱: مثنوی خون حاتم) لمحمد قلی الطهرانی الطرشتی. یوجد ضمن مجموعة عند (أصغر المهدوی: ۵۲) بخط محمد علی بن شاه محمد رضی الاشتهاردی کتابتها شعبان ۱۲۱۲، کما فی فهرسها. ومر له " مثنوی حاتم نامه ۱۹: ۱۵۶ " واحتمال اتحادهما.
(۸۱۲: مثنوی خیاط نامه) لفرید الدین العطار النیشابوری المذکور فی (۹: ۷۲۹)، رأیته فی (الملک: ۵۰۶۲) ضمن " کلیاته " کتابتها ۹۵۶ وذکر الکاتب بعد ختامه: تم " خیاط نامه " أوله:
بنام آنکه هستی زو نشان یافت * نفوس ناطقة زو نور جان یافت زمین را بر سر آب أو نهادست * سما را در تک وتاب أو نهادست
(۱۷۳)
مفاتیح البحث: شهر شعبان المعظم (۱)

صفحه ۱۷۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۷۴
آخره: زدست خلق بیچاره چه آید * توکل جز بوی بردن نشاید وذکر فی فهرس کتب الفارسیة بنگاله ضمن " کلیاته " مثنوی بهذا العنوان أوله کما فی نسخة الملک.
(۸۱۳: مثنوی داستان علی أکبر وقاسم) لمحمد طاهر بن أبی طالب وهو من المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة، فرغ منه فی ۱۲۹۸ کما فی " حماسه سرائی در إیران: ۳۶۵ " نقلا عن " ضمیمة فهرس ریو ۲: ۷۱۹."
(۸۱۴: مثنوی دانش نامه) لمحمد بن معصوم علی الهیدجی الزنجانی المذکور فی (۹: ۱۳۰۴) وهی منظومة فی " قبال " شاهنامه"

طبع فی ١۶٠ ص مع ديوانه فی ١٠۴ ص، وبعدها بتبريز فی ١٣٧٧.

(٨١۵: مثنوی دختر برهمن) لالله ورديخان كما فی نسخة (الملك:

۵۶٢۵) مثنوی فی حدود ۴١٠ بيت، رأيته مع " مثنوی دختر وپسر برهمن " كتابتهما ١١٩٨. أوله:

بنام آتشين ساز رخ گل * جگر در خون گداز أشك بلبل آخره: بسوی كعبه مقصود روكن * حيات جاودانی آرزو كن ومر " قصة جعد مهج ١٧: ٩٢."

(٨١۶: مثنوی دختر نامه) لتائب التبريزی، مر ذكره فی (١٩: ٨۴).

(٨١٧: مثنوی دختر وپسر برهمن) لنواب ميرزا هادی خان، مثنوی فی حدود ٢٢٠ بيتا فی غرام أخ وأخته واهلاك نفسهما فی الماء. رأيتها فی (الملك:

۵۶٢۵) ضمن مجموعة بخط محمد إسحاق بن محمد ژاوهی كتبها فی ١۵ ع ٢ / ١١٩٨ فی كابل. أوله:

شنيدستم ز رندی باده نوشی * زسر در فتنه خمخانه جوشی چه رندی مونس جان شمع محفل * سرور افزا چو ساغر همدم دل آخره: رسان يا رب تو (نادم) را بياران * بحق حرمت شام غريبان

(١٧۴)

مفاتيح البحث: دولة ايران (١)، إسحاق بن محمد (١)، الطهارة (١)

صفحه ١٧٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ١٧۵

(٨١٨: مثنوی الدرة النظمية) فی التجويد، لشاعر يتخلص ب (رجائی) فی حدود ١٣۶ بيتا نظمه باسم فتح علی شاه القاجار. أوله:

أی نام نامیت شده مفتاح هر كلام * وی از كلامت أين همه عالم در انتظام ".. درة النظمية " گفتا نام تاريخش خرد * چونكه مضمونش بود از بهر قراها سند آخره: بود جمعه ثامن ذيحجه فی عين الضحا * كرد اتمامش (رجائی) ملتمس دارد دعا موجود ضمن مجموعة فی (دانشگاه: ١ / ۴۵۶٣) كتابتها ١٢ ج ١ / ١٢۶٩ وأخری (دانشگاه: ٢ / ٣٢۵١) كتابتها ١٣٠۴ - ١٣٠۵، كما فی فهرسها، وله شرح باسم " مفتاح خزاين. " واحتمل ابنی فی " فرهنگنامه های عربی بفارسی: ٢۵٢ " أن الناظم هو الذی نظم " لغات قرآن " باسم حسين علی ميرزا.

(مثنوی درج گهر) لنامی الأصفهانی، مر فی (٨: ۵٨). أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * مينهم از تازه، بنائی عظيم يوجد فی (الملية: ٣١٧ ف) واحتمل كتابته فی فهرسها ١١٩٨.

(مثنوی درج اللئالی) لمير الكرمانی، المذكور فی (٩: ١١۴١) مر فی (٨: ۵٩).

(مثنوی درج مضامين) أو " لؤلؤ درج المضامين " لمختار الأعمی مر فی (١٨: ٣٨٢).

(٨١٩: مثنوی در خوشاب) لحجة الاسلام محمد تقی نير التبريزی (١٢۴٨ - ١٣١٢) المذكور فی (٩: ١٢۴١) منظومة فی ذم امام جمعة الخوئی فی جواب مثنويه " قار دوشاب " فی تسعمائة بيت وتخلص فيه ب (عميد). أوله:

مشنو از نی در كتاب مولوی * بشنو از تنبور قمصور خويی بين چه سان دستان سرايی ميكند * ناله ازدرد جدايی ميكند آخره: ختم كن أين دفتر " درخشاب * " كأب شد نك مثنوی " قاردشاب " رأيتها فی (الملك: ۵١٨٠) بخط خليل بن هادی ١٣٠٩ ونسخة فی (إلهيات:

۵۴٢ د) بخط الحاج سيد أحمد اللاهيجی كتابته ٢٧ صفر ١٣١٢ بهمدان

(١٧۵)

مفاتيح البحث: الحج (١)، النوم (٢)

صفحه ١٧٨

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٧۶

كما فى فهرسها.

(٨٢٠: مثنوى درد وداغ) لغالب الدهلوى، أسد الله المذكور فى (٩:

٧٨۴) مثنوى فى قبال " مخزن الاسرار " للنظامى، مختصر طبع ضمن كلياته فى خمسة أوراق، كما فى " هفت آسمان ١: ١۶۶. " أوله:

بى ثمرى برزگرى پيشه داشت * در دل صحراى جنون ريشه داشت ويأتى له " مثنوى رنگ وبوى " أيضا على زنة " المخزن."

(٨٢١: مثنوى در مكنون) لصدر الدين الموسوى، موسى بن محمد باقر الدزفولى، المذكور فى (٩: ۶٠٢). وهو مثنوى عرفانى رأيتها فى حدود ١۶٠٠ بيتا فرغ منه فى ١٢ ج ١ فى (الملك: ۵٣٧٠) ضمن مجموعة كتابتها ع ١ / ١٢٢۵ أوله:

أى ذات تو همچه در مكنون * برتر زخيال ووزچه وچون أى ذات تو برتر ازخيالات * پيش تو خيال محض طامات آخره: أين خامه بسر رسيد يكبار * كوتاه بكن زبان گفتار (٨٢٢: مثنوى در مكنون) لعلى أصغر بن على أكبر البروجردى مؤلف " حقايق المعارف" فى العقايد، مثنوى عرفانى وحكايات عرفانية، تخلص فيه ب (أصغر) ويحتمل اتحاده مع نير البروجردى المذكور فى (٩: ١٢۴١) يوجد فى (دانشگاه: ۴٢٧۴) مع ديباجة منثورة كتابته ١۶ شعبان ١٢۵٢ واحتمل صاحب الفهرس أنه تاريخ النظم وبخط الناظم نفسه. أوله:

بشنو از نى چون حكايت ميكند * قصه مجنون روايت ميكند (مثنوى در مكنون) لشمس الدين فقير العباسى (١١١۵ - ١١٨٣) مر فى (٨: ٧٣) حكا " نجوم السماء " عن " تذكرة نتايج الأفكار " بعنوان شمس الدين فقير شاه جهان آبادى رأيت المنتخب منه فى (الملك: ۵۶١١) مع مقدمة منثورة من جامع المجموعة فى شرح حال الناظم، وقال فيه أن له خمسة مثنويات وهذه فى ٣٠٣٣ بيتا ونقلها من " تذكره مستوفى " لنواب إبراهيم خان، الذى انتخب منه فى

(١٧۶)

مفاتيح البحث: كتاب نتائج الأفكار للسيد الگلپايگانى (١)، شهر شعبان المعظم (١)، موسى بن محمد (١)

صفحه ١٧٩

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٧٧

ستمائة بيت، وهو نقل المنتخب من غير زيادة ولا نقصان وهو فى قصة غرام مليكة بنت قيصر الروم والحسن العسكرى (ع). أوله:

تو پيدائى بهر چيزى كه پيداست * تو بينائى بهر چيزى كه بيناست والمجموعة بخط محمد على خان من القرن الثانى عشر كتبت بالهند.

(٨٢٣: مثنوى در نجف) لنديم المشهدى، زكى، المذكور تفصيله فى (٩: ١١٨٠)، أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * مطلع ديوان على عظيم يوجد فى (المجلس: ١٠٨٠) ضمن " ديوان " له غير مؤرخة من القرن الثانى عشر كما فى فهرسها.

(٨٢۴: مثنوى درويش ابدال) مثنوى فى قصته، كما فهرس دانشگاه ضمن مجموعة رقم (١۴٢٧) بخط امامقلى الايمانى كتابتها ١٠٧۴ - ١٠٧٩.

(٨٢۵: مثنوى در منظوم در أشرف علوم) منظومة طبية لشمس الدين محمد بن حسن الجرجانى، فى ثلاثة جمل: ١ - فى حفظ الصحة ٢ - وصايا فى معالجة الأمراض ٣ - فى بيان المركبات. أوله:

.. بعد حمد الله گويد شمس جرجانى ضعيف * در بيان طب كتابى در منظوم لطيف يوجد منه نسخة ضمن مجموعة مع " تجربه نامه "أيضا فى الطب لابن سيفى وغيرها تاريخ كتابتها ٩٣١ - ٩۶۶ عند السيد محمد على الروضاتى بأصفهان.

(مثنوى دره منظومة) مر بعنوان " الدرة النظمية ١٩: ١٧۵ (" مثنوى درياى نور) لميرزا محمد على الأنصارى، مر فى (٨: ١۴٨).

(٨٢۶: مثنوى دستور سليمانى) للشيخ نجيب الدين رضا التبريزى الأصفهانى الذهبى، ناظم " مثنوى سبع المثانى " وغيره.

(مثنوى دستور العشاق) يوجد فى (المتحف البريطانى: or ١١٣۴٩) مصورة كتابتها ٨۶١ ولم يذكر فى فهرسها أكثر من ذلك. ويحتمل أن يكون ليحيى سيبك النيشابورى المتخلص ب (فتاحى) المتوفى ٨۵٢، المذكور فى

(١٧٧)

مفاتيح البحث: الإمام الحسن بن على العسكرى عليهما السلام (١)، مدينة إصفهان (١)، شمس الدين محمد (١)، نجيب الدين (١)، الهند (١)، الوفاة (١)، الطب، الطبابة (١)

صفحه ١٨٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٧٨

(٩: ٨٠٧) والمطبوع منظومته ببرلين ١٩٢۶ م فى ٢١٩ ص بمباشرة برين شيالى. ز. ر. س. راجع (٨: ١۶١).

(مثنوى دستور العمل) للشيخ محمد على البروجردى مر فى (٨: ١۶٣) (٨٢٧: مثنوى فى دستور المعما) لحقيرى الهروى، الملا شهاب الدين ابن نظام الدين، المذكور فى (٩: ٢۵٩) نظمه فى ٩١٨ (= نسخهء موزون وبى عيب) وله غير هذه المنظومة رسالتان فى " المعما "يأتى فى محلها.

وجاء فيها:

(حقيرى) اندرين نظم محقر * كه بر لوح بيان آمد مصور أوله: بنام آنكه ذات جمله اشيا * بود چون اسم ذات اومعما بود آسايش دلها ز نامش * گشايد جمله مشكلها ز نامش آخره: قبول خاطر أهل هنر باد * بخوبى در همه عالم سمر باد يوجد فى (المجلس: ٨٨٣) بخط صالح بن عمر ضمن مجموعة كتابتها ١٠٣۶ و طهران (سنا: ٧۵٧۶) كتابتها ١١٢٩ كما فى فهرسهما.

(مثنوى فى دستور المعما) لعبد الرحمان الجامى، المذكور فى (٩: ١٨٨) منظومة فى ۶٧ بيتا، فرغ منه فى ٨٩٠ (= فيض). أوله:

چو از حمد وتحيت يا فتى كأم * بدان أى در معما طالب نام كه اعمال معمائى سه قسم است * كه هر يك گنج اسمارا طلسم است رأيت منه نسخا تختلف فى عدة أبياتها وآخرها، فى (الملك: ۴٧٩۵) ضمن " كلياته " كتابته ٨٩۵ آخره:

به تشريف قبول ارزنده بادا * بر أرباب كرم فرخنده بادا وأخرى أيضا فى (الملك: ۵٩٩٧) ضمن " كلياته " من القرن العاشر، آخره:

از مهر ومحبتش نشانهاست * دال والفى كه دردل ماست ويوجد فى (المجلس: ٨٨٣) بخط صالح بن عمر ضمن مجموعة كتابتها ١٠٣۶ وطهران (سنا: ٧۵٧۶) ضمن مجموعة كتابتها ١١٢٩ وغيرها وله فى هذا الموضوع ثلاث رسائل

(١٧٨)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (٢)، صالح بن عمر (٢)، عبد الرحمان (١)

صفحه ١٨١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ١٧٩

اخر ذكرنا منه اثنان فى (٨: ١۶٧).

(مثنوى دستور نامه) لحكيم نزارى المذكور فى ٩: ١١٨٢)، مر فى (٨: ١۶٩)، نظمه فى ٧١٠ وطبع بلنين گراد فى ١٩٢٣ م بمباشرة

برتلس مع مقدمة له بالروسية. يوجد منه في تبريز (الملية: ٣٦۴٣) احتمل صاحب فهرسها أنه من القرن الثامن أو التاسع. جاء فيه:

زهجرت گذشته ده وهفتصد * سر سال نو بسته أم أين رصد ونسخة منه في (دار الكتب ٢۵ م أدب فارسي) بخط عبد الله بن شعبان حيدر كتابته ٨۵٩. أوله:

قل الحمد لله نزار فقل * خداوند جزو خداوند كل وأخرى في (الآصفية) بخط شاه على أبو محمد مذهبة كتابته ١٠٢٣ كتب لخزانة قطبشاه، ونسخة في (دانشگاه: ۵ / ٣۵٣٣) كتابته ١٢٢٩ كما في فهارسها.

(مثنوى دستور نرد) لوحيد القزويني، مر في (٨: ١۶٩).

(مثنوى دعوت العاشقين) لميرزا محسن تأثير التبريزي، المذكور في (٩: ١۶۴)، مر في (٨: ٢٠٨).

(٨٢٨: مثنوى دفتر درد) لنويدى الشيرازي، مر له " مثنوى جوهر فرد ١٩: ١۵٢ " وهذا ثاني مثنوياته من الخمسة الثالثة له كما مر.

(٨٢٩: مثنوى دلبر وشيدا) لاحسني پياله، المتوفى ١١١١ المذكور في (٩: ۵۵) ويأتي له " مثنوى شاه وماه."

(٨٣٠: مثنوى دلربا) لكاتبي الترشيزي، المتوفى ٨٣٩، المذكور في (٩: ٨٩۶) ذكر فيه من مثنوياته: ده نامه وسى نامه و " نسخه كافيه" ذو بحرين والقافيتين و " نسخه جان ودل " يوجد منه نسخة عند (مهدى بياني:) بطهران ضمن " كلياته " كتابته ٨٩٠ و (دانشگاه: ۴٠ / ٣۶٨٣) من القرن العاشر أو الحادي عشر، كما في فهرسهما.

(مثنوى دلگشا) للكاتبي، كما في نسخة (دانشگاه: ٣۶٨٣)، راجع مثنوى

(١٧٩)

مفاتيح البحث: شهر شعبان المعظم (١)، مدينة طهران (١)، الوفاة (٢)

صفحه ١٨٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٨٠

سى نامه."

(٨٣١: مثنوى دلگشا نامه) لميرزا ارجمند آزاد الكشميري، المذكور في (٩: ٢٠۶) نظمه قبل " حمله حيدرى ١٩: ١۶٢ " الذي هو تكملة لباذل، كما جاء في أول " حمله حيدرى " هذا في سبب نظمه:

من از " دلگشا نامه " خويشتن * زدم در جهان گرچه لاف سخن ندارم ز دامان انصاف دست * كه از " حمله " تا آن بسى فرق هست. چو از " دلگشا نامه " پرداختى * بكنج خموشى چرا ساختى وقال گلچين المعاني في فهرسه، أنه هذا متحد مع " دلگشا نامه "المذكور في " فهرس ريو ٢: ٧١٩ " والذي نسب فيه إلى غلام على آزاد البلگرامي والذي نقلناه عنه في (٨: ٢۵۵) راجعه.

(مثنوى دلگشا نامه) لغلام على آزاد، مر (٨: ٢۵۵). وراجع " مثنوى دلگشا نامه " لميرزا ارجمند آزاد.

(٨٣٢: مثنوى دل وجان) لچشتى الدهلوي، الشيخ حسين (حسن) المذكور في (٩: ٢۵١).

(٨٣٣: مثنوى دل ومن) لفيضى الهندي، أبي الفيض بن مبارك (٩۵۴ - ١٠٠۴) المذكور في (٩: ٨۵۵).

(٨٣۴: مثنوى دوحة الأزهار) لنويدى الشيرازي، عبدى بيگ المذكور في (٩: ١٢٣۶) وهو ثاني مثنوياته من الخمسة الثانية له على زنة "خسرو وشيرين."

(مثنوى دوران آفتاب) مر ذكره في (٨: ٢٧۵).

(٨٣۵: مثنوى دولت بيدار) لشيدا الأكبر آبادي، المولوى مهدى بن محمد تقى الكاكورى (المتوفى ١٠۶٢ وفي هفت آسمان ١٠٨٠)، المذكور في (٩: ۵۶۶) وهو مثنوى في قبال " مخزن الاسرار " للنظامي. أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * آمده سرچشمه فيض عميم (مثنوى دول رآني خضر خاني) لأمير خسرو الدهلوي، المذكور في

(۱۸۰)

مفاتيح البحث: الوفاة (۱)

صفحه ۱۸۳

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸۱

(۹: ۲۹۳) مر فی (۸: ۲۸۰) رأيته فی (الملک: ۵۲۶۰) بخط ميرزا علی بن شاهمير مذهبة مصورة كتابتها ۹۸۳ و (المجلس: ۹۳۴) كتابتها ۹۸۹ و (مهدی بيانی) بخط مجد الدين علی القوسی الشوشتری ۹۹۵ و (الآصفية: ۱۴۱) ج ۲ / ۹۹۹ مذهبة جاء فی فهرسها بعنوان " مثنوی عشقية " وبتبريز (الملية: ۳۶۵۳) بخط قطب الدين الكاتب كتابته ۱۰۰۱ جاء فی فهرسها بعنوان " خضرنامه " وبطهران (الملية: ۹۹) بخط محمد معصوم الكاتب كتابته ۱۰۳۸ وغيرها كما فی الفهارس.

(۸۳۶: مثنوی ده باب) تجنيسات لكاتبی الترشيزی، المتوفی ۸۳۹ والمذكور فی (۹: ۸۹۶) يوجد منه نسخة عند المرحوم (مهدی البيانی) بطهران ضمن كلياته كتابتها ۸۹۰ كما فی فهرسها. ونسخة فی (المجلس ۲۶۱۶) أيضا ضمن كلياته من القرن التاسع فی ۱۱۴۵ بيتا، كما فی المجلد الثامن من فهرس المجلس. أوله:

أی برحمت عالمی را كار ساز * جمله عالم را برحمت كار ساز (۸۳۷: مثنوی ده باب) لنقيب الشيرازی، الميرزا أحمد المتوفی ۱۳۰۲ المذكور فی ۹: ۱۲۲۰) مثنوی انتقادی (شهرآشوب) علی سياق " مثنوی كارنامه بلخ " للسنائی فی عشرة دفاتر: ۱ - آداب الحكومة ۲ - أوصاف الوزراء ۳ - أوصاف أئمة الجماعة ۴ - أوصاف القضاة ۵ أوصاف أهل الارشاد ۶ - أوصاف الأطباء ۷ - أوصاف التجار ۸ - أوصاف [شحنه وكدخدا] ۹ أوصاف [ذاكرين] ۱۰ - أوصاف [تنبلان]. يوجد منه فی (المجلس: ۱۰۸۲) ضمن ديوانه عبر عنه ب" ده دفتر " واحتمل صاحب الفهرس أنه بخط الناظم. ويوجد فی (الرضوية: ۱۷۲ أدبيات) مع " باده بيخمار " له المطبوعة كتابته ۱۳۱۱، و (دانشگاه: ۴ / ۴۵۰۱) أول بابه:

بشنو آداب حكومت از رهی * گر حكومت خواهی وفرماندهی (مثنوی ده دفتر) لنقيب الشيرازی، وهو المذكور بعنوان " ده باب" (مثنوی دهر آشوب) لفيض الكاشانی (۱۰۰۷ - ۱۰۹۱) المذكور فی (۹: ۸۵۳) ذكر فی " الريحانة ۳: ۲۴۴ " وذكر نفسه فی فهرس تصانيفه خمسة

(۱۸۱)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (۱)، الوفاة (۲)، الجماعة (۱)

صفحه ۱۸۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸۲

قصايد باسم " دهر آشوب " ولن يشير إلی مثنوی بهذا العنوان وذكر المشكاة فی مقدمة " محجة البيضاء " أن القصايد توجد بطهران عند فخر الدين النصيری.

(۸۳۸: مثنوی ده فصل) لشرف الدين حسن المتخلص ب رامی وشرف المذكور فی (۹: ۵۱۱) وهو علی زنة " مثنوی معنوی" للبلخی، نظمها باسم سلطان جلايری، والناظم هو الذی ألف " حدائق الحقايق " باسم السلطان أويس بن حسن الايكانی. أوله:

حمدنا محصور وشكر بی قياس * بی نيازی را كه می‌زيبد سپاس يوجد بطهران كتب علی هامش " أنيس العشاق " له عند (عبد الحسين بيات) كتابة المجموعة ۸۳۴.

(مثنوی ده فصل) لفخر الدين العراقی، يأتی بعنوان " مثنوی عشاقنامه."

(مثنوی ده نـامه) لابن عماد الخراسانی، مر فی (۸: ۲۸۳) ویوجـد منه فی (دار الکتب بالقاهرة: ۹۸ م أدب فارسـی) کتابته ۸۶۱ ونسخة عند (مهدی بیانی) بطهران ضمن مجموعة غیر مؤرخة کتابتها حدود ۸۰۰ کما فی فهرسهما. ومر " مثنوی جواب ده نامه ابن عماد ۱۹: ۱۵۱."

(مثنوی ده نامه) لابن نصوح، مر فی ۸: ۲۸۴).

(مثنوی ده نامه) لاوحـدی المراغی، المتوفی ۷۳۷ مر فی (۸: ۲۸۴) أوله: بنام آنکه مارا نام بخشـید * زبان را در فصاحت کأم بخشـید آخره: دلم مصباح گشت وفکرتم زیت * بدان فکرت بگفتم (پانصد بیت) شب شنبه بود آغاز هفته * رجب را بیست روز از ماه رفته وفی (الرضویة: ۱۰۳۵ أدبیات) من القرن التاسع، وفی (المجلس: ۹۵۵) ضمن مجموعة من القرن العاشر، وذکر فی فهرسها أنه فی ۳۵۰ بیت، ویسمی ب " منطق العشاق " أیضا، وفی (دار الکتب بالقاهرة: ۲۵ م و ۱۵۶ م أدب فارسـی) نسختان کتابة الأول ۸۵۹ والثانی ۸۴۳ ورأیت منه نسخا متأخرة عن هذا التواریخ.

(مثنوی ده نامه) لشاه إسماعیل، مر فی (۸، ۲۸۴).

(۱۸۲)

مفاتیح البحث: شهر رجب المرجب (۱)، مدینة طهران (۳)، دولة العراق (۱)، الوفاة (۱)، النوم (۱)

صفحه ۱۸۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸۳

(۸۳۹: مثنوی ده نـامه) لصاین الـدین السـمنانی، المقتول ۷۵۴ المـذکور فی (۹: ۳۸۳) ذکر فیهـا سـبب نظم " ده نـامه " غیر أنه رأیت نسخة منه فی (الملک:

۴۷۵۱) ضمن مجموعة کتابتها ۸۷۶ کتب علیها بخط أجد " تحفة العشاق " أولها:

بنـام آنکه أول عشق ازو خواست * بـدست عشق ملـک جـان بیـاراست بنور عشق دل را روشـنی داد * در جان را بروی عشق بگشاد آخره: خداوندا مرا در نیک نامی * بآن بیتی که میگوید نظامی (مثنوی ده نامه) لکاتبی راجع " سی نامه، " ذکر بهذا العنوان والنسبة فی فهرس (المتحـف البریطـانی: ۱۰۸۹۴ Or) وأضـاف ان کتابتهـا مـن القرن العاشـر (نسـخه هـای خطی ۴: ۶۸۹) ونعلم أن لکـاتبی الترشیزی المتوفی ۸۳۹ " مثنوی ده باب " مر فی (۱۹: ۱۸۱). ونسخة بهذا العنوان فی (المجلس: ۲۶۱۶) من القرن التاسع ضمن کلیاته فی ۱۲۰۰ بیت کما فی فهرس السیدة راستکار. أوله:

زهی مهرت هر سر نامه نامت * کلیم ابکلم ز تفسیر کلامت (۸۴۰: مثنوی ده نامه) لمحمود برسه، المذکور تفصیل نظمه هذا فی (۹: ۱۰۰۸) نقلا عن " تذکره دولتشاه: ۷."

(۸۴۱: مثنوی ده نـامه) لنقیب الشیرازی، الحـاج میرزا أحمـد نقیب الممالـک ابن الحـاج درویش حسن قصه خوان، المـذکور فی (۹: ۱۲۲۰) مثنوی فی قبال " کارنامه بلخ " لسنائی فی عشرة دفاتر: ۱ - آداب الحکومة ۲ - أوصاف الوزراء ۳ - أوصاف أئمة الجماعة ۴ - أوصاف القضاة ۵ - أوصـاف أهل الارشاد ۶ - أوصـاف الأطباء ۷ - أوصـاف التجار ۸ - أوصاف [الشـحنة وکدخدا] ۹ - أوصاف الذاکرین ۱۰ - أوصاف الکاهلین فی العمل. یوجد فی (المجلس: ۱۰۸۲) ضمن دیوانه علیه آثار من الناظم.

(۸۴۲.. ده نامه) لسیبک النیشابوری، المذکور فی (۹: ۸۰۷ و ۸۴۹) ترجم فی " تذکرة دولتشاه: ۶ " وقـال: أنه نظم " ده نامه " ومات ۸۵۱.

(مثنوی دیده بیدار) أو " دیده پندار " للحکیم شفائی، الملا شرف الدین

(۱۸۳)

مفاتيح البحث: الحج (٢)، الوفاة (١)، الجماعة (١)

صفحه ۱۸۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٨٤

حسن، المذكور في (٧: ٢۶٠ و ٨: ٢٩٠ و ٩: ۵٢٩) وجاء في " هفت آسمان ١: ١٣۴ " فيمن تابع " مخزن الاسرار " للنظامي، وقال: توجد في (كلكتة:

سوسيتئ) أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * تيغ إلهيست بدست حكيم.. مژده (شفايي) كه ز روز نخست * فيصل أين كار حوالت بتست (٨۴٣: مثنوى ذبيح نامه) لحزين الشيرواني، كما في " فهرس الملية " وهو في ذبح إبراهيم ولده. أوله:

أي بر احديت تو أعيان * هر يك بمثل دليل وبرهان يوجد في (الملية: ۶٨٨ ف) من القرن الثالث عشر في ۵۴ ورق.

(٨۴۴: نظم ذخيرة خوارزمشاهي) لغواصي اليزدي، المذكور في (٩:

٧٩٣) ذكر في " تحفه سامي ۵: ١٧۴ " وأورد بعض أبياته، كما مر في القسم الدواوين.

(مثنوى ذره وخورشيد) لزلالي الخوانساري، المذكور في (٩: ۴٠۴) مر في (١٠: ٢۴) ورأيت منه نسخة في حدود ٢۴٠ بيتا في (الملك:

۵۴٠٣) بعد الديباجة ومدح الرسول (ص) وذكر المعراج يمدح شاه عباس والمير الداماد ثم مكالمة الذرة مع الشمس. أوله:

سخنم كرد بنامش جاويد * ذره را جوهر تيغ خورشيد آخره: كه لبم چون بدهن باز شود * خنده خور شكر انداز شود وهو بخط شاعر يتخلص ب (جنوني) ضمن مجموعة كتابتها ١١٠٠، و (دانشگاه:

۴۶٨۴) ضمن ديوانه من القرن الحادي عشر كما في فهرسها.

(٨۴۵: مثنوى ذوق وشوق) ل (كوثر) والمعروف ب كوثر عليشاه مثنوى عرفاني في تأويل بعض الأحاديث العرفانية مثل: حديث ان لله شرابا لأوليائه.. إذا شربوا سكروا..، وفيها غزليات له. جاء فيه:

گوش وهوشت گر بود بر حرف نو * نكته أي از " ذوق وشوق " دل شنو

(١٨۴)

مفاتيح البحث: الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلى الله عليه وآله (١)

صفحه ۱۸۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ١٨۵

از جهان لامكان نام آمده است * عالم آرا گشته با كأم آمده است أوله: الله الله مالك ملكى روا * نيست جز رب على الاطلاق را من چگويم وصف آن فرد صمد * گر نخوانم قل هو الله أحد آخره: مينمايد (كوثر) از روشندلان * نور مهر شاه مردان شاهدست وهو مثنوى في حدود ٢۵٧۶ بيتا. يوجد بطهران في (خانقاه صفى عليشاه) بخط من القرن الثالث عشر، مذهبة، كما حدثني به إبراهيم الديباجي. راجع " مثنوى " كوثر الحاج محمد رضا الهمداني في (١٩: ٩٧) وكوثر الأصفهاني الميرزا سليمان وكوثر الهمداني الحاج ميرزا على نقى وكوثر الهندي في (٩: ٩٢٣).

(٨۴۶: مثنوى ذوا البحرين) لأهلي الشيرازي، المذكور في (٩:

١١٣) وتابعه فيه محمد طاهر النصر آبادي ب " مثنوى " له المذكور في (١٩: ٩١).

(٨۴٧: مثنوى راح وريحان) لافسري الدهلوي، كمال بن محمد العارف المذكور في (٩: ٨۴) كما في " صبح گلشن: ٣٠."

(٨٤٨: مثنوی راز ونیاز) لوحید القزوینی، المذکور فی (٩: ١٢۶۶) یوجد منه نسخة فی (دانشگاه: ٢۵٩١) من القرن الحادی عشر، ذکر فی فهرسها انه فی ٧٣٠ بیت وهو فی قصة (نیاز وناز) وفی (دانشگاه: ٣٣۴٩) ضمن جنگ من القرن ١١ - ١٢، ویأتی له " مثنوی ناز ونیاز " وذکر فی فهرس المتحف البریطانی نسخة منتخبة من " راز ونیاز " انتخبها محمد زمان راسخ (رقم: ١٠٩٢٩ or) من القرن الثانی عشر.

(٨۴٩: مثنوی راغب ومرغوب) لابجدی الهندی، المیرزا محمد إسماعیل ملک الشعراء، المتوفی ١١٩٢ وهو ثالث مثنویاته الخمسة، فی قبال " پنج گنج " للنظامی، ذکره فی (مثنوی مودت نامه) بقوله:

واز آنجا باز چون گل برشکفتم * بسوی " راغب ومرغوب " رفتم (٨۵٠: مثنوی راکب ومرکوب) لملا علی دوست، یوجد بهذا العنوان والنسبة فی مجموعة من القرن الثالث عشر فی (دانشگاه ١۵ / ۴٣١٣) ص ٢٣٨ - ٢۴٨

(١٨۵)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (١)، الطهارة (١)، الحج (٢)، الوفاة (١)، النوم (١)

صفحه ١٨٨

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ١٨۶

کما فی فهرسها.

(٨۵١: مثنوی رام وسیتا) لمسیح الپانی پتی، المذکور فی (٩: ١٠۴١) رأیتها فی (الملک: ۵۶١١) بخط محمد علی خان من القرن الثانی عشر بالهند، مع " در مکنون ١٩: ١٧٧ " مع مقدمة منثورة من جامعها وذکر فیه أنه نقلهما من " تذکره مستوفی " لنواب إبراهیم خان من غیر زیادة ولا نقصان، غیر أن صاحب التذکرة کان قد انتخب المثنوی من قبل. والموجود فی حدود ٢۵۵ بیتا، وعبر عن الناظم ب (مسیحا).

(٨۵٢: مثنوی رآه نجات) یوجد ضمن مجموعة فی (المجلس: ۴۴٢) أوله:

یار آئینه خانه ای میخواست * التفاتش بهانه ای میخواست کما فی فهرسها (٢: ٢۶٠) ولم یذکر خصوصیاتها.

(٨۵٣: مثنوی رآه نجات) لعلی قرابیان، مثنوی فی المواعظ فی بحر المتقارب فی ١١٣ بیتا نظمه فی ١٣١٧ ش. یوجد فی (الرضویة: ۶٠٩ أدبیات) بخط ناظمه کما فی فهرسها. أوله:

ستایش کسی را سزاوار شد * کزو نیستی هست وهشیار شد (مثنوی رباب نامه) لسلطان ولد، مر فی (٩: ١٢٧٩ و ١١: ۶٧).

یوجد فی (ایا صوفیا: ٢١۴٢) بخط بهاء الدین استوائی مولوی عادلی فرغ منه فی أواخر ع ٢ / ٧۵١)، و (قونیة: ٢١۴٣) و (حالت أفندی: ۴۴) کما فی الفهارس.

(منظومة رجوم الشیاطین) لشوقی العراقی، المذکور فی (٩: ۵۵٠ و ١٠: ١۶۴).

(٨۵۴: مثنوی رزم نامه) لشهاب المازندرانی، المیرزا عمران بیگ، المذکور فی (٩: ۵۵۶) نظمه لذی الفقار الدولة، ونقل أبیاتا منها فی "روز روشن ٣۶۴ " عن " آفتاب عالمتاب " کما مر.

(٨۵۵: مثنوی رستم نامه) منظومة دینیة فی حکایات رستم ومعجزات الأمیر، واستسلام رستم علی ید الأمیر (ع). أوله:

(١٨۶)

مفاتیح البحث: الهند (١)، دولة العراق (١)

صفحه ١٨٩

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸۷

هزران درود وهزاران سلام * زما بر محمد عليه السلام بنام برازنده آب وخاك * كريم أحد فرد داناى پاك فرازنده گنبد أخضرى * پديد آور انس وجن وپرى آخره: پس آنگه روى سوى مكة بنهاد * پيمبر شد ز ديدارش بسى شاد صلاة حق بجان هر دو شان باد يوجد في (إلهيات: ۵۳۶ د) من القرن الحادي أو الثاني عشر مذهبة مصورة، كما في فهرسها.

(۸۵۶: مثنوى في رسم الخط) لمجنون بن محمد (محمود) رفيقي نظمه باسم سلطان زمانه في ۹۴۰ (= رسم الخط). وهذا غير رسالة " سواد الخط " أو " آداب الخط " له الذي في سبعة أبواب. أوله:

بيا أي خامه انشاى رقم كن * بنام كاتب لوح وقلم كن رقم ساز همه اشيا كما هي * پديدار سفيدى وسياهى آخره: أصول آن دو خط زينگونه يابد * كه مثل دال معكوسى نمايد يوجد في (دانشگاه: ۳۵۲۲) بخط إسماعيل الكاشي ضمن مجموعه مع " سواد خط "له المذكور كتابتها ۱۰۵۶ كما في " فهرس دانشگاه ۱۲: ۲۵۳۸."

(مثنوى رشحات الحياة) لغزالي المشهدي، مر في (۱۱: ۲۳۵).

(۸۵۷: مثنوى رشك بوستان) للسيد محمد اللكهنوي، مر في (۱۱:

۲۳۸).

(۸۵۸:.. رعنا وزيبا) لعلي بن ظهير الدولة، صفا عليشاه، المذكور في (۹: ۶۰۹ و ۱۱: ۲۴۱) طبع بطهران في ۱۳۳۱ على الحجر في ۴۸ ص وبعدها أيضا بطهران.

(۸۵۹: مثنوى رفيق السالكين) لادهم الصفوي، المذكور في (۹: ۶۴) ذكره " هفت آسمان ۱: ۱۴۷ " كما مر في " مثنوى " أدهم (۱۹: ۸۱) وقال:

يأتي ذكره في القسم الثالث من تذكرته.

(۱۸۷)

مفاتيح البحث: مدينة مكة المكرمة (۱)، مدينة طهران (۲)، الكرم، الكرامة (۱)

صفحه ۱۹۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸۸

(۸۶۰: مثنوى رمز آفرينش) لعلي رضا صرام الأصفهاني، المذكور في (۹: ۶۰۶) ذكره " شعراى معاصر أصفهان."

(مثنوى رمز الخلايق) لرزمي الكاشاني، المذكور في (۹: ۳۸۴) له مثنويان مستقلان " رمز الخلايق " و " رمز الرياحين " ويوجد منتخب " رمز الرياحين " في (المجلس: ۱۰۱۱) وما مر في (۱۱: ۲۴۹) من أن " رمز الخلايق " منتخب من الثاني غلط فليصحح.

(رمز الرياحين) لرزمي المذكور آنفا، نظمه باسم الشاه عباس الثاني (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷) ويحتوى من غير المثنوى الغزليات والقطعات، وفيه المناظرات بين الرياحين. يوجد منتخب منه في حدود ۷۵۰ بيتا في (المجلس: ۱۰۱۱) كتابته ۱۱۴۴ كما في فهرسها. أوله:

بشهد شكر وسكر خداوند * زبان چون مغز بادامست در قند آخره: نهال عيش وعمرش باد خرم * نباشد بي مي‌ومعشوق يكدم ورأيت أيضا منتخبه في (الملك: ۴۰۹۷) في حدود ۲۱۰ بيتا، أوله كما مر.

(۸۶۱: مثنوى في الرمل) رأيتها في (الملك: ۶۲۴۵) في حدود ۳۵۵ بيتا مع جداول من القرن الثاني عشر. أوله:

بعد از آن نظم دلپذير كنم * وصف اشكال بي نظير كنم بدهم شرح صورت اشكال * باز گويم به پيش تو حال آخره: بهر ضبط وحساب آسانى * جدولش ثبت رفت تا دانى (۸۶۲: مثنوى في الرمل) أوله: [حمد له. والعاقبة للمتقين.. أما بعد أين مختصريست در علم رمل نظم كدره تا مبتديان را ياد گرفتن وبكار بستن آسان بأشد..

بعد حمد خدا ونعت رسول * نظم أبیات رمل شد منقول آخره: گرنداری تو أین سخن مهمل * مشکل رمل گرددت همه حل رأیته ضمن مجموعة فی (المجلس: ۵۰۰۱) کتب بعض أجزائه ۱۲۴۳، ونسخة فی

(۱۸۸)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (۱)

صفحه ۱۹۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۸۹

(إلهیات: ۲۰۳ ج) ضمن مجموعة من القرن الحادی عشر یحتمل اتحادهما.

(مثنوی رموز الامارة) لوقار الشیرازی، مر بعنوان " مثنوی فی ترجمة عهد أمیر المؤمنین (ع) ۱۹: ۱۴۰."

(۸۶۳: مثنوی رموز أهل راز) لفرید الدین عطار النیشابوری، المذکور فی (۹: ۷۲۹) ذکر ابن یوسف فی فهرسه: لم یذکر مثنوی له فی التذاکر بهذا العنوان غیر أنه ذکره نفسه فی " لسان الغیب " و " اشترنامه " وغیرها. وأضاف یوجد منه مختلطة مع " اشترنامه " ضمن کلیاته فی (المجلس: ۱۱۴۸) بخط بابا سلطان ابن بابا رضی کتابته ۱۰۹۱ وبعد تجزیته وتفکیکه بلغ ۵۵۰۰ بیتا، واستند صاحب الفهرس بمطالیب النسخة وبأبیات کثیرة ذکر فیها کلمة (راز) و (أهل راز).

(۸۶۴: رموز العاشقین) یوجد فی (المجلس: ۱۱۴۸) ضمن کلیات عطار النیشابوری، غیر صاحب الفهرس نفی نسبته إلی العطار واستند إلی اشعار فیه منها:

أین سخن آن صاحب اسرار گفت * بین که قطب العارفین (عطار) گفت.. آورم تسبیح أین گفتار را * هست قطب العارفین (عطار) را وهذه النسخة فی حدود ۲۰۰ بیتا بخط بابا سلطان بن بابا رضی کتابته ۱۰۹۱ ورأیت نسخة فی (الملک: ۵۳۰۶) ضمن جنگ من القرن العاشر غیر معنونة لم یذکر ناظمها. أوله:

من به بسم الله الرحمان الرحیم * چون شدم أیمن زشیطان رجیم من بحمد لله رب العالمین * کردم آغاز در " رموز العاشقین " أیها العشاق معشوقی کجاست * کو چنان عاشق که با صدق وصفاست آخره: تم، بحمد الله رب العالمین * شد تمام اکنون " رموز العاشقین (" مثنوی رند وزاهد) لفضولی البغدادی، مر فی (۹: ۸۳۸: و ۱۱:

۸۳۸).

(۸۶۵: مثنوی رنگ وبوی) لغالب الدهلوی، المذکور فی (۹: ۷۸۴)

(۱۸۹)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، التصدیق (۱)

صفحه ۱۹۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۱۹۰

وهو مختصر فی أربعة أوراق علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی، کما فی " هفت آسمان ۱: ۱۶۷ " وله " درد وداغ " أیضا فی زنة "المخزن. " أوله:

بود جوان دولتی از خسروان * غازه کش عارض هندوستان (۸۶۶: مثنوی روح القدس) لجمال الدین محمد الأردستانی، المعروف بپیر جمال، المذکور فی (۹: ۱۶۱) مثنوی مع عناوین منثورة مشروحة، رأیته فی (الملک: ۵۹۳۵) ضمن کلیاته بخط من القرن التاسع. أوله: [مقدمه قسم ثالث از شرح کنوز وکشف الرموز دربیان ظهور حقیقت عشق..

جمالي در آمـد به بتخانه باز * كه تا راز گويد بآن سـرو ناز كه يعني در آمد بكوى نياز * كه تا باز گويد غم جانگداز آخره: چو " روح القدس " بازم آرد پيام * بنطق اندر آيم دگر والسـلام وأخرى في (المجلس: ۴۲۷۶) أيضا من تلك القرن، ورأيت نسخة أخرى منه في (سپهسالار:) آخره يطابق نسخة (الملك) وأوله:

باسم عظيم وبذات قديم * كه عشق است وبس هر چه هست أي حكيم كتابة هذه النسخة ج ١ / ١٢۶٣.

(مثنوى روح وريحان) لمحمد حسين النائينى، مر في (١١: ٢۶۶).

(٨۶٧: مثنوى روح وريحان) لمحمد كمال الدين المتخلص ب (افقرى) المذكور في (٩: ٨۶) كما في " روز روشن: ۶٢."

(٨۶٨: مثنوى روحيـة) لشاه نعمت الله ولي الكرماني، المـذكور في (٩: ١٢١۵)، رأيته في (الملک: ١١٨ / ۴٢۶٢) في حدود ١٣۶ بيتا بخط محمد جعفر بن افتخار خان نعمت اللهى ضمن أكبر مجموعة من رسائله كتابته ١١١١ وطبع في الجزء الثالث من مجموعة رسائله (ص ١٣٧ – ١٣٨) بمباشرة الدكتور نور بخش، وله رسالتان آخرتان بهذا العنوان والموضوع غير أنهما بنظم ونثر. أوله:

الا أي آنكه هستى سالك رآه * بيا با من بگو أسرار الله بيا بر گو كه روح جمله اشيا * پس از مردن كجا بأشد وراجا

(١٩٠)

مفاتيح البحث: جمال الدين (١)

صفحه ١٩٣

الذريعة – آقا بزرگ الطهراني – ج ١٩ – الصفحة ١٩١

(٨۶٩: مثنـوى روز وشـب) لحكيم نزارى القهسـتاني الإسـماعيلي، المتـوفى ٧٢١ المـذكور ديـوانه في (٩: ١١٨٢) رأيته ضـمن ديوانه المذكور عند (فخر الدين النصيرى: ٣۶٣) كتابته ٧١۴ على ما مر تفصيله، في ۵۵٠ بيت نظمها في ۶٩٩:

جشن نوروز بر مبارك فال * تسع وتسـعين وستمائة از سال بيتها جمله پانصد وپنجاه * چو براوج فلك پر انجم وماه (مثنوى روشنائى نامه) لناصر خسرو العلوى، المذكور في (٩: ١١۵۴) مر في (١١: ٢٧٢) مثنوى أخلاقى نظمه في سنة ۴۶٠ وطبع مكررا كما مر. أوله:

بنـام كردگـار پـاك دارا * كه هست از فهم وفكر وعقل برتر همو أول همو آخر زمبـدا * نه أول بود ونه آخر مر أو را آخره: بر أين نـاداني وعجزم ببخشاى * مر از فضل رآه راست بنماى رأيت منه في (الملك: ۴٩٢۵) ضمن مجموعة مذهبة كتابتها ٨۴٢ ونسخة على ما حدثني به السيدة راستكار في (المجلس:..) كتابته ٨٨٣ ورأيتها في (الملك: ۵٢۴) أيضا غير مؤرخة من القرن التاسع، وأخرى أيضا (الملك: ۵٠٧۶) ضمن مجموعة و (دانشگاه: ۴٧٣۶) و (المجلس: ۴٨۶٩) مذهبة كل هذه الثلاثة من القرن الحادى عشـر، وغيرها كما في الفهارس.

(٨٧٠: مثنوى روضة الأبرار) لحشرى التبريزى، المذكور في (٩: ٢۵۵ و ١١: ٢٨۴).

(مثنوى روضة الاسرار) لسروش، مر في (١١: ٢٨٨).

(روضـة الأنوار) لخواجو الكرماني، المـذكور في (٩: ٣٠۴) تتبع فيه " مخزن الاسـرار " للنظـامى وذكره " هفت آسـمان ١: ٧۶ " مر تفصيله في (١١: ٢٨٩) رأيت منه نسـخة كتب في حيـاة النـاظم ضـمن " كليـاته " بخـط محمـد بن عمران الكرمـاني كتابتها ٧۵٠ في (الملك: ۵٩٨٠) وأخرى (الملك: ۴٩٢۵) ضمن مجموعة كتابتها ٨۴٢ ويوجـد عند (مهدى بيانى) بخط إسـماعيل بن إبراهيم بن عبد الله أيضا ضمن " كلياته " كتابتها ٨٢٠ – ٨٢١ و (المجلس: ٩٢١) بخط روح الله

(١٩١)

مفاتيح البحث: إسماعيل بن إبراهيم (١)، محمد بن عمران (١)

صفحه ۱۹۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۹۲

ابن على بن عماد الاسلام مع " پنج گنج " كتابته ۸۲۴، ورأيت نسخة أخرى فى (الملك: ۵۹۶۳) بخط محمد بن مطهر العاصى النيشابورى كتبه بهراة ۸۲۹ فى حدود ۲۲۰۰ بيتا، و (المجلس: ۹۰۷ - ۹۱۲) مع " پنج گنج " أيضا من القرن التاسع ونسخا مؤخرة عن هذا كما فى الفهارس.

(۸۷۱: نظم روضة الشعراء) لغواصى اليزدى، مر ذكره فى (۹: ۷۹۳).

(مثنوى فى نظم روضة الشهداء) الأصل للمولى حسين الكاشفى والنظم لندائى اليزدى النيشابورى ذكره " تحفه سامى ۵: ۱۵۰ " بهذا العنوان، يأتى باسمه " سيف النبوة."

(۸۷۲: مثنوى روضة الصفات) لنويدى الشيرازى عبدى بيگ، المذكور فى (۹: ۱۲۳۶) وهو أول مثنوياته من الخمسة الثانية له على زنة "مخزن الاسرار " يوجد منه ضمن " كلياته " فى (دانشگاه: ۲۴۲۵) من القرن الحادى عشر كما فى فهرسها.

(۸۷۳: منظومة روضة القلوب) لابن همام الشيرازى، ناظم " مثنوى أسرار دل ۱۹: ۱۱۴ " وهو تفسير سورة الياسين نظمه فى ۹۰۴، وعدد أبياته فى نسخته ضمن كلياته فى (دانشگاه: ۴ / ۲۶۵۴) من القرن العاشر ۲۰۶ بيتا، كما فى فهرسها.

(مثنوى روضة المحبين) لابن عماد، المذكور فى (۹: ۲۷) مر فى (۱۱: ۳۰۳) فرغ من نظمه فى ربيع الأول ۷۹۴. أوله:

الحمد لله الخالق البرايا * والشكر لواهب العطايا أى نام تو صدر هر كتابى * آرايش فصل هر خطابى آخره: القصة مه ربيع الأول * أين نظم بديع شد مكمل.. منظوم بسال عقد پروين * موسوم ب " روضة المحبين " از مدت هجرت محمد * رفته نود وچهار وهفتصد يوجد منه فى (دار الكتب بقاهرة: ۱۵۶ أدب فارسى) بخط عماد الخباز الابرقويى

(۱۹۲)

مفاتيح البحث: شهر ربيع الأول (۲)، الشكر (۱)، الشهادة (۱)، النوم (۱)

صفحه ۱۹۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۱۹۳

۸۴۱ و (دانشگاه: ۱۹۵۵) كتابته ۱۰ رجب ۱۲۳۴ كما فى فهرسها.

(.. ره آورد قانع) لميرزا محمد حسين الأصفهانى، مر (۱۱: ۳۰۹).

(مثنوى ره آورد) لوحيد الدستگردى، مر فى (۹: ۱۲۶۵ و ۱۱: ۳۰۹).

(۸۷۴: مثنوى رياض الحكمة) لحكيم رياضى، الميرزا محمد باقر اليزدى منظومة عرفانية فى السير والسلوك، نظمه باسم أمين السلطان فى ۱۲۹۰. يوجد منه فى (المجلس: ۶۵۷) مذهبة غير مؤرخة، كما فى فهرسها. أوله:

أى تو كعبه أى، تو مروه أى، تو صفا * وى تو ركن و، تو مقام و، تو منا (مثنوى رياض العاشقين) لدرويش أشرف، يأتى بعنوان" مثنوى شيرين وخسرو."

(۸۷۵: مثنوى رياض عشق) لعشقى البلگرامى، السيد بركة الله المتوفى ۱۱۴۲ المذكور فى (۹: ۷۲۲) كما فى " سرو آزاد: ۲۴۸."

(رياض الفتوح) لمير عبد الفتاح، المذكور فى (۹: ۸۰۷) مر تفصيله فى (۱۱: ۳۳۲) ويوجد نسخة منه فى (الحقوق: ۴۴ ب) ورأيتها فى (الملك: ۴۸۱۸) وهما ضمن مجموعتان من القرن الثالث عشر. أول نسخة الملك:

سروشى خواست دوش از محفل جان * كه اندر شهر بند ذات انسان ويوجد فى (الرضوية: ۵۰۱ أدبيات) مع " قيامت نامه " له ضمن

دیوانه کتابتها ۱۳۱۲ و (دار الکتب: ۱۶۱ م أدب فارسی) غیر مؤرخهٔ أوله [بیا أی شوخ دل..]، کما فی فهرسهما.

(مثنوی ریش نامه) لعبید زاکان، المذکور فی (۹: ۷۰۶). مع مقدمهٔ منثورهٔ. أوله [شکر وسپاس وثنا مر خالقی را که بدست مشاطه قدرت شعشه..] آخره: مراد ما نصیحت بود گفتیم * حوالت با خدا کردیم ورفتیم یوجد نسخهٔ منه عند (أصغر المهدوی: ۵۹۰) کتابته ۸۳۶ وأخری عنده أیضا (رقم: ۷۶) ناقصهٔ الاخر من القرن العاشر، ورأیته فی (الملک: ۶۴۵۶) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۰۷۰ من جمع ناظم تبریزی، نقلت أوله وآخره من هذه النسخهٔ.

(۱۹۳)

مفاتیح البحث: کتاب الفتوح لأحمد بن أعثم الکوفی (۱)، شهر رجب المرجب (۱)

صفحه ۱۹۶

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۹۴

ویوجد نسخ أخری منه فی المکتبات کما فی فهارسها.

(مثنوی زاد السالکین) للسنانی، یأتی بعنوان " مثنوی طریق التحقیق."

(زاد المسافرین) للمیر حسینی، المذکور فی (۹: ۱۰۰) مر ذکره فی (۱۲: ۹) رأیت منه نسخا یخالف. أوله ما نقلت هناك وما نقل فی فهرس تاشکند وهو:

ای برتر از آن همه که گفتند * آنانکه پدید یا نهفتند آنجا که توئی چو من نیاید * کش محرم أین سخن نیاید یوجد فی (المجلس: ۱۱۶۴) ضمن کلیاته المذهبهٔ کتابتها ۸۲۴ فی حدود ۱۱۰۰ بیتا ورأیته فی (الملک: ۵۹۲۳) بخط درویش محمود بن عبد الله التقاش مذهبهٔ مصورهٔ فی ثمان مقالات عرفانیهٔ:

از گل شکریکه من سرشتم * در هشت مقالتش نوشتم وفی (أدبیات: ۶۸ ب) بخط لطف الله محمد کریم ضمن مجموعهٔ کتابته ۱۰۴۰ و (دانشگاه:

۴۷۳۶) بخط محمد قاسم الکرمانی کتابهٔ المجموعهٔ ۱۰۶۰ و (المجلس: ۵۹۲۳) ضمن مجموعهٔ من القرن الحادی عشر، ونسخا أخری متأخرهٔ عن التاریخ.

(۸۷۶: مثنوی زاهد) الملا عبد القادر البدوانی، المذکور فی (۹: ۶۹۱) ذکر فی " هفت آسمان ۱: ۱۲۶ " انه تتبع فیه " مخزن الاسرار "للنظامی.

(۸۷۷: مثنوی زاهد نامه) لأکبر الدولت آبادی، المذکور فی (۹: ۸۸) ذکر فی " تذکره نصر آبادی: ۱۰۹."

(مثنوی زبدهٔ الاسرار) لصفی علیشاه المیرزا حسن، المذکور فی (۹، ۶۱۶) مر ذکره فی (۱۲: ۱۸). أوله:

مطلع دیوان اسرار قدیم * هست بسم الله الرحمان الرحیم آخره: چون عشیق از جام وحدت مست شد * عقل با عشق آمد وهمدست شد ویوجد فی (خانقاه صفی علیشاه) کما حدثنی به إبراهیم الدیباجی، (مثنوی زبدهٔ الاشعار) لقاسمی الگنابادی، المذکور فی (۹: ۸۶۶) مر فی (۱۲: ۱۸) وهو مثنوی فی قبال " مخزن الاسرار " حکایات عرفانیهٔ وتماثیل فی

(۱۹۴)

مفاتیح البحث: الکرم، الکرامهٔ (۱)

صفحه ۱۹۷

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۹۵

أربعة آلاف وأربعمائة بیت، نظمها فی ٩٧۶:

جمله گهرهاش ز روی عدد * چار هزار آمده وچار صد (ظل الهی) كه بود بی زوال * شامل حالم شد وتاریخ سال أوله: بسم الله الرحمان الرحیم * حبل متین است وره مستقیم یوجد فی (الرضویة: ٨٣٨٣) ضمن مجموعة من مثنویاته كتابتها ٧۶ - ٩٨٠ كما فی فهرس گلچین المعانی وجاء فی " هفت آسمان " انه فی ۴۵٠٠ بیتا، نقلا عن مكتوب من الناظم.

(مثنوی زبدة الأفكار) لابجدی الهندی، مر فی (١٢: ١٩) وهو أول مثنویاته الخمسة، وفی قبال " مخزن الاسرار " ذكره فی " مثنوی مودت نامه " له، بقوله:

نخستین " زبدة الأفكار " گفتم * جواب " مخزن الاسرار " گفتم طبع ضمن كلیاته فی ١٩۵١ م فی مدرس.

(مثنوی زبدة الأفكار) لنیكی الأصفهانی، زین الدین مسعود، المذكور فی (٩: ١٢۴٣) ذكره مؤلف " عرفات العاشقین " مع " قصیدة شهرآشوب " وذكر أیضا فی " هفت آسمان ١: ١١۴."

(مثنوی زبدة التجوید) مر فی (١٢: ٢٢) منظومة فی حدود ٢٧۵ بیتا فی التجوید، رأیتها ضمن مجموعة فی (الملك: ۵۴١٨) كتابتها ع ١ / ١١۴٠.

(مثنوی زبدة الرمل) مر فی (١٢: ٢٨) أوله:

هر كه را عقل راهبر بأشد * كار أو سر بسر حذر بأشد ومر " مثنوی فی الرمل ١٩: ١٨٨."

(٨٧٨: مثنوی زبدة الرمل) یوجد فی (دانشگاه: ۴٩۴٠) بخط من القرن الحادی أو الثانی عشر. أوله:

سه مزاج وچهار چون انگیخت * آب با آتش از چه رو آمیخت

(١٩۵)

صفحه ١٩٨

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ١٩۶

مدخل اندر نجوم بسیار است * آنچه نثر است وآنچه أشعار است لیك در رمل ومدخل تصنیف * كس نكرده است از وضیع وشریف.. آنچه را چون تمام كردم من " * زبده رمل " نام كردم من آخره: به زدین (شهاب) طینت اوست * قلزم قفل علم حكمت اوست.. باد عمرش بكام دل صد سال * باهزاران تمام حرمت وحال طبع بدهلی بهذا العنوان فی هذه الموضوع منظوما ومنثورا ونسب إلی الشیخ الرئیس أبی علی سینا. أوله:

أی كه پوئی ره خدا طلبی * بشنو أین قول دانیال نبی هست علم رمل أحكام تمام (!) * زانكه چون معجز هست أین احكام ورأیت نسخة منها فی (المجلس: ٧ / ۵٢٧٩) ضمن مجموعة من القرن الحادی عشر. أوله:

هر كه را عقل راهبر بأشد * كار أو سر بسر چو زر بأشد صرح فیها باسمه ": [زبدة الرمل " نام كردم من].

(٨٧٩: زبور العاشقین) لمحمد داود بن عبد الله الأصفهانی (أصفهان ١٠۶۵ - المشهد ١١٣٣) المذكور فی (٩: ٣١٨) مثنوی فی توصیف المحبوب (سراپا) والتغزلات فیه، جاء فیه:

چو تعریف سرا پا یافت اتمام " * زبور العاشقینش " ساختم نام رأیت منه نسخة الأصلیة كتبت فی حیاة المؤلف مع " مثنوی سفرنامه "له فی (سپهسالار: ٢۵۶) ونسخة فی (دانشگاه: ١٣٩ / ٢۵٩١) بخط برهان الدین محمد ابن الیاس كتابته ١ رجب ١١٠۴ وفی (الرضویة: ٢٢٩) كما فی فهارسها. أوله:

عزیزان، دوستان، مهر آفرینان * شهیدان، كشتگان محنت قرینان (٨٨٠: مثنوی زشت وزیبا) لفخر الواعظین الكاشانی، السید أحمد الواعظ المتخلص ب (خاوری) یوجد عند حسن النراقی الكاشانی بطهران فی ١۵٠٠ بیتا، كما مر فی قسم الدواوین.

(۸۸۱: مثنوی زلالی) مطبوع والظاهر أنه لزلالی الخوانساری محمد حسن

(۱۹۶)

مفاتیح البحث: شهر رجب المرجب (۱)، مدینهٔ إصفهان (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، داود بن عبد الله (۱)، الشهادهٔ (۱)، النوم (۲)

صفحه ۱۹۹

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۹۷

ناظم المثنویات السبعهٔ إحداها حسن گلو سوز الذی مر فی (۷: ۱۵) والا فالزلالی مشترک بین تسعهٔ شاعر تخلص جمیعهم زلالی کما مر فی (۹: ۴۰۴).

(۸۸۲: مثنوی زنـدان نـامه) لتائب التبریزی، مر ذکره (۱۹: ۸۴) (۸۸۳: مثنوی زور عشق) للسـید صدر الاسـلام القزوینی، المتخلص ب (خاک) ابن عبد الحسین نایب الصدر، قصهٔ فی ۱۴۱ بیت نظمها فی ۱۳۵۹. أوله:

الا أی ساقی فیاض لاهوت * مرا ده از شراب فیض حق قوت آخره: هزار وسیصد وپنجاه ونه (خاک) * زهجرت رفته گفت أین قصه پاک یوجد فی (المجلس: ۲۵۲۲) وفی مقدمته شرح أحوال الناظم ومؤلفاته، ومنه دیوانه المطبوع فی ۱۳۳۸ علی الحجر فی ۸۴ ص.

(۸۸۴: مثنوی زهدیهٔ) لهمائی الآذربایجانی، درویش سـهراب، المذکور فی (۹: ۱۲۹۹) نقلا عن " دانشمندان آذربایجان: ۳۹۸ " وهو فی زوال الدنیا وذمها ولزوم الزهد فیها.

(مثنوی زهرهٔ السنیهٔ) للسید عیسی الأصفهانی، مر (۱۲: ۷۵).

(۸۸۵: مثنوی زهر وتریاق) لیحیی کافرا، من أوائل القرن الثالث عشـر المـذکور فی (۹: ۹۰۲) یوجد ضـمن مجموعهٔ کتابتها ۱۲۴۸ فی (دانشگاه: ۴۳۵۹) مع " مثنوی هادی المضلین " له، کما فی فهرسها. أوله:

یـا خلیل النظر علی وجه الجمیل * انه مرآهٔ قـدس للخلیل ... باز گو أی جبرئیل عشق، می* از زبان یار وهم از نطق نی (۸۸۶: مثنوی زیب وزیـور) ذکر فی فهرس المتحـف البریطـانی من غیر توضـیح فی قسم المثنویـات الفارسـیهٔ فیهـا رقم (or ۱۱۸۳۶) کتابته ۱۰۲۶ مصورهٔ.

(۸۸۷: مثنوی زیبا نگار) لرضائی التستری مر ذکره فی (۹: ۳۶۹).

(۸۸۸: مثنوی زید وزینب) لخضـر شاه الاسترآبادی، الخواجهٔ حسین (حسن) الخطاط، المذکور فی (۹: ۲۹۶) مثنوی علی طریق " لیلی ومجنون " فی واقعهٔ زید وزینب، ذکر فی " مجالس النفایس: ۳۸ و ۲۱۱ " وأورد بیتا منه.

(۱۹۷)

مفاتیح البحث: آذربیجان (۱)، الزهد (۱)

صفحه ۲۰۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۱۹۸

(۸۸۹: مثنوی زینهٔ الأوراق) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو رابع مثنویاته من الخمسهٔ الثانیهٔ له علی زنهٔ" هفت پیکر " للنظامی، یوجد فی (دانشـگاه: ۲۴۲۵) بخط من القرن الحادی عشـر ضـمن کلیاته التی تحوی علی ۲۷۶۰۰ بیت، کما فی فهرسها.

(مثنوی زینهٔ الحکایات) لرحمت الأصفهانی، المیرزا محمد المذکور فی (۹: ۳۵۶ و ۱۲: ۹۲).

ساقی نامه نوع من الشعر الفارسی، مر فی (۱۲: ۱۰۲ - ۱۱۹) ذکر ۱۳۷ منظومهٔ بهذا العنوان فی أنواعها، وها نذکر المثنوی منها خاصهٔ،

ولا نكرر ما ذكرناه هناك إلا ما يلزم استدراكها.

(۸۹۰: مثنوى ساقى نامه) لباقيا، عده فى " تذكره ميخانه " ممن نظم ساقى نامه.

(۸۹۱: مثنوى ساقى نامه) لسالك الكاشانى الساوجى، الميرزا حبيب الله ابن على مدد المذكور فى (۹: ۴۱۹) والمتخلص ب سالك وحبيب، له منظومتان فى هذا الموضوع، نظم أحدها وهو فى خامسة عشرة من عمره، والثانية فى ذى حجة ۱۲۸۶ يوجد كلتاهما ضمن ديوانه فى (دانشگاه: ۴۲۹۷) (ص ۹ - ۲۴ و ۳۰ - ۴۹) كتابته ۱۲۹۹ - ۱۳۰۳، كما فى فهرسها.

(۸۹۲: مثنوى ساقى نامه) لسالك اليزدى، الذى كان مدة بشيراز ثم سكن أصفهان ثم اتصل بعبد الله قطبشاه (۱۰۲۰ - ۱۰۸۳) المذكور فى (۹: ۴۲۰).

يوجد منه ضمن ديوانه فى (دانشگاه: ۳۲۸۷) بخط من القرن الثانى عشر.

(۸۹۳: مثنوى ساقى نامه) لشمس المعالى فى شرح حديث الكساء ومدح ناصر الدين شاه قاجار (۱۲۶۴ - ۱۳۱۳) جاء فى آخره لقب شمس المعالى. أوله:

بده ساقى آن باده خوشگوار * كه بينم بهر قطره اش عكس يار آخره: ز (شمس المعالى) ثناى يسير * بدل كن زرحمت بفضلى كبير

(۱۹۸)

مفاتيح البحث: حديث الكساء (۱)، ناصر الدين شاه القاجارى (۱)، مدينة إصفهان (۱)

صفحه ۲۰۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۱۹۹

يوجد فى (الملية: ۸۵۸ ف) من أوائل القرن الثالث عشر، كما فى فهرسها.

(۸۹۴: مثنوى ساقى نامه) لعرشى الكازرونى، يوجد فى (المجلس ۲۹ / ۲۳۲۴) ضمن مجموعة كتابتها ۱۲۷۴ - ۱۲۷۵ فى ۳۶ بيتا. أوله:

يك نفس بيش نيست شربت تو * بدگر كس دهند نوبت تو (۸۹۵: مثنوى ساقى نامه) لعطا التسترى، عبد الحيكم فى ۱۴۱ بيتا، طبع ضمن ديوانه بالهند.

أوله: كنم مدحت پير خمار را * كه مى‌پرورد طفل سرشار را آخره: خلاصم ده از فانى ما سوا * سخن ختم باقى خدا را بقا (مثنوى ساقى نامه) لحكيم عطائى الأصفهانى، المذكور فى (۱۲: ۱۱۱) يوجد عند (فرخ: ۲۸۰) بمشهد و (المجلس: ۲۸ / ۲۳۲۹) والثانى ضمن مجموعة كتابتها ۱۲۷۴ - ۱۲۷۵ (ص ۳۱۰ - ۳۱۳) كما فى فهرسها. أوله:

زهى پيش در گاهت أى نور پاك * شب وروز در سجده افتاده تاك (۸۹۶: مثنوى ساقى نامه) لغواصى اليزدى، مر فى (۹: ۷۹۳).

(مثنوى ساقى نامه) لمير فتاح المراغى، راجع " رياض الفتوح ۱۹: ۱۹۳) له.

(۸۹۷: مثنوى ساقى نامه) للسيد رضا فروغ، يوجد ضمن ديوانه مع مثنوى فضل " و " مثنوى هفت بزم " ضمن ديوانه المتضمن حدود ثلاثة آلاف بيت بخط الناظم فى (دانشگاه: ۲ / ۲۸۴۴) فرغ من كتابته ۱۴ ع ۱ / ۱۲۹۶، كما فى فهرسها. أوله:

بيا ساقى أى مونس دوستان * بزن خيمه اندر سرا بوستان كه فصل گل ولاله وعنبر است * ز گل بوستان اخضر واحمر است (۸۹۸: مثنوى ساقى نامه) لكاشف الأصفهانى، آقا إسماعيل، المذكور فى (۹: ۸۹۷) يوجد فى (دانشگاه: ۲۹۳۴) ضمن ديوانه من القرن الحادى عشر (ص ۱۰۱ - ۱۱۵) وأحتمل صاحب الفهرست ان المقابلة والاصلاح فيها بخط الناظم

(۱۹۹)

مفاتيح البحث: كتاب الفتوح لأحمد بن أعثم الكوفى (۱)، الهند (۱)

صفحه ۲۰۲

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۰

(۸۹۹: مثنوی ساقی نامه) لکوثری الهمدانی، المیر عقیل المذکور فی (۹: ۹۲۴) یوجد فی (المجلس ۵۴ / ۲۳۲۹) ضمن مجموعة کتابتها (۱۲۷۴ - ۱۲۷۵) فی ۱۱۵ بیتا، کما فی فهرسها.

دلا- تا بکی عقل زاهد منش * نماید بمی خوردنم سر زنش (۹۰۰: مثنوی ساقی نامه) لمیر غلام علی بن میر علی شیر قانع مائل الشیرازی التستری من القرن الثالث عشر (۱۱۸۱ - ۱۲۵۱) فی ۱۹۹ بیت، طبع ضمن کلیاته بالهند. أوله:

بنام خداوند پیمانه بخش * سبوبخش وخم بخش وخمخانه بخش آخره: کنون بر دعا میکنم اختتام * که منظور دل نیست طول کلام (۹۰۱: مثنوی ساقی نامه) لمشرقی الشیرازی، حسن المذکور فی (۹: ۱۰۴۸) وهو غیر مشرقی المشهدی ناظم " ساقی نامه ۱۲: ۱۱۵ " یوجد ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر فی (دانشگاه: ۹ / ۳۰۶۹)، کما فی فهرسها أوله:

آمدم از عالم عزلت بگوش * کز خم وحدت قدح می‌نوش دامن از آلایش أین دهر دون * بر کش واز هستی خود شوبرون (۹۰۲: مثنوی ساقی نامه) لشاعر باسم هادی وتخلص هادی من القرن الحادی عشر، یذکر فی مقدمة دیوانه الذی من انشائه وفات شاه صفی فی ۱۰۵۲ ومهاجرته إلی الهند ووصوله إلی سورت فی ۲۲ شعبان ۱۰۵۷، وکان حیا إلی ۱۰۶۷ یوجد ضمن دیوانه المذکور فی (دانشگاه: ۵۲۶۹) من القرن الثانی عشر (ص ۷۶۲ - ۷۸۱) کما فی فهرسها. أوله:

ثنا باده نوشان إدراک را * زخود بیخودان دل پاک را (مثنوی سالار نامه) للشیخ أحمد الشیرازی الکرمانی المذکور فی (۹: ۶۵)، مر تفصیله فی (۱۲: ۱۱۹) ومر " مثنوی فی تقریظ سالارنامه ۱۹: ۱۴۳ " لآسوده، طبعا بشیراز از ۱۳۱۶ کما مر.

(مثنوی سام نامه) لخاجو الکرمانی، مر فی (۱۲: ۱۲۳). أوله:

(۲۰۰)

مفاتیح البحث: شهر شعبان المعظم (۱)، الهند (۲)

صفحه ۲۰۳

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۱

سپاس آن خدای ایزد رهنمای * که از کاف ونون گرد گیتی بپای یوجد منه فی (المجلس: ۲۵۲۶) من القرن الحادی عشر وأیضا (المجلس: ۳۹۹) ناقص الأول، کما فی فهرسها.

(۹۰۳: مثنوی سام وبهرام) للملا عبد الرزاق فیاض اللاهیجی، المتوفی ۱۰۵۱، المذکور فی (۹: ۸۵۲) مثنوی فی بحر الهزج نظمه باسم شاه صفی الصفوی یوجد منه فی (سنا: ۷۵۵۱) بخط من القرن الحادی عشر کما فی فهرسها، وفی (دار الکتب القاهرة: ۱۶۴ م أدب فارسی) جاء فی فهرسها ": سام وبهرام " لعبد الرزاق أوله: خداوندا دلی ده آشنا روی * که تابد جز تو از هر آشنا روی (مثنوی سبحة الأبرار) لعبد الرحمان الجامی، المذکور فی (۹: ۱۸۸ و ۱۲: ۱۳۱).

(۹۰۴: مثنوی سبحه صفا) لصفی علیشاه المذکور فی (۹: ۶۰۹).

مثنوی عرفانی طبع مع " مثنوی رعنا وزیبا " بطهران ۱۳۱۰ ش. رأیته فی (الملک: ۵۵۱۵). أوله:

حمد بیحد ذات پاکی را سزاست * کن خلایق را بنیکی رهنماست آخره: شکر حق را که بنامت ایغلام * ختم شد " سبحه صفا " گو، والسلام (۹۰۵: مثنوی سبحه هزار دانه) للسید منصور السمنانی، یوجد منتخبه فی ۲۲۰ بیتا فی (المجلس ۵۸ / ۲۳۲۹) ضمن

مجموعة کتابتها (۱۲۷۴ - ۱۲۷۵) کما فی فهرسها. أوله:

مرحبا أی عشق نیکو کارها * وی بداغت گرمی بازارها آخره: ور بخندم لحظه أی بی اختیار * سالها باید نشستن اشکبار (مثنوی سبعة أبحر) لساغر، یأتی بعنوان " مثنوی مظفر نامه."

(۹۰۶: مثنوی سبع المثانی) للشیخ رضا نجیب الدین التبریزی الأصفهانی المتوفی ۱۱۸۵، کما أرخه ریاض العارفین وهو غلط لان السید محمد القطب الذهبی صرح فی " فصل الخطاب " بان الشیخ رضا نجیب الدین أورث طومار سلسلة الذهبیة

(۲۰۱)

مفاتیح البحث: کتاب فصل الخطاب لسلیمان أخ محمد بن عبد الوهاب (۱)، مدینة طهران (۱)، نجیب الدین (۲)، عبد الرحمان (۱)، الإختیار، الخیار (۱)

صفحه ۲۰۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۲

إلی الشیخ علی نقی الاصطهباناتی المتوفی بأصفهان ۱۱۲۹، وهو أورثنی والطومار الیوم موجود عندی، والصحیح ما ترجمه" دانشمندان ص ۳۷۴ " وأرخ وفاته ۱۰۷۵ وطبع سبع المثانی فی شیراز ۱۳۴۲، مر فی (۹: ۴۰۲ و ۱۲: ۱۳۰) وله غیر الدیوان ثلاث مثنویات: نور الهدایة، سبع المثانی، دستور سلیمانی.

(مثنوی سبع المثانی) لساغر الأصفهانی، یأتی بعنوان " مثنوی مظفر نامه."

(مثنوی سبع المثانی) لمظفر علیشاه، مر فی (۱۲: ۱۲۹ و ۱۹: ۱۲۵).

(۹۰۷: مثنوی سبعه سیاره) لرشیدی العباسی، المذکور فی (۹: ۳۶۲).

مثنوی عرفانی نظمه فی ۱۰۶۰ (= گل باغ ابد). رأیته فی (الملک: ۴ / ۵۲۶۶) ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر. آخره:

بهر تاریخ "سبعه سیار * " گل باغ ابد شد آینه دار (مثنوی سبعه سیاره) للنوائی، مر (۷: ۲۶۴ و ۱۲: ۱۳۱).

(مثنوی سبیل النجاة) للسید محمد، مر (۱۲: ۱۴۰).

(مثنوی سجنجل) لدهدار، مر فی (۹: ۷۷۷ و ۱۲: ۱۴۸). أوله بسم الله الرحمان الرحیم * نزل گرامیست ز حی قدیم وحی جلیلست وبوجه جمیل * بر نبی آورده سبق جبرئیل یوجد عند (أصغر مهدوی: ۲۷۳) بخط علی نقی بن یوسف بن محمد درویش الحسن آبادی ضمن مجموعة کتابتها ۱۱۰۳ ورأیتها فی (الملک: ۲ / ۳۴۷۰) من القرن الثانی عشر.

(مثنوی سحر حلال) لأهلی الشیرازی، المذکور فی (۹: ۱۱۱۳ و ۱۲:

۱۵۱). أوله [حمد وثنای نا محدود وشکر نامعدود..

أی همه عالم بر تو بی شکوه * شوکت خاک در تو بیش کوه نسخه شایعة، منها (دانشگاه: ۶ / ۴۵۱۵) بخط غیاث الدین ضمن مجموعة کتابتها ۹۸۱ ورأیتها فی (الملک: ۱ / ۵۲۴۸) مذهبة من القرن الحادی عشر، وهذا غیر " سحر حلال " المنثورة فی الأخلاق للطف الله بن أستاذ أحمد المعمار اللاهوری

(۲۰۲)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (۱)، یوسف بن محمد (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۰۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۳

الذی ألفه ١٠٧٠.

(٩٠٨: مثنوی سخن عالی) لميرزا محمد الشيرازی، المتخلص ب عالی، مر فی (١٩: ٩٢)، يوجد منه نسخة فی (دانشگاه: ٣٧٧٢) من القرن الحادی عشر فی حدود ٤٢٠٠ بيتا سمی ب " سخن عالی. " جاء فيه: [سال هجرت بد هزار وشصت وهشت]....

(٩٠٩: مثنوی سد سكندر) يوجد بهذا العنوان منسوبة إلى شاعر يتخلص ب (ناطق) ضمن مجموعة شعرية من القرن الثالث عشر فی (دانشگاه: ١٤ / ٤٣١٣) (ص ٢٣٧ - ٣٢٤) كما فی فهرسها.

(مثنوی سد سكندری) للنوائی، مر (٧: ٢٦٤ و ١٢: ١٥٣).

(سراپا) وهو نوع من الشعر يوصف الناظم فيها أعضاء بدن محبوبه من الرأس إلى القدم، وصفاته الروحية تغزلا.

(٩١٠: مثنوی سراپا) لملا محمد توفيق الكشميری، المذكور فی (٩: ١٨٠) رأيت منه نسختان: (الملك ٤ / ٥٠٩١) كتابته ١٢٣٣ وأخرى ضمن مجموعة مذهبة من القرن الثالث عشر أيضا فی (الملك ٦ / ٤٦٧٦) فی حدود ١٩٥. أوله:

آفرين باد بر آن صانع بی چون وچرا * كه سراپای تو آراست بدين ناز وأدا (٩١١: مثنوی سراپا) لداود متولی، يوجد ضمن مجموعة شعرية فی (دانشگاه:

٤٤٧٦) من القرن الثانی عشر مذهبة (ص ٦١ - ٧٣)، كما فی فهرسها.

(٩١٢: مثنوی سراپا) لميرزا محمد محرم الكشميری، رأيتها بهذا النسبة فی (الملك: / ٤ ٤٦٧٦) ضمن مجموعة مذهبة من القرن الثالث عشر (ورق - ٨٧ - ١٢٥) فی حدود ١١٥٠ بيتا. أوله:

أی مرتب زتو كتاب وجود * وی تو شيرازه زدفتر جود كاتب قدرتت بخوش حرفی * لاله را داده رنگ شنجرفی

(٢٠٣)

صفحه ٢٠٦

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٠٤

آخره: گر مصور صورت آن دلستان خواهد كشيد حسرتی دارم كه نازش را چنان خواهد كشيد (٩١٣: مثنوی سراپا) أو " آينه بدن نما " لميرزا علی مهری عرب بن ساعد العاملی، المذكور فی (٩: ١١٣٦) وكان يمدح شاه سليمان الصفوی (١٠٧٧ - ١١٠٥). أوله:

أی بت چابك شيرين حركات * جلوه ناز تو چون آب حيات آخره: روز وشب (مهری) بی تاب وتوان * كرده نام خوش تو ورد زبان نسخه شايعة. منها (دانشگاه ١٢ / ٣٦٨٩) من القرن الحادی عشر، ذكر فی فهرسها بعنوان " آينه بدن نما " و (الرضوية ٢ / ٢٣٥ أدبيات) ضمن جنگ كتابتها ١١١٦ - ١١٢٩ ورأيتها فی (الملك ١٥ / ٤٧١٩) ضمن مجموعة كتابتها ١١٩٢.

(٩١٤: مثنوی سراج الصدور) لمحمد حسن المتخلص ب (فقير) مر ذكره فی (١٢: ١٥٧)، ومر " حمله حيدری ١٩: ١٦٣ " له.

(٩١٥: مثنوی سر الاسرار) لمحمد كاظم غمگين الأصفهانی ١٢٨٦ - ١٣٥٥) المذكور فی (٩: ٧٩٢).

(مثنوی سرخ بت) لعنصری البلخی، مر (٧: ٢٦٦).

(٩١٦: مثنوی سرگذشت اردشير) لوحيد الدستگردی، حسن بن قاسم المذكور فی (٩: ١٢٦٥) طبع بطهران.

(٩١٧: مثنوی سرو وتذرو) لنثاری التونی، المذكور فی (٩: ١١٧٠) نقلا عن " تحفه سامی ٥: ١٢٣ " أنه فی بحر " شاه ودرويش" وأورد بعضها.

(مثنوی سرو وگل) لتسكين، يأتی بعنوان " مثنوی فلكناز نامه."

(٩١٨: مثنوی سرو وگل) منظومة فی غرام سرو گل وفلكناز وخورشيد آفرين ومحاربات سحرية، رأيته فی (الملك: ٥٣٩٤) كتابته ١٦ ع ٢ / ١٢٣٤.

أوله: بنام پادشاه فرد جبار * بده توفیق ما را اندرین کار بحق مصطفی کان فتوت * سخاوت پیشه تاج مروت

(۲۰۴)

مفاتیح البحث: مدینۀ طهران (۱)، النوم (۱)

صفحه ۲۰۷

الذریعۀ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحۀ ۲۰۵

(۹۱۹: مثنوی سعادت نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره (۱۹: ۸۴).

(مثنوی سعادت نامه) لمحمود الشبستری، المذکور فی (۹: ۱۰۱۰ و ۱۲: ۱۸۲) مثنوی فی ثمانیۀ أبواب وکل باب فی عدۀ فصول فی حدود ثلاثۀ آلاف بیت. أوله:

حمد وفضل خدای عز وجل * هست بر بنده واجب از أول یوجد فی (المتحف البریطانی: or ۷۴۶۵) من القرن العاشر، و (دانشگاه: ۲۶۰۵) من القرن الحادی عشر، و (المجلس: ۶۱۷) ضمن مجموعۀ کتابتها ۱۲۶۲ - ۱۲۶۳ کما فی فهارسها.

(۹۲۰: مثنوی سعادت نامه) لناصر خسرو العلوی، المذکور فی (۹: ۱۱۵۴ و ۱۲: ۱۸۱). أوله:

دلا- همواره تسلیم رضا باش * بهر حالی که هستی با خدا باش خدا را دان خدا را خوان بهر کار * مدان أین یاوران را به ازو یار رأیت منه فی (المجلس: ۴۹۴۰) بخط جهانشاه بن ایار من القرن التاسع وأخری أیضا (المجلس: ۴۹۰۹) جدیدۀ الخط ع ۱ / ۱۳۳۵.

(۹۲۱: مثنوی سعادت نامه) لنظام الاسترآبادی المعمائی، المتوفی ۹۲۱ المذکور فی (۹: ۱۲۰۱) وهو إحدی المثنویات الحماسیۀ الدینیۀ الفارسیۀ، فی أحوال وغزوات النبی (ص) علی زنۀ " خسرو وشیرین " للنظامی، نظمه فی ۹۱۸ فی عصر الشاه إسماعیل الصفوی وباسم الخواجۀ سیف الدین مظفر البتکچی، یوجد منه نسخۀ فی (دانشگاه: ۳۶۴۲) سقطت من خاتمته بخط من القرن الحادی عشر جاء فیه:

ز هجرت نهصد وهجده گذشته * که کلکم زین هنر فیروزه گشته أوله: خداوندا در گفتار بگشای * دلم را دولت دیدار بنمای

(۹۲۲: مثنوی سعد وسعید) لصادقی کتابدار، المذکور فی (۹: ۵۸۱) وهو مثنوی فی قبال " خسرو وشیرین."

(۲۰۵)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، الوفاۀ (۱)

صفحه ۲۰۸

الذریعۀ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحۀ ۲۰۶

(۹۲۳: مثنوی سعد وهمایون) لعبد الرحیم الأصفهانی الشیرازی، من من شعراء القرن الثامن، جاء فی آخره:

بگو (عبد الرحیم) أحوال ایشان * که دیدی یاشنیدی حال ایشان.. چو ایشان را بهم دیدم همایون * بگفتم قصه " سعد وهمایون.."

که من هرگز نرفتم پیش أستاذ * مرا ایزد عطایی أین چنین داد ... به ذی الحجۀ بود از أول ماه * که ختم أین سخن کردم بناگاه بتاریخ أین حدیث نغز شیرین * سنه سبعمائۀ وتاسع وسبعین ۷۷۹ وهو عشرۀ مکاتیب غرامی تبادلت بین سعد وهمایون. فرغ منه فی ذی حجۀ ۷۷۹. أوله:

بنام آنکه عالم آفریدست * محمد بر خلایق بر گزیده است یوجد فی (دانشگاه ۱ / ۳۰۷۵) بخط محمد بن حاجی طالب ضمن مجموعۀ (ص ۱ - ۳۵) کتابتها ع ۱ / ۸۴۷، کما فی فهرسها.

(مثنوی سعی الصفا) لاذری الأسفراینی، مر تفصیله فی (۹: ۴ و ۱۲: ۱۸۴).

(۹۲۴: مثنوی سفر نامه) فی شرح رحلة ناصر الدین شاه (۱۲۶۴ - ۱۳۱۳) إلی مازندران فی بحر التقارب. یوجد منه فی (الملیة: ۳۲۲ ف) کتب للشاه المذکور فی ۹ ورق، کما فی فهرسها. أوله:

بیومی که اردوی شاه جهان * زطهران برون شد بمازندران (۹۲۵: مثنوی سفرنامه أوربا) وهو شرح رحلة ناصر الدین شاه القاجار (۱۲۶۴ - ۱۳۱۳) إلی أوربا من ۲۱ صفر ۱۲۹۰، لاحد الشعراء الملتزمین لرکابه بتخلص بعیوق. أوله:

نخستین بر زبانم گشت جاری * سپاس ذات پاک کردگاری آخره: علوم أولین وآخرین اند * که در گفتار شهد انگبین اند یوجد فی (الملیة: ۵۰۴) من القرن الثالث عشر فی ۴۶ ورق، کما فی فهرسها

(۲۰۶)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (۲)، شهر ذی الحجة (۱)، الشهادة (۱)، الحج (۱)

صفحه ۲۰۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۷

(مثنوی سفرنامه) لمیرزا إبراهیم پوده ئی المتخلص به (سری) یأتی بعنوان " مثنوی مراغابیة (" ۹۲۶: مثنوی سفرنامه کرمان) لثاقب الآشتیانی التبریزی، المیرزا إسماعیل خان بنان السلطنة، المتوفی فی العصر الناصری، یوجد ضمن دیوانه (ص ۶۶ - ۹۷) فی (دانشگاه: ۲۴۳۷) من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(۹۲۷: سفر نامه مکة) لمیرزا جلایر، وهو نظم رحلته إلی الحج وزیارة العتبات، أیام محمد شاه القاجار وباسمه (۱۲۵۰ - ۱۲۶۴). أوله: محمد شه شنهشاه جوانبخت * که برخوردار باد از تاج واز تخت یوجد فی (الملیة: ۸۳۷) من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(۹۲۸: مثنوی سفرنامه) لحاتم بن حسن بن محمد خان الخوئی، مع دیباجة منثورة، جاء فیه: هذا العام ۱۳۱۱ الذی مضی من عمر أربعین سنة.

أوله: [ستایش وسپاس مر حضرت معبودی..

نخستین چو هنگام دفتر کنم * بنام خدا خامه را سر کنم رأیته فی (الملک: ۵۴۱۴) بخط الناظم کتابته ۱۳۱۱ فی ۴۱ ورق.

(۹۲۹: مثنوی سفرنامه) للمیرزا محمد داود بن عبد الله الأصفهانی المذکور فی (۹: ۳۱۸) مدرج فی دیوانه المذکور وکان سفره من أصفهان إلی المشهد الرضوی منصوبا لتولیة الآستانة ۱۱۰۹، وتوفی بالمشهد خراسان، کما فی " آتشکده آذر: ۱۷۵ " رأیت منه فی (سپهسالار: ۲۵۶) کتبت فی حیاة المؤلف.

(۹۳۰: مثنوی سفرنامه) لزوجة میرزا خلیل رقم نویس بلاط الصفوی وهو نظم رحلتها من أصفهان إلی مکة فی ۱۳۰۰ بیت. أوله:

مرا چون کرد چرخ حیله پرداز * جگر خون از فراق یار دمساز حرامم شد به بستر خواب راحت * ندیدم چاره أی غیر از سیاحت یوجد فی (دانشگاه: ۱۷۵ / ۲۵۹۱) ضمن مجموعة آقا محمد معینا الأردوبادی المؤرخة ۱۱۰۴ کما فی فهرسها.

(۲۰۷)

مفاتیح البحث: مدینة مشهد المقدسة (۱)، مدینة مکة المکرمة (۲)، مدینة إصفهان (۲)، داود بن عبد الله (۱)، خراسان (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)، العصر (بعد الظهر) (۱)

صفحه ۲۱۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۸

(۹۳۱: مثنوی سفرنامه) لمیر سید علی نیاز (۹: ۱۲۳۹) وهو شرح رحلته إلی الهند. یوجد بخط الناظم عند علی أصغر حکمت بطهران،

وانتقلت إلى (الرضوية) أخيرا.

(۹۳۲: مثنوى سفرنامه) لمجرم التفرشى، الميرزا سيد شفيع خان مدير لشكر، من شعراء عصر مظفر الدين شاه والانقلاب الدستورى بإيران، وهو شرح رحلته من طهران إلى مشهد مع عين الدولة صدر أعظم. يوجد فى (دانشگاه:

۳۱۱۴) ضمن ديوانه (ص ۱ - ۲۳) بخط محمد صادق كتابته محرم ۱۳۳۴، كما فى فهرسها.

(۹۳۳: سفرنامه مكة) لمشترى الخراسانى، ناظم " مثنوى مرآت العشق " طبع بطهران فى ۱۳۰۰ على الحجر فى ۲۳ ص بمباشرة ميرزا مشترى. وهو فى أوصاف مزارات النجف وكربلا والكاظمية وسامراء. أوله:

أى نام تو با هزار اعزار * بر نامه كاينات آغاز يوجد فى (الرضوية: ۴۷۵۷) ضمن ديوانه كتبت فى حياة الناظم و (دانشگاه:

۵ / ۳۸۰۶) بخط ميرزا إبراهيم اشترى الشاعر، رمضان ۱۳۰۰، و (المجلس:

۱۰۶۷) أيضا ضمن ديوانه، كما فى فهارسها.

(۹۳۴: مثنوى سفرنامه) لنزارى القهستانى، المذكور فى (۹: ۱۱۸۲) مثنوى على وزن " مثنوى معنوى " للمولوى، يوجد ضمن كلياته فى المكتبة العامة بلنين گراد رقم ۴ بخط عبد الرشيد بن شيخ عبد الله الحلوى، كتابتها أول رمضان ۸۳۷، كما فى " نسخه هاى خطى ۴: ۵۰۸."

(۹۳۵: مثنوى السفره) لتركى الشيرازى، محمد حسين الملقب ب (آغولى) المذكور فى (۹: ۱۶۹) وهو مثنوى فى ذم مجالس الطعام والرياء فيه الذى كان يقيمه الأغنياء باسم عزاء الحسين (ع)، طبع ببمبئى فى ۱۳۰۹ على الحجر فى ۴۸ ص.

(۲۰۸)

مفاتيح البحث: الإمام الحسين بن على سيد الشهداء (عليهما السلام) (۱)، دولة ايران (۱)، مدينة كربلاء المقدسة (۱)، مدينة الكاظمين (۱)، مدينة مكة المكرمة (۱)، مدينة سامراء المقدسة (۱)، مدينة النجف الأشرف (۱)، شهر رمضان المبارك (۲)، مدينة طهران (۳)، الهند (۱)، الشهادة (۱)، الطعام (۱)، النوم (۱)

صفحه ۲۱۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۲۰۹

(۹۳۶: مثنوى سفيان ويثرب) فى قصة حرب النبى (ص) مع سفيان والأمير (ع) مع عمرو بن عبد ود. ويحتمل أن يكون قطعة من إحدى المثنويات الحماسية. أوله: [لشكر كشيدن سفيان بجانب يثرب زمين بجنگ حضرت..].

كه سفيان ديگر باره از رآه كين * زبطحا بيامد به يثرب زمين يوجد فى (دانشگاه: ۴۷۲۴) ضمن مجموعة المؤرخة ۱۲۵۱ (ص ۵۴ - ۷۳) كما فى فهرسها.

(۹۳۷: مثنوى سفينة سكينه) لتقى الدين الأوحدى البليانى، المذكور فى (۹: ۱۷۳) كما فى " شهرآشوب در شعر فارسى."

(۹۳۸: مثنوى سفينة النجاة) لزاهد الأصفهانى التبريزى، الميرزا قاسم المذكور فى (۹: ۳۹۹)، مثنوى دينى أخلاقى ونظم غزوات المرتضوى، و " سفينة النجاة " اسمه وتاريخ شروع نظمه:

كردم چو زناظم طلب تاريخش * گفتا كه سفينة النجاة زاهد ۱۱۰۲ يوجد فى (دانشگاه ۲۶۲۳) ضمن ديوانه المذهبة من القرن النظم (ورق ۳۱۵ - ۳۴۳) كما فى فهرسها. أوله:

بنام خداوند كون ومكان * خرد بخش جان كردگار جهان زهى آفريننده ماه ومهر * فروزنده روشنائى سپهر (۹۳۹: مثنوى سكندر نامه) لخواجه حسين ثنائى المشهدى، المتوفى بلاهور ۹۹۶ المذكور فى (۹: ۱۸۵) رأيته ضمن " تذكرة الشعراء " المؤلفة سنين ۱۰۱۵ - ۱۰۱۸ فى (الملك: ۳۸۴۱) بخط المؤلف، وذكر المؤلف فى شرح أحوال الناظم أنه لم يتممه. وهو مثنوى فى حدود ۷۵۰ بيت،

یشرع بعد النعت والمناجاة بقصة إسکندر وحروبه. أوله:
بنام جهان بخش ملک آفرین * سرا پرده افراز چرخ برین بخاک افکن أفسر سروری * سکندر ده سعی اسکندری (۹۴۰: مثنوی سکندر نامه ") خرد نامه سکندری " لعبد الرحمان الجامی
(۲۰۹)
مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، کتاب سفینة النجاة للسرابی التنکابنی (۲)، المدینة المنورة (۲)، عبد الرحمان (۱)، الحرب (۱)، السفینة (۱)

صفحه ۲۱۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۱۰
المذکور فی ۹: ۱۸۸) وهو أحد مثنویاته السبعة " هفت أورنگ " والمذکورة فی (۱۹: ۱۶۴).
(۹۴۱: مثنوی سکندر نامه) لمقصود عالم اللکهنوی، المذکور (۹: ۱۰۹۱) نقلا عن " صبح گلشن: ۴۴۰."
(مثنوی سلامان وابسال) للجامی، مر فی (۱۲: ۲۱۳)، نظمها باسم السلطان یعقوب ترکمان سنین ۸۸۴ - ۸۸۶. أوله:
أی بیادت تازه جان عاشقان * ز آب لطفت تر زبان عاشقان نسخه شایعة: (المجلس) ضمن " هفت اورنک " کتابته ۹۴۵ و (مشهد، فرخ:
۲۱۹) من القرن العاشر وغیرها.
(۹۴۲: مثنوی سلسبیل) للمحدث الفیض الکاشانی، المتوفی ۱۰۹۱ ذکره فی مثنویاته.
(۹۴۳: مثنوی سلسله) لنویدی الشیرازی الذی مر له " مثنوی جوهر فرد ۱۹: ۱۵۲ " وهذا خامس مثنویاته من الخمسة الثالثة له، کما مر.
(مثنوی سلسلة الذهب) للجامی، مر فی (۱۲: ۲۱۶). وهو فی ثلاث دفاتر وحکایات وتماثیل عرفانیة، وفرغ منه فی ذی قعدة ۸۷۶. أوله:
لله الحمد قبل کل کلام * بصفات الجلال والاکرام نسخه شایعة: (مشهد، فرخ) یحتمل کتابتها ۸۸۶ و (سنا: ۷۵۵۵) من القرن ۹ - ۱۰ و (المجلس: ۱۰۹۷) کتابتها ۹۳۰ و (دانشگاه: ۱۴۸۰) کتابتها ۹۴۳.
(۹۴۴ مثنوی " سلسله مشایخ طریقت) " لساقی الخراسانی، الحاج محمد زمان المذکور فی (۹: ۴۱۶) یوجد فی (المجلس: ۹۹۰) بخط میرزا رحیم الشیرازی ضمن دیوانه (ص ۲۳۷ - ۲۹۷) کتابته ۱۲۸۶، کما فی فهرسها.
(مثنوی سلسله نامه) لمجنون المراغه أی، مر ۹: ۹۶۸ و ۱۲:
.(۲۱۷
(منظومه سلطان الأنساب) لداود الأصفهانی، المذکور فی (۹: ۳۱۸)
(۲۱۰)
مفاتیح البحث: کتاب سلسلة الذهب لأحمد بن علی بن حجر (۱)، الشهادة (۲)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۱۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۱۱
فی نظم نسب الشاه سلطان حسین الصفوی إلی قصی بن کلاب، نظمه حین کان عمره ست وستون سنة، ومر له " مثنوی سفرنامه ۱۹: ۲۰۷ " ویأتی " مثنوی نمکدان دین " له.
(مثنوی سلطان نامه) راجع " مثنوی نه سپهر " لأمیر خسرو الدهلوی.

(مثنوى سليمان نامه) لزلالى الخوانسارى المذكور فى (٩: ۴٠۴ و ١٢:

٢٢٧). مثنوى فى بحر " شاهنامه " مع ديباجة منثورة لطغرا المشهدى. أوله:

[تيمنا بخطاب گستاخه شكسته خامه..] بنام جهانگير دلهاى تنگ * كه آمد سليمانش يک مور لنگ يوجد فى (الملك: ۴ / ۴٨۴٣)

و (الرضوية: ۴۶۶١) و (إلهيات: ۴۶٨۴) كلها من القرن الحادى عشر، وغيرها.

(٩۴۵: مثنوى سليمان وبلقيس) لفيضى الهندى، أبى الفيض بن مبارك (٩۵۴ - ١٠٠۴) المذكور فى (٩: ٨۵۵) وهو إحدى مثنوياته الخمسة المذكورة فى (٧: ٢۶٢) لم يتم. وذكر فى " هفت آسمان ١: ١١٨ " أنه نظمه فى قبال " خسرو وشيرين " للنظامى.

(مثنوى سليمان وبلقيس) لنظام الاسترآبادى، كما عبر عنه فى " مجمع الفصحاء ٢: ۵٠."

(مثنوى سليمان وبلقيس) لخان صاحب صوفى، مر بعنوان " مثنوى بلقيس وسليمان ١٩: ١٢٨."

(٩۴۶: مثنوى سماور) أو " گفتگوى قند وچاى " لمسكين ناظم الكتاب المذكور فى (٩: ١٠٣٩).

(٩۴٧: مثنوى سمند وبى دل) مثنوى قصصى، أوله:

در كشور شام پير زالى * از قامت خم شده هلالى

(٢١١)

صفحه ٢١۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢١٢

آخره: زين دختر گان سند حذر كن * أى دلشده چاره دگر كن يوجد ضمن مجموعة شعرية قصصى فى (دانشگاه: ۶ / ۴٧٢۴) كتب بعضها فى ١٢۵١ كما فى فهرسها.

(٩۴٨: مثنوى سمنو نامه) لشاعر يتخلص ب‍ (مهديا) وهو فى قصة طبخ (سمنو) من الأطعمة المقدسة بإيران. أوله:

من بنام حق ابتدا كردم " * سمنو نامه " را بنا كردم آخره: (مهديا) سخت بى خبر شده أى * سمنو خورده أى پكر شده أى يوجد فى (دانشگاه: ١٢ / ۴٧٢۴) مع " مثنوى سمند وبى دل " المذكورة آنفا.

(٩۴٩: مثنوى سوانح أيام فراق) لشاعر يتخلص ب‍ (صبا) فى ٣٣۴ بيتا تتبع فيه " سوانح حجاز، نان وحلوا " للشيخ البهائى. يوجد فى (الرضوية:

٢۵۵) ضمن " جنگ " من القرن الرابع عشر، واستظهر گلچين فى فهرسه أنه غير صباى كاشانى (٩: ۵٩٢). أوله: [حمد له. والصلاة والسلام على محمد..] آخره: تامرا يكباره چون مجنون كند * خورد وخواب از خاطرم بيرون كند (مثنوى سوانح الحجاز) للشيخ البهائى. راجع " نان وحلوا."

(٩۵٠: مثنوى سوز وگداز) لأشرف المازندرانى، الملا محمد سعيد المذكور فى (٩: ٧٨)، يشكو فيه فراقه من زوجته ثم يخاطبها بتركه هند ورجوعه إلى إيران. أوله:

صباحى خوش لقا چون نامه دوست * كه خوشحالى نمى‌گنجيد در پوست يوجد فى (الرضوية: ۴۵٨٩) ضمن ديوانه من القرن الحادى عشر (ص ٢۵٣ - ٢۶٠)، كما فى فهرسها.

(٩۵١: مثنوى سوز وگداز) لصادق التفرشى، المذكور فى (٩:

۵٧٨ و ١٢: ٢۵۶) مثنوى فى حدود ٢٠٨ بيتا، ٣٢ بيتا من أوله عربية، وسمى فى بعض الفهارس ب‍ " آتشكده. " أوله:

معشر العشاق من أهل الحوى * اننى آنست نارا بالطوى

(٢١٢)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۲)، الشیخ البهائی (۲)، الزوجة (۱)، الصّلاة (۱)، الطعام (۱)

صفحه ۲۱۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۱۳

.. آتشی میبینم أی یاران زدور * گرم میآید بچشمم نخل طور رأیتها فی (الملک: ۶ / ۴۹۳۲) و (۱۶ / ۴۷۱۹) من القرن الثانی عشر، وغیرها من النسخ الشایعة فی المجامیع الشعریة.

(۹۵۲: سوز وگداز) لطالب الآملی، المذکور فی (۹: ۱۳۶) مثنوی فی حدود ۲۱۰ بیتا فی شرح حالاته ومحنه، ومدح فیه بکتاش خان. أوله:

سرم را باز شوری در کمین است * که بی سوز دل آهم آتشین است بلی دارم بلائی در گذرگاه * که هردم بی جهت گم میکنم رآه طبع ضمن کلیاته بمباشرة وتعلیقات طاهر شهاب فی ۱۳۴۶ ش.

(۹۵۳: مثنوی سوز وگداز) لمحمد رضا نوعی الخبوشانی، المذکور فی (۹: ۱۲۳۵ و ۱۲: ۲۵۶). مثنوی غرامی فی بحر " خسرو وشیرین " فی غرام (شاهزاده هندو) الذی أحرق نفسه، فی حدود ۵۰۰ بیتا. طبع بلکهنو ۱۲۸۶ وترجم إلی الانگلیزیة بمباشرة داود إیرانی واننداـ ک کومارا سوامی Coomaraswamy. Ananda K. أوله:

إلهی خنده أم را نالکی ده * سرشکم را جگر پر کالکی ده نسخه شایعة، رأیت منه خمسة نسخ فی (الملک) و (دانشگاه: ۲۲ / ۲۴۶۶) بخط محمد باقر الهاشمی کتبها فی برهانپور الهند فی ۱۰۶۷.

(مثنوی سوگند نامه) مر فی هذا الموضوع والعنوان (۱۲: ۲۵۷ - ۲۶۰).

(۹۵۴: مثنوی سه رنگ) لمحمد طاهر وحید القزوینی، المذکور فی (۹: ۱۲۶۶) فی ثلاثة (رنگ) رأیت منه فی (سپهسالار: ۱۴۳). أوله:

تیره دل خیره زبان بر گشود * خیره سرو تیره زبان همچو دود آخره: خاطرش در جهان مساز غمین * هر که گوید زروی صدق، آمین (۹۵۵: مثنوی سیاف) للحاج علی أصغر شمشیر گر الشیرازی، المتوفی ۱۲۶۲، المذکور فی (۹: ۴۸۱) وله " مثنوی گنج أسرار ۱۸: ۲۳۵ " و " مثنوی جنات وصال. " وطبع " مثنوی سیاف " فی ثلاث دفاتر جمعا فی ۵۴۳ ص فی

(۲۱۳)

مفاتیح البحث: الهند (۱)، التصدیق (۱)، الطهارة (۲)

صفحه ۲۱۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۱۴

۱۳۲۹ - ۱۳۳۳ ش.

(مثنوی سیر العباد إلی المعاد) للسنائی، المذکور فی (۹: ۴۷۱ و ۱۲:

۲۷۷). مثنوی علی زنة " حدیقة الحقیقة " له، طبع بمباشرة کوهی کرمانی ومقدمة سعید نفیسی فی ۷۷۰ بیتا فی ۱۳۱۶ ش یشرع فیه بلغز (باد) ثم یصف روح النامی والحیوانی ومطالب عرفانیة أخلاقیة، ویختمها بمدیح محمد بن منصور الملقب بمفتی شرق. أوله:

مرحبا أی برید سلطان وش * تختت از آب تاجت از آتش یوجد فی (سنا: ۱ / ۷۵۶۹) من القرن العاشر أو الحادی عشر، و (المجلس: ۱۰۹۹) کتابته ۱۰۱۱ فی ۶۰۹ بیت وغیرها من النسخ الشایعة، ویوجد ذیله لأوحد الدین طبیب الرازی فی (اونیورسیة: ۴ / ۲۰۱۰) ضمن مجموعة أحدها " سیر العباد " للسنائی کما فی فهرسها.

(٩٥۶: مثنوى فى السير والسلوك) لحيدر التبريزى، المذكور فى (٩: ٢٧١) مثنوى فى حدود سبعمائة بيت وبينهما قطعات منثورة، ومدح فى أولها محمد أكبر پادشاه (٩۶٣ - ١٠١۴) ثم يذكر " الأصول العشرة " نظما.

وآخره: بيالب ببند از سخن (حيدرى) * كه كار تو نبود سخن گسترى سخن ساز كوتاه وخاموش باش * زسر تا بپا چون صدف گوش باش رأيتها فى (المجلس: ۶۵٩۵) ضمن ديوانه من القرن الحادى عشر (ص ١١٧ - ٢٠١).

(مثنوى سيف الرسائل) لمحمد ميرزا القاجار، المذكور فى (٩: ۴۵٩ و ١٢: ٢٨۶). وهو فى شرح أحواله وخصومت الحاج ميرزا آقاسى له ومسافرته إلى العراق. يوجد ضمن ديوانه فى (دانشگاه: ٢۶۴٨) من القرن الثالث عشر كما فى فهرسها.

(٩۵٧: مثنوى سيف النبوة) لحسين ندائى اليزدى النيشابورى المذكور فى (٩: ١١٧٩) من المنظومات الحماسية الدينية، نظم فيها" روضة الشهداء " لملا حسين الكاشفى وأحوالات الأنبياء ورجال الاسلام والأئمة، وفى

(٢١۴)

مفاتيح البحث: دولة العراق (١)، محمد بن منصور (١)، الحج (١)

صفحه ٢١٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢١۵

نسخة (دانشگاه: ٣۶۵٨) جاء باسم " سيف الأمة ومشهد الشهداء " جاء فيه:

گشت آن نامه همچو ماه تمام * كرد " سيف النبوة " چرخش نام.. حيدر عهد شاه إسماعيل * كه چنين بت شكن نديد خليل.. شد چو ذكر شهادت سعدا * نهمش نام " مشهد الشهدا " أوله: أين سرنامه خطبه وتحميدست * أين روضه قدس ومشهد توحيدست

يوجد منه نسخة فى (طهران، موزه: ٣٧٢٩) بخط قاسم بن على بن حسين الحسينى ذى حجة ٩٢٧، مذهبة من موقوفات شاه عباس لاستانة شيخ صفى ١٠٢٢، و (دانشگاه: ۴۶۵٨) من القرن الحادى عشر، كما فى فهرسها (مثنوى سى فصل) لفريد الدين عطار، المذكور فى (٩: ٧٣٠ و ١٢: ٢٩١).

(٩۵٨: مثنوى سى نامه) لأمير حسين الحسينى الهروى الغورى المذكور فى (٩: ١٠٠ و ١٢: ٢٩٢). مثنوى عرفانى فى مراتب العشق فى ثلاثين مكتوبا. وسمى فى بعض النسخ ب " عشق نامه. " أوله:

سرنامه كنم نام خدايى * كه نتوان گفتنش چون چرايى.. نامه أول در عاشق شدن بخبر:

هميشه گلبن آن كان خوبى * شكفته ماه در بستان خوبى.. (حسينى) پرده عشاق بنواز * بلند آوازه گشتى بر كش آواز يوجد منه فى (دانشگاه: ۴۶٠١) من القرن الثامن أو التاسع مذهبة. و (المجلس:

١١۶۴) ضمن كلياته المؤرخة ٨٢۴ و (دار الكتب القاهرة: ١۵٠ م أدب فارسى) بخط نعيم الدين الكاتب ٨٩۴ كما فى فهارسها.

(٩۵٩: مثنوى سى نامه) أو " محب ومحبوب " لكاتبى الترشيزى، محمد ابن عبد الله، المذكور فى (٩: ٨٩۶) وهو ثلاثين مكتوبا غرامية تبادلت بين محب - ومحبوب الخياليتان فى ١٢٠٠ بيتا، وكذا سمى فى بعض الفهارس ب " سى نامه " وهذا غير " ده باب " للناظم. يوجد نسخة منه فى (المجلس: ٢۶١۶) وجاء

(٢١۵)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)، الشهادة (۴)، الحج (١)، النوم (٢)

صفحه ٢١٨

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢١۶

اسمها بخط الکاتب من القرن التاسع " ده نامه " کما فی المجلد الثامن من فهرسها المخطوطهٔ للسیدهٔ راستکار، غیر هذا الاسم لا یناسب موضوعها وعدد مکاتیبها الثلاثین. یوجد نسخهٔ أخری من القرن العاشر فی (المتحف البریطانی: ۱۰۸۹۴ or) ذکر فی فهرسها أیضا بعنوان " ده نامه " لم یذکر أولها ولم یذکر منبع انتساب العنوان إلیها. أول " سی نامه:"

زهی (مهرت) سر هر نامه نامت * کلیم ابکلم زتفسیر کلامت (مثنوی شاه إسماعیل نامه) لقاسمی، راجع " شاهنامه."

(مثنوی شاپور وشهناز) لجنتی الأصفهانی، المیرزا زین الدین الجزی مر فی (۱۳: ۱).

(۹۶۰: مثنوی شاه بوعلی قلندر) لشرف قلندر، المذکور فی (۹: ۸۸۷) أوله: مرحبا أی بلبل باغ کهن * از گل رعنا بگو با ما سخن طبع بلکهنو فی ۱۳۱۵ فی ۴۹ ص مع " گنجینه عرفان."

(۹۶۱: مثنوی شاهجهان نامه) أو " ظفرنامه شاهجهانی " أو " شهنشاه نامه " لکلیم الکاشانی أبو طالب المذکور فی (۹: ۹۱۵). مثنوی فی حدود خمسهٔ عشر ألف بیت فی فتوحات شاهجهان وهو غیر " پادشاه نامه " لعبد الحمید اللاهوری المذکور فی ۱۳: ۱۴)، رأیته ناقصهٔ الأول فی (الملک: ۴۷۰۱) من أواخر القرن الحادی عشر فی ۲۲۱ ورق، ویوجد بتبریز عند الحاج آقا حسین النخجوانی کتابته ۱۱۵۰ کما فی " نسخه های خطی ۴: ۳۴۰."

(۹۶۲: مثنوی شاهد عرشی) لعرشی الأکبر آبادی، محمد مؤمن المذکور فی (۹: ۷۱۰).

(۹۶۳: مثنوی شاهد ومشهود) لمحمد عظیم أکسیر الأصفهانی، المذکور فی (۹: ۸۸). یوجد عند (فرهاد معتمد: ۱ / ۱۵۲) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۱۶۱ - ۱۱۵۳ کما " فی نسخه های خطی."

(۲۱۶)

مفاتیح البحث: عبد الحمید (۱)، الشهادهٔ (۲)، الحج (۱)

صفحه ۲۱۹

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۱۷

(۹۶۴: مثنوی شاهراه نجات) لمجذوب التبریزی، المذکور فی (۹: ۹۶۳) مر فی (۱۳: ۱۵)، رأیتها فی (المجلس: ۵۲۱۶) من القرن الحادی عشر. أوله:

أین کتاب از توجه حضرات * شد مسمی بشاه رآه نجات..

یار آینه أی میخواست * التفاتش بهانه أی میخواست (مثنوی شاهرخ نامه) لقاسمی الگنابادی، مر فی (۹: ۸۶۶ و ۱۳: ۱۶) وجاء فی " هفت آسمان " نقلا عن مکتوب الناظم أنه فی خمسهٔ آلاف بیت. ویوجد فی (لندن، انجمن آسیائی: ۳۰۰ a) مجموعهٔ فیه القسمین من " شاهنامه " لقاسمی هذا ومنظومهٔ حماسیهٔ أخری باسم " شاهرخ نامه " لن یعرف فی الفهرس ناظمها وقال فی تاریخ نظمه: طلب سال تاریخش از مشتری، وتاریخ کتابهٔ المجموعهٔ ۱۰۱۴.

(۹۶۵: مثنوی شاه عریان) یوجد فی (المتحف البریطانی: ۵۴۱۴ or) ضمن مجموعهٔ من القرن الحادی أو الثانی عشر، وأضاف فی فهرسها انه فی تاریخ شاه عریان. راجعه.

(۹۶۶: مثنوی شاهکار أنیس) لأنیس الفارسی، المیر ببر علی صاحب الهندی، یوجد فی (الرضویهٔ).

(۹۶۷: مثنوی شاهنامه) لأحمد بن محمد التبریزی، مؤلف " تاریخ النوادر " وهو من مؤرخی القرن الثامن، نظمه باسم السلطان أبو سعید خان بهادر وهو فی التاریخ من عهد یافث بن نوح إلی سنهٔ ۷۳۸ نقل بعضه فی " دانشمندان آذربایجان: ۳۲. " ویوجد فی (المتحف البریطانی ۲ / ۲۷۸۰ or) ضمن مجموعهٔ بخط محمد بن سعید بن سعد الحافظ القاری کتابتها صفر ۸۰۰ باسم " شهنشاه نامه " لأحمد التبریزی.

(٩٦٨: مثنوى شاهنامه) لأدائى الشيرازى، المذكور فى (٩: ٦٣) نظم تواريخ السلطان سليم فى بحر " الشاهنامه " وتوفى ٩٢٨ كما مر. ولم نظفر

(٢١٧)

مفاتيح البحث: آذربيجان (١)، أحمد بن محمد (١)، محمد بن سعيد (١)

صفحه ٢٢٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢١٨

باسم خاص لمنظومته هذه.

(٩٦٩: مثنوى شاهنامه) لأشعرى المذكور فى (٩: ٧٩) تابع فردوسى الطوسى ونظم وقايع أواخر عهد فتح على شاه (١٢١٢ - ١٢٥٠) وأوايل محمد شاه (١٢٥٠ - ١٢٦٤) يوجد منه فى (المجلس: ٩٤٤) فى ٤٥٠ بيتا، واحتمل مؤلف الفهرس انه بخط الناظم.

(٩٧٠: مثنوى شاهنامه) لسرخوش اللاهورى، مر ذكره فى (٩: ٤٣٩).

(٩٧١: مثنوى شاهنامه) لصادق التفريشى، المذكور فى (٩: ٥٧٨) يوجد نسخة منها فى سبعمائة بيت فى (سپهسالار: ١٨٦١) و (دانشگاه ١ / ٣٧٤٧) بخط محمد حسن بن محمد رحيم كوهى كتابته شعبان ١٢٠٣ و (المجلس: ٢٥٣٣) كتابته ١٣٠٣ فى ٧٧٤ بيتا، كما فى فهرسها. أوله:

چرخ لوايى كه نخستين گشود * برسر إكليل كيومرث بود (٩٧٢: مثنوى شاهنامه) لطوفان الهزار جريبى المازندرانى، المذكور فى (٩: ٦٥٢)، مثنوى فى شرح حال محمد حسن خان القاجار وحوادث أيامه. رأيته فى (الملك: ٥٠١٤) من أوائل القرن الثالث عشر. أوله:

خدايا دلى خواهم آتش مزاج * كه چون شمع از شعله يابد رواج آخره: چه دلها بزنجير زلف بتان * شده بسته صد تن بيك ريسمان

(٩٧٣: مثنوى شاهنامه) لعارف التبريزى، محمد على المذكور فى (٩:

٦٦٨) أمره نادر شاه بنظمه، كما فى " تذكرة الشعراء - غنى ٨٦"

(٩٧٤: مثنوى شاهنامه) لعارفى الرومى، نظمه باسم سليم بن بايزيد وسلطان سليمان العثمانى. أوله:

خدايا خداوند هستى تويى * نگهدار بالا وپستى تويى يوجد فى (الرضوية: ۴۲۴۹) كتابته ١١٦٧ فى ٣٠٥ ورق، شرع فيه بشرح" قانون نامه عثمانى. " راجعه.

(٢١٨)

مفاتيح البحث: شهر شعبان المعظم (١)، الغنى (١)

صفحه ٢٢١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢١٩

(٩٧٥: مثنوى شاهنامه) لميرزا محمد الشيرازى، المتخلص ب (عالى) والملقب بنعمتخان، المذكور فى (٩: ٦٧٦) شرع بنظمه بأمر شاه عالم محمد بهادر شاه ابن اورنگ زيب، وذكر فى أوله خمس رباعيات فى تاريخ وفاة اورنگ زيب يوما وشهرا وسنة ومدة سلطنته ومدة عمره، كما مر نقلا عن " مفتاح التواريخ:

٣٣٣."

(٩٧٦: شاهنامه) أو " فتحنامه قندهار " لعبد القادر التونى، من القرن الحادى عشر، المذكور فى (٩: ٦٩١) منظومة حماسية تاريخية فى حروب شاه صفى (١٠٣٨ - ١٠٥٢) وشاه عباس الثانى (١٠٥٢ - ١٠٧٧) يوجد منه نسخة ناقصة الأول فى حدود ٣٠٠٠ بيت فى

(المجلس: ۲۵۲۸) بخط محمد نصیر بن محمد هادی کتابته ۱۱۳۰، أول عناوینه (نامه شاه صفی بسردار روم)، کما فی فهرسها.

(مثنوی شاهنامه) لفتح علی خان، راجع " شهنشاه نامه."

(مثنوی شاهنامه) لفردوسی الطوسی، مر تفصیله فی (۹: ۸۲۱).

(مثنوی شاهنامه) أو " شاه إسماعیل نامه " لقاسمی الگنابادی، مر بعنوان " شاهنامه ۱۳: ۲۲ " مثنوی فی بحر المتقارب، دفترها الأول فی وقایع دولت شاه عباس الماضی، نظمها فی ۹۴۰ تتبع فیه " اسکندرنامه " فی أربعۀ آلاف بیت:

بود عقد أین گوهر آبدار * زروی عدد چار باره هزار.. بلطف از سر (نظم) اگر بگذری * روان پی بتاریخ آن آوری (نظم – ن = ظم: ۹۴۰) أوله:

خداوند بیچون خدایی تراست * بإقلیم جان پادشاهی تراست ودفترها الثانیۀ فی وقایع شاه طهماسب الصفوی فی خمسۀ آلاف بیت، فرغ منه فی ۹۵۰.

گهرها که آورده أم در شمار * شمارش بود پنج باره هزار بود در سوادم زنیک اختری * طلب سال تار بخش از (مشتری)

(۲۱۹)

مفاتیح البحث: الوفاة (۱)

صفحه ۲۲۲

الذریعۀ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحۀ ۲۲۰

أوله: جهان داور أکبر یایی تراست * خدایی ترا، یاد شاهی تراست وجاء فی " هفت آسمان " نقلا عن مکتوب الناظم بعنوان" شاهنامه ماضی " فی أربعۀ آلاف بیت و " شاهنامه نواب أعلی " بمقدارها. یوجد منه فی (الرضویۀ:

۸۳۸۳) بخط محمد بن قاسم علی کتابته ۹۷۶ و (انجمن آسیائی لندن: ۳۰۰ a) کتابته ۱۰۱۴ کما فی فهرسها.

(۹۷۷: مثنوی شاهنامه) أو " شهنامه " مثنوی فی بحر المتقارب فی وقایع وحروب سلطان بایزید بن السلطان محمد العثمانی جاء فیه:

بمن روح قدسی چو همراز شد * بنام تو " شهنامه " أم ساز شد یوجد فی (المجلس: ۲۵۳۱) ناقص الأول والاخر فی حدود ۱۷۵۰ بیتا، من القرن الحادی عشر، لم یشر الناظم فیه إلی نفسه، وعلیها خط ملک الشعراء بهار واحتمل فیه أنه لمحرمی أو مجرمی المتوفی ۹۴۳ المذکور فی " کشف الظنون ۲:

۱۰۲۶. " راجع محرمی میرشکار (۹: ۹۷۴).

(۹۷۸:.. شاهنامه) لمجد الدین ندیم، بهزاد بن إسماعیل البسوی من أواسط القرن السابع، مر تفصیل نظمه فی (۹: ۹۶۱).

(۹۷۹:.. شاهنامه) لمجد الدین النسوی، محمد الپناییزی من أوایل القرن السابع، المذکور فی (۹: ۹۶۱ – ۹۶۲) نظمه باسم السلطان إسکندر، وفیها وقایع حروب خوارزمشاه.

(۹۸۰:.. شاهنامه) لمحمد عرب، المذکور فی (۹: ۱۰۰۰) نقلا عن " مجالس النفایس ۲: ۲۸ و ۲۰۳."

(۹۸۱: مثنوی شاهنامه) لنازکی الهمدانی، المذکور فی (۹: ۱۱۵۱) نقلا عن " تحفه سامی ۵: ۱۵۸ " ان نظمه فی ثلاثین یوما!.

(۹۸۲: مثنوی شاهنامه) لنعمت الهندوستانی، مر فی (۹: ۱۲۱۴) نقلا عن " القاموس الترکی " انه نقل رجلین بهذا الاسم، أحدهما مؤلف " خوان نعمت " والآخر ناظم " شاهنامه."

(۲۲۰)

مفاتیح البحث: کتاب کشف الظنون لحاجی خلیفۀ (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۲۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۲۱

(۹۸۳: مثنوی شاهنامه) للمیر نقش علی اللکهنوی المذکور فی (۹: ۱۲۱۹) أورد بعضها فی " صبح گلشن: ۵۳۶."

(۹۸۴: مثنوی شاهنامه) لولی قلی میرزا شاملو، المذکور فی (۹: ۱۲۸۱) ذهب إلی قندهار أوان أمارة ذو الفقار خان فأمره بنظم" شاهنامه " فنظم سوانح حصار قلعه وبعض وقایع شاه عباس الأول قرب أربعین ألف بیت، کما مر.

(مثنوی شاهنامه) لهاتفی الجامی، مر ذکره فی (۹: ۱۲۸۴ و ۱۳: ۲۰).

(۹۸۵: مثنوی شاهنامه چنگیزی) یأتی بعنوان " شهنامه چنگیزی."

(۹۸۶: مثنوی شاهنامه حقیقت) للحاج نعمت الله مجرم مکری، فی تاریخ العرفاء. طبع مع مقدمة الدکتور محمد مکری فی ۱۹۴۴ م.

(۹۸۷: مثنوی شاهنامه سلیمانی) لفتح الله عارف، سافر مع القاص میرزا ابن شاه إسماعیل إلی روم ومصر، وتوفی فی ۹۶۹، منظومة حماسیة فی بحر التقارب فی حروب السلطان سلیمان القانونی العثمانی (۹۲۶ - ۹۷۴). جاء فیه:

چه آن شاه (سلیمان) تخت ونگین * خدیو وخداوند روی زمین شهنشه که از نسل عثمانیان * بود شاه عاشر بربع جهان.. شکیب آر (عارف) بکاری که هست * که گیتی گشاید دری را که بست یوجد نسخة منه فی (الرضویة: ۴۲۴۹) من القرن العاشر ناقصة الأول فی ۳۰۵ ورق، کما فی فهرسها.

(۹۸۸: مثنوی شاهنامه شاه طهماسب) لسالم التبریزی، محمود بیک المذکور فی (۹: ۴۲۱) کما مر.

(۹۸۹: مثنوی شاهنامه فرخ سیر) لفارغا القمی (فارغ) المذکور فی (۹: ۸۰۰) وشارکه فی نظمه دانا الکشمیری فخر الدین المتوفی ۱۱۵۰ المذکور فی (۹: ۳۱۵).

(۹۹۰: مثنوی شاهنامه نادری) لمحمد علی فردوسی ثانی الخراسانی المذکور فی (۹: ۱۰۰۱) طبع مع مقدمة لأحمد سهیلی الخوانساری بطهران

(۲۲۱)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۲۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۲۲

۱۳۳۹ ش فی ۲۴۱ ص عن نسختی (الملک: ۹۱۶) و (حسین النخجوانی) یأتی " ظفرنامه."

(۹۹۱: مثنوی شاه ودرویش) لهلالی الجغتائی الأصل الاسترآبادی المولد الشهید للتشیع ۹۳۶ المذکور فی (۹: ۱۲۹۴) نظمه بعد طعن معاصره المولی عبد الله الهاتفی علیه بأنه مسلط علی نظم الغزل وراجل فی المثنوی فلما نظمه أهداه إلی السلطان بدیع الزمان میرزا فأعطاه جوائز منها غلام صبیح ترجمه مفصلا فی " الخزانة العامرة: ۴۵۶ " إلی أن قتل بأمر عبد الله خان أوزبک فی چهار سوق هرات ۹۳۶ واسم قاتله سیف الله واتفق أن تاریخه (سیف الله کشت) وترجمه " مجمع الفصحاء ۲: ۵۵ " وأورد شعره فی مدح الأمیر (ع) وطبع بتبریز فی ۱۳۲۱ علی الحجر ضمن مجموعة شعریة، ثم بمباشرة کوهی کرمانی بطهران فی ۱۳۲۵ ش فی ۸۸ ص، ویوجد منه فی (موزه هنرهای تزیینی، طهران: ۷۹۲۲) یحتمل کتابته ۹۱۱ مذهبة وأخری (المتحف البریطانی: ۷۷۸۱ Abb) بخط شاه محمود النیشابوری، شعبان ۹۲۷، وأخری أیضا (المتحف البریطانی: ۵۶۰۱ Or) ضمن مجموعة کتابتها ۹۸۲ ذکر فی الفهرست بعنوان " شاه وگدا."

(٩٩٢: مثنوى شاه وماه) لاحسنى پياله أي، مر له " مثنوى دلبر وشيدا ١٩: ١٧٩."

(٩٩٣: مثنوى شايق ومشتاق) للسيد إبراهيم الكازرونى، المذكور فى (٩: ١١٤٩) نقلا عن " مجمع الفصحاء ٢: ٤٩٨."

(٩٩٤: مثنوى شبستان انس) لمشرقى الشيرازى، حسن المذكور فى (٩: ١٠٤٩) وهو فى قبال " بوستان " لسعدى فى عشرة أبواب ومقدمة فى سبع مقالات، فى ٢٢٥٠ بيت. أوله: [حمد نا محدود وثناى نا معدود..].

بنام خداوند أرض وسما * كه بأشد مر أو را پرستش سزا يوجد ضمن كليات فى (المجلس: ٢ / ١١٥٧) و (دانشگاه: ٢ / ٣٠٦٩) كلاهما

(٢٢٢)

مفاتيح البحث: شهر شعبان المعظم (١)، مدينة طهران (٢)، القتل (٢)، الشهادة (١)

صفحه ٢٢٥

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٢٣

من القرن الحادى عشر.

(مثنوى شتر نامه) للحسينى، مر بعنوان " اشتر نامه ١٩: ١١٦."

(مثنوى شتر نامه) للعطار، مر بعنوان " اشتر نامه ١٩: ١١٧."

(مثنوى الشجاعة الحسينية) لخرم الشيرازى، الميرزا أبو الحسن، المذكور فى (٩: ٢٩١ و ١٣: ٢٦).

(مثنوى شجره طور سينا) أو " طور سينا " يأتى.

(مثنوى شراب طهور) للفيض، مر فى (١٣: ٤٤).

(٩٩٥: مثنوى شراحيه) لخواجو الكرمانى (٦٨٩ - ٧٥٣) المذكور فى (٩: ٣٠٤). توجد بهذه العنوان عند (أصغر المهدوى) بطهران ضمن كلياته بخط إسماعيل بن إبراهيم بن عبد الله كتابتها ٨٢٠ - ٨٢١، كما فى " نسخه هاى خطى."

(٩٩٦: مثنوى شرايع الاسلام) فى الفقه، لبعض أصحابنا، نظمه باسم نظام شاه الدكنى. أوله:

لله الحمد مالك الملكوت * صاحب الكبرياء والجبروت شكر پروردگار حى قديم * هست واجب بر صغير وكبير يوجد فى (سپهسالار: ٦٧ / ٢٩١١) ناقص الاخر، كما فى فهرسها.

(٩٧٧: مثنوى شرح أسماء الهى) عرفانى، لشاه نعمت الله ولى، المذكور فى (٩: ١٢١٥) يوجد ضمن مجموعة كتابتها ٨٢٨ فى (عاطف أفندى: ٩ / ٢٢٤١) (ص ٥٤٧ - ٥٤٤).

(٩٩٨: مثنوى فى شرح حديث العلم نقطة كثرها الجاهلون) لجلال الدين على عنقا الطالقانى، المذكور فى (٩: ٧٧٤).

(٩٩٩: مثنوى فى شرح حديث ما الحقيقة) للحاج السيد محمد باقر بن محمد جواد امام جمعة شهر كرد بأصفهان، المتخلص ب (امامى) المذكور فى

(٢٢٣)

مفاتيح البحث: مدينة إصفهان (١)، مدينة طهران (١)، إبراهيم بن عبد الله (١)، الجود (١)

صفحه ٢٢٦

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٢٤

"شعراء معاصر أصفهان " المولود ١٣٠٠ والمتوفى بأصفهان ١٣٦٧، وهو شرح الحديث المشهور المنسوبة إلى كميل بن زياد، ومر فى

هذا الموضوع " شرح حديث ".. و " كميلية " متعددا.

(مثنوی شرفنامه) للنظامی الگنجوی، وهو قسم الأول من " إسکندر نامه " له، مر ذکره فی (٩: ١٢١٠)، نسخه شایعهٔ.

(مثنوی شش دفتر) لعاصی الرشتی الأصفهانی، مر بعنوان " کنز المأمول ١٨: ١٦٤."

(١٠٠٠: مثنوی شش اختر) لعبد الکریم سلطان حاکم بأنه، یوجد مع دیباجهٔ منثورهٔ فی (المجلس) من مجموعهٔ بخط الناظم (ص ٨٠٨ – ٨٩٦) کتابتها ١٢٧٣. کما فی فهرسها. أوله:

أین حکایت ز " ألف لیلا " دیده أم * هم زدانایان چنان بشنیده أم آخره: صد هزاران بار بر یاران سلام * هر دم از عرش برین بر آن مقام (مثنوی شعله دیدار) لزلالی الخوانساری، المذکور فی (٩: ٤٠٤ و ١٤:

١٩٨) أوله: [سبحان الله از بینه أین آین آیهٔ در فهرست نثر شعله دیدار..] نام أو تاج سر هر نامه یی " * شعله دیدار " هر هنگامه یی یوجد فی (دانشگاه: ٤٦٨٤) و (الرضویهٔ: ٤٦٦١) فی ٤٤٤ بیتا کلاهما من القرن الحادی عشر، کما فی فهرسهما.

(١٠٠١ مثنوی شفاء المریض) فی الطب، لشهاب الدین الطبیب ابن عبد الکریم، المذکور فی (٩: ٥٥٥) نقلا عن " حسینی: ١٧٣ " فی مقدمهٔ ومائهٔ وستین بابا، وفرغ منه فی ١٠ شوال ٧٩٠:

زهجرت زیادت نود سال بود * دهم روز از ماه شوال بود.. گنه کار ومأخوذ بنده (شهاب) * که اندر أزل هست (عاصی) خطاب..

دلم گفت که أی پور (عبد الکریم) * که هیچست دنیا وفرزند وسیم

(٢٢٤)

مفاتیح البحث: مدینهٔ إصفهان (٢)، شهر شوال المکرم (٢)، کمیل بن زیاد (١)، عبد الکریم (٣)، المرض (١)، الطب، الطبابهٔ (٢)

صفحه ٢٢٧

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ١٩ – الصفحهٔ ٢٢٥

.. اساسش نهادم صد وشصت باب " * شفاء المریض " کردم أین را خطاب یوجد فی (پزشکی: ١ / ١٦٣) و (دانشگاه: ٢ / ٣٠٦٨) کلاهما من القرن الحادی عشر کما فی فهرسهما.

(١٠٠٢: مثنوی شفا نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره فی (١٩: ٨٤).

(١٠٠٣: مثنوی شکار نامه) لصدر الشعراء قاجار، غلام حسین میرزا مر تفصیله فی (٩: ٦٠٤). أوله:

نخست آفرین بر خداوند پاک * که افراشت گردون وبگذاشت خاک یوجد فی (المجلس: ١١٩٨) کما مر کتابته ١٢٩١ وفی طهران (الملیهٔ: ٥٤٦ ف) کتابته ١٢٩٠ جاء فی الفهرست بعنوان " دیوان صدر الشعراء " وأخری بتبریز (الملیهٔ: ٣٠٦٠) کتابته ١٣١٣. کما فی الفهارس.

(١٠٠٤: مثنوی شکر پاره) لطوفان المازندرانی الهزار جریبی المذکور فی (٩: ٦٥٢). یوجد فی (سپهسالار: ١٢٧٤٣) ضمن دیوانه من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(١٠٠٥: مثنوی شکرستان) أو " منظومه أنوار سهیلی " لأمیر خسرو دارائی الزنجانی، برهان السلطنهٔ، طبع بمباشرهٔ پرویز مستوفی بطهران فی ١٣٢٦ ش فی ٤٧٠ ص.

(مثنوی شکرستان) لسلطانی الکرمانشاهی، مر فی (٩: ٤٦١ و ١٤: ٢١٥).

(١٠٠٦: مثنوی شکرستان) لصبا الکاشانی، فتح علی خان المذکور فی (٩: ٥٩٢) کانت نسخهٔ منه عند ملک الشعراء بهار بطهران فی ٢٤٠ بیتا کما مر وانتقلت بعد وفاهٔ بهار أکثر کتبه إلی مکتبهٔ (المجلس).

(١٠٠٧ مثنوی شکرستان) لمقصود عالم اللکهنوی، المذکور فی (٩: ١٠٩١) نقلا عن " صبح گلشن: ٤٤٠."

(۱۰۰۸: مثنوی شکسته دست) أو " شکست دست " لأبی طالب کلیم

(۲۲۵)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۳)، المرض (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۲۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۲۶

المذکور فی (۹: ۹۱۵). أوله:

کیم من داغداری در زمانه * بهر داغی خدنگی را نشانه یوجد فی (الرضویة: ۴۴۹۳) ضمن جنگ کتابته ۱۰۵۵ و (دانشگاه: ۱۱۴ / ۴۸۶۴) من القرن الحادی عشر، کما فی فهرسهما.

(۱۰۰۹: مثنوی شکوائیة) لعلی أکبر بن علی بن أبی القاسم الفراهانی مثنوی فی حدود ۴۰۰ بیتا یشکو فیه عن تصرفات وقعت فی موقوفات أبیه، یوجد فی (دانشگاه: ۴۵۰۹) بخطه ضمن مجموعة مع منظومات عربیة له: اللؤلؤ المکنون (۱۸: ۳۸۵) ولمع الأنوار (۱۸: ۲۴۸) والحکمة الجدیدة، الذی فاتنا ذکره، والنوادر. أوله:

بعد تحمید کردگار غنی * گوی نعت پیمبر مدنی وله غیر هذا: بهارستان، خارستان، جان جهان، (مثنوی شمس الضحی) من الحماسیات الدینیة الفارسیة للدهلوی مر فی (۱۴: ۲۲۳) (۱۰۱۰: مثنوی شمس المشرقین) لمشرقی الشیرازی، حسن المذکور فی (۹: ۱۰۴۸) نظمه فی ۱۰۱۰ فی قبال " تحفة العراقین " للنظامی فی ۱۲۰۰ بیت.

أوله: [الحمد لله الذی.. از أزل تا بأبد هرجا حمدی..

أی نور حدیقه، جهان بین * مه را زتو زینت است وائین یوجد فی (المجلس: ۱۱۵۷) و (دانشگاه: ۱ / ۲۰۶۹) کلاهما ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر.

(۱۰۱۱: مثنوی شمس وقهقهة) لسودائی الأصفهانی، الآخوند الملا عبد الکریم (۱۲۸۱ - دستگرد ۱۳۵۲) المذکور فی (۹: ۴۷۵) مثنوی تتبع فیه " خسرو وشیرین " للنظامی فی أربعة وعشرین ألف بیت.

(مثنوی شمع وپروانه) لأهلی الشیرازی، مر ذکره فی (۹: ۱۱۳ و ۱۴: ۲۳۲) فی ۹۱ ص. أوله:

(۲۲۶)

مفاتیح البحث: علی بن أبی القاسم (۱)، عبد الکریم (۱)، الغنی (۱)

صفحه ۲۲۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۲۷

بنام آنکه مارا از عنایت * دهد (پروانه شمع) هدایت رأیته فی (الملک: ۳۸۴۱) فی حدود ألف بیت ضمن جنگ شعریة کتابتها ۱۰۱۵ وأیضا (الملک: ۵۲۴۸) مذهبة، ویوجد فی (دانشگاه: ۳ / ۴۱۰۹) بخط لاد محمد قرشی الهاشمی خطیب نور ساری کتابته ۱۸ رمضان ۱۰۱۰.

(۱۰۱۲: مثنوی شمع وپروانه) لخواجو الکرمانی، المذکور فی (۹: ۳۰۴) یوجد بطهران عند (أصغر مهدوی) مضن مجموعة بخط إسماعیل بن إبراهیم ابن عبد الله کتابتها ۸۲۰ - ۸۲۱ ضمن کلیاته، کما فی " نسخه های خطی (" ۱۰۱۳: مثنوی شمع وپروانه) لعاقل الهندی، المیر عسکر الرازی البلخی، المذکور فی (۹: ۶۷۴).

(۱۰۱۴: مثنوی شمع وپروانه) لعلی أکبر رضی، یوجد فی (المتحف البریطانی: ۱۰۹۴۱. Or) من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(۱۰۱۵: مثنوی شمع وپروانه) لکمال التاشکندی، المذکور فی (۹: ۹۱۷) نقلا عن " روز روشن: ۵۷۹."

(مثنوی شمع وجمع) لفولادوند، مر فی (۱۴: ۲۳۱).

(مثنوی شمع ودمع) للمفتی میر محمد عباس، مر (۹: ۶۷۹ و ۱۴: ۲۳۳).

(مثنوی شمع المجالس) مر فی (۱۴: ۲۳۲).

(۱۰۱۶: مثنوی شنگول ومنگول) أو " گربه نامه " لا شعری، من شعراء عهد فتح علی شاه قاجار (۱۲۱۲ - ۱۲۵۰) والذی کان حیا إلی ۱۳۰۵، یوجد فی (المجلس: ۹۴۴) ضمن دیوانه فی حدود ۱۷۰ بیتا واحتمل صاحب الفهرس أنه بخط الناظم.

(مثنوی شوخ وشنگ) مر فی (۱۴: ۲۴۵).

(مثنوی شور وشیرین) لعاصی الرشتی، مر فی (۱۴: ۲۴۵).

(۱۰۱۷: مثنوی شوق وذوق) لهلاکی الهمدانی، من شعراء القرن

(۲۲۷)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (۱)، مدینة طهران (۱)، إسماعیل بن إبراهیم (۱)

صفحه ۲۳۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۲۸

العاشر، المذکور فی (۹: ۱۲۹۴).

(۱۰۱۸: مثنوی شهادتنامه) من المنظومات الحماسیة الدینیة لابن همام الشیرازی، فی واقعة کربلا فرغ من نظمه فی ۵ ع ۹۰۲ کما فی نسخته ضمن کلیاته فی (دانشگاه: ۲۶۵۴) من القرن العاشر فی ۱۲۰۰ بیتا. ومر له " مثنوی أسرار دل ۱۹: ۱۱۴."

شهرآشوب، شهر آرا اسم موضوعی أساسها التعریف لطبقة أو طبقات من أصحاب الحرف والصنوف أو أهل مدینة وذمها غالبا. نظموا فیها بأقسام الشعر من القصیدة والقطعة والمثنوی وألف گلچین المعانی فی هذا الموضوع أخیرا " شهرآشوب در شعر فارسی."

(۱۰۱۹: مثنوی شهر آرا) لماهر، کما فی نسخة (دانشگاه: ۳ / ۲۴۴۴) الذی کتب بقندهار سنین ۱۱۸۹ - ۱۱۹۵، راجع (۹: ۹۵۳ - ۹۵۴). وهو مثنوی فی موضوع (شهرآشوب) وتعریف الفواحش وتمثیل الدنیا بهن.

(۱۰۲۰: مثنوی شهرآشوب) لأحمد یارخان یکتا اللاهوری، المتوفی ۱۱۴۷ المذکور فی (۹: ۱۳۱۵) نقلا عن " سرو: ۱۹۹."

(۱۰۲۱: مثنوی شهرآشوب) لأشرف المازندرانی، الملا محمد سعید المذکور فی (۹: ۷۸) مثنوی فی تعریف وذم هولی أحد أعیاد هند، فی بحر " حدیقة الحقیقة " للسنائی فی حدود ۱۸۰ بیت. أوله:

ساقیا پرده حجاب بکش * وز جمال حیا نقاب بکش یوجد ضمن کلیاته فی (الرضویة: ۳۴۸ أدبیات) نسخة الأصل وعلیها إصلاحات من الناظم کما فی فهرسها.

(مثنوی شهرآشوب) لأمیر خسرو الدهلوی، مر ذکره فی (۹: ۲۹۳ و ۱۴: ۲۶۰).

(۱۰۲۲: مثنوی شهرآشوب) لکلیم الهمدانی، المعروف بالکاشانی المذکور فی (۹: ۹۱۵) مثنوی فی ۲۰۰ بیتا فی " وصف أکبر آباد" دکن وأهل الحرف فیها، و " وصف باغ جهان آرا " طبع ضمن دیوانه (ص ۳۴۰ - ۳۵۱).

(۲۲۸)

مفاتیح البحث: مدینة کربلاء المقدسة (۱)

صفحه ۲۳۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٢٩

(١٠٢٣: مثنوی شهرآشوب) لصدر الدین محمد بن زبر دست خان فائز. یوجد ضمن کلیاته مع غزلیات بالأردویة له (بادلیان: ١١٧٧ اوزلی ١٨٢. A).

(١٠٢٤: مثنوی شهرآشوب) لحکیم غفور اللاهیجی المذکور فی (٩: ٨٤٠) مثنوی علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی، وصف فیه أهل دیاره گرجستان نقل بعض أبیاته فی " شهرآشوب در شعر فارسی."

(١٠٢٥: مثنوی شهرآشوب) لمسعود سعد سلمان، المذکور فی (٩: ١٠٣٦) فی ٣٧١ بیتا وصف فیها بلاط سلطان شیرزاد بن مسعود الغزنوی وعملتها. طبع ضمن دیوانه، وله غیر هذا المثنوی ٩١ قطعة فی وصف أهل الحرف بزمانه.

(١٠٢٦: مثنوی شهرآشوب) لوحید القزوینی، المیرزا محمد طاهر المذکور فی (٩: ١٢٦٦). مثنوی فی بحر التقارب، نظمه باسم الشاه سلیمان الصفوی (١٠٧٧ - ١١٠٥)، وصف فیه، العمارات والأبنیة العامة وأهل الحرف. یوجد فی (دانشگاه: ٤٣٤٤) ذکر فی الفهرس بعنوان " الدیوان " منسوبا بالاحتمال إلی رضوان (١٠: ٣٣٠٠) وهو ناقص الأول والاخر. وهذا غیر " شهر انگیز " لوحیدی القمی.

(مثنوی شهر انگیر) للوحید القمی مر فی (٩: ١٢٦٧ و ١٤: ٢٦٠).

وهو غیر وحیدی التبریزی. یوجد فی (المجلس: ٣٣٤٠) ضمن خاتمة " خلاصة الاشعار (" ١٠٢٧: مثنوی شهریار نامه) لمختار الغزنوی، المذکور فی (٩: ١٠١٧).

مثنوی قصصی فی قصة شهریار برزو وابن سهراب تتبع فیه " شاهنامه " للفردوسی نظمه حسب أمر السلطان مسعود الغزنوی (٤٩٢ - ٥٠٨) فی ثلاثة سنین.

وجاء فیه:

گل باغ وبستان محمود شاه * جهانجوی بخشنده مسعود شاه چو (مختاری) أین بارور داستان * بنام تو گفت أی شه راستان یوجد فی (المتحف البریطانی: ٢٤٠٩٥ Abb) غیر مؤرخة کما فی فهرسها.

(١٠٢٨: مثنوی شهنامه چنگیزی) لشمس الدین الکاشی (٩: ٥٤١) المذکور فی

(٢٢٩)

مفاتیح البحث: الطهارة (١)

صفحه ٢٣٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٣٠

"دانشمندان آذربایجان: ٣٢ " تاریخ منظوم للمغول من أولها إلی دولت الجایتو فرغ منه فی ٧٠٤ یوجد منه فی (لالا إسماعیل حمیدیة) باستانبول وباریس و (سپهسالار:

١٧٥) والأخیرة مصورة، ناقصة الأول والاخر. کما فی فهارسها.

(مثنوی شهنشاه نامه) أو " منظومة أحمدی " لأحمد بن محمد التبریزی، فی تاریخ المغول إلی سنة ٧٣٨، نظمها باسم أبو سعید بهادرخان. یوجد منه فی (المتحف البریطانی: ٢٧٨٠ or) کتابته ١٤ رجب ٨٠٠ کما فی فهرسها. راجع " شاهنامه ١٩: ٢١٧ (" مثنوی شهنشاه نامه) میرزا جعفر، صافی، مر (١٤: ٢٦٢) صفائی غلطا وهو المذکور فی (٩: ٥٨٤).

(مثنوی شهنشاه نامه حسینی) لخاموش الیزدی، مر فی (١٤: ٣٦٢).

(مثنوی شهنشاه نامه) لصبا الکاشانی، مر فی (٩: ٥٩٢ و ١٤: ٢٦٢).

مثنوی فی بحر المتقارب فی حروب فتح علی شاه (١٢١٢ - ١٢٥٠) وعلی ما یدعیه فی أربعین الف بیت، طبع بمبئی ١٨٦٧ م فی ١٤٢

ص. أوله:

بنام خداوند آموزگار * نگارنده نامه روزگار رأيته في (الملك: ۵۹۹۸) مع ديباجة منثورة ونسخه شايعة.

(۱۰۲۹: مثنوى شيخ أبو اليشم) للشيخ البهائى، مثنوى فى المطايبات، يوجد ضمن المجموعات الشعرية بكثير.

(۱۰۳۰: مثنوى شيخ بهلول) طبع بلكهنو فى ۱۹۱۵ م على الحجر فى ۳۰ ص راجع "مجموعه دينى."

(مثنوى شيخ صنعان) للعطار النيشابورى مر فى (۱۷: ۹۵). ورأيت منه نسخة أخرى فى (الملك: ۴۹۳۲) ضمن مجموعة كتابتها ۱۰۱۴.

(مثنوى شيخ فقيه صنعان) لو حدت، مر فى (۱۷: ۹۶) ورأيت منه نسختان فى (الملك: ۵۳۶۴) كتابته ۱۲۵۹ وأخرى ۱۲۶۲.

(۱۰۳۱: مثنوى شيخ صنعان) بالكردية، طبع مع ترجمته إلى الفارسية بمباشرة قادر الفتاحى القاضى بتبريز ۱۳۴۶ ش فى ۱۳۴ ص.

(۲۳۰)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (۱)، الشيخ البهائى (۱)، آذربيجان (۱)، أحمد بن محمد (۱)

صفحه ۲۳۳

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۲۳۱

(۱۰۳۲: مثنوى شيدوش وناهيد) لفروغى الطهرانى، أبى الحسن بن حسين ذكاء الملك، المذكور فى (۹: ۸۲۸) طبع فى ۱۳۴۱ فى ۱۲۵ ص.

(مثنوى شير وبرنج) لفصيح خان، مر فى (۱۴: ۲۶۸).

(مثنوى شير وشكر) للشيخ البهائى، مر فى (۱۴: ۲۶۹). مثنوى فى ستة اقسام، أوله:

أى مركز دائره امكان * وى زبده عالم كون ومكان تو شاه جواهر ناسوتى * خورشيد مظاهر لاهوتى طبع مكررا ونسخه شايعة: (أدبيات ۷۸ ج) ضمن مجموعة كتابتها ۲۷ محرم ۱۰۴۳ و (الرضوية: ۳۲۹ أدبيات) كتابة المجموعة ۱۰۵۳.

(مثنوى شير وشكر) لدوست على الهندى، مر (۱۴: ۲۶۸).

(مثنوى شير وشكر) لآقا رضى القزوينى، مر فى (۱۴: ۲۶۸.) (۱۰۳۳: مثنوى شير وشكر) لعزلتى، يوجد فى (المتحف البريطانى or ۵۰۱۱) كتابته ۱۰۷۹ كما فى "نسخه هاى خطى" نقلا عن فهرسها.

(۱۰۳۴: مثنوى شيرين پلو) لمايل افشار، الميرزا حسن شيخ العراقين المذكور فى (۹: ۹۵۴). مثنوى فى سبعة وأربعين قسمة فى حدود الف وخمسمائة بيت فى وصف هذا الطعام الإيرانى. أوله:

شيرين پلو كه هست شه هفت كشورش * پرورده طبيعت درويش پرورش رأيته فى (الملك: ۵۲۵۸) ويوجد فى (الملية: ۱۱۹ ف) كلاهما من القرن الثالث عشر.

(مثنوى شيرين وخسرو) لأمير خسر الدهلوى، مر فى (۷: ۲۵۹ و ۱۴: ۲۷۰)، طبع ونسخه شايعة.

(۱۰۳۵: مثنوى شيرين وخسرو) أو "رياض العاشقين" لدرويش أشرف المراغى أبو على الحسين، المذكور فى (۹: ۷۸) وهو إحدى مثنوياته الخمسة المذكورة فى (۷: ۲۵۹) نظمه فى ۸۳۶.

(مثنوى شيرين وخسرو) لمير جمله، مر فى (۷: ۲۶۰ و ۱۴: ۲۶۰)

(۲۳۱)

مفاتيح البحث: الشيخ البهائى (۱)، الطعام (۱)، الخسران (۱)

صفحه ۲۳۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٣٢

(١٠٣۶: مثنوى شيرين وفرهاد) باللغة الكردية. أوله:

كريم كار ساز كار بدست آسان * شاه رضاى شريف رهبر شاهان آخره: يه واته (الماس) درد دل نه بار * بى شادى شوان ياوران يار...

يوجد فى (دانشگاه: ۴٧٧٢) بخط هادى الكرمانشاهي، واحتمل دانش پژوه فى فهرسه أن يكون الناظم باسم الماس أو بتخلص ألماس.

(١٠٣٧: مثنوى شيرين وفرهاد) لخضرى الخوانساري، المعاصر لحكيم زلالى والمذكور فى (٩: ٢٩٧) ذكر فى " شعراى خوانسار: ۴٩ "أنه مزقت المثنوى بعد موته بيد أخته وأمه من شدت التأثر من فوته فى ١٠٨٣.

(١٠٣٨: مثنوى شيرين وفرهاد) لشاعر يتخلص به (سليمى)، تتبع " پنج گنج " للنظامى فنظم " منبع أطوار " فى قبال " مخزن الاسرار" و " شيرين وفرهاد " فى قبال " خسرو وشيرين " فى ٨٨٠ باسم سلغر شاه من ملوك هرمز من الخليج الفارسى يوجد فى ژنو عند (بود مر Bodmer) كتابتها محرم ٨٨۶. عرفها مفصلا إيرج أفشار فى " نسخه هاى خطى ٢: ۵٠ " وقال أنه غير سليمى التونى المذكور فى (٩: ۴۶٧) جاء فيه:

كه بعد از هشتصد ومن بعد هشتاد * بگويم قصه " شيرين وفرهاد (" مثنوى شيرين وفرهاد) لكوثرى الهمداني، راجع " خسرو وشيرين ١٩: ١۶٨."

(١٠٣٩: مثنوى شيرين وفرهاد) لهاتف الأصفهاني، السيد أحمد المتوفى ١١٩٨ المذكور فى (٩: ١٢٨٣) يوجد عند (الملك).

(١٠۴٠: مثنوى صاحب قران نامه) من المنظومات الحماسية الدينية الفارسية فى قصة حمزة بن عبد المطلب عم النبى صلى الله عليه وآله وغرامه مع فتاة بلاط نوشيروان وحروبه فى توران وهند فى ۶٢ قسمة، نظم فى ١٠٧٣ ولا يعرف ناظمها، تتبع فيها الفردوسى فى قصصه. وذيل بمنظومة " أحوال قيصور وواقعة وفاة عمر " فى

(٢٣٢)

مفاتيح البحث: حمزة بن عبد المطلب سيد الشهداء عليه السلام (١)، الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلى الله عليه وآله (١)، الموت (١)، الوفاة (١)

صفحه ٢٣۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٣٣

وفاة عمر بن حمزة. كما فى " حماسه سرائى در إيران " نقلا عن " فهرس بلوشه ٣: ٣٩۴ (" ١٠۴١: مثنوى صاحب نامه) لتائب التبريزي، مر (١٩: ٨۴).

(١٠۴٢: مثنوى صاحب نامه) لمحمود ميرزا القاجار، المذكور فى (٩: ١٠١١) مثنوى فى أربعة عشرة مقالة وديباجة منثورة، نظمه باسم حسام السلطنة و [والده أمير زاده]، رأيته فى (الملك: ۵١٧١) من القرن الثالث عشر فى ١٨ ورق. أوله هر سخن را بيان خدا بأشد * جز خدا ديگرى چرا بأشد جان ونطق وبقا بما أو داد * سروچشمان ودست وپا أو داد (١٠۴٣: مثنوى صحت نامه) لشوكت الشيرازي، المذكور فى (٩: ۵۵١) ديوان عرفاني، مدح فيه فتح على شاه القاجار (١٢١٢ - ١٢۵٠)، ويظهر منه مناصبه فى الدولة وأعماله الغاشمة بالشعب فرغ منه فى ١٢٣٣، جاء فيه:

زهجرت وقت سالش را قرار ست * سى وسه با دوصد بعد از هزارست دمى كز طبع (شوكت) يافت أنجام * بفيروزيش " صحت نامه " شد نام أوله: بنام كردگار هستى آرا * كز وشد جمله هستى آشكارا خداوند سپهر وماه وخورشيد * بدو هر نيك وبد را روى اميد يوجد فى (دانشگاه: ٣١٠١) بخط من القرن الرابع عشر، كما فى فهرسها.

(۱۰۴۴: مثنوی صحبة الابکار) لنوعی زاده المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهی رابع مثنویاته الخمسة المذکورة فی (۷: ۲۶۵).

(مثنوی صحبت نامه) لعماد الدین فقیه الکرمانی، المتوفی بکرمان ۷۷۲ أو ۷۷۳، المذکور فی (۹: ۷۶۶). یوجد ضمن کلیاته فی (آکادمیة العلوم السوفیتی CDvl) مع: ده نامه، صفا نامه، محبت نامه، فاتحة الاخلاص طریقت نامه، الغزلیات، ونسخة فی (المتحف البریطانی ۳۷ / ۵۳۲۱ or) ضمن مجموعة تاریخ کتابة أحد رسائلها ۸۰۱.

(۱۰۴۵: صحف الثقات) لفضلی الشبستری، المذکور فی (۹: ۸۳۷) ذکره

(۲۳۳)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، کتاب الثقات لابن حبان (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۲۳۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۳۴

"دانشمندان آذربایجان: ۲۹۹ " وقال نظمه باسم شیخشاه شروانشاه فی ۹۲۷.

(۱۰۴۶: مثنوی صحیفة اخلاص) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو مثنویه الخامسة من الخمسة الثانیة له علی زنة " إسکندر نامه " للنظامی، یوجد فی (دانشگاه: ۲۴۲۵) من القرن الحادی عشر ضمن کلیاته التی تحتوی علی ۲۷۶۰۰ بیتا، مع "صحیفة لا ریب " الآتیة.

(۱۰۴۷: مثنوی صحیفة الاصفیا) لمیر عین الدین حسین بن محمد رضا الموسوی الدزفولی الذهبی المولود ۱۲۷۳، تلمذ عند أبیه، کما تلمذ أبوه عند صدر الدین کاشف الدزفولی، مثنوی فی بحر التقارب فی حدود ۵۴۰ بیت نظمه فی عشرة أیام أوله:

بنام خداوند جانهای پاک * که بنهاد جان اندرین تیره خاک ثنائی که لایق به حضرت بود * ثنائی است کز نور وحدت بود کما فی "نسخه های خطی ۵: ۷۴۱ " وذکر إحدی عشرة رسالة ومنظومة أخری له لم یطبع أحدها: آداب الطریقة، تاریخ مختصر دزفول، مثنوی تحفة الحجاز، مثنوی جواهر الاسرار. دیوان، رشحات نوریه، مثنوی رفیق الاولیا أو هدایت نامه، الفوائد، فوائد الحسینیة، مثنوی مشرق الأنوار، مثنوی نغمة الأولیاء، مثنوی نفحة الأنوار.

(۱۰۴۸: مثنوی صحیفة قاصریه) لقاصر الکرمانی، من أوائل القرن الرابع عشر (۹: ۸۶۷) وهو من المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة، فی واقعة الطف، فی خمسة مقاصد، أوله:

بنام خداوند پست وبلند * منزه زهر نقص واز چون وچند آخره: نمایی بر أین خلق خود کی پسند * که بینند از کوری خود گزند یوجد منه نسخة فی (دانشگاه: ۲۹۰۲) کما فی فهرسها.

(۱۰۴۹: مثنوی صحیفة لا ریب) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو مثنویته الأولی من الخزائن السبعة له، یوجد فی (دانشگاه:

(۲۳۴)

مفاتیح البحث: یوم عاشوراء (۱)، آذربیجان (۱)

صفحه ۲۳۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۳۵

۲۴۲۵) مع " صحیفة أخلاص " له، کما مر آنفا، و (أدبیات: ۳۶۲ جوادی) کتابته رمضان ۹۷۷.

(۱۰۵۰: مثنوی صدریه) لصدر الاسلام المتخلص بدبیر الدین المیرزا علی أکبر بن المیرزا شیر محمد الهمدانی المتوفی ۱۳۲۵ أربعة

آلاف بیت، نظمه فی مائهٔ یوم فی النجف بعد رجوعه عن الحج، رأیته عند الشیخ عبد المجید الهمدانی أوله فی وصف القلم وهو قوله:

گوش کن ز اسرار علم بالقلم * تاچه میگوید زعلم ما علم أی عللهائیکه جمله مرده أید * داروی مستی زشیطان خورده أید أین قلم مأمور بر جان شماست * أین قلم تبیان وبرهان شماست وتکلم فیه مع جمیع الملل وردها عن آخرها وحصر الشیعهٔ فی ثلاث فرق: الصوفیهٔ والشیخیهٔ والمتشرعهٔ ورد الأولین مفصلا، وهو لطیف طبع بطهران فی ۱۳۴۰ فی ۲۰۸ ص، ومر له " کاسه درویشان ۱۷: ۲۳۲ "نعم هو فی العقاید الأصولیهٔ والشیخیهٔ والصوفیهٔ، یوجد منه نسخهٔ عند فخر الدین النصیری بطهران فی ثلاثهٔ آلاف بیت، علیه بلاغ التصحیح من المؤلف.

(مثنوی صد کلمه) یأتی بعنوان " مثنوی فی نظم مائهٔ کلمهٔ."

(۱۰۵۱: مثنوی صراط مستقیم) لمحمد بن عبد الله القاجار، نظمه باسم عباس میرزا بن فتح علی شاه (۱۲۱۲ - ۱۲۵۰) فی اثنا عشر بابا: فی أصول الدین والمباحث العرفانیهٔ. أوله. [حمد بیرون از حد وشکر افزون ازعد.. بنامی کو بنای نامها را] رأیته فی (الملک: ۵۵۱۷) بخط محمد جعفر الطباطبائی النائنی کتابته رمضان ۱۲۴۱ فی ۸۶ ورق.

(۱۰۵۲: مثنوی صفائیهٔ) لمحزون الأسد آبادی، المیرزا لطف الله (۱۲۷۳ - ۱۳۴۰) المذکور فی (۹: ۹۷۵) طبع بطهران فی ۱۳۷۵ مع رسالهٔ فی " العروض " له.

(۱۰۵۳: مثنوی صفات العاشقین) لهلالی الجغتائی، المذکور فی (۹: ۱۲۹۴) ومر له " مثنوی شاه ودرویش ۱۹: ۲۲۲، " مثنوی عرفانی فی عشرین بابا وخاتمهٔ:

(۲۳۵)

مفاتیح البحث: مدینهٔ النجف الأشرف (۱)، شهر رمضان المبارک (۲)، مدینهٔ طهران (۳)، محمد بن عبد الله (۱)، محمد الهمدانی (۱)، أصول الدین (۱)، الحج (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۲۳۸

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۳۶

۱ - فی العشق ۵ - فی السخاوهٔ ۱۰ - فی آداب الظاهر والباطن ۱۵ - فی القناعهٔ ۲۰ - فی التوحید، جاء فیه:

(هلالی) أین چه دریای معانیست * که بحر أو ز موج آسمانیست بوصف عاشقان دفتر گشادم " * صفات العاشقین " نامش نهادم رأیته فی (الملک: ۵۱۲۳) من القرن الحادی عشر. أوله:

خداوندا دری از غیب بگشای * جمال شاهد لا ریب بنمای یوجد فی (المتحف البریطانی: ۱ / ۴۱۲۴. or) بخط سلطان محمد نور ضمن مجموعهٔ کتابتها ۹۵۷ و (با دلیان: ۱۰۲۶) کتابته ۹۶۷ و (المتحف البریطانی ۲۰ / ۵۶۰۱. or کتابته ۹۸۲ ورأیته بطهران عند (فخر الدین النصیری: ۱۰) کتابته جمعهٔ ۴ ع ۲ / ۹۸۲ فی حدود ۶۵۰ بیتا، ویوجد فی (الرضویهٔ: ۸۵۲۳) من القرن العاشر، و (الملیهٔ: ۵۵۳) کتابته ۱۰۲۸ و (أکادمیهٔ العلوم السوفیتی ۱۱۲ C) کتابته ۱۰۶۰ و (أصغر المهدوی طهران: ۲۸۴) من القرن الحادی عشر. کما فی الفهارس.

(۱۰۵۴: مثنوی صفا نامه) لعماد الدین فقیه الکرمانی، المذکور فی (۹: ۷۶۶) نظمه فی ۷۶۶، یوجد ضمن کلیاته فی (أکادمیهٔ العلوم للاتحاد السوفیتی) مع " صحبت نامه ۱۹: ۲۳۳ " له کما مر.

(مثنوی صفیر دل) للشیخ محمد علی الحزین، المذکور فی (۹: ۲۳۵) مر فی (۱۵: ۵۱). وهو مثنوی فی حدود ۶۷۰ بیتا مع مقدمهٔ منثورهٔ، نظمه فی ۱۱۷۲ وطبع ضمن کلیاته. أوله [الحمد لله فی الآخرهٔ والأولی، والسلام علی..

خدایا دلی ده حقیقت شناس * زبانی سزاوار حمد وسپاس یوجد فی (المجلس: ۹۷۱) ضمن کلیاته کتبت فی مراد آباد ۱۲۲۸ کما فی فهرسها.

(مثنوی فی آداب الصلاة والصوم) راجع " مثنوی آداب الصلاة ۱۹: ۱۰۵ (" ۱۰۵۵ مثنوی صلح) للپرنس المیرزا رضا خان الأدیب السیاسی المعاصر

(۲۳۶)

مفاتیح البحث: صلح (یوم) الحدیبیة (۱)، مدینة طهران (۲)، الصیام، الصوم (۱)، الشهادة (۱)، الصّلاة (۲)، السخاء (۱)

صفحه ۲۳۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۳۷

الملقب بأرفع بن الشیخ حسن المهاجر، فارسی وترجم بإحدی عشر لغة أخر وکلها مطبوعة متداولة کما أدعی فی سالنامه پارس.

(مثنوی صنعان وترسا) لوحدت، راجع " شیخ صنعان وترسا ۱۹: ۲۳۰."

(مثنوی صنم الخیال) راجع " مثنوی صنم وبرهمن."

(۱۰۵۶: مثنوی صنم وبرهمن) أو " صنم الخیال " لملا فتح الله المعروف به شاهنامچی، من شعراء عصر الشاه سلیمان الصفوی، مثنوی غرامی رأیته فی (الملک ۴۹۵۷) فی حدود ۱۰۶۰ بیتا. أوله:

بنام آنکه در دلها وطن ساخت * صنم را سجده گاه برهمن ساخت زمژگان صنم مضرابی انگیخت * که ساز برهمن را تار بگسیخت من القرن الحادی عشر، ونسخة فی (الرضویة: ۵۸ تاریخ) من موقوفات آقا زین العابدین فی ۱۱۶۶ کما فی فهرسها.

(۱۰۵۷ مثنوی صولت صفدری) لمحبعلی خان حکمت، وهو تکملة ثالثه ل " حمله حیدری ۷: ۹۱ و ۱۹: ۱۶۲ " ذکره گلچین المعانی ضمن المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة نقلا عن " هرمان أنه: ۶۰ " أنه شرع فی نظمه فی ۱۱۴۳ وزاد الناظم فیه ذکر شجاعة الأمیر (ع).

(۱۰۵۸: مثنوی ضیاء العین فی مراثی الحسین) لشاهزاده محمد رحیم میرزا مر (۱۵: ۱۲۵). مثنوی فی حدود ۱۲۵۰ بیتا مع دیباجة منثورة، من إنشاء محمد تقی الدزفولی الذی جمع المنظومة سنة ۱۲۶۶. رأیته عند (النصیری: ۶۱) أوله بعد الدیباجة:

أی خداوندی که از انگشت خاک * آفریدی اینهمه جانهای پاک ونسخة فی (دانشگاه: ۲ / ۳۱۴۸) بخط محمد حسین بن محمد باقر الحسینی التبریزی ۱۲۷۲ وأخری (دانشگاه: ۴۳۹۳) من القرن الثالث عشر أیضا، کما فی فهرسها.

(مثنوی ضیاء النور) لعلی أصغر نیر البروجردی، مر فی (۱۵: ۱۳۱).

(۲۳۷)

صفحه ۲۴۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۳۸

(۱۰۵۹: مثنوی ضیاء النیرین) للحکیم أبی الفتح اللاهیجی، المذکور فی (۹: ۴۶) ویأتی له " مثنوی مظهر الاسرار " وذکر فی " تذکره نصر آبادی: ۳۷۶."

(مثنوی طاقدیس) للمولی أحمد النراقی، مر فی (۱۵: ۱۳۴). ولقبه " چهار صفه " فی قبال شش دفتر من " المثنوی " للرومی. ونقلنا فی (۹: ۶۱۲) نقلا عن " ریاض العارفین: ۴۶۳ " نسبة " چهار صفر " إلیه وهو غلط طبعی من " ریاض العارفین " نبهنا به الفاضل حس النراقی مؤلف " تاریخ اجتماعی کاشان " وجاء فی آخر (صفه أول) من " طاقدیس:"

داستانم را كنون آمد ختام * (صفه) أي از طاقديسم شد تمام أي (صفائى) يك دو روزى لآل باش * قال را بگذار وفكر حال باش

صفه أي از چار صفه شد تمام * آن سه بأشد تا ترا آيد پيام وجاء فى أول (صفه دوم) منه:

صفه أي ديگر بيارايم كنون * أهل جان را گردم آنجا رهنمون نظم (صفه أول) و (صفه دوم) ولم يمهله الاجل وتوفى فى ١٢۴۴ ونظم (صفه سيم) ولده الشفائى كما مر فى (١٩: ٩٠) (١٠۶٠: مثنوى الطامة الكبرى) لاذرى الأسفراينى، راجع " مثنوى جواهر ١٩: ١٥١ " ومر فى (١۵: ١٣۵)، (١٠۶١: مثنوى طب لقمانى) فى ثلاثة وأربعين بابا، يوجد فى (المجلس ۶١٨)، أوله:

هر كجا بين سوخته بأشد هنود * خاك آنجا گر بيارى شب وسود (١٠۶٢: مثنوى طب منظوم) يوجد بطهران فى (إلهيات: ٣٠١ د) من القرن الحادى عشر مذهبة، كما فى فهرسها.

أوله: بدان اى خردمند نيكو سير * كه ملحوظ خيرى وترسان زشر (١٠۶٣: مثنوى طب منظوم) يوجد فى (دانشگاه: ١ / ٣١٢۴) أوله [أين كتاب مشتمل است بر چهارده مقاله وخاتمه: مقاله أول در تقسيم طبى

(٢٣٨)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)

صفحه ۲۴۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٣٩

مشتمل بر چهار قسم، قسم أول در أمور طبعيه مشتمل بر هفت فصل،.

أول از تركيب جسم آدمى گويم سخن * يك بيك سازم بيان أحوال از من گوش كن بخط محمد باقر بن شير على الكرمانى ٢٩ ع ١ / ١٢٨۵ كما فى فهرسها.

(١٠۶۴: مثنوى طب منظوم) رأيتها فى (المجلس: ١ / ۴۶٠١) من القرن الثالث عشر، يحتمل أن يكون الناظم شيرازيا واسم المنظومة" خير الكلام " جاء فيه:

چه خير الكلامى كه بأشد غريب * بطرزى بديع وطريقى عجيب زعلم بدن دفترى ساز ده * واز آن آبرويى به شيراز ده أوله: بنام خداوند پروردگار * كريم خطا بخش آمرزگار (١٠۶۵: مثنوى طب منظوم) لشهاب الدين الكازرونى، أوله:

شكر وحمد مهيمن جبار * پس ثناى محمد مختار يوجد بطهران فى (پزشكى: ١ / ٢٨۶) ضمن مجموعة كتابتها ١١١٧ كما فى فهرسها.

(١٠۶۶: مثنوى طب منظوم) لكاظم التبريزى، المذكور فى (٩: ٩٠٠) ذكره " دانشمندان آذربايجان: ٣١١ " نقلا عن " رياض الجنة."

(١٠۶٧: مثنوى طب منظوم) لمجد الدين الطبيب، أوله:

آن نخستين طبيب كز آغاز * بر گشود از لسان حكمت راز يوجد فى (المجلس: ۵٢٩) مذهبة، كما فهرسها.

(١٠۶٨: مثنوى طب نامه) لخسرو بن معين، المذكور فى (٩: ٢٩٣) منظومة فى ستة فصول نظمه لشاه منصور آل مظفر (٧٨٩ - ٧٩۵) فى ٧٩٢. يوجد بطهران (پزشكى ١٢ / ٢٣٨) من القرن التاسع، كما فى " نسخه هاى خطى ٣: ٣٣٢ (" ١٠۶٩: مثنوى طبية) لشاعر يتخلص ب (ضيائى)، يوجد فى (پزشكى ٢۴ / ٢٣٨) ضمن مجموعة من القرن التاسع، واحتمل دانش پژوه فى فهرسه أن الضيائى هذا غير ما ذكر بهذا التخلص فى " الذريعة ٩: ٣٩١ - ٣٩۴."

(٢٣٩)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (٢)، آذربيجان (١)، الكرم، الكرامة (١)، الطب، الطبابة (١)

صفحه ۲۴۲

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٤٠

(١٠٧٠: مثنوى طراز النبوة) من المنظومات الحماسية الدينية فى تاريخ الاسلام، يوجد بتبريز (الملية: ٣٢٠٢) كما فى " نسخه هاى خطى ۴: ٣٠۶."

(١٠٧١: مثنوى طرب نامه) لنويدى الشيرازى، الذى مر له " مثنوى جوهر فرد ١٩: ١٥٢ " وهذا ثالث مثنوياته من الخمسة الثالثة له، كما مر.

(١٠٧٢: مثنوى طريق التحقيق) لسنائى، المتوفى ٥٢٥ المذكور فى (٩: ۴٧١) طبع بطهران ١٣٠٩ وشيراز ١٣١٨ ش ويسمى أيضا ب" زاد السالكين " مر ذكره فى (١٥: ١۶٥) وهو أحد مثنوياته " الستة " المذكورة فى (١٢: ١۴٣) فرغ منه فى ٥٢٨ وهذا ما يخالف تاريخ وفاته (زهى گل جنت). جاء فيه:

پانصد وبيست وهشت آخر سال * بود كين نظم نغز يافت كمال أوله: ابتداى سخن بنام خداست * آنكه بى شبه ومثل وبى همتاست آخره " ختم أين نظم بر سعادت باد * رونقش دمبدم زيادت باد رأيته فى (المجلس: ٥٠۴٢) مع " الحديقة " كتابة المجموعة ذى حجة ١٠٧٥ و (الملك: ٢٨ / ۴٠٧۶) من القرن الحادى عشر، ويوجد منه نسخا مؤخرة: (دانشگاه: ٢٢٢٠) بخط حكيم بن وصال الشيرازى مذهبة ١٢۶٧ و (المجلس: ۴١٥) كتابته ١٢٨٥ و (أصغر المهدوى: ۴٣) بخط تقى منشى التويسركانى ١٣١٧ كما فى الفهارس (١٠٧٣: مثنوى طريقت نامه) لعماد الدين فقيه الكرمانى المذكور فى (٩: ٧۶۶) يوجد ضمن كلياته فى (أكادمية العلوم للاتحاد السوفيتى) مع " صحبت نامه ١٩: ٢٣٣ " له كما مر. نظمه فى أربعين من عمره فى عشرة أبواب فى المسائل العرفانية: ١ - فى آداب الأكل والشرب والمعاشرة عند العرفاء ٢ فى المعارف فى عشرة فصول ٣ فى اصطلاحات الصوفية، فى عشرة فصول ۴ - فى المستحسنات عند الصوفية ٥ - فى بيان العلوم ۶ فى المبدء والمعاد ٧ - فى الأخلاق ٨ - فى الأعمال والآداب الواجبة ٩ - فى المقامات ١٠ - فى الأحوال ونسخة أخرى فى (المجلس:

١١٢١) بخط عبد الحى بن محمد بن خليل المشهور برضى القزوينى، كتابته ٧٩۴ و (دانشگاه: ١۴١٧) من القرن العاشر أو الحادى عشر.

(٢۴٠)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)، الأكل (١)، الحج (١)، الوفاة (١)

صفحه ۲۴۳

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢۴١

(مثنوى طريقة النجاة) للسيد كلب باقر، مر فى (١٥: ١٧١).

(١٠٧۴: مثنوى طلوع الشمس) أو " طوالع الشمس " لخاكى الخراسانى إمامقلى معاصر الشاه عباس الثانى (١٠٥٢ - ١٠٧٧) المذكور فى (٩: ٢٨١).

(١٠٧٥: مثنوى طنبور) لميرزا محمد طاهر وحيد القزوينى، المذكور فى (٩: ١٢۶۶) مثنوى فى ۶٨ بيت.

(مثنوى طوالع الشمس) لخاكى الخراسانى، مر بعنوان " مثنوى طلوع الشمس."

(١٠٧۶: مثنوى طور سينا) أو " شجره طور سينا " لفايض النائينى، محمد ابن محمد هادى، المذكور فى (٩: ٨٠۶)، مثنوى عرفانى فى عدة (جلوة). أوله:

أی نهان در ذات وأی پیدا بهست * جلوه گر رویت زهر بالا وپست عکسی از قدرت بدهر انداختی * کین زمین وآسمانها ساختی رأیته فی (الملک: ۵۲۷۴) من القرن الثالث عشر فی ۱۹۱ ورق. وفی ثانی جلواته یشیر إلی حادثة کربلا وفی الثالث فی سر اختلاف المذاهب وفی الرابع فی العقل وإثبات حرکة الجوهریة، وغیرها من المباحث الحکمیة الاعتقادیة.

(مثنوی طوطی نامه) للشیخ البهائی، المذکور فی (۹: ۱۴۳ و ۱۵:

۱۸۱)، وهو فی بحر " المثنوی المعنوی " فی قصة الملک والطوطی یصف روح الانسانی فی نزوله إلی الدنیا، أوله:

گر شما را غفلت وآلایش است * پیش ما هم رحمت وبخشایش است یوجد فی (المجلس: ۲۵۳۴) کتابته ۱۲۴۴.

(۱۰۷۷: مثنوی طول عمر طبیعی انسان) لپرنس أرفع الدولة التبریزی المذکور فی (۹: ۳۱۵) طبع باستانبول ۱۳۱۴، وترجمته إلی الترکیة لمصطفی رشید طبع أیضا فی ۱۳۲۰. أوله الفارسی منه: [گوش کن أی عزیز روحانی] یوجد نسخة خطیة منه فی القاهرة (دار الکتب: ۱۲۶ أدب ترکی طلعت) المتن والترجمة کتبتا للسلطان عبد الحمید خان بن عبد المجید، کما فی فهرس (ن طرازی).

(مثنوی طهارت ونماز وروزه) راجع " آداب الصلاة ۱۹: ۱۰۵."

(۲۴۱)

مفاتیح البحث: مدینة کربلاء المقدسة (۱)، الشیخ البهائی (۱)، عبد الحمید (۱)، الطهارة (۱)، الصّلاة (۱)

صفحه ۲۴۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۴۲

(۱۰۷۸: مثنوی ظفرنامه) أو " شاهنامه نادری " فی تواریخه، لشاهزاده محمد حسین میرزا أمیر الشعراء نادری بن أبو القاسم أفشار من أحفاد علی قلی خان بن أخ نادر شاه، المولود ۱۲۹۹ والمتوفی ۶ صفر ۱۳۶۴. طبع مع تقاریظ من شعراء عصره بمباشرة عبد الجواد الطالقانی مدیر مکتبة الملک بطهران ضمن انتشارات تلک المکتبة فی ۲۲۱۸۵ بیتا سنة ۱۳۴۶ ش، أوله:

أی داده زماه تا بما هی * بر هستی ذات تو گواهی أی نیستی جهان زتو هست * بر در گه تو بلندها پست (مثنوی ظفرنامه) لحمد الله المستوفی، مر فی (۱۵: ۱۹۹).

(۱۰۷۹ مثنوی ظفرنامه) لدرویش أشرف المراغی، أبو علی الحسین بن الحسن الخیابانی، المذکور فی (۹: ۷۸) وهو إحدی مثنویاته الخمسة المذکورة فی (۷: ۲۵۹) نظمه فی ۸۴۸.

(مثنوی ظفرنامه) أصله المنثور لشرف الدین علی الیزدی المعائی المذکور فی (۹: ۵۱۷) والمنظوم منه للهاتفی الجامی مر بعنوان " تمر نامه ۱۹: ۱۴۴."

(۱۰۸۰ مثنوی ظفرنامه شاهجهانی) لقدسی المشهدی، الحاج محمد جان مر ذکره فی القسم الدواوین (۹: ۸۷۹) نقلا عن " میخانه: ۵۴۰ " وهو عن " مخزن الغرائب " أنه نظم " ظفرنامه شاهجهانی " ومات قبل اتمامه، فأتمه بعد وفاته تلمیذه أبو طالب کلیم، المذکور فی (۹: ۹۱۵)، وهو فی تاریخ حروب عالمگیر الهندی وفتوحاته وذکر فیه فتحه لقلعة دولت آباد بدکن. یوجد فی (الآصفیة ۲۹۶ مثنوی) کتابته ۱۰۴۲. أوله.

بگل گشت صحرا وعزم شکار * چو صاحبقران داد دل را قرار بفرمود تا فال هامون زدند * سرا پرده از شهر بیرون زدند ویوجد بهذا العنوان فی (المتحف البریطانی: or ۶۶۴۸) من القرن الحادی أو الثانی عشر لم یذکر ناظمه بل جاء فی فهرسها أنه نظم فی ۱۰۵۶، نعم

(۲۴۲)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الجود (۱)، الحج (۱)

صفحه ۲۴۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٤٣

هذا تاریخ فوت ناظمه قبل اتمامه (۱۰۸۱ مثنوی ظفرنامه ناصری) یوجد بهذا العنوان فی (المتحف البریطانی: or ۶۹۸۲) جاء فی " نسخه های خطی ۴: ۶۸۴ " أنه فی تاریخ فتح هرات، نظم فی ۱۸۵۹ م.

(۱۰۸۲ مثنوی ظفرنامه عالمگیر) یوجد فی (المتحف البریطانی: or ۵۷۴۱) مع " إقبال نامه جهانگیری " کتابته من القرن الثانی عشر، ویحتمل أن یکون " ظفرنامه شاهجهانی " لقدسی المذکور آنفا.

(۱۰۸۳ مثنوی عارفنامه) لا یرج میرزا القاجار، المذکور (۹: ۱۱۴) نظمه فی قبال " مثنوی جلایر نامه " للفراهانی وعارضه طلعت کما مر ذکره فی (۹: ۱۸۶ و ۶۵۰) وطبع ضمن دیوانه مکررا.

(مثنوی عاشق ومعشوق) لسلمان الساوجی، کما فی بعض الفهارس، راجع " مثنوی فراق نامه " له.

(۱۰۸۴ مثنوی عاشق ومعشوق) لسها الشیرازی، محمد تقی المذکور فی (۹: ۴۷۸) یوجد فی (المجلس: ۱۰۰) مع دیوانه و " عوامل منظوم " له.

(مثنوی عاشق ومعشوق) لمحمد طاهر وحید القزوینی یأتی قریبا.

(مثنوی عاشق ومعشوق) لقاسمی الگنابادی، المذکور فی (۹: ۸۶۶ و ۱۵: ۲۰۴). ذکر فی " التحفة السامیة: ۲۷ " و " هفت آسمان: ۱۳۶ " ونسب فی " نفایس المآثر " سبعة مثنویات إلیه: شاهنامه، شاهرخ نامه، لیلی ومجنون خسرو وشیرین، زبدة الاشعار، کارنامه، عاشق ومعشوق ومع ذلک فاتحاده مع إحدی مثنویاته لیس ببعید لأنه عد فی مقدمة المنثورة ل " زبدة الاشعار ۱۹: ۱۹۴ " له الموجودة فی الرضویة فهرس منظوماته التسعة (= السبعة المذکورة) ولم یشیر إلی هذا:

۱ - ۲ - شاهنامه - ۳ لیلی ومجنون ۴ - گوی وچوگان (کارنامه ۵ - خسرو وشیرین ۶ شاهرخ نامه ۷ عمدة الاشعار ۸ - لیلی ومجنون الثانیة

(۲۴۳)

مفاتيح البحث: الطهارة (١)

صفحه ۲۴۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٤٤

۹ - جواب مخزن الاسرار. وأضاف " هفت آسمان " وجود " عاشق ومعشوق " فی (کلکتة - سیوسیتئ) راجعه.

(۱۰۸۵ مثنوی عاشق ومعشوق) لمیرزا محمد طاهر الوحید القزوینی (۹: ۱۲۶۶) قصة غرامیة لراجة هندی ومحبوبته الهندیة فی حدود ۱۳۰۰ بیت ولما یصلا إلی أصفهان یشرع الناظم إلی وصف البلد والحرف فیه علی نهج شهرآشوب فی الأدب الفارسی. أوله:

أی ذات تو ترجمان أشیاء * ماهیست خموش وبحر گویا یوجد نسخة منه بخط من القرن الحادی عشر مع " ناز ونیاز " له عند گلچین المعانی بطهران کما فی " شهرآشوب وشعر فارسی: ۶۸ " ونسخة منه فی (المجلس: ۴ / ۱۱۶۱) ضمن کلیاته المؤرخة ۱۰۸۱ وأخری أیضا فی (المجلس ۴ / ۱۱۶۲) ضمن کلیاته من أوائل القرن الثالث عشر فی حدود ۱۲۰۰ بیتا، کما فی فهرسها.

(مثنوی عالم وآدم) لمیرزا هادی وفا علی شاه، مر فی (۱۵: ۲۰۷).

(مثنوی عباسنامه) لکاشف الشیرازی، مر فی (۱۵: ۲۱۰).

(۱۰۸۶ مثنوی عبد الله خان نامه) لندائی السمرقندی، الشیخ محمد صالح المذکور فی (۹: ۱۱۷۹).

(مثنوی عبرت نامه) لفتح علی خان صبا الکاشانی، المذکور فی (۹: ۵۹۲ و ۱۵: ۲۱۳). رأیته فی (الملک: ۵۳۱۰) ضمن کلیاته من القرن الثالث عشر أوله: دیباچه أین خجسته دیبا * پیرایه أین پرند زیبا نام ملک الملوک أعظم * آرایش چار بالش جم نسخه شایعة، منه فی (سپهسالار: ۲ / ۴۱۱) بخط محمد بن عبد الله الآشتیانی کتابته ۱۲۳۷ و (المجلس: ۱۰۱۲) ضمن دیوانه المؤرخة ۱۲۴۶ وأیضا (المجلس ۹ / ۲۳۲۹) ضمن جنگ المؤرخة ۱۲۷۴ - ۱۲۷۴ و (دانشگاه: ۲۹۰۱) کتابته ۱۲۸۳ و (سپهسالار: ۱۵۵) کتابته ۲۴ / ۱۲۸۷ و (الملک: ۵۱۱۶) ضمن مجموعة

(۲۴۴)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (۱)، مدینة طهران (۱)، محمد بن عبد الله (۱)، الطهارة (۱)

صفحه ۲۴۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۴۵

المؤرخة ۱۲۸۸. وغیرها من النسخ المؤخرة عن هذا.

(۱۰۸۷: مثنوی عبرت نامه) لعبرت النائینی، المیرزا محمد علی المذکور فی (۹: ۷۰۵)، منظومة فکاهیة نظمها فی ۱۳۱۲ ش حین أقامته بقریة ونک من قرب طهران وأرسلها إلی أصدقائه بطهران. أولها:

رفیق مهربان من عظامی * شفیق مهربان یار گرامی آخرها: برین ألفاظ مستهجن چو بینند * از أو معنای مستحسن گزینند یوجد فی (الرضویة: ۳ / ۹۶۷ أدبیات) بخط الناظم ضمن مجموعة (ص ۱۵ - ۱۸) کما فی فهرسها.

(مثنوی عتاب الغافلین) لغافل المیرزا غلام رضا، المذکور فی (۹: ۷۸۳) توجه عند (الملک).

(۱۰۸۸: مثنوی عجایبات) أو " علائم ظهور " لشاه نعمت الله ولی الکرمانی، المذکور فی (۹: ۱۲۱۵). أوله:

قدرت کردگار می‌بینم * حالت روزگار می‌بینم یوجد فی (دانشگاه: ۸ / ۴۷۲۴) ضمن مجموعة رسائله کتابتها ۱۲۵۱ کما فی فهرسها.

(۱۰۸۹: مثنوی عجائب الدنیا) لاذری الأسفراینی فی عجایب الدنیا واستنتاجات عرفانیة منه، مر تفصیله فی (۹: ۴ و ۱۵: ۲۱۹). ویوجد منه فی (الآصفیة: ۴۵ مثنوی) بدون تاریخ علیه تملک ۱۱۰۶. أوله:

ابتدا می‌کنم به بسم الله * کوست بر کل کاینات گواه آفریننده وجود وعدم * شرف اندوز به طینت آدم و (المجلس: ۱۱۳۴) أیضا غیر مؤرخة فی حدود ۲۴۰۰ بیتا.

(مثنوی عدد مقامات) لقاسم أنوار. راجع " مثنوی مقامات العارفین."

(۱۰۹۰: مثنوی عدل وجود) لسید اختیار، المعاصر للسلطان حسین

(۲۴۵)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۲)، الإختیار، الخیار (۱)

صفحه ۲۴۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۴۶

میرزا بایقرا (م - ۹۱۱) ومؤلف " مختار الأنوار " والمذکور فی (۹: ۶۲)، وهو مثنوی فی خمسة آلاف بیتا نظمه باسم الشاه إسماعیل الصفوی، وذکر سام میرزا فی تذکرته أن الف بیت من مثنویته مسروقة من الریاضی.

(۱۰۹۱: مثنوی عدم نامه) لشهودی الیزدی، محمد علی المذکور فی (۹: ۵۶۰) کما فی " روز روشن: ۳۶۷."

(١٠٩٢: مثنوی عذری) طبع بمبئی.

(١٠٩٣: مثنوی عرش نامه) یوجد فی (القاهرة، دار الکتب ٧ م مجامیع فارسی) بخط درویش إسماعیل، بدون تاریخ، کما فی فهرس ن. طرازی. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * آدم خاکیست از دیوار جیم (مثنوی عرفان الحکم) لاسوده الشیرازی، مر فی (١٥: ٢٤٧). ومر له " مثنوی فی تقریظ سالار نامه ١٩: ١٤٣."

(١٠٩٤: مثنوی عرفانی) لصدر الدین محمد بن زبردست خان فائز، یوجد مع " مثنوی شهرآشوب ١٩: ٢٢٩ " له ضمن کلیاته المذکورة فی (بادلیان: ١١٧٧) کما فی " فهرس فیلمها: ١٦٨ " لدانش پژوه.

(١٠٩٥: منظومه عروض) لأمیر اللکهنوی، الخواجة أمیر خان بن پادشاه خان، المذکور فی (٩: ١٠٢).

(١٠٩٦: منظومة فی العروض) لعطاء الله الهروی، الأمیر برهان الدین المتوفی فی شوال ٩١٩ ذکر فی حبیب السیر: له " منظومه در عروض " فی الصنایع الشعریة، کما مر فی (٩: ٧٢٨).

(مثنوی عشاقنامه) لعبید زاکان المذکور فی (٩: ٧٦)، مر (١٥: ٢٦٤) نظمه باسم أبو إسحاق فی ٧٥١، وطبع بطهران فی ١٣١٤ ش. أوله: خدایا ما از أین فیروزه ایوان.. ویوجد فی (القاهرة، دار الکتب ٩٣ أدب فارسی طلعت) بخط محمد بن محمد الأبهری، کتابته ١٥ رجب ٧٣٦ کما فی فهرس ن.

طرزای، وهذا التاریخ لا یناسب ما ذکر فی تاریخ نظمه فی ٧٥١ ویحتمل أن یکون

(٢٤٦)

مفاتیح البحث: شهر رجب المرجب (١)، مدینة طهران (١)، شهر شوال المکرم (١)، محمد بن محمد (١)

صفحه ٢٤٩

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٤٧

تاریخ کتابة بعض اجزاء المجموعة التی تحتوی دیوانه و " أخلاق الاشراف " له ونسخة أخری منه بطهران عند (علی أصغر المهدوی: ٧٦) ضمن کلیاته من القرن العاشر، کما فی فهرس دانش پژوه.

(مثنوی عشاق نامه) لفخر الدین العراقی، المذکور فی (٩: ٧٠٩) مر ذکره فی (١٥: ٢٦٤) طبع بمبئی ١٣٥٧ وطبع ترجمته الانگلیزیة نظما لارتور آربری مع مقدمة منثورة فی شرح أحواله أیضا. وهو مثنوی فی مقدمة وعشرة فصول وخاتمة فی توصیف العشق والعاشق ومراتب العرفان والیقین. وأورد فی ضمنه الغزل العرفانی، نظمه باسم شمس الدین محمد صاحب الدیوان، لم یسمی المنظومة باسم خاص وحیث أنه فی عشرة فصول عنون فی بعض النسخ ب " ده فصل " أوله:

هر که جان دارد وزبان دارد * واجبست آنک ورد جان دارد یوجد فی (المجلس: ٩٦٨) کتبت فی هامش دیوان حافظ المؤرخة ٨٥٨ سقطت بعض أبیاته والموجودة فی حدود الف بیت، کما فی فهرسها.

(١٠٩٧: مثنوی عشاق نوا) لشاعر یتخلص ب (رازی) وجاء فی عنوان نسخة (المجلس: ٧ / ٣٠٧١) أنه لفخر الدین الرازی، غیر أن القرائن لا تؤید ذلک. مثنوی عرفانی فی الوحدة والتوحید، ویتحدث عن [نای ونی] التمثیل العرفانی الذی نظمه مولوی فی مثنویه. جاء فیه.

آنکه أین راز چو (رازی) پوید * همچو منصور انا الحق گوید.. چون در أین پرده شدم محرم راز * ره " عشاق نوا " کردم ساز أوله: أی نوای دل عشاق ازتو * صد نوا ساز در آفاق از تو ساز دلسوز نوا مطرب مست * همه را برده بیک نغمه ز دست هذا ملخص ما جاء فی فهرس عبد الحسین الحائری للمجلس.

(مثنوى عشرت آباد) لشكيبى الأصفهانى، محمد رضا الامامى، نظمه لخان خانان مر بعنوان " ساقينامه ١٢: ١٠٩."

(١٠٩٨: مثنوى عشق افروز) لشاعر يتخلص بثاقب. يوجد فى (الملك:

(٢٤٧)

مفاتيح البحث: كتاب الأشراف للشيخ المفيد (١)، مدينة طهران (١)، شمس الدين محمد (١)، دولة العراق (١)

صفحه ٢٥٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٤٨

٢ / ٦٢٤٠) من القرن الثالث أو الرابع عشر فى حدود ١٨٦ بيتا، مع ديوان ثاقب، أوله:

ميكنم حمد خداوند كريم * قادر بيچون وقيوم قديم آنكه از بحر سخا در بطن يم * آشكارا ميكند دراز عدم (مثنوى عشق نامه) أو "سى نامه " لأمير حسين الهروى، مر.

(١٠٩٩: مثنوى عشق نـامه) لسارى الشيرازى على أكبر (٩: ٤١٥) مثنوى فى غرام شاهزاده ومرضه فى ١٢٥٠ بيت. رأيته فى (الملك: ٦٣١٨) ضمن كلياته فى حدود ١٢٥٠ بيتا من القرن الثالث عشر. أوله:

بنام پادشاه فرد أعظم * كه از يك كس نمود ايجاد عالم (١١٠٠: مثنوى عشق نامه) لسنائى الغزنوى، المذكور فى (٩: ٤٧١) مثنوى فى النصايح والمواعظ فى حدود ألف بيت، وهو أحد مثنوياته " الستة " المذكورة فى (١٢: ١٤٣).

(١١٠١: مثنوى عشق نامه) أو " أشك نامه " لشاه داعى الشيرازى المذكور فى (٩: ٣١٤) وهو إحدى مثنوياته الستة المعروفة ب " سته داعى ١٢:

١٤٣. " أوله:

از أزل گر گوش دارى تا أبد * بشنوى از هر زبان حمد أحد (مثنوى عشق نامه) أو " عشاق نامه " لعراقى الهمدانى، فخر الدين إبراهيم المذكور فى (٩: ٧٠٩) فى عشرة فصول. أوله:

هر كه جان دارد وروان دارد * واجب است آنكه درد جان دارد طبعه مع مقدمة فى شرح أحوال الناظم وترجمة المنظومة بالانگليزية پروفسور آرتور بعنوان " عشاق نامه " ومر بهذه العنوان أيضا فى (١٥: ٢٦٤).

(١١٠٢: مثنوى عشق نـامه) لعز الدين محمود بن على الكاشانى المتوفى ٧٣٥، تلميذ نور الدين عبد الصمد بن على النطنزى المتوفى ٦٩٩. ويوجد " مثنوى

(٢٤٨)

مفاتيح البحث: عبد الصمد بن على (١)، محمود بن على (١)، الكرم، الكرامة (١)، الوفاة (١)

صفحه ٢٥١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٤٩

كنوز الاسرار ورموز الأحرار " فى شرح " سوانح العشاق " لأبى الفتوح أحمد الغزالى فى الرضوية كما يأتى، وأحتمل دانش پژوه فى فهرسه أنهما متحدان.

والناظم هو المذكور فى (٩: ٧١٨) مؤلف " مصباح الهداية " الذى طبع مع مقدمة فى أحواله. ويأتى له " مثنوى عقل نامه."

(مثنوى عشق نامه) لمحمد خان البوشهرى، مر (١٥: ٢٧٠).

(١١٠٣: مثنوى عشق نامه مناميه) لشاعر يتخلص ب (عشقى) من الصوفية الذهبية، نظمه حول رسالة " مناميه " لبابا ذهبى الشيرازى (٩:

٣٤٦)، باسم ولد البابا جلال الدين محمد مجد الاشراف وناصر الدين شاه القاجار (١٢٦٤ - ١٣١٣) أوله: ابتداى هر كلام وهر سخن * خوش بود حمـد كريم ذو المنن چون زبانم قاصـر است از أين بيان * كه نمايـد حمد خلاق جهان يوجد فى (دانشـگاه: ٢٦١٧) بخط أبو الفتح كتابته ٢٢ صفر ١٣٠٥ كما فى فهرسها.

(١١٠٤: مثنوى عشق ودل) لمحمـد باقر بن محمـد إبراهيم الرضوى الهمـدانى، من القرن الحادى أو الثانى عشـر. يوجد فى (دانشـگاه: ٣٥١٤) بخط الناظم ضمن جنگ المؤرخة ١٠٩٥ - ١١٠٤ ويوجد فى هذه المجموعة أشعار أخر من الناظم هذا. كما فى فهرسها.

(مثنوى عشقية) أو " عشيقة " لأمير خسرو الدهلوى، المذكور فى (٩: ٢٩٣). مر بعنوان " مثنوى دولرانى ١٩: ١٨٠."

(١١٠٥: مثنوى عقايد اثنى عشـرى) للسـيد محمد حسين بن حسين بخش الزيدى النسب النوگانوى الهندى المولود حدود ١٢٩٠، طبع بلغة أردو.

(مثنوى عقد گهر) لشـهاب الترشيزى، مر ذكره فى (٩: ٥٥٣ و ١٥ ٢٩٥). فى النجوم. ذكره فى فهرس مثنويـاته المنظومـة. وجاء فيه أنه نظمه بعد " بهرامنامه ١٩: ١٣٠ " و " يوسف وزليخا " و " خسرو وشيرين ١٩: ١٦٧ " وجاء فيه

(٢٤٩)

مفاتيـح البحث: كتاب الفتوح لأحمد بن أعثم الكوفى (١)، ناصـر الدين شاه القاجارى (١)، كتاب الأشـراف للشيخ المفيد (١)، محمد باقر بن محمد (١)، جلال الدين (١)، الكرم، الكرامة (١)

صفحه ٢٥٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٥٠

بعد از آن " عقد گهر " در سلك نظم آورده أم واندر آن مدخل سخن از چرخ وأختر گفته أم غير أنه لم نعثر على نسخة منه.

(١١٠٦: مثنوى عقـد مرواريـد) لمهـدى بن يوسف الواعـظ الخراسانى فى المقتل، يوجـد بخطه عنـد (فخر الـدين النصيرى: ١٤٨) فى خمسة آلاف بيت كتابته ١٣١٩.

(مثنوى عقل نامه) لسنائى الغزنوى، مر فى (٩: ٤٧١ و ١٢: ١٤٣ و ١٥: ٣٠١).

(١١٠٧: مثنوى عقل نامه) لعزيز الكاشانى، ناظم " مثنوى عشقنامه ١٩: ٢٤٨."

(١١٠٨: مثنوى عقرب نـامه) لتائب التبريزى، مر ذكره (١٩: ٨٤) (١١٠٩: مثنوى عقل وجنون) لإسـحاق المذاقى النيشابورى، من شعراء بلاط السلطان حسين ميرزا بايقرا (٨٤٢ ٩١١). أوله: بنام خداوند وجان وخرد، يوجد منه فى (القاهرة، دار الكتب ٣٦ م مجاميع تركى) و (القاهرة، دار الكتب ١٨١ م أدب فارسى) كلاهما بدون تاريخ، كما فى فهرسها.

(١١١٠: مثنوى فى علم السياق) لغيور الكرمانى، الميرزا حسن الوزير بگرجستان، المذكور فى (٩: ٧٩٧).

(١١١١: مثنوى عمارت شاهى) الميرزا محمد طاهر وحيد القزوينى المذكور فى (٩: ١٢٦٦) مثنوى فى ٦٠ بيت.

(١١١٢: مثنوى عمدة الاشـعار) لقاسمى الگنابادى، مثنوى فى وصف الكعبة ومدينة الرسول (ص) فى بحر " خسرو وشيرين " لنظامى، فى أربعة آلاف بيت، نظمها فى ٩٦٥:

زتـاريخش نى كلكم چو دم زد * (زلاـل سـاقى كوثر) رقم زد أوله: إلهى قاسـمى را رآه بنماى * زبانش را به بسم الله بگشاى توجد فى (الرضوية: ٨٣٨٣) كتابتها صفر ٩٨٠ واحتمل صاحب الفهرس

(٢٥٠)

مفاتيح البحث: الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلى الله عليه وآله (١)، القتل (١)، الطهارة (١)

صفحه ۲۵۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۱

أنه متحدا مع " مثنوی عاشق ومعشوق " له المذکور فی " هفت آسمان: ۱۳۶ - ۱۳۸ (" ۱۱۱۳: مثنوی عنوان) لعبد الکریم حکیم، أحد تلامیذ دار الفنون القدیمة فی موضوعات طبیة دراسیة نظمه باسم ناصر الدین شاه فی ۱۳۰۱. أوله:

بنام خداوند رب مجید * که هر مشکلی راست نامش کلید یوجد فی (دانشگاه: ۳۴۷۹) بخط الناظم، کما فی فهرسها.

(۱۱۱۴: مثنوی غازان نامه) للخواجه نور الدین بن شمس الدین محمد اژدری، نظمه للسلطان أویس الجلایری الایلخانی، فی ۷۵۸ - ۷۶۳ فی خمسین من عمره، فیظهر ولادته من التاریخ. یوجد منه فی (کیمبریج، برون (۸) ۲۷۸ V) کتب لخزانة السلطان حسن بهادر فی ۹ ذی الحجة ۸۷۳. وصورته الفتوغرافیة بطهران (دانشگاه: ۸۵۰) کما فی فهرسها.

(مثنوی غدیریة) لفرصت الشیرازی، مر فی (۱۶: ۲۸).

(مثنوی غریب نامه) لدار اشکوه الگورکانی، مر (۱۶: ۵۰) (۱۱۱۵: مثنوی غریب نامه) لسنائی الغزنوی، المذکور فی (۹: ۴۷۱) ذکره فی " حدیقة الحقیقة " وطبع بکلکتة.

(مثنوی فی غزوات أمیر المؤمنین) لسروش الأصفهانی، مر فی (۱۶: ۵۳) (مثنوی فی غزوات السلطان جلال الدین منکبری) مر ذکره (۹: ۹۰۰ و ۱۵: ۵۴).

(مثنوی غزوءه خیبر) لمحمد محسن رفیع، مر فی (۱۶: ۵۴)، وهو من الحماسیات الدینیة الفارسیة.

(مثنوی غزوه خیبر) لمحمد رفیق، مر (۱۶: ۵۴) (مثنوی غزوات حیدری) لأبی طالب الفندرسکی علی ما ذکره صاحب الریاض ویحتمل أن یکون عین ما مر بعنوان ذیل " حمله حیدری ۷: ۹۱ (" ۱۱۱۶: مثنوی غزونامه) لاسیری. من شعراء القرن العاشر، وهو من المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة، نظمه فی ۹۶۷ باسم السلطان سلیمان القانونی

(۲۵۱)

مفاتیح البحث: ناصر الدین شاه القاجاری (۱)، شهر ذی الحجة (۱)، معرکة خیبر (۱)، مدینة طهران (۱)، خیبر (۱)، شمس الدین محمد (۱)، جلال الدین (۱)، عبد الکریم (۱)

صفحه ۲۵۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۲

العثمانی، فی غزوات النبی (ص). أوله:

بنام خدایی که بخشنده اوست * بر آرنده کأم هر بنده اوست خدای زمین وخدای زمان * خداوند روزی ده غیب دان ذکره گلچین المعانی فی " فهرس الرضویة " وقال یوجد منه فی تبریز عند الحاج حسین النخجوانی.

(مثنوی غزونامه) أو " جنگنامه " لمیرزا عبد الوهاب الچهار محالی مر (۱۶: ۵۳).

(۱۱۱۷: مثنوی غفلت نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره فی (۱۹: ۸۴).

(۱۱۱۸: مثنوی غمکده) لشاعر من المتأخرین یتخلص بوفا، فی بحر " المثنوی المعنوی " فی رثاء النبی (ص) والأئمة (ع). أوله:

ابتدا بر نام حق داور کنم * مدح مولایم علی حیدر کنم یوجد فی (الرضویة: ۷۳۱) من القرن الثالث عشر، ناقصة، فی ۱۵۴ ورق کما فی فهرسها.

(۱۱۱۹: مثنوی فارسنامه) لصفی قلی خان شاملو، یوجد بهذا العنوان والنسبة فی (المتحف البریطانی: ۲ / ۸۳۶۱. Or) ضمن مجموعة

مصورة تاريخ كتابتها ۱۲۵۵، كما فی فهرسها.

(۱۱۲۰: مثنوی فارغ نامه) لفارغ الگيلانی، راجع (۹: ۷۹۹). أوله:

لله الملـك أنه مالـك * هو باقی وغيره هالك سـراين نامه نام آن معبود * كه زنامش دو كون يافت وجود رأيته فی (الملك: ۵۰۳۲) بخط. ملا محمد حسين بن إسماعيل كتابته ۱۲۵۸ ويوجد فی تبريز (المليئ: ۳۰۵۷) كتابته ۱۲۶۴، و (دانشگاه: ۲۸۶۰) من القرن الثالث أو الرابع عشر، ذكر فی فهرسها بعنوان ديوان فارغ.

(مثنوی فتـح الأبواب وحقيقـة الأدب) لپير جمال الأردسـتانی المـذكور فی (۹: ۱۶۱ و ۱۶: ۱۰۴) مثنوی مع عنـاوين منثورة مشـروحه، يوجد فی (باريس

(۲۵۲)

مفاتيح البحث: الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلی الله عليه وآله (۲)، كتاب فتح الأبواب للسيد ابن طاووس (۱)، النوم (۲)

صفحه ۲۵۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۳

P. S ۸۱۳) ضمن مجموعة من رسائله كتابتها ۸۷۳ وصورته الفتوغرافية فی (دانشگاه:

۱۳۲۱) ورأيته فی (الملك: ۵۴۰۱) مذهبة ضمن رسائله من القرن العاشر.

(۱۱۲۱: مثنوی فتـح نـامه) لابـن همـام الشـيرازی، ناظم " مثنوی روضـة القلوب ۱۹: ۱۹۲. " مثنـوی فی تفسـير سـورة الفتـح فی ألف وثلاثمائة وخمسين بيتا. يوجد فی (دانشگاه: ۱۰ / ۲۶۵۴) ضمن كلياته (ص ۴۷۲ - ۵۶۷ الهامش) كتابتها ۹۰۳ كما فی فهرسها.

(۱۱۲۲: مثنوی فتحنامه) منظومـة فی فتوحات السـلطان أبو الفتـح الغازی محمـد خان بن مراد خان، يوجـد فی (دار الكتب القاهرة: ۲۲ تاريـخ فارسـی طلعت) غير مؤرخة، واحتمل الطرازی فی فهرسه أنه نظم حسن الأصـفهانی المذكور فی كشف الظنون ولم يذكر مبنی احتماله. أوله:

دلا اندر أطوار كار جهان * يكی باز بنگر چو كار آگهان (۱۱۲۳: مثنوی فتحنامه) لعز الدين التتوی الشيرازی المولود ۱۱۶۳ والمتوفی ۱۲۰۶، مثنوی فی بحر " شاهنامه " طبع بمباشرة سيد محمد نظامانی بحيدر آباد باكستان، أوله:

بنام خداونـد هر دو جهان * شه هفت گيتی ونه آسـمان وللناظم مثنوی " سـير دل " و " هيررانجهو، " كما ذكر فی شـرح أحواله فی مقدمة الطبع المذكور.

(۱۱۲۴: مثنوی فتحنامه) لكاشفی الشيرازی، يوجد بهذا العنوان والنسبة فی (مكتبة عارف حكمة، المدينة: ۵۷۰)، كما فی " نسخه های خطی ۵: ۴۷۸. "

(۱۱۲۵: مثنوی فتحنامه انجمن جعفری ورامين) لنقی الورامينی، أحـد أعـداء الأحرار فی الانقلاب الدسـتوری بإيران ومناصـری محمد علی شـاه القاجـار منظومـة فی حوادث تلـك الأيام من قتل أتابك الأعظم المعلوم سيرته فی التاريـخ بيـد أحـد الفـدائيين من الأحرار وغيرها من الحوادث فی حدود ۹۰۰ بيتا. أوله:

بحمد خدا نطق أنشأ كنم * صفات إلهی من إنشا كنم

(۲۵۳)

مفاتيح البحث: دولة ايران (۱)، كتاب كشف الظنون لحاجی خليفة (۱)، باكستان (۱)، سورة الفتح (۱)، القتل (۱)

صفحه ۲۵۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۴

يوجد فی (دانشگاه: ۴۰۸۷) كتابته ۱۲۴۱ كما فی فهرسها.

(۱۱۲۶: مثنوی فتحنامه حسام الملك) لأحمد الكرمانشاهی المتخلص بالهامی، من شعراء القرن الثالث عشر، مثنوی فی تاريخ وقايع أحمد وند چلبی وحروب حسام الملك بكرمانشاه، فی بحر المتقارب ومقدمة منثورة فی حدود ۱۳۵۰ بيت. أوله:

بنام بر آرنده آرزو * كه خالی نباشد از او هيچ سو يوجد فی (المجلس: ۳۵۳۵) بخط الناظم كما فی فهرسها. ويحتمل أن يكون الناظم هو السيد أحمد بن رستم ناظم " باغ فردوس " باسم حسام السلطنة، و " قصايد إلهامية فی مدايح الحسامية " التی رأيتها فی (الملك: ۵۵۳۷).

(مثنوی فتحنامه قندهار) لصادقی كتابدار، مر فی (۱۶: ۱۰۹).

(مثنوی فتحنامه قندهار) لصائب الأصفهانی، مر فی (۱۶: ۱۰۹).

(۱۱۲۷: مثنوی فتحنامه قندهار) لميرزا محمد طاهر وحيد القزوينی المذكور فی (۹: ۱۲۶۶). أوله:

شهی را كه خواهد خدا كامياب * نخستش دهد سير چون آفتاب يوجد فی (المجلس: ۵ / ۱۱۶۱) فی حدود ۴۶۰ بيتا ضمن كلياته كتابتها ۱۰۸۱ وأخری فی (المجلس: ۵ / ۱۱۶۲) فی حدود ۴۸۰ بيتا من القرن الثانی عشر، وله " فتحنامه قندهار " منثورا، رأيته فی (الملك ۹ / ۴۵۰۳) أوله [سلطان قدرت كامله إيزد توانا كه ملك إمكان] مر ذكره فی (۱۶: ۱۱۰) واثنتان منثورتان آخرتان بهذا العنوان فی (المجلس: ۱۳ / ۵۱۶۲ و ۳۱ / ۵۱۶۲) له، كل فی هذا الموضوع ومواقع مختلفة.

(مثنوی فتحنامه قندهار) لميرزا عبد القادر التونی، مر فی (۱۶: ۱۰۹).

(مثنوی فتحنامه مختار) لميرزا عبد الوهاب الچهار محالی، مر

(۲۵۴)

مفاتيح البحث: كرمانشاه (۱)، الطهارة (۱)

صفحه ۲۵۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۵

فی (۱۶: ۱۰۹).

(مثنوی فتوحات شاهی) لمير صدر الدين سلطان إبراهيم الأمينی، مر تفصيله فی (۱۶: ۱۱۷).

(مثنوی فتوح الحرمين) لأبی محمد غوث أعظم محيی الدين عبد القادر بن أبی صالح بن موسی الجيلانی (۴۷۱ - ۵۶۱) المذكور فی (۹: ۱۰۱۶) طبع بلكهنو ۱۸۷۵ م و ۱۸۹۳ م علی الحجر فی ۱۳۳ ثم ۱۳۸ ص. كما فی " فهرس مؤلفين كتابهای فارسی مشار ۳: ۹۰۲ . "فتأمل.

(مثنوی فتوح الحرمين) للمولی محيی الدين اللاری، مر تفصيلها فی (۹: ۱۰۱۶ و ۱۶: ۱۱۹) أوله:

أی همه كس را بدرت التجأ * كعبه دل راز تو نور وصفا.

أی دو جهان غرقه آلای تو * كون ومكان قطره دريای تو نسخها شايعة، منها فی (المكة، مكتبة المكة: ۶۶) بخط السيد علی الحسينی كتابتها ۹۵۷ فی المكة، و (دانشگاه ۴۴۴۵) بخط أويس محمد الهروی كتبها أيضا فی المكة سنة ۹۹۴ و (المجلس: ۲۵۳۶) عليها تملك ۹۴۷.

(مثنوی فتوح السلاطين) لعصامی السمرقندی، مر فی (۱۶: ۱۲۰).

(مثنوی فتوحات شام) لميرزا أبو القاسم محمد بخش آشوب الشاهجهان آبادی العامی الحنفی، نظمه فی قبال " شاهنامه " للفردوسی

ذکره گلچین المعانی ضمن الحماسیات الدینیة الفارسیة ونقل عن " تذکرة خلاصة الأفکار " أنه رفض المثنوی هذا من جانب أدباء لکهنو وسموه الظرفاء ب " خالد نامه."

(مثنوی فخری نامه) لسنائی، راجع " حدیقة الحقیقة ۱۹: ۱۵۷ (" ۱۱۲۸: مثنوی فخریة) لآقا محمد صادق هجری التفریشی، المذکور فی (۹: ۱۲۹۰). رأیته فی (الملک: ۵ / ۵۶۰۶) ضمن مجموعة کتابتها ۱۳۱۲. أوله.

رب بما جدت وأنعمتنی * شکر ألهمت وألزمتنی ویوجد نسختان منه فی (دانشگاه: ۳ / ۳۷۴۷) بخط محمد حسن بن محمد رحیم

(۲۵۵)

مفاتیح البحث: مدینة مکة المکرمة (۴)

صفحه ۲۵۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۶

کتابتها ۱۲۰۳ والثانیة (دانشگاه: ۱ / ۲۵۹۲) بخط محمد علی مع " شاهنامه " له کتابتها ۱۲۳۲، کما فی فهرسها.

(۱۱۳۰: مثنوی فی الفرائض) لابن حسام، راجع (۷: ۱۳۷ و ۹:

۱۹ و ۹: ۲۰) وذکر ابنی فی " فرهنگنامه های عربی بفارسی: ۱۵۶ " جمال الدین محمد بن حسام المتوفی ۷۳۷ وابنه کمال الدین بن جمال الدین بن حسام ومحمد بن حسام الدین المکنی بابن حسام من أسرة کلهم من الوعاظ وشعراء الشیعة فی القرنین السابع والثامن فی قهستان واما تاریخ نظم " الفرائض " ۷۳۵ کما جاء فیه:

دوشنبه آخر شهر مبارک * بآخر آمد أین نظم مبارک پس از هفتصد گذشته خمس وعشرین * خدایا رحم کن بر جمله آمین أوله:

پس از تحمید ذات پاک یزدان * درود مصطفی ونعت یاران " فرائض " خوان که تعلیم فرائض * بقول مصطفی هست از فرائض

آخره: چو هست (ابن حسام) أین نظم را خاص * بروح أو بباید خواند اخلاص یوجد فی (دانشگاه: ۲ / ۱۶۴۷) ضمن مجموعة کتب أحد رسائلها ۹۶۲ والأخری ۹۲۳، فی ۱۱ ورق، کما فی فهرسها.

(مثنوی فراقنامه) للخواجه سلمان الساوجی، مر فی (۹: ۴۶۲ و ۱۶: ۱۵۳) (مثنوی فراقنامه) لمیر مبارک الهندی، راغب المذکور فی (۹: ۳۴۹ و ۱۶: ۱۵۳).

(۱۱۳۱: مثنوی فرامرزنامه) علی سیاق " شاهنامه " للفردوسی، یوجد فی (المتحف البریطانی ۲ / ۲۹۴۶. or) کتابته ۱۰۱۹ و (باریس: ۱ / ۴۹۸. S. p) کتابته ۱۲ ع ۲ / ۱۱۷۳ مع " کرشاسبنامه " و " بانو گشب نامه."

(۱۱۳۲ مثنوی فرخنامه فاطمی) فی أحوالات فاطمة (ع) فی قسمین الأول ما نظمه محب علی خان حکمت ناظم " صولت صفدری ۱۹: ۱۳۷ " نظمه فی حوالی ۱۱۴۳ والقسم الثانی ما نظمه الحکیم کاظم حاذق الملک فی ۱۱۵۰ بعنوان تکملة له. ذکره گلچین فی فهرسه نقلا عن " هرمان أته: ۶۰."

(۲۵۶)

مفاتیح البحث: السیدة فاطمة الزهراء سلام الله علیها (۱)، جمال الدین (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۵۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۵۷

(۱۱۳۳: مثنوی فرخ کلام) لفروغ الأصفهانی، مر فی (۱۶: ۱۶۲).

(۱۱۳۴.. فرسنامه) لصفی، نظمه باسم الشاه طهماسب الصفوی، یوجد فی (القاهرة، دار الکتب ۲ / ۷ أدب فارسی) بدون تاریخ کما

فی فهرسها. أوله:

إلهی رخش طبعم را بر انگیز * بمیدان سخن سازش سبک خیز (١١٣٥:.. فرسنامه) مثنوی فی البیطرۀ، یوجد فی تبریز عند ثقۀ الاسلام من القرن التاسع کما حدثنی به السید عبد العزیز الطباطبائی. أوله:

بنام پادشاه آفرینش * بصارت بخش چشم أهل بینش (..: فرسنامه) للسید حسینی، مر فی (١۶: ١٧٠).

(١١٣۶:.. فرسنامه) للشیخ محمد علی الحزین اللاهیجی، المذکور فی (٩: ٢٣۵ و ١۶: ١٧١) فی وصفها ومعالجتها نظما ونثرا ورأیته فی (الملک: ٢ / ۵١۶۶) ضمن مجموعۀ کتابتها ١٢۵۴. أوله:

بنور وظلمتش ره برون آموز * به أسب اشهب وادهم روز ویوجد فی (المتحف البریطانی ٢ / ٢٣۵۶٢. Add).

(.. فرسنامه) لغواص أو فارس، مر (١۶: ١٧١).

(مثنوی فروزنده) لنصرت الخراسانی، مر فی (١۶: ١٨۴) وهو فی:

٨۵٠ بیتا. أوله:

أی پدیدار نه از ره دیدار * خلوت خاص تو دل بیدار یوجد فی (المجلس: ٢۶٣٧) کتابته ١٣۶٣ کما فی فهرسها.

(مثنوی فرهاد نامه) لعارف الأردبیلی، مر فی (١۶: ١٨٨).

(مثنوی فرهاد وشیرین) لالفت الکاشانی، مر فی (١۶: ١٨٨).

(مثنوی فرهاد وشیرین) لبزمی الهمدانی، السید میر أبی تراب العلوی مر فی (١۶: ١٨٨).

(مثنوی فرهاد وشیرین) لمیر سنجر الکاشانی، المذکور بعنوان " خسرو وشیرین ١٩: ١۶۶ " وذکر بهذا العنوان فی " فهرس الرضویۀ ٧: ۵٩۵".

(٢۵٧)

مفاتیح البحث: عبد العزیز (١)

صفحه ٢۶٠

الذریعۀ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحۀ ٢۵٨

(مثنوی فرهاد وشیرین) لصابر الشیرازی، مر فی (١۶: ١٨٨). أوله:

بنام خالق پیدا وپنهان * که پیدا ونهان داند بیکسان در گنج سخن را میکنم باز * جهان پر سازم از درهای ممتاز (مثنوی فرهاد وشیرین) لعرفی الشیرازی، مر فی (١۶: ١٨٩). رأیته فی (الملک: ۵۴٠٣) بخط شاعر یتخلص بمجنون کتابته ع ٢ / ١١٠٠، أوله:

صباح دلگشا چون خنده حور * که شادی مست بود أندوه مستور ونسختان من القرن الحادی عشر کل فی حدود ۴٠٠ بیت، أیضا: فی (الملک: ۴٩۵٧ و ۴٩۴۵). أولهما:

خداوندا دلم بی نور تنگ است * دل من سنگ وکوه طور سنگ است (مثنوی فرهاد وشیرین) لفوق الدین أحمد الیزدی الهزال، مر فی (١۶: ١٨٩).

(مثنوی فرهاد وشیرین) لمیر علی شیر النوائی، ترکیۀ، مر فی (١۶: ١٨٩).

(مثنوی فرهاد وشیرین) لمیر عقیل الهمدانی، کوثر، مر فی (١۶: ١٨٩) وراجع " خسرو وشیرین ١٩: ١۶٨ " له. ویوجد فی (المجلس: ١١ / ٢۶٧۵) بعنوان " فرهاد وشیرین " فی ۴۶ بیت ضمن مجموعۀ کتابتها ١٢۶۴ - ١٢٩۴ کما فی فهرسها.

(١١٣٧: مثنوی فرهاد وشیرین) لمؤمن السندی، یوجد فی (دانشگاه: ۴٠۴۵) من القرن الثانی أو الثالث عشر، ضمن دیوانه الذی یحتوی أنواع الشعر من القصیدۀ والغزل الفارسی وعدۀ هندیۀ، وفی ضمنها مواد تاریخ من ١١۶٧ إلی ١٢٠۶ الذی یشیر إلی حیاته فی تلک

السنين.

(١١٣٨: مثنوى فرهاد وشيرين) لوجدى الهمدانى، يوجد ضمن مجموعة شعرية فى (دانشگاه: ٤٢ / ٢٩٥٩) تاريخ كتابتها ١٠٤١ - ١٠٤٤، كما فى فهرسها راجع (٩: ١٢٦١).

(مثنوى فرهاد وشيرين) لوحشى البافقى، مر فى (١٦: ١٨٩).

(مثنوى فرهاد وشيرين) لوصال الشيرازى، المذكور فى (٩:

(٢٥٨)

مفاتيح البحث: تركيا (١)

صفحه ٢٦١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٥٩

١٢٦٨ و ١٦: ١٩٠) ذكره دانش پژوه فى " نسخه هاى خطى ٤: ٣٨٢ " ضمن فهرس كتب (جامع كبير يزد وجود نسخة فيها) وقال أنه ناقص الأول ونظم فى ١٢١٠ (= غرى) بخط السيد محمد رضا ٢٣ شوال ١٢٧٧، أقول تاريخ نظم " فرهاد وشيرين " لوصال ١٢٥٨ طبع ونسخة شايعة.

(مثنوى فرهنگنامه) للشيخ على الحزين، مر فى (١٦: ٢١٨).

(١١٣٩: مثنوى فضولى نامه) لتائب التبريزى، مر ذكره (١٩: ٨٥) (مثنوى فقه جعفرى) لوكيلى القمى، مر فى (١٦: ٢٩٢).

(مثنوى فقهية) راجع " خلاصة الاحكام ١٩: ١٧٠."

(١١٤٠: مثنوى فلك نامه) أو " سرو وگل " لشاعر يتخلص بتسكين يدعى أنه عربى ومن أحفاد يعقوب ومن أبناء قطيف، يوجد فى (دانشگاه: ٥١٧٨) من القرن الثانى عشر، أوله:

بنام آنكه كرد ايجاد عالم * براى آدم وأولاد آدم گلى از گلشن رحمت عيان كرد * بإبراهيم آتش گلستان كرد.. چو (تسكين) يافت از غم جان مسكين * در أين دفتر تخلص گشت (تسكين) عرب زاده من از شهر قطيفم * بغربت مانده وزار نحيفم نظمه فى ١١٨٩، فاحتمال اتحاده مع تسكين التبريزى المذكور فى (٩: ١٧٠) بعيدا.

(مثنوى فوائد الانسان) لدرويش دوائى، مر ذكره فى (٩: ٣٢٩ و ١٦:

٣٢٦). يوجد فى (الرضوية: ٨٤ طب) كتابته ١٠٣٥ و (الهيات: ٢٠٩ ج) من القرن الثالث عشر، كما فى فهرسهما.

(مثنوى فوز عظيم) لعظيما، مر ذكره فى (٩: ٧٣١ و ١٦: ٣٧٠).

(مثنوى فيروز وشهباز) لمحمد صادق ناظم، المذكور فى (٩: ١١٦٢) مر ذكره فى (١٦: ٤٠١). ورأيته فى (الملك: ٤ / ٥٦٢٥) بخط محمد إسحاق ژاوهى كتب فى كابل ١٥ ع ٢ / ١١٩٨. أوله:

(٢٥٩)

مفاتيح البحث: شهر شوال المكرم (١)

صفحه ٢٦٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٦٠

خداوندا دلى ده ناله پرور * زبانى بر هواى دل نواگر (١١٤١: مثنوى فيض السعادة) لفياض العراقى، اسمه محمد طاهر، كان يسكن قم ويمدح الميرزا على أصغر خان أمين السلطان المقتول ١٣٢٥. مثنوى فى مواضيع مختلفة من المواعظ والحكايات والمرائى للأئمة

(ع) وفیها من القصاید، ویوجد منه فی (المجلس: ۱۱۲۸) فی حدود ثمانیة آلاف بیت کتابته ۱۳۰۶ - ۱۳۰۸ واحتمل ابن یوسف أنه بخط الناظم.

(۱۱۴۲: مثنوی فیض نامه) ترکی، لمثالی التبریزی، أوله:

سطر بسم الله الرحمان الرحیم * آدم وحواء رأی دیو رجیم یوجد فی (المجلس: ۱۰ / ۲۷۲۸) کتابته ۱۲۳۸، ضمن مجموعة (ص ۲۱۷ - ۳۰۷) کما فی فهرسها.

(۱۱۴۳: مثنوی قار دوشاب) لامام جمعة الخوئی ونظم فی جوابه " مثنوی در خوشاب ۱۹: ۱۷۵ " کما مر.

(۱۱۴۴: مثنوی فی القافیة) لعزیزی من الشیعة، یوجد مع منظومات اخر له فی المشهد عند عبد الحمید المولوی (رقم ۴۴۶)، تاریخ کتابته ع ۱ / ۱۰۸۳ یتلوه منظومة فی الرمل وأخری فی المساحة، ثم قلم الاعداد کلها له، ومر فی (۹: ۷۱۷ - ۷۲۰) عدة شعراء یتخلصون بعزیز وعزیزی. وهو مثنوی فی ۱۳۷ بیت. أوله:

سپاس وشکر بیحد قادری را * کز وشد جمله أشیا هویدا آخره: هر آن چیزی که از أستاذ کامل * (عزیزی) در قوا فی کرد حاصل تمامی را علی الاجمال بنمود * نقاب از چهره أین راز بگشود (۱۱۴۵: مثنوی قانون الصور) لصادق بیگ کتابدار، المذکور فی (۹: ۵۸۱). منظومة فی تعلیم فن التصویر والتذهیب، رأیتها فی (الملک: ۴ / ۶۳۲۵) من القرن الحادی عشر فی حدود ۲۲۵ بیت أوله:

سلاطین را در آغاز جوانی * بخدمت صرف کردم زندگانی

(۲۶۰)

مفاتیح البحث: عبد الحمید (۱)، الطهارة (۱)، دولة العراق (۱)، الشهادة (۱)

صفحه ۲۶۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۶۱

شمردم عار آیین دگر را! * فرو نگذاشتم رسم پدر را!

(۱۱۴۶: مثنوی میرزا قتیل) مطبوع وهو الأدیب الفاضل محمد حسن اللکهنوی مؤلف چهار شربت فی ۱۲۱۷ کما مر فی (۵: ۳۱۳) وله تصانیف اخر ودیوانه أیضا مطبوع.

(۱۱۴۷: مثنوی قحطیه) لأبی طالب کلیم الکاشانی الهمدانی، المذکور فی (۹: ۹۱۵)، رأیت منه نسختین أحدها فی (الملک: ۲۳ / ۳۸۴۴) ضمن مجموعة کتابتها فی حیاة المؤلف والثانیة أیضا (الملک: ۲۱ / ۴۰۷۶) مذهبة من القرن الحادی عشر، أوله:

چو اقبال نظام الملک برگشت * بگشت بخت أو شبنم شرر گشت آخره: زشوق نان در أین قحط آنکه میرد * کفن با خود بخاک از سفره گیرد ونسخة فی (الرضویة: ۶۴۱) ضمن سفینة شعریة کتابتها ۱۰۵۵ و (دانشگاه:

۸ / ۲۴۷۳) من القرن الثانی عشر.

(مثنوی فی القحط) لسلیم الطهرانی، مر فی (۱۷: ۴۸).

(۱۱۴۸: مثنوی قدرت آثار) للغزالی المشهدی، المذکور فی (۹:

۷۸۹) وهو فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی کما ذکر فی " هفت آسمان ۱:

۱۰۴ " نقلا عن الدکتور اسپرنگر. ویوجد فی (بادلیان: ۱ / ۲. فرازر) مع مثنوی " نقش بدیع " له، وصورتهما الفتوغرافیة بطهران (دانشگاه: ۱۰۲۱)، کما فی فهرسها.

(۱۱۴۹: مثنوی قدسی) فی الدفاع عن الشیخیة ومدح الشیخ احمد الأحسائی یوجد فی المشهد عند فرخ (رقم ۱۳۵ / ۱۳۴)، کما فی " نسخه های خطی ۳: ۹۵."

(مثنوی قران سعدین) لأمیر خسرو الدهلوی، المذکور فی (٩: ٢٩٣ و ١٧: ۶۶).

(مثنوی قرة العین وسرور النشأتین) لعلامة المیرزا محمد باقر صاحب " الروضات " مر فی (٩: ۵٧۵ و ١٧: ٧٣) فرغ من نظمه فی ١٢۶١ ونسخة منه بخط الحاج السید حسن الچهار سویی بن السید میرزا مسیح بن الناظم فرغ منه کتابته

(٢۶١)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (١)، الشهادة (١)، السفینة (١)

صفحه ٢۶۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢۶٢

٩ ع ١ / ١٣١٢ عند السید محمد علی الروضاتی بأصفهان.

(١١۵٠: مثنوی قریب الفرج) فی أحوال ختم الحجج، لخاموش الیزدی المیرزا علی خان، المذکور فی (٩: ٢٨۵) وهو من المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة له فی ثلاث دفاتر فی مجلد، فی حدود خمسة آلاف بیت، یوجد فی (الرضویة) أوله:

زهی نام نامه " قریب الفرج * " بود شرح أحوال ختم الحجج درود خدا باد بر آن جناب * که غایب بود تا بیوم الحساب (مثنوی فی قصة احمد ومهستی) لجوهری، مر بعنوان " مثنوی احمد ومهستی ١٩: ١١٠."

(١١۵١: مثنوی فی قصة إسماعیل) یوجد بهذا العنوان فی (المتحف البریطانی: or ٨٧۵۵) ضمن مجموعة مصورة کتابتها ٨۶٧ کما فی فهرسها.

(١١۵٢: مثنوی فی قصة بابا کوهی ودختر ملک) لشرف التبریزی، شرف الدین حسن الرامی، المتوفی ٧٩۵ مثنوی فی ٧٣ بیتا أوردها فی " تذکره شوشتر: ٢٩ " مر تفصیله فی (٩: ۵١١).

(مثنوی فی نظم قصة بوذاسف وبلوهر) لنجات الأصفهانی، مر باسمه " کلید بهشت ١٨: ١٣٢."

(١١۵٣: منظومة فی قصة پدمات) لعاقل الهندی، المیر عسکری المذکور فی (٩: ۶٧۴) ترجمة من السانسکریتیة إلی الفارسیة.

(مثنوی فی قصة جعد مهج) لالله ویردیخان. مر فی (١٧: ٩٢).

(١١۵۴: مثنوی فی قصة حاجی رحیم) لشهاب الترشیزی، المیرزا عبد الله خان المذکور فی (٩: ۵۵٣) مثنوی فی بحر " مثنوی معنوی " فی الهجاء. ووصفه فی فهرس مثنویاته المنظومة:

"قصه حاجی رحیم " ونقل " ملحد نامه " را * گر ببینی در هجا از جمله بهتر گفته أم یوجد فی (الرضویة: ۴۵٣ أدبیات) و (المجلس: ٢۴۴۶) ویتلوه رباعیات فی الموضوع، کلاهما ضمن دیوانه من القرن الثالث عشر. کما فی فهرسهما.

(٢۶٢)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (١)، الفرج (٢)، الوفاة (١)، النوم (١)

صفحه ٢۶۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢۶٣

(١١۵۵: مثنوی فی قصة دیو وشیر) فی فتوحات الأمیر (ع). یوجد بهذا العنوان فی (المتحف البریطانی: or ٨٧۵۵) ضمن مجموعة مصورة کتابتها ٨۶٧ مع " قصة إسماعیل ١٩: ٢۶٢ " کما مر.

(مثنوی فی قصة رام واستیا) لملا سعد الله، مر فی (١٧: ٩٣).

(١١۵۶: مثنوی فی قصة زیب وزیور) یوجد بهذا العنوان فی (المتحف البریطانی: or ١١٨٣۶) مصورة کتابتها ١٠٢٧، کما فی فهرسها.

(مثنوی قصة شیخ صنعان) للعطار، مر فی (۱۷: ۹۵).

(مثنوی فی قصة فقیه صنعان) لوحدت، مر فی (۱۹: ۹۶).

(مثنوی قصه کامروپ) لحسامی الهندی، المذکور فی (۹: ۲۳۷ و ۱۷:

۹۷) ذکر فی " صبح گلشن: ۱۲۰."

(مثنوی قصه کامروپ) لدلیری الهندی، المذکور فی (۹: ۳۲۸ و ۱۷:

۹۷) ذکر فی " صبح گلشن: ۱۶۵ – ۱۴۶."

(۱۱۵۷: نظم قصه محمد رضای قهوه چی) لزرکش، آقا زمان فریبی المذکور فی (۹: ۴۰۱) وهو قصة غرام محمد رضا قهوه چی.

(۱۱۵۸: مثنوی فی قصة محمد حنفیة وشعری) فی قصة محمد الحنفیة مع شعری وأمه. توجد فی (دانشگاه: ۴۷۶۷) ضمن مجموعة مع "منظومة فی قصة محمد حنفیة وزین العرب " تأتی فی المنظومات، من القرن ۱۳ – ۱۴ ناقصة الآخر.

أولها: بنام خداوند ما ذو الجلال * که گرداند أو حالها را بحال بنام خداوند هفت آسمان * خداوندگار زمین وزمان (۱۱۵۹: مثنوی فی قصة یوسف) لمحمد هادی الشریف النائینی.

(۱۱۶۰: مثنوی فی قصة یوسف ترکش دوز وشاه عباس) لحکیم رکنا، یأتی بعنوان " مثنوی یوسف ترکش دوز."

(۱۱۶۱: مثنوی نظم فی قصص الأنبیاء) لغواصی الیزدی، مر ذکره فی (۹: ۷۹۳).

(۲۶۳)

صفحه ۲۶۶

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۲۶۴

(مثنوی قضا وقدر) لأشرف المازندرانی، مر فی (۱۷: ۱۴۵).

(۱۱۶۲: مثنوی قضا وقدر) لمیر امری، نظمه باسم الشاه عباس الصفوی (۹۹۵ – ۱۰۳۷)، یوجد فی (دانشگاه: ۵۴۰۰) ضمن جنگ المؤرخة ۱۰۱۴ مع " ساقینامه " له کما فی فهرسها، ویحتمل أن یکون الناظم امری الشیرازی المستشهد بید العوام فی ۹۹۹ بتهمة الزندقة، المذکور فی (۹: ۹۵).

(مثنوی قضا وقدر) للمولی محمد حسین، مر فی (۱۷: ۱۴۵).

(مثنوی قضا وقدر) لرشیدای زرگر، مر (۱۷: ۱۴۶).

(مثنوی قضا وقدر) لرکنا الکاشانی، مر فی (۱۷: ۱۴۶).

(مثنوی قضا وقدر) لسرخوش اللاهوری، محمد أفضل، مر فی (۹: ۴۳۹ و ۱۷: ۱۴۶).

(مثنوی قضا وقدر) لطالب الآملی، مر فی (۱۷: ۱۴۸) وطبع ضمن کلیاته مع مقدمة وتصحیحات طاهر شهاب ۱۳۴۶ ش.

(۱۱۶۳: مثنوی قضا وقدر) لطوفان المازندرانی، المیرزا طبیب المذکور فی (۹: ۶۵۲)، یوجد منه فی (المجلس: ۵۹ / ۲۳۲۹) فی ۸۶ بیت، ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۷۴ – ۱۲۷۵، کما فی فهرسها. أوله:

خدایا بر دلم شمعی بر افروز * که آن پیرایه بند ومحفل روز (۱۱۶۴: مثنوی قضا وقدر) لفایض الأبهری، یوجد فی (دانشگاه ۳۶ / ۲۴۴۴) بخط عبد الکریم نجار باشی، ضمن مجموعة کتابتها ۱۱۸۹ – ۱۱۹۵ فی کابل، ویحتمل أن یکون الناظم هو المولی محمد نصیر المقتول بأصفهان فی ۱۱۳۴ المذکور فی (۹: ۸۰۵).

(مثنوی قضا وقدر) لقدسی الکرمانی، مر (۱۷: ۱۵۰).

(مثنوی قضا وقدر) لمحمد قلی سلیم، مر (۱۷: ۱۵۰).

(مثنوی قضا وقدر) لمسیح الکاشانی، مر (۱۷: ۱۴۶).

(۲۶۴)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (۱)، عبد الکریم (۱)، الطهارة (۱)

صفحه ۲۶۷

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۲۶۵

(مثنوی قضا وقدر) لمشتاق، مر (۱۷: ۱۵۰).

(۱۱۶۵: مثنوی قضا وقدر) لمقصود (نبی)، یوجد ضمن مجموعة فی (الملک: ۳ / ۴۷۰۹) من القرن الثانی عشر کتب علیها ": قضا وقدر مقصود، فی حدود ۲۹۰ بیت. أوله:

بشنو ای طوطی ... شکر خای * نمایی تا بکی اندر قفس جای کما نداران کمینها بر گشایند * عقابان شکاری پر گشایند آخره: بیامرزی (نبی) را روز محشر * بحق حیدر وأولاد حیدر (مثنوی قضا وقدر) لنافعا القمی، مر (۱۷: ۱۵۰).

(مثنوی قضا وقدر) لنامی السیستانی، مر (۱۷: ۱۵۱).

(۱۱۶۶: مثنوی قضا وقدر) لأمیر بیگ واله، یوجد فی (بادلیان ۴۷ / ۶۹ Add) ضمن جنگ المؤرخة ۱۲۰۰، وصورتها الفتوغرافیة بطهران (دانشگاه: ۱۲۳۶ و ۱۳۳۸) کما فی فهرسها.

(۱۱۶۷: مثنوی قضا وقدر) لملا یحیی کافرا، رأیته فی (الملک: ۲ / ۵۰۹۱) ضمن مجموعة کتابتها ج ۲ / ۱۲۳۳. أوله:

بغفلت أی که رفته روز گارت * کزو حرف أجل تالی چویارت (مثنوی قلندر نامه) لأمیر حسینی، مر فی (۱۷: ۱۶۹) ویوجد نسخة أخری منه فی (باریس ۲۰ / ۱۷۷۷. p. S) ضمن مجموعة کتابتها ۵ ج ۱ / ۸۵۲.

وصورته الفتوغرافیة بطهران (دانشگاه: ۷۸۰) کما فی فهرسها.

(مثنوی قند وگل) للمولی شریف الشیروانی، مر فی (۱۷: ۱۷۲).

(مثنوی قند وشکر) لشعوری الهروی، مر فی (۹: ۵۲۹ و ۱۷: ۱۷۲).

(مثنوی قندهار نامه) لصائب الأصفهانی، مر فی (۱۷: ۱۷۳).

(مثنوی فی قواعد الأسطرلاب) لحمید البخاری، مر (۱۷: ۱۷۷).

(مثنوی قواعد خط) مر بعنوان " مثنوی فی آداب الخط ۱۹: ۱۰۴ – ۱۰۵."

(۲۶۵)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۲)

صفحه ۲۶۸

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۲۶۶

(۱۱۶۸: مثنوی فی القیافة والفراسة) یوجد بطهران مکتبة (خانقاه صفی علی شاه) ضمن مجموعة بخط ذو الریاستین کما حدثنی به إبراهیم الدیباجی، أوله:

حمد وستایش أحد پاک را * آنکه بدادست روان خاک را ویوجد فی هذا الموضوع نظما فی (دانشگاه: ۹ / ۳۹۴۲) أیضا ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۶۸، وأخری بطهران (دانش سرای عالی: ۲ / ۱۳۷ قریب) من القرن الثانی عشر، وأخری (باریس: ۴۸ / ۶۹ Add) ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۰۴ و (الملیة بباریس: ۱ / ۱۴۳)، کما فی فهارسها.

(۱۱۶۹: مثنوی قیامت نامه) لمیر عبـد الفتاح المذکور فی (۹: ۷۷ و ۸۰۷) مثنوی ترکی وتخلصه فیه (فتاح). یوجـد مع " مثنوی ریاض الفتوح " له ضمن دیوانه فی (الرضویة: ۵۰۱ أدبیات) بخط نجفقلی خان قاجار المراغه أی المتخلص بعاجز کتابته شعبان ۱۳۱۲.

(۱۱۷۰: مثنوی قیصر نامه) لعزیز الهندی، المذکور فی (۹: ۷۱۹).

(مثنوی قیمه پلو) لسیف الواعظین، مر (۱۷: ۲۲۶).

(۱۱۷۱: مثنوی کأخ کیوانی) لعبد الکریم بن خلیل نایب الصدر المتخلص بکیوان، من القرن الرابع عشـر، مثنوی فی بحر المتقارب فی حوادث الحربیة بدماوند من قرب طهران، نظمه مع مقدمة منثورة فی شرح أحواله باسم أمیر أفخم.

أوله [نخستین کلامی در هر مقام ستودن مرداور..

إلها وإلهی والهیت * هویـد است از ماه تاماهیت یوجـد فی (المجلس: ۲۵۴۱) بخط الناظم، محذوفـة من آخراها فی حدود ۸۵۰ بیت کتابتها ۱۳۲۵ کما فی فهرسها.

(۱۱۷۲: منظومـة کارنامه) لشـرف الفراهی، المذکور فی (۹: ۵۱۵) ذکره العوفی فی " اللبـاب ۸ ج ۲: ۲۵۹ - ۲۶۳ " وأورد قطعـة من منظومته " کار نامه " کما مر.

(مثنوی کارنامه) أو " نگارنامه " أو " گوی چوکان " لقاسمی الگنابادی

(۲۶۶)

مفاتیـح البحث: کتاب الفتوح لأحمد بن أعثم الکوفی (۱)، شهر شعبان المعظم (۱)، مدینة طهران (۳)، ذو الریاستین (۱)، عبد الکریم (۱)

صفحه ۲۶۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۶۷

مر ذکره فی (۱۷: ۲۲۰)، نظمه فی مدة ثلاثة أسابیع فی ۹۴۷ فی ۱۵۰۰ بیت. جاء فیه:

أین عقـد گهر که شـد سـر آمـد * بأشـد عـددش هزار وپانصد تاریخ تمام أین معانی * (ظل أبدی) است، تابدانی أوله: أین نامه که هست حسب حـالی * طغراش بنام ذو الجلالی یوجـد فی (الرضویـة: ۳ / ۹۰۱) مع " زبـدة الاشـعار " له، بخط حافظ محمد بن قاسـم علی، کتابته غرة محرم ۹۸۲، کما فی فهرسها.

(مثنوی کارنامه أوقاف) لتاج الـدین نسائی، مر ذکره فی (۱۷: ۲۳۰) نظمه فی ۶۶۷، ویوجد فی (دانشگاه: ۵ / ۲۴۴۹) ضمن مجموعة من القرن السابع أو الثامن، أوله:

أول سـال وروز نـوروز است * روز عیش ونشـاط امروز است کامـد از حکم حکمت لاـهوت * بحمـل بـاز آفتـاب از حـوت آخره: ششصد وشصت وهفت از هجرت * بود پنجه ز أول فترت (مثنوی کارنامه بلخ) لسنائی الغزنوی، مر (۱۷: ۲۳۰).

(۱۱۷۳: مثنوی کبوتر نامه) لشاه محمد تقی همدم البرهان پوری، ذکره فی " مثنوی لمعة الشمس " له کما یأتی.

(مثنوی کتاب إبراهیم) لأبی تراب جلی، مر فی (۱۷: ۲۶۲).

(مثنوی کتیب معجزات) لحیرتی، مر (۱۷: ۲۸۲).

(مثنوی کربلا نامه) لمظفر علی، مر فی (۱۷: ۲۹۰).

(مثنوی کرسی نامه) لمظفر علی شاه، مر (۱۷: ۲۹۲).

(۱۱۷۴: مثنوی کریما) وهو کریما ابن ملا قیـدی نزیل أصـفهان فی أوقات تألیف النصـر آبادی تـذکرته فأورد بعض هـذا المثنوی فی ص ۳۱۷ من " التذکرة."

(۱۱۷۵: مثنوی کریم خان قاجار) فارسی مطبوع فی طهران مر ذکره فی (۹: ۹۰۹) وتوفی ۱۲۸۸.

(مثنوی کسائیه) لوفائی التستری، مر (۱۷: ۲۹۳).

(۲۶۷)

مفاتیح البحث: مدینة کربلاء المقدسة (۱)، مدینة إصفهان (۱)، مدینة طهران (۱)، الکرم، الکرامة (۱)

صفحه ۲۷۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۶۸

(۱۱۷۶: مثنوی کسروی نامه) لنائب التبریزی، مر ذکره (۱۹: ۸۵).

(مثنوی کشف الأرواح) لپیر جمال، مر فی (۱۸: ۱۰).

(مثنوی کشف الاسرار) لسیاف، مر بعنوان " مثنوی جنات الوصال ۱۹: ۱۴۸."

(مثنوی کشف الحقایق) لمیرزا علی المیبدی الیزدی مر فی (۱۸: ۳۰).

(مثنوی کشف الحقایق) لنطقی الأردوبادی، مر فی (۱۸: ۳۰).

(مثنوی کشف الحقیقة) لنور بخش الخراسانی، مر فی (۱۸: ۳۳).

(مثنوی کعبه) للجامی، یأتی بعنوان " مثنوی وصف کعبه."

(۱۱۷۷: مثنوی کعبة الحرمین) لتقی الدین الأوحدی البلیانی، المذکور فی (۹: ۱۷۳) ذکره گلچین المعانی فی " شهرآشوب در شعر فارسی."

(۱۱۷۸: مثنوی کعبه دیدار) لتقی الدین الأوحدی ذکره فی " عرفات العاشقین " فی ترجمة حال حکیم شفائی الأصفهانی، ناظم " دیده بیدار ۹: ۵۲۰ " وقال نظمت " مجمع الأنهار " الموسوم به " کعبه دیدار " بأمر الشاه عباس الصفوی مر بعنوان " کعبه مدار ۱۸: ۸۵ " و " کعبه مراد ۹: ۱۷۳ " علی خلاف النسخ.

(۱۱۷۹: مثنوی کفر وایمان) شیخ صنعان، أوله:

خداوندا بقلبم شوری افکن * از آن شور آتشی در دل بر افکن ندارم فکر رآه رستگاری * بلطفت ده مرا یک روشنائی یوجد بهمدان عند قاسم برنا بخط أبو الفتح قرا خلو کتابته ۷ رمضان ۱۲۲۵، کما فی " نسخه های خطی ۵: ۳۷۵."

(مثنوی کلمات علیه) لمکتبی الشیرازی، مر (۱۸: ۱۱۷).

(مثنوی کلید بهشت) لنجات الأصفهانی، مر فی (۱۸: ۱۳۲).

(نظم کلیله ودمنه) لابن هباریه، راجع " تاریخ الفطنة ۳: ۲۷۳."

(نظم کلیله ودمنه) لبهاء الدین أحمد القانعی، مر فی (۱۸: ۲۷۳).

(نظم کلیله ودمنه) لجهانبخش جمهری، مر فی (۱۸: ۲۷۳).

(۲۶۸)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (۱)

صفحه ۲۷۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۶۹

(نظم کلیله ودمنه) لرودکی البخاری، راجع (۹: ۳۸۹).

(نظم کلیله ودمنه) لصبوری، مر فی (١٨: ١٣٥).

(نظم کلیله ودمنه) لغواصی الیزدی، مر فی (١٨: ١٣۶).

(نظم کلیله ودمنه) لقانعی الطوسی، مر (١٨: ١٣۵).

(نظم کلیله ودمنه) لعبد الوهاب الیزدی، مر بعنوان " گلشن آرا ١٨: ٢٢٢."

(نظم کلیله ودمنه) لمحمد خان دشتی، مر باسمه " طریق السلوک ١۵: ١۶٧."

(مثنوی کمال نامه) لخواجو الکرمانی، مر فی (١٨: ١٣٨).

(مثنوی کنز الاسرار) لعطار النیشابوری، مر (١٨: ١۴۴).

(مثنوی کنز الحقایق) لپهلوان پوریا ولی، مر فی (١٨: ١۵١).

(مثنوی کنز الدقایق) لپیر جمال الأردستانی، مر فی (١٨: ١۵٣).

(مثنوی کنز الرموز) لمیر حسینی الهروی، مر فی (١٨: ١۵۶).

(مثنوی کنز المعجزات) لصفاء السلطنة، مر فی (١٨: ١۶٧).

(١١٨٠: مثنوی کنوز الاسرار) وهو کشرح ل " سوانح العشاق " لأحمد الغزالی الطوسی المتوفی ۵٢٠ - ۵١٩. یوجد منه نسخة فی (الرضویة: ٢ / ٩۵٠ أدبیات) من أوایل القرن التاسع، أوله:

أی خداوند آشکار ونهان * پرورانده مکین ومکان ... باز شد دیده دل مشتاق * به جمال " سوانح العشاق.. " تامراد سخن شود مفهوم * جمله کردم مفصل ومقسوم نام نامه " کنوز أسرار " است * جمله آن رموز أحرر است ومدح فیه قطبه الشیخ نور الدین، وأحتمل گلچین المعانی فی فهرسه أن الممدوح أما هو عبد الصمد النطنزی المتوفی ۶٩٩ أو نور الدین عبد الرحمان الأسفراینی أیضا من القرن السابع. راجع ". مثنوی عشق نامه ١٩: ٢۴٨ " واحتمال اتحادهما.

ویوجد فی (نور عثمانی: ٢۴۶٧ ") کنوز الاسرار فی العشق " لم یذکر ناظمه.

(١١٨١: مثنوی کیچ نامه) منظومة فی تاریخ کیچ بلوجستان، یوجد

(٢۶٩)

مفاتیح البحث: عبد الرحمان (١)، الوفاة (١)

صفحه ٢٧٢

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٧٠

فی (المتحف البریطانی: ١١۶۶. or) کتابته ١٢٨٢، کما فی فهرسها.

(١١٨٢: مثنوی گدای باخرزی) لروشن ضمیر ومر له " مثنوی ١٩: ٨٧ " یوجد فی (دانشگاه: ١١ / ٢۶١٩) کتابته ١١۴٠ فی خمسة أوراق، کما فی فهرسها. أوله:

سخن خاص است وفیضش زان عمیم است * که بسم الله الرحمان الرحیم است آخره: شود گر هستیم هشیار سازد * فسانه گردد وبیدار سازد (١١٨٣: مثنوی گدا نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره فی (١٩: ٨۵).

(مثنوی گرشاسب نامه) لأسدی الطوسی، مر (١٨: ٢٠۵).

(١١٨۴: مثنوی گرگ وروباه) مر فی (١٨: ٢٠۶) وتوجد منظومة بهذه العنوان فی (الرضویة: ۶ / ٩۵۵) فی ستة صفحات کتابتها ١٣٠۶. أولها:

میکنم یک حکایتی اظهار * سر گذشتی زروبه عیار (مثنوی گشتاسب نامه) لدقیقی المروزی، المذکور فی (٩: ٣٢٧) نظمه لأمیر نوح

السامانى فى الف بيت وادخله الفردوسى فى " شاهنامه " كما مر.

(مثنوى گلدسته) لنجيب، مر فى (٩: ١١٧۶ و ١٨: ٢١٣).

(مثنوى گلدسته حسن) لأحمد يارخان يكتا، مر (١٨: ١٣١۵).

(مثنوى گل رعنا) مر بعنوان " خورشيد ومه پاره ١٩: ١٧٣."

(مثنوى گلزار أسرار) لسالك الساوجى، مر فى (١٨: ٢١۵).

(١١٨۵: مثنوى گلزار خيال) لشاه عبد الرحمان القادرى، يوجد فى (كپنهاك، گريستن سن، ١٢٣) من القرن الثالث عشر.

(مثنوى گلزار سعادت) لمحسن تأثير، مر فى (١٨: ٢١٧).

(مثنوى گلزار عباسى) لوحيد القزوينى، مر فى (١٨: ٢١٧).

(مثنوى گلستان ارم) لهدايت الطبرستانى، مر فى (١٨: ٢١٩).

(مثنوى گلشن آرا) لايرانپور، مر فى (١٨: ٢٢٢).

(مثنوى گلشن أبرار) لكاتبى التبريزى مر فى (١٨: ٢٢٣). وهو على زنة " مخزن الاسرار " للنظامى، وذكر فى " هفت آسمان ١: ٨٠" بهذه المناسبة أوله:

(٢٧٠)

مفاتيح البحث: عبد الرحمان (١)

صفحه ٢٧٣

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٧١

بسم الله الرحمان الرحيم * تاج حكومست وكلام قديم (مثنوى گلشن أسرار) لمحمد كاظم گلبن الكازرونى، نظم ونثر فى ثلاثة أجزاء: ١ - فى عقايد العرفاء ٢ - فى السلوك والسالك ٣ - فى آداب المريد، مر ذكره فى (١٨: ٢٢۴)، يوجد منه فى (دانشگاه: ٢٨١٣) وأخرى أيضا بطهران فى (خانقاه صفى على شاه) كلاهما بخط من القرن الثالث عشر.

(مثنوى گلشن توحيد) لشاهدى دده، مر فى (١٨: ٢٢۵).

(مثنوى گلشن خيال) لواحدى، مر فى (١٨: ٢٢۶).

(مثنوى گلشن راز) لمحمود الشبسترى، مر فى (١٨: ٢٢۶) (١١٨۶: مثنوى گلشن رموز) لمحمد رموزى الشالچى الكاشانى، المتوفى ٩٧٢. ذكره گلچين المعانى فى " گلشن راز وشروح مختلف آن: ١٢٠ " نقلا عن " خلاصة الاشعار " فى ترجمة الناظم: أنه فى جواب " گلشن راز " للشبسترى. أوله:

بنام آنكه آدم نامه اوست * همه عالم رقوم خامه اوست رقوم خامه اش أجزاى عالم * حروف نامه اش اعضاى آدم (مثنوى گلشن صبا) لفتح على خان صبا، مر فى (١٨: ٢٢٨).

(١١٨٧: مثنوى گلشن فردوس) لهمايون ميرزا قاجار بن فتح على شاه المتخلص بحشمت، المتوفى ١٢٧٣، يوجد بهذا لعنوان فى (المجلس: ١ / ٢۵۵٩) ضمن كلياته (ص ١ - ٧٨) غير تامة، وصرح باسمه هذا مكررا، منه:

نى گل بستان بهار وخزان " * گلشن فردوس " گشا جاودان مثنوى عرفانى مدح فيه أباه فتح على شاه. أوله:

حمد خداوند رقم كش قلم * فاتحه سر دفتر لوح قدم وعد فى " مجمع الفصحاء ١: ٢٢ " من مثنوياته " گلشن محمود " وحيث أنه لا يوجد فى " كلياته " هذا يمكن اتحادهما.

(مثنوى گلشن قدس) للبرقعى، مر فى (١٨: ٢٢٨).

(مثنوی گلشن محمود) لاختر الاجمیری، المذکور فی (۹: ۶۱) مر

(۲۷۱)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۲۷۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۷۲

فی (۱۸: ۲۲۸).

(مثنوی گلشن محمود) لحشمت قاجار، راجع " گلشن فردوس " آنفا.

(مثنوی گل کشتی) لنجات القی، مر فی (۱۸: ۲۳۰).

(مثنوی گل کشت بهار ارم) لحیا الأکبر آبادی، المذکور فی (۹:

۲۶۸ و ۱۸: ۲۳۰).

(مثنوی گل نامه) مر فی (۱۸: ۲۳۰ - ۲۳۱) منظومتان بهذا العنوان فی الهجاء.

(مثنوی گل وبلبل) لفرید الدین عطار، مر (۱۸: ۲۳۲).

(۱۱۸۶: مثنوی گل وبلبل) لکاظم الهمدانی، کما فی نسخهٔ (المجلس:

۱ / ۲۳۲۹) ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۲۷۴ - ۱۲۷۵ فی ۴۱۹ بیت. أوله:

ابتـدا بسم خداونـد قـدیم * آن الهی کوست رحمـان ورحیم آخره: تابـان گلشن مکن جـای ومقام * گفتمت باقی تو دانی والسـلام

(مثنوی گل وبلبل) لمهجور، مر فی (۱۸: ۲۳۱).

(مثنوی گل وخسرو) للعطار النیشابوری، مر فی (۱۸: ۲۳۲).

(مثنوی گل ونوروز) لجلال الطبیب، مر فی (۱۸: ۲۳۳).

(مثنوی گل ونوروز) لخواجو، مر فی (۸۱: ۲۳۳).

(مثنـوی گـل ونـورز) أو " قصه گـل ونورز " لمیرزا دولت، رضـا بیـگ جنکی، الـذی کـان حیـا فی ۱۰۴۱. یوجـد فی (الآصـفیهٔ ۴۴ المثنویات) کتابته ۱۰۴۱ بخط محمد ضیاء الدین بن الناظم وفی حیاته فی ۱۶۵ ورق کما فی فهرسها.

(مثنوی گل وهرمز) للعطار النیشابوری، مر بعنوان " گل وخسرو ۱۸: ۲۳۳."

(۱۱۸۷: مثنوی گنج أسرار) لسیاف الشیرازی، مر فی (۱۸: ۲۳۵) وبعنوان " مثنوی جنات الوصال ۱۹: ۱۴۸."

(مثنوی گنج روان) لشاه داعی، مر (۱۲: ۱۴۳ و ۱۸: ۲۳۷).

(مثنوی گنج زر) لنعمت الفسائی، مر (۹: ۱۲۱۵ و ۱۸: ۲۳۷).

(۲۷۲)

مفاتیح البحث: الطب، الطبابهٔ (۱)

صفحه ۲۷۵

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۷۳

(مثنوی گنج گهر) لمفید الشیرازی، مر فی (۱۸: ۲۴۲).

(مثنوی گنج گهر) لنامی الأصفهانی، مر فی (۱۸: ۲۴۱).

(١١٨٨: مثنوی گنج نامه) لسید نقشبندی، مثنوی عرفانی فی بحر " مثنوی المعنوی " فی ٩٠٠ بیت فی شرح تقریرات أستاذه الذی یعبر عنه بشیخ الاسلام، قطب العارفین، شاه نقشبند.

جاء فی أواخره:

آنچه گفتم جان من آگاه باش * همچو (سید) خاک أین درگاه باش گفتم أین أبیات را کردم کتاب " گنجنامه " نام آن آمد خطاب أوله: مطلع دیباچه حمد قدیم * هست بسم الله الرحمان الرحیم یوجد فی (الرضویة: ٧٨٠) بخط من القرن الثالث عشر، علیها حواشی فارسیة وپشتویة فی ٣۶ ورق، کما فهرسها. وأخری بطهران (دانش سرایعالی ١ / ۶٩ قریب) من القرن الحادی عشر، أولها یطابق الرضویة غیر أن فی فهرسها لم یشیر إلی الناظم.

(١١٨٩: مثنوی گنج وطلسم) یوجد فی (المتحف البریطانی: Or ٩٨١٧) من القرن الحادی عشر کما فی فهرسها ترجمة ایرج افشار.

(مثنوی گنجینه أسرار) لمیرزا عمان السامانی، مر (١٨: ٢۴۵).

(مثنوی گوهر شاهوار) طبع، ومر فی (١٨: ٢۴٩).

(مثنوی گوهر شاهوار) لمیر عباس اللکهنوی، مر (١٨: ٢۴٩).

(مثنوی گوهر شاهوار) لعبدی الگنابادی، مر (١٨: ٢۴٩). وسمی الناظم بعهدی أیضا. راجع (٩: ٧٠۴ و ٧٧۶).

(مثنوی گوهر نامه) أو " گهر نامه " لخواجو الکرمانی، مر (١٨: ٢۵١).

(مثنوی گوی وچوکان) لطالب الجاجرمی، مر فی (١٨: ٢۵٣).

(مثنوی گوی وچوکان) لعارفی الهروی، مر فی (١٨: ٢۵٣).

(مثنوی گوی وچوکان) لعرفی التبریزی، مر فی، (١٨: ٢۵٣).

(٢٧٣)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (١)، النوم (١)

صفحه ٢٧۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٧۴

(مثنوی گوی وچوکان) لقاسمی الگنابادی، مر بعنوان " کار نامه ١٧: ٢٣٠ " وهو مثنوی فی الف وخمسمایة بیت، نظمه فی ٩۴٧ بأمر شاه طهماسب الصفوی. وسماه " کارنامه، " أوله:

أین نامه که هست حسب حالی * طغراش بنام ذو الجلالی وجاء فی " هفت آسمان " عن مکتوب الناظم أنه فی ألفی وخمسمائة بیت.

یوجد ضمن مجموعة مثنویاته فی (الرضویة: ٨٣٨٣) کتابتها ٩٧۶ - ٩٨٠ کما فی فهرسها.

(مثنوی گوی وچوکان) لیحیی سرخوش، مر فی (١٨: ٢۵۴).

(مثنوی گهربار) لمحمد شفیع بن بهاء الدین محمد الحسینی العاملی، شیخ الاسلام بقزوین، مؤلف " شعشه ذو الفقار ١۴: ١٩٧ " و" محافل المؤمنین " الآتی ذکره، ذکره فی کتابه " زلال العیون " الذی هو فی شرح وترجمة " عیون أخبار الرضا " الموجودة فی (دانشگاه: ٢٩٩٠). وقال فیه أنه مثنوی فی قصة " سالامان وابسال ٨: ٣٣ و ١٧: ٩۴ " بروایة أبی علی سینا.

(مثنوی گهر نامه) أو " گوهر نامه " للخواجو الکرمانی، مر (١٨: ٢۵١).

(مثنوی گیتی نمای) لمحمد حسن فقیر، مر فی (١٨: ٢۵۴) راجع " حمله حیدری ١٩: ١۶٣."

(مثنوی لب الایمان) للسید الگنجوی، مر فی (١٨: ٢٨۴).

(مثنوى لب قصص وحكايات مثنوى) مر في (١٨: ٢٨٨).

(مثنوى لب لباب معنوى) للكاشفى، مر في (١٨: ٢٩٠).

(مثنوى لب لباب ورسالة انتخاب) للخواجه الاحرارى، مر (١٨: ٢٩١).

(١١٩١: مثنوى لب مثنوى) لشاعر يتخلص بخطائى، وهو انتخاب " المثنوى المعنوى " للبلخى، جاى في الديباچة يشير إلى تخلصه وعنوان انتخابه:

شكر لله در جهان بى مدار * از (خطايى) ماند أين " لب " يادگار

(٢٧۴)

مفاتيح البحث: محمد الحسينى (١)

صفحه ٢٧٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٧٥

ويشير أيضا في الديباچة اقامته خمسة عشر عاما بمشهد ثامن الأئمة (ع) وتأليفه ثلاثة كتب عدا المنظومات، أوله [بهترين همدمى كه عارفان معارف ربانى..

بشنو از نى چون حكايت ميكند]. يوجد في (دانشگاه: ۴٠٣۶) بخط محمد على بن تقى خان كتابته ١٣ رمضان ١٢٧۶ كتبه بهمدان في ٧٨ ورق، كما في فهرسها.

(١١٩٢: مثنوى لب مثنوى) لعطائى القمى، يوجد في المشهد عند فرخ (رقم: ۴٧٩)، كما في نسخه هاى خطى ٣: ٩۵ " ويحتمل اتحاده مع ما مر.

(مثنوى لباس التقوى) لبدايع نگار، مر في (١٨: ٢٩٣).

(١١٩٣: مثنوى لسان الطير) لمير على شير النوائى، المذكور في (٩: ٨٠۴ و ٨۴٨ و ١٢٢۶) وهو ترجمة " منطق الطير " للعطار بالتركية، يتخلص فيه بفانى.

(مثنوى لسان العشق) للكشميرى، مر في (١٨: ٣٠٨).

(مثنوى لسان الغيب) لحيدرى التبريزى، المذكور في (٩: ٢٧١ و ١٨: ٣٠٩).

(مثنوى لسان الغيب) في تميز الصحة والعيب المسمى بتقديس (طاقديس) للمولى أحمد النراقى مر في (١۵: ١٣۴ و ١٨: ٣٠٩).

(مثنوى لسان الغيب) للعصار اللواسانى، مر في (١٨: ٣٠٩ و ٣١٠).

(مثنوى لسان الغيب) للعطار النيشابورى، مر في (١٨: ٣٠٩).

(مثنوى لطف نامه) لخاكى، مر في (١٨: ٣٢۵).

(مثنوى لطيفة العرفان) للغزنوى، كما في المطبوع، مر (١٨: ٣٢۶).

(مثنوى لقمه شيرين) للائق الهندى، مر في (١٨: ٣٣٨).

(١١٩۴: مثنوى لمعة الشمس) لشاه محمد تقى همدم البرهانپورى بن الميرزا محمد خانى خان، المتوفى بحيدر آباد ١٢١۵، منظومة في شرح حالات شاه نعمت الله ولى الكرمانى وعدة من العرفاء وشرح سفرته إلى الحج وفى آخرها أحوال أستاذه السيد محمد واله بن المير باقر أوله:

حمد محمودست سرلوح كتاب * حرف حرفش مى‌نمايد آفتاب

(٢٧۵)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (۱)، الحج (۱)، اللبس (۱)، الشهادة (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۲۷۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۷۶

وله " أساس الایمان " فی أحوالات الأئمة الاثنی عشر (ع) و " نجم الهدی " کلاهما فی بحر " المثنوی المعنوی " و " شرح کلام گیسودراز " و " الدیوان " و " نسخه گلستان خیال " و " قانونچه أنشأ " و " مرغ نامه " وکبوتر نامه، " وذکر کل ذلک فی " فهرس الآصفیة " نقلا عن " لمعة الشمس " هذا، الذی یوجد فی (الآصفیة: ۵۰) وهو غیر مؤرخة فی أکثر من أربعة آلاف بیت.

(۱۱۹۵: مثنوی لوح محفوظ) لتقی الدین الأوحدی البلیانی، المذکور فی (۹: ۱۷۳) ذکره گلچین المعانی فی " شهرآشوب وشعر فارسی. "

(مثنوی لوح مسطور) لنویدی الشیرازی، مر فی (۱۸: ۳۷۷).

مثنوی لؤلؤیة) فی التجوید، مر فی (۱۸: ۳۷۷).

(مثنوی لؤلؤ درج مضامین) أیضا فی التجوید، مر (۱۸: ۳۸۲).

(۱۱۹۶: مثنوی لیلی ومجنون) بالکردیة الکورانیة. أوله:

واحد بیچون حی بیهمتا * رازق یگانه تینا (تنها) یوجد فی المتحف البریطانی کما " فی فهرست ریو: ۶۷۰ " وقال أنه نظم فی أوائل القرن التاسع عشر المیلادیة. راجعه.

(مثنوی لیلی ومجنون) لأبی البرکات اللاهوری، مر فی (۱۸: ۳۹۱).

(۱۱۹۷: مثنوی لیلی ومجنون) لمیرزا احمد سند، یوجد فی (دانشگاه:

۲۴۴۴) مع " مثنوی نگارستان چین " و " چاه وصال " له، کتابتها ۱۱۸۹ - ۱۱۹۵ ولم یذکر انه منظومة واما القرائن تدل علی أنه" مثنوی. " وله فی هذه المجموعة قصص وقطعات شعریة اخر.

(۱۱۹۸: مثنوی لیلی ومجنون) لاحمدی، ترکی، ذکره حکمت فی " رومئو وژولیت ولیلی ومجنون: ۲۴۴ " نقلا عن تربیت.

(۱۱۹۹: مثنوی لیلی ومجنون) لأسیری التربتی، المذکور فی (۹: ۷۵) ذکره تربیت فی " دانشمندان آذربایجان " وحکمت فی " رومئو وژولیت ولیلی ومجنون."

(۱۲۰۰: مثنوی لیلی ومجنون) لأشرف المراغی، ذکره حکمت فی " رمئو وژولیت ولیلی ومجنون: ۲۴۳ " نقلا عن تربیت، وأضاف أنه لا نعلم زمانه، راجع (۹: ۷۸)

(۲۷۶)

مفاتیح البحث: آذربیجان (۱)

صفحه ۲۷۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۷۷

(مثنوی لیلی ومجنون) لأمیر الحاج الجنابذی، مر فی (۱۸: ۳۹۱).

(۱۲۰۱: لیلی ومجنون) لبهشتی، سلیمان چلبی، ترکی، ذکر فی " قاموس الاعلام " الترکیة انه نظم ثمانیة مثنویات، وفر من سلطان بایزید والتجاء إلی أمیر علی شیر النوائی، وذکر فی " رومئو وژولیت ولیلی ومجنون."

(مثنوی لیلی ومجنون) لثنائی، مر فی (۱۸: ۳۹۲).

(مثنوى ليلى ومجنون) للجامى، مر فى (١٨: ٣٩٢).

(١٢٠٢: مثنوى ليلى ومجنون) للسيد حسن بن فتح الله، نظمه فى ١٠٣٨ يوجد منه ضمن خمسته المذكورة فى (٧: ٢٥٧).

(مثنوى ليلى ومجنون) لحمد لله بن آق شمس الدين المتوفى ٩٠٩ تركى، ذكره " كشف الظنون ٢: ١٥٧١، " راجعه.

(مثنوى ليلى ومجنون) لأمير خسرو الدهلوى، مر فى (١٨: ٣٩٢).

(مثنوى ليلى ومجنون) لخضر شاه الاسترآبادى، مر فى (١٨: ٣٩٢) (مثنوى ليلى ومجنون) لخليفة، تركى، ذكره حكمت فى " رومئو وژوليت وليلى ومجنون: ٢٤٤ " نقلا عن تربيت، واحتمل أن مراده خليفة بن أبى الفرج البيضاوى الشافعى المتوفى ١٠٦٠.

(مثنوى ليلى ومجنون) لخليلى البرسوى بن الألمعى، المتوفى ٩٣٨ تركى ذكره حكمت فى " رومئو وژوليت وليلى ومجنون: ٢٤٥" راجعه.

(١٢٠٣: مثنوى ليلى ومجنون) لخيالى، عبد الوهاب، المعاصر لسلطان سليم خان الأول، مثنوى تركى، ذكره حكمت فى " رومئو وژوليت وليلى ومجنون ٢٤٤ " نقلا عن " قاموس الاعلام " التركى، وفى " كشف الظنون ٢: ١٥٧١ " لعبد الوهاب بن شيخ الاسلام عبد الكريم الرومى المتوفى حدود ٩٢٩، راجعه.

١١٠٤: مثنوى ليلى ومجنون) لداود، يوجد ضمن خمسته المذكورة فى (٧: ٢٥٨) فى المتحف البريطانى. راجع داود الأصفهانى (٩: ٣١٨).

(مثنوى ليلى ومجنون) لدرويش أشرف، مر (١٨: ٣٩٣).

(٢٧٧)

مفاتيح البحث: كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (٢)، عبد الكريم (١)، الحج (١)، الوفاة (١)

صفحه ٢٨٠

الذريعة – آقا بزرگ الطهرانى – ج ١٩ – الصفحة ٢٧٨

(مثنوى ليلى ومجنون) لروح الأمين، مر فى (٧: ٢٦٠ و ١٨: ٣٩٢).

(مثنوى ليلى ومجنون) لسالم التبريزى، محمود بيك المذكور فى (٩: ٤٢١ و ١٨: ٣٩٣).

(مثنوى ليلى ومجنون) لسودائى، مر فى (١٨: ٣٩٣).

(مثنوى ليلى ومجنون) لسهيلى الجغتائى، مر فى (٩: ٤٧٩ و ١٨: ٣٩٣).

(مثنوى ليلى ومجنون) لسنان، من معاصرى السلطان بايزيد، تركى، وفى " كشف الظنون " أنه أول من نظم الخمسة بالتركية، وذكر أسمائهم وذكر دولتشاه السمرقندى أول من نظم " ليلى ومجنون " بالتركية هو المير على شير النوائى فى حدود ٨٨٨، راجعه.

(مثنوى ليلى ومجنون) لشاهدى الادرنوى، مداح السلطان جم، أتمه فى ٨٨١ تركى، ذكره " كشف الظنون ٢: ١٥٧١ " راجعه.

(مثنوى ليلى ومجنون) لشعله الگلپايگانى، مر فى (٩: ٣٩۴).

(مثنوى ليلى ومجنون) لشفائى الأصفهانى، مر فى (٧: ٢٦٠ و ١٨: ٣٩٤).

(مثنوى ليلى ومجنون) لشقاقى التبريزى، مر فى (١٨: ٣٩٤).

(مثنوى ليلى ومجنون) لصاعدى الخبوشانى، مر فى (١٨: ٢٩٤).

(مثنوى ليلى ومجنون) لصالح بن جلال المتوفى ٩٧٣، تركى، ذكره " كشف الظنون ٢: ١٥٧١. " راجعه.

(١٢٠٥: مثنوى ليلى ومجنون) لشاعر يتخلص بصاعد، يوجد فى (المجلس ١ / ٢۶۶۶) بخط ميرزا أبو طالب كتابته ١١٧١، فى حدود ٢٩٠٠ بيتا. واستظهر گلچين المعانى فى فهرسه أنه لميرزا محمد هاشم صاعد والسيدة راستكار فى فهرسها انه اصفهانيا راجع (٩: ٥٨٣)

ولم تذكر الأخيرة اسم ناظمه، أوله:

أين نامه بنام آن يگانه * كور است بقاى جاودانه آخره: جاويد بماند أين در أيام * محبوب قلوب خاصه وعام (مثنوى ليلى ومجنون) لصرفى الساوجى، مر (١٨: ٣٩٤).

(٢٧٨)

مفاتيح البحث: كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (٣)

صفحه ٢٨١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٧٩

(مثنوى ليلى ومجنون) لصبا الكاشانى، مر فى (١٨: ٣٩٤).

(مثنوى ليلى ومجنون) لضميرى الأصفهانى، مر فى (١٨: ٣٩٤).

(مثنوى ليلى ومجنون) لعاصى الكشميرى، مر فى (١٨: ٤٩٤).

(١٢٠۶: مثنوى ليلى ومجنون) لعلى رضا تجلى الشيرازى. المذكور فى (٩: ١۶٧) ذكره حكمت فى " رومئو وژوليت: ٢۴٣ " ويأتى له "معراج الخيال " فى بحر " ليلى ومجنون " واحتمال اتحادهما.

(مثنوى ليلى ومجنون) لمير على شير النوائى، مر فى (١٨: ٣٩۵).

(مثنوى ليلى ومجنون) لعماد اللارى، مر فى (١٨: ٣٩۵).

(مثنوى ليلى ومجنون) لفضولى البغدادى، مر فى (١٨: ٣٩۵) نظمه فى ٩۴٢ وطبع بطهران واستانبول وتاشكند، وان نظمه تتبعا للنظامى الگنجوى ولكن قد ألح مصرا الدكتور نهاد تارلان الترك فى رسالته ما ترجمته " قصة ليلى ومجنون فى الأدب الاسلامى " أن يثبت استقلال الفضولى فى نظمه هذا وعدم تتبعه للنظامى.

(مثنوى ليلى ومجنون) لفوقى اليزدى، مر (١٨: ٣٩۵).

(مثنوى ليلى ومجنون) لفيضى، مر فى (١٨: ٣٩۵).

(مثنوى ليلى ومجنون) لقاسمى الگنابادى، مر فى (٩: ٨۶۶ و ١٨: ٣٩۵) نظمه باسم أبو الفتح جاهى الصفوى فى ٢۵۴٠ بيت:

عقد گهرم كه گشت حاصل * بأشد دو هزار وپانصد وچل تاريخ وى از ره معانى * (نظم أزلى) است گر بدانى (= ١٠٣٨) غير هذا المادة فى النسخة الرضوية غلط، لأنه توفى فى ٩٨٢ واحتمل گلچين المعانى فى فهرس الرضوية أنه (ظل أزلى = ٩٨١) أوله:

اى نامه زنام تو مسجل * مجنون ره تو عقل أول يوجد فى (الرضوية: ٨٣٨٣) كتابته ٩٨١.

(مثنوى ليلى ومجنون) لكاشف الشيرازى، مر فى (١٨: ٣٩۶).

(٢٧٩)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)

صفحه ٢٨٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٨٠

(مثنوى ليلى ومجنون) لمثالى الكاشانى، مر فى (١٨: ٣٩۶).

(١٢٠٧: مثنوى ليلى ومجنون) لمجنون چپ نويس، المذكور فى (٩:

٩۶٧) وقال سام ميرزا فى " تحفهء سامى ۴: ٨۴ " أنه نظم مثنوى فى بحر " ليلى ومجنون " باسمى، وفاتنا ذكره فى المجلد الثامن

عشر.

(مثنوی لیلی ومجنون) لمحمود الجمی، مر فی (۱۸: ۳۹۶).

(مثنوی لیلی ومجنون) لمراد الطسوجی، مر (۱۸: ۳۹۶).

(مثنوی لیلی ومجنون) لمقصود الشیرازی، مر فی (۱۸: ۳۹۶).

(مثنوی لیلی ومجنون) لمکتبی الشیرازی، مر فی (۱۸: ۳۹۷).

(۱۲۰۸: مثنوی لیلی ومجنون) لشاعر یتخلص ب (مهدی) ذکره حکمت فی " رمئو وژلیت ولیلی ومجنون: ۲۴۲ " واحتمل أن یکون مهدی الاسترآبادی المذکور فی (۹: ۱۱۳۱).

(مثنوی لیلی ومجنون) لموجی البدخشانی، مر فی (۱۸: ۳۹۵).

(مثنوی لیلی ومجنون) لناصر البنگالی، مر فی (۱۸: ۳۹۷).

(مثنوی لیلی ومجنون) لنامی الأصفهانی، مر فی (۱۸: ۳۹۷).

مثنوی لیلی ومجنون) ترکی لعیسی نجاتی، مر فی (۱۸: ۳۹۸).

(۱۲۰۹: مثنوی لیلی ومجنون) لنصیبی الکرمانشاهی، ذکره حکمت فی " رومئو وژولیت ولیلی ومجنون: ۲۴۳ " نقلا عن تربیت راجع (۹: ۱۱۹۶).

(مثنوی لیلی ومجنون) لنجاتی الرومی، مر (۱۸: ۳۹۸).

(مثنوی لیلی ومجنون) للنظامی، مر تفصیله فی (۹: ۱۲۰۹ و ۱۸: ۳۹۸) (مثنوی لیلی ومجنون) لنویدی، مر فی (۱۸: ۳۹۵).

(مثنوی لیلی ومجنون) لواثق الهمدانی، مر فی (۱۸: ۳۹۸).

(مثنوی لیلی ومجنون) لهاتفی الجامی، مر فی (۱۸: ۳۹۸).

(مثنوی لیلی ومجنون) لهدایت الطهرانی، مر فی (۹: ۳۹۹).

(مثنوی لیلی ومجنون) للهلالی الجغتائی، مر (۱۸: ۳۹۹).

(۲۸۰)

صفحه ۲۸۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۸۱

(مثنوی لیلی ومجنون) لهوس الهندی، مر فی (۱۸: ۳۹۹).

(مثنوی مأکول ومشروب) لیوسفی، مر فی (۹: ۱۳۲۱ و ۱۹: ۲۳).

(مثنوی ما لا بد منه فی مذهب الإمامیة) لسلیمی التونی، مر فی (۱۹: ۲۴) (۱۲۱۰: مثنوی مبدأ فیاض) لفیضی الهندی، أبو الفیض بن مبارک، المذکور فی (۹: ۸۵۵)، ولم أعثر مثنوی بهذا العنوان ینسب إلیه غیر ما رأیته فی (الملک: ۱ / ۴۸۴۰) ضمن مجموعة بخط من القرن الحادی عشر، أول أبیاتها تطابق " مثنوی مرکز ادوار " له. أوله: بسم الله الرحمان الرحیم * گنج أزل راست طلسم قدیم گنج أزل چیست کلام خدای * مهر ابد کرده بنام خدای آخره: شد چو زفیض أزل انجام أو " * مبداء فیاض " نهم نام أو.. خیز که دیگر بهزار انقطاع * بیشتر از خود برویم الوداع (مثنوی متاع الوارثین) مثنوی فارسی فی المیراث للشیخ محمود النجم آبادی الطهرانی، المذکور فی (۹: ۱۱۷۴ و ۱۹: ۶۱) طبع (۱۳۲۳) علی الحجر بمباشرة الشیخ رضا بن عبد الله نجم آبادی، وله خطبة جیدة لولد الناظم الفاضل المیرزا عبد الحسین محتو علی مسائل الإرث وفروضه واحکامه وفی شعره اسمه وتاریخه وهو قوله چون شقوق ارث در وی شد تمام * شد " متاع الوارثین " أو را بنام حبذا از أین " متاع الوارثین * " کاسم وتاریخش بهم آمد قرین آندمیکه نظم اوشد

برقرار * هشت وسیصد بـد فزونتر از هزار (= ۱۳۰۸) وفی آخره منظوم فارسی فی أوقاف القرآن ورموزها وبعض المدائح والمراثی (مثنوی مثالی نامه) للسید علی البرقعی، مر فی (۱۹: ۷۷).

(۱۲۱۱: مثنوی مجلس افروز) لملا فضل علی النصر آبادی، من شعراء عهد فتح علی شاه القاجار، المذکور فی (۹: ۱۱۹۱) وهو إحدی المثنویات الحماسیهٔ الدینیهٔ فی شرح أحوالات النبی ص، فی بحر المتقارب، نظمه فی الثمانین من عمره، بعد فوت آخر أولاده العشرهٔ، یوجد فی (الرضویهٔ: ۷۱۲۶ عمومی) کتابته ۲ رمضان ۱۲۴۰ فی خمسهٔ آلاف وثمانمائهٔ بیت. وأخری عند خازن زفره أی بأصفهان کتابته ۳ شوال

(۲۸۱)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، مدینهٔ إصفهان (۱)، شهر شوال المکرم (۱)، القرآن الکریم (۱)، الوراثهٔ، التراث، الإرث (۱)، النوم (۱)

صفحه ۲۸۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۸۲

۱۲۴۰ کما کتب إلینا، وأخری فی مکتبهٔ (دانشگاه: ۲۹۰۰) بخط حسین بن الحاجی محمد مسکنانی، کتابته ج ۲ / ۱۲۵۲. وذکر فی فهرسها أن اسم الناظم فضل وهذا غیر صحیح. أوله:

بنام خداوند گیتی فروز * که روز آورد شب، شب آرد بروز کند نیل بر طاق ابروی شب * زند شانه بر عنبرین موی شب (۱۲۱۲: مثنوی مجمع ابکار) لعرفی الشیرازی، جمال الدین محمد بن زین الدین علی الحسینی (شیراز ۹۶۳ - ۹۹۹ أو ۱۰۰۲) المذکور فی (۹: ۷۱۲)، مثنوی فی حدود خمسهٔ آلاف وستمائهٔ بیت، نظمه فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی وذکر بهذا المناسبهٔ فی " هفت آسمان ."وطبع مع بعض من دیوانه ببمبئی فی ۱۳۰۸ و ۱۳۳۳.

أوله: بسم الله الرحمان الرحیم * موج نخستست زبحر قدیم تابرم أین تحفه تکمیل عرش * زو کنم آرایش قندیل عرش یوجد فی (سپهسالار: ۴۶۲) بخط نور الدین محمد اللاهیجی، کتابته ۱۰۱۴ مع دیوانه وأخری فی (الرضویهٔ: ۴۷۱۶ عمومی) بخط شاه قاسم الکاتب کتابته غرهٔ محرم ۱۰۳۲ وأخری فی (المجلس:..) کتابته ۱۰۵۰ ورأیته فی (الملک: ۴۸۴۰) ضمن مجموعهٔ علیها خاتم (فتح الله بن عبد السلام ۱۰۴۰).

(مثنوی مجمع الأطوار) لصفا علیشاه، علی بن ظهیر الدولهٔ محمد ناصر، المذکور فی (۹: ۶۰۹) طبع بکرمانشاه فی ۱۳۰۷ ش فی ۴۰ ص.

(۱۲۱۳: مثنوی مجمع الأنهار) لتقی الدین الأوحدی، راجع " کعبه دیدار ۱۹: ۲۶۸."

(۱۲۱۴: مثنوی مجمع البحرین) لشاعر یتخلص بأسیری من القرن التاسع أو العاشر، مثنوی حماسی دینی فی شرح غزوات النبی (ص) وفتوحات الأمیر (ع) ومدح فیه الشاه إسماعیل الصفوی من القرن العاشر، ویذکر فیه حلول الخمسین من عمره چو شد پیک عمرم زپیری زبون * قدم نانهاده زچنجه برون ویذکر تاریخ نظمه:

(۲۸۲)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، کرمانشاه (۱)، جمال الدین (۱)، محمد بن زین (۱)

صفحه ۲۸۵

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۸۳

خدای را به بخشیدنم رأی شد * که تاریخ أین نامه (بخشای) شد یوجه منه نسخة فی (المجلس: ۲۶۵۵) بخط من القرن الحادی عشر فی ۱۱۴۰۰ بیتا کما فی فهرسها. أوله:

بنام خداییست فتح کلام * که شد رحمتش عام بر خاص وعام (۱۲۱۵: مثنوی مجمع البحرین) للحکیم شفائی، الملا شرف الدین حسن المذکور فی (۹: ۵۲۹) وهو فی قبال " تحفة العراقین."

(۱۲۱۶: مثنوی مجمع البحرین) أو " مجموعة البحرین " کما فی " الریحانة " نقلا۔عن " القاموس الترکی، " وهو لظیهر الکرمانی، المذکور فی (۹: ۶۶۰) وهو فی قصة مد ومالت ومنوهر من القصص الهندیة، بروایت میر عسکر فی " مثنوی مهر وماه " الآتی ذکره، نظمه فی ۱۱۶۲ وبما أنه فی بحور مختلفة سماه بهذا الاسم.

أوله: از أین منزل سخن را بر بجایی * که بأشد زین حکایت ابتدایی چنین آغاز کرد آن (عسکری) نام * که در هندست أو را جاو آرام آخره: چون بهر بحری لالی سفته أم " * مجمع البحرین " نامش گفته أم گر گل وخارم زبستان خودم * عند لیبی در گستان خودم یوجد فی (الرضویة: ۴۹۴۶ عمومی) بخط المیرزا رضا خان القاضی النوری النائینی، کتابته ۲۶ صفر ۱۳۱۹ فی ۱۲۱ ورق، کما فی فهرسها.

(مثنوی مجمع البحرین) لکونه ذو بحرین وقافیتین وهو " ناظر ومنظور " للکاتبی الترشیزی الآتی ذکره.

(۱۲۱۷: مثنوی مجمع الشعراء) للسید علی بن ساعد، مهری عرب، المذکور فی (۹: ۱۱۳۶) یوجد فی (دانشگاه: ۳۲۱۸) مع دیوانه المؤرخة ۱۱۱۵. کما فی فهرسها.

(۱۲۱۷: مثنوی مجمع العشاق) لشاعر من القرن الثالث عشر، یحتمل أن یکون اسمه رونق، مثنوی حماسی دینی فی شرح أحوال النبی (ص) والأئمة (ع) جاء فی أولها: دین حق زین مثنوی رونق فزا (۱۲۸۹)، ودین ما رونق گرفت از أین.. (۱۲۹۳)، رونق من بر فروزد زین کتاب (۱۲۷۱)، رأیته فی (الملک:

(۲۸۳)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، النوم (۱)

صفحه ۲۸۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۸۴

۵۴۴۴) من القرن الثالث عشر فی ۳۹۸ ورق. أوله:

خامه پا بنهاد در أمری عظیم * بسم الله الرحمان الرحیم مینویسد " مجمع العشاق " را * تازعشقش پر کند آفاق را (۱۲۱۹: مثنوی مجمع اللطائف) لمیر الکرمانی، مر ذکره فی (۹:

۱۱۴۱). أوله:

أی مسلم ترا خداوندی * که مبرا زمثل ومانندی إلی قوله فی اسمه وتاریخه (۷۳۲):

دل چه بر گفتنش گرفت آرام * کردمش " مجمع اللطائف " نام هفتصد وسی رفته بود ودو سال * که نمود أین عروس بکر جهان وقال فی تخلصه:

منم امروز (میر) ملک سخن * بسخن برده آب در عدن یوجد عند النجم آبادی بطهران مع " مثنوی درج اللئالی، " کما مر (۱۹: ۱۷۵).

(مثنوی مجموع البحرین) راجع " مجمع البحرین " لظیهر الکرمانی (۱۹: ۲۸۳).

(۱۲۲۰: مثنوی مجموعه خیال) لمسیح الکاشانی، رکن الدین مسعود الطبیب، المشهور بحکیم رکنا، المذکور فی (۹: ۱۰۴۱) نظمه فی

قبال " خسرو وشیرین " للنظامی فی الفی بیت.

(۱۲۲۱: مثنوی مجموعه دینی) لبهلول الجنابذی، الشیخ محمد تقی بن نظام الدین المعاصر، المذکور فی (۹: ۱۴۸) منظومهٔ فی بعض أحواله وعقیدته وذکر بعض وقایع عصره، فی ۱۲۰۰ بیتا نظمه فی شهر واحد فی ۱۳۵۳. أوله:

بنام کردگار حی دانا * مرید ومدرک وحی وتوانا (مثنوی مجنون ولیلی) لأمیر خسرو الدهلوی، راجع " لیلی ومجنون ۱۸: ۳۹۲."

(مثنوی مجنون ولیلی) لنوائی المیر علی شیر، راجع " لیلی ومجنون ۱۸: ۳۹۵"

(۲۸۴)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۱)

صفحه ۲۸۷

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۸۵

وخمسته المذکورهٔ فی (۷: ۲۶۴).

(مثنوی مجنون ولیلی) لنویدی الشیرازی، مر بعنوان " لیلی ومجنون:

۳۹۵ " علی أشهر الأقوال.

(۱۲۲۳: مثنوی محبت نامه) لابن نصوح، محمود، من شعراء عهد السلطان أبو سعید بن خدا بنده المتوفی ۷۳۶ ومن أکابر شیراز، ونظم "ده نامه ۸: ۲۸۴ " باسم غیاث الدین بن رشید الدین الوزیر. رأیته فی (الملک: ۱۴ / ۴۹۲۵) بخط أحمد بن إبراهیم (بن) حسن خواجهٔ الشیرازی فی حدود ۱۱۳۰ بیتا ناقصهٔ الاخر مذهبهٔ، مدح فی أولها [نظام الملک الثانی، جمال الحق والدنیا والدین]. أوله:

بنام آنکه نامش حرز جانهاست * ثنایش روز وشب ورد زبانهاست کلیمی گشته هر نطق از کلامش " * محبت نامه" ها نامی زنامش.. زکلکم هر دو را گوهر عیان شد * سفینهٔ " مجمع البحرین " ازان شد ویوجد بهذا العنوان له فی طهران عند (علی أصغر المهدوی) بخط إسماعیل بن إبراهیم ابن عبد الله ضمن مجموعهٔ کتابتها ۸۲۴ وأخری (قاهرهٔ، دار الکتب ۶ / ۱۵۶ م أدب فارسی) بخط عماد الابرقویی کتابته ۲۵ رمضان ۸۴۳ مذهبهٔ، وأخری (مدینهٔ، عارف حکمهٔ ۸ / ۲۶۷) بخط من القرن العاشر کما فی " در باره نسخهها خطی ۵: ۵۸۰."

(۱۲۲۴: مثنوی محبت نامه) لتائب التبریزی، مر فی (۱۹: ۸۵).

(۱۲۲۵: مثنوی محبت نامه) لحکیم الشیرازی الشیخ غلام علی، المذکور فی (۹: ۲۶۲) مثنوی عرفانی فی حدود ۳۹۰ بیتا، فیه: المناجاهٔ، مدح الأولیاء، معراج الرسول (ص). وبیان أسرار العشق، التوحید، والحکایات، یوجد بخط المؤلف ضمن کلیاته فی (المجلس: ۲۵۶۲) کما فی فهرسها المخطوطهٔ للسیدهٔ فخری راستکار أوله:

خداوندا توبی آن گوهر پاک * که گوهر سازی از سنگ آدم از خاک آخره: مرا بگذار وزین معنی مزن دم * که سر عشق را الله أعلم (۱۲۲۶: مثنوی محبت نامه بیدلان) لعماد الفقیه، الخواجهٔ عماد الدین علی

(۲۸۵)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، شهر رمضان المبارک (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، إسماعیل بن إبراهیم (۱)، الوفاهٔ (۱)، السفینهٔ (۱)

صفحه ۲۸۸

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۲۸۶

الکرمـانی، المتوفی بکرمان ۷۷۲ أو ۷۷۳ المذکور فی (۹: ۷۶۶) نظمه فی ۷۷۲ وله " محنت نـامه " و " مونس الأبرار " کمـا مر فی القسم الدواوین. یوجد نسخة منه فی (اکادمیة العلوم للاتحاد السوفیتی) ضمن کلیاته کما مر فی " صحبت نامه ۱۹: ۲۳۳ " له وأخری فی (المجلس: ۴ / ۲۶۶۸) بخط من القرن الثانی عشر مذهبة، فی ۴۸۳ بیت. علی ما فی فهرسـها الا أوله یطابق " سوز وگداز ۱۹: ۲۱۴ "لنوعی الخبوشاتی ویحتمل غلط من الناسخ أو مؤلفة الفهرست. راجعه.

(مثنوی محب ومحبوب) لکاتبی الترشـیزی، راجع " سی نامه ۱۹: ۲۱۵ (" ۱۲۲۷: مثنوی محمود وایاز) لانیسـی شاملو، علیقلی بیگ. المتوفی ۱۰۱۳ المذکور فی (۹: ۱۱۰). أوله: شبی بر تخت دولت خفته محمود * بباطن دیده نظاره بگشود نسـخه شایعة: (المجلس: ۳ / ۲۶۶۵) ضمن مجموعة کتابتها ۱۰۶۰، و (دانشگاه ۳ / ۲۶۶۵) ضمن مجموعة کتابتها ۱۰۸۳ – ۱۰۸۶، ورأیته فی (الملک: ۸ / ۴۶۷۱) من القرن الحادی عشر فی حدود ۲۰۰ بیتا.

(۱۲۲۸: مثنوی محمود وایاز) لزلالی الخوانساری، محمد حسن، المذکور فی (۹: ۴۰۴). وهو أحدی مثنویاته السبعة ": سبعه سیاره ۱۲: ۱۳۱ " مدح فیه الشاه عباس الأول (۹۹۵ – ۱۰۳۷)، شرع فیه فی ۱۰۰۱ وفرغ منه فی ۱۰۲۴ أوله:

بنـام آنکه محمودش ایـاز است * غمش بتخانه نازو نیاز است نسـخه شایعـة تختلف فی عـدد أبیاتها، وذکر فیها: عـدد را طرح داد از هفت (خسرو) ۲۰۲۴ منها فی طهران (دانشسرایعالی ۶۸ قریب) بخط شرف الدین کتابته ۲۲ ع ۲ / ۱۰۵۹ و (دانشگاه: ۳۱۱۱) بخط میر یوسف کتابته ۱۰۷۶ ناقصة الأول، و (المتحف البریطانی ۹۸۱۶ or) کتابته ۱۰۷۸، ورأیته فی (المجلس: ۵۷۱۷) کتابته ذی قعدة ۱۰۸۰ وذکر الطرازی فی فهرسه لدار الکتب بالقاهرة (رقم ۷ أدب فارسی طلعت) مثنوی باسم " محمود وایاز " لزلالی فخر الزمان عبد النبی بن خلف القزوینی المتوفی ۱۰۳۱ أوله: إلهی ده دل مارا رسائی. راجعه. واما زلالی الخوانساری فقد صرح باسمه

(۲۸۶)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الوفاة (۳)

صفحه ۲۸۹

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۲۸۷

مکررا فی مثنویه هذا:

مرا نامی که اکسیر سـخن شـد * محمـد أول وآخر حسن شـد ... مرا نامی که حسن ازسـر گذشـته * محمـد بأحسن ترکیب گشـته

(۱۲۲۹: مثنوی محمود وایاز) لصائب التبریزی، محمد علی الأصفهانی (۱۰۱۶ – ۱۰۸۱ أو ۱۰۷۷) المذکور فی (۹: ۵۶۹).

(۱۲۳۰: مثنوی محمود وایاز) لصـفی (صافی) یوجد بهذا العنوان والنسبة فی (المتحف البریطانی: ۱۲۱۲۳ or) کتابته ۹۵۱ کما فی" نسخه های خطی ۴: ۶۸۸ (" ۱۲۳۱: مثنوی محمود وایاز) لفخری السبزواری، فخر الـدین علی المذکور فی (۹: ۸۱۲) نقلا عن " تحفه سامی."

(۱۲۳۲: مثنوی محمود وایـاز) یولقلی (علی قلی) بیـک الشاملو، المـذکور فی (۹: ۱۱۰) ذکر وأورد شـطرا منه فی (آتشـکده آذر: ۹) وذکر فی " تذکرة الشعراء غنی: ۲۱ " انه توفی ۱۰۱۳ ویوجد نسخة منه فی (أکادمیة العلوم بالاتحاد السوفیتی: C.۱۱۲) کتابته ۱۰۶۰ وصورتها الفتوغرافیة بطهران (دانشگاه: ۱۱۲۴) کما فی فهرسها.

(۱۲۳۳: مثنوی محیط الکونین) لسالک القزوینی، إبراهیم المذکور فی (۹:

۴۱۹) فرغ من نظمه بالهند فی ۱۰۶۱ وله یومئذ أربعین سنة، موجود فی ضمن دیوانه فی (المجلس: ۹۹۲) کتابته ۱۰۸۴، وهو مثنوی فی سوانـح رحلته من تبریز إلی بغـداد وزیـارته العتبات ورجوعه إلی همـدان وقزوین وسـفرتین إلی الهنـد، ویـذکر مشاهـداته فی الطریق والرجال الـذین لاقاهم، وفی ضـمن المثنوی غزلیات، عـدد أبیاتها فی النسـخة المـذکورة فی حدود ۳۲۰۰ بیت، ولم أعـثر علی نسـخة

غيرها.

(١٢٣٤: مثنوى مختار نامه) لمحمد حسين قاجار دولو البيگلر بيگى، المذكور فى (٩: ٩٩٥) نظمه فى ١٣٠٥ فى قصص مختار بن أبى عبيد الثقفى، يوجد فى (الملية: ١٨٢) كتابته ١٣٠٩. أوله:

كنى بتيغ دو ابرو هميشه خونريزى * مگر زآه دل خستگان نپرهيزى (١٢٣٥: مثنوى مختار نامه) لخاموش اليزدى، الميرزا على خان المعاصر

(٢٨٧)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)، مدينة بغداد (١)، الهند (٢)، الغنى (١)

صفحه ٢٩٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٨٨

المذكور فى (٩: ٢٨٥ و ٧٥٣) وهو من المنظومات الحماسية الدينية الفارسية فى خمسة دفاتر فى حدود ثلاثين الف بيت. أوله:

بنام خداوند عرش برين * حكيم تواناى جان آفرين (١٢٣٦: مثنوى مختار نامه) لعطاء الهروى، عطاء الله بن حسان الواعظ المذكور فى (٩: ٧٢٨) وهو فى وقايع مختار الثقفى وأخذه بثار الشهداء، وطبع منثورة باسم " روضة المجاهدين. " يوجد بتبريز (الملية: ٢٥٣٣) بخط زين العابدين بن محمد قاسم الأردوبادى ع ١ / ١٢٦١، كما فى " نسخه هاى خطى ۴: ٣١٢."

(مثنوى مختار نامه) لمفتون الدنبلى، عبد الرزاق بيگ، المذكور فى (٩: ١٠٨٣) مطبوع وذكره تربيت بعنوان " همايون نامه."

(١٢٣٧: مثنوى مختار نامه) لنگاهى الارانى الكاشانى، المذكور فى (٩: ١٢٢٥) ذكر فى " خلاصة الاشعار وزبدة الأفكار " انه فى ثلاثين الف بيت، وهو من المنظومات الحماسية الدينية الفارسية فى أخذ الثار.

(١٢٣٨: مثنوى مختار نامه) لمير محمد يوسف البرهانپورى، من شعراء القرن الثانى عشر، وهو فى قصة المختار ذكره گلچين المعانى فى المنظومات الحماسية الدينية الفارسية.

(١٢٣٩: مثنوى مختصر المراثى) لپرويز خان سلماسى الذهبى الملقب بصفير العارفين. أوله:

ابتدا بر اسم خلاق ودود * كو عدم را داده از قدرت وجود آخره: دوره برهر نام أو چون شد تمام * شد جلال الدين محمد والسلام يوجد فى (الرضوية: ٩٢٨۴ عمومى) بخط شرف الدين، كتابته ١۴ محرم ١٣٠٣ فى ۴٢ ورق، كما فى فهرسها.

(١٢۴٠: مثنوى مخزن الاسرار) لحيدر ترك، المذكور فى (٩: ٢۶٩) مثنوى تركى كما مر.

(١٢۴١: مثنوى مخزن الاسرار) لمكتبى الشيرازى، المذكور فى (٩: ١٠٩۴) وهو أحدى مثنوياته الخمسة المذكورة فى (٧: ٢۶٣).

(٢٨٨)

مفاتيح البحث: المختار بن أبى عبيدة الثقفى (١)، جلال الدين (١)، الشهادة (١)، النوم (١)

صفحه ٢٩١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٢٨٩

(١٢۴٢: مثنوى مخزن الاسرار) للنظامى الگنجوى، مر تفصيله فى (٩: ١٢٠٧) (١٢۴٣: مثنوى مخزن الحكمة) لمحمد إسماعيل الكوفى، من أهل الصنعة بالهند، استفاد فيه من كتب جابر بن حيان الصوفى و " التدابير " للرازى، فى تسعة أبواب، جاء فى أواخر نسخة (الهيات: ۶ / ١٨٧ ج) المؤرخة ١٢١٩.

بدست فكر " سرمد " روز تاشب * به (نه باب) أين عمارت شد مرتب واما فى نسخة (بادليان: ١ / ١٨٧۶) الذى بخط عبد الخالق بن

محمد، المؤرخة ۸ ج ۱ / ۱۰۱۷ فی سبعة أبواب علی ما فی فهرسها: ۱ - در بیان أشیاء کأنی ۲ - آلاتی که در أین صنعت به کار آید ۳ - اندر أرواح ۴ - تکلیس أجساد وأحجار ۵ - در بیان تشمیع أجساد وأحجار ۶ - در حل وتدبیر آن ۷ - در عقد وحل. ولم یعرف الناظم فی فهرسها.

أوله: بود نزد حکیمان خردمند * کلید گنج دل نام خداوند سزاوار ثنا آن کرد گاری * که پیدا کرد سیماب از بخاری یوجد منه نسخة ثالثة بطهران (پزشکی: ۵ / ۱۶۳) ضمن مجموعة کتابته ۲۵ محرم ۱۱۵ (۱۱۰۵)، کما فی فهرسها.

(۱۲۴۴: مثنوی مخزن الغرایب) لشاپور الطهرانی، شرف الدین ارجاسب المذکور فی (۹: ۴۹۰) یوجد ضمن کلیاته فی (الملیة) مذهبة بخط من القرن الحادی عشر مع مثنویات اخر له: در تعریف شبدیز، در تعریف خسرو وشیرین در ملاقاة أول. مجموع أبیات المثنویات ۲۰۹ بیتا ویحتمل أن یکون خلاصة أو قسم من المثنویات له، وأما فی نسخة کلیاته فی (بنگاله - الاسویة): مثنوی داستان باغ، داستان کوه رفتن فرهاد، ومثنویات فی مدایح سلاطین زمانه.

(۱۲۴۴: مثنوی مخزن غیب) لتائب التبریزی، مر فی (۹: ۸۵).

(۱۲۴۵: مثنوی مخزن گوهر) لیعقوب شاه نور الله، فی المعما نظمه فی ۹۲۸ = " مخزن گوهر " وفیه أقسام اخر من الشعر، ویظهر من أشعاره تشیعه وجاء فی أواخره:

أین نسخه که شد " مخزن گوهر " بمثال * بگرفته زنظم جوهری زیب وجمال أوله: بسم رب مفتح الأبواب * فتح الله لی طریق صواب

(۲۸۹)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، عبد الخالق بن محمد (۱)، جابر بن حیان (۱)، الهند (۱)، النوم (۱)

صفحه ۲۹۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۹۰

آن علیمی که عالم الاسماست * هر معما باسم أو پیداست یوجد فی (دانشگاه: ۱ / ۱۲۰۱) غیر مؤرخة کما فی فهرسها.

(۱۲۴۶: مثنوی مخزن معنی) أو " تیغ وقلم " لشاعر یتخلص فیه بمسعود (راجع مسعود قمی ۹: ۱۰۳۸) یمدح فیه الشاهزاده یوسف بهادر خان، وهو مناظرة بین القلم والسیف وجاء فیها:

چو دیدش خرد از معانی تمام * روان " مخزم معنیش " کرد نام یوجد فی (الآصفیة: ۱۴۵ مثنوی) کتابته ۱۱۹۰، واحتمل صاحب الفهرست أن اسمه تاریخ نظمه: (مخزن معانی: ۸۶۷). أوله:

قلم چون به تیغ زمان راز گفت * حقیقت بنام خدا باز گفت خدائی خرد بخش روزی رسان * پناه فقیران، کس بیکسان (۱۲۴۷: مثنوی مدایح السلطان) لعو فی البخاری، نور الدین محمد بن محمد، المذکور فی (۹: ۷۷۵) وهو منظومة علی زنة " حدیقة الحقیقة " للسنائی.

ادرج قسم منه فی " جوامع الحکایات " له فی أول الباب الثانی عشر من القسم الأول.

الموجود نسخه، ومنه فی (دانشگاه: ۱۲۳) الذی فصله ابنی فی فهرسه (۲: ۲۱).

(۱۲۴۸: مثنوی مدح تفلیس) لصافی الخلخالی، المذکور فی (۹:

۵۸۵) نقلا عن " دانشمندان آذربایجان: ۲۱۴."

(۱۲۴۹: مثنوی فی مدح السلطان یعقوب) لأنصاری القمی، من شعراء سلطان یعقوب آق قوینلو، المذکور فی (۹: ۱۰۸ ذکره " روز روشن: ۷۹ " وقال له مثنوی لطیف فی مدح السلطان یعقوب ومات ۸۹۵.

(مثنوی فی مدح کشمیر) لسلیم الطهرانی، یأتی بعنوان " مثنوی فی وصف کشمیر."

(١٢٥٠: مثنوی مدخل منظوم) فی النجوم، لعبد الجبار الخجندی، نظمه لجمال الدین أبو المحامد محمد بن نور الدین احمد وفرغ منه فی ج ٢ / ٦١٦. وهذه المنظومة نسبت غلطا فی الفهارس أولا إلی الخواجة نصیر الدین محمد الطوسی

(٢٩٠)

مفاتیح البحث: آذربیجان (١)، جمال الدین (١)

صفحه ۲۹۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٩١

المتوفی ٦٧٢، أوله (حمد له..

مرد دانا سخن ادا نکند * تا بنام حق ابتدا نکند نسخه شایعة: طهران (فخر الدین النصیری) کتابته ٧٥٣ کما کتب إلینا، و (دانشگاه: ٢ / ٢٤٤٩) من القرن السابع أو الثامن، أیضا (دانشگاه: ٨ / ٢١٦٠) من القرن التاسع وأصفهان (السید محمد علی الروضاتی) کتابته رمضان ٩٠٠، والقاهرة (دار الکتب ٣٨ فلك ترکی طلعت) کما فی فهارسها.

(١٢٥١: مثنوی مدینة الأحباب) لمحمد زمان بندگانی، المذکور فی (٩: ٤٠٦) ذکر فی " تذکره نصر آبادی: ٣٨٢ " وأورد بعضه.

(١٢٥٢: مثنوی مذهب نامه) لتائب التبریزی، مر ذکر (٩: ٨٥).

(١٢٥٣: مثنوی المرآة) لا ذری الأسفراینی، المذکور فی (١٩: ٤) ذکره القاضی وقال إنه مشتمل علی أربعة کتب، لکل منها أسماء خاصة: ١ - طامة الکبری ٢ - عجایب الدنیا ٣ - عجائب الاعلی ٤ - سعی الصفا. ویحتمل أن یکون " العجایب " هذا هو الموجود والمذکور بعنوان " عجایب الغرایب ١٩: ٢٤٥."

(١٢٥٤: مثنوی مرآة الحقایق) لنجیب الدین بن میر هاشم الحسنی الاندخودی، الملقب بفیضان. وهو اختصار " حدیقة الحقیقة" للسنائی سماه بهذا الاسم. یوجد فی (هاروارد، هوتن) مع انتخاب " مثنوی المعنوی " له وانتخاب غزلیات الحافظ الذی سماه " مرآة العشق " ورسائل اخر مذهبة من القرن الثالث عشر.

(١٢٥٥: مثنوی مرآة الصفات) للغزالی المشهدی، المذکور فی (٩: ٧٨٩) ذکره " هقت آسمان ١: ١٠٢ " فیمن تتبعوا " مخزن الاسرار "للنظامی بهذه المثنوی و " مثنوی مشهد الأنوار " الآتی ذکره. ومدح فیه أکبر شاه الذی لقب منه ب (مالك الشعراء).

(١٢٥٦: مثنوی مرآة العرفاء) لعبد الرحیم بن محمد رضا صابر الخلخالی المنشی المستوفی، المتخلص بندیم، من شعراء القرن الثالث عشر. أوله:

حمد بیحد بر خداوند ودود * که از هیچ ایجاد کرد هر وجود

(٢٩١)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارك (١)، مدینة إصفهان (١)، مدینة طهران (١)، نجیب الدین (١)، الشهادة (١)، الوفاة (١)

صفحه ۲۹۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٩٢

یوجد فی (دانشگاه: ٣٢٠٠) بخط میرزا آقا الکرمانی کتابته ٢٠ ع ١ / ١٢٧٤ مذهبة علیها خط الناظم، کما فی فهرسها.

(١٢٥٧: مثنوی مرآة العشق) لمشتری الخراسانی، أبو سعید محمد إبراهیم (١٢٦٤ - ١٣٠٥) المذکور فی ٩: ١٠٤٦) یوجد عند (الملك).

(١٢٥٨: مثنوی مرآة المحققین) لرونق علیشاه الکرمانی، المیرزا محمد حسین بن المیرزا محمد کاظم، المذکور فی (٩: ٣٩٢)، منظومة فی شرح أحوال مشتاق علیشاه فی أربعة أبواب وخاتمة. یوجد منه فی (أدبیات: ١ / ٢٨٦ حکمت) بخط المیرزا محمد صادق التویسرکانی کتابته ١٢٨٧ و (دانشگاه: ۴٠۶٣) بخط محمد حسین أنور علی بن نور الدین بن محیی الدین (الناظم) ضمن کلیاته کتابتها ١٢٩٢ و (دانشگاه: ٢ / ۴٢٧٨) بخط أسد الله بن محمد الحسینی الدامغانی کتابته ٢٥ شعبان ١٢٩٣، وغیرها کما فی الفهارس.

(١٢٥٩: مرآة المعالی) لجمال الدین، طبع بالهند علی الحجر، کما فی " فهرست کتابهای چاپی فارسی."

(١٢۶٠: مثنوی مراتب العارفین) لمیرزا بابا الذهبی الشریفی الشیرازی، أبو القاسم، المذکور فی (٩: ٣۴۶). یوجد فی (دانشگاه ٢ / ۴١۶۴) مع " مفاخر الأخیار " له، من القرن الرابع عشر، کما فی فهرسها.

(١٢۶١: مثنوی مراد نامه) لشهاب الترشیزی، المیرزا عبد الله خان الخطاط المصور المنجم. المذکور فی (٩: ۵۵٣) منظومة فی وقایع علی مراد زند.

(١٢۶٢: مثنوی مرشد العشاق) لحیران کرد، الشیخ محمد بن امام الدین المذکور فی (٩: ٢٧٢) ذکره " مجمع الفصحاء ٢: ١٠٢ " کما مر.

(١٢۶٣: مثنوی مرغابیه) أو " سفرنامه " لسری الیوده ئی، المیرزا إبراهیم المذکور فی (٩: ۴۴۵).

(١٢۶۴: مثنوی مرغ نامه) لشاه محمد تقی همدم البرهانپوری، ناظم مثنوی " لمعة الشمس ١٩: ٢٧۵."

(٢٩٢)

مفاتیح البحث: شهر شعبان المعظم (١)، محمد الحسینی (١)، جمال الدین (١)، الهند (١)

صفحه ٢٩۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٩٣

(١٢۶۵: مثنوی مرغوب القلوب) لشمس التبریزی، فی عشرة فصول یوجد فی (القاهرة، دار الکتب: ١۴ / ۴ مجامیع فارسی طلعت) و (باریس: ٣ / ۴۵ p. S) والمتحف البریطانی: ١١١٣١٠ or). وجاء فی فهرس الطرازی أنه شمس الدین محمد بن علی بن ملک داود التبریزی الشهید فی ۶۴۵. (راجع ٩: ۵٣٩)، طبع مکررا بهذه النسبة منه ضمن " گنجینه عرفان " فی ١٣١۵ بلکهنو غیر أنه لیس بصحیح وناظمه من شعراء العرفاء فی القرن الثامن حیث تاریخ نظمه ٧۵٧ (١٢۶۶: مثنوی لمعات الطاهرین) لشاعر یتخلص بغلاما من قوم نوائط بالهند، یحتمل أن یکون اسمه غلام، وهو فی شرح ألم فی مائة وعشرة بیتا (= علی) مع دیباجة منثورة. یوجد فی (الآصفیة: ۶٩٨ تصوف) کما فی فهرسها. أوله (حمد وسپاس بیقیاس مر إحدی را که..

باسم الله الرحمان الرحیم * حکیم قدیر علی عظیم (١٢۶٧: مثنوی مرکز ادوار) لفیضی الهندی، راجع " مثنوی مبدء فیاض ١٩: ٢٨١" له. وهو إحدی مثنویاته الخمسة المذکورة فی (٧: ٢۶٢ و ٩: ٨۵۵) نظمه بأمر أکبر شاه الهندی (٩۶٣ - ١٠١۴) فی ٩٩٣ فی ثلاثة آلاف بیت. وذکر فی " هفت آسمان ١: ١١۵ " أنه فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی، جمعه بعد فوته فی طی سنتین أخوه أبو الفضل العلامی مؤلف " مکاتبات علامی " و " آیین أکبری " وغیرها جمعه والحق به خاتمة منثورة وذکر فی الخاتمة أنه فی ثلاثة آلاف بیت. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * گنج أزل راست طلسم قدیم گنج أزل چیست کلام خدای * مهر ابد کرده بنام خدای.. آنکه چنین جنبش پر کار کرد * نام ورا " مرکز أدوار " کرد یوجد منه فی (القاهرة، دار الکتب ١١۴ أدب فارسی طلعت) کتابته ج ٢ / ١٠١۴، ورأیت منه عدة نسخ، ونسخته الغیر المؤرخة من القرن الحادی عشر فی (سپهسالار:

٣٢٠) فی حدود ١۴۶٢ بیتا. کما فی فهرسها:

(١٢۶٨: مثنوی مرگ ربا خوار) لعینی التاجیکی، السید صدر الدین

(٢٩٣)

مفاتیح البحث: محمد بن علی (١)، الهند (١)، الشهادة (١)، الطهارة (١)، النوم (١)

صفحه ٢٩۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٩۴

المذکور فی (٩: ٧٨١).

(١٢۶٩: مثنوی مروج الأسواق) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (٩: ١٢٣۶) وهو خامس مثنویاته من الخزائن السبعة له. یوجد فی (أدبیات: ٣۶٢ جوادی) کتابته رمضان ٩٧٧ و (دانشگاه: ٢۴٢۵) من القرن الحادی عشر ضمن دیوانه، کما فی فهرسها.

(١٢٧٠: مثنوی مزامیر حق) لمقصود، محمد صادق بن میر قطب الدین محمد عنقا، المولود فی ١٢٩۴ ش بطهران، من عرفاء طریقة الأویسیة. وهو مثنوی عرفانی وفیها شرح أحوال بعض المعاریف من العرفاء. أوله:

لا- إله إلا- هو الله العلی * جوهر ذاتست مر آتش ولی نظمه فی ١٣۴۴ ش وطبع بطهران، ومعه " مثنوی گلزار امید " فی الحروف والکیمیا له. وللناظم " مثنوی سیر السائر وطیر النادر " فی العرفان، و " مثنوی سر الحجر " فی الاسم الأعظم والحجر المکرم وکبریت الأحمر، فرغ منه فی ١٣۴٣ ش و " مثنوی شاهد ومشهود " أیضا فی العرفان و " مثنوی قوائم التجرید " فی الأطوار السبعة القلبیة وأنوار السبعة الغیبیة، و " مثنوی مستزاد چنته. " وله آثار اخر منثورة مطبوعة وخطیة کما کتب إلینا.

(١٢٧١: مثنوی مزعفرنامه) أو " جنگ مزعفر " لبسحاق أطعمه الشیرازی المتوفی ٨١۴ المذکور فی (٩: ١٣۵). أوله:

بنام روانبخش روزی رسان * که رزق آفرینست پیش از روان مرتب کن قوت قبل از وجود * پیا پی ده لقمه از خوان جود رأیتها فی (الملک: ٧ / ۴٩٢۵) بخط أحمد إبراهیم حسن خواجة الشیرازی، ضمن مجموعة مذهبة کتب بعض اجزائها ٨۴٢ ویوجد فی (أدبیات: ٨١ جوادی) بخط من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(١٢٧٢: مثنوی فی المساحة) لعزیزی، ناظم " المثنوی فی القافیة ١٩:

٢۶٠ " وهو منظومة فی ٣٢٧ بیتا، یوجد ضمن تلک المجموعة المذکورة بالمشهد.

(٢٩۴)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (١)، مدینة طهران (٢)

صفحه ٢٩٧

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٢٩۵

(١٢٧٣: مثنوی مستزاد چنته) أو " جهان عارف " لمحمد صادق بن المیر قطب الدین محمد عنقا، ناظم " مثنوی مزا میر حق ١٩: ٢٩۴ . "مثنوی عرفانی، طبع بطهران فی ٣۴٢ ص فی ١٣۴٣ ش أوله:

حمد بیحد مر خدایی را سزد * که ندارد رآه بر کنهش خرد (١٢٧۴: مثنوی مسگر نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره فی (١٩: ٨۵)

(١٢٧۵: مثنوی مسیو نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره فی (١٩: ٨۵).

(مثنوی مشاهده) لشاه داعی الشیرازی، المذکور فی (٩: ١۴٣) مثنوی عرفانی وهو أحد مثنویاته الستة المعروفة ب " سته داعی ١٢: ١۴٣ " نظمه فی ٨٣۶ أوله: اللهم لک الحمد وعلیک التوکل..

بلبل اگر ناله بر آرد رواست * خاصه که از طرف گلستان جداست رأیته فی (الملک: ۵١٣۶) مذهبة من القرن العاشر ویوجد فی

(المجلس: ۱۰۹۵) ضمن ستته من القرن التاسع، وذكره " هفت آسمان " ضمن من تتبع النظامى فى " مخزن الاسرار."

(۱۲۷۶: مثنوى مشرب عشاق الهى) لشاعر يتخلص به آزاد من القرن الثالث عشر، كما مدح فيه محمد شاه القاجار (۱۲۵۰ ۱۲۶۴) وجاء فيه:

از دوصد والف فزون سى وپنچ (۱۲۳۵) * بود كه بودم پى أين گنج رنج.. أو دل يک بنده نكردست ريش * جز دل (آزاد) بهجران خويش مثنوى عرفانى مع عناوين (مشرب) و (مقاله) أوله:

أول هر نامه بنام خداست * نام خدا زيب كلام خداست نام خدا وه كه چه نام است أين * نامه اقبال أنام است أين يوجد فى (دانشگاه: ۴۶۹۳) من القرن الثالث عشر فى حدود ۱۶۰۰ بيتا، كما فى فهرسها.

(۱۲۷۷: مثنوى مشرق الاشراق) للسيد إبراهيم الكازرونى، المذكور فى (۹: ۱۱۴۹) نقلا عن " مجمع الفصحاء ۲: ۴۹۸."

(۲۹۵)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (۱)، النوم (۲)

صفحه ۲۹۸

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۲۹۶

(۱۲۷۸: مثنوى مشرق الأنوار) للمير الداماد، محمد باقر بن محمد الحسينى المتوفى ۱۰۴۱، مثنوى تتبع فيه " مخزن الاسرار " للنظامى، طبع مع ديوانه بإيران فى ۱۳۵۰ ويوجد قسم منه بخطه ضمن مجموعه " گرانمايه " المعروفة بدانشگاه ونسخة فى (الرضوية: ۳۴۷) مع ديوانه، غير أنه غير تام، كتابته ۱۲۵۲ وذكر فى " هفت آسمان ۱: ۱۵۴ " بعنوان " مطلع الأنوار."

(۱۲۷۹: مثنوى مشرق الأنوار) لمير عين الدين حسين الدزفولى الذهبى ناظم " مثنوى صحيفة الأصفياء ۱۹: ۲۳۴، " مثنوى عرفانى. أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * كعبه ذاتست وصفاى قديم فاتحه عقل كل وختم كل * عرش بود خطبه گه عين دين (۱۲۸۰: مثنوى مشرق الأنوار) لمولوى عبد الرحيم الگور كهبورى الهندى، المتخلص ب (تمنا) نزيل كلكتة والمتوفى ۱۲۷۳ نظم " كيز فيبل " بالانگليزية وفيه أربعة وستين حكاية، أولها بالفارسية على زنة " مخزن الاسرار " للنظامى، ثم تلميذه المولوى عبيد الله المتخلص به (عبيدى) عزم على اتمامه وسماه " مشرق الأنوار " كما فى " هفت آسمان ۱: ۱۶۸. " أوله:

بسم الله الرحمان الرحيم * هست علاج از پى قلب سقيم (۱۲۸۱: مثنوى مشهد أنوار) لغزالى المشهدى، المذكور فى (۹: ۷۸۹) ذكره " هفت آسمان ۱: ۱۰۰ " فى من تتبعوا " مخزن الاسرار " بمثنويه هذا.

(مثنوى مشهد الشهداء) لندائى، مر بعنوان " سيف النبوة ۱۹: ۲۱۴."

(۱۲۸۲: منظومة مصاب) لصدر الأفاضل افشار، المذكور فى (۹: ۶۰۰).

(۱۲۸۳: مثنوى المصباح) أو " مصباح رشيدى " للشيخ رشيد الدين محمد الأسفراينى، مثنوى عرفانى أخلاقى فى ثلاثة أصول: (محبت، فناء، نياز) وجاء فى الخاتمة يشر إلى تاريخ نظمه فى ۸۵۲:

چون گذشت از هجرت خير الأنام * هشتصد وپنجاه ودو أين شد تمام يوجد فى (الآصفية: ۱۲۳ مثنوى) بخط مبارک بن حسن الشيرازى كتابته ۹۶۱

(۲۹۶)

مفاتيح البحث: دولة ايران (۱)، محمد باقر بن محمد (۱)، الشهادة (۳)

صفحه ۲۹۹

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٩٧

ونسخة في (بادليان: ١٢٦٨) وصورتها الفتوغرافية بطهران (دانشگاه: ٨٩٠) كما في فهرسها.

(١٢٨۴: مصباح الأرواح) للشيخ شمس الدين محمد بن ايل طغان الكرماني البردسيري، أو أوحد الدين الكرماني المتوفى ۶٣۵ كما في " نفحات الانس " طبع بمباشرة بديع الزمان فروزانفر، ويوجد في (أيا صوفيا: ۴٨٢١) كتابته ۶٧٧ واخر (ايا صوفيا: ٢ / ٢٠۵١) كتابته شوال ٧٣٠ و (انيورسيته: ١٠ / ۵٣٨) ضمن مجموعة كتابته ٨٢۶، و (الرضوية: ٢ / ٩٢٧ أدبيات) من أواخر القرن التاسع.

أول هذه النسخة:

چون غره صبح گشت غرا * شد طره آسمان مطرا (١٢٨۵: مثنوى مصباح حسينى) لمشترى الخراساني، ناظم " مثنوى مرآة العشق: ١٩: ٢٩٢ " يوجد عند (الملك).

(١٢٨۶: مثنوى مصباح الشريعة ومفتاح الحقيقة) لأحمد بن عبد الواحد نظام عليشاه، وهو الجنة السادسة ل " مثنوى جناب الوصال ١٩: ١۴٩ " لمحمد على نور عليشاه كما مر في (۵: ١۵٢). رأيته مستقلا في (الملك: ۵۴٠۶) بهذا العنوان في مائة وأربع (لمعة) مع مقدمة منثورة.

(١٢٨٧: مثنوى مصدر الآثار) لفاني الكشميري، محمد محسن بن حسن المذكور في (٩: ٨٠٣)، مثنوى في قبال " مخزن الاسرار " نظمه في ١٠۶٧ كما مر في قسم الدواوين. أوله:

گشته الف لام دگر آشكار * برده دلم باز قد زلف يار يوجد في (المجلس: ٢۶٨٩) بخط محمد عابد بن محمد زاهد السمرقندي من القرن الثاني عشر حدود ١٣٨٠ بيتا، كما في فهرسها.

(١٢٨٨: مثنوى مصيبت نامه) لفريد الدين عطار النيشابوري، المذكور في (٩: ٧٣٠). مثنوى عرفاني في مقدمة وأربعين مقالة، يشرح فيه مراتب السير العرفاني. طبع في ١٣۵۴ بطهران. أوله:

(٢٩٧)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (٢)، شهر شوال المكرم (١)، شمس الدين محمد (١)

صفحه ۳۰۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٢٩٨

حمد پاك از جان پاك آن پاك را * كو خلافت داد مشتى خاك را آن خرد بخشى كه آدم خاك اوست * جز وكل برهان ذات پاك اوست نسخه شايعة: رأيته في (الملك: ۵٩۵۵) ضمن كلياته المذهبة، تاريخ كتابتها صفر ٨١٩ ويوجد في (هارواد، فرانسيس هوفر) ضمن مجموعة كتابتها ٨٢٧ و (المجلس:

١١۴٧) كتابته ٨٣٧، كما في فهرسها.

(١٢٨٩: مثنوى مصيبت نامه) لمجرم الأصفهاني، هادى بن محسن المعاصر المذكور في (٩: ٩۶۴) طبع في ١۵٠٠ بيتا بطهران على الحجر.

(١٢٩٠ مثنوى مصيبت نامه) لناد على بن قربان على الأصفهاني الفروشاني طبع بطهران في ١٣۵١.

(١٢٩١: مثنوى مضرت نامه) لتائب التبريزي، مر ذكره في (١٩: ٨۵).

(مثنوى مطلع الا أنوار) لمير محمد باقر الداماد، المذكور في (٩:

۷۶) ذکره فی " هفت آسمان ۱: ۱۵۴ " وقال أنه علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی.
مر بعنوان " مشرق الأنوار ۱۹: ۲۹۶."
(۱۲۹۲: مثنوی مطلع الأنوار لأمیر خسرو الدهلوی، (آکره ۶۵۱ ۷۲۵) المذکور فی (۹: ۲۹۳) وهو إحدی مثنویاته الخمسة المذکورة فی (۷:
۲۵۹) فرغ منه فی ۶۹۷ فی ۳۳۱۰ بیتا. أوله:
بسم الله الرحمان الرحیم * خطبه قدس است بملک قدیم رایحه فکرت وتوقیع راز * نیست مکر أین رقم جانگداز تتبع فیه " مخزن الاسرار " للنظامی وذکر بهذه المناسبة فی " هفت آسمان ۱: ۶۳."
نسخه شایعة، منها: (المتحف البریطانی: ۱۱۳۲۷ or) کتابته ۹۰۳ ضمن خمسته و (المدینة، مکتبة عارف حکمة: ۱۵۲) أیضا کتابتها ۹۰۳، و (المجلس: ۳۳۵) ضمن " الخمسة " کتابتها ۹۸۹.
(۱۲۹۳: مثنوی مطلع الشمس) للسید قاسم بن المیر نور الله، فی التجوید.
أوله: أی بنام تست مفتاح کلام هر زبان. نظمه بحیدر آباد فی ۱۰۴۵. یوجد فی
(۲۹۸)
مفاتیح البحث: مدینة طهران (۲)

صفحه ۳۰۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۲۹۹
(الرضویة: ۳۲ تجوید) من القرن الحادی عشر، من موقوفات ابن خاتون سنة ۱۰۶۷ کما فی فهرسها.
(۱۲۹۴: مثنوی مطمح الأنظار) لروح الأمین میر جمله (أصفهان ۹۸۱ ۱۰۴۷) وهو إحدی مثنویاته الخمسة المذکورة فی (۷: ۲۶۰) نظمه فی ۱۰۱۹ فی أربعین یوما فی ۲۲۳۳ بیتا. ویوجد بطهران فی (دانشسرایعالی ۱۱۶ قریب) ضمن " پنج گنج " له، مذهبة من القرن الحادی أو الثانی عشر.
(۱۲۹۵: مثنوی مطمح الأنظار) للشیخ علی الحزین، المذکور فی (۹: ۲۳۵) وهو علی زنة " مخزن الاسرار " للنظامی، ذکره " هفت آسمان ۱: ۱۶۱ " فیمن تتبع " مخزن الاسرار " وقال یوجد کلیاته فی (مکتبة اشیاتک سوسیتئ بدهلی). أوله:
أی دل أفسرده خروشت کجاست * خامش از زمزمه، جوشت کجاست طبع ضمن کلیاته. ویوجد نسخته الخطیة فی (المجلس: ۹۷۱) ضمن کلیاته المؤرخة ۱۲۲۸ ناقصة فی ۱۱۲ بیتا.
(۱۲۹۶: مثنوی مظفر نامه همایونی) لملک الحکماء المیرزا حسین خان الطبیب المتخلص بخسته، المذکور فی (۹: ۱۰۹۸) وهو کالشاهنامه، نظمه باسم مظفر الدین شاه قاجار، وطبع بمشهد خراسان فی ۱۳۱۴ علی الحجر.
(۱۹۷: مثنوی مظهر الآثار) للسید شاه جهانگیر الهاشمی الکرمانی البهکری، المتوفی ۹۴۶ المذکور فی (۹: ۱۱۸۹)، مثنوی عرفانی وفیه الحکایات ومناقب الشاه نعمت الله ولی الکرمانی (۹: ۱۲۱۵). طبع بمباشرة السید حسام الدین الراشدی بحیدر آباد فی ۱۹۵۷ م فی ۶۲ + ۱۸۳ ص. ونسبه الهدایت فی " مجمع الفصحاء ۲: ۵۶ " إلی الهاشمی الدهلوی، أبو عبد الله المذکور فی (۹: ۱۲۸۹) المتوفی ۱۱۵۰، وفی فهرست الرضویة عند ذکر نسخته فی (الرضویة: ۶۰ تاریخ) اختلط الدهلوی والکرمانی، وذکر " هفت آسمان ۱: ۹۰ " فیمن تتبع "مخزن الاسرار " و " تحفة الأحرار " الکرمانی وذکر مثنویه هذا، وأضاف أن ذکر المنثوی
(۲۹۹)
مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (۱)، مدینة طهران (۱)، أبو عبد الله (۱)، خراسان (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ٣٠٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٠٠

فی فهرس مکتبة سوسیتی باسم " مظهر الاسرار، " ونقل عن الأوحدی أن الناظم لقی الجامی. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * فاتحه آری کلام قدیم یوجد فی (بادلیان: ٣ / ٢. فرازر) کتابته ١٠٢١ و (کپنهاک) من القرن الحادی عشر وجاء فی فهرسها أنه نظم فی ٩٣٠. ورأیته فی (الملک: ١ / ٥٣٦٣) ضمن مجموعة کتابتها ١٢٦٧. و (المجلس: ١١ / ٢٦٦٥) ضمن مجموعة کتابتها ١٠۶٠.

(١٢٩٨: مثنوی مظهر الاسرار) لأبی الفتح اللاهیجی بن الدوانی المذکور فی (٩: ۴۶) ومر له " مثنوی ضیاء النیرین ١٩: ٢٣٧."

(١٢٩٩: مثنوی مظهر الاسرار) لفرید الدین عطار النیشابوری، المذکور فی (٩: ٧٢٩). أجاب فیه ثلاثین مطلبا عرفانیا فی الولایة، فی حدود ثلاثة آلاف بیتا، یوجد فی (المجلس: ١١٨۴) بخط قطب الدین التونی ضمن کلیاته المؤرخة ١٠٠٨ فی حدود ٢٨٠٠ بیتا وأخری (المجلس: ١١٥١) من القرن الثالث عشر.

فصلها ابن یوسف فی فهرسه.

(١٣٠٠: مثنوی مظهر الاسرار) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (٩: ١٢٣۶) وهو مثنویه الأولی من خمسته الأول، فی ٢٥٣٠ بیتا.

یوجد فی (دانشگاه: ٢۴٢٥) ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر، کما فی فهرسها.

(١٣٠١: مثنوی مظهر الأنوار) لهاشمی البخاری، المتوفی ٩۴٥ المذکور فی (٩: ١٢٨٩) ذکر فی " آتشکده آذر: ٣٢٧ " أن له " مثنوی مظهر الأنوار " وذکر " هفت آسمان ١: ١۴٩ " أنه فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی، غیر أنه لم یظفر به.

(١٣٠٢: مثنوی مظهر العجایب) لعطار التونی، من عرفاء القرن التاسع وطبع قسما منه منسوبا إلی فرید الدین عطار النیشابوری، ویوجد نسخه غالبا ضمن کلیات النیشابوری، مثنوی عرفانی فی حدود أربعة آلاف بیتا فی الولایة والإمامة. أوله:

آفرین جان آفرین پاک را * زانکه أو هست آشکار أو نهان

(٣٠٠)

مفاتیح البحث: الوفاة (١)

صفحه ٣٠٣

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٠١

در مقام لایزالی آشکار * در درون عاشقان بیقرار یوجد بشیراز عند الدکتور وصال مع مصیبت نامه وأسرار نامه کتابته ٨٩٢ ورأیته فی (الملک: ١٠ / ٥٠۶٢) ضمن کلیات النیشابوری کتابتها ٩۶٥، و (المجلس: ١١٨۴) بخط قطب الدین التونی، أیضا ضمن کلیات النیشابوری کتابتها ١٠٠٨، وعند الدکتور أصغر المهدوی بطهران رقم ٣٥ ضمن کلیات النیشابوری المؤرخة ١٠٢۶ وغیرها کما فی الفهارس.

(١٣٠٣: مثنوی معالی ومظاهر) لرزمی الرومی، المذکور فی (٩:

٣٥٧) مثنوی فی غرام معالی ومظاهر فی حدود ۴۶٥ بیتا، رأیته ضمن دیوانه فی (الملک: ٣ / ٥٠٧۶) من القرن الحادی عشر. جاء فیه:

تو نیز أی (رزمی) در نهانی * چنین یاری بدست آر ارتوانی أوله: شنیدم روزی از سنجیده گویی * چو شعله سرکشی ژولیده مویی

(١٣٠۴: مثنوی فی المعانی والبیان) لمیرزا أبو القاسم القمی، المذکور فی (٩: ۴٨ و ٨٨٩).

(۱۳۰۵: مثنوی فی المعانی والبیان) لعقدائی الیزدی، المولی إسماعیل المذکور فی (۹: ۷۳۲).

(۱۳۰۶: مثنوی معراج خیال) لمیرزا علی رضا تجلی الشیرازی، المذکور فی (۹: ۱۶۷)، مثنوی عرفانی فی بحر الرمل طبع ببمبئی فی ۱۳۴۳ علی الحجر نسخه شایعة: رأیته فی (الملک: ۴ / ۴۹۳۲) و (الملک: ۵ / ۶۰۵۳) و (المجلس: ۹ / ۵۰۰۸) کلها ضمن مجموعات من القرن الحادی عشر، أوله:

در سرم دیگر همای عشق یار * ریخت طرح آشیان از خار خار (۱۳۰۷: مثنوی معراج الشهادة) لعاصی الرشتی، محمد محسن بن محمد رفیع، المذکور فی (۹: ۶۷۳) غیر أن هناک سقط اسم الناظم. وهو منظومة نظیر " حمله حیدری " فی الموضوع.

(۱۳۰۸: مثنوی معراج نامه) لعطار التونی من القرن التاسع، وطبع

(۳۰۱)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الشهادة (۱)

صفحه ۳۰۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۰۲

مکررا باسم العطار النیشابوری، أوله:

تعالی الله از أین دیدار پر نور * که در ذات دو عالم گشته مشهور یوجد فی (الرضویة: ۱ / ۹۵۰ أدبیات) مع منتخب " مثنوی جوهر الذات " للنیشابوری و " کنوز الاسرار ورموز الأحرار ۱۹: ۲۶۹) کما فی فهرسها.

(۱۳۰۹: مثنوی معراج نامه) لنظیری، کما فی نسخة (خانقاه صفی علیشاه) کما حدثنی به إبراهیم الدیباجی. وقد مر فی (۹: ۱۲۱۲ - ۱۲۱۳) عدة شعراء یعرفون بنظیر الدین أو یتخلصون بنظیری. أوله:

بیا بشنو از مؤمن باأدب * زمعراج آن افتخار عرب ز سلمان وعمار عالیمکان * روایت چنین است از راویان وفی آخره: (نظیری) بگو مدح آل علی * که آینه دل بگردد جلی إلهی بمعراج وآل رسول * که ما را به محشر مگردان ملول ضمن مجموعة کتابتها ۱۰۸۳.

(۱۳۱۰: مثنوی فی معرفة الأسطرلاب) لحمید البخاری، فی ۳۲۰ بیتا رأیته فی (الملک: ۶۳۵۸) بخط من القرن التاسع. جاء فیه:

از (حمید بخاری) أین تعلیم * یادگاریست در همه إقلیم هر چه دانست ازاین عمل بنهفت * أین عمل را کسی بنظم نگفت أوله: بر گشایم زبان بنام خدای * خالق ذو الجلال وراهنمای ونسخة أخری فی المشهد (عبد الحمید المولوی: ۹ / ۴۴۶)، کما فی فهرسها.

(مثنوی فی معرفة الأسطرلاب) لمحمد وسیم مر بعنوان " الأسطرلاب ۱۹: ۱۱۵."

(۱۳۱۱: مثنوی فی المعما) لجامی، مر بعنوان " مثنوی فی دستور المعما ۱۹: ۱۷۸."

(۱۳۱۲: مثنوی فی المعما) لحقیری، مر بعنوان " دستور معما ۱۹:

۱۷۸. " أوله:

(۳۰۲)

مفاتیح البحث: عبد الحمید (۱)، الشهادة (۱)

صفحه ۳۰۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۰۳

بنام آنکه ذات جمله اشیا * بود چون اسم ذات أو معما عثرت علی أقدم نسخها المعلومة حتی الیوم، وهی بکابل فی مکتبة وزارت الاطلاعات رقم ۸۲ / ۲۱۷ ضمن کجکول (کشکول) کتابتها ۹۸۵.

(مثنوى فى المعما) يوجد فى هذه الموضوع منظومات عديدة فيها المثنوى وأقسام الشعر والنظم مع النثر، تأتى بعنوان " معما " فى محله.

(١٣١٣: مثنوى معماى جهان) لتأثير التبريزى الميرزا محسن المذكور فى (٩: ١۶۴)، له رسالة منثورة فى المعما تأتى فى محلها و" المثنوى " كمقدمة للرسالة يوجد ضمن كلياته (ص ٢٠٣ ٢٠۵) فى (دانشگاه ٧ / ٣۶٢٨) من القرن الحادى أو الثانى عشر كما فى فهرسها.

(١٣١۴: مثنوى المعنوى) للمولوى البلخى، المولى جلال الدين محمد، غنى عن التوصيف ومر ذكره فى (٩: ١١٢٢) ونسخه شايعة.

(١٣١۵: مثنوى المعنوية الخفية) لگلشنى البردعى، إبراهيم بن محمد المذكور فى (٩: ٩٣۴)، نظمه فى ٩٢٢. جاء فى تاريخها:

أول وآخر كين معانى رو نمود * سال اندر نهصد وبيست ودو بود ومر له " أزهار گلشن ١٩: ١١٣ " والقرائن تدل على أن نسبة الأخير إلى الميرزا إبراهيم الهمدانى كما مر ليس بصحيح. توجد " المعنوية الخفية " فى (دانشگاه: ۵١٩۵) بخط موصلى بن على فرغ من كتابتها أواخر رجب ٩٣٠، و (القاهرة، دار الكتب ٨٩ م أدب فارسى) بدون تاريخ. أوله:

باء بسم الله الرحمان الرحيم * گشت چون مفتاح از وحى عليم وأخرى أيضا (القاهرة، دار الكتب ١۵ تصوف فارسى) أيضا غير مؤرخة. أوله:

سبحان من أبدع الكون من العدم، كما فى فهرسها. وشرح المثنوى هذا عمر ضياء الدين روشنى المتوفى بتبريز فى ٩٠٧ (راجع ٩: ٣٩١) ويوجد هذا الشرح أيضا فى (دار الكتب، القاهرة: ١٠ م تصوف فارسى) بخط محمد صالح بن بدر الدين التسترى كتابته ٩٧٩، كما فى فهرسها.

(٣٠٣)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (١)، إبراهيم بن محمد (١)، جلال الدين (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٠۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٠۴

(١٣١۶: مثنوى مقامات حسينى) لمحمد أكبر منشى، المذكور فى (٩:

١١٠۶)، فى تاريخ وقايع الطف، نظمه لأحمد شاه الدارانى الأفغانى، (١١۶٠ - ١١٨٧) وهو على زنة " شاهنامه " ولكن لم يتمه، فأتمه مذنب البمرودى، يوجد فى (المجلس:

١١٩٣) أصلها فى حدود ألفى بيت يختم فى أحوالات مسلم بن عوسجة أوله:

اگر بسمله تاج عنوان نبود * مطالب نگاريدن آسمان نبود والتتميم فى حدود الفى وخمسمائة بيت. وأول هذا القسم فى تلك النسخة على ما فى فهرسها:

زمسلم يكى پاك گوهر پسر * علم در شجاعت بسان پدر والنسخة بخط محمد حسين البمرودى كتابتها ١٣٠٩.

(١٣١٧: مثنوى فى المقامات السبعة) العرفانية. يوجد فى (القاهرة دار الكتب: ٢٢ / ١١) بدون تاريخ، مذهبة، أوله:

منازل را چو رمزى باز گفتم * بسى در معانى باز سفتم يتحمل أن يكون لشاه نعمت الله ولى المذكور فى (٩: ١٢١۵).

(١٣١٨: مثنوى مقامات العارفين) أو " مقامات السالكن " لقاسم أنوار معين الدين على، المذكور فى (٩: ٨۶١) يوجد فى (سپهسالار: ٢۶۶) ضمن كلياته المؤرخة ٨٢١ وفى (المجلس: ۶ / ٢۶١٢) ضمن كلياته بخط صدر قلندر كتابتها ٨۵۴ فى ۶۵ بيتا. أوله:

حمد بر حضرت غنى أحد * الذى لم يلد ولم يولد والمختصر منه فى حدود ٣٢ بيتا فى (الملك: ٣٢ / ۴٢١۶) يوجد ضمن كلياته المؤرخة ٨۶۴، أوله يطابق ما فى (المجلس).

(۱۳۱۹: مثنوی مقامات میر مرشدی) فی العرفان، یوجد بهذا العنوان فی (دانشگاه: ۳ / ۸۴۹) بخط محمد علی کتابته ۱۳۰۰ مع " المشواق " للفیض. أوله:

بهار است ومن مست ودل در خمار * خوشا جام می‌خاصه از دست یار

(۳۰۴)

مفاتیح البحث: یوم عاشوراء (۱)، مسلم بن عوسجة (۱)، الغنی (۱)

صفحه ۳۰۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۰۵

(مثنوی مقامات میر مرشدی) مر بعنوان " ساقینامه ۱۲: ۱۱۵ " لمرشد البروجردی، ویوجد بعنوان " المقامات " فی (دانشگاه: ۳ / ۸۴۹) ضمن مجموعة کتابتها ۱۳۰۰، ومنه نسخا متعددة أخری ذکر بعنوان " ساقینامه " فی الفهارس.

(مثنوی فی مقدمات الصلاة) مر بعنوان " آداب الصلاة ۱۹: ۱۰۵."

(۱۳۲۱: مثنوی مقصود الصنایع) لمقصود عالم اللکهنوی، المذکور فی (۹: ۱۰۹۱) نقلا عن " صبح گلشن: ۴۴۰."

(۱۳۲۲: مثنوی مقلاد التوحید) انتخاب من " المثنوی المعنوی " للبلخی فی مقدمة منثورة وخمسة وسبعین بابا، انتخب باسم محمد شاه غازی القاجار (۱۲۵۰ - ۱۲۶۴) وهو أصغر من " باده وحدت ۱۹: ۱۲۴ " الذی انتخب لهذا الملک أیضا.

أوله [الحمد لله واجب الوجود ومفیض الخیر والجود.. بعد از تمهید توحید واحد بی همتا ومدبر مثنوی صیف وشتا]. یوجد فی (الملیة: ۲۷۵ ف) مذهبة من القرن الثالث عشر کما فی فهرسها.

(۱۳۲۳: مثنوی مکاتبات) لعلیقلی میرزا بن فتح علیشاه القاجار، اعتضاد السلطنة وزیر العلوم، المتخلص بفخری، المذکور فی (۹: ۸۱۳) وهو مکاتیب منظومة علی سیاق " ده نامه " فی بحر " فرهاد وشیرین " لوحشی البافقی، یوجد منه نسخة فی (الرضویة: ۳ / ۹۵۹ أدبیات) بخط محسن بن أسد الله خان الإیروانی ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۸۱ مذهبة، والنسخة فی سبعة مکاتیب فی ۲۲۳ بیتا. أوله:

اگر باصد هزاران مکر وحیله * گرفتی از کف من یک وسیله (۱۳۲۴: مثنوی ملحد نامه) لشهاب الترشیزی، المیرزا عبد الله خان المذکور فی (۹: ۵۵۲) ذکره فی فهرس مثنویاته أنه فی الهجاء:

"قصه حاجی رحیم " ونقل " ملحد نامه " را * گر ببینی درهجا از جمله بهتر گفته أم وهو فی بحر " شاهنامه " للفردوسی، هجا فیه مصطفی قلیخان حاکم ترشیز. یوجد ضمن دیوانه فی (الرضویة: ۴۵۳ أدبیات) و (المجلس: ۲۴۴۶) یتلو المثنوی رباعیات فی الموضوع کلاهما غیر مؤرخة من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسهما.

(۳۰۵)

مفاتیح البحث: الجود (۱)، الصّلاة (۲)

صفحه ۳۰۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۰۶

(۱۳۲۵: مثنوی منازل) للطیفی الجونپوری، المذکور فی (۹: ۹۴۶) وهو فی قبال " حدیقة الحقیقة " للسنائی.

(۱۳۲۶: مثنوی مناظرهء آسمان وزمین) لحیرانی القمی الکاشانی الهمدانی المذکور فی (۹: ۲۷۴).

(۱۳۲۷: مثنوی مناظره تیغ وقلم) لمسعود القمی، المذکور فی (۹: ۱۰۳۸).

(۱۳۲۸: مثنوی مناظرة الجواهر لمسرة الخواطر) لبصیری البغدادی المتوفی ۹۴۱ المذکور فی (۹: ۱۳۸)، نظمه باسم السلطان بایزید

الثانی (٨٨۶ – ٩١٨) فی سنهٔ ٩٠٨. أوله:

أی برون از جـواهر واعراض * جوهر روح را توئی فیـاض یوجـد فی (القـاهرهٔ، دار الکتب ١٠١ م أدب فارسـی) مذهبهٔ، بدون تاریخ کما فی فهرسها للطرازی.

(١٣٢٩: مثنوی در مناظره زلف وأبرو) یوجد فی (الملک: ١٢ / ۵٧۶۵) ضمن مجموعهٔ کتابتها بالهند ١١۵١، وهو مثنوی کتب فی ذیل "مناظره زلف وأبر " لفضل الله فی تلک المجموعهٔ، أوله: منظومهٔ مسمی بالطافهٔ.

لله الحمـد که أین مـایه ناز * حلیه آراست به پیرایه ناز (١٣٣٠: مثنوی مناظره سیخ ومرغ) لحیرانی القمی الکاشانی الهمدانی المتوفی ٩٠٣، المذکور فی (٩: ٢٧۴). ذکر فی " تحفه سامی ۵: ١١٢."

ومر له " مثنوی بهرام وناهید ١٩: ١٣١ " " مناظره آسمان وزمین " آنفا ویأتی له " مثنوی مناظره شمع وپروانه."

(١٣٣١: مثنوی مناظره شمس وقمر) لمسعود القمی، المذکور فی (٩: ١٠٣٨) ومر له " مناظره تیغ وقلم."

(٢٣٣٢: مثنوی مناظره شـمع وپروانه) لحیرانی القمی الکاشانی الهمدانی المذکور فی (٩: ٢٧۴) ومر له " مثنوی مناظره آسمان وزمین . "أوله:

(٣٠۶)

مفاتیح البحث: الهند (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٠٩

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ١٩ – الصفحهٔ ٣٠٧

أی جمالت چراغ هر خانه * شـمعی وصد هزار پروانه (١٣٣٣: مثنوی مناظره شمع وپروانه) لروحی الخراسانی، المذکور فی (٩: ٣٨٨) ذکره " مجالس النفائس ١: ١۵، ١٩٠."

(مثنوی مناظره گل وبلبل) لروحی الخراسانی، المذکور فی (٩:

٣٨٨ و ١٨: ٢٣١).

(١٣٣۴: مثنوی منبع الأنهـار) لملک القمی، المـذکور فی (٩: ١٠٩٩) تتبع فیه " مخزن الاسـرار " للنظـامی بأمر عادلشاه الثانی (٩٨٨ – ١٠٣٧) فی ألفی بیـت، وذکر بهـذا المناسبهٔ فی " هفت آسـمان ١: ١٣٣ " ونقـل عن " خزانـهٔ عـامرهٔ " أنه نظم مع ظهوری الترشـیزی مثنوی فی قبال " مخزن الاسرار " وأخذا جائزتهما من عادلشاه الهندی. أوله:

بسم الله الرحمان الرحیم * أهدانا الصراط المستقیم أقول: یوجد بهذا المطلع، ثم:

سرخط اسـماست عشق صفات * محبت أفعال بر آثار ذات فی (یزد المیرزا محمد حسن المحمود آبادی) بخط قنبر علی کتابته ١٠٣٢ مذهبهٔ فی ذیل " گلزار إبراهیم ١٨: ٢١۵ " للظهوری الترشیزی، وتوجد نسخهٔ أخری فی (الرضویهٔ:

٢ / ٩٢٩ أدبیات) من القرن الحادی عشر ناقصهٔ الأول والآخر فی ٨۵۵ بیت.

(١٣٣۵: مثنوی منتخب مثنوی) مثنوی عرفانی، طبع فی آخر " سه أصل " باهتمام الدکتور حسـین نصر فی ١٣۴٠ ش منسوبا بالاحـتمال إلی صدر الدین محمد الشـیرازی، المتوفی ١٠۵٠ المذکور فی (٩: ۶٠٠) أولها إلی حـدود ٣۵ بیتا منه یشترک مع " مثنوی خلاصـی نامه ١٩: ١٧١."

(١٣٣۶: مثنوی منتخب مثنوی معنوی) الأصل للبلخی، والتلخیص لنجیب الـدین بن المیر هاشم الحسـنی الانـدخودی، الملقب بفیضان، الذی انتخب " الحدیقهٔ " السنائیهٔ باسم " مرآت الحقایق ١٩: ٢٩١. " یوجد فی (هاروارد، هوتن) من القرن الثالث عشر.

(٣٠٧)

مفاتیح البحث: کتاب الصراط المستقیم لعلی بن یونس العاملی (۱)، نجیب الدین (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۳۱۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۰۸

(۱۳۳۷: مثنوی منشور شاهی) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو رابع مثنویاته السبعهٔ من الخزائن السبعهٔ له. یوجد فی (أدبیات: ۳۶۲ جوادی) ضمن مجموعهٔ کتابتها رمضان ۹۷۷ وأخری (دانشگاه:

۲۴۲۵) ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر.

(مثنوی منصور نامه) للعطار، راجع " مثنوی هیلاج نامه " الآتیهٔ.

(۱۳۳۸: مثنوی فی المنطق) وهو نظم " کبری ۱۷: ۲۵۹ " لمیر سید شریف الگرکانی، والنظم لنور علیشاه الطبسی، محمد تقی المذکور فی (۹: ۱۲۳۱).

أوله: حمد بی حد مر خدایی را نخست * که بنامش نامها گردد درست نسخه شایعهٔ: (المجلس: ۸ / ۱۱۵۸) ضمن کلیاته بخط محمد علی بن سید عرب الحسینی کتابتها ۱۲۳۱ و (أدبیات: ۲ / ۲۴۰ حکمت) بخط علی محمد بن حاجی محمد علی ضمن مجموعهٔ المؤرخهٔ ۱۲۸۹ و (دانشگاه: ۲ / ۱۶۱۳) ضمن مجموعهٔ المؤرخهٔ ۱۳۰۰ کما فی فهارسها.

(۱۳۳۹: مثنوی فی المنطق) منظومهٔ فی ۳۶۸ بیتا ضمن مجموعهٔ منظومات فی مواضیع مختلفهٔ لعزیزی، منه " مثنوی فی القافیهٔ ۱۹: ۲۶۰ "کما مر، واحتمل صاحب الفهرس انه أیضا لعزیزی المذکور.

(۱۳۴۰: مثنوی منطق الطیر) أو " مقامات الطیور " لفرید الدین العطار النیشابوری المذکور فی (۹: ۷۲۹)، المثنوی العرفانی المعروف، تکلم فیه عن لسان الطیور وفیها الحکایات عن الیوسف والسلطان محمود الغزنوی ۳۸۷ - ۴۲۱) والسلطان سنجر (۵۱۱ - ۵۵۲)، والنسخهٔ المطبوعهٔ فی خمسهٔ وأربعین مقالهٔ وفی بعض النسخ القدیمهٔ لا نری هذا التقسیم. مثنوی فی حدود ۴۵۰۰ بیتا نظمه حوالی سنین ۵۷۰، ۵۷۳، ۵۸۳. أوله:

آفرین جان آفرین پاک را * آنکه جان بخشید وایمان خاک را عرش را بر آب بنیاد أو نهاد * خاکیان را عمر بر باد أو نهاد نسخه شایعهٔ: منها ما رأیتها فی (الملک: ۲ / ۵۹۷۴) بخط عبد القادر بن علی بن

(۳۰۸)

مفاتیح البحث: شهر رمضان المبارک (۱)

صفحه ۳۱۱

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۰۹

محمد بدر الاسترآبادی، مذهبهٔ کتابتها ج ۱ / ۸۰۸ سماها الکاتب: طیورنامه " فی حدود ۴۱۰۰ بیتا و (الملک: ۲ / ۵۹۵۵) ضمن کلیاته المؤرخهٔ ۲۸ صفر ۸۱۹ و (المتحف البریطانی: Add ۲۷۲۶۱) ضمن مجموعهٔ المؤرخهٔ ۸۱۳ - ۸۱۴، وغیرها من النسخ المؤخرهٔ عن هذا.

(مثنوی منطق العشاق) لأوحدی، مر بعنوان " مثنوی ده نامه ۱۹: ۱۸۲."

(مثنوی منظر الأبرار) للقاضی سنجان، کما فی " کشف الظنون " یأتی بعنوان " مثنوی منظر الابصار."

(۱۳۴۱: مثنوی منظر الأبرار) لشمسی البغدادی ابن عبد الملک، من القرن العاشر، المذکور فی (۹: ۵۴۵) وهو فی قبال مخزن الاسرار " للنظامی قدمه للسلطان سلیمان، کما فی " العراق بین الاحتلالین ۴: ۱۰۹ و ۲۹۳ " یوجد فی مکتبهٔ (کوپرلی: ۲۹۴ قسم الأدب).

(۱۳۴۲: مثنوی منظر الأبرار) لعهدی البغدادی، ابن شمسی البغدی المذکور فی (۹: ۷۷۶) راجع " منظر الأبرار " لأبیه.
(۱۳۴۳: مثنوی منظر الابصار) للقاضی سنجانی، المذکور فی (۹:
۴۷۲) نظمه بأمر المیر علی شیر، وذکر فی " کشف الظنون " بعنوان " منظر الأبرار " و " منظر الابصار " بالعنوانین. وفی " هفت آسمان ۱: ۸۹ " ذکره بالعنوان الأول وعده من المثنویات الذی علی زنهٔ " مخزن الاسرار " للنظامی " وأورد منه:
خارش اگر ریخت بپا بولهب * پای گل وخار نباشد عجب (۱۳۴۴: مثنوی منظور أنظار) لرهایی المروی، المذکور فی (۹:
۳۹۴) وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ، فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی، وذکره بهذا المناسبهٔ " هفت آسمان ۱: ۱۰۵ " وقال أنه فرغ منه فی ۹۸۲ نقلا عن " مرآهٔ العالم " وتوفی بعده بقلیل. وأورد منه أبیاتا.
(۱۳۴۵: مثنوی من وگل) لمحمد رضا بخردی المتخلص ب (دانا) بن محمد حسین الأصفهانی، المولود ۱۲۹۶ ش، المذکور فی " شعرای معاصر أصفهان " وهو

مفاتیح البحث: دولهٔ العراق (۱)، کتاب کشف الظنون لحاجی خلیفهٔ (۲)، مدینهٔ إصفهان (۱)

صفحه ۳۱۲

مثنوی تتبع فیه " مخزن الاسرار " للنظامی.
(۱۳۴۶: مثنوی منهاج الحقایق) لمجذوب التبریزی، شرف الدین میرزا محمد، المذکور فی (۹: ۹۶۳). أوله:
أی شده محبوس در دام آرزو * نیست چیزی جز گره در دام او أین همه موج سرابست آب نیست * تا نبینی بد نکو بنگر نکو
یوجد فی (دانشگاه: ۵ / ۳۰۰۶) ضمن کلیاته المؤرخهٔ شوال ۱۱۰۸، کما فی فهرسها.
(۱۳۴۷: مثنوی منهاج المعراج) لتأثیر التبریزی، المیرزا محسن المستوفی، المذکور فی (۹: ۱۶۴)، منظومهٔ عرفانیهٔ فی معراج النبی (ص). یوجد فی (سپهسالار: ۲۸۳) ضمن کلیاته کتبت فی حیاهٔ الناظم، و (المجلس: ۳ / ۹۵۷) أیضا ضمن کلیاته کتبت فی حیاهٔ الناظم سنین ۱۱۲۴ - ۱۱۲۹ وأخری فی (دانشگاه:
۳ / ۳۶۲۸) ضمن کلیاته من القرن الثانی أو الثالث عشر، کما فی فهرسها.
(۱۳۴۸: مثنوی منهج الأبرار) لدرویش أشرف، أبو علی الحسین بن الحسن المراغی الخیابانی، وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ المذکورهٔ فی (۷: ۲۵۹) نظمه فی ۸۳۲. یوجد فی (دار الکتب بقاهرهٔ: ۴۳۲۰ س) مثنوی بهذا العنوان لأشرف. ضمن خمسهٔ ذکر فی فهرسها أنه نظمه ۸۴۲. أوله:
خدایا تویی پادشاه همه * خداوندی تو، پناه همه (۱۳۴۹: مثنوی منهج التحریر) للسید قطب الدین محمد الذهبی المذکور فی (۹:
۸۸۴)، مثنوی عرفانی فی بیان الذات وصفات الباری. أوله:
بسم الله الرحمان الرحیم * ربط هویات بهوی قدیم رأیته فی (المجلس: ۲ / ۵۱۵۵) بخط حسن بن ملا- حسن علی الخوشنویس الأردبیلی ضمن مجموعهٔ کتابتها ۱۳۳۲ وأوله منظوماته " أنوار الولایهٔ ۱۹: ۱۲۲ " له وأخری أیضا فی (المجلس: ۲ / ۵۷۱۵) کتابهٔ المجموعهٔ ۱۳۵۹.
(۱۳۵۰: مثنوی منهج العشاق) للسید إبراهیم الکازرونی المذکور فی

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، شهر شوال المکرم (۱)

صفحه ۳۱۳

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۱۱

(۹: ۱۱۴۹) نقلا عن " مجمع الفصحاء ۲: ۴۹۸."

(۱۳۵۱: مثنوی منهج الهدایة) لرضا قلی هدایت الطبرستانی، ۱۲۱۵ - ۱۲۸۸) المذکور فی (۹: ۱۲۹۲) وهو من المثنویات الحماسیة الدینیة فی حوادث صدر الاسلام وفاجعة کربلا وقیام المختار الثقفی إلی شهادته فی خمسة آلاف بیت.

وهو غیر مثنویاته الستة ": سته ضروریة ۱۲: ۱۴۴. " أوله:

بنام آنکه بنامش شفای هر دردیست * بیاد آنکه بیادش نجات هر مردیست یوجد فی (المجلس: ۱۱۹۴) بخط سلیمان بن محسن الحسینی الملقب بکاظم، کتب عن نسخة الأصل، کما فی فهرسها.

(۱۳۵۲: مثنوی مواهب نامه) لأحمد ژنده پیل جام، المذکور فی (۹:

۱۸۸). توجد بهذه العنوان والنسبة نسخة بمشهد خراسان عند عبد الحمید المولوی ضمن مجموعة (رقم ۲ / ۵۰۱) کتابتها ۱۲۰۹ - ۱۲۹۱ کما فی فهرسها.

(۱۳۵۳: مثنوی مودت نامه) لابجدی الهندی ناظم " مثنوی أنور نامه " المذکور فی (۱۹: ۱۲۲) وهو إحدی مثنویاته الخمسة: طبع فی مدارس فی ۱۹۴۴ م بمباشره محرم حسین اللکهنوی فی ۴۰۸ ص مع مقدمة انگلیزیة. وهو مثنوی فی غرام همایون پادشاه ملک خوزستان مع لعل پرور بنت ملک بدخشان، فی قبال " خسرو وشیرین " للنظامی، فی حدود ثلاثة آلاف بیت. جاء فیه:

نخستین " زبدة الأفکار " گفتم * جواب " مخزن الاسرار " گفتم واز ان پس رخت بستم بردگر رآه * کشیدم سوی " أنورنامه" بنگاه واز آنجا باز چون گل بر شکفتم * بسوی " راغب ومرغوب " رفتم چو برگشتم از آن سعدین أکبر * بیک رشته کشیدم" هفت جوهر " وفی آخره: مودت بر سرهنگامه آمد * از آن نامش " مودت نامه " آمد أوله: خداوندا منور کن ضمیرم * بخندان چون چمن خاک ضمیرم یوجد فی (المجلس: ۱۱۹۵) کتابته ۱۱۹۷ قوبلت مع نسخة الأصل، کما فی فهرسها.

(۳۱۱)

مفاتیح البحث: ثورة المختار بن أبی عبیدة الثقفی (۱)، مدینة کربلاء المقدسة (۱)، عبد الحمید (۱)، خراسان (۱)، الشهادة (۱)

صفحه ۳۱۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۱۲

(۱۳۵۴: مثنوی موسی وخضر) لوقار الشیرازی، المیرزا أحمد (۱۲۳۲ - ۱۲۹۸) المذکور فی (۹: ۱۲۷۶). مثنوی عرفانی رأیته عند (الملک: ۵۱۴۲). أوله:

أی منزه پردار پرده در * وی بهر پرده در وازهر پرده در چون سرایم من سپاست کان سپاس * در قیاس است وتو بیرون از قیاس ضمن مجموعة کتابتها ۱۲۹۳.

(۱۳۵۵: مثنوی موش وگربه) لکیوان، المذکور تفصیله فی (۹: ۹۲۷).

(۱۳۵۶: مثنوی مونس الأبرار ") صفا نامه " للخواجة عماد الدین الفقیه ناظم " مثنوی محبت نامه بیدلان ۱۹: ۲۸۵ " نظمه فی ۷۶۶، کما مر فی القسم الدواوین وتتبع فیه " مخزن الاسرار " کما فی " هفت آسمان ۱: ۷۷. " أوله:

حمد إلهی بنگار أی دبیر * چون رقم مشک بروی حریر وجاء تاریخ نظمه فی آخره:

هفتصد وشصت وششمین سال بود * که آخر أین نظم نکو فال بود (۷۶۶) وجاء فی اسمه ولقبه:

چون بصـفا روى بهنگامه كرد * نامش از ين روى " صـفا نامه " كرد نام ز ديوان أدب يافته " * مونس الاسرار " لقب يافته (١٣٥٧: مثنوى مونس الأخيار) لشعورى الكاشانى، المذكور فى (٩:

٥٢٨)، مثنوى عرفانى فى عشرين مقالة، مدح فيه اعتماد الدولة حاتم بيگ الوزير والشاه عباس الصفوى (٩٩٥ – ١٠٣٧)، أوله:

أى قلم فكرت مدحت سراى * قفل در گنج سخن بر گشاى.. خاصه شعورى كه سكك كوى توست * خاكك ره جلوه دلجوى توست

آخره: پس بخير آمـده انجام أو " * مونس أخيار " شده نام أو. تا دم صور آورد أين طرفه دير * خاتمت دولت وعمرش بخير يوجد فى (دانشگاه: ١ / ٣٢٨٠) مع " مثنوى مهر ووفا " الآتية له، بخط نجف على بن محمد كاظم كتابته ١٢٣٩، كما فى فهرسها.

(١٣٥٨: مثنوى مونس العشاق) أصلها لشهاب الدين يحيى بن حبش

(٣١٢)

مفاتيح البحث: النوم (١)

صفحه ٣١٥

الذريعة – آقا بزرگ الطهرانى – ج ١٩ – الصفحة ٣١٣

السـهروردى، والنظم لعمـاد الـدين عربشـاه اليزدى. طبع المتن فى اشـتوتگارت بمباشـرة Ottospies فى ١٩٣۴ م، وثانيـا بمباشـرة الدكتور بيانى فى مجلة پيام نو الطهرانية. أول المثنوى:

صـد حمد وثنا زجان دمادم * وز صورت آب وخاكك وآدم بر حضـرت ذو الجلال أوحد * قيوم وقديم وحى وسـرمد آخره: از جان صلوات شد مقالش * بر حضـرت مصـطفى وآلش يوجد فى استانبول (اونيورسيته: ١٠ / ۵٣٨) ضمن مجموعة كتابتها ٨٢۶ / وصورته الفتوغرافية بطهران (دانشـگاه: ٢۴١) وأخرى أيضـا فى (اونيورسـيته ٢ / ٢٠١٠) لم يـذكر تاريـخ كتابتها وصورتها الفتوغرافيـة بطهران (الهيات: ١ ع) كما فى فهارسها.

١٣۵٩: مثنوى موهو) لشاهى اكرى اللكهنوى، المذكور فى (٩:

۵٠٢) مثنوى فى غرام أخيه السيد موسى مع هندية اسمها موهو كما مر.

(١٣۶٠: مثنوى مهر خاورى) لمعصوم التبريزى، يوجد فى (الرضوية) كما مر فى (٩: ١٠٧٠).

(١٣۶١: مثنوى مهر عـالم آرا) لوحيـد، مثنوى فى ۶٠٠ بيت، مـدح فيه الشاه عباس الثانى (١٠۵٢ – ١٠٧٧)، يوجد بهذا العنوان والنسبة ضمـن مجموعـة من القرن الحـادى عشـر فى (دانشـگاه: ٢۵٩١) فيحتمـل أن يكون النـاظم الميرزا محمـد طـاهر وقـايع نگـار القزوينى المذكور فى (٩: ١٢۶۶).

(١٣۶٢: مثنوى مهر وماه) لحسينى القزوينى، ناظم " الخمسة ٧: ٢۵٧."

ذكر فى " مجمع الفصـحاء. " وطبع ضمن خمسته بشيراز فى ١٣٢۴ على الحجر وببمبئى ورأيته فى (الملكك: ٢ / ۵٢٩٣) ضمن خمسته المؤرخة ١٢۴٣. أوله:

خداوندا دلى ده سوز در سوز * بطور عشـقبازى آتش افروز بمن بنما ره ميخانه عشق * مى‌وصلم ده از پيمانه عشق ونسختان آخرتان أيضا فى (الملكك: ۵٢٩۵ و ٢۵٩١) كلتاهما من القرن الثالث عشر.

(١٣۶٣: مثنوى مهر وماه) لعارف اللاهورى، المذكور فى (٩: ۶٧٠).

(٣١٣)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (٢)، الصّلاة (١)

صفحه ۳۱۶

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۳۱۴

(۱۳۶۴: مثنوی مهر وماه) لمير عسكری، عاقل خان الرازی، المتوفى ۱۱۰۸ وهو فی قصة أصلها هندية ونظمها بالفارسية، ثم اقتبس منه ظهير الكرمانی فی " مثنوی مجمع البحرين ۱۹: ۲۸۳ " كما مر.

(مثنوی مهر وماه) لعصار التبريزی، يأتی بعنوان " مثنوی مهر ومشتری."

(۱۳۶۵: مثنوی مهر وماه) و " مثنوی شمع وپروانه " لعلی أكبر رضی.

يوجد فی (المتحف البريطانی: or. ۱۰۹۴۱) ولم يذكر أكثر من هذا فی فهرسها.

(۱۳۶۶: مثنوی مهر وماه) لنصرتی الهندی، ميان نصرت، كما مر فی (۹: ۱۱۹۴).

(۱۳۶۷: مثنوی مهر وماه) لنهالی، نظمه باسم حسين قلی ميرزا فرمانفرما القاجار ظاهرا. أوله: [ثنا وستايش كه بميزان.. حسين قلی ميرزا فرمانفرما..

بنام پاك شاه حی ودانا * جهان بخش وروان بخش وتوانا يوجد منه نسخة عند (فخر الدين النصيری: ۳۳۳) بطهران فی ۱۸۲ ورق وكل ورقة فی ۲۴ بيتا كتابته ۱۲۴۵.

۱۳۶۸: مثنوی مهر ومحبت) للحكيم شفايی، الملا شرف الدين حسن المذكور فی (۹: ۵۲۹) موجود بخط علی رضا عباسی كما مر. نظمه فی ۹۶۰ - (= نسخه مهر). توجد نسخة أخرى منها فی (دانشگاه: ۳۰۴۰) بخط شاهمير بن محمد أمير الحسينی الأصغر آبادی كتابته محرم ۱۰۵۲، ناقصة الأول، جاء فی آخرها:

سخن ميگشودم پرده از چهر * كه ناگه رو نمود أين (نسخه مهر).. كند هر كس در أين گلشن صبايی * گل تحسين فشاند بر (شفايی) رأيت نسخة من " ديباجة " محمد تقی الدولت آبادی علی " كليات حكيم شفايی " فی (الملك: ۱ / ۴۱۷۱) من القرن الحادی عشر وذكر فيه فهرس الكليات علی ما يأتی:

۱ - القصايد ۲ - تركيب وترجيع ۳ - الغزل ۴ - الهجويات والمطايبات ۵ - مثنوی نمكدان حقيقت علی وزن " الحديقة " ۶ " - مهر ومحبت " علی وزن " يوسف وزليخا " ۷ " - ديده بيدار " علی وزن " مخزن الاسرار " ۸ - مختصر " مجمع البحرين " علی وزن (۳۱۴)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (۱)

صفحه ۳۱۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۳۱۵

"تحفة العراقين."

(۱۳۶۹: مثنوی مهر ومشتری) لعصار التبريزی، شمس الدين محمد المذكور فی (۹: ۷۲۴) وهو فی غرام مهر بن شاپور حاكم استخر مع مشتری بنت وزيره وسماه فی " تذكرة الشعراء غنی: ۹۰ " " مهر وماه " غلطا. نظمه فی ۷۷۸ فی ۵۱۲۱ بيتا، وترجم بالتركية أيضا، كما فی " كشف الظنون. " أوله:

بنام پادشاه عالم عشق * كه نام اوست نقش خاتم عشق نسخة شايعة: (نور عثمانية: ۲ / ۴۱۹۰) ضمن المجموعة المؤرخة ۸۴۴، ورأيتها فی (الملك: ۵۹۳۴) بخط محمد بن محمد المشهور ببقال كتابته ۱۴ رمضان ۸۷۸ مصورة ومذهبة، و (الملية: ۱۰۴) كتابته ۸۸۴ أيضا مصورة ومذهبة و (باريس: ۷۶۶. P. S) بخط منعم الدين بن إبراهيم الأوحدی كتابته ۲ رجب ۸۹۵، كما فی فهارسها.

(١٣٧٠: مثنوى مهر ووفا) لسالم التبريزى، محمود بيك التركمان المذكور فى (٩: ٤٢١) وهو على زنة " مخزن الاسرار " ترجمه معاصره فى " مجمع الخواص ٧: ١١٠ " وأورد بعض أبياته.

(١٣٧١: مثنوى مهر ووفا) لشعورى الكاشانى، المذكور فى (٩: ٥٢٨) مثنوى عرفانى وغرامى فى غرام مهر ووفا، نظمه فى ١٤٣٢ (بلاغت) بيتا، ومدح فيه شاه عباس الصفوى (٩٩٥ – ١٠٣٧) ووزيره حاتم بيك اعتماد الدولة. أوله:

إلهى از دل من بند بردار * مرا در بند چون وچند مگذار آخره: از شأن بيان أين سخن باخبرست * آن كه نشانى از (بلاغت) دارد يوجد مع " مثنوى مونس الأخيار: ٣١٢ " له في (دانشگاه: ٢ / ٣٢٨٠) كما مر.

(١٣٧٢: مثنوى مهيج الأشواق) لنويدى الشيرازى، عبدى بيگ المذكور فى (٩: ١٢٣٧) وهو سادس مثنوياته من الخزائن السبعة له. يوجد منه فى (دانشگاه:

٢٤٢٥) ضمن كلياته من القرن الحادى عشر.

(١٣٧٣: مثنوى ميبايد شنيد) لرفعت الهندى، غلام أشرف، أورد بعضها

(٣١٥)

مفاتيح البحث: كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (١)، شهر رجب المرجب (١)، شهر رمضان المبارك (١)، شمس الدين محمد (١)، محمد بن محمد (١)، الغنى (١)، النوم (١)

صفحه ۳۱۸

الذريعة – آقا بزرگ الطهرانى – ج ١٩ – الصفحة ٣١۶

فى " روز روشن: ٢٤٨."

(١٣٧۴: مثنوى ميخانه) لزلالى الخوانسارى، الحكيم محمد حسن المذكور فى (٩: ۴٠۴) وهو إحدى مثنوياته السبعة فى بحر " الحديقة " السنائية فى أربعين (قدح) وقصص عرفانية، مدح فيه المير الدماد المتوفى ١٠۴١ أوله: الحمد لله از دوستگانى أين آية إلهى..

نام أو باده سينه ميخانه * دهن هر كه هست پيمانه رأيته فى (الملك: ٣۴ / ۵۴٠٣) ضمن مجموعة كتابتها ١١٠٠ و (الملك: ۶ / ۴٨۴٣ و ٢ / ۴٨۴٣) كلاهما من القرن الحادى عشر.

(١٣٧۵: مثنوى ميخانه) لمير غلام رسول المشهور بالميراز محمد على آزاد المذكور فى (٩: ۶) ومر له " مثنوى خمخانه ١٩: ١٧٢."

(١٣٧۶: مثنوى ميمنت نامه) لتأثير التبريزى، الميرزا محسن المذكور فى (٩: ١۶۴). مثنوى أخلاقى قصصى فى بحر " شاهنامه " للفردوسى، فى قصة عمر بن حمزة ونور الدهر بن بديع الزمان وبديع الزمان ولندهور بن سعد يوجد فى (المجلس: ٩۵٧) ضمن كلياته فى ٢٩٣ بيتا كتبت فى حياة الناظم ١١٢۴ – ١١٢٩ وأخرى (سپهسالار: ٢٨٣) أيضا ضمن كلياته وعليها بلاغ الناظم، و (دانشگاه: ٩ / ٣۶٢٨) كما فى فهرسها.

(١٣٧٧: مثنوى مىورنگ) لخواجه قطب الدين محمد بن كمال الدين بختيار كاكى الاوشى، المذكور فى (٩: ٨٨٣) طبع بكاونپور.

(١٣٧٨: مثنوى ناز ونياز) لذوقى السمرقندى، المذكور فى (٩: ٣۴١) مثنوى على زنة " خسرو وشيرين " نظمه باسم قل أحمد خان كما مر.

(١٣٧٩: مثنوى ناز ونياز) لضميرى الأصفهانى، كمال الدين حسين وهو إحدى مثنوياته الخمسة المذكورة فى (٧: ٢۶٠). وتوجد منها نسخة فى (الرضوية: ١٠۴٣ أدبيات) من القرن العاشر ساقط الأول والاخر، كما فى فهرسها.

(٣١۶)

صفحه ۳۱۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۱۷

(۱۳۸۰: مثنوی ناز ونیاز) لمفتون الدنبلی، عبد الرزاق بیک المذکور فی (۹: ۱۰۸۳) نقلا عن " آثار الشیعة: ۲۱۱."

(۱۳۸۱: مثنوی ناز ونیاز) لنجاتی الگیلانی، ذکر فی " هفت آسمان ۱:

۱۴۵ " أنه تتبع فی مثنویه هذا " مخزن الاسرار " للنظامی، ونقل عن واله داغستانی أنه من شعراء عصر شاه عباس الصفوی: وأن مثنویه غیر مشهورة، ثم أورد " هفت آسمان " خمسة عشرة بیتا منه، وأما الأبیات فهی فی قصة (لیلی) راجعه.

(۱۳۸۲: مثنوی ناز ونیاز) لوحید القزوینی، محمد طاهر وقایع نگار المذکور فی (۹: ۱۲۶۶) مثنوی فی ۲۲۰۰ بیتا. توجد نسخة منها بخط من القرن الحادی عشر مع " عاشق ومعشوق " له عند گلچین المعانی بطهران، کما مر وذکر فی فهرس (دانشگاه) وجود" مثنوی راز ونیاز " له فی تلک المکتبة رقم ۲۵۹۱) فی قصة (نیاز وناز) ویحتمل اتحادهما.

(مثنوی ناصر ومنصور) للکاتبی، یأتی بعنوان " ناظر ومنظور."

(۱۳۸۳: مثنوی ناظر ومنظور) لپیر جمال الأردستانی المتوفی ۸۷۹ المذکور فی (۹: ۱۶۱). أوله: در معنی الله نور السماوات والأرض.. زبان میگشایم بحمد کریم * بحمد کریم رحیم قدیم یوجد ضمن " کلیاته " بخط علی أشرف بن علی کتابته ۱۲۳۵ فی (المجلس: ۱۱۳۲) فی ۵۰ بیتا، کما فی فهرسها.

(۱۳۸۴: مثنوی ناظر ومنظور) للحاجی الأبرقوهی، من القرن العاشر، المذکور فی (۹: ۲۱۷) وجاء فی المثنوی تاریخ النظم واسمها وعدد أبیاتها:

مادر طبع من أین طفل خیال * زاد در نهصد وهفتاد ودو سال (۹۷۲) چون فلک قرعه پی نامش زد * نام أین " ناظر ومنظور " آمد بیت أفسانه عشقم زقلم * صد وپنجاه وشش آمد برقم (۱۵۶) أشار فیه إلی سفره إلی الهند، ومدح قطبشاه بها، یوجد فی (المجلس: ۹۶۴) ضمن

(۳۱۷)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (۱)، الهند (۱)، الطهارة (۱)، الکرم، الکرامة (۲)، الوفاة (۱)، النوم (۱)

صفحه ۳۲۰

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۱۸

دیوانه، کما فی فهرسها.

(۱۳۸۵: مثنوی ناظر ومنظور) أو " مجمع البحرین " " أو ناصر ومنصور " لکاتبی الترشیزی، المتوفی ۸۳۸ أو ۸۳۹ المذکور فی (۹: ۸۹۶). وهو مثنوی ذو بحرین وأشار الناظم فیه إلی اسمه:

اسم أین خود " مجمع البحرین " یافت * وأخترش از مطلع کونین یافت عامر أین معمره معمور باد * ناظر أین منظره منظور باد أوله: أی شده از قدرت تو ما وطین * لوحه دیباچه دنیا ودین یوجد نسخة منه بطهران عند علی أصغر المهدوی ضمن دیوانه المؤرخة ۸۹۰ وأخری فی (المجلس) من القرن التاسع و (الملیة: ۱۰۹) من القرن العاشر.

(۱۳۸۶: مثنوی ناظر ومنظور) لوحشی البافقی، المذکور فی (۹:

۱۲۶۴). مثنوی فی بحر " خسرو وشیرین " للنظامی، فی حدود ۱۵۰۰ بیتا فی غرام ناظر ومنظور، جاء فیه مادة تاریخ نظمه ۹۶۶. أوله: زهی نام تو سر دیوان هستی * ترا بر جمله هستی پیش دستی یوجد منه ثلاث نسخ فی (المجلس) أحدها (۴۴: ۲۶۶۵) ضمن مجموعة

کتابتها ١٠۶٠ وأخری (رقم ١ / ١١۵٩) من القرن الحادی عشر، والثالثة (رقم: ٢٣٣٨) بخط محمد رضا النوری ضمن مجموعة المؤرخة ١٢٩٢.

(١٣٨٧: مثنوی ناموس نامه) لتائب التبریزی، مر ذکره فی (١٩: ٨۵).

(١٣٨٨: مثنوی نامه دانش) للسید محمد علی خیر الدین الهندی المذکور فی (٩: ٧۵۶).

(١٣٨٩: مثنوی نامه دلنواز) لکوثر الهمـدانی، المولی محمد رضا، المذکور فی (٩: ٩٢٣). مثنوی عرفانی مع دیباچة منثورة. أوله: شرح دیباچه نامه دلنواز که هزار گلشن راز..

أی زنامت نامها نامی نما * نامه أم از نام خود نامی نما یوجد فی (الرضویة: ١٠۴۴ أدبیات) من القرن الثالث عشر.

(٣١٨)

مفاتیح البحث: مدینة طهران (١)، النوم (٢)

صفحه ٣٢١

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣١٩

(مثنوی نامه نامی) أو " پنج گنج " لمیر محمد صادق، طبع بمباشرة النفیسی بطهران فی ١٣۵٧، حاوی للمثنویات الخمسة التی ذکرت کل منها فی محله: درج گهر، خسرو وشیرین، لیلی ومجنون، وامق وعذرا، یوسف وزلیخا.

(١٣٩٠: مثنوی نان وپنیر) للشیخ البهائی، محمد بن الحسین المتوفی ١٠٣٠. مثنوی فی ٣٠٩ بیتا طبع بأصفهان ١٣٢٨ ش وبعدها.

(١٣٩١: مثنوی نان خشک) لمظهر حسین، مر ذکره فی (٩: ١٠۶٣).

(١٣٩٢: مثنوی نان وحلوا) للشیخ البهائی، مثنوی فی ۴٠٨ بیتا طبع مکررا بطهران فی ١٣٠٣ مع " شیر وشکر " و " رباعیات بابا طاهر " بمباشرة عبد الغفار وبعدها بالهند ومصر وترکیا وشیراز وأصفهان.

(١٣٩٣: مثنوی نان وخرما) للشـیخ البهائی، طبع مع " نان وحلوا " و " شـیر وشـکر " و " نان وپنیر " بأصفهان فی ١٣٢٨ ش جمعا فی ۵۶ ص.

(١٣٩۴: مثنوی نـان وخرمـا) لشـاعر یتخلص ب پروانه، تتبع فیه " نـان وحلوا " للشـیخ البهائی، فی ذکر سوانـح سـفره الحجاز محشونة بالمواعظ فی سنة ١٢٣٠:

شیـخ مـا چون " نـان وحلوا " گفته بود * بابها در معانی سـفته بود " نان وخرما " ساختم شـیرین چو قنـد * تا فتـد در ذوق أهل دل پسـند.. گر دهی (پروانه) را پروانگی * میکنم از مـاسوا بیگـانگی أوله: حمـد بیحـد وسـپاس بیقیـاس * هم سـتایش کـان بود محکم أساس یوجـد فی (الرضویة: ١٠۴٧ أدبیـات) بخـط میرزا محمـد قلی نوری، کتابته ١۶ صفر ١٢۶١ وعلیهـا بخط غیر الکاتب للمتن أنه لبهائی اللاهیجی، کما فی فهرسها.

(١٣٩۵: مثنوی نان وسرکه) للسان الواعظین التربتی، الحاج ملا علی أکبر، المذکور فی (٩: ٩۴٢) طبع مع " أنیس الواعظین " بطهران علی الحجر فی ١٣٠٧.

(١٣٩۶: مثنوی نـان ونمـک) لمیرزا جعفر علی اللکهنوی المتوفی قبـل ١٢٩۵. مثنوی أخلاقی طبع فی ١٢٧٢، له دیوان شـعر و " نخل ماتم " فی المراثی.

(٣١٩)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (٣)، مدینة طهران (٣)، الشیخ البهائی (۴)، ترکیا (١)، محمد بن الحسین (١)، الهند (١)، الطهارة (١)، الحج (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٢٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٢٠

ترجمته فی " طبقات اعلام الشیعة - الکرام: ٢٧١."

(١٣٩٧: مثنوی نتایج الأفکار) لقدرت الدهلوی، مر فی (٩: ٧٧۶) نقلا عن " القاموس الترکی " ان له " منظومة نتایج الأفکار."

(١٣٩٨: مثنوی نجم الهدی) لشاه محمد تقی همدم، ناظم " مثنوی لمعة الشمس ١٩: ٢٧٥. " منظومة عرفانیة فی بحر " المثنوی المعنوی " للبلخی، کما مر.

(١٣٩٩: منظومة ندای شریعت) للسید محمد الشریعة ابن السید أبی القاسم الزفره أی المتخلص ب (ساعی) المولود ١٣٢١ ش، منظومة أخلاقیة فی المناجاة ومدح النبی (ص) والأمیر، وترجمة کلمات القصار للأمیر (ع) کل کلمة برباعیة وأشعار أخلاقیة ومراثی وأحادیث، طبع بأصفهان فی ٧١ ص بقطع صغیر.

(١۴٠٠: مثنوی ندبة الاسرار) لنجفعلی سرشار القفقازی الأعمی، المتوفی ١٢٣۴، المذکور فی (٩: ۴۴٠). یوجد ضمن دیوانه فی (دانشگاه: ۴٠۵٣)، مذهبة ومصورة من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(١۴٠١: مثنوی نرد) لمیرزا محمد طاهر وحید القزوینی، المذکور فی (٩:

١٢۶۶) مثنوی فی ۶٠ بیت.

(١۴٠٢: مثنوی نرگسدان) لذبیحی الیزدی، الآخوند ملا إسماعیل ناظم " مثنوی تاریخ جلوس ١٩: ١٣٣ " نظمه باسم الشاه سلطان حسین الصفوی (١١٠۵ - ١١٣۵) ومیرزا حسن تأثیر، وهو من المنظومات الحماسیة الدینیة فی شرح أحوال نرجس خاتون والدة الامام الغایب (ع) نظمه فی ١١١۵ (نرگس دان ذبیحی) وتوفی الناظم فی ١١۵٠ وطبع المثنوی بتبریز فی ١٣٢۵ علی الحجر. رأیتها فی (الملک:

۵۵٨٢) مذهبة کتابتها ١٢٧٩. أوله:

بنام آنکه فرمود از بدایت * بحب خاندان ما را هدایت بوحدانیت ذاتش کما هی * گواهی داده از مه تا بما هی آخره: تاریخ طلب چو ناظمش از من کرد " * نرگسدان ذبیحی " آمد تاریخ ١١١۵

(٣٢٠)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (١)، کتاب نتائج الأفکار للسید الگلپایگانی (٢)، مدینة إصفهان (١)، الکرم، الکرامة (١)، الطهارة (١)

صفحه ٣٢٣

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٢١

ونسخة أخری فی (الملک: ۵١٢٠) بخط حسن الملایری، کتابتها ١٣٠٢ ونسخة فی (دانشگاه: ۴٠٣١) بخط أبو القاسم بن محمد تقی فایق الآشتیانی، کتابتها ٢١ ج ١ / ١٣١٣.

(١۴٠٣: مثنوی نرگس وگل) لبهار الشیروانی، المیرزا نصر الله، المتوفی ١٣٠٠، المذکور فی (٩: ١۴۶) ومر له " مثنوی تحفة العراقین ١٩: ١٣٨."

(١۴٠۴: مثنوی نزهة الأحباب) لفرید الدین عطار النیشابوری المذکور فی (٩: ٧٢٩). طبع ضمن مجموعة من مثنویاته بکانپور الهند وطهران ١٣۵٢ ثانیا. یوجد فی (دانشگاه: ٢٢٣٨) ضمن مجموعة من مثنویاته من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(١٤٠۵: مثنوى نسب نامه) لشاعر يتخلص فيه بمظلوم، وهو مثنوى فى نسب الصفوية ومدحهم فى حدود ألف وسبعمائة بيتا، نظم فى عهد الشاه طهماسب (٩٣٠ - ٩٨۴)، وفى آخره مطالب عرفانية فى السير والسلوك وطريق التتويج (لبس التاج). جاء فيه:

نام أين نسخه أى رفيق شفيق * شد " نسب نامه " از سر تحقيق.. دل (مظلوم) راضيائى بخش * وزصفاى خودت صفائى بخش أوله: صدر هذا الكتاب بسم الله * افتتاح الخطاب بسم الله أول القول اسمه الاعلى * صانع الصنع مبدع الاشيا يوجد فى (دانشگاه: ٣۴٢٧) بخط بهاء الدين محمد مشرف سر كار فيض الأنوار، صفر ١١۶٠ وع ٢ / ١١۶٢ مذهبة، كما فى فهرسها.

(١۴٠۶: مثنوى نسب نامه) لوالهى القمى، المذكور فى (٩: ١٢۵٧) مثنوى عرفانى وتماثيل وحكايات فى حدود ۴١٠ بيتا. أوله: مينهد خامه أم بجاى كلاه * بر سر نامه تاج بسم الله پس بحمد خداى كون ومكان * در فشان ميكنم زبان بيان آخره (وإلهى) چون تمام شد نامه * خواست از برايش از خامه

(٣٢١)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)، القاسم بن محمد (١)، الهند (١)

صفحه ٣٢۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٢٢

كردمش بر جريدة مرقوم * به " نسبنامه " ساختم موسوم يا رب آفاق سير گاهش كن * همنشين گدا وشاهش كن رأيته فى (الملك: ٢٧ / ۴٠٧۶) ضمن مجموعة من القرن الحادى عشر. ويوجد فى (دانشگاه: ٩ / ٢۴٧٣) من القرن الثانى عشر، كما فى فهرسها.

(١۴٠٧: مثنوى نسب نامه كرد مازندرانى) لصدر الشعراء قاجار، غلام حسين ميرزا المذكور فى (٩: ۶٠۴) نظمه فى ١٢٩٠ وأهداه إلى صاحب ديوان الشيرازى المتوفى ١٣١۴.

(١۴٠٨: مثنوى نسخه مهر ووفا) لفايضا الأردبيلى، مثنوى غرامى نظمه فى ١٠۴٣، يوجد فى (الملية: ۴ / ۵۶۴ ف) ضمن مجموعة من القرن الثانى عشر.

كما فى فهرسها. ويحتمل أن يكون الناظم المولى حيدر على المتوفى ١٠٨١ والمذكور فى (٩: ٨٠۵). أوله:

شكر كه ديباچه مهر ووفا * گشت مشرف به سپاس خدا آخره: مونس من باد محبت تمام * كار دلم باد وفا، والسلام (١۴٠٩: مثنوى نشاط القلوب) لتمكين الشيرازى، وهو فى قصة مختار نظم بالهند فى طى ستة سنين وفرغ منه فى ١٢٢٧، يوجد منه فى يزد عند السيد أبو الفضل السعيدى (ريحان يزدى) بخط وهاب بن على المعروف بتجلى شاه بن على بيگ كتابته ١ ج ١ / ١٢٣٠، كما فى " نسخه هاى خطى، " ويحتمل أن يكون الناظم الحاج زين العابدين بن ملا إسكندر الملقب بمست عليشاه (١١٩۴ - ١٢۵٣) المذكور فى (٩: ١٧۶).

(١۴١٠: مثنوى نشأة بى خمار) أو " ساقينامه " لتقى الدين الأوحدى مؤلف " عرافات العاشقين " المذكور فى فى (٩: ١٧٣).

(١۴١١: منظومة نصاب الرجال) لوقار الشيرازى، الميرزا أحمد ١٢٣٢ - ١٢٩٨) المذكور فى (٩: ١٢٧۶) منظومة انتقادية طبع بتبريز ١٣٠٩ ش و ١٣٣٧ ش فى ٢٣ ص.

(٣٢٢)

مفاتيح البحث: الهند (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٢۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٢٣

(۱۴۱۲: مثنوی نصاب معروف) لشاعر یتخلص ب (معروف) ویحتمل أن یکون الخطاط الملازم للسلطان أحمد جلایر، أو معروف البرزنجی، أو معروف التبریزی کما مر فی (۹: ۱۰۶۶). أوله:

باب الألف: قال النبی (ص) أول ما خلق الله عشقی.

إله است والله یعنی خدای * أحد واحد است ویکی رهنمای الب است خردمند وأول نخست * أجیر است مزدور، أمین است درست آخره: در أین جمله ألفاظ شد (یکهزار) * ز (معروف) أین نسخه شد یادگار دگر بیست ألفاظ گشته پدید * لغت را هزار اندرین شد مزید همه سیصد وهفت بیت است أین * دیگر گشت هشتاد بالا برین علی ترتیب الحروف لکل حرف باب، وفی أولها حدیث أول الحدیث الحرف المناسب للباب کما فی " فرهنگنامه های عربی بفارسی: ۲۹۴."

(۱۴۱۳: منظومة نصایح الزمان) لمحزون الأصفهانی، الحاج عبد المحمود المذکور فی (۹: ۹۷۵).

(۱۴۱۴: مثنوی نصرت نامه) لپیر جمال الأردستانی، المتوفی ۸۷۹ والمذکور فی (۹: ۱۶۱) توجد منه نسخة فی (باریس: S .۸۱۳ p) ضمن المجموعة المؤرخة ۸۶۸ – ۸۷۳ وأخری فی (المتحف البریطانی: ۵۰۹۸. or) مع " فرصت نامه " له من القرن الحادی عشر.

(مثنوی نصیحت نامه) لأوحدی، مر بعنوان " جام جم ۱۹: ۱۴۵."

(۱۴۱۵: مثنوی نصیحت نامه) لملا حبیب الله بن علی مدد شریف الکاشانی الساوجی، المذکور فی (۹: ۸۹۷) طبع بطهران فی ۱۳۱۰ ش بقطع صغیر فی ۴۳ ص.

(۱۴۱۶: مثنوی نصیحت نامه) لشاعر یتخلص بصدر، نظمه لأولاده الثلاث: علی أکبر وحسن وعبد العلی. أوله:

بیا ساقی از روز گشتم نزار * می‌روشن وجام صافی بیار یوجد فی (الملیة: ۸۴۸ ف) بطهران ناقصة الاخر بخط یحتمل أنه من القرن الرابع عشر.

(۳۲۳)

مفاتیح البحث: الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، مدینة طهران (۲)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۳۲۶

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحة ۳۲۴

(مثنوی نصیحت نامه) لعطار، مر بعنوان " پند نامه ۱۹: ۱۳۲."

(مثنوی فی نظم کبری) أصله للمیر سید شریف والنظم لنور علیشاه الطبسی مر فی (۱۷: ۲۵۹).

(۱۴۱۷: مثنوی نظم المعالی) لشاعر یتخلص بصدر الذهبی، من القرن التاسع وکان یشتغل بالتذهیب حیث قال فیه:

پیر گشتی چه جای تذهیب است * نوبت کنج ووقت تهذیب است وهو نظم " نثر اللئالی " فی ۲۴۹ بیتا، نظمه سنة ۸۷۶.

شرح " نثر اللئالی " عربی * هست " نظم المعالی " ذهبی.. سال تاریخ نظم أین گوهر * بمحرم بروز خمس عشر رفته از هجرت رسول خدا * هشتصد وشصت وهفت أی دانا أوله: حمد پروردگار حی خبیر * خالق ورازق وعلی وکبیر.. ابتدا میکنم بنام خدا * تا کنم نظم در شاه رضا توجد منها نسختین فی (المجلس: ۲۶۹۵ و ۲۶۹۶) کلتاهما من القرن التاسع ومذهبتان.

وفی نسخة الأولی قطعة یوصف فیه مدینة بغداد واحتمل صاحب الفهرس أن الناظم کان ساکن به.

(۱۴۱۸: مثنوی نظم الوصول) لسدید الدین المتخلص ب (منزوی).

مثنوی فی النجوم نظمه فی ۱۱۵۳، أوله:

هو الله الذی رفع السماوات * بحکمت کرد پیدا نور وظلمات.. بنزد آنکه دانای علوم است * مقدم از همه علم نجوم است آخره: إذا کانت وصولا لأصول * لذا " سمیتها نظم " الوصول لتاریخ الکتابة فی الکتاب * تطابق اسمه عدد الحساب چه انسان در جهان

ناپایدار است * بخلق از (منزوی) أین یادگار است یوجد مع " مثنوی تحفة الدلائل ۱۹: ۱۳۷ " له فی (دانشگاه: ۲ / ۳۵۵۷) کما مر. ویوجد للناظم " پنج گنج " فی النجوم والعلوم الغریبة و " خزانة الاحکام " ومنظومة فی

(۳۲۴)

مفاتیح البحث: مدینة بغداد (۱)

صفحه ۳۲۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۲۵

حرکة الفلک و " نظم الأصول " فی الرمل فی مکتبات إیران.

(۱۴۱۹: مثنوی نغمة الأولیاء) لمیر عین الدین حسین الدزفولی الذهبی ناظم " صحیفة الأصفیاء ۱۹: ۲۳۴. " مثنوی فی استقبال " زاد المسافرین " للهروی و " لیلی ومجنون " للنظامی، فرغ منه فی ۱۴ ذی حجة ۱۳۳۱. أوله:

أی نام تو سرنبشت جانها * از نام خوشت روان روانها (۱۴۲۰: مثنوی نغمه عشاق) للشیخ مهدی بن أبی الحسن الإلهی القمی طبع بطهران فی ۱۳۲۰ ش فی ۴۰۳ ص.

(۱۴۲۱: مثنوی نفحة الأزهار) لنوعی زاده، المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو ثانی مثنویاته الخمسة المذکورة فی (۷: ۲۶۵).

(۱۴۲۲: مثنوی نفحة الأنوار) لمیر عین الدین حسین الدزفولی الذهبی ناظم " صحیفة الأصفیاء ۱۹: ۲۳۴، " مثنوی عرفانی فی حدود ۲۲۲۰ بیتا. أوله:

أی رخت آینه طلعت ذات * صفت لعل لبت آب حیات (۱۴۲۳: مثنوی نقاش وصورت) لناصر علی السهرندی (السرهندی) الکشمیری، المذکور فی (۹: ۷۵۸) مثنوی فی ۵۴۰ بیتا. أوله:

آلهی ذره دردی بجان ریز * شرر در پنبه زار استخوان ریز یوجد فی (المجلس: ۵ / ۲۶۶۶) ضمن المجموعة المؤرخة ۱۱۷۱. کما فی فهرسها.

(۱۴۲۴: مثنوی نقش ارژنگ) لرشیدای عباسی، المذکور فی (۹: ۳۶۲) مثنوی عرفانی رأیته فی (الملک: ۳ / ۵۲۶۶) بخط من القرن الحادی عشر. أوله:

طغرای صحیفة صفت الله است * ذاتش بظهور نام بسم الله است.. أی چمن پرور بهار وجود * نقشبند نگار خانه بود (۱۴۲۵: مثنوی نقش بدیع) لغزالی المشهدی، المذکور فی (۹: ۷۸۹) نظمه باسم خان زمان فی ألف بیت واخذ صلة لکل بیت دینارا ذهبا، کما مر فی القسم الدواوین. وذکر فی " هفت آسمان ۱: ۱۰۲ " أنه تابع فیه " مخزن الاسرار " للنظامی ورأیته عند (النصیری: ۱۰) کتابته ۸ ع ۲ / ۹۸۲، کتب علیه أنه " تحفة الأحرار " وأخری

(۳۲۵)

مفاتیح البحث: دولة ایران (۱)، مدینة طهران (۱)، الحج (۱)، الزیارة (۱)، النوم (۳)

صفحه ۳۲۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۲۶

عند (الملک: ۲ / ۴۰۷۶) فی حدود ۸۶۵ بیتا من القرن الحادی عشر.

(۱۴۲۶: مثنوی نقش خیال) لإبراهیم معلم زاده، المذکور فی (۹: ۴) مثنوی ترکی نظمه فی ۱۰۱۴ یوجد عند (الملک).

(۱۴۲۷: مثنوی نگارستان چین) للسید أحمد السندی، مثنوی قصصی وفیه من الحماسیات الدینیة. رأیته فی حدود ۲۰۵ بیتا. أوله:

نگارستان طراز خوش بیانی * سخن صورتگر چین معانی برنگ تارهٔ أین نقش چین ریخت * بصورت جان معنا أین چنین ریخت آخره: زکلك مانی سحر آفرینش * خطاب آمد " نگارستان چینش " ونسخهٔ أخری فی (دانشگاه: ۶ / ۳۴۴۴) ضمن مجموعهٔ کتبت فی قندهار وکابل سنین ۱۱۸۹ – ۱۱۹۵، کما فی فهرسها.

(۱۴۲۸: مثنوی نگار نامه چین) لمیرزا أبو طالب بن میرزا بیگ الموسوی الفندرسکی الاسترآبادی الأصفهانی، المعاصر لشاه سلیمان الصفوی (۱۰۷۷ ۱۱۰۵) وهو الذی تمم " حمله حیدری ۷: ۹۱. " وهو مثنوی مع دیباجهٔ منثورهٔ یوجد بطهران عند عبد الحسین بیات ضمن جنگ رفیع الدین محمد رافع کتابتها ۱۰۷۸ – ۱۰۸۴ کما فی " فهرس الرضویهٔ، گلچین."

(۱۴۲۹: مثنوی نگار نامه) لقاسمی الجنابذی، مر بعنوانه الاخر " کارنامه ۱۷: ۲۳۰ " وهو علی زنهٔ " لیلی ومجنون " فی خمسمائهٔ بیت، نظمه فی ۹۴۷ کما مر فی (۹: ۸۶۶).

(۱۴۳۰: مثنوی نل ودمن) لفیضی الهندی، المذکور فی (۹: ۸۵۵) وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ المذکورهٔ فی (۷: ۲۶۲) فی حکایهٔ معاشقهٔ نل مع دمن مأخوذهٔ من القصص السانسکریتیهٔ فی أربعهٔ آلاف بیت فی قبال " لیلی ومجنون " نظمه فی مدت أربعهٔ أشهر، وذکر فی " هفت آسمان ۱: ۱۱۸ " أنه فی أربعهٔ آلاف بیت. رأیته فی – الملك:

۵۳۶۹) بخط محمد یحیی کتابته ۱۰۳۷، مذهبهٔ، ونسخهٔ أخری منه فی (الملیهٔ بتبریز:

۲۸۶۷) بخط محمد سعید کتابتها ۱۰۵۰ و (دانشگاه: ۶۵ / ۲۹۵۰) ضمن مجموعهٔ المؤرخهٔ ۱۰۷۶ کما فی فهارسها.

(۳۲۶)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۱)، رفیع الدین محمد (۱)

صفحه ۳۲۹

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۳۲۷

(۱۴۳۱: مثنوی نماز نامه) لتائب التبریزی، مر فی (۱۹: ۸۳، ۸۵) (۱۴۳۲ مثنوی نمد وبوریا) لخواجو الکرمانی (۶۸۹ – ۷۵۳)، المذکور فی (۹: ۳۰۴). یوجد بطهران عند (مهدی البیانی) ضمن کلیاته المؤرخهٔ ۸۲۰ – ۸۲۱، کما فی " درباره نسخه های خطی ۱: ۱۴ " ولم یشیر أکثر من هذا إلی خصوصیات المثنوی.

(۱۴۳۳: مثنوی نمکدان حقیقت) للحکیم شفایی، مثنوی علی وزن " الحدیقهٔ " السنائیهٔ کما فی " دیباجهٔ کلیات حکیم شفایی " المشار إلیها فی " مثنوی مهر ومحبت ۱۹: ۳۱۴ " للنظام. ویوجد فی (دانشگاه: ۱۴ / ۲۴۷۳) مع غزلیات للناظم وجاء فی الفهرس بعنوان " نمکدان " ولم یشیر إلی خصویاته.

(۱۴۳۴: مثنوی نمکدان دین) لمحمد داود الأصفهانی ناظم " مثنوی زبور العاشقین ۱۹: ۱۹۶ " منظومهٔ فی توصیف مجالس الأعیان والملوك فی عصره ووصف الأوضاع الحاکم فی زمانه، یوجد فی (سپهسالار: ۲۵۶).

(۱۴۳۵: مثنوی نور الأنوار) لمظفر علیشاه، محمد تقی الکرمانی، المذکور فی (۹: ۶۴۸) وهو فی الکیمیا فی أربعهٔ آلاف بیتا، یوجد عند الشیخ رستم نطقی بطهران، وعند (فخر الدین) و (الملك) و (الرضویهٔ: ۱۰۵۳). أوله:

أول أین دفتر باجزر ومد * نام نامی خداوند أحد طبع مع مقدمهٔ نصر الله سبوحی فی ۱۳۳۸ ش بطهران (۱۴۳۶: مثنوی نورس نامه) لملك قمی. وظهوری الترشیزی، وهو فی قبال " مخزن الاسرار " للنظامی، نظمه بأمر عاد شاه، کما فی " میخانه. " وفی " عالم آرای عباسی " ان ملك قمی وظهوری الترشیزی نظما معا " نورس نامه " فی تسعهٔ آلاف بیت. راجع (۹: ۶۵۶ و ۱۰۹۹).

(۱۴۳۷: مثنوی نور علی نور) لسرخوش اللاهوری، محمد أفضل المذکور فی (۹: ۴۳۹) تتبع فیه " مثنوی المعنوی " للمولوی البلخی.

(۳۲۷)

مفاتیح البحث: مدینهٔ طهران (۳)، النوم (۱)

صفحه ۳۳۰

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۲۸

(۱۴۳۸: مثنوی نوروز وجمشید) لمحمد باقر رشحهٔ الأصفهانی بن محمد ابن علی أصغر، المولود بأصفهان ۱۲۰۳ والمتوفی بیزد ۱۲۶۶. مثنوی فی غرام نوروز البختیاریهٔ وجمشید بن وزیر ختن، نظمه فی ۱۲۵۰، ومدح فی آخره المیرزا حسینخان العلوی وزیر نایبن وفتح علی شاه القاجار، ومن العجب أن فی بطن المثنوی هذا تذکرهٔ شعراء لمائهٔ وسبعهٔ وثلاثین شاعرا، لکل شاعر ثلاثهٔ أبیات. طبع مع مقدمهٔ گلچین المعانی بطهران فی ۱۳۴۴ ش. أوله:

أی وصف توهم تو کرده ز آغاز * أین در زکرم تو کرده یی باز یوجد منه فی (الرضویهٔ: ۱۰۵۴) یحتمل أن یکون بخط الناظم.

(۱۴۳۹: مثنوی نور الهدایهٔ) للشیخ نجیب الدین رضا التبریزی الذهبی ناظم " مثنوی سبع المثانی ۱۹: ۲۰۱ " وغیره.

(۱۴۴۰: مثنوی نور الیقین) لسلطان الکرمانشاهی المذکور فی (۹: ۴۶۱).

وهو مثنوی فی بحر الرمل.

(۱۴۴۱: مثنوی نوشین روان) لتقی دانش التفرشی، ضیاء لشکر ومستشار أعظم بن حسین (حدود ۱۲۸۸ ق ۱۳۲۶ ش). مثنوی فی شرح أحوال الملک انو شیروان.

طبع بطهران، ویوجد فی (المجلس: ۲۶۹۷) بخط الناظم کتابته ۱۳۴۰ ق فی ۲۱۴ ص. أوله:

أی فرازنده بلند سپهر * أی فروزنده رخ مه ومهر (۱۴۴۲: مثنوی نون ودوغ) لمحمد حسین بن محمد علی الشهرستانی المتوفی ۱۳۱۵ وهو فی قبال " نان وحلوا " وطبع ببغداد فی ۵۶ ص. وله " خوان نعمت " أیضا مطبوع.

(۱۴۴۳: مثنوی نهایهٔ الاعجاز) لنویدی الشیرازی، عبدی بیگ المذکور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو سابع مثنویاته من الخزائن السبعهٔ له. یوجد فی (دانشگاه:

۲۴۲۵) ضمن کلیاته من القرن الحادی عشر.

(۱۴۴۴: مثنوی نهایهٔ الحکمهٔ) لپیر جمال الأردستانی، المذکور فی (۹:

۱۶۱). مثنوی عرفانی مع عناوین مشروحهٔ منثورهٔ، وهو قسم من " مثنوی حقایق

(۳۲۸)

مفاتیح البحث: کتاب نهایهٔ الحکمهٔ للسید محمد حسین الطباطبائی (۱)، مدینهٔ إصفهان (۱)، مدینهٔ طهران (۲)، نجیب الدین (۱)

صفحه ۳۳۱

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۲۹

أحوال المصطفی " له. رأیته فی (الملک: ۵۴۰۱) أوله: قال الله تبارک وتعالی..

هذا کتاب نهایهٔ الحکمهٔ. أی عزیز بدانکه حکمت إلهی..

الصلاهٔ أی عاشقان کامد امام * بر رخش آرید ایمان وسلام ضمن مجموعهٔ رسائله المذهبهٔ من القرن العاشر، ویوجد فی (باریس: P S. ۸۱۳) أیضا ضمن رسائله والمؤرخهٔ ۸۶۸ - ۸۷۳.

(۱۴۴۵: مثنوی نهر وعین) لعنصری البلخی، المذکور فی (۹: ۷۷۳) نسب إلیه فی " آتشکده آذر " ولکن لم یراه.

(۱۴۴۶ مثنوی نه سپهر) أو " سلطان نامه " لأمیر خسرو الدهلوی (أکره ۶۵۱ - دهلی ۷۲۵) المذکور فی (۹: ۲۹۳). وهو تسعهٔ

منظومات علی أوزان عروضیة مختلفة، نظمه باسم قطب الدین مبارکشاه، وطبع مع مقدمة انگلیزیة لمحمد وحید میرزا وحواشی منه فی ۱۳۲۸ ش بکلکتة فی ۴۹۰ × ۵۳ ص. ویوجد فی (المجلس: ۴۵۵) بخط علی المشهور بادائی کتابته ۹۲۳. أوله:

شکر یزدان را که در نطق آن توانائیم داد * کاسمانهای معانی را بنا خواهم نهاد ونسخة فی (المتحف البریطانی: or ۷۵۶۶) کتابته من القرن الحادی عشر، کما فی فهرسها. أوله:

خدا را کنم برسر نامه یاد * که بر بنده درهای معنی گشاد (۱۴۴۷: مثنوی نیرنگ) لزلالی الخوانساری المذکور فی (۹: ۴۰۴) وهو إحدی مثنویاته طبع بلکهنو فی ۱۲۰۹ علی الحجر.

(۱۴۴۸: مثنوی نیرنگ تقدیر) لراجه پیاری لآل من قوم کایته العظیم آبادی، المتخلص ب (الفتی) ذکره " صبح گلشن: ۳۳."

(۱۴۴۹: مثنوی نیرنگ عشق) لغنیمت الپنجابی، محمد أکرم الملتانی المتوفی ۱۱۰۰ المذکور فی (۹: ۷۹۳) ویسمی " مثنوی غنیمت" أیضا، طبع بالهند مکررا. رأیته فی (الملک: ۷ / ۴۶۷۶) فی حدود ۱۲۰ بیتا والثانیة أیضا (الملک:

۵۰۹۱). أوله:

(۳۲۹)

مفاتیح البحث: کتاب نهایة الحکمة للسید محمد حسین الطباطبائی (۱)، الهند (۱)، الکرم، الکرامة (۱)

صفحه ۳۳۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۳۰

بمکتب میرود طفل پریزاد * مبارک باد مرگ نو باستاد (۱۴۵۰: مثنوی نیستان) لأدیب الکرمانی، الحکیم قاسم بن زین العابدین من القرن الثالث عشر، المذکور فی (۹: ۶۵) وهو علی زنة " بوستان " لسعدی الشیرازی توجد بشیراز، کما مر وأخری فی (تبریز، الملیة: ۳۶۷۲) کتابته ۱۳۲۲.

(۱۴۵۱: مثنوی واقعه أمیر تیمور) لقاسم أنوار علی بن نصیر (۷۵۷ - ۸۳۷) المذکور فی (۹: ۸۶۱). وهو مثنوی مع مقدمة فی عشرة أسطر منثورة، أوله: برادر عزیز را سعادت ابدی مساعد باد. یوجد فی (المجلس: ۷ / ۲۶۱۲) ضمن کلیاته فی ۵۳ بیتا بخط صدر قلندر کتابته ۸۵۴.

(مثنوی واله) لشمس الدین الفقیر، مر بعنوان " داستان واله ۸: ۴۰ " ومر له " شمس الضحی ۱۴: ۲۲۳."

(۱۴۵۲: مثنوی وامق وعذرا) لحسینی القزوینی الشیرازی، محمد حسین المذکور فی (۹: ۲۵۴) وهو إحدی مثنویاته الخمسة المذکورة فی (۷: ۲۵۷) طبع مکررا. أوله:

أی بنامت افتتاح نامهها * أی بیادت گرمی هنگامهها رأیته فی (الملک: ۱ / ۵۲۹۳) ضمن خمسته بخط محمد إسماعیل الشیرازی کتابتها ۱۲۴۳ وفی أولها إضافة أبیات علی ما ذکر قبلا. أول هذه النسخة:

آنچه ضیا بخش شب تار ماست * حمد خداوند جهاندار ماست وأخری أیضا فی (الملک: ۲ / ۵۲۹۵) ضمن خمسته من القر ن الثالث عشر.

(۱۴۵۳: مثنوی وامق وعذرا) لسهیلی، یوجد بهذا العنوان والنسبة فی (المتحف البریطانی: or ۱۰۹۳۴) من القرن الثانی عشر کما فی فهرسها.

(۱۴۵۴: مثنوی وامق وعذرا) لخواجه شعیب الجوشقانی الکاشانی ذکرنا فی (۹: ۵۲۹) أبیاتا منه یشیر إلی تاریخ فراغه من نظمه فی نصف شعبان ۱۰۳۲ وعدد أبیاته ۱۳۰۵ واسمه " وامق وعذرا، " رأیته فی (الملک: ۱ / ۵۵۷۷) مذهبة ضمن دیوانه. أوله:

(۳۳۰)

مفاتیح البحث: النصف من شعبان (۱)

صفحه ۳۳۳

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۳۱

إلهی مخزن.. (.؟.) بخشای * فروغ مطلع أنور بنمای آخره: بهر کاری که روی آری در أین دیر * بود هم أول وهم آخرش خیر

(۱۴۵۵: مثنوی وامق وعذرا) لضمیری الأصفهانی، کمال الدین حسین وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ المذکورهٔ فی (۷: ۲۶۰).

(۱۴۵۶: مثنوی وامق وعذرا) لعنصری البلخی، أبو القاسم حسن المتوفی ۴۳۱ المذکور فی (۹: ۷۷۳). نسبه إلیه الجامی فی " بهارستان "وقال وشحها باسم محمود سبکتکین، ولکن لم أراه؟ وقال سنگلاخ أنه رأی نسخهٔ منه بخط علاء الدین گلستانه کما فی " امتحان الفضلاء ۲: ۲۹۶. " وذکر فی " هفت آسمان: ۱۴ " نقلا عن " بهارستان."

(۱۴۵۷: مثنوی وامق وعذرا) لفصیحی الجرجانی، المذکور فی (۹:

۸۳۴) وقال دولتشاه فی تذکرته أنه رأی نسخهٔ منه ناقصهٔ.

(۱۴۵۸: مثنوی وامق وعذرا) لقتیلی. ذکر بهذا العنوان والنسبهٔ فی فهرس (المتحف البریطانی: or ۹۰۳۷) وأضاف أنه مصورهٔ ومؤرخهٔ ۹۳۷.

(۱۴۵۹: مثنوی وامق وعذرا) لنامی الأصفهانی، المیرزا محمد صادق المنشی المذکور فی (۹: ۱۱۶۵). وهو إحدی مثنویاته الخمسهٔ التی سماها ب " نامه نامی " فی الفی بیت فی بحر التقارب. رأیته فی (الملک: ۴ / ۴۹۸۸) کتابته ج ۱ / ۱۲۰۲. أوله:

أی زنامت نامه نامی بنام * وی بنامت افتتاح هر کلام أی زعشقت جمله خوبان بیقرار * وامق تو همچو عذرا صد هزار ونسخهٔ أخری فی (الملیهٔ: ۴ / ۳۱۷ ف) کتابته ۱۱۹۸ وأخری أیضا (الملک: ۵۵۲۹) ۲۷ ذی حجهٔ ۱۲۵۲. ونسخهٔ فی (القاهرهٔ دار الکتب: ۱۱۰۵ فارسی طلعت) ضمن " نامه نامی " کتابتها ۱۱۲۸ - ۱۱۳۱ واحتمل الطرازی فی فهرسه أنه بخط الناظم.

(۱۴۶۰: مثنوی وداد بشر) لصغیر الأصفهانی المذکور فی (۹: ۶۰۷) طبع قسم منه، ذکره " شعرای معاصر أصفهان " وأورد شطرا منه.

(۱۶۶۱: مثنوی ورقه وگلشاه) لعیوقی، مر ذکره تفصیلا فی (۹: ۷۸۱) ونضیف أنه طبع بمباشرهٔ الدکتور محجوب بطهران فی ۱۳۴۳ ش.

(۳۳۱)

مفاتیح البحث: مدینهٔ إصفهان (۱)، مدینهٔ طهران (۱)، الحج (۱)

صفحه ۳۳۴

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۳۲

(۱۴۶۲: مثنوی ورقه وگلشاه) ترکیهٔ، لشاعر یتخلص بمسیحی، نظمه باسم الشاه عباس الماضی (۹۹۵ - ۱۰۳۷)، یوجد نسخهٔ منه فی (دانشگاه: ۳۲۲۱) بخط حبیب الله کتابته ۱۰۴۲ فی حدود خمسهٔ آلاف بیت مع مقدمهٔ منثورهٔ. أوله:

أی معرفتنک باغ جهاننک ثمری * وی مکرمتینک بحر وجودنک کهبری ورق دور کمال عشقنک چزی * گلشاه دو جمال جنک أثری ذکر فی فهرس المکتبهٔ عناوینها. ومر فی (۹: ۱۰۴۰) عدهٔ شعراء باسم مسیح أو بتخلص مسیح ومسیحا ومسیحی. وذکر فی " آتشکده آذر: ۳۵ " مسیحی الأرمنی.

(۱۴۶۳: مثنوی ورقه وگلشاه) فارسیهٔ، أوله:

شنیدستم در أیام پیمبر * یکی خیل بدی باجاه وبافر در أطراف یمن بگرفت آرام * بدی خیل بنی شیبان نشان نام یوجد فی

(دانشگاه: ۳۸۸۰) وأخرى أيضا في (دانشگاه: ۴۷۷۵) كلاهما من القرن الثالث عشر لم يذكر في الفهرس ناظمها. غير أن القرائن تدل على أنها غير ما مر للعيوقي.

(۱۴۶۴: مثنوى في وصف أكبر آباد) لحاذق الشيرازي، الميرزا منعم الهندى، المذكور في (۹: ۲۶۰).

(۱۴۶۵: مثنوى وصف أكبر آباد) لكليم الكاشاني، أبي طالب المتوفى ۱۰۶۱ المذكور في (۹: ۹۱۵) رأيته في (الملك: ۵۲۴۳) من أوائل القرن الحادى عشر ضمن ديوانه.

(۱۴۶۶: مثنوى وصف باغ أكبر آباد) لقدسي المشهدى، ناظم " مثنوى وصف كشمير " الآتي ذكره. يوجد ضمن ديوانه في (المجلس: ۱۰۴۴) غير مؤرخة وأخرى في (دانشگاه: ۴۱۴۴) ضمن ديوانه من القرن الحادى أو الثاني عشر. أولها:

تعالى الله از أين باغ دلفروز * كه شامش راست فيض صبح نوروز (۱۴۶۷: مثنوى وصف باغ قزوين) لواعظ القزويني، الميزاز محمد رفيع المتوفى ۱۰۸۹ المذكور في (۹: ۱۲۵۲) له مثنويتان: الأول منهما في وصف باغ الجنة بقزوين في بحر المتقارب في ۵۳ بيتا أوله:

(۳۳۲)

مفاتيح البحث: تركيا (۱)

صفحه ۳۳۵

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ۱۹ - الصفحة ۳۳۳

بهار آمد وداغ دل تازه شد * بغم تنگ صحراى اندازه شد وفي الثاني وصف باغ ميدان قزوين في بحر " خسرو وشيرين " للنظامي في ۹۲ بيتا. أوله:

شبي كز پي نبود آنرا سحر گاه * ازو طول أمل وامانده در رآه يوجد كلاهما في ديوانه (الرضوية: ۶۰۲ أدبيات) وأخرى (المجلس: ۲۵۱۹) كلاهما من القرن الثاني عشر، كما في فهرسهما.

(۱۴۶۸: مثنوى وصف چهل ستون) بأصفهان، لعلي قلي بن يوسف بيك فرصت. مثنوى في ۶۴ بيتا. أوله:

أي معلى بنام عرش نظام * وى فلك كرسي فرشته مقام رأيته في (الملك: ۴۶۷۱) ضمن جنگ " گنج معاني " من القرن الحادى عشر.

(۱۴۶۹: مثنوى وصف الحال) لحسيني القزويني الشيرازي الكربلائي محمد حسين، وهو خامس مثنوياته الخمسة المذكورة في (۷: ۲۵۷). أوله:

لله الحمد خالق متعال * بر خلايق رؤوف بر همه حال سبق آموز عقل راز نيوش * بدبستان فهم ومكتب هوش رأيته في (الملك: ۵۲۹۳) بخط محمد إسماعيل الشيرازي كتابته ۱۲۴۳. وتوجد نسخة أخرى منها عند الحاج عبد الحسين ذو الريا ستين لعله انتقل مع كتبه إلى خانقاه صفي عليشاه بطهران.

(۱۴۷۰: مثنوى وصف الحال) لصادق التفرشي، مر تفصيله في (۹: ۵۷۸).

(۱۴۷۱: مثنوى في وصف شاه جهان آباد) لرفيع القزويني، حسين بك، مر ذكره في (۹: ۳۷۹).

(۱۴۷۲: مثنوى وصف كشمير) لعلي رضا تجلي، المذكور في (۹: ۱۶۷) رأيت منه نسخة ضمن مجموعة في (الملك: ۴۶۷۱) في حدود ۱۰۴ بيتا. أوله:

خدايا روزيم كن سوزى ودردى * كه دريابم خزان رنگ زردى آخره: روم سوى نجف با چشم خونبار * كه گلريزان كنم در پاى هر خار

(۳۳۳)

مفاتیح البحث: مدینة إصفهان (۱)، مدینة طهران (۱)، الحج (۱)

صفحه ۳۳۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۳۴

(مثنوی وصف کشیمر) لجویا التبریزی، مر بعنوان " حسن معنی ۱۹: ۱۵۹ (" ۱۴۷۳: مثنوی وصف کشمیر) لمحمد قلی سلیم، المتوفی ۱۰۵۷ المذکور (۹: ۴۶۴) یوصف بها کشمیر وجبالها. أولها:

سخن هر جـا زصـنع کردگـارست * گواه پـای بر جا کوهسار است وفی " تـذکره نصـر آبادی ۹: ۲۲۷ " أن نظم أولاـ " مثنـوی فی وصف لاهیجان " للمیرزا عبـد الله الوزیر بها، ثم بعـد ذهابه إلی الهند جعل ذلک المثنوی بعینه فی مدح کشـمیر یوجد فی (المجلس: ۹۹۵) کتابتهـا ۱۰۷۵ وفی (دانشـگاه: ۲۵۹۱) کتابتها ۱۰۹۸ فی ۱۸۰ بیتـا ورأیتهـا فی (الملک ۴۵۰۳) ضـمن مجموعـة المؤرخة ع ۲ / ۱۱۰۰ وأخری فی (دانشگاه: ۴۷۳۶) من القرن الحادی عشر، ذکر فی فهرسها بعنوان " تعریف کشمیری."

(۱۴۷۴: مثنوی وصف کشمیر) لقدسی المشهدی، الحاج محمد جان، المذکور فی (۹: ۸۷۹) یوجد فی (دانشگاه: ۲۵۹۱) فی ۳۵۰ بیتا، مع منظومات اخر له، ومنها " تاریخ حوضخانه حسن خان " کتابتها ۱۰۵۰. ونسخة فی (المجلس: ۱۰۴۳) من أوائل القرن الحادی عشر ضمن دیوانه. أوله:

بنام پادشاه پادشاهان * سـر افرازی ده صاحب کلاهان ذکر فی فهرسـها بعنوان " مدح کشمیر. " ونسخة أخری فی (دانشگاه: ۴۷۳۶) ضمن مجموعة کتابة بعض اجزائها ۱۰۶۰ کما فی فهارسها.

(۱۴۷۵: مثنوی وصف کشـمیر) لکلیم الکاشـانی، أبو طـالب المتوفی ۱۰۶۱ المـذکور فی (۹: ۹۱۵) رأیته فی (الملـک: ۵۲۴۳) ضمن دیوانه من القرن الحادی عشر.

(۱۴۷۶: مثنوی وصف کعبه) لعبد الرحمان الجامی (۹: ۱۸۸) عبر عنه فی " هفت آسمان ۱: ۸۵ " ب " مثنوی در تعریف کعبة " وفی ص ۸۸ من ذلک التذکرة عبر عنه ب " مثنوی کعبة " وهو علی زنة " مخزن الاسرار " یمدح ویصف فیه الکعبة.

(۱۴۷۷: مثنوی فی وصف لاهیجان) لسـلیم الطهرانی، المیرزا محمد قلی راجع " مثنوی فی وصف کشـمیر " له. رأیته فی (الملک: ۲۲ / ۳۸۴۴) من القرن الحادی عشر فی حدود ۱۱۰ بیتا. أوله:

(۳۳۴)

مفاتیح البحث: عبد الرحمان (۱)، الهند (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۳۳۷

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۳۵

صبـاحی دلگشـا چون روی أحبـاب * گـل صـبح از سـحاب فیض سـیراب آخره: زنومیـدی همیشه باد گریان * حسود جاه چون أبر گیلان (۱۴۷۸: مثنوی وصف النبی ص) للشیخ محمد علی الحزین، المذکور فی (۹: ۲۳۵) یوجد ضمن نسخ " کلیاته."

(۱۴۷۹: مثنوی وصف همایون تپه) لمیرزا محمد طاهر وحید القزوینی المذکور فی (۹: ۱۲۶۶) مثنوی فی ۶۰ بیتا.

(۱۴۸۰: مثنوی وصلت نامه) لفرید الدین العطار النیشابوری، المذکور فی (۹: ۷۲۹). أوله:

ابتدا أول بنام کردگار * خالق هفت وشش وپنج وچهار یوجد منه نسخة عند یحیی دهخدا بطهران. آخره:

چون وصال آمد بوصلت أین تمام * ختم شد أین بر محمد السلام ونسخة فی (المتحف البریطانی: Or ۵۴۱۴) مع " مثنوی گل وبلبل "له من القرن الحادی أو الثانی عشر، و (المجلس: ۴۴۳) ضمن کلیاته المذهبة، کما فی فهارسها. و (النصیری:

٧۶) كتابته ١٢۵۶.

(١۴٨١: مثنوى فى الوصية) لخاكى الخراسانى، لطف على البروجردى المتوفى ١٢٣۴، مثنوى مختصر فى الوصية إلى ولده المولى هاشم، ذكره وأورد شطرا منه فى " مجمع الفصحاء ٢: ٩٠٩ و ۴۴۵."

(١۴٨٢: مثنوى ولايت نامه) للسيد صدر الدين بن محمد باقر الموسوى الدزفولى، المذكور فى (٩: ۶٠٢) مثنوى عرفانى رأيته فى (الملك: ۵٣٧٠) فى حدود ١٠٨۵ بيتا، بخط نقل عن خط الناظم، فرغ من نظمه فى أربعاء ٢ شعبان ١٢٠۵ وكتابة المجموعة ١۵ ع ٢ / ١٢٢۵. أوله:

ابتدا كردم بحمد ذو الجلال * قادر يكتا كه بأشد بى مثال قدرتش آورده عالم را پديد * رحمت أو داده انسان را نويد (١۴٨٣: مثنوى ولايت نامه) للآقا محمد هاشم بن الميرزا إسماعيل الشيرازى

(٣٣۵)

مفاتيح البحث: الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلى الله عليه وآله (١)، شهر شعبان المعظم (١)، مدينة طهران (١)، الطهارة (١)، الوصية (٢)

صفحه ٣٣٨

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٣۶

العارف خليفة العارف السيد قطب الدين الشيرازى المذكور فى (٩: ١٢٨٨) وصهره من مشايخ السلسلة الذهبية بشيراز ودفن بها فى الحافظية ترجمه " رياض العارفين:

ص ۶٢۴ " طبع مع " كوثر نامه " بتبريز فى ١٣٠۶ على الحجر، رأيتها عند (فخر الدين النصرى: ۶۵) أوله:

أى برادر روز شب نام على * بر زبان داراى واز أو غافلى ورأيت نسخة أخرى منه فى (الملك: ٢ / ۵۶٩٠) ضمن كلياته.

(١۴٨۴: مثنوى ولد نامه) لسلطان ولد، بهاء الدين محمد بن المولوى البلخى، المذكور فى (٩: ١٢٧٩). طبع بطهران فى ١٣۵۵ مع مقدمة فى أحواله فى ١٢٨ ص بقلم جلال همائى، ومر له " مثنوى رباب نامه ١٩: ١٨۶. " أوله (بعد الخطبة المنثورة):

ابتدا ميكنم بنام خدا * موجد عالم وفنا وبقا يوجد بتبريز عند (الحاج آقا حسين النخجوانى) من القرن السابع و (القاهرة، دار الكتب ٢٢ تصوف فارسى) بخط صدر الولدى الانقروى كتابته رمضان ۶٩٣. واخر (القاهرة دار الكتب: ١۵٨ م أدب فارسى) بخط أحمد بن ملك صالح المولوى، كتابته ١۵ محرم ٧٩١ كما فى فهرس الطرازى، و (المجلس: ٣ / ٢۶۵٧) بخط درويش على كتابها ببخارا فى ٨۶٣ ۶٠٠ بيتا. أوله:

ابتدا از نور بخش شمع جود * آنكه صنعش را فلك آرد سجود و (المجلس: ١٢٠١) من القرن التاسع، أوله [در بيان آنكه حق تعالى همه مخلوقات وموجودات] كما فى فهرسها.

(١۴٨۵: مثنوى ولد نامه) لفريد الدين عطار النيشابورى المذكور (٩:

٧٢٩) يوجد عند مهدى بيانى بطهران (رقم: ۵۵) مع " مثنوى أسرار نامه " له، بخط أمر الله بن حاج شيخ أويس النخجوانى، كتابته ٩٠١، و (الموصل، مدرسة يحيى پاشا: ۴٢) كتابته ١٢٠۵ كما فى فهرس مخطوطات موصل.

(١۴٨۶: مثنوى ويس ورامين) لفخرى الگرگانى، فخر الدين أسعد شرع فيه سنة ۴۴۶. وهى قصة غرامية مترجمة من البهلوية إلى الفارسية فصلناها فى ترجمة

(٣٣۶)

مفاتيح البحث: شهر رمضان المبارك (١)، مدينة طهران (٢)، الجود (١)، الحج (١)، النوم (١)

صفحه ۳۳۹

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣٣٧

الناظم في (٩: ٨١٣). طبع، رأيته في (الملك: ۴ / ۵۶۱۱) بخط محمد على خان كتب في الهند في القرن الثاني عشر.

(مثنوى هادى المضلين) لملا يحيى كافرا، يوجد بهذا العنوان والنسبة في (دانشگاه: ۴ / ۴۳۵۹) ضمن مجموعة المؤرخة ۱۲۴۷. أوله يطابق ما مر بعنوان " المثنوى: ۱۰۲ " ليحيى كافرا.

(۱۴۸۷: مثنوى في هجاء الأمير مظفر الترك) لامام قلى بيگ وارسته چكنى، المذكور في (٩: ١٢۴٨) نقلا عن " تذكره نصر آبادى ٩: ٣٣۵."

(۱۴۸۸: مثنوى في هجو الوحشى البافقى) لحيدرى التبريزى المذكور في (٩: ٢٧١) ذكره في " تذكرة الشعراء - غنى: ۴٧."

(۱۴۸۹: مثنوى هبة الأحباب) لشاعر يتخلص بـذبيحى، يوجد بهذا العنوان والنسبة بطهران في (دانشسرايعالى، قريب: ٨ / ٨٨) ضمن مجموعة المؤرخة ١٢٢٣ كما في " نسخه هاى خطى ۵: ۶٢٢."

(۱۴۹۰: مثنوى هدايت نامه) لدرويش ناصر البخارى، المتوفى ٧٧٣ المذكور في (٩: ١١۵٣). مثنوى عرفانى وفيه الحكايات. أوله: سر نامه نام خداوند پاك * كه پيدا كند آدمى را زخاك آخره: الهى تو آن خانه معمور دار * حوادث از آن ناحيت دور دار يوجد في (المجلس: ۴ / ٢۶۵٧) بخط درويش على كتبها ببخارا على مزار الناظم في ٨۶٣ والنسخة في ۵٧٠ بيتا. كما في فهرسها.

(۱۴۹۱: مثنوى هدايت نامه) أو " رفيق الأولياء " لمير عين الدين حسين الذهبى الدزفولى، ناظم " مثنوى صحيفة الأصفياء ١٩: ٢٣۴ ."مثنوى عرفانى في ١٩۵ بيتا (= صادق) نظمه في ١٣٠٧. أوله:

.. بنام آفتاب ملك جانها * كه از نامش روان شد أين روانها (۱۴۹۲: مثنوى هدايت نامه) لرضا قليخان هدايت الطبرستانى (١٢١۵ ١٢٩٠) المذكور في ٩: ١٢٩٢) وهو سادس مثنوياته الموسومة ب " سته ضرورية

(٣٣٧)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)، الهند (١)، الغنى (١)، الوفاة (١)، النوم (١)

صفحه ۳۴۰

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣٣٨

١٢: ١۴۴."

(۱۴۹۳: مثنوى هدهد نامه) لفريد الدين عطار النيشابورى، يوجد في (عاطف أفندى: ١۵ / ٢٢۴١) ضمن مجموعة عتيقة. ذكر بهذا العنوان والنسبة في فهرسها.

(۱۴۹۴: مثنوى هدية المعصومين) لعارفچه نوحه گر، محمد على الطبسى الخراسانى المعاصر، المذكور في (٩: ۶۶٨) كما في " شعراى معاصر أصفهان: ٣٢۶."

(۱۴۹۵: مثنوى هشت بهشت) لأمير خسرو الدهلوى، (آكره ۶۵۱ - دهلى ٧٢۵) المذكور في (٩: ٢٩٣) وهو إحدى مثنوياته الخمسة المذكورة في (٧: ٢۵٩) في ٣٣۵٢ بيتا، فرغ من نظمه ٧٠١، ومدح في أوله نظام الأولياء وعلاء الدين محمد شاه، أوله:

أي گشاينده خزانه جود * نقش پيوند كار گاه وجود كوكب آراى آسمان بلند * هم زمين ساى وهم فلك پيوند طبع مكررا. يوجد في (المتحف البريطانى: or ١١٣٢۶ و or ١١٣٢٧) كتابته ٩٠٣ كما في " نسخه هاى خطى " ضمن خمسته و (المجلس: ٣٣۵) أيضا ضمن خمسته كتابتها ٩٨٩ و (سپهسالار: ٢٧۴) من القرن العاشر.

(۱۴۹۶: مثنوی هفت أختر) لصدر الأفاضل، المتخلص بدانش، المذكور فی (۹: ۳۱۶).

(۱۴۹۷: مثنوی هفت آباد) لعطار النيشابوری المذكور فی (۹: ۷۲۹) كما ذكر فی فهرس منظوماته.

(۱۴۹۸: مثنوی هفت أختر) أو " بهرام نامه " لنويدی الشيرازی، عبدی بيگ المذكور فی (۹: ۱۲۳۶) وهو ثالث مثنوياته من خمسته الأولى. فی ۳۵۵۰ بيتا. يوجد فی (دانشگاه: ۲۴۲۵) ضمن كلياته من القرن الحادی عشر كما فی فهرسها.

(۱۴۹۹: مثنوی هفت أورنگ) لدرويش أشرف المراغی، أبو علی الحسين المذكور فی (۹ : ۷۸) وهو إحدی مثنوياته الخمسة المذكورة فی (۷: ۲۵۹).

(۳۳۸)

مفاتيح البحث: مدينة إصفهان (۱)، الجود (۱)

صفحه ۳۴۱

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۳۹

(۱۵۰۰: مثنوی هفت أورنگ) لعبد الرحمان الجامی، المذكور فی (۹: ۱۸۸). نظم أولا سبعة مثنويات ثم دونها فی مجلدا وقدمها بمقدمة سمی الجميع بهذا العنوان. أوله [حمد الرب الجليل من عبد ذليل.. چون أين مثنويات هفتگانه بمنزله هفت برادران] والمثنويات: ۱ - سلسلة الذهب ۲ - سلامان وأبسال ۳ - تحفة الأحرار ۴ - سبحة الأبرار ۵ - يوسف وزليخا ۶ - ليلی ومجنون ۷ - خرد نامه اسكندری ذكر كل فی محله. طبع. ونسخه شايعة.

(۱۵۰۱: مثنوی هفت بزم) لفروغ، السيد رضا. يوجد بهذا العنوان والنسبة فی (دانشگاه: ۳ / ۲۸۴۴) ضمن الديوان المؤرخة ۱۲۹۶ للناظم كما فی فهرسها. أوله:

آنچه بخشد جان عالم را سنا * هست مر معبود را حمد وثنا زان سپس بايد نمودن ابتدا * هم بنام ابتدای ما سوا (۱۵۰۲: مثنوی هفت پيكار) للمولوی نجف علی خان الشاهجهان آبادی المذكور فی (۹: ۱۱۷۳) وله " نظم تورات " أيضا.

(۱۵۰۳: مثنوی هفت پيكر) لصبا الكاشانی، المذكور فی (۹: ۵۹۲) كما فی " انجمن خاقان: ۳ (" ۱۵۰۴: مثنوی هفت پيكر) لكاشف الشيرازی، القاضی شرف الدين محمد المذكور فی (۹: ۸۹۸).

(۱۵۰۵: مثنوی هفت پيكر) للنظامی الگنجوی، مر ذكره فی (۹: ۱۲۰۷) طبع مكررا ونسخه شايعة، رأيته فی (الملك: ۴ / ۵۱۲۲) ضمن "پنج گنج " كتبت فی ابرقوه فی ۸۳۲ ومنها فی (باريس: ۱ / q ۷۸۱ . S) ضمن " پنج گنج " له كتبت برسم مكتبة الغ بيگ فی ع ۱ / ۸۹۲ و (القاهرة، دار الكتب ۱۶۷ م أدب فارسی) بخط مجد الدين علی بن خضر شاه بن حسن شاه الحر آبادی ضمن " پنج گنج " المؤرخة ۹۳۵.

(مثنوی هفت پيكر) لنويدی، راجع " هفت خزانة."

(۱۵۰۶: مثنوی هفت پيكر) لهداية الطهرانی، مر ذكره فی (۷: ۲۶۵)

(۳۳۹)

مفاتيح البحث: كتاب سلسلة الذهب لأحمد بن علی بن حجر (۱)، عبد الرحمان (۱)

صفحه ۳۴۲

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۴۰

نقلا عن " روز روشن " وانتسابه تارة إلی هداية وتارة إلی مقصود بيك الشيرازی.

(١٥٠٧: مثنوى هفت جام) فارسى لفضولى البغدادى، المذكور فى (٩:

٨٣٨، مر بعنوان " ساقينامه ١٢: ١١٢. " طبع مع مثنويه الاخر أيضا فى موضوع " ساقينامه فى ديوانه التركى.

(١٥٠٨: مثنوى هفت جوهر) لابجدى الهندى، المير محمد إسماعيل ناظم " مثنوى مودت نامه ١٩: ٣١١. " وهو رابع مثنوياته الخمسة التى ذكرها فى " مودت نامه " بقوله:

چون بر گشتم از آن سعدين أكبر * بيك رشته كشيدم " هفت جوهر (" ١٥٠٩: مثنوى هفت خوان) لنوعى زاده، المذكور فى (٩: ١٢٣۶) وهو ثالث مثنوياته الخمسة المذكورة فى (٧: ٢۶۵) نقلا عن " كشف الظنون."

(١٥١٠: مثنوى هفت خوان حيدرى) لشاعر يتخلص بعيانى، من أوائل القرن الثالث عشر. وهو فى شرح محاربات الأمير، ذكره گلچين المعانى فى ضمن أربع وخمسين منظومة حماسية دينية فارسية فى فهرسه. وأضاف أن شرح أحوال الناظم ونماذج من شعره مندرجة فى " تذكره سمر: ٩۴ - ١٣٠ " من النسخة الخطية فى (المجلس: ٨٩٨).

(١٥١١: مثنوى هفت خزانه) أو " هفت پيكر " لنويدى الشيرازى، ملا عبدى بيك المذكور فى (٩: ١٢٣۶). وذكرنا هناك خمستان و "سبع خزائن " له وبعد ذلك عثر على الخمسة الثالثة له، كما فى " فهرس أدبيات ٣: ١۶. " أما المثنويات السبع أى " سبع خزائن ملكوت " أو " هفت پيكر " أو " هفت خزانه " على ما يلى: ١ - صحيفة لا ريب ٢ - لوح مسطور ٣ - بحر مسجو ۴ - منشور شاهى ۵ - مروج الأسواق ۶ - مهيج الأشواق ٧ - نهاية الايجاز. يوجد منه نسخة مشوشة فى (أدبيات: ٣۶٢) كتابتها ١ رمضان ٩٧٧.

(١٥١٢: مثنوى هفت دفتر) لمير غلام رسول المشهور بالميرزا محمد على المذكور فى (٩: ۶) ومر له " مثنوى خمخانه ١٩: ١٧٢."

(١٥١٣: مثنوى هفت كشور) لفيضى الهندى، أبى الفيض بن مبارك (٩۵۴

(٣۴٠)

مفاتيح البحث: كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (١)، شهر رمضان المبارك (١)

صفحه ٣۴٣

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣۴١

١٠٠۴) المذكور فى (٩: ٨۵۵) وهو إحدى مثنوياته الخمسة المذكورة فى (٧: ٢۶٢) ولم تتم كما مر. وذكر فى " هفت آسمان ١: ١١٨ "أنه فى خمسة آلاف بيت.

(مثنوى هفت گنبد بهرام) لروح الأمين مر بعنوان " آسمان هشتم ١٩:

١٠۶: " ويوجد فى (المتحف البريطانى: ٢ / or ٧٠۴٧) مثنوى بعنوان " هفت گنبد " لم يذكر اسم ناظمه فى فهرسه، ويحتمل اتحادهما.

(مثنوى هفت گنج) لزلالى الخوانسارى، حكيم محمد حسن المذكور فى (٩: ۴٠۴)، مر بعنوان " سبعه سياره ١٢: ١٣١، " وذكر كل من المثنويات السبعة فى محلها.

(١٥١۴: مثنوى هفت لشكر) ذكر بهذا العنوان من غير إشارة إلى ناظمها ضمن المنظومات الموجودة فى (المتحف البريطانى: or ٨٣۶١) ضمن مجموعة كتابتها ١٢۵۵.

(١٥١۵: مثنوى هفت منظر) لهاتفى الجامى، المولى عبد الله المذكور فى (٩: ١٢٨۴) وهو ثالث مثنوياته نظمه فى جواب " هفت پيكر "للنظامى. وقال فى " ميخانه: ١٠۶ " أنه فى خمسة عشر ألف بيت. رأيته فى (الملك: ۵۶٠٠) بخط حسن ابن لطف الله معاد الحسينى كتابته رجب ٩٢٩ أو ٩۶٩ مذهبة. أوله:

أى نگارنده صحيفة غيب * نام تو صدر صفحه لا ريب نقش پرداز كار خانه كن * كار ساز جهان بى سرو بن ويوجد نسخة أخرى

فی (المتحف البريطانی: ٢ / ٩٨٥٨ or) ضـمن مجموعة من القرن العاشر أو الحادی عشر وأخرى فی (الملكية بكپنهاك كتابته ١٠٩٤ كما فی فهارسها.

(١٥١٦: مثنوی هفت وادی) لفريـد الـدين عطار النيشابوری، المـذكور فی (٩: ٧٢٩). مثنوی فی السير والسلوك العرفانی وشرح فيه المراحل السبعة، وقال أين يوسف فی فهرسه حول نسخة (المجلس: ٤٤٣) أنه فی ٦٠٢ بيتا وليست مثنوی مستقلة، بل ٢٩٥ بيتا منه انتخبت من " مصيبت نامه " و " منطق الطير " له و ٣٠٧ بيتا منه لم تعلم من أين انتخبت، ولم نعلم من الفه بهذا الصورة، انتهى. ورأيته فی (الملك:

(٣٤١)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (١)، النوم (١)

صفحه ٣٤٤

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٤٢

٧ / ٥٠٦٢) ضـمن كليات عطار كتابتها ٩٥٦ وأخرى فی (دانشـگاه: ٧ / ٤١١٨) فی ٦٥٤ بيتـا كتبت عليهـا أنه من كلام عطار وانتخاب المير سيد علی الهمدانی (راجع ٩:

٧٦٥) تاريخ كتابتها ١١٣٣. أوله [من كلام در ربار عطار كه ميرسيد علی انتخاب نموده:

حمـد پاك از جان پاك آن پاك را * كو خلافت داد مشتی خاك را آن خرد بخشـی كه آدم خاك اوست * جزو كل برهان ذات پاك اوست (١٥١٧: مثنوی همـا وهمايون) لكمال الـدين محمود الكرمانی المتخلص بخواجو (٦٨٩ - ٧٥٣) المذكور فی (٩: ٣٠٤). وهو إحدى مثنوياته " الخمسة " المذكورة (٧:

٢٥٨)، نظمه فی ٧٣٢ ببغداد فی ٣٢٠٣ بيتا، ومدح فی مقدمته أبو سعيد بهادر خان والخواجة غياث الدين محمد الوزير، وطبع مكررا. أوله: بنـام خداونـد بالاـ وپست * كه از هستيش هست شـد هر چه هست فروزنـده شـمسه خـاوری * برازنـده طاق نيلو فری رأيته فی (الملك: ٥ / ٥٩٨٠) ضـمن كليـاته بخط محمـد بن عمران كتب فی حيـاة الناظم فی صـفر ٧٥٠ والنسـخة فی ٧٣٢ بيتـا. وأخرى فی (دانشگاه: ٥١٥٤) أيضا ضـمن كلياته بخط حسن بن يوسف بن أحمـد بن أبی بكر الموصـلی كتابتها ٨٠٨ وأخرى عند (مهدی بيانی، طهران) بخط إسماعيل بن إبراهيم بن عبد الله ضمن كلياته المؤرخة ٨٢٠ - ٨٢١.

و (المجلس: ٩٢١) كتابته ٨٢٤ و (الملك: ٥٩٦٣) كتابته ٨٢٩ وغيرها من النسخ المؤخرة عن هذا.

(١٥١٨: مثنوی همايون نامه) لعماد الدين فقيه الكرمانی، المذكور فی (٩: ٧٦٦). توجد نسخة فی (المجلس: ١١٢٣) ضمن كلياته بخط عبد الحلی بن محمد بن خليل المشـهور برضـی القزوينی كتابتها ٧٩٤. مـدح فی أولها شاه شـجاع وأباه الأمير مبارز الدين محمد، فی ٢١٠ بيتا، من الأسف سقطت من أولها أبياتا، وجاء فی اسمها (ص ١٧٨):

چو شوخی كردم وديوان نوشتم " * همايون نامه " را عنوان نوشتم (١٥١٩: مثنوی همايون نامه) لفضل الله السود خری، بدايع نگار

(٣٤٢)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (١)، إبراهيم بن عبد الله (١)، محمد بن عمران (١)

صفحه ٣٤٥

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٤٣

المذكور فی (٩: ٨٣٧) طبع بطهران فی ١٣٢٦ علی الحجر.

(١٥٢٠: مثنوی همایون نامه) لمفتون الدنبلی، عبد الزاق بیگ، المذکور فی (٩: ١٠٨٣) وهو إحدی المنظومات الحماسیة الدینیة الفارسیة فی بحر الرمل فی قصة المختار الثقفی، ویقال له " مختار نامه " أیضا. ذکره " دانشمندان آذربایجان: ٣۵۵."

(١٥٢١: مثنوی هنر نامه یمینی) لمختار الغزنوی، سراج الدین عثمان ابن محمد (۴٧۴ – ۵۴۴ أو ۵۵۴) المذکور فی (٩: ١٠١٧). وهو مثنوی فی مدح یمین الدولة بهرامشاه فی حدود خمسمائة بیت. أوله:

گنبد لاجورد دائره گرد * سال خورد سپهر سال نورد توجد ضمن أکثر نسخ دیوانه، منها (المجلس: ١٠۵٨) کتبت فی أکره بالهند ١٠١٠ و (المجلس: ١٠۶١ و ١٠۶٢) کلاهما من القرن الثالث عشر، کما فی فهرسها.

(١٥٢٢: مثنوی هیرو رانجها) وهو من القصص الهندیة، اعتنی بها عدة من شعراء الفرس وترجموها نظما. طبع مجموعة أربعة مثنویات فارسیة فی هذه القصة معا بمباشرة حفیظ هوشیار پوری بحیدر آباد فی ١٩۵٧ م. ١ – نظم عظیم الدین عظیم التتوی ٢ – ضیاء الدین التتوی ٣ – ولی محمد خان لغاری ۴ – قادر بخش بیدل.

(١٥٢٣: مثنوی هیرو رانجها) لأحمد یارخان یکتا اللاهوری المتوفی ١١١٩ المذکور فی (٩: ١٣١۵) نقلا عن " روضات الجنات فی أوصاف مدینة هرات ١: ۵٣٨ (" ١٥٢۴: مثنوی هیرو رانجها) لولی محمد خان لغاری بلوج، المذکور فی (٩: ١٢٨٠) نقلا عن " روضات الجنات فی أوصاف مدینة هرات ۵٣٨ " طبع، کما مر آنفا.

(١٥٢۵: مثنوی هیلاج نامه) المنسوبة إلی فرید الدین عطار النیشابوری، المذکور فی (٩: ٧٢٩) مثنوی عرفانی نظمه بعد " جواهر نامه "وتکلم فیه عن اتحاد الشریعة والطریقة وحیث أنه تکلم فیه عن المنصور احتمل ابن یوسف

(٣۴٣)

مفاتیح البحث: المختار بن أبی عبیدة الثقفی (١)، مدینة طهران (١)، آذربیجان (١)، الهند (١)

صفحه ٣۴۶

الذریعة – آقا بزرگ الطهرانی – ج ١٩ – الصفحة ٣۴۴

أنه متحد مع " منصور نامه ١٩: ٣٠٨ " المنسوبة إلی العطار. ونسب إلیه فی فهرس (المتحف البریطانی ") حلاج نامه " ویحتمل اتحاد الثلاثة. وتردد بعض فی صحة انتسابه إلی النیشابوری ونسبوه إلی العطار التونی کما مر فی بعض المثنویات المدونة ضمن کلیات النیشابوری. وأما نسخة (المتحف البریطانی ۶۶٣۴ or) فکتابته ٨۶١ وبعنوان " حلاج نامه " راجعه، و (المجلس: ٢۶٠٢) بخط عبد اللطیف قلندر بن عبد الله السبزواری فی سبعة آلاف بیت کتابته ٨٨٧ بسبزوار. أوله:

بنام گردگار فرد بیچون * که ما را از عدم آورد بیرون و (المجلس: ٢ / ١١۴٨) بخط بابا سلطان بن رضی ضمن کلیات عطار النیشابوری کتابتها ١٠٩١.

(١٥٢۶: مثنوی یعسوب نامه) لمحمد حسن فقیر، مر ذکره فی " حمله حیدری ١٩: ١۶٣ " له. جاء فی تعریفه:

از آن بحر، درهای صدق ویقین * بر آورده در مدح یعسوب دین مسما به یعسوب نامه شده * کزان خامه مشکین شمامه شده

(١٥٢٧: مثنوی یک دست) لنشاء التبریزی، المیرزا عبد الرزاق المذکور فی (٩: ١١٨٧) وهو مثنوی علی زنة " خسرو وشیرین " سماه "یکدست:"

بخاموشی بکن اظهار أین راز * که از " یکدست " کس نشنیده آواز (١٥٢٨: مثنوی یوسف ترکش دوز وشاه عباس) لحکیم رکنا، مسیح الکاشانی، المذکور فی (٩: ١٠۴٢) وأورد النصر آبادی أبیات منه. ولآخوند زاده فتح علی القفقازی (١٨١٢ – ١٨٧٧ م) روایة تمثیلیة عن هذه القصة کما مر.

(١٥٢٩: مثنوی یوسف وزلیخا) یوجد فی (دانشگاه: ٣٩٢٢) بخط حبیب الله کتابته ١٣٢۴. أوله:

سخن معجون جان وراح وروح است * سخن سر خوش صهباى صبوح است سخن بال وپر طاووس عشق است * سخن چو بكك زن ناقوس عشق است (۱۵۳۰: مثنوى يوسف وزليخا) لآذر البيكدلى، لطف على مؤلف " آتشكده"

(۳۴۴)

مفاتيح البحث: التصديق (۱)، البول (۱)

صفحه ۳۴۷

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۳۴۵

المذكور فى (۹: ۳) نظمه بأصفهان فى ۱۱۷۶. يوجد منه بطهران (سنا: ۷۵۷۳) كتابته ۹ شوال ۱۲۱۳، وأخرى (إلهيات: ۹ / ۱۷۲ ب) من القرن الثالث أو الرابع عشر.

(۱۵۳۱: مثنوى يوسف وزليخا) بالتركية، لاق شمس الدين زاده، حمد الله ابن شمس الدين محمد المتخلص بحمدى، المتوفى ۹۰۹، ذكره كشف الظنون. راجعه، ويوجد فى (تبريز، الملية: ۲۹۳۳) كما فى " مجلة أدبيات تبريز س ۱۲ ص ۹۲).

(۱۵۳۲: مثنوى يوسف وزليخا) بالتركية، لابن كمال پاشا، شمس الدين أحمد بن سليمان، المتوفى ۹۴۰. ذكره كشف الظنون. راجعه.

(۱۵۳۳: مثنوى يوسف وزليخا) لپير جمال الأردستانى، جمال الدين محمد السياح العارف، المذكور فى (۹: ۱۶۱) نسبه إليه" دانشمندان آذربايجان: ۱۷۵."

(۱۵۳۴: مثنوى يوسف وزليخا) لعبد الرحمان الجامى، المذكور فى (۹: ۱۸۸ و ۱۲: ۱۳۱) وهو إحدى مثنوياته السبعة المسماة ب" هفت أورنگ ۱۹: ۳۳۹ " نظمه فى ۸۸۹ (نهم سال از نهم عشر از نهم صد). طبع مكررا بنول كشور وإيران، وترجم إلى اللغات الخارجية، وله شروحا منه ما رأيته فى (الملك: ۴۱۳۷) لمحمد باقى ابن سلطان أحمد السوپنجى الفه فى ۱۰۰۸. أول المثنوى: إلهى غنخه اميد بگشاى * گلى از روضه جاويد بنماى نسخه شايعة منه بطهران عند (مهدى بيانى) كتابته فى حياة الناظم بخط فخر الدين على الجامى فى ۸۹۱. و (القاهرة، دار الكتب ۳۶ م أدب فارسى) مصورة من القرن التاسع و (المجلس: ۳۰۹۸) مذهبة كتبت فى ۹۰۱ باسترآباد. و (هاروارد فرانسيس هوفر) بخط شاه محمود الخطاط فى ۹۰۸. كما فى فهارسها.

(۱۵۳۵: مثنوى يوسف وزليخا) لحشمت القاجار. همايون ميرزا المذكور فى (۹: ۲۵۶) ذكر فى " دانشمندان آذربيجان: ۱۷۵ " ويوجد فى (المجلس:

۲۵۶۱) من القرن الثالث عشر ضمن كلياته مع مقدمة منثورة موجزة ثم حدود ثلاثة آلاف بيت. أوله [حمد بيحد لايزالى را سزد].

(۳۴۵)

مفاتيح البحث: دولة ايران (۱)، كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (۲)، مدينة إصفهان (۱)، مدينة طهران (۲)، شهر شوال المكرم (۱)، آذربيجان (۲)، أحمد بن سليمان (۱)، شمس الدين محمد (۱)، جمال الدين (۱)، عبد الرحمان (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۳۴۸

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ۱۹ - الصفحة ۳۴۶

آلهى گوهر مقصود بنما * بطور دل تجلايى بفرماى آخره: گسسته از كس وناكس بجانان * بجان پيوسته بسته رشته جان كما فى المجلد الثامن من فهرس (المجلس) للسيدة راستكار.

(۱۵۳۶: مثنوى يوسف وزليخا) لخاورى الشيرازى، الميرزا فضل الله الحسينى، المولد ۱۱۹۰، مر ذكره وتاريخ نظمه فى (۹: ۲۸۸). ويوجد فى (هاروارد، هوتن) ذكر فى فهرسها بعنوان " أحسن القصص " وأخرى فى (المجلس:

۲۶۹۸) ناقصة الأول والاخر کلاهما من القرن الثالث عشر. جاء فی تاریخ نظمه ۱۲۴۰:
بسال مرغ أین ششماهه مولود * چو یحیی لب بشکر خنده بگشود (۱۵۳۷: مثنوی یوسف وزلیخا) لخطائی المذکور فی (۹: ۲۹۸) بالترکیة نظمه باسم السلطان یعقوب الترکمان المتوفی ۸۹۶ قال تربیت فی " دانشمندان آذربایجان:
۱۳۷ " أن عنده نسخته، کما مر.
(۱۵۳۸: مثنوی یوسف وزلیخا) لمیرزا دولت، رضا بیگ جنگی. ناظم " مثنوی گل ونوروز: ۲۷۲ " یوجد أیضا فی (الآصفیة: ۱۴۴) بخط ضیاء الدین بن الناظم، کتبه فی حیاة أبیه فی ۱۰۴۱، کما فی فهرسها. أوله:
أی وجودت شد بقای همه * با زمین وزمان صفای همه (۱۵۳۹: مثنوی یوسف وزلیخا) لسالم التبریزی، محمود بیگ المذکور فی (۹: ۴۲۱) ذکره معاصره فی " مجمع الخواص ۷: ۱۱۰ " وأورد بعض أبیاته، وذکران الشایع أنه تتبع " الخمسة " لکن لم یصل إلینا.
(۱۵۴۰: مثنوی یوسف وزلیخا) لسامی، ذکر فی (۹: ۴۲۳) نقلا عن " روز روشن: ۲۸۴ " راجعه.
(۱۵۴۱: مثنوی یوسف وزلیخا) لشعله الأصفهانی، السید محمد الحکیم الهی المذکور فی (۹: ۵۲۷) نسب إلیه فی " دانشمندان آذربایجان: ۱۷۵ " والظاهر أنه خلط بینه وبین شعله الگلپایگانی الآتی ذکره.
(۳۴۶)

مفاتیح البحث: آذربیجان (۲)، الوفاة (۱)

صفحه ۳۴۹

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۴۷
(۱۵۴۲: مثنوی یوسف وزلیخا) لشعله الگلپایگانی، المذکور فی (۹:
۵۲۸) نظمه فی ۱۱۷۵ وعمره إحدی وخمسین سنة فی أربعین یوما یوجد فی (المجلس:
۱۲۰۴) منه نسخة فی خمسة آلاف بیت، وفیها تاریخان لنظم الکتاب ۱۱۷۵ و ۱۱۸۰ وظن صاحب الفهرس أنه متحد مع شعله الأصفهانی ولیس بصحیح. ونسخة أخری فی (تبریز، الملیة: ۲۹۲۷) بخط علی بن عبد الغفار کتابته ۱۱۸۳.
(۱۵۴۳: مثنوی یوسف وزلیخا) لشمسی شاعر شمس الدولة طغان شاه مر تفصیله فی (۹: ۸۲۱ و ۸۶۷) واحتمال أن یکون عین ما نسب إلی الفردوسی الطوسی.
ویوجد " مثنوی یوسف وزلیخا " بالترکیة لشاعر یتخلص بشمسی فی (تبریز، الملیة:
۲۶۸۱) کتابته ۹۳۲ یحتمل أن یکون لشمسی زاده.
(۱۵۴۴: مثنوی یوسف وزلیخا) لشوکت الشیرازی، نزیل طهران المذکور فی (۹: ۵۵۱) ذکره فی " دانشمندان آذربایجان: ۱۷۵."
(۱۵۴۵: مثنوی یوسف وزلیخا) لشهاب الترشیزی، المیرزا عبد الله خان الخطاط المصور المنجم، المذکور فی (۹: ۵۵۳) ذکره فی مقدمة دیوانه المذکور وفی ضمن فهرس مثنویاته أنه نظمه بعد " بهرام نامه ۱۹: ۱۳۰ " علی اختصار فی ثلاثة أشهر أو أقل:
بعد از آن " یوسف زلیخا " کز طریق اختصار * در سه ماه بر توالی بلکه کمتر گفته أم یوجد فی طهران (أدبیات: ۱۱۰ حکمت) کتابته ۱۲۸۹ وأخری (المجلس: ۱۲۰۵) فی حدود الف ومائة بیت بخط نصر الله من القرن الثالث عشر. وأخری أیضا بطهران (موزه:
۴۳۳۷) بخط سلطان محمد خندان مذهبة.
(۱۵۴۶: مثنوی یوسف وزلیخا) بالترکیة، لعبد الدلیل (عبد الجلیل) البغدادی المتوفی ۹۸۹ وعدة مثنویات اخر ترکیة ذکروا فی کشف الظنون، راجعه.
(۱۵۴۷: مثنوی یوسف وزلیخا) لعمعق البخاری، شهاب الدین، المتوفی ۵۵۱ المذکور فی (۹: ۷۷۰) مثنوی ذو بحرین.

(١٥٤٨: مثنوى يوسف وزليخا) المنسوب إلى الحكيم فردوسى الطوسى

(٣٤٧)

مفاتيح البحث: كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (١)، مدينة طهران (٣)، آذربيجان (١)، على بن عبد الغفار (١)، تركيا (١)، البول (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٥٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٤٨

المذكور فى (٩: ٨٢١) وذكرنا فى (٧: ٢٦١) بطلان انتساب الخمسة و " يوسف وزليخا " إليه، راجع (٩: ٨٢١ و ٨٦٧). أوله:

بنام خداوند هر دو سراى * كه جاويد بأشد بهر دو سراى يكى فرد جبار وحى وصمد * نه شبه ونه همتا نه جفت وولد طبع مكررا. ويوجد فى (المتحف البريطانى: ۶۹۶۴) كتابته ١٠٢٥ و (دانشگاه: ١ / ٥٠۶٣) ضمن مجموعة كتابتها ١٢٠٧ و (طهران، الملية ٢٢) كتابته ١٢٤٢. و (الملك:

٢ / ٥٢٧٩) كتابته. ١٢٥.

(١٥٤٩: مثنوى يوسف وزليخا) لمسعود الدهلوى، مقبول الله شيرخان المتوفى ٨٣۶ المذكور فى (٩: ١٠٣٥).

(١٥٥٠: مثنوى يوسف وزليخا) لمسعود القمى، المذكور فى (٩: ١٠٣٨) والذى نظم تاريخ سلطان حسين ميرزا بايقرا (٨٤٢ - ٩١٢).

(١٥٥١: مثنوى يوسف وزليخا) لمقيم الطهرانى بن شمس الدين محمد مر ذكره فى (٩: ١٠٩٢) نقلا عن " آتشكده آذر: ٢٩٤ " وفى ص ٢٢٨ منه نسب إلى مقيم القمى وضمن " ديوان مقيم القمى ٩: ١٠٩٣ " احتملنا أن يكون ناظم " يوسف وزليخا " رجل واحد نسب إلى شيراز وطهران وقزوين وقم.

(١٥٥٢: مثنوى يوسف وزليخا) لمقيم القزوينى، المذكور فى (٩:

١٠٩٣) نقلا عن " صبح گلشن: ٤٤٣ " واحتملنا هناك اتحاده مع مقيم الطهرانى المذكور آنفا.

(١٥٥٣: مثنوى يوسف وزليخا) لموجى البدخشانى، قاسمخان المتوفى ٩٧٩ المذكور فى (٩: ١١١٧) وهو فى ستة آلاف بيت.

(١٥٥٤: مثنوى يوسف وزليخا) لناظم الگلپايگانى كما فى " دانشمندان آذربايجان: ١٧٥ " ولعله ناظم الهروى الآتى ذكره.

(١٥٥٥: مثنوى يوسف وزليخا) لملا فرخ حسين ناظم الهروى المتوفى ١٠٧٢ أو ١٠٨١، المذكور فى (٩: ١١۶٣). نظمه بأمر عباسقلى خان شاملو بن

(٣٤٨)

مفاتيح البحث: مدينة طهران (٢)، آذربيجان (١)، شمس الدين محمد (١)، الباطل، الإبطال (١)

صفحه ٣٥١

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٤٩

حسن خان حاكم هراة فى عصر الشاه عباس الثانى (١٠٥٢ - ١٠٧٧) فى طى أربعة عشر سنة ١٠٥٨ - ١٠٧٢). وطبع بتاشكند فى ١٣٢٢ وجاء فى تاريخ نظمه:

زهجرت در هزار وپنجه وهشت * زمولودش سخن خوش دودمان گشت بهفتاد ودو زد چتر تمامى * چو ماه چهارده در نيكنامى

يوجد فى (الآصفية: ٤٠) كتابته ١١٤٥ سقط من أوله ورقة و (المدينة، عارف حكمة:

١٥٥ ديوان) كتابته ١١٣١ و (دانشگاه: ٢٥٨٢) مذهبة من القرن الثانى عشر، فى ٥٥٠٠ بيتا. أوله:

خداوندا دلم درگاه دل ده * چو داغم تكيه بر ديوار دل ده وأخرى أيضا فى (دانشگاه: ٣٥٤٥) من القرن الثانى عشر. أوله:
خدايا چون سپهرم ديده بگشاى * دلم طوطى كن وآينه بنماى (١٥٥٦: مثنوى يوسف وزليخا) لنامى الأصفهانى، الميرزا محمد صادق المذكور فى (٩: ١١٦٥) وهو إحدى مثنوياته " الخمسة " المذكورة فى (٨: ٢٦٣) يوجد منه فى (الملية: ٣١٧) و (الملك).

(مثنوى يوسف وزليخا) لهلالى الجغتائى، مر باسمه " صفات العاشقين ١٩: ٢٣٥."

(١٥٥٧: مثنوى يوسف وزليخا) بالتركية، ليحيى بيگ، المتوفى بعد ٩٩٠، كما فى فى كشف الظنون. راجعه.

(١٥٥٨: مثنوى يعقوب ويوسف) لتقى الدين الأوحدى، المذكور فى (٩: ١٧٣).

(١٥٥٩: مثير الأحزان ومنير سبل الأشجان) فى المقتل للشيخ نجم الدين جعفر ابن نجيب الدين محمد بن جعفر بن أبى البقاء هبة الله بن نما الحلى المتوفى ٦٤٥ أوله [الحمد له الكاشف لعباده عن أسرار مراده] طبع فى إيران على الحجر ١٣١٨ ومعه " قرة العين فى اخذ ثار الحسين (" ع) وطبع فى النجف مستقلا أيضا، وطبع منضما بعاشر " البحار."

(٣٤٩)

مفاتيح البحث: الإمام الحسين بن على سيد الشهداء (عليهما السلام) (١)، دولة ايران (١)، كتاب كشف الظنون لحاجى خليفة (١)، كتاب مثير الأحزان (١)، مدينة النجف الأشرف (١)، هبة الله بن نما (١)، نجيب الدين (١)، محمد بن جعفر (١)، القتل (١)، الوفاة (٢)

صفحه ٣٥٢

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٠

(١٥٦٠: مثير الأحزان فى امناء الرحمان) مقتل ومناقب، مرتب على عشرة مجالس لأيام العاشور، للشيخ المعاصر شريف ابن عبد الحسين ابن الشيخ محمد حسن صاحب الجواهر النجفى، أوله [الحمد لله الذى امتحن للتقوى قلوب أوليائه] وطبع معه ثلاثون قصيدة فى المراثى ١٣٢٩ وتوفى ليلة السبت ٢٧ شهر الصيام ١٣١٤ وهو والد الشيخ عبد الرسول المدرس والامام فى مسجد جده صاحب الجواهر.

(١٥٦١: مثير الأحزان فى تعزية سادات الزمان) للسيد عبد الله بن محمد رضا الشبر الحسينى الحلى الكاظمى، المتوفى ١٢٤٢ وهو فى سبعة آلاف بيت، كما ذكره تلميذه فى " تكملة نقد الرجال " ولعله الموجود فى خزانة حفيده السيد محمد بن على بن الحسين بن عبد الله الشبر المؤلف. لكن يأتى أن الذى رأيته عند حفيده سمى فى أصل الكتاب " بمهيج الأحزان ومثير الأشجان " ولعله غير هذا.

(١٥٦٢: مثير الحزن الكامن فى مقتل الامام الضامن) للشيخ حسين العصفورى، فرغ منه فى حادى عشر صفر ١٢١١. أوله [الحمد لله، رضا بقضائه وصبرا على بلائه وشكرا لنعمائه.. أفقر عباد الله المجازى حسين بن محمد بن أحمد بن إبراهيم الدرازى، عن العيون].

(١٥٦٣: مثير العزم الساكن) عده الكفعمى من مآخذ كتابه " البلد الأمين " الذى الفه ٨٦٨.

(١٥٦٤: مجارى الأنهار) فى ترجمة المجلد الثامن من البحار، للمولى محمد مهدى بن محمد شفيع الاسترآبادى المازندرانى المتوفى ١٢٥٩ قال فى " كشف الحجب " ولما لم يكن عنده نسخة صحيحة من " البحار " فربما يغلط فى الترجمة أو يؤول الحديث تأويلا غير مرضى به وفى " نجوم السماء " أنه فرغ منه فى ١٢٤٧، وخرج منه الباب الأول والثانى، كتبه بأمر پادشاه بيگم أم النواب منتظم الدولة.

(١٥٦٥: مجارى الدهور فى علائم الظهور) نقل عنه كذلك فى بعض المجاميع وعده من كتب الغيبة، ويأتى فى النون " نوائب الدهور فى علائم الظهور " المطبوع ١٣٨٤.

(٣٥٠)

مفاتيح البحث: كتاب مثير الأحزان (٢)، محمد بن أحمد بن إبراهيم (١)، الحسين بن عبد الله (١)، أربعين الإمام الحسين عليه السلام

(١)، عبد الله بن محمد (١)، محمد بن علی (١)، الحزن (١)، الصیام، الصوم (١)، السجود (١)، القتل (٢)، الوفاة (٢)

صفحه ٣٥٣

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣٥١

(رسالة فی مجاری المیاه) لملک الأطباء المیرزا کاظم بن محمد الرشتی ذکرها فی آخر " حفظ الصحة " له المطبوع فی ١٣٠۴.

(١۵۶۶: مجاز القرآن) للشیخ أبی الفتح محمد بن جعفر بن محمد الهمدانی المراغی النحوی، عد النجاشی من کتبه ذکر المجاز من القرآن.

(١۵۶٧: مجاز القرآن) لشیخ النحاة الفراء یحیی بن زیاد بن عبد الله بن مروان الدیلمی الکوفی، توفی بطریق مکة ٢٠٧. ویأتی مجازات القرآن للشریف الرضی المتوفی ۴٠۶.

(١۵۶٨: مجازات الآثار النبویة) للسید الشریف الرضی أبی الحسن محمد بن الحسین بن موسی الموسوی المتوفی ۴٠۶ واختصاره للشیخ إبراهیم الکفعمی مر فی (١: ٣۵٨) وطبع " المجازات " طبعا غیر خال عن الغلط فی ١٣٢٨ وأعید طبعه فی مصر صحیحا ویخفف فیقال " المجازات النبویة."

(١۵۶٩: المجازات إلی مشایخ الإجازات) أو المسلسلات، للسید شهاب الدین التبریزی، ذکر أنه فی ثلاث مجلدات فیها ما یقرب من مأتی إجازة فی مجلدین من علماء الشیعة، ومجلد لسائر الإجازات من أهل السنة والزیدیة والإسماعیلیة وعزمه الحاق المجلد الرابع فی إجازاته للمستجیزین منه.

(١۵٧٠: مجازات القرآن) للسید الشریف الرضی أبی الحسن محمد بن الحسین الموسوی، اسمه " تلخیص البیان " وصفه ابن خلکان بأنه نادر فی بابه ویظهر من " التکملة " أن " مجازات القرآن " غیر " تلخیص البیان " وذکرنا فی (۴: ۴٢١) عن شیخنا النوری أنه رأی بعض أوراقه. ثم أنه حصلت نسخة منه ناقصة من الأول والوسط والاخر عند السید محمد المشکاة بطهران، ویظهر من خطها أنها کتبت فی القرن السادس أو قبله فطبعه بالفتوغراف حفظا لأصل الخط والأثر القدیمین فذهبت نسخة من تلک الطبعة إلی مصر فطبع علی الحروف ثانیا مع مقدمة فی أوله وتعلیقات نافعة للأستاذ المصری محمد عبد الغنی حسن. ثم أن الفاضل السید محمد الجزائری حفید السید عبد الصمد التستری عثر علی نسخة تامة منه کتب فی القرن الثالث عشر بأمر

(٣۵١)

مفاتیح البحث: کتاب تلخیص البیان للمتقی الهندی (٢)، مدینة مکة المکرمة (١)، مدینة طهران (١)، جعفر بن محمد الهمدانی (١)، الحسین بن موسی (١)، محمد بن الحسین (١)، الشریف الرضی، أبو الحسن محمد بن الحسین (٢)، القرآن الکریم (۶)، الغنی (١)، الوفاة (٢)، الطب، الطبابة (١)

صفحه ٣۵۴

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحة ٣۵٢

جده المذکور فحملها معه وجاء بها إلی العراق وطبعوا علیها نسخة تامة فی مطبعة المعارف ببغداد ١٣٧۵. أوله [أما بعد، فان بعض الاخوان جارانی وذکر ما یشمل علیه القرآن من عجائب الاستعارات وغرائب المجازات التی هی أحسن من الحقایق] وأحال فی دیباجته إلی کتابه الکبیر الموسوم " حقایق التأویل فی متشابه التنزیل " المطبوع أیضا کما مر فی (٧: ٣٢).

(١۵٧٢: مجال الرجال) فی علم الرجال، للسید صدر الدین محمد بن السید صالح بن السید محمد بن زین العابدین المذکور فی " أمل الآمل " ابن السید نور الدین علی أخ صاحب " المدارک " ابن علی بن أبی الحسن الموسوی العاملی الأصفهانی فی النزول

والمتوفى بالنجف ١٢٦٣ أشار إليه السيد بنفسه فى رسالته فى " حجية الظن."

(١٥٧٣: المجالس) لإبراهيم الهندى، فى تأويل أحاديث النبى (ص) وهى ثلاثون مجلسا، يشتمل كل مجلس على أربعين حديثا. والموجود منها ثمانية مجالس من ابتدا الكتاب. هذا ما ذكر فى " فهرسة مجدوع: ١٧٢ " من كتب الإسماعيلية.

(١٥٧٤: المجالس) لأبى البركات بن بشر الحلبى صاحب كرسى الدعوة وحائز فضل الرتبة البابية فى عصر مولانا الامر، هكذا عرفه مجدوع فى فهرسته (ص ٢٦٣) وعبر عنه ب " المجالس الستون " وذكر فهرس بعض مجالسها: ١ - بعد النصيحة معنى قوله تعالى: يا أيها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين آذوا موسى، وقوله أن الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله ٢ - مقابلة النفس بالجنين ٣ - معرفة النفس ومعنى قوله (ص): أعرفكم بنفسه أعرفكم بربه..

(١٥٧٥: المجالس) لشيخ المتكلمين أبى سهل إسماعيل بن على بن إسحاق ابن الفضل بن أبى سهل بن نوبخت، صنف فى فنون العلم وله أزيد من ثلاثين مصنفا كما ذكر فى ترجمته، وقد حضر وفاة العسكرى (ع) وفاز بلقاء الحجة (ع)، وله كتاب " ابطال القياس" توفى فى الغيبة الصغرى كما مر تفصيل حاله فى (١: ٦٩).

(١٥٧٦: المجالس فى أيام عاشوراء) للشيخ جعفر بن الحسين التسترى النجفى المتوفى فى كرند من طريق العتبات راجعا من مشهد الرضا ليلة الأربعين التى

(٣٥٢)

مفاتيح البحث: الإمام الحسن بن على العسكرى عليهما السلام (١)، الإمام المهدى المنتظر عليه السلام (١)، مدينة مشهد المقدسة (١)، الرسول الأكرم محمد بن عبد الله صلى الله عليه وآله (١)، يوم عاشوراء (١)، دولة العراق (١)، مدينة النجف الأشرف (١)، يوم عرفة (١)، الغيبة الصغرى (١)، محمد بن زين العابدين (١)، على بن أبى الحسن (١)، إسماعيل بن على (١)، نور الدين على (١)، جعفر بن الحسين (١)، القرآن الكريم (١)، الظنّ (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٥٥

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٣

تناثرت فيها النجوم وشوهد فى جميع البلاد وهى ليلة العشرين من صفر ١٣٠٣ وهو ١٣ مجلسا أملاها عنه بعض الفضلاء، أولها مجلس اليوم الأول من المحرم وآخرها اليوم الثالث عشر منه، ويأتى " مجالس العاشور."

(١٥٧٧: المجالس) فى شهر رمضان، فارسى خمس وثلاثون مجلسا، للسيد محمد جعفر بن السيد عبد الصمد الجزائرى التسترى (١٢٧٦ - ١٣٥٠) رأيته بخطه عند ولده السيد أحمد المتوفى ١٣٦٤. وقال حفيده السيد محمد بن السيد نعمة الله ابن السيد محمد جعفر أن اسمه " نجاة العقبات " وقد ذكرناه فى ترجمته فى " طبقات اعلام الشيعة، النقباء: ٢٩١."

(١٥٧٨: المجالس) لحاتم بن إبراهيم الإسماعيلى، وفيه مناقب الأمير (ع) ونصيحاته وشئ من قضاياه العجيبة وغزواته وما جرى بينه وبين ظالميه، من مباحثه واحتجاجاته وغير ذلك من القضايا العجيبة والمعجزات، ذكر فى " فهرسة مجدوع: ٦٨ " وللمؤلف " النقد على أهل المخاط فيما ارتكبوا من الفسق والخباط " و " كتاب تنبيه الغافلين، " كما فى الفهرسة المذكورة.

(١٥٧٩: المجالس فى أيام عاشوراء) للفقيه الشيخ محمد حسن آل ياسين الكاظمى (١٢٢٠ - ١٣٠٨) جمعه ورتبه وكان يقرأ فيه أيام عاشوراء، ذكره السيد حسن الصدر فى " التكملة. " راجع " طبقات أعلام الشيعة، النقباء: ٤٥٠."

(١٥٨٠: المجالس) فى الإمامة، للميرزا حيدر على بن المدقق الشيروانى محمد بن الحسن الذى هو صهر المولى المجلسى والراوى عنه والمتوفى ١٠٩٨ أو ١٠٩٩ كما فى " الفيض القدسى " وغيره. والميرزا حيدر على هذا هو الذى نسب إليه الطائفة الحيدرية المرميون بعقايد غير مرضية. ذكر المجالس فى " الروضات " و " نجوم السماء " كلاهما حكياه عن إجازة المولى حيدر على المجلسى التى

كتبها ١٢٠٥. أقول: رأيت فى خزانة الحسينية مجلدا من تصنيف الميرزا حيدر على الشيروانى مخروم الأول وذكر اسمه فى آخره وفرغ منه ١١٢٩ وهو جز آن قال فى آخر الجزء الأول ما لفظه: تم كتاب التوحيد ويتلوه كتاب الحجة والإمامة وليس

(٣٥٣)

مفاتيح البحث: يوم عاشوراء (٢)، شهر رمضان المبارك (١)، العلامة المجلسى (٢)، محمد بن الحسن (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٥٦

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٤

مرتبا على المجالس بل مرتب على الأبواب كما ذكرتهما فى ج ۴ ص ۴۷۹ بعنوان التوحيد وفى ج ۶ ص ۲۵۶ بعنوان الحجة والإمامة مفصلا، ولكن عند الشيخ هادى كاشف الغطاء رأيت المجالس هذا ضمن مجموعة أوله [الحمد لله على آلائه وأفضاله إلى قوله: هذه مجالس كتبتها وحررتها لتكون انسا للمؤمن فى الوحشة وقرينا فى الوحدة وصاحبا فى السفر وجليسا فى الحضر وسميرا هاديا فى الليل ومقويا لدى الزيغ والميل المجلس الأول فى بيان عداوة السلف ومن بعدهم من جميع الفرق المخالفة ونصبهم للمستحفظين من آل الرسول (ص) وآله أبلغ عداوة ونصب]. والأسف أن هذه النسخة مخرومة الاخر كما أن نسخة الحسينية ناقصة من الأول فالظاهر أنهما كتابين من تأليفات المولى حيدر علي.

(١٥٨١: المجالس) فى الحديث، للشيخ الامام قطب الدين سعيد بن هبة الله الراوندى، صاحب " الخرائج " المتوفى ٥٧٣ ينقل عنه فى "فضائل السادات " الذى فرغ منه مؤلفه فى ١١٠٣.

(المجالس) للشيخ الصدوق، مر بعنوان " الأمالى ٢: ٣١٥. " وذكرنا نسخة المؤرخة ٥۶٣، وأخرى فى النجف (البروجردى) وهى إلى المجلس الثالث والتسعين فى يوم الجمعة الثانى عشر من شعبان ٣۶٨ حين سئل عن وصف دين الإمامية، وهى مستنسخة عن نسخة خط الشيخ أبى مسعود عبد الجبار بن على بن منصور النقاش الرازى، الذى فرغ من كتابتها فى يوم الاثنين ۵ ذى القعدة ۵۰۷ ثم قرائها على شيخه الشيخ على بن محمد بن الحسين القمى وكتب الشيخ بعد سبعين يوما على ظهر نسخته الإجازة له فى الخامس عشر من المحرم ۵۰۸ ولفظ الإجازة هكذا: سمع منى هذا الكتاب من أوله إلى آخره وهو امالى الشيخ الفقيه أبى جعفر بن بابويه بقرائته على وعارضه بنسختى وصححه بجهده وطاقته، صاحبه الشيخ الفقيه الجليل الزاهد أبو مسعود عبد الجبار بن على بن منصور النقاش الرازى، أيده الله تعالى ومتعه به، كتبه على بن محمد بن الحسين القمى بخطه فى منتصف المحرم سنة ثمان وخمسمائة. ثم نسخة النقاش قد حصلت عند السيد الإمام أبى الرضا فضل الله

(٣٥۴)

مفاتيح البحث: أهل بيت النبى صلى الله عليه وآله (١)، كتاب أمالى الصدوق (٢)، شهر ذى القعدة (١)، العلامة الشيخ كاشف الغطاء (١)، مدينة النجف الأشرف (١)، شهر شعبان المعظم (١)، على بن محمد بن الحسين (٢)، عبد الجبار بن على (٢)، الشيخ الصدوق (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٥٧

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٥

الراوندى المتوفى بعد ۵۴٨، فكتب السيد خطه عليها، ونقلت صورة خط السيد أيضا على النسخة البروجردى، والمجلس الثالث والتسعون الذى انتهى به الأمالى الموجودة فى مكتبة مدرسة البروجردى قد استقل بالطبع ملحقا بآخر كتابى " المقنع " و " الهداية " المطبوعين معا فى ١٣٨٠ بعنوان " وصف دين الإماميه " فذكرناه بهذا العنوان فى حرف الواو لأنه يعد كتابا مستقلا. وقد مر فى (٢:

۲۶۶ المطبوع فی ۱۳۵۵) بعض خصوصیاته تحت عنوان " الاعتقادات " للشیخ الصدوق زاعما منی أنه الذی تعرض لذکره الشیخ الطوسی فی الفهرست بعنوان " دین الإمامیة " ثم رأیت نسخ " الاعتقادات " وما طبع من شرحه للشیخ المفید الموسوم ب " تصحیح الاعتقاد " وإذا هو غیر " وصف دین الإمامیة " کما ذکرته فی (۴: ۱۹۳، المطبوع فی ۱۳۶۰) ولما وصلت فی المقام إلی ذکر المجلس الثالث والتسعین من " مجالس الصدوق " اغتنمت الفرصة للتنبیه علی ما وقع من الخطاء فی (۲: ۲۲۶) قبل ثلاثین سنة.

(۱۵۸۲: المجالس) للشیخ الصالح فخر الدین، أورد فیه قصائد الشیخ مفلح الصیمری، کذا ذکره الشیخ سلیمان بن عبد الله فی رسالته فی تاریخ علماء البحرین والمظنون أن مراده من فخر الدین المطلق هو الشیخ الطریحی المتوفی ۱۰۸۵، وعلیه فالمراد من " المجالس " ظاهرا هو کتابه المشهور ب " المنتخب " کما یأتی لأنه مرتب علی عشرین مجلسا.

(۱۵۸۳: المجالس) وهو رسالة فی مجالس مباحثات کریم خان بن إبراهیم خان القاجاری فی طهران أو ان مسافرته إلیها وافحامه فی کل مجلس وکل موضوع بحث فارسیة، لاعتضاد السلطنة وزیر العلوم علی قلی خان، تقرب من ألف بیت، ذکر فیها من تصانیفه" ترجمة الآثار الباقیة " رأیتها عند السد هبة الدین الشهرستانی.

(۱۵۸۴: مجالس الآداب والأخلاق) لبعض الأصحاب فی مائة وست وسبعین ورقة، وقفه الشیخ البهائی وکتب علیه هذا الاسم بخطه وهو فی الخزانة الرضویة بخط قدیم کما فی فهرسها.

(۱۵۸۵: المجالس والاخبار) للشیخ الطائفة أبی جعفر محمد بن الحسن

(۳۵۵)

مفاتیح البحث: الحکم القاجاری (القاجاریون) (۱)، کتاب أمالی الصدوق (۱)، العلامة السید هبة الدین الشهرستانی (۱)، مدینة طهران (۱)، الشیخ البهائی (۱)، الشیخ المفید (قدس سره) (۱)، سلیمان بن عبد الله (۱)، الشیخ الصدوق (۲)، الشیخ الطوسی (۱)، محمد بن الحسن (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۳۵۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۵۶

الطوسی، المتوفی بالغری ۴۶۰، ذکره فی " الفهرست. " أقول: هو المعروف بالأمالی المنسوب إلی شیخ الطائفة تارة وإلی ابنه الشیخ أبی علی أخری فی سبع وعشرین جزءا ظهر للناس ثمانیة عشر جزءا منها أولا ثم أملی بعدها تمام سبعة وعشرین وکلها یرویها ولد شیخ الطائفة عن والده کما ذکر السید ابن طاووس. ومر فی (۲: ۳۰۹) وجه انتساب الناس الثمانیة عشر إلی ابن الشیخ والبقیة إلی الشیخ فراجعه.

(۱۵۸۶: المجالس) فی صناعة الکلام، لم یتم بل خرج منه ثمانیة مجالس للعلامة الکراچکی الشیخ أبی الفتح محمد بن علی بن عثمان الکراچکی، المتوفی ۴۴۹ عمله للأمیر صارم الدولة کما ذکر فی فهرست کتبه.

(۱۵۸۷: المجالس) فی الحدیث، للشیخ أبی جعفر محمد بن علی بن الحسن النیسابوری المقری، الراوی عن الشیخ أبی علی ابن شیخ الطائفة الطوسی، ینقل عنه ابن شهرآشوب کثیرا فی مناقبه.

(۱۵۸۸: المجالس) والمسائرات والمواقف والتوقیعات، للقاضی نعمان بن محمد الإسماعیلی، ذکر فی " فهرسة مجدوع: ۵۲" وأضاف: أنه نصفان کل نصف منهما مجلد برأسه، ثم ذکر شطرا من ابتداء الکتاب. وللمؤلف کتاب " الهمة فی آداب اتباع الأئمة" طبع بالقاهرة بتحقیق الدکتور محمد کامل حسین فی ۱۴۰ ص.

(۱۵۸۹: المجالس) فی التوحید، لأبی محمد هشام بن الحکم الآتی ذکره ذکره النجاشی.

(۱۵۹۰: المجالس) فی الإمامة، لأبی محمد هشام بن الحکم شیخ متکلمی الشیعة الکوفی الواسطی البغدادی، روی عن الصادق

والكاظم (ع) انتقل إلى بغداد ١٩٩ وفيها توفى. ذكره النجاشى.

(١٥٩١: المجالس) فى التعزية، مقتل نظير " منتخب الطريحى " للشيخ يوسف بن الشيخ حسن بن على البلادى البحرانى المعاصر للشيخ الطريحى المذكور، عما قاله حفيد البلادى فى " أنوار البدرين " وقال هو فى مجلدين رأيت أحدها ولكن قال فى " الامل " أنه من المعاصرين وكلاها حق لان الشيخ

(٣٥٦)

مفاتيح البحث: الإمام موسى بن جعفر الكاظم عليهما السلام (١)، كتاب أمالى الصدوق (١)، السيد إبن طاووس (١)، محمد بن على بن الحسن (١)، محمد بن على بن عثمان (١)، هشام بن الحكم (٢)، ابن شهرآشوب (١)، مدينة بغداد (١)، الصدق (١)، القتل (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣٥٩

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٧

الطريحى توفى ١٠٨٥ وصاحب الامل ١١٠٤.

(١٥٩٢: مجالس الأبرار) من الكتب الإسماعيلية، ذكر فى " فهرسة مجدوع: ٣٤٠ " نقلا عن " ايوانف: ٥٢٥."

(١٥٩٣: مجالس الأبرار) ترجمة عاشر البحار، مطبوع فى الهند بلسان الأردو، وهو الجزء الأول المتعلق بأحوال فاطمة (ع) طبع ١٣١١ للسيد المعاصر السيد حامد حسين بن السيد حسين الفيض آبادى الجنفورى، وعليه تقريظ السيد أبى الحسن محمد بن على بن صفدر الرضوى الكشميرى المعروف بالسيد أبو صاحب وجزوه الثانى فى أحوال الحسن السبط (ع) اسمه " محاسن الأبرار " يأتى. وجزوه الثالث " مصائب الأبرار " فى سوانح الحسين (ع) كلها مطبوعات.

(١٥٩٤: مجالس الأبرار) المشتمل مجلده الأول على ثمانين مجلسا ومجلد آخر مثله، كلاهما للسيد محمد مرتضى الحسينى الجنفورى توفى حدود ١٣٣٣.

(مجالس الأحزان) يأتى بعنوان " مجالس العاشور."

(١٥٩٥: مجالس الأحزان) فى مصائب الخمسة والإمامين الكاظم والرضا (ع) فى نيف وسبعين مجلسا، للميرزا على أكبر بن الميرزا محسن بن عبد الله الأردبيلى المعاصر.

(١٥٩٦: مجالس الاخبار ومجالس الأخيار) (حلس بالمكان لزمه) للمولى محمد مؤمن بن محمد قاسم بن محمد ناصر بن محمد الجزائرى الشيرازى، تلميذ المولى شاه محمد الشيرازى، والمولى مسيح الزمان الفسوى، والحكيم محمد هادى وغيرهم وصاحب" طيف الخيال " و " خزانة الخيال " وغيرهما، حكى فى " نجوم السماء " فهرس كتبه عن " طيف الخيال " قال فى الفهرست أن المجالس مشتمل على سبعة مجلدات:

الأول فى تواريخ الأنبياء اسمه " معارج القدس " وفيه مجالس حكى عن المجلس العشرين منه فى الجزء السابع، الثانى فى مناقب الأئمة اسمه " تحفة الأبرار " وهو أيضا مرتب على مجالس أحال إلى مجلسه الثامن فى " لطائف الظرائف " والثالث فى أحوال الملوك اسمه " بحر المعارف " والرابع فى أحوال الأولياء والعلماء والشعراء اسمه " ربيع

(٣٥٧)

مفاتيح البحث: الإمام الحسين بن على سيد الشهداء (عليهما السلام) (٢)، السيدة فاطمة الزهراء سلام الله عليها (١)، محمد بن على (١)، الهند (١)

صفحه ٣٦٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٨

الأبرار " والخامس في السوانح العمري اسمه " زهرة حياة الدنيا " مرتب على جنات أحال إلى الجنة الثامنة في لطائف الظرائف، والسادس في شرح ثلاثمائة حديث اسمه " روح الجنان " والسابع في الفوائد المتفرقة من أكثر العلوم والفنون اسمه " لطائف الظرائف "ويظهر من سوانحه أنه ولد ضحى السبت ١٧ رجب ١٠٧٤ قال في آخر المجلد تقريظا منظوما للكتاب أوله: يا طالبي علم الأوائل دونكم - مجالس أخبار معادن لقاط. وأشار في التقريظ إلى بعض رؤس مطالب المجلدات السبعة وأساميها وقد فرغ من المجلد الأخير الموسوم بلطائف الظرائف في ۶ رجب ١١٠٩ في قصبة بكر من توابع تتر من البلاد السندية. ويظهر من مواضع من هذا المجلد الأخيران اسم المجموع " محاسن الاخبار ومجالس الأخيار " ولذا نذكره بهذا العنوان أيضا. ذكر في خاتمته وصايا منه وأنه صرف عمره في جمعه سبع سنين فجمع مجلدات كالسبعة السيارة في أفلاك العلوم والمعارف، أو كالسماوات السبع الدوائر على أقطاب المسائل، وذكر في أثناء المجلد الأول من كتابه تعبير طيف الخيال أنه سافر نحو البلاد الهندية في سلخ ع ١ / ١١٠٢ وله يومئذ من العمر سبع وعشرون سنة فيظهر من هذه التواريخ أنه الف المجالس المرتب على سبع مجلدات في سبع سنين من أول وصوله بلاد الهند ١١٠٢ إلى أن فرغ من المجلد السابع ١١٠٩.

(١٥٩٧: مجالس الأئمة) لأبي جعفر محمد بن مفضل بن إبراهيم بن قيس ابن رمانة الأشعري الثقة. ذكره النجاشي.

(١٥٩٨: المجالس الأربعون) في المواعظ الإلهية، عنوان كل مجلس آية من القرآن أصولا وفروعا، للولي محمد بن مقيم بن الشريف الدرزي البار فروشي المازندراني رتبة ١٢۶٢ رأيته عند الشيخ علي أكبر النهاوندي بمشهد خراسان.

(مجالس التأويلات) هو تفسير الآيات القرآنية، للسيد الشريف المرتضى علم الهدى أبي القاسم علي بن الحسين بن موسى الموسوي المتوفى ۴٣۶. والنسخة في مكتبة أحمد پاشا بإسلامبول كما في فهرسها. أقول هو عين مجلس كشف آيات القرآن الموجود في مكتبة نور عثمانية ومر بعنوان " كشف الآيات ١٨: ٩ " وهو عين

(٣٥٨)

مفاتيح البحث: شهر رجب المرجب (٢)، الحسين بن موسى (١)، الشريف المرتضى (١)، القرآن الكريم (٢)، خراسان (١)، الهند (١)

صفحه ٣٦١

الذريعة - آقا بزرگ الطهراني - ج ١٩ - الصفحة ٣٥٩

"غرر الفرائد ١۶: ۴٢ " المطبوع بإيران ومصر عبر عنه بهذه التعبيرات.

(١۶٠٠: مجالس ثابت) ابن أبي قرة بن أبي سهل، لأبي سهل إسماعيل ابن علي بن إسحاق بن أبي سهل النوبختي، المصنف في فنون العلم أزيد من ثلاثين كتابا وقد حضر وفاة العسكري وفاز بلقاء الحجة (ع). ذكر في فهرس تصانيفه.

(١۶٠١: مجالس حسينية) مقتل بلسان الأردو، واسمه " منتخب المصائب " طبع بالهند في ١٣٢۴، للمولوي حكيم سيد حسين صاحب ابن المولوي السيد محمد صاحب الزيدي نسبا اللكهنوي مولدا ومسكنا، المعاصر المتخلص بگريان، وعليه تقريظ السيد ناصر حسين أستاذه، والسيد محمد باقر، والسيد نجم الحسن، والسيد آقا حسن صاحب، والسيد ظهور الحسين، والسيد محمد هادي، والسيد ذاكر حسين، فرغ من حصته الأولى ١٣٠٨. مرتبا على ثلاثين مجلسا.

(١۶٠٢: المجالس الحسينية) فارسي في أسرار الشهادة، للسيد نظام العلماء المرزا رفيع الدين الطباطبائي التبريزي المعاصر، المتوفى ١٣٢۶ طبع بإيران ١٣٢٣ كما في فهرسه، ويأتي " المجالس النظامية " له فراجعه، كما يأتي " مفاتيح الكنوز " في المراثي و " أسرار

الشهادة " له أیضا وتوفی ۱۳۲۶. ترجمناه فی " طبقات اعلام الشیعة النقباء: ۷۸۷."

(۱۶۰۳: المجالس الحیدریة فی التعزیة الحسینیة) للسید حیدر بن السید إبراهیم الحسینی (۱۲۰۵ - ۱۲۶۵) ذکرته فی " طبقات اعلام الشیعة، الکرام:

۴۴۷. " فی المصائب فیه ثلاثون مجلسا فی خمسة آلاف وثلاثمائة بیت کتابة، کما عده کاتب بعض نسخه، لم یذکر المؤلف اسمه فی أوله ولا فی آخره ولکن أورد فیه القصیدة الرائیة لوالده السید إبراهیم. أوله [الحمد لله الذی جعل الدنیا سجنا لأولیائه وأحبائه] فرغ من مجلده الأول آخر المحرم ۱۲۶۰. رأیته عند المولی محمد علی الخوانساری وتوجد أیضا نسخة فی الکاظمیة عند أحفاد المؤلف ونسخة بخط محمد حسن کتابتها ۱۵ ذی القعدة ۱۲۷۹ رأیتها عند الشیخ عبد الغفار بن مهدی الدزفولی الساکن فی العمارة.

(۳۵۹)

مفاتیح البحث: الإمام المهدی المنتظر علیه السلام (۱)، دولة ایران (۲)، مدینة الکاظمین (۱)، شهر ذی القعدة (۱)، علی بن إسحاق (۱)، الهند (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، الشهادة (۲)، القتل (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۳۶۲

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۶۰

(المجالس الخمسة) للشیخ الصدوق، یأتی بعنوان " مجالس مع رکن الدولة."

(۱۶۰۴: مجالس خواتون) قصة بلغة الأردویة، للسید علی حیدر الکهجوی. مطبوع.

(۱۶۰۵: مجالس الرضا (ع) مع أهل الأدیان) للحسن بن محمد بن سهل النوفلی، وهو حسن کثیر الفوائد، کما وصفه النجاشی.

(۱۶۰۶: مجالس الرضا (ع) مع أهل الأدیان) لأبی محمد الحسین بن محمد بن الفضل بن یعقوب بن سعد بن نوفل بن الحارث ابن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف. ذکره النجاشی.

(۱۶۰۷: مجالس رنگین) فی الأدب الفارسی، فیه اثنان وستون مجلسا مع شعراء عصره وما جری من المباحث الأدبیة بینهم، لسعادت یارخان بن طهماس بیک خان، ذکر فی أوله اجتماعه مع المیرزا نعیم المتخلص بجوان فی لکهنو فی ۱۲۱۵ وطبع فی بمبئی ۱۲۶۴.

(۱۶۰۸: مجالس سبعة) لجلال الدین محمد بن بهاء الدین محمد البلخی العارف، طبع مع مقدمة الدکتور فریدون نافذ بیگ باستانبول فی ۱۳۵۵ وبعده بطهران.

(۱۶۰۹: المجالس السعیدة) فی المواعظ والأخلاق وغیرها، للشیخ محمد رضا بن قاسم العزاوی النجفی المعاصر ألفه ۱۳۳۰ ترجمناه فی " طبقات أعلام الشیعة. النقباء: ۷۶۷."

(۱۶۱۰: المجالس السنیة) فی مناقب ومصائب العترة النبویة، فی خمسة أجزاء: الجزء الأول فی وقعة الطف، الثانی فی قصص الأنبیاء وغزوات النبی (ص) الثالث فی حروب أمیر المؤمنین (ع) الرابع فی أخبار زیاد ومعاویة والإمام الحسن وسائر الأئمة (ع) والخامس فی جمیع المعصومین وتواریخهم قد طبع مکررا وهو من مؤلفات السید محسن الأمین العاملی المتوفی ۱۳۷۱، وقد

(۳۶۰)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، الإمام علی بن موسی الرضا علیهما السلام (۲)، یوم عاشوراء (۱)، مدینة طهران (۱)، محمد بن الفضل بن یعقوب (۱)، الشیخ الصدوق (۱)، نوفل بن الحارث (۱)، جلال الدین (۱)، محمد بن سهل (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۳۶۳

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣۶١

ترجم إلى الفارسية جزءه الخامس الذى فى المعصومين والترجمة لأبى القاسم الموسوى الصفوى الأصفهانى المعروف بالمحرر المتوفى بالنجف ١٣٧٠. ذكرناه فى " طبقات اعلام الشيعة، النقباء: ۵٩ " ورأى الترجمة السيد محمد الجزائرى نزيل أهواز وللسيد الأمين أيضا " اقناع اللائم فى إقامة المآتم " المطبوع مستقلا فى ذيل الجزء الرابع من المجالس ١٣۴٣ كما ذكرناه فى (٢: ٢٧۵).

(١۶١١: مجالس الشهداء) فى ذكر مصائب آل عبا، لعلى بن عبد الباقى خان زنگنه. أوله [الحمد لله الذى جعل جلاء العيون بمتابعة خاتم النبيين] نسخة ناقصة الاخر عند الشيخ مهدى شرف الدين التسترى، وهو متأخر عن العلامة المجلسى مؤلف " جلاء العيون."

(١۶١٢: مجالس الشهداء) فى أحوال أصحاب سيد الشهداء وأنصاره (ع) فارسى، وفى أوله مقدمة وفيه أشعار جيدة فى المراثى وغيرها لمؤلفه الشيخ على أكبر ابن غلام على الكرمانى نزيل المشهد الرضوى والملقب بمروج الاسلام ومؤلف " نفايس اللباب" المأخوذ من ألفى كتاب. رأيته عنده بخطه.

(١۶١٣: مجالس الشيعة) مقتل بالأردوية مطبوع فى الهند لبعض فضلائها.

(١۶١۴: مجالس الصدوق) مر فى (١٩: ٣۵۴).

(المجالس الطريحية) هو المعروف ب " منتخب الطريحى " يأتى فى الميم بما هو المشهور به.

(١۶١۵: مجالس طريق الحق) فارسى فى مجلدين، للمولى نوروز على جوانشير الكابلى، أولها فى أصول الدين والمواعظ فى خمس وثلاثين مجلسا، وقد ضاع من أوله ثلاث مجالس الأورقة، وهو بخط السيد على بن السيد هادى كتبه السيد على لنفسه وفرغ من الكتابة ٢ ج ١ / ١٢۴٠ ثم شرع فى كتابة المجلد الثانى الذى أوله [الحمد لله الذى جعلنا من أمة أشرف خلقه.. ومن المتمسكين بالحبل المتين أمير المؤمنين - إلى قوله أما بعد أقل عباد الله نوروز على جوانشير مشهور بكابلى بعد از نوشتن أصول دين ومواعظ كه تراويده بود از زبان بر پا دارنده أركان دين وممهد

(٣۶١)

مفاتيح البحث: مدينة مشهد المقدسة (١)، مدينة النجف الأشرف (١)، العلامة المجلسى (١)، الشيخ الصدوق (١)، أصول الدين (١)، الهند (١)، الشهادة (٣)، القتل (١)، الوفاة (١)

صفحه ٣۶۴

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣۶٢

أساس شرع مبين - إلى قوله بعد الاطراء المير السيد محمد الطباطبائى، المجاهد - الملقب بمقيم الدين من جانب رب العالمين مد الله ظلال كماله على رؤس المؤمنين..

شروع كردم بنوشتن فروع دين واخلاق در هفت شعبه ١ - أمر بمعروف ٢ - أخلاق ٣ - عدالت ۴ - العلم ۵ - التقليد والفروع ۶ - ذم الجهل ٧ - التوبة، ومسمى نمودم " بمجالس طريق الحق. " والموجود من هذا المجلد خمس وعشرون مجلسا وفى آخره نقص، وبالجملة هو فى مجلدين، أولها فى أصول الدين والمواعظ وثانيهما فروع الدين والأخلاق، كلها مما استفاده من السيد المجاهد وألفه فى حياته وقبل تلقبه بالمجاهد لأنه لقب بالمجاهد فى آخر أيام حياته من محاربة الروس التزارية.

(١۶١۶: مجالس العاشور) مقتل للشيخ حسين بن محمد بن أحمد بن إبراهيم العصفورى البحرانى المتوفى ١٢١۶ صاحب " مريق الدموع " فى المقتل أيضا وكلاهما موجودان متداولان فى البحرين كما يأتى ومنها نسخة فى تبريز بمكتبة السيد على الإيروانى كما فى فهرسها المخطوط الذى بعثه إلينا ولده العلامة المير عبد الحجة الايراونى.

(١۶١٧: المجالس العامرة) فارسى، مرتب على مجالس فى الفضائل والمصائب، للسيد محمد بن الميرزا محمد صادق بن الميرزا زين

العابدین الموسوی الخوانساری نزیل الکاظمیۀ والمتوفی بها فی ۲۲ محرم الحرام ۱۳۵۵. وله تصانیف أخر ذکرها لی وقال أنه ولد فی ۱۳ شعبان ۱۲۷۳ وأجیز عن بعض مشایخه وکان یقیم الجماعۀ فی الصحن الحرام الکاظمیۀ وقام مقامه ولده السید محمد مهدی المعاصر.

(۱۶۱۸: مجالس العشاق) المنسوب إلی السلطان حسین میراز بایقرا (المحرم ۸۴۲ - ۹۱۱) بن السلطان غیاث الدین منصور (م ۸۴۹) بن الأمیر زاده حسن بن عمر شیخ بن الأمیر تیمور کورکان. والصحیح مؤلفه أمیر کمال الدین حسین بن شهاب الدین الطبسی الگازرگاهی المذکور فی (۹: ۱۴۸)، شرع فی تألیفه ۹۰۸ طبع فی فی کامپور فی ۱۳۱۴. وهو سبعۀ وسبعین مجلسا فی کل ترجمۀ أحوال العرفاء والعشاق وحکایات مجعولۀ. أوله: [أی جمیلی که أشعه لمعات حسنت هر جا] یوجد فی

(۳۶۲)

مفاتیح البحث: مدینۀ الکاظمین (۲)، شهر شعبان المعظم (۱)، شهر محرم الحرام (۱)، محمد بن أحمد بن إبراهیم (۱)، أصول الدین (۱)، القتل (۲)، الجهل (۱)، البعث، الإنبعاث (۱)، الوفاة (۱)، الجماعۀ (۱)

صفحه ۳۶۵

الذریعۀ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحۀ ۳۶۳

(سپهسالار: ۲۷۱۵) بخط دوست محمد الکاتب کتابته ع ۲ / ۹۷۲ وبهمدان عند قاسم برنا من القرن العاشر ناقصۀ، و (المتحف البریطانی: ۱۱۸۳۷) من القرن الحادی عشر.

ونقل عنه فرهاد میرزا فی " زنبیل " وذکر مؤلفه المیر کمال الدین حسین المتخلص بفنائی والنقل ضابطۀ فی تشخیص الحیوان الذی یفرخ عن الذی یحمل.

(۱۶۱۹: مجالس عشرۀ) للقراءۀ فی العشرۀ الأولی من المحرم بالأردویۀ مطبوع بالهند للمولوی السید محمد صادق الکهجوی الهندی.

(۱۶۲۰: مجالس علویۀ) مقتل بلسان الأردو مطبوع مکررا فی مجلدین متداول فی بلاد الهند.

(۱۶۲۱: المجالس الفاخرۀ) فی مأتم العترۀ الطاهرۀ، للسید عبد الحسین ابن السید یوسف بن جواد بن إسماعیل بن محمد بن السید إبراهیم الملقب بشرف الدین الموسوی وکانت أمه العلویۀ أخت سیدنا أبی محمد الحسن صدر الدین یعبر عنه دائما بالخال، شرع فی طبعه بصیداء فی مطبعۀ العرفان ۱۳۳۲. أوله:

[الحمد لله علی جمیل بلائه وجلیل عزائه] وفی مقدمۀ المجالس ذکر فضل البکاء وأسرار شهادته وفلسفتها وقد خرج من الطبع المقدمۀ فقط، وأما المجالس فکان فی أربع مجلدات: أولها فی السیرۀ النبویۀ، والثانی فی الأمیر والزهراء والحسن (ع) والثالث فی الحسین (ع) والرابع فی سائر الأئمۀ التسعۀ (ع) والأسف أنه نهبت المجلدات الأربعۀ مع سائر کتب المصنف فی ۱۳۲۹.

(المجالس الفخریۀ) یقال لمنتخب الطریحی الآتی بهذا العنوان.

(۱۶۲۲: مجالس الفضل بن شاذان مع أهل الخلاف وسائر أهل البلدان) لأبی الحسن علی بن محمد بن قتیبۀ النیسابوری صاحب الفضل بن شاذان والراوی کتبه اعتمد علیه أبو عمرو الکشی فی رجاله، کما ذکره النجاشی.

(۱۶۲۳: مجالس قرائح الاخوان ومائدۀ طبائع الأصحاب) أثنی عشر مجلسا أو أکثر، فی شرح بعض الآیات والروایات وحل بعض المسائل، للمولی عبد الغفار (الغفور) الجیلانی الرشتی، تلمیذ المحقق الداماد، کما ذکر صاحب

(۳۶۳)

مفاتیح البحث: الإمام الحسین بن علی سید الشهداء (علیهما السلام) (۱)، الإمام الحسن بن علی المجتبی علیهما السلام (۱)، کتاب رجال الکشی (۱)، علی بن محمد بن قتیبۀ (۱)، إسماعیل بن محمد (۱)، الفضل بن شاذان (۲)، محمد الکاتب (۱)، الهند (۲)، الجود

(١)، الشهادهٔ (١)، القتل (١)

صفحه ٣٦٦

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحهٔ ٣٦٤

"الریاض " وقال رأیته بخطه عند أحفاده برشت.

(١٦٢٤: مجالس کانفرانس شیعهٔ الهند) وأسماء أعضائها وبلادهم واعمالهم إلی سنتهم الثالثهٔ. طبع فی الهند.

(١٦٢٥: مجالس الماتم) للمولی هاشم المعلم السامرائی مولدا ومنشأ ومسکنا الربیعی جرثومهٔ کان إمامیا أثنی عشریا یقینیا جدا حتی أنه سمی أحمد أبنائه (علی أفضل) والاخر عبد الباقی سمی والده أو عبد الصاحب وتوفی حدود ١٣٦٠ وهو کان معلم الأطفال بسامراء سنین وکتابه مقتل مرتب علی مجالس، رأیته عنده بخطه، ویوجد فی النجف بخطه کتاب " التحصیل فی صفات العارفین " تألیف الشیخ أبی العباس أحمد بن فهد الحلی المتوفی ٨٤١، فرغ من کتابته فی سامراء ١٣١١ وذکر تمام نسبه هناک محمد هاشم بن عبد الباقی بن ملا عبد الله بن ملا علی بن ملا حسین بن ملا مرتضی بن ملا سلیم بن ملا علی بن ملا حسین الربیعی الشجانی المیاحی خادم حرم الامامین الهمامین العسکریین. أقول قام مقامه فی خدمهٔ الحرم أکبر ولده یمل إلی الأخباریهٔ وکان یتولی دار الأخباریهٔ التی کانت ملصقهٔ بالصحن الشریف العسکری وهدمت أخیرا و صارت فلکهٔ فی ١٣٨٠.

(١٦٢٦: مجالس المتقین) فارسی، للمولی محمد تقی بن الآغا محمد البرغانی القزوینی الشهید ١٢٦٤، مرتب علی خمسین مجلسا کل مجلس منه مشتمل علی المواعظ والحکم وحل الأحادیث وذکر مصائب الحسین، کتبه للسلطان محمد شاه القاجار فی ١٢٥٨ وفی المجلس السابع والعشرین مال إلی جواز الغناء فی المراثی ببعض مراتبه لرؤیا رآه مع اعتقاده بعدم حجیهٔ الرؤیا. طبع فی إیران ثانیا ١٣٠٠ وثالثا ١٣١٦.

وذکر بعض أحفاد المؤلف أنه من جمع بعض تلامیذه مع امضائه له ولکن فی أوله أنه کتبه بعد " عیون الأصول " و " منهج الاجتهاد "وهذا صریح فی أنه من تصانیفه مع تصریحه باسمه فی أوله، وطبع أولا فی ١٢٧٥ وبعده مکررا.

(١٦٢٧: المجالس المحفوظهٔ) فی فنون الکلام، قال النجاشی أنه للشیخ أبی عبد الله محمد بن محمد بن النعمان المفید المتوفی ٤١٣ وذکر فی " کشف الحجب "

(٣٦٤)

مفاتیح البحث: دولهٔ ایران (١)، مدینهٔ سامراء المقدسهٔ (٢)، مدینهٔ النجف الأشرف (١)، محمد بن محمد بن النعمان (١)، أحمد بن فهد الحلی (١)، الهند (٢)، الشهادهٔ (١)، القتل (١)، الجواز (١)، الوفاهٔ (٢)

صفحه ٣٦٧

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ١٩ - الصفحهٔ ٣٦٥

أن فیه ذکر مناظرته مع القاضی أبی بکر أحمد بن سیار وأبی عمر والشطوی والنقیب أبی الحسن العمری وأبی الحسین الخیاط والوراق وغیرهم من المعتزلهٔ والناصبهٔ والحشویهٔ والمرجئهٔ والإسماعیلیهٔ والکیسانیهٔ والفطحیهٔ وطرف یسیر من مناظرات الأئمهٔ (ع) ومناظرات هشام بن الحکم مع یحیی بن خالد البرمکی وغیره ومناظرات علی بن إسماعیل بن شعیب بن میثم التمار مع أبی الهذیل العلاف وضرار بن عمرو الضبی وغیر ذلک أوله [الحمد لله المتوحد بالقدم العام لجمیع خلقه بالنعم وصلی الله علی محمد وآله معادن الدین والکرم] واستظهر " فی کشف الحجب " أن هذا هو " الفصول المختارهٔ " من العیون والمحاسن الذی انتخبه منه السید المرتضی علم الهدی أقول قد مر فی حرف الفاء بعنوان الفصول المختارهٔ مفصلا أنه غیر هذا الکتاب.

(مجالس المرتضی) للسید علم الهدی الشریف علی بن الحسین بن موسی الموسوی المتوفی ۴۳۶، موجود فی مکتبة السلطان محمد الفاتح وهو المعروف ب " الغرر والدرر " ویطلق علیه " الأمالی " و " مجالس التأویلات " و " مجالس کشف الآیات " والکل واحد فلا تغفل ولعله الموجود فی مکتبة راغب پاشا بإسلامبول المعبر عنه بالمجالس الشریفة " فی فهرسها المطبوع.

(۱۶۲۸: المجالس المستنصریة) فی خمسة وثلاثین مجلسا. من املاء داعی الاسلام الثقة الامام المؤید فی الدین هبة الله بن موسی الشیرازی المتوفی ۴۷۰ داعی دعاة المستنصر، قد عرضها علی الامام التاسع عشر من الأئمة الإسماعیلیة وهو المستنصر بالله أبو تمیم معد بن الظاهر المتوفی ۴۸۷ ونشره مع مقدمة مبسوطة للطبع الدکتور محمد کامل حسین المصری بکلیة جامعة فواد الأول ۱۳۶۶ وفی خطبة کل مجلس یخص أمیر المؤمنین (ع) بالسلام مصرحا بأنه الوصی والخلیفة بعد النبی (ص) وذکر تفصیلها فی " فهرسة مجدوع: ۱۶۳ " وله " دیوان " عبر عنه " مجدوع:

۴۰ " بأنه من أحسن الدواوین یشتمل علی احتجاجات علی العوام.

(۱۶۲۹: مجالس مع أبی حنیفة) لأبی جعفر مؤمن الطاق، محمد بن علی بن النعمان بن أبی طریفة البجلی، ذکره النجاشی.

(۳۶۵)

مفاتیح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السلام (۱)، الرسول الأکرم محمد بن عبد الله صلی الله علیه وآله (۱)، میثم بن یحیی التمار النهروانی (۱)، کتاب أمالی الصدوق (۱)، مدرسة المعتزلة (۱)، علی بن إسماعیل بن شعیب (۱)، یحیی بن خالد (۱)، علی بن النعمان (۱)، هشام بن الحکم (۱)، علی بن الحسین (۱)، ضرار بن عمرو (۱)، مؤمن الطاق (۱)، الوفاة (۳)، الوصیة (۱)

صفحه ۳۶۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۶۶

(۱۶۳۰: مجالس مع أبی عبد الله) ابن مملک، للشیخ المتکلم أبی محمد الحسن بن موسی النوبختی، المبرز علی نظرائه قبل الثلثمائة وبعدها، کما ذکره النجاشی.

(۱۶۳۱: مجالس مع أبی علی الجبائی) بالأهواز، لأبی سهل إسماعیل ابن علی بن إسحاق بن أبی سهل النوبختی، الذی حضر وفاة العسکری (ع) وفاز بلقاء الحجة (ع) وله أزید من ثلاثین مصنفا فی فنون العلوم. توفی فی الغیبة الصغری.

(۱۶۳۲: مجالس مع أبی علی الجبائی) لأبی عبد الله محمد بن عبد الله ابن مملک الجرجانی الأصفهانی، کان معتزلیا ورجع علی ید عبد الرحمن بن أحمد ابن خیرویه، وقد مات أبو علی محمد بن عبد الوهاب الجبائی ۳۰۳ فیعلم عصر الجرجانی هذا تقریبا.

(۱۶۳۳: مجالس مع أبی القاسم البجلی) للشیخ المتکلم أبی محمد الحسن بن موسی النوبختی، المتوفی بعد الثلثمائة المنسوب إلیه" الفرق:

۱۶: ۱۷۹ " الموجود الان.

(۱۶۳۴: المجالس المعادیة) للشیخ محمد علی بن المولی حسن علی الهمدانی الأصل الحائری المولد فی ۱۲۹۳ والمنشأ والمشغل والمسکن نزیل سنقر سابقا ولذا یعرف بالسنقری وقد توفی بالحائر فی الخمیس سادس محرم الحرام ۱۳۷۸ ودفن بها، رتبه فی مجلدین فی کل منهما أربعون مجلسا فی کل مجلس تفسیر آیة من آیات المعاد الکبری مع بیانات وافیة وأخبار شافیة، فرغ من المجلد الأول ۱۳۳۷ أوله [الحمد لله الذی لم یهمل العباد وأوضح سبل الرشاد] وخرج کثیر من المجلد الثانی، وله فهرس لطیف تعرض فیه لبیان بعض الفوائد المستطردة تسهیلا للمتناولین. وکتب فی آیات الرجعة وما یتعلق بالحجة (ع) کتابا مستقلا سماه " آیات الحجة والرجعة ۱: ۴۸ " جمع فیه ثلاثمائة وثلاثة عشر آیة بعدد خواص أصحابه (ع).

(۳۶۶)

مفاتيح البحث: الإمام الحسن بن على العسكرى عليهما السلام (١)، الإمام المهدى المنتظر عليه السلام (٢)، شهر محرم الحرام (١)، محمد بن عبد الوهاب (١)، الغيبة الصغرى (١)، محمد بن عبد الله (١)، على بن إسحاق (١)، الحسن بن موسى (٢)، الموت (١)، الوفاة (٢)

صفحه ٣٦٩

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٦٧

(١٦٣٥: مجالس مع ركن الدولة) للشيخ الصدوق أبى جعفر محمد بن على بن الحسين بن موسى بن بابويه القمى المتوفى ٣٨١، وهى خمسة مجالس كل واحد منها رسالة مفردة، كما عدها النجاشى كذلك.

(١٦٣٦: مجالس مع المخالفين) فى معان مختلفة، للشيخ الجليل أبى الجيش مظفر بن محمد بن أحمد البلخى المتكلم المشهور، شيخ شيخنا أبى عبد الله المفيد وتلميذ أبى سهل النوبختى، توفى ٣٦٧. ذكره النجاشى.

(١٦٣٧: المجالس المفجعة) فى المقتل، فارسى كبير، مرتب على مقدمة وخمسة وعشرين مجلسا. أوله: [ثناء وستايش خاص حكيمى است كه ساقى حكمتش مجلسيان بزم مصائب را سر مست باده تسليم ورضا گردانيد] تاريخ كتابة النسخة الموجودة عند الشيخ على محمد بن العلم امام مسجد صاحب الزمان (ع) فى أهواز، تاريخ كتابتها ٣ / ع ٢ / ١٢٦٢ ولا يعلم تاريخ التأليف ولا اسم المؤلف وانما يظهر من أثنائه إنه كان المؤلف معاصر المولى مهدى بن أبى ذر النراقى مؤلف " مهيج الأحزان."

(١٦٣٨: مجالس المفجعة) فى مصائب العترة الطاهرة، للسيد حسين ابن السيد دلدار على النصير آبادى المتوفى ١٢٧٣ كما فى " ورثة الأنبياء " وكتب فى ترجمته " أوراق الذهب " وفيه أنه لا يوجد مثله فى فنه مرتب على مجالس فى عزاء الحسين (ع) فى مجلدين صدر هما بمقدمات خمسة فى بيان عظم هذه المصيبة، وذكر الاخبار الصادرة قبل وقوعها وفضل البكاء ووجوب التحرز عن الكذب والغنا. أوله [حمده على السراء والضراء ونشكره على الشدة والرخاء] طبع بلكهنو.

(١٦٣٩: مجالس المفيد النيسابورى) لأبى محمد عبد الرحمن بن أحمد الخزاعى، مر بعنوان " الأمالى ٢: ٣١١ " حكى فى " لسان الميزان " عن ابن السمعانى أنه رأى عدة مجالس من املائه بالرى منها مجلس خاص فى اسلام أبى طالب (ع).

(١٦٤٠: مجالس المفيد) أعنى أبا عبد الله محمد بن محمد بن النعمان الحارثى المتوفى ٤١٣، المجلس الأول يوم السبت مستهل شهر رمضان ٤٠٤ بمدينة السلام فى درب

(٣٦٧)

مفاتيح البحث: الإمام المهدى المنتظر عليه السلام (١)، الإمام الحسين بن على سيد الشهداء (عليهما السلام) (١)، أبو طالب عليه السلام (١)، علم المعصوم (١)، كتاب أمالى الصدوق (١)، كتاب لسان الميزان لإبن حجر (١)، شهر رمضان المبارك (١)، على بن الحسين بن موسى بن بابويه (١)، محمد بن محمد بن النعمان (١)، الشيخ الصدوق (١)، محمد بن أحمد (١)، الكذب، التكذيب (١)، البكاء (١)، القتل (١)، السجود (١)، الوفاة (٢)

صفحه ٣٧٠

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٦٨

رياح بمنزل زمرة أبى الحسن على بن محمد بن عبد الرحمان الفارسى ذكره " كشف الحجب " ومر بعنوان " الأمالى ٢: ٣١٥ " كما عبر به النجاشى، وقد طبع أخيرا فى النجف.

(١٦٤١: مجالس الملوك) لمحمد مفيد بن نجم الدين محمود الباقى اليزدى، الفه بعد كتابه " جامع المفيدى " الذى فرغ منه ١٠٩٠.

ویوجد " مجالس الملوک " فی تاریخ ملوک إیران مختصرا علی سیاق " تاریخ سنواتی " و " تاریخ سیاقی " و " خلاصة التواریخ ، "یبتدی من ملوک پیشدادیان (کیومرث) إلی عصر الشاه عباس الثانی (۱۰۵۲ - ۱۰۷۷). ناقصة الاخر یختم فی عصر الشاه عباس الأول (۹۹۵ - ۱۰۳۷) فی (الرضویة: ۲۸۸) من القرن الحادی عشر. أوله [تاریخ پادشاهان عجم که در ملک إیران سلطنت کرده اند برای سر گردان وادی نامرادی]. لم یعرف مؤلفها فی الفهرست. یحتمل اتحادهما.

(۱۶۴۲: مجالس المناقب ومجالس المصائب) هما کتابان الفهما السید محمد بن الحسین بن أمیر الحاج المتوفی بالنجف بعد ۱۱۸۰. حکی فی دیوانه الموسوم بتاریخ نور الباری ما نظمه فی تقریظ هذین الکتابین له وهو: (أن المصائب فی المناقب) و (المناقب فی المصائب) تحکی الغیاهب - فی الکواکب والکواکب فی الغیاهب - فی آل طاها خصها رب المشارق والمغارب.

(۱۶۴۳ - مجالس المواعظ) المشتمل علی آیات وروایات فی الوعظ والنصیحة، للمولی محمد تقی بن حسین علی الهروی الأصفهانی الحائری (۱۲۱۷ - ۱۲۹۹) ذکرها فی اخر کتابه " نهایة الآمال " وذکرنا ترجمته فی " طبقات أعلام الشیعة الکرام: ۲۱۲."

(۱۶۴۴: مجالس المواعظ) للشیخ إبراهیم الکاشی المعاصر. طبع بإیران بنفقة بعض مخلصیه.

(مجالس المواعظ) للشیخ جعفر، مر بعنوان " فوائد المشاهد ۱۶: ۳۵۹."

(۱۶۴۵: مجالس المواعظ) التی أملاها شیخنا العلامة النوری المیرزا

(۳۶۸)

مفاتیح البحث: کتاب أمالی الصدوق (۱)، دولة ایران (۳)، مدینة النجف الأشرف (۲)، علی بن محمد بن عبد الرحمان (۱)، محمد بن الحسین (۱)، الشهادة (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۳۷۱

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۶۹

حسین ابن العلامة المیرزا محمد تقی الطبرسی، کتبها وجمعها الشیخ الجلیل المولی محمد حسین القمشهی النجفی الصغیر تلمیذ المولی القمشهی الکبیر، توفی جامع " المواعظ " فی ثانی المحرم ۱۳۳۸، والنسخة بخطه عند ولده الشیخ محمد حسن فی النجف وکلما تلح علیه أن یخرجها من الرازونة لینتفع به لا یرضی وقد ترجمناه فی " طبقات اعلام الشیعة، النقباء: ۵۲۰."

(۱۶۴۶: مجالس المواعظ) فی خمس مجلدات بلسان الأردو، للسید المفتی المیر محمد عباس بن علی أکبر الموسوی الجزائری التستری اللکهنوی المتوفی ۲۵ رجب ۱۳۰۶ ذکره فی " التجلیات."

(۱۶۴۷: مجالس المواعظ) أربعون مجلسا فارسیا، للشیخ عبد المجید ابن عبد الوهاب الهمدانی المعاصر، المتوفی فی شهر رمضان ۱۳۴۶ رأیت بعض مجالسه بخطه وله " مختصر الاحکام " یأتی.

(۱۶۴۸: مجالس المواعظ) للشیخ محمد بن المولی کرم علی زرگر محله أی البار فروشی المازندانی الحائری، المتوفی بها ع ۱ / ۱۳۱۵. مجلد مشتمل علی ما کان یعظ به الناس أیام سفره إلی بلده. رأیته عند ولده الشیخ علی بن محمد الحائری الذی صار زمنا فی الأواخر فی کربلا وتوفی بها حدود ۱۳۷۰، کما ذکرناه فی " الکرام البررة: ۴۴۴ " وذکرنا أن الشیخ محمد هذا کان صهر المولی حمزة الأشرفی المتوفی حدود ۱۲۸۵ وللشیخ علی المذکور ولدین فاضلین مشتغلین فی کربلا.

(۱۶۴۹: مجالس الموحدین) للشیخ محمد إسماعیل بن محمد حسن الأصفهانی المعروف بپشمی، المتوفی عن خمس وسبعین مرحلة من عمره فی ۲۳ ذق ۱۳۶۳ ذکره ابنه الشیخ أبو الفضل المعاصر نزیل طهران قرب میدان ژاله.

(۱۶۵۰: مجالس الموحدین) المطبوع مجلده الأول الذی فرغ منه ۱۳۱۲ للسید محمد صادق بن محمد بن عبد الله الطباطبائی التبریزی، ذکر فی آخره نسبه وأحواله مرتب علی مقدمة فی العقل والجهل ثم أبواب ذات مجالس، فیها بیان أصول الدین وأحوال الأنبیاء

والأئمهٔ (ع) وفصل فیه أحوال خامس أصحاب الکساء وقضایا الطف علی ما فی فهرسه المبسوط فی أوله.

(۳۶۹)

مفاتیح البحث: یوم عاشوراء (۱)، أهل الکساء (۱)، مدینهٔ کربلاء المقدسهٔ (۲)، مدینهٔ النجف الأشرف (۱)، شهر رجب المرجب (۱)، شهر رمضـان المبارک (۱)، مدینـهٔ طهران (۱)، محمـد بن عبد الله (۱)، إسـماعیل بن محمد (۱)، علی بن محمـد (۱)، الکرم، الکرامهٔ (۱)، الجهل (۱)، الوفاهٔ (۳)

صفحه ۳۷۲

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۳۷۰

(۱۶۵۱: مجالس المؤمنین) فی وفیات الأئمـهٔ المعصومین (ع) لسـیدنا الاجل أبی محمـد الحسن بن السـید هادی بن السـید محمد علی أخی السـید صـدر الـدین محمـد الموسوی، العـاملی الکاظمی، المتوفی ۱۳۵۴، أسـقط فیه الأسانیـد وسـاق الکلاـم کالخطب وهو فی مجلدین رأیتهما بخطه فی مکتبهٔ.

(۱۶۵۲: مجالس المؤمنین) فارسی طبع مکررا منها ۱۲۶۸ فی أحوال المشاهیر من شیعهٔ أمیر المؤمنین (ع) من الصحابهٔ والتابعین والرواهٔ والمجتهدین والحکماء والمتکلمین والامراء والسـلاطین والشـعراء والعارفین، للسـید السـعید القاضی نور الله المرعشی التستری الشهید ۱۰۱۹، مطابقهٔ لقول القائل الفارسـی (سـید نور الله شـهید شد) عن أربع وستین سنهٔ من عمره لأنه ولد ۹۵۶. ذکر اسم أبیه فی الدیباجهٔ وذکر ترجمـهٔ جـده السـید جمال الدین نور الله فی أواسط الکتاب مفصـلا، ورتبه علی فاتحهٔ فی تعریف مطلق الشـیعهٔ وشـعبها وکیفیهٔ انشـعاب بنی آدم فی مذاهبها ثم أثنی عشر مجلسا: ۱ – فی ذکر الأماکن المخصوصهٔ بالأئمهٔ الطاهرین وشـیعتهم ۲ – فی ذکر طوائف مشهورهٔ بالتشیع ۳ – فی أکابر الشیعهٔ من الصحابهٔ وهم طائفتان بنی هاشم وغیرهم ذکرهما بعد مقدمات ثلاثهٔ ۴ – فی أکابر الشیعهٔ من التابعین ۵ – فی الشـیعهٔ مـن المتکلمین والمفسـرین والمحـدثین والقراء والنحـاهٔ واللغـویین من من تـابعی التـابعین ۶ – فی الشـیعهٔ من الصوفیهٔ ۷ فی مشاهیر الحکماء والمتکلمین فی الملوک والسـلاطین والاخذین بالثار ومقاتل الطالبیین وفیه مقدمهٔ وستهٔ عشر جندا ۹ – فی الامراء العظام ۱۰: فی الوزراء ۱۱ – فی شـعراء العرب ۱۲ – فی شـعراء العجم ولاـوجه لاعتراض بعض علیه فی ذکره من لم یثبت أثنا عشـریته کبعض الصوفیـهٔ بعـد تصـریحه بنفسه فی مقدمـهٔ الکتاب، وفی ترجمهٔ علاء الدولهٔ السـمنانی أن غرضه فی کتابه هذا ذکر مطلق الشیعهٔ القائل بالخلافهٔ والوصایهٔ لأمیر المؤمنین (ع) وأن لم یکن امامیا ولا یذکر منهم من نشاء من لدن ظهور دولهٔ الصفویهٔ إلی زمانه الا قلیلا کما صرح به فی جملهٔ من وصایاه فی آخر الکتاب التی منها أنه منع من انتخاب کتابه واختصاره، أوله [نفحات دلگشای حمد ورشحات جانفزای ثنا] وکان الشروع فیه من ۹۸۲ کما فی ص ۴۰۳ من الطبع الثانی، وکتب مقدمته بعد ذلک إلی ۹۹۰

(۳۷۰)

مفاتیـح البحث: الإمام أمیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیهما السـلام (۲)، الأئمهٔ الأثنا عشـر علیهم السلام (۱)، بنو هاشم (۱)، جمال الدین (۱)، الشهادهٔ (۲)، المنع (۱)، القتل (۱)، الوفاهٔ (۱)

صفحه ۳۷۳

الذریعهٔ – آقا بزرگ الطهرانی – ج ۱۹ – الصفحهٔ ۳۷۱

کمـا یظهر مـن ص ۹، نسـخه شایعـهٔ: منها ما رأیته بطهران (دهخـدا: ۲۰۱) بخـط محسن بـاغ آسـیائی الگنابادی کتابتها ۱ ع ۱ / ۹۷۱ (تاریخها مشـکوک) و (دانشـگاه: ۱۸۹۹) بخط سـید حسـین الحمدانی کتابتها ۱۰۲۱ مذهبـهٔ، وبیزد فی الجـامع الکبیر بخط ابنه علاء الملک بن نور الله الشوشتری مؤلف " محفل فردوس " الآتی، کتابتها ۴ / ۵ / ۱۰۳۵.

(١٦٥٣: المجالس المؤيدية) للمؤيد فى الدين داعى الدعاة هبة الله بن موسى بن داود الشيرازى المولود بها حدود ٣٩٠ والمتوفى ٤٧٠ طبع ظاهرا فى ثلاث مجلدات فيها ثمانمائة محاضرة فى بيان المذاهب والعقائد الفاطمية وله " السيرة المؤيدته " كما مر وديوان المؤيد، ورتب " المجالس " حاتم بن إبراهيم فى ثمانية عشر بابا وسماه " جامع الحقايق: " ١ - التوحيد ٢ - المبدع الأول ٣ - الناطق السادس النبى الأكرم ٤ - محمد النبى وعلى الوصى ٥ - فى على خاصة ٦ الإمامة فى ولد على (ع) إلى آخر فهرس أبوابه المذكور فى " فهرسة مجدوع: ١٧٣ " وفى مقدمة طبع ديوان المؤيد ص ٦١ ابتداء فى كل مجلس بالبسملة والتحميد والصلوات ثم أية من القرآن أو كلام من النبى ويشرع فى شرحهما ومر له " المجالس المستنصرية ١٩: ٣٦٥ " راجع " فهرسة مجدوع: ١٧٣."

(١٦٥٤: مجالس نجفى) للشيخ محمد حسن بن الشيخ أبى القاسم الكاشانى، نزيل بمبئى المعروف بنجفى، فيه خطاباته التى ألقاها أيام الجمعة والأعياد على حضار مجلسه، ذكره فى فهرس تصانيفه الذى أرسله إلينا.

(١٦٥٥: مجالس النصح والبيان) لعلى بن محمد بن الوليد الإسماعيلى المتوفى ٢٧ شعبان ٦١٢، ذكر فى " فهرسة مجدوع: ١٤٠" وأضاف: الموجود منه أربعون مجلسا من المجلس الأول والمائة، وسمى به لأنه ابتداء فى كل مجلس منها أولا بالنصيحة ثم بالبيان، فالسبعة المجالس من ابتداء الكتاب فى بيان الابتداء والانتهاء، والثامن فى الدعاء والمناجاة والباقى فى تلاوة القرآن وتأويلها من سورة الفاتحة إلى قوله: ولبئس ما شروا به أنفسهم لو كانوا يعلمون (القرآن ٢:

١٠٢) وللمؤلف " دامغ الباطل وحتف المناظل " و " نظام الموجود وترتيب الحدود " وله أشعار فى معرفة النفس.

(٣٧١)

مفاتيح البحث: الإمام أمير المؤمنين على بن ابى طالب عليهما السلام (١)، كتاب الجامع الكبير للطبرانى (١)، شهر شعبان المعظم (١)، مدينة طهران (١)، نور الله الشوشترى (١)، سورة الفاتحة (١)، محمد بن الوليد (١)، القرآن الكريم (٣)، الباطل، الإبطال (١)، الكرم، الكرامة (١)، الوصية (١)

صفحه ٣٧٤

الذريعة - آقا بزرگ الطهرانى - ج ١٩ - الصفحة ٣٧٢

(١٦٥٦: المجالس النظامية) للسيد الملقب بنظام العلماء الميرزا رفيع الدين، فارسى مطبوع ١٣١٩، ومر له " المجالس الحسينية ١٩: ٢٥٩ "وكتب السيد جعفر بن الميرزا على نقى بن السيد حسن ابن السيد المجاهد ابن صاحب الرياض تحقيق نسب المصنف واتصاله بالسيد على الشاعر ابن محمد بن أحمد بن محمد بن أحمد الرئيس إبراهيم طباطبا، توفى السيد جعفر المذكور ١٣٢٠ و " المجالس النظامية " مرتب على بابين ومقدمة وخاتمة أول البابين فى حكم عالم التكوين وثانيهما فى أسرار عالم التشريع ومجموعها يظهر فى سبعة مجالس كل مجلس ذو فصول فى جمع الفوائد النادرة المتفرقة شبه الكشكول.

(١٦٥٧: مجالس النفائس) تركى، قال فى تذكرة الشعراء أنه فى ثمانية مجالس، للوزير الأمير على شير النوائى الجغتائى المتوفى ٩٠٦، ألفه ٨٩٥. أوله [نور حمد أو نكا كيم بأسباب جهان بسنانى] آخره [پيرايش وأحق پناهى اولسون يا رب] يوجد فى الرضوية من وقف نادر شاه ١١٤٥ ومر ترجمته الموسوم " به لطائف نامه ١٨:

٣٢٣ " وطبع معه ترجمة شاه محمد القزوينى كلاهما فى مجلد واحد مع تصوير المؤلف فى طهران فى ١٣٦٣ باهتمام وزير المعارف على أصغر حكمت، وهو محتوى على شعراء القرن التاسع والمعاصرين للمؤلف ونقلنا كثيرا من دواوينهم فى اجزاء الشعر والشعراء.

(١٦٥٨: مجالس الواعظين) فارسى للسيد إسماعيل بن السيد محمد اليزدى الأردكانى الحسينى، فرغ من تأليفه ١٢٨٢ مرتب على ستة وثلاثين مجلسا طبع ١٣٢٠ وله " ذخيرة المعاد " فى المقتل وتوفى ١٣١٧ كما ذكره ولده الفاضل المعاصر السيد محمد رضا الأردكانى، ترجمناه فى " طبقات اعلام الشيعة، النقباء: ١٦٤."

(۱۶۵۹: المجالس والمراثی) للشیخ أحمد بن الشیخ حسن قفطان النجفی المتوفی ۱۲۹۳، رأیت النسخة بخطه فی مکتبة المرحوم الشیخ محمد علی الیعقوبی بالنجف.

(۱۶۶۰: المجالس والمسائرات) والمواقف والتوقیعات، للقاضی نعمان المغربی المصری، المتوفی ۳۶۳ ذکره الدکتور محمد کامل حسین المصری فی مقدمة " المجالس المستنصریة ۱۹: ۳۶۵ " المطبوع ۱۳۶۶ وکذا فی مقدمته لکتاب " الهمة "

(۳۷۲)

مفاتیح البحث: کتاب ذخیرة المعاد للمحقق السبزواری (۱)، مدینة النجف الأشرف (۱)، مدینة طهران (۱)، أحمد بن محمد بن أحمد (۱)، إبراهیم طباطبا (۱)، القتل (۱)، الوفاة (۲)

صفحه ۳۷۵

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۷۳

وقال أنه نسخة مخطوطة بمکتبتی جمع فیه کلما رواه وسمعه من المعز لدین الله الخلیفة الفاطمی الذی تولی ۳۴۱. ومر فی (۱۹: ۳۵۶).

(۱۶۶۱: مجالس هشام بن الحکم) لإسحاق بن محمد بن أحمد بن أبان بن مراد بن عبد الله المعروف بعقبة وعقاب ابن الحارث النخعی، أخ الأشتر النخعی ذکره النجاشی مع اسناده إلیه.

(۱۶۶۲: مجالس هشام بن الحکم) لعلی بن إسماعیل بن شعیب بن میثم بن یحیی التمار الکوفی البصری المعاصر لهشام بن الحکم، ذکره النجاشی أیضا.

(۱۶۶۳: مجالی الأنوار) فی المبدء والمعاد، للمیرزا محمد بن عبد النبی ابن عبد الصانع النیسابوری الأکبر آبادی المعروف بالأخباری، المقتول بکاظمین فی أحد الربیعین ۱۲۳۲، أوله [الحمد لله وسلام علی عباده] مرتب علی اثنی عشر تجلیا وفرغ منه ۱۲۲۰ وشرحه المصنف بنفسه بقال وأقول وسمی الشرح " بمجالی المجالی " ولقبه بمعترک العقول کما یأتی، والنسخة متنا وشرحا رأیتها فی المشهد عند الشیخ علی أکبر النهاوندی مع عدة رسائل آخر للمصنف کلها بخط تلمیذه محمد إبراهیم ابن محمد علی الطبسی کما ترجمناه فی " طبقات أعلام الشیعة، الکرام: ۲۱."

(۱۶۶۴: مجالی اللطف بأرض الطف) أرجوزة ألفیة فی تاریخ کربلا للشیخ محمد بن الشیخ طاهر السماوی النجفی المتوفی بها ۱۳۷۱ نظمها ۱۳۵۷ ومجموع اسمها تاریخها. أولها:

أحمدک اللهم یامن میزا * من البقاع حیزا فحیزا وبعد فاسمع هذه المجالی * یؤرخ الطف علی الاجمال فسمتها مؤرخا بالحرف * مجالی اللطف بأرض الطف وقد طبعت مع تاریخ النجف له المسمی عنوان الشرف فی ۱۳۶۰ (۱۶۶۵: مجالی المجالی) للمیرزا محمد الاخباری المذکور آنفا. وهو شرح لکتابه " المجالی " المذکور بقال وأقول وفیه رد علی الحکیم الهی المولی

(۳۷۳)

مفاتیح البحث: یوم عاشوراء (۳)، میثم بن یحیی التمار النهروانی (۱)، مدینة کربلاء المقدسة (۱)، مدینة الکاظمین (۱)، مدینة النجف الأشرف (۲)، علی بن إسماعیل بن شعیب (۱)، إسحاق بن محمد بن أحمد (۱)، هشام بن الحکم (۳)، محمد بن عبد (۱)، الکرم، الکرامة (۱)، الطهارة (۱)، الشهادة (۱)، الوفاة (۱)

صفحه ۳۷۶

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۷۴

علی النوری، أوله أیضا کأصله [الحمد لله وسلام علی عباده الذین أصطفی] أهداه إلی فتح علی شاه وفرغ منه ۱۲۲۱ رأیته عند

النهاوندی المذکور ونسخهٔ آخری منه فی (الرضویهٔ) بخط تلمیذه الاخر محمد رضا بن محمد جعفر الدوانی فی ۱۲۴۳.

(۱۶۶۶: مجامع الآمال) فی أخبار المواعظ والأخلاق، لآقا محمد مهدی بن المولی محسن الکرمانشاهی، تلمیذ الشیخ محمد تقی صاحب " الحاشیهٔ علی المعالم " المجاز منه والمتوفی حدود ۱۲۸۰ رأیته عند حفیده وسمیه الآقا محمد مهدی بن الآقا محمد تقی ابن المؤلف. أوله [الحمد لله الأول بلا أول منه یبتدی والاخر بلا آخر] ینتهی نسخهٔ خطه ناقصهٔ ولعله لم یتمه.

(۱۶۶۷: مجامع الاحکام فی شرح شرائع الاسلام) للسید الشهیر بالسید آقا واسمه محمد تقی بن المیر رضا ابن العلامهٔ السید محمد تقی بن الأمیر مؤمن القزوینی الحسینی، قرأت علیه قلیلا من أوائل " رسائل " العلامهٔ الأنصاری فی النجف وتشرف إلی زیارهٔ المشهد وتوفی بعد الرجوع عن المشهد بقزوین ۱۳۳۳. خرج منه من أول الطهارهٔ إلی آخر البیع، والنسخهٔ کانت فی مکتبته کما حکاه لی، ورأیت بخطه مجلدا من أول الدماء إلی آخر التیمم وقلیلا من أوائل کتاب الصلاهٔ أیضا بخطه الشریف کان عند السید آقا التستری فی النجف.

(۱۶۶۸: مجامع الاخبار) منسوب إلی العلامهٔ الحلی، علی ما ذکره صاحب " الریاض " وعنه اخذ السید المعاصر فی " روضات الجنات " وقد مر بعنوان " جامع الأخبار ۵: ۳۷."

(۱۶۶۹: مجامع الأسماء) فی اللغات العربیهٔ والفارسیهٔ والهندیهٔ والإنجلیزیهٔ، للسید أشرف علی الگلشن آبادی، وهو مطبوع ۱۲۸۷ واسمه السید عبد الفتاح کما فی أوله، ویظهر منه أن الجزء الأول منه الموسوم ب " أشرف اللغات " فی مصادر الافعال فقط وطبع قبل "المجامع."

(۱۶۷۰: مجامع الأصول) فی تمام مباحث أصول الفقه، للسید الشهیر بالسید آقا القزوینی المذکور آنفا، مفصل مبسوط کان فی خزانهٔ کتبه بخطه الشریف.

(۳۷۴)

مفاتیح البحث: مدینهٔ النجف الأشرف (۲)، أصول الفقه (۱)، العلامهٔ الحلی (۱)، البیع (۱)، الزیارهٔ (۱)، الصّلاهٔ (۱)، الشهادهٔ (۲)، التیمّم (۱)، الطهارهٔ (۱)

صفحه ۳۷۷

الذریعهٔ - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحهٔ ۳۷۵

(۱۶۷۱: مجامع الأمثال وبدائع الأقوال) فی أربع مجلدا، لأبی الحسن علی بن زید البیهقی، نقله فی " معجم الأدباء " عن کتاب " مشارب التجارب " تألیف البیهقی نفسه، وقد ذکر فیه شرح أحواله وتصانیفه.

(۱۶۷۲: مجامع الأنوار) للسید محمد مهدی بن محمد جعفر الموسوی ذکره فی آخر کتابه " خلاصهٔ الاخبار " المطبوع الذی الفه ۱۲۵۰.

(۱۶۷۳: مجامع الفقه) فی علم الفقه، أیضا السید محمد مهدی المذکور ذکره فی آخر کتابه المسطور.

(مجامع المقربین) هو لقب " مینهٔ المرتاد فی ذکر نفاهٔ الاجتهاد " الآتی أنه تألیف المیرزا محمد الاخباری وأنه لقبه بذلک.

(۱۶۷۴: مجامع الوصول) فی علم الأصول، أیضا للسید محمد مهدی الموسوی المذکور آنفا، ذکره فی آخر کتابه " خلاصهٔ الاخبار " أیضا.

(۱۶۷۵: المجامیع الاثنی عشر) التی فیما بین ثلاثهٔ آلاف بیت الکتابهٔ إلی عشرین ألف بیت، کلها فارسیهٔ أو ملمعهٔ ذات فوائد کثیرهٔ فی المواعظ والمناقب والمصائب وردود الیهود والنصاری والعامهٔ والصوفیهٔ والشیخیهٔ یقرب مجموعها من مائهٔ ألف بیت، للشیخ المحدث المیرزا عبد الرزاق بن علی رضا الأصفهانی الهمدانی الواعظ المعاصر المولود ۱۲۹۱ کما کتبه إلینا فی فهرس تصانیفه، وکان حیا إلی

۱۳۸۱ ترجمناه فی " طبقات أعلام الشیعة، النقباء: ۱۱۱۳."

(المجامیع الثلاثة) للشهید تأتی بعنوان المجموعة.

(۱۶۷۶: مجانی الأدب) من مصادر " منابع الحکم " المطبوع ۱۳۴۱ ولعله مصحف " مجالی الأدب " فی الطبع.

(۱۶۷۷: المجاهد فی رد الجاحد) رد علی " ینابیع الکفر " الموسوم بنقیضه " ینابیع الاسلام " الذی الفه بعض الجاحدین لدین الاسلام والقرآن الشریف فرده فی مجلدین: أولهما رد کلمات المسیحیین عموما والثانی رد کلمات مؤلف " الینابیع " فقط فی ۲۲۰ صفحة، والمؤلف هو الشیخ علی أکبر بن الشیخ محسن الحسن آبادی

(۳۷۵)

مفاتیح البحث: علی بن زید (۱)، القرآن الکریم (۱)

صفحه ۳۷۸

الذریعة - آقا بزرگ الطهرانی - ج ۱۹ - الصفحة ۳۷۶

من نواحی أهر من بلاد آذربایجان الفه ۱۳۴۴.

(۱۶۷۸: المجاهدات) فی طریق تحصیل طریق الحق والتدین به، للمولی المعاصر محمد باقر ابن الحاج محمد جعفر بن کافی البهاری الهمدانی، المتوفی ۱۳۳۳ فارسی موجود فی خزانة کتبه بهمدان.

(۱۶۷۹: مجاهدات پیغمبر (ص) بامشرکین وأهل کتاب ومنافقین) فارسی للشیخ عباس بن الشیخ محمد علی القمی الملقب بصفائی الحائری، المولود بسامراء قرب ۱۳۲۹. طبع ۱۳۷۳ فی ۵۴۷ صفحة.

(۱۶۸۰: مجاهدات عرب) فی وقعة جمل وأحوالها بلسان الأردو، طبع بالهند، کما فی الفهرس " الاثنی عشریة اللاهوریة " لأبی العلم منیر حسن الزیدی الواسطی.

(۳۷۶)

مفاتیح البحث: مدینة سامراء المقدسة (۱)، آذربیجان (۱)، الهند (۱)، الحج (۱)، الوفاة (۱)

تعریف مرکز القائمیة باصفهان للتحریات الکمبیوتریة

جاهِدُوا بِأَمْوالِکُمْ وَ أَنْفُسِکُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِکُمْ خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (التوبة/۴۱).

قالَ الإمامُ علیّ بْنُ موسَی الرِّضا – علَیهِ السَّلامُ: رَحِمَ اللّهُ عَبْداً أحْیَا أمْرَنَا... َ یَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَ یُعَلِّمُهَا النَّاسَ؛ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ کَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا... (بَنادِرُ البِحار – فی تلخیص بحار الأنوار، للعلاّمة فیض الاسلام، ص ۱۵۹؛ عُیونُ أخبارِ الرِّضا(ع)، الشَّیخ الصَّدوق، الباب۲۸، ج۱/ ص۳۰۷).

مؤسّس مُجتمَع " القائمیّة " الثّقافیّ بأصبَهانَ – إیرانَ: الشهید آیة الله " الشمس آبادی – " رَحِمَهُ اللهُ – کان أحداً من جَهابذة هذه المدینة، الذی قدِ اشتهَرَ بشَغَفِهِ بأهل بَیت النبیّ (صلواتُ اللهِ علَیهِم) و لاسیَّما بحضرة الإمام علیّ بن موسَی الرِّضا (علیه السّلام) و بساحة صاحِب الزّمان (عَجَّلَ اللهُ تعالی فرجَهُ الشَّریفَ)؛ و لهذا أسّس مع نظره و درایته، فی سَنَةِ ۱۳۴۰ الهجریّة الشمسیّة (=۱۳۸۰ الهجریّة القمریّة)، مؤسَّسةً و طریقةً لم یَنطَفِئ مِصباحُها، بل تُتَّبَع بأقوَی و أحسَنِ مَوقِفٍ کلَّ یوم.

مرکز " القائمیّة " للتحرّی الحاسوبیّ – بأصبَهانَ، إیرانَ – قد ابتدَأَ أنشِطَتَهُ من سَنَةِ ۱۳۸۵ الهجریّة الشمسیّة (=۱۴۲۷ الهجریّة القمریّة) تحتَ عنایة سماحة آیة الله الحاجّ السیّد حسن الإمامیّ – دامَ عِزّهُ – و مع مساعَدَةِ جمعٍ من خِرّیجی الحوزات العلمیّة و طلاب الجوامع، باللیل و النهار، فی مجالاتٍ شتّی: دینیّة، ثقافیّة و علمیّة...

الأهداف: الدّفاع عن ساحة الشيعة و تبسيط ثَقافة الثّقَلَين (كتاب الله و اهل البيت عليهمُ السَّلامُ) و معارفهما، تعزيز دوافع الشّباب و عموم الناس إلى التّحَرّى الأدَقّ للمسائل الدّينيّة، تخليف المطالب النّافعة – مكانَ البَلاتيثِ المبتذلة أو الرّديئة – فى المحاميل (=الهواتف المنقولة) و الحواسيب (=الأجهزة الكمبيوتريّة)، تمهيد أرضيّةٍ واسعةٍ جامعةٍ ثَقافيّةٍ على أساس معارف القرآن و أهل البيت –عليهم السّلام – بباعث نشر المعارف، خدمات للمحققين و الطّلّاب، توسعة ثقافة القراءة و إغناء أوقات فراغة هُواةِ برامِجِ العلوم الإسلاميّة، إنالة المنابع اللازمة لتسهيل رفع الإبهام و الشّبُهات المنتشرة فى الجامعة، و...

– مِنها العَدالة الاجتماعيّة: التى يُمكِن نشرها و بثّها بالأجهزة الحديثة متصاعدةً، على أنّه يُمكِن تسريعُ إبراز المَرافِق و التسهيلاتِ – فى آكناف البلد – و نشرِ الثّقافةِ الاسلاميّة و الإيرانيّة – فى أنحاء العالَم – مِن جهةٍ اُخرَى.

– من الأنشطة الواسعة للمركز:

الف) طبع و نشر عشراتِ عنوانِ كتبٍ، كتيبة، نشرة شهريّة، مع إقامة مسابقات القِراءة

ب) إنتاجُ مئات أجهزةٍ تحقيقيّة و مكتبية، قابلة للتشغيل فى الحاسوب و المحمول

ج) إنتاج المَعارض ثّلاثيّةِ الأبعاد، المنظر الشامل (= بانوراما)، الرّسوم المتحرّكة و... الأماكن الدينيّة، السياحيّة و...

د) إبداع الموقع الانترنتى" القائميّة "www.Ghaemiyeh.com و عدّة مَواقِعَ اُخَرَ

ه) إنتاج المُنتَجات العرضيّة، الخَطابات و... للعرض فى القنوات القمريّة

و) الإطلاق و الدَّعم العلميّ لنظام إجابة الأسئلة الشرعيّة، الاخلاقيّة و الاعتقاديّة (الهاتف: ۰۰۹۸۳۱۱۲۳۵۰۵۲۴)

ز) ترسيم النظام التلقائىّ و اليدوىّ للبلوتوث، ويب كشك، و الرّسائل القصيرة SMS

ح) التعاون الفخرىّ مع عشراتِ مراكزَ طبيعيّة و اعتباريّة، منها بيوت الآيات العِظام، الحوزات العلميّة، الجوامع، الأماكن الدينيّة كمسجد جَمكرانَ و...

ط) إقامة المؤتمَرات، و تنفيذ مشروع" ما قبلَ المدرسة "الخاصّ بالأطفال و الأحداث المُشارِكين فى الجلسة

ى) إقامة دورات تعليميّة عموميّة و دورات تربية المربّى (حضوراً و افتراضاً) طيلة السَّنَة

المكتب الرّئيسىّ: إيران/أصبهان/ شارع"مسجد سيّد/ "ما بينَ شارع"پنج رَمَضان "ومُفترَق"وفائى/"بناية"القائميّة"

تاريخ التأسيس: ۱۳۸۵ الهجريّة الشمسيّة (=۱۴۲۷ الهجرية القمريّة)

رقم التسجيل: ۲۳۷۳

الهويّة الوطنيّة: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

الموقع: www.ghaemiyeh.com

البريد الالكترونى: Info@ghaemiyeh.com

المَتجَر الانترنتى: www.eslamshop.com

الهاتف: ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۰۹۸۳۱۱)

الفاكس: ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱)

مكتب طهرانَ ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱)

التّجاريّة و المَبيعات ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور المستخدمين ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

ملاحَظة هامّة:

الميزانيّة الحاليّة لهذا المركز، شَعبيّة، تبرّعيّة، غير حكوميّة، و غير ربحيّة، اقتُنِيَت باهتمام جمع من الخيّرين؛ لكنّها لا تُوافِى الحجمَ

المتزاید و المتّسِعَ للامور الدّینیّة و العلمیّة الحالیّة و مشاریع التوسعة الثّقافیّة؛ لهذا فقد ترجَّی هذا المرکزُ صاحِبَ هذا البیتِ (المُسمَّی بالقائمیّة) و مع ذلک، یرجو مِن جانب سماحة بقیّة الله الأعظم (عَجَّلَ اللهُ تعالی فرَجَهُ الشَّریفَ) أن یُوفِّقَ الکلَّ توفیقاً متزائداً لِإعانتهم - فی حدّ التّمکّن لکلّ احدٍ منهم – إیّانا فی هذا الأمر العظیم؛ إن شاءَ اللهُ تعالی؛ و اللهُ ولیّ التوفیق.

مركز
القائمیة
اصبهان
للبحوث والتحريات الكمبيوترية
WWW
للحصول على المكتبات الخاصه الاخرى
ارجعوا الى عنوان المـركز من فضلـكم
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
و للايصاء من فضلكم
٠٩١٣ ٢٠٠٠ ١٠٩